Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

GÖTEBORGS·UNIVERSITETS·BIBLIOTEK

Allmänna Sektionen

Hist.
Sv.
Saml.

HANDLINGAR

RÖRANDE

SVERIGES HISTORIA.

MED UNDERSTÖD AF STATSMEDEL I TRYCK UTGIFNA

AF KONGL. RIKSARCHIVET.

Första serien.

STOCKHOLM 1895

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

KONUNG
GUSTAF DEN FÖRSTES
REGISTRATUR.

MED UNDERSTÖD AF STATSMEDEL I TRYCK UTGIFVET

AF

KONGL. RIKSARCHIVET

GENOM

VICTOR GRANLUND.

XVI.

1544.

STOCKHOLM 1895
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBL.

1544.

Vesterås den 15 Januarii.*)

Öppet bref å skattefrihet under tre år för några bönder, som under upproret i Småland visat sig trogne, och tillfångatagit några af de upproriskes anförare, samt ytterligare lofvat att befejda andre upprorsmän, som ännu »gå vid skogen».

Riks-Registr. 1544, fol. 1.

Tilgifft på 3 åhrs vthlager, som några bönder åhre effter låthne, för thet the hafwa bewist sigh manneligen emot K: M:tts och Swergies Rikes fiender, ithem förswarelssebreef för them sampteligen tilhopa. Datum then 15 Januarij 44.

Wij Gustaf medh Gudhz nåde, göre wetterligitt, Att effter thet thenne Wår troo vndersåte Carll humpe och hans broder Pelle humpe vdij Torfus N. och Mårthen i getalaboda, Swen i Holme, Erland i Biörkesboda, och bonde Olsson N: vthi N. hafue i thet forledne buller och vpror som vthi Smålandh nu waritt hafuer, bewist sigh som en troo vndersåthe och Swensch man hafuer bortt att göre, och synnerligen att han, och the andre för:ne medh honom hafwe manneligen hulpitt till, att then store

*) Enär de vidlyftiga handlingarne angående riksdagen i Vesterås i Januarii detta år, och der fattade beslut — i Riks-Registraturet ej upptagna — äro förut tryckta, en del i referater, en del fullständigt i åtskilliga äldre samlingar, och i sin helhet i Sv. Riksdagsakter, I, utg. af E. Hildebrand o. O. Alin, hafva de här icke upptagits.

förräder och hufuudh schalch, Swen Gertorm och hans broder, Holme Gertorm, medh flere Schelmer, som then menige man i Småland mest hulpe att förföra och bedraga ähre kompne om halssen, och än nu yterligere effter then dagen, ther som någre slijcke schalker och förrädere sigh lothe förmerkie eller vphefa wilde, eller och ähn nu vfridigen sigh wedh Schogen holla och ingen frid eller daghtingan hafwa widh Lif eller godhz, them samme till att förfölie niderleggie och förderffwa, Som the och nu medh handh och mundh oss sådant loffwatt hafuer och tillsagtt, och eliest wara och blifwa oss och menige Swergies rike hulle, trogne, retrådigee och hörsamme vnderdåner, så lenge the lefwe som the oss skyllige och plichtige ähre. Derföre hafwe wij aff wår synnerlighe gunst och Nåde, vndt och gifuet och nu medh thett[a] öpne breef, vnne och gifue honom och the Andre för:ne hwar för sigh frijheett för theres Åhrlige vthschulder, som the oss och Cronon pligtige ähre, vthi the 3. neste Åhr reknendes ifrå 43, huilchet wij gifwe wår[e] Fougther och befalningsmän, och alle Andre som för wåre schuld wele och schole göra och låthe, Att the icke i någon motte göre för:ne wåre vndersåther her emoth någott hinder men eller förfång wedh wår ogunst, Och anamme wij för:de Karl Humpe, N. N. och N. medh hustru och barn, och alt thet the ege både rörligitt och orörligitt, her medh vthi wår Konnungzlige hengh[n] fridh och förswar, synnerligen till frida och förswara fördagtinge och beskerma, för all öfuerwåldh och orett, förbiudendes för then schuld alle ehoo the helst ähre eller ware kunne, Att the icke i nogort(!) motte för then saak schuld att han hafwer lagt ögonen samman på Swen Gertorn, och flere slike seller, Athen medh ordh eller gerninger, lönligen eller vppenbarligen göre för:ne N. N. och N. här emoth någott hinder platts eller förfång, widh then plicht och straf som Swergies lagh förmäler, som så lyder, Huilchen som gör gerningen å then som

Konnung hafuer tagett i frijdh, medh hans öpne breef, medh laglige wittne och fullom schälom ther till wunnen, hafue förgiort aff godhz och lössörer. Så welle wij för then schuldt råde, biude och förordne eder allesammens ehoo i hälst ähre, Att i sielfue tage eder till ware för sådanna eder tillhörande schada och fördärff. Ther hwar och een wett sigh effter retta. Datum Westerårz then 15. Januarij 1544.

Vadstena (ɔ: Vesterås) den 19 Januarii.

Till innebyggarne i Helsingland, förmaning att blifva vid den rena christeliga läran, och ej låta sig förföras af de gamla villfarelserna, samt derjemte att till konungen och presterskapet utgöra sina rätta utskylder.

Riks-Registr. 1544, fol. 2.

Till gemene Man i helsingelandh, Att the schole ware förtenchte att göre både Konnungen och sine kyrckieprester Tull och Tiende aff then Wälsignelse Gud them gifwandes warder, både aff Åhrs wexsten på Marchen så wäll som quictiende och annet. Datum then 19 Januarij 44.

Wij Gustaff medh Gudhz Nåde Swergies Göthes etc Konnungh tilbiude eder osz elschelighe wåre och Cronones vndersåther menige man och allmoge som byggie och boo vthi Helsingeland Wår gunst och nådige willie tilförende. Som i käre vndersåther vthaff edre fulmyndige sendebudh som i thet almennelige möttedt i Westeråhrs vthöffuer helle Rikett opå menige Landzszens wägner waritt haffwa, wäll förnjmandes worde, Så och vthaff wårtt öpne breef, huilchet wij eder ifrå Westeråhrs tillschrifuit hafwe, hwad handell, tall och beslutning nu i thet mötedht, mellan menige Rikszens Rådh, Ridderskapett, Bisper, prelater, köpstäderne och then menige mandhz vthöffuer helle Rikett fulmyndige Sendebudh nu warit hafuer, och be-

synnerligen, att wij på alle sider vthi the helige trefaldighettz Nampn, hafue oss thet eene medh thett andre, i bland andre artickler bewilligett och samtycht och beslutidt att blifwa widh Gudhz helige och rene ordh och then sandschyllige Christelige läre, effter såsom samme wårt breef widere ther om förmäler. Så förmane wij biude och befalle eder käre vndersåter på Gudhz och Eders Sielers salighettz wegne att i wele blifwa widh thet som rett Christeligitt är, och icke eder ythermere medh the gamble wilfarelser bedraga eller förföra låthe, vthen hwadh som them af Clerkeridt ther i landett medh the Andre eder Sendebudh som här i thette almennerligee möthet nu waritt hafuer, eder i Christelige saker effter som the här förelagtt och befallatt är, föregifwendes warde, att i sättie ther troo till, och rette eder ther effter. Sammelunde så förmane wij eder och atj och wele vthgöre eders rette och oförfalschade tiende, aff all then sädh, Rogh, korn eller hwete, som Gudh låther eder till wexe om åhret. Sammelunde then Smör tiende som ähr m℔ smör aff hwarie koo, eller så många Penninger en m℔ Smör ther i landet gåår och gälder, effter i kunne wäll sielffue tenkie, att then tidh Swergies Lagh som lyder vm the 4 Penninger för een m℔ Smör, stichtedt bleef, Då gelt icke heller een m℔ Smör stortt mehere, Derföre görer som gott Christeligitt folch, och låther eder finnes wälwillige icke allenest medh samme Smör eller tett stijcktet ähr. Derföre vthen och medh andre rettighet ehwadh thett helst ware kan quictiende Sehietiende(!) fisch och fogle tiende, Brude Penninger, kyrkiegångs Penninger, mattskott och annet som i eders kyrkieprester effter Gudz befalning och Lagh, Sammelunda effter wår beschrefne Swenske Lagh, och en godh gammell Christeligh sedwane, eder rette kiörkieherre schyllige och plichtige äre, The Dannemän schole ther emoth medh all flijtt och troligen läre och förkunne Gudz helige ordh aldeles klartt

och reent, och thesz för vthan göre eder all tilbörligh tieneste, medh mesze, Sochnebudh, Christne och wije eder barn, och bruder, medh all annen tieneste, som the på Christendomsens wägna eder schyllige och plichtige äre, och som the welle stå till swars medh både för Gudh och alt Christet folch. Så tuifler osz intedt, att när i vdi så motte, wälwilleligen och vthen knorr göre eder Sochneprest then dell som eder medh rette bör, att Gudh Alzmechtigh warder åther igen gönom sin hellge wälsignelsze, mildeligen hundrade falt eder lönendes och wedergellendes thet i och fast måge förljthe eder till. Befallandes eder Gudh Alzmechtigh. Datum Wastena then 19 Januarij Åhr 1544.

Vesterås den 19 Januarii.

Öppet mandat rörande det olagliga landsköpet och landsköparne.

Riks-Registr. 1544, fol. 3.

Öpett Mandats breef vthgångett öffuer hele Öster, Westergöthlandh och Bergslagen belangandes the många Landzköpmän som på the orter sigh hafwa låtidh finnas, att the aldeles sigh her effter till wara taga skulle, icke fördristandes sigh sådant widare att bedrifwa. Datum then 19 Janua[rij] 44.

Wij Gustaff medh Gudz Nåde etc Swergies Konnunge etc. Göre witterligitt, att effter thet menige köpstäderne och alle Sölfuerbergsmän, Kopperbergsmän, Jernbergsmän och andre som her vppe i landet byggie och boo, så wäll som köpstäderne och Bergslagen, Östergötland, Westergöttland och Småland, hafwa sigh therföre hosz osz nu högeligen beswäratt vthöffuer the många landzköpmän som ther nidre i Småland och westergöttland och flerestedes her i Rikett myckijt wanke och twert emoth Swer-

gies Lagh bedriffue stortt Landzköp, och ther till drifwe och före mest alle the warer, Smör, oxar och häster och annedt hwadh på färde ähr, Ther af menige Köpstäderne och Cronones berg stor schada och förderff, Förthij the fattige män, som Cronones bärgh bruka, och the i Städerne här vppe bekomma hwarken oxar eller andre nödhtorffter, ther medh the sigh behielpe eller Cronones och theras bergsbruchninger vppeholla kunne, menige Riket till stor och dråpeligh schada. Och förthenskuldh hafue the ödmiukeligen och alle medh en mundh aff osz beditt och begärtt, Att wij nådeligen wille låthe finne ther anner rådh till, på thett att sådanna Olaglige Landhzköpere motte affläggies och afskaffede blifwa, elliest wiste eller kunde the icke widh macht eller besittiendes blifwa Så effter sådant Landzköp ähr twert emott then Artichel vdij Swergies lagh som så lyder, Huilchen man ther Konnungs Fougthe ähr, eller Konnungs Embettzman, finnder någon Landeköpskatt drifwa, såsom hemmane Svenne, Presta Svenne, bönder eller andre män, tagi aff honom thett han köpte eller sålde, och ther till med 40 m₰. Thett wårj Konnungens egen saack.

Och teslikes att slike Landzköpmän leggie nw snartt gönom thee Olagligee handlingar och köpenskap mest alle Rikszens köpstäder i öde. Derföre står osz ingelunde sådanna förderffuelige och otilbörlige handlinger till att lidhe eller see igönom fingren medh. Hwarföre biude wij wåre Fougdter och embetzmän och alle andre eehoo the helst äre eller wara kunna, som för wåre schuld wele och schole göre och låthe, Och besynnerligen ther vth medh Landhzmerkett i Smålandh och Westergötland, att the widh theres halz tilgörendes ingelunde tilstädie eller effterlåthe, att någre bönder, Hoffmän, Prester, theres drängier eller andre, bruka någott Landsköop i ene motte eller andra, eller effterlåthe att Smör, Oxer, hester och andre Kiöpmands warur, her aff Rikett vtföris effter then lägenheet som

här i Rikett nw på ferde är, att alle hande ätande och andre Warur icke så swårligen vpstigne och dyre wårdne, widh thet för:ne straff. Så biuda och befalla wij teslikest alle andra som sådanna Landzköp bruka pläga, att i effter thenne Dagh stelle sådant wthaff, achtendes eder Åker, engh och annet sligtt, som bönder sigh medh näre och berge pläge. Låthendes köpmän blifwa köpmen, och bönder bönder, effter som Swergies Lagh och vthwiszer. Hwar och någor wore som lust hade att bruka köpenskap, Då måge the som thet göre wele, flyttie sigh in i köpstäderne och köpslaga sedan emedan the wille. Hwar och någer vthöffuer tette wårtt förbud, thett wij, effter Swergies Lagh och then menige mans högelige Ropan och begerning, nu på nyt påbiude, dierfwes att handle eller emoth göre, Then samma schall wara vthi wårt strenge straff och wrede, och then plicht som vthi Swergies Lagh beschrifuin står, förfallin blifwa. Ter hwar och en sigh effter retta må. Wettandes att tage sigh till wara för sådanne theres egen schada och förderff. Datum then 19 Januarij aff Westeråhrs, Åhr 1544.

Vesterås den 21 Januarii.

Qvarstadsbref rörande all afgäld af tre gårdar i Östergötland, hvarom Tord Bonde och Jöran Åkesson jemte den sistnämndes medarfvingar tvista, till dess tvisten blifver genom laglig dom afgjord.

Riks-Registr. 1544, fol. 3 v.

Quarstadhz breef för Tordh Bonde och Jöran Åkesson på 3. Godhz ligiendes i Östergötlandh i Tuna benemd huilchet the klandra om, och icke kan komma till förhöör samptall eller förlikning. Datum then 20 Januarij 44.

Wij Gustaff etc Göre wetterligitt att osz Elskeligh tro man Tordh bonde på Tranebergh hafuer latidtt förstå,

hurulunde hann hafuer hafft twenne Stempninger vthöffuer Jören Åkeson och hans medherffuinger, om tre gårder ligiendes i Östergöttlandh vthi hoffzlän benemd Tuna, som emillan them i klander står och för:ne Jören Åkeson icke efter samme wår Stempnings lydelsze för:ne Tordh bonde swaradtt hafuer, Och för then schuld hafwe wij effter Swergies lagh lyst och satt, som wij och nu medh tette wårtt öpne breef lyse och settie för:ne 3 Gårder i quarstada så att ingen aff beggie parterne schall hafue wåld eller maacht effter thenne dagen, att vpbäre något aff thet landgille eller annen rente, som aff samma godhz vthgår, in till tesz the på beggie sider inför wårtt Elskeligh Riksens Rådh eller andre gode män, medh en Lagligh Dom och rett, måge åttschilde blifwa, och then som saken eller Domen winner then samme beholler och renten, som nw i midler tidh i quarstada satt blifuer, Ther i på beggie sidor måge wette eder effter att retta. Datum Westeråhrs then 21. Januarij 44.

Vesterås den 21 Januarii.

Skattefrihetsbref för innevånarne i Upsala under tre år på grund af dem öfvergången eldsvåda, äfvensom rätt att under samma tid fritt begagna kronans der varande tegelbruk.

Riks-Registr. 1544, fol. 1 v.

Tillgifft för vpsale Borgere Åhrlige vthlager och Schiutzfärder i 3. Åhr för then obotelige schade them egönom Eldhz nödh på kommet ähr, ithem bruke en K: M:ts Lade i för:ne 3 Åhr på thet the måge kunne komme sigh till retta igen. Datum then 21. Januarij 1544.

Wij Gustaff medh Gudhz Nåde etc Göre wetterligitt att effter thett wår köpstadh Vpsala (thett Gudh bettre) ähr kommen i sådanne dräpeligh schada och förderff

medh then Wådelige Eldbrandh som samme köpstadh nu några resor, på en kort tidh, öffuer gången är, och platt i Grunden förderfwatt hade, Så vppå thet wåre fattige vndersåtther som ther byggie och boo wele, motte åther igen thesz fliteligere winleggie sigh, och thess bettre macht hafwa att byggie och förbättre samme kiöpstadh, hafue wij af synnerlige gunst, Nåde och tilbenegen gode willie, vndt och effterlåtedt, och nu medh tette wårtt öpne breef, vnne och effterlåthe, att the trij samfelte åhr, schole wara och blifwe frije och quitte för wåre och Cronones åhrlige schatt, och andre rettigheter, reeknendes frå then tiden, then senare swåre Eldbrand öffuer gick staden, som war visitationis Mariæ Anno 1543. Sammalunda hafwe wij i medler[tiid] förschonet them medh thee myckle Schiutzfärder, som ther wanke pläger, alleneste att när wij sielffue eller wåre budh och breefdragere ther egönom medh wåre egne och Riksens ährender dragee. Och opå thet the tesz yterligere kunde hafwa rådh till att vpbyggie och Mure theres Skorstener och vngnar vp, Hafwe wij gunsteligen vndtt och effterlåtidt them thet ene aff the tegelhusz ther vnder vpsala liggia och i så longh tidh som förschrifuitt står, att the ter vthi allenest för Staden måge slå och brenna sigh tägell, Men then andre tegel ladan och tegelvngn, welle wij till wårtt egett behoff hafwa och beholla, Gifuendes här medh wåre befalningsmän tilkenne, att the mågee wetta sigh här effter rette, icke görandes för:de wåre vndersåter, Vpsala Stadhz inbyggere her emoth någott men eller förfong, wedh wår ogunst och onåde. Datum then 21. Januarij Åhr 44.

Vesterås den 22 Januarii.

Stämningsbref till riksrådet Jon Olsson (Gyllenhorn) till Hacksta att vid laga vite inför konungen eller rikets råd svara Truls Skrifvare (Rosenstråle) till Rafvanäs angående Grimstads gård, m. m.

Efter det skadade orig. på papper i kongl. Riks-Archivet.

Wii Gustaff medt Gudtz nåde Swerigis, Götis och Wendis etc Konung, Stempne edher oss Elskeligh tro Man och Råd Jon Olson vpå Hakelsta, Atj möthe och sware thenne wår tro Man och Vndersåthe Truels Scriffwere på Räweness, in för oss eller wårtt Elskelig Rikisins rådh vdj thet nestkomende Herremöte, som her j rikit beramet bliffwer till all then deel han haffwer eder till tale, och besynnerligen vm en gård benempd Grimstada, Och thet widh edhers Fyretije marcker, effter Swerigis lag, hwar j thenne wår Stempning ohörige föresittiendis warde, Ther j edher fulkompligen effter rette wele, Datum aff wår Stad Westerårs 22 Januarij Anno etc 1544 Vnder wårtt Secret

Det påtryckta sigllet finnes qvar.

Vesterås den 23 Januarii.

Tillåtelsebref för hr Ture Trolle till Bergqvara att återkräfva allt det gods, som af de upproriske blifvit honom eller hans tjenare frånröfvadt.

Riks-Registr. 1543, fol. 4.

Förfordrings breef för Her Ture Trolle, att han må frijtt och obehindratt till sigh tage och anamme alt thet godhz och som honom i förledne fegde tider iffrå tagett är i Småland, både i Löszörer och annet hwadh honom med rette tillhörer. Datum then 23. Janua[rij] 44.

Wij Gustaff medh Gudhz Nådhe Swergies etc Konnung göre wetterligitt att effter osz Elscheligh troo man och rådh, Här Ture Trolle till berquara hafuer klageligen och meedh store beswerninger låtidht osz förstå som och kunnigt och vppenbart ähr, hurulunde hann så wäll som flere gode män i Smålandh, vthi thet framlidne ochristelige och otilbörlige Smålenske obeståndh, hafuer mist och vmburitt mest alt thett hann åtte, Och så wäll then deel hann sine wenner och granner tilbetrodde och hosz them vthi förwarning nidersatte miste och vmbar, som alt annet thett som han på sin gårdh och annerstedes oppenbarligen hade, Och förthenschuld hafuer hann ödmiuckeligen wår gunstige willie och tillåtelsze beditt och begeradt, att ther som han sijtt egett godhz och sinne tienere[s] ehwadh thet helst är Sölff, Gull, Penninger, Jnnendöme, bohags ting eller annet som honom tillhörer wetterligen wara, Hwad heller thet till gömme nidhsatt waridt hafuer eller eliest honom medh wåld och wälde ifrå affhendt och röfwatt är, vpspane eller gisza kann, Att han fritt och obehindret må och schall kennes widh sådant Godhz igen, Så effter förbe:the Her Ture Trolles böön och begären schelige rett ähr, och the som sådanna hans eller hans

tieneres godz eller äger hafuer hender emillan medh ingen rett eller schiäl, han sådant förholle kunde eller måge, Derföre biude och befalle wij wåre fougther och befalningsmän sampt alle andre som för wåre schuld welle och schulle göre och låthe, then för:ne Her Ture Trolle eller hans tienere tedh affröffuede godhz eller äger öffuerkomma kunde, att the för vthen all vndflycht eller förhalning äre honom och hans tienere behielpeligere till then dell the finnes hafwe rätt och schäll till, Så att the kunnde komma till theres igen, Biudendes teslikest eder som sådane godhz hafwe händer emillan att i rette eder sielffue i then motten, öffuerantwardandes för:ne her Ture [och] hans tienere igen och thee andre gode män som theres mist hafwa hwadh deel them tilhörer, så frampt att man icke framdeles förordsakett blifuer att göre annat till saken Ther retter eder effter. Datum Wester Åhrs then 23 Janua[rij] 44.

(Väsby?) den 26 Januarii.

Skattefrihetsbref under tre år för Jon Skräddare på Ryds gård i Hångers s:n, Östbo härad, och Hult i Hvitaryds s:n, Sunnerbo härad, Småland.

Riks-Registr. 1544, fol. 4 v.

Donations breef för Jon Schreddere på någre gårdar att beholle fritt vthi 3 samfelte åhr, för thett han aff fienderne stor skada gönom brand liditt hafuer, frijtt för alla åhrlige vtskulder och rettigheter som ther aff gå pleger. Datum then 26 Januarij 44.

Wij Gustaff medh Gudhz Nådhe etc Swergies Konung etc Göre wetterligitt att effter thenne breefwiszere Wår vndersåthe Jöns Schreddere i Rydh i Ösboo och hångers Sochen hafuer nu i thet framlidne Smålenske buller troligen

och Manneligen bewist emoth oss och Swergies Rike till att straffa och föröde en part aff then förrädere hoop i Småland som sigh så Ochristeligen och vthan all scheligh ordsaak vpsatt hade emot osz och menige Swergies Rikes inbyggere hafuer her aff samme Smålenninger, Och terföre för sådanne hans troheets schuld, lidett och fått stor schada, medh brandh [och] roff, som wår troo Man och rådh Her Gustaff Olson osz ther vm noghsampt vnderwist och berettat hafuer. Hwarföre hafuer wij vtaff wåre synnerligh Gunst och nåde, vndt och effterlåtidt, såsom wij och nu medh tette wårtt öpne breef, vnne och effterlåtee förbe:the Jöns Schreddare twå gårder och schall [han] i thesse effterfölgende trij samfelthe Åhr, nytte(!), bruke och beholle frijheet på för:de Rydz gårdh Sammalunda på ett annett hemen benemdt hult ligiendes i Synnerbo och Hwitaridhz Sochner som och schall ware hans rette bördtt Så att [han] må och schall i medler tidh, sittie schattfrij för alle wåre och Cronones vthlager, ehuadh thett helst är, som af för:the gårder åhrligen af gå pläger. Biudandes för then skuld wåre fougther och befalningsmän sampt alle andre som för wåre schulder wele och schole göre och låthe, att [the icke] göre offtebe:the Jöns Screddere her emoth någott mehen eller förfång. Datum then 26 Januarij. 44.

Väsby den 26 Januarii.

Frälse- och sköldebref för Torbiörn Pedersson på Våla.

Tryckt i Nya Sv. Bibl., utg. af Giörwell, 1: 138, efter hertig Carls renovationsbref på pergament å adelskapet för sonen Frans Torbiörnsson, dat. Örebro den 25 Mars 1596, meddeladt G. af bergsråd. Tilas.

Wij Gustaff medh Gudz Nådhe, Swerigis, Göthes, och Wendes etc. Konungh, Göre witterligitt, Atth Wij af synnerlig gunst och Nåde, så och för wälwilligheet, och tro tienist, som thenne oss elschelig, tro Man och tienere Torbiörn Pedersson på Wåla, oss och wårt Rijke Swerige tro-

ligen her till dagz bewist och giordt haffwer, och än ytter-
mere her efter göre och bewise må och skall, så lenge
han lefwer, efter som han medh Breff och Incigle haffwer
thett lofwett och sigh förplichtedt, haffwe undt och gifwit,
som Wij och nu medh thette wårt öpne Bref, unne och
gifwe honom, och hans efterkommende Echte Erfwinger och
Barne arfwa Friheet och Frälsse, på the godz, gårder och
hwad äger som han medh arff, giftermåel eller något lage
fong, tillkommin är eller tillkomme kan; Doch thett som
tillförende frelsst är, och warit hafwer, Och gifwa honom
hermedh Skiöldh, Hielm och Skiöldemercke, som är Try
Ållon af en afhuggen Stock, och uthi etth grönth Fieldh,
opå thett at han samme godz under Frelse, like som andre
wåre FrelsisMän, her uthi wårt Rijke, theres godz under
rätt Frälse, till Wår och Cronones tienist niuthe, bruke
och beholle må och skall, doch medh sådane welckor, att
han i sin lifstidh, och hans efterkommende Erfwinger efter
honom, schole ware och bliffwe Oss, wåre unge Lifserf-
herschafter, och mennige Swerigis Riike, Hwldh, trogen
och räthrådug, och sigh uthi alle måthe till landh och
wattn, genom Natth och Dagh, Uthen all gensegn, wäl-
willigen, troligen och manligen, bruke och befinne lathe,
emoth wåre och Riksens Fiender, ehwar som hälst behof
görs och han tilkrafdh blifwer, Item altidh hiälpe, warne
och afwärie wår och wåre Erfwingers och mennige Riksens
skade och förderf, och fördeel i nytto och gagn, altidh
troligen sökie och förfordre, efter sijn ytterste macht och
förmåge, och sig altidh som en trowillig tienere och under-
såthe bör och thess plictig är, emoth sin rätte Konung
och Öfrigheet befinne lathe, Tesslikes om wi honom uthi
någen Befalning fordre wele, skall han sigh uthen skottz-
mäel wälwilligen bruke lathe, Hwar och så hende, (Thett
Gudh nådeligen afwende) att några wåre Fiender, eller
owäner her Inrijkis eller uthrijkes, wille sigh medh någen
openbar eller hemlig stempling, eller undsettning, emoth

oss upsettie, förbinde, rottere eller förknippe, Då schall för:te Torbiörn Pederson och hans Erfwinger, widh theres ähre och Redeligheet sig altidh finne lathe, på theres sidhe, och hoos them, som Hans Konungl:e M:tt medh troo och ähre meene, och, then annen hoop medh liff och macht emottstå, som oss och wåre Lifzerfwinger, och mennige Swerigis Rijkis skada och förderff efterstå eller under öghen wara wele, efter som hans Reuersal Breff oss herom gifwidt therom widere förmäller och uttrycker. Förbiudendes fördenskuldh hermedh wåre Fougdter, Embittzmän och alle andre, eho the hälst äre eller ware kunne, som för wåhre schuldh wele och skole göre och lathe, att the för:de Torbiörn Päderson heremoth icke hindre, möde, Platze, eller i någen måthe oförrätte, widh wår ogunst och wrede, och thes till yttermere wisse och bättre förwaring haffwe wij lathidtt hengie wårt Secret her nidhen för thette Breff, gifwit och schrifwitt på wår gårdh Wäsby den Tjughw siette Januarij, Anno etc. Ettusendh Femhundrede Fyretijo fyre*)

Stockholm (ɔ: Upsala) den 5 Februarii.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, om insändande af räkenskaper och jordeböcker.

Riks-Registr. 1544, fol. 9.

Till Biörn Päderszon och Larsz Organiste Datum 5 Februarij. Anno 44 i Stockholm (ɔ: Vpsala)

Wår gunst tilförenne etc Szom eder förtänker Biörn och Larsz, atth szenast i wåre hoosz oss i Wästrårs, loffwade och tilszagde i ossz, innan näste thre weker, wåre länsz Register rätt och beskedeligen beskriffne, Samalunda wår årlige ränthe och the Jordaböker på wårt arff och

*) Wåla eller Wikersgårdsslägten, en bergsmansslägt i Nora s:n; se derom »Den ointroducerade sv. adelns ättartaflor», utg. af Schlegel o. Klingspor.

egit, Szå szynes ossz, att hwad szom loffwes, bliffwer föge hollit, Szåge wij änn nu gärne, att ther motthe annerlunde tilltänkt bliiffwa, Wij kunne icke längre lathe holle ossz vppe med ord, effther i wäl szielffwe wetthe, huru myckit ossz ther vm anliggiende är. Wij haffwe och förnummit, att wåre Fougter, och szynnerligen på Gårderne, haffwe j thetta förlidne åår, sändt en mäktig hoop Spannemåle till Stocholm, Men Gud må wethe hwad Rekenskapp wij få ther aff, eller huru ther medh handlas. Derföre är wår wilie och begären, att thu Laresz giffwer tich oförsumeligen på twå eller tre Dagar till görendis, hiit till ossz, haffwendes medh tich Mons Monszon och Kornskriff:ns Rekenskapper, Sammalunde wåre Länszregister, Jordabok, årlige ränthe och annedt, hwad szom vtloffwat är, Szå kunne wij thå widere giffwe tich wår wilie och meening om flere wåre anliggende ärender [tilkänne]. Förszume förthenskull thetta ingelunde. Datum vt supra.

Upsala den 5 Februarii.

Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifvare om Nils Birgerssons tåg med sitt folk ifrån Vestergötland.

Riks-Registr. 1544, fol. 9.

Till Axell Erickszon och Gudmund Datum Vpszala 5 Febru:[arij] Anno etc 44.

Wår gunst etc Ossz är tilkänne giffwit, Axel och Gudmund, atth then Niels Bärieszon skall wara på tuget hijt vp, med än iiij eller v^{c} [450] folk, och skall nu på någen tid legat och banketerat i Westergötland, druckedt och slampampet, och brukat mykit onyttherij, qwädit Niels Dackies wijsze, medh annedt slijkt wäsende etc. Szåå wetthe wij icke änn nu hwart han bliffwin är, effther hann än nu medh szamme szälskap icke är komen till Stocholm. Och förundrer ossz icke lijtedt, att i haffwe städt honom draga

szå stark genom landeth, effther i wäl wethe, hwad han är för en sälle. Tilleffwentyrs mann skall ännu sze szig wäl före med honom och fleere slijke, att the icke ännu ene gonge beswijke ossz med förräderij stycke, all then stund them tillstås att drage szå starke genom landet. Och motte i wäl annerlunde haffwe lagat med szamma szelskapp, szå att i hade skilt them åt, skyndet them hijtt vpp vdi Rotewijsz, och icke latedt them szå drages vdi en hoop. Är szamme sälskapp ännu ther j Westergötland, då må i tänkie annerlunde till szaken och icke troo thet selskapp alt för mykit. Datum vt supra.

Upsala den 7 Februari.

Till fogden i Sunnerbo, Jöns Brun, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 9 v.

Till Jöns Brun Datum Vpszala 7 Februarij. Anno etc 44.

Wår gunst tillförende etc Then Härtog Otte vhan Luneborgz breffdragere, med thenne tijn karl, szom tu med honom hijt vpskickede, haffwer nu waridt här hoosz oss, Jöns, och fått sitt affskeed, och tesligest en annan Hertig Ottes tienere, szom war här hoosz oss tilförende, Szå må tu latha honom få god fordenskap hoosz tig, och in vtöffwer Landemarket till then näste Ländzmann.

Szom tu och skriffwer ossz till, att i Danmark wanker for hemligit taal och ryckte, att Keyszeren och Kongen [j] Danmarck skole forlikte ware, och att then gamble Konungh Christiern skall haffwa Norige etc. Och att tu förthenskul skicker tine wisse bud att förfara wisse kundskaper om alle lägligheeter, Szå skall tu och wetta, att wii haffwe bekomit wissze kundskaper att Kongen i Danmarck och the Danske lathe tage ahn alt thet folk the någen tijd offwerkomme kunne, Och är thet oss förthenskyldt siel-

szindt hwart heden the wilia med thet mykle folk, all then stund szaken emellan för:de partier skall fördragen wara, Och förthenskuld szynes ossz och att ett gott vpszeende i then Landzenden wälförnöden wara. Tu wilt och szå giffwe ossz tilkenne, hwad ytermere tidender och lägenheter tu in aff Danmarck förfarendes warder, Szå och huru wår Almoge ther nidre till szinnes äre, eller hwad snack och taal ibland them wankar, Szå att wii motthe få någen grund och beskeed i then motten. Tu och flere wåre Fougter, ther vt med Gränszen, wele och szå ware förtänkte, att förstärkie edher thet bäste i kunne, annamandis i tiensten alle the szmucke vnge karle, szom i kunne öffwerkomma, och the szom någre gode wärier haffwe, szå att i motthe ware passzeligen starcke ther vt medt gränszen, wii wele wäl holle eder skadelösze i then motthen, och bestå eder i Rekenskapen, hwad szom i giffwe thedt szelskapp effther skäligheet, Och att tu, eller the andre wåre Fougdter, icke tage szig någen deel före, i ene motte eller andhre medh minne i äre alle om ett rådt, både med Jören Jönszon, Anders Marboo och flere, och beslute endrekteligen eder emellan, hwad szom i göre eller lathe skole. Ther rätthe tich aldeles effther. Tu wilt och wara förtänkt vdi, oförszumeligen, att skynde tich eller tin Skriffwere vp, med thin Rekenskap, Och om tu haffwer ther något sölff eller penninger hoosz tig, att tu skynder tig vp in i wår Cammer. Thedt will inthet wäl skicke szig, att tu skalt szå länge drage Rekenskapen vppå tich. Ther må tu och wara förtänckt vdi. Datum

Upsala den 7 Februarii.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om Hans Schwab, om utvexling af dalermynt för penningar, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 10 v.

Til Botwedt Datum Vpszala 7 Februarij. Anno etc 44

Vår gunst etc Szom tu lather förstå Bothwedt, hwilke szielsinde skådzmål fijnnanszier och onyttig ord, thenn Hans Schwal(!) går med vm, förwennendes alle obillige vrszekther, szå att hann ingelunde will latha szig åtnöije med the 18 soldt, szom wij honom hafwe latidt budit, på hwar Månadt j the förszagde 9 månader, med minne hann och och får the 170 Daler, szom han sziger szig wara till ackters. Så kunne wij inthet sware tig annadt ther till, vthan tu motthe rätthe tig effther wår förre skrifwelsze, tagendes en handsträkning vdaff honom, och lathe honom blijffwa inmanedt i szitt härberge, till tessz wi yterligere kunne betänke oss i then szaak.

Thedt Borgerne, szom i Städerne om then Spannemåle förfordre skole, haffwe begäredt wår förskrifft för szig, till för:de Städer, thedt kunne wii wäl tillåthe, Men att vndsätie them szå monge Daler, szom the begäre att wegzle sig till för Penninger, ther the kunne köpe szamme Spannemåle före, ther haffwa icke wij rådt till, Tu west och wäl szielff, huru wäl wii kunne vmbäre wåre Daler. Och mottu thet szeija them igen, wele the haffwa daler, szå wegzle them till szig, aff hwar annan, the finnes wäl ibland them, hwar the annars wele lathe them till etc Och skaffe szig andre gode köpmansz warer till med föråret, the kunne jw szå wäl köpe ther Spannemåle före, szom för daler.

Hwad szom the Tydszske Bådzmän belange och theris besolning, ther finner tu wäl szielff motthen till och handle

vthinnen, Jcke wethe [ɔ: wele] wii häller inryme them någen högre besolding, än szom the andre wåre kneckther haffwe, her liggie omkring Landet, och beszynnerligen i tenne fridlige tijder, Szynes them heller blifwa i åårs peninger, szom the andre wåre Bådzmänn och Bysseskytter haffwa, gör ossz liige fult, Men att förloffwe them slätt aff Landet på thenne tijd, äre wij icke tillszinnes, medt mijnne ther äre nogre vndfflädere och mytheriimakere, them mottu wäl lathe passzere och hugge theris koosz, hwart them szynes.

Szom tu och skriffwer, om then Wäffweren, att han inthet mijnne haffwa will, ännn Tuhundrade marc om året, och ther till med Hoffklädinger. Szå mottu sware honom igenn, wij wele och gerne szee hans handawerk, och wethe forst hwad skäl han kan göre ossz igenn för än wii vtloffwe någen stor beszoldning, Wet han och något szynnerlige arbethe, att göre för ossz, szå wele wii och löne honom ther effther.

The kneckter tu haffwer antagit j wår eedt och tienst, ther äre wii och till fredz med, Szåge wii och gerne, att tu någre flere vpspörie kunne, szom wille räckie ossz hannden, och wara i wår tienst etc Datum vt supra

Upsala den 7 Februarii.

Till Peder Nilsson, om förflyttning af en del borgare i Bogesund till Jönköping, förbudet mot landsköp, frälse- och förläningsmännens emottagande af böter utaf upprorsmän och andre förbrytare, om inqvartering och aflöning af nyantagne knektar, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 11.

Till Päder Nilsson 7 febr. Datum Vpsalæ

Wår gunst etc Szom tu giffwer tilkenne, Peder, om the Bogesundz Borgere, att de något miukere wordne äre, szeden wårt breff bleff läszet och förkunnet för them, än

the tilforende wore, och haffwe rede en part aff them waridt i Jöneköping och sworedt theris Borgere eedt, och ellyest lathe szig höre, att the wele drage tiit szom wij them beskedet haffwa, Szå måge the ännu alwarligen ware förtänkthe, szå monge thu haffwer latidt vp registrere, och nogen mögenhafftige äre, att the medt thet förste skynde szig alleszammans åt Jöneköping tilhielpendis hwar effther szin makt, att Staden motthe effter lägenheeten bliffwa befestedt och förstärkedt, effther szom nu szenest i Westrårs ther om nogszampt förhandlet och beslutedt bleff. Äre ther och några andre, szom icke haffwa rådt att näre szig i Köpstaden, the måge förszee szig på Bygden, och förbiudis them wedh lijff och halsz att bruka någen köpenskap. Hwar the och haffwa ämpnen eller betröste szig att bruke åker och äng, och näre szig szom Böndher pläge, så måge the bliffwa ther qwarr beszittiande och leggies för Landgille, vtgörendis alt annet Cronones skatt och ränthe, liike szom andre Bönder göre, Doch icke vtöffwer 8 eller 10, szom tu skriffwer, Menn förbiudendis them wedt högste straff, att befatthe szig med köpmandzhandel szom för är szagt.

Hwad tessze jnrijkes Landzköpere belanger, Szamalunda ath erleggie och förbiude the marknader ther nedre i Småstäderne, ther vm wart nogszampt förhandlet med the gode männ och Fougterne, szom her i Westerårs wedt Härremötedt, både ther aff Smålandt och Westergötland förszamblade wåre, Szå att både Fougder och Befalningzmän skole her effther haffwa ther ett nöggere och bäthre inszeende med, än här till skett är, på thedt att szådane förderffwelige marknader och olaglige Landzköp motthe afflagt, och komme vdj ett bätre skick igen, än her till waridt haffwer. Och haffwa ther om latidt vtgå wårt öpne breff och mandater öffwer then menige Landzenden, att ther szom sliike handel och Landzköpere finnes, skole anthen öffwergiffwe sliik handel eller och flythie szig in i köpstäderne,

och hielpe drage Stadzens tunge szom andre Borgere göre, så framt ther icke skall gå straff effther, Och szände wii tich her medt ett aff szamme breff, hwilkit tu mât(!) lathe Läsze och förkunne både för Landzköpere och andre ther szå behöffwes, ther the måge wetthe szig fulkomligen effther rätthe.

Widere, szå beklagar tu mykit öffwer frälszet och andre förläningzmän ther nedre, att the tage fast Peninger och Soning aff Skalkar och förrädere, och geffwa them fredt och legdt, Szå att ingen fougte haffwer her nest makt eller wold att straffa öffwer them, när eller hwar the szådant partij öffwerkomme kunne. Szamalunde och monge andre, szom elyest både för Kongz och Biskops saker szakfälthe bliffwe haffwe och theris skodzmål till theris Husbönder. Begerendis för then skull wetthe aff ossz, om the äre rätte vdj theris Skådzmåål.

Szå är oss szielszindt att kunne giffwa tig her vppå någen äntlig swar eller beskedh vppa, Effther tu icke beskedeligen skriffwer ther hoosz och nämpner widt nampnn, hwilke frälszesmän äre, szom szå göre, eller hwilke the husbönder äre, szom Bönderne haffwa theris Skodzmål till, szom tu skriffwer. Wij kunne icke heller spå i wädret, och wethe hwika the äre. Förty kunne wii icke heller lathe skriffwa någen till ther vm, för än wii wethe till hwem. Ther tu wille ännu wara förtänkt vthinnan, Giffwendis oss hernest wisszere beskedt ther vm, ranszakandis ee hwem the hälst äre.

Vm thedt folk thu skriffwer tig haffwa antagit i wår tienist, begärendis wetthe, hwart the förskickes skole, Szå vppå thedt the icke skole beswäre Bönderne med nogen gästning, eller göre them vwillige, mottu lathe förskriffwe och förläggie them omkring till the bäst förmögne Prästher, ther nedre i Westergotland, och förskaffet, att tu lather holle ett wist Register på theris nampnn, och huru monge the äre, och till hwem, eller huru monge till hwar Präst förskickis.

The andre karler, szom tich efftherfölia på wåre wegne, måttu szielff handle medh, om theris Lön och kläding, thet bästhe tu kant, och effther szom hwar och enn kann göre skäl före, och elliest szig bewist haffwe j thessze framlidne tijder, mottu löne them ther effther, Och görs icke behoff, atth tu skicker them hiit opp, ther effter, Menn atth tu äst förtänkt till, att holle wisse och klar Register på alle vtgiffther, ther wåre Camererere kunne haffwa att rätthe szig effther, när tijn Rekenskapp förhöres.

Och är wår wilie, att så snart tu får vptagit, och församblet bäggie tessze förlidne årsz Skatter i titt fögderij, szom tu berätter, att thu skynder tig szedan hijt vpp oförtöffwat, görendis her i wår Cammer en god reede och Rekenskapp, både på the forre och alle andre Partzeler, ee hwad thet hälst är, szom tu på wåre wägne aff tijn befalning vpburit haffwer, Tagendis her intet förszumelsze före. Datum vt supra

(Upsala) den 7 Februarii.

Till ståthållaren Botvid Larsson om Hans Schwabs qvarhållande tillsvidare i Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 12.

Till Botwedt 7 febr. Anno etc 1544

Wår etc szom wii skriffwe tig szenest till, Botwedt, atth ossz szyntis rådeligit wara, att then Hans Swab, Szom nu är ther j Stocholm, motthe komme thäden och passzere vtaff landhet, Men effther wii förnimme aff Normans och Valentins skriffwelsze, att samme Hans Swab szig ingelunde med then beszoldning, wii honom vndt och effterlathet haffwe, will benöye lathe, vthan lather szig medh stort Puckerii förnimme, trossendis att han framdelis beklage will för härrer och furster, att wij icke vdi alle motthe wele effterfölia hans otilbörlige begären. Hwar-

före (effter han szå fast pucker) szynes ossz icke rådeligit wara, att man szå hastigt lather honom szin koosz, vthan att tu annerlunde tänker ther till, icke städiendis eller tillathendis honom vtaff landet, vthan att tu inmaner honom ther i Stocholm vdi szitt herbärge, Till tesz tu wijdere får wetthe wår wilie om honom, Thetta tu ingalunde försume wilt, Tu må och szå latha haffwa god akt och tillszyn, att han icke anrickter något Myttherij ther ibland wåre knekther. Tesligest hwad han elliest beställer, och hwad för szelskap med honom vmgå, och med hwad snack och taal han szig förnimme lather. Datum vt supra

Upsala den 8 Februarii.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om Hans Schwab, m:r Tore, och de till Stockholm uppsände af Dackens anhängare.

Riks-Registr. 1544, fol. 12 v.

Till Botwedt. Datum Vpsalæ 8 Februarij Anno 1544

Wår gunst etc Szåszom tu giffwer tilkänne, Bottwedt, om then Hans Swabz szak, och med alle the vmständer och lägenhether, szom szig nu tilldragit haffwa med honom, både i ene motte och andra, begärendis förthenskul wele yterligare wethe, huru tu framdeles med honom förhandle och tig skickie skall etc Szå förvndrer ossz Bottwedt, att tu altid wilt skynde sliik ärender hit in vppå ossz, och inthe szielff beszinne, hwad tu handle och vträtte skalt, effther ossz är icke mögeligit wara både ther och här, Icke kunne wii häller sliithe ossz platt sunder, Szå att wii alt bestyre och vträtthe kunne, hwad szom göres skall på alle sziider. Terföre mottu, änn något szielff finne till rådz, och icke altijdt liithe vppå ossz, Anszeendis och granneligen öffwerwägendis alle Lägenheter,

både om thenne Hans Schwab, och huru hans szak bäst motthe grijpe en ände, Szå att ossz icke någen olempe for hans skuldt motthe tillagt bliffwa. Szammaledis om then M. Thore, och the andre szom szitia med honom, effther thet är icke szå högwiktig szak, mottu något szielff beszinne, huru med them forhandles skulle, och icke altijd spörie och bekymbre ossz ther medh.

Wijdere, szom tu och mälder, om thet sälskap, szom Gudmundt Skriffwere vpskickadt haffwer, Szammalunde om then Dackens partij, och szampt med the andre, szom then Nils Bäneszon och flere aff the Capitenere komme dragendis med, begärendis ther hoosz wele wetta wår wilie, hwart man skall taga wägen med them ther the szig på någen tijd vnderholle kunne, effter thet will falla oss alt för swårt, att holle them alle szamen ther vppå Slotthedt. Szå tyckes ossz bäst ware, att man kunne forskicke them någenstädz vt i Borgeläge till Presterne, anthen vdi Tijerpen, Angermannelandt, Hälszingelandt eller annerstädz, hwar teg tyckis bäst ware, och till them szom her till minst hollet haffwa, Szå att man wiste fordre them ther igen, när szom behöffdes. Och är högligen fornöden, attu rätther tich fulkomligen effther Gudmundz skriffwelsze, hwilkit wii sände tig her med tilbake igen, wethendis göre en åtskilnadt och vndersked, på thedt Dackens parthij, och the andre szom inthet haffwe att skaffe med them, Szå att Joen Amundtszon, szom haffwer waridt en sliik mäktig förrädere, sampt med then Niels Skreddere eller the andre, szom mäst haffwa anriktedt och waridt med i thetta spelet, icke ännu bliffwe nogenstädz skickede, för än man kunne ytherligere betänkie szig om them, ther ligger ingen ringe makt vppå. Datum vt supra

Upsala den 8 Februarii.

Till Lars Bårdskärare att oförtöfvadt begifva sig från Stockholm till Upsala, för att sköta hertig Erik.

Riks-Registr. 1544, fol, 13 v.

Till Lars Bårdskärere Datum Vpsalæ. 8 Febr. Anno etc 1544.

Wår gunst. Skalt tu wetthe Lars Bårskärere, att wår käre Son Hertug Erick haffwer fått en breck i szin foot, Och haffwer nu på en dag eller twå stått i hans foot werk, liike szom en byldh, och nu j affton är hans foot mektig ting swulnet Szå kunne wii inthet annedt ther vtaff förmärkie, vthan att han haffwer fått szamme bräck aff böld, effther han nu någre reesor haffwer ridit till än 4 eller 6 miler om dagen, och om szine föther tilleffwentyrs icke szå wäl kläd̄ eller förwaredt waridt szom thet förnöden waridt haffwer. Terföre är wår wilie och alwarlige befalning, att tu nu strax, szå snart tu thetta wårt breff hört eller sedt hadwer, skynder tig genom Natt och dag, hiit till ossz, Haffwandis med tig all then deel (tu tänkie kan) szådana skada kräffwer. Fattes tig fordenskapp Szå må tu tala Botwedh till, han skall förszörge tig szå mykit tig behooff görs. Ther rätthe tig effter. Datum

Upsala den 8 Februarii.

Till ståthållaren Botvid Larsson, ytterligare om Hans Schwab.

Riks-Registr. 1544, fol. 13 v.

Till Bottwedt Datum Vpsalæ. 8 Febr.

Wår etc Szom tu lather förstå, Botwedt, att wii haffwe befaledt tig, att handle medt then Hans Schwab, om hans

beskedt beszynnerlige etc Szå haffwer thet icke häller waridt wår meening eller befalning, att man annerlunde skulle handle med honom än szom tilförene szagt war, Att effter han haffwer latidt szig höre och merkie med stort puckerij, och myget annedt onyttigt snack, hurulunde hann framdelis, ther han komme aff Landet, wille beklage szig för Herrer och Förster, och komme ossz en stor vlempe på Halszen, thet ossz dog förhoppes, att wii icke förtient haffwe, hwarken vtaff honom eller någen ärlig mann, szom ossz medt redt och tienst förplicktedt och forwant waridt haffwer, Szå befalthe wii tig, atttu skulle tage honom i en bestrikning och lathe honom bliffwa tillstädis inmanedt i szitt härberge, till tesz tu widere om szamme hans szak aff ossz kunne bliffwa förständiget, och icke geffwe tig i nogen beszynnerlig handel med honom om hans affskedt etc. Wii förszee ossz till Gudh, att szå monge ossz med troo och ärhe tient haffwa, them haffwa wii med ärlig lön och besoldung vnderholledt, och afferdiget them wäl iffrån ossz, szå atth the ossz inthet annedt skole haffwa att skylle, än gott, ee hwart the komma, anthen för Härrer eller Förster, Och att wii haffwe latidt handle ärlige och Cristelige medt them, och betaledt them wäl, thedt wij och swarligen bewiisze kunne både för Gudt och Mennisker.

Upsala den 8 Februarii.

Till densamme om många olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 14.

Till Botwedt vt supra loco et tempore

Wår gunst etc Wii haffwe förstått Botwedt hurulunde tu haffwer latidt beskriffwe the ägedeler, szom finnes ther i Jören Ericksons bodt, effther Mårthen Lähus, vthi en half tunna etc Szå måge the bliffwa ther på Slottet förwarede till tessz wii komma heem, befliitendis tig, attu

framdelis kunne vpspörie noget mere aff for:de Mortens ägedeler (effther wii skole troo, att ther finnes wäl mere), Och haffwa wii ett stort twilszmål på then Jörenn Ericks-zon huru troligen han, och fleere aff thedt sälskap handle, effther mann förnimmer slige hemlige och förrätlige stycker inne medt them. Hwarföre mottu wäl spörie honom till, hure han haffwer fått then halff tunnen, meden hon haff-wer stått ther szå länge fördoldt, och vndenstungen, och alrig oppenbaredt thet för ossz, eller nogen then ossz til-hörer. Szammalunde står för:de Jören än nu i Rekenskap medt Östhen för något korn, szom hann än nu står tilbake medh betalningen, Och inthet taler han ther vm, wthan tiger slätt stille ther medt, liike szom thet wore alt klart ossz emellan.

Hwadt szom fördärffwedt är aff the kläder, thet wele wii inthet lathe aname.

Szom tu och beszwärer tig, attu härnest ingen rådt westh till att förläggie thet mygle folk, och knekther, szom tiit forskickes aff alle Landzender, begärendis förthenskuldt wethe wår wilie, hwar tu skalt tage wägen med them etc Szå är ossz ondt och beszwärligit, att kunne giffwe tig något wist beskedt ther vm, effter wii icke wethe huru-lunde tu haffwer forhandlet medt them, szom tilförende kompne äre, eller hwart tu them förskickedt haffwer, Jcke må wii häller få ett wist Register på thet folk, både Kneckther och andre, szom nu i thenne förlidne Höst och Winther antagne och hiit vpp förskickede äre, både iffrå Östergötlandt, Smålandt, Dalerne, och szeden iffrå alle andre Landzender här i Riikedt, attu ännu wille wara förtänkt ther vdinnan förskaffendis ossz med thet förste szamma Register, att wii motthe bekomme någen szynner-lig vnderwisning på mantalet om szamme nyst(!) antagne folk, och wethe huru stark the wåre och hwart the för-lagde äre, anthen hiit eller tiit.

Zedel.

Och att thu szeye Fransz Skriffwere, att hann oförszumligen skynder szig hiit till Ossz, med the Register på the vpbördher och vtgiffther, szom hann nu i Szommer holledt haffwer. Szammelunde om the Musterregister, att hann haffwer them och medt szig.

Skall tu och wethe, att wii haffwa nu i tesze tiider hördt och förnumit szielszinde och farlige tidender, både aff Danmark och flerestadz, szå att the på alle sziider szithie i Rusting. Hwarföre biude och förmane wii tick att tu haffwer god ackt och tillszyn på alle szaker, Och skaffer szå, att ther motthe tänkis till någen ythermere befästning, både på Slottedt och ther kring om Staden, och elliest tänkie till, hwad szom szaken kräffwer, szom tu szielff beszinne kant, att aller störste makt på ligger. Och att tu tänker till atth Stadhen motthe i tijde qwarteres, och folkedt granneligen beskriffwes och förordineres i rothe tal, Ther vm wii wiidere haffwa giffwit Biörn Päderszon wårth szinne och meening tilkänne.

Wii szåge och szå gärne, Botwedt, att tu tänkthe till medt then Rörszmedt aff Dalerne, att han motthe komma till arbetis. Och hade wii gärne en hoop wed pasz alinszlange Zintrör, them man kunde [bruke?] till Häst. Thetta tu szå bestyre will. Datum

Upsala den 9 Februarii.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista om lösningspriset för kronotionden af Medelpad.

Riks-Registr. 1544, fol. 15 v.

Till Biörn Päderson och Lars Organist. Datum Vpsala 9 Februarii Anno predicto

Wår gunst etc Wether, Biörn och Larsz, Att thenne Här Päder Ketilszon, Prowest i Mädelpada, medt någre

then menige mans Sändebudt, ther szammestädz, wåre här nu for oss och goffwe tilkänne, att the hade lööst then Tiyend nu i Höst kommer tillszamman i kyrkehärbärgen, för en halff marck Ortuger spannen, och begärede, att wii gunsteligen vnne och effterlathe wilde att the motthe bliffwa wedt szamma kiöp. Oppå szamma theris ärender haffwe wii giffwidt them szådant beskeedt, att the skole giffwe ossz för spannen aff szamma Tiendt för thet framlidne år, sex öre, ther effther i måge haffwa en rättilsze, når som i förhöre H. Päders Rekenskapp. I wele och icke länge holle honom vppe medt szamme hans Rekenskapp. Datum

Upsala den 9 Februarii.

Till kammarskrifvarne i konungens kammarverk, att med det första aflemna klara och tydliga räkenskaper, förläningsregister och jordeböcker.

Riks-Registr. 1544, fol. 15 v.

Till Camerskriffwerne Datum vt supra loco et tempore.

Wår gunst tillförende etc Szom eder wåre Cammerskriffwere alle wäl förtänker, hwad i ossz offta och titt loffwadt och tillszagt haffwe, och szynnerligen szenest, när wii droge iffrå Stocholm, att i wilde medt thet allerförste läggie eder thenn största och ythersta fliit och winn om, att wii innan Iwl näst förlidin, eller strax ther effther skulle bekomma wår årlighe ränthe, Länszregister, wåre Jordaböker, Wttog på Rekenskaperne, medt alt annedt mere, beskedeligen och rätt beskriffwet. Szå szynes ossz, att i szamme eders Lyffthe och tillszage föge haffwe effterkommedt och fullgiort, Wthan förhaala ossz, szå then ene tiidt iffrå thenne, Ther medt wij föge tiänthe bliffwa, i worde och szå medt sliike forhalninger ringe tack förtiänendis. Är förthenskuldt wår wilie, och biude eder ännu,

att i wele wara förtänkthe medt thet aller försthe, och lathe ossz fåå tilhonde för:de wåre ärlige Ränther klare och reene beskreffne, effther thedt wåre nu härnäst tiidt, att the komme ene gonge fram, Szå att wii vppå thet allra szeneste, innan tree wiikur tillgörendis, motthe bekomma them, Szå thet icke skeer, då bliffwe wii fororszakade, att tänkie ther annerlunde till. Ther i eder fult och fast till förlathe wele. Datum

Upsala den 9 Februarii.

Till Severin Jute, förläningsbref å biskopssaker och gästning i Mo härad.

Riks-Registr. 1544, fol. 16.

Till Söffwerin Juthe vt supra Datum Vps[alæ] 9 Febru. Anno etc 1544.

Wåår etc Szom wår tro man och Rådt här Göstaff Olszon haffwer vthan twijl latidt tich förstå, Söffwering, att han här hoosz ossz vppå tijna wägna, och till titt behof haffwer begäre latidt alle Biskopsz szaker och gästninger j Moohärede, Szå haffwe wij j then motthen waridt tillfridz och gunsteligen vnt och effterlatidt tig szådana fördeel, j thedt förhopp att thu tesz ytherligare tänker till att göre ossz och Cronone aff thedt ene szå wäl szom thet andre then tilbörlige tiänste szom thet szig egner och bör, och effther wår Fougthe Joon Bagge hade reest ther några szaker, for änn wij thet szamtykthe, och wårt Breff ther vppå vtgiffwidt bleff, Tesligest stodt ther något aff then Fodring tilbaka, szom han i Befalning hade, Derföre är wår wilie, att thu inthet befatter tich medt then deel, szom han reest haffwer, eller the åtherstäder, szom honom bör vtkräffie, på thet han tess bäter kan komma till att göre sin Rekenskap full och klaar iffrå szig för thetta framlidne åår. Ther thu tich effther rättha will. Datum vt supra

Upsala den 9 Februarii.

Till Lasse Sölfköpare att han skall uppgöra bättre räkenskaper, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 16 v.

Till Lassze Sölffköpere Datum Vpsalæ. 9 Febru.

Wår gunst etc. Wij haffwe fått tijn skriffwelsze, Lassze, medt then vtskrifft aff tijne Qwittentier, på thedt Sölff szom på tetta framlidne år 43 in vdi wår Sölffkammer leffwereredt är, och hwadt szom än nu tilbaka ståår. Szå skall tu wetta, att wij haffwe föge behag vdi slijke Qwittentier, Forty wii förnimme, atth szamme Qwittentier äre mäst vtdragne aff wår Dräng Rasmuszes Register, och ther till äre ther 6, 8 eller tio Elder tillszamans Sumerede vdi hwar Qwittentie, Tedt wii icke szå befaledt haffwa eij häller haffwe wij ther något behag vdinnan, att man blander alt szå i hoop, szom wij förnimme i szamma Qwittentier skedt wara.

Therföre är wår wilie och biude tich, att hwadt szom tu leffwererer här effther in i Camaren, att tu skaffer tich tine Qwittentier på ett annadt szätt, nempligen huru mykit Sölff effther hwar daxbryttning och malmregister, szynnergen effther the största Partzeler, szom är koffring och szoffring, bliffwidt är Szå må och till the store Partzeler, wäl insummeres thedt Sölff effter the szmå Partzeler, szom är Klapur, Grant wask och annadt szådant, på thedt Qwittentierne icke skole bliffwe alt for longe Szeden skall tu och tage szynnerlige Qwittentier på alle the Rothekarlas, Dagekarlas szölffwer, slaggsölffwer, och flere sliike partzeler, Szå att man kunde haffwe ther någen ythermere beskeedt och rättelsze vdaff, och icke slumbrat szå obeskedeligen alt vdi en hoop, szom nu skett är etc.

Szå biude och befale wii tich och, att thu tillszäger Malmskriffwerenn, att han skicker ossz ett beskedeligit och

rätth Register tilhande på all thenn Malmm, szom i thetta framlidne år och hwar dagz bryttning for szig bliffwin är, Och att samme Malmregister motthe szå skriffwin bliffwe, szom wii thet befaledt, och tig szå wäl szom honom offthe och titt vnderwist haffwe.

Then Qwittentie tu begärer vppå thet Sölff tu ossz och wår käre Husfru Margareta nu szenest på Salebärgit leffwererede, szamme Qwittentie sände wii tich her med tilhånde. Datum

Upsala den 10 Februarii.

Till Lars Pedersson om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 17.

Till Lasz Päderszon Datum Vpsala 10 Februarij Anno etc 1544

Wåår etc Szom tu skriffwer, Lars, och begärer wetthe, vm wij haffwe vnth och förlänt Her Larsz Siggeszonn then fiordgamble Konungz fodring vdi Sköllesta Häredt, pro Anno etc 43, effther szom han szig tesz berooper. Szå är wäl sant, noget för Iul skreff han ossz till, och begärede, att wii honom then fiordgamble konungz fodring som tilbaka stodt i Närike vnde och effterlathe wille, Thed wii honom doch affsloge, Doch vnthe wii honom samma wår fodring vdi ett aff the Härede i Närickie, och war doch icke nämpt, hwilkit thedt war, Szå wetthe wii icke annedt än att thu lather bliffwadt ther width.

Thernäst, som tu berörer, om Jören Åkeszon, att hann ännu begådt haffwer szin Häster vdi fodringen, och will framdeles och szå haffwe them i Borgeläge etc. Szå kunne wij icke stort szware ther till, behöffwer tu icke häller i thenn motthen giffwa honom förtröstning eller säye honom någhen deel till, wthan will hann något haffwa, Då må han sökiedt och forwärffwedt hoosz ossz. Thedt

beskedt må tu giffwa honom, när han taler tich ythermere ther vm till.

Szom tu ythermere begärer wettha wår wilie, om tu något länghe skall förholle tich ther i Näricke eller förbijde effther ossz etc Och effther wåre Lägenhetter begiffwe szig szå, att wij näppeligen komme ther häden i thenne Winther. Derföre behöffwer tu inthet länger töffwa effther ossz, vthan skynda tich in ått Wasbo, och geffwer seden thet strätedt in ått Wartoffte härede, och framdelis in åt Wist och Tweta, effther szom tu szielff nu skriffwidt haffwer. Szå förmane och bidie wij tich än nu, såsom i wår seneste skriffwelsze, att ther tu drager fram enestädz eller annerstädz, att thu granneligen förhörer, ransaker och beskriffwa lather, hwad brister, klagomål, eller beszwäringer ibland Almogen på färde wara kunne, giffwendis ossz seden altijdt tilkänna. Tesligeste hwadt grund eller stadigheet tu formärker aff Almogen. Och när tu kommer något frambätter jn ååt Westergötlandt och Smålandt, att thu då handler medt Fougterne, att the haffwe godt ackt och tillszyn på theris szaker, och beszynnerliga, att the monge fremmande Köpmen aff Danmark, szom pläge fara tijt in i Smålandt och Westergötland, och bruka ther thedt största Landzköp, szom någen tijdt ske kann, motthe medt Lämpe bliffwa tillszagde, att the wände igenn och offwergiffwe, att bruke sliik landzköp, szå framt the icke komma medt tijden vdi någen skade. Effther ty, att menige Köpstäderne här i Vpland och Östergötlandt, Szammalundhe alle the szom Cronones Bärg bruka, beklage szig tessz högeligen att the fåå ingen szådana tillförning, med Smör, Ost, Oxer och annen fetalie, szom the tillförende waane äre, thedt doch intedt annadt woller, vthan the monge Landzköpmen, szom i the Landzänder wanke både fremande och Jnländtzske, Och förthenskull nödgas the ther mäst att läggie Cronones Bärg ödhe. Szammalunde, szå kunne icke häller Köpstäderne här näst holle szig, och för

thenskull kunne wij ingalunde szee igenom fingren, att szådan Landzköp effther thenne dag skee skall. Medt szådane lämpelige ordh motte man handle medt the främende, och icke medt puckerij eller hård ordt, eller elliest göre them någen skade, till tesz man kan szee och förnimme hwadt thet hielpe kann. Ther vdinnan tu wilt förtänkt wara, szom stoor makt oppå ligger.

Tu begärer och wethe, huru monge Häste wij wele haffwa i borgeläge på wåre slott och gårder i Szommer etc. Szå westu wäl szielff, hwilken swår nödt nu är på foor i Landet. Szå kunne wii förthenskuld icke holle monge Häster i borgeläge, som wij tilförende haffwe latidt tich förstå wår szinne och meening i thenn motthe. Tu wilt förthenskuldt ware förtänkt ther vdi, att någre aff Hästerne, wedt pasz hälfftene eller tridingen motthe slååsz vt i gräsz, Ther man kunde spörie någre gode Stodt eller stodgonger, på thedt något bättre art aff Häster motthe komma i Riikidt, änn här nu är. Framdelis moot thet Hästerne skole skickes i borgeläge, må tu wijdere skriffwe ossz till ther om, och förhöre wår wilie och meening ther om. Ther tu tich effther rätthe wilt. Datum vt supra.

(Upsala) den 10 Februarii.

Till Rasmus Kloot om de i Vesterås och Vesterås län inqvarterade knektarne, om de i Vesterås varande bysseskyttarnes ovillighet och bestraffning, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 18 v.

Till Rasmus Klooth Datum 10 Februarij.

Wåår etc. Wii haffwe fått thet Register, Raszmus, på the knekther szom ther vdi Wästrårs och Westrårs län nu vdi borgeläge ligge, Szå hade wii wäl meent, att ther flere Kneckther skulle förlagdhe wara. Wij wille och

gärne haffwe hafft ett Register på alle Giälden i Wästrårs län, och förteknede, hwilke szom the bästhe gälden wåre, szå kunne man tå når szå behöffdis, läggie fleere kneckther ther häden till them szom någen makthen haffwa. Thedt tu än nu szå bestyre wilt.

Wijdere, szom tu giffwer tilkänne, att Bysszeskytterne ther i Westerårs lathe szig ganske owillige och tråtzige befinne, till att göre något gagn, eller waka offwer Canceleren etc. Szå effther the äre en szådana Förrädere hoop, och wele inthet gagn göre, Må tu förthenskuldt anthen straffa them ther vtoffwer, szom tilbörligit är eller förskriffwa them till Stocholm till Botwedt Larszon, giffwendis honom tikänne, huru the szig skicka, szå warder hann wäl tänkendis ther till, att the få näffst ther före, och skaffer tich andre Bysszeskytthere i staden igenn.

Om Lasse Jäsperszon, wethe wii icke annedt szware ther till, vtan thet affradt, szom i Tommeszmässze nest förliden borde vtgå, thet må thu bäre vpp, ossz till reede och Rekenskap. Menn thet affradt szom nu tilkommendis Tome vtgå skall, thet må hann beholla. Ther rätthe tich effther. Datum vt supra

Upsala den 11 Februarii.

Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifvare att försända N. Dackes ännu nere i Småland och Östergötland qvårvarande höfvidsmän till Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 19.

Till Axell Erickson och Gudmund Skriffwere.
Datum Vpsalæ 11 Februarij, etc Anno 44.

Wår etc. Käre Axel och Gudmund, Oss förundrer icke lijtidt, att i nu i szå long tijdt, haffwe platt inthet skriffwit ossz till, eller giffwit tilkänne, huru lägenheterne szig ther nidre i Szmåland och Östergötland begiffwe,

effther i doch wäl wethe, att ther nidre är ännu en hoop aff the störste och aller argeste Förrädere, szom wåre Dackens högste Rådt och Höwidzmän, szom äre then Jöns Wärkmästere, Birge i Skulebäck, och flere aff szamme Rothe, hwilke ännu holle szigh mest tilhopa, och ingen haffwer någen szynnerlig akt eller tillszyn medt them. Szå är nog tilbefrukthendis, att härnäst, när busken bliffwer baar, skall man åther haffwa till att förmoda ett förrädere stycke aff szamme parthij, effther wii höre och förnimme aff alle them szom honom och hans Roothe känne, att the haffwe en tin loffwe till thet sälskapp, och betroo honom och hans rothe till alt thet ondt är. Hwarföre är wår alffwarlige wilie och befalning, att i oförsumeligen wele skaffe szå, att szamme Wärkmästere och hans rothe motthe hasteligen och wälförwarede bliffwa skickadt hijt opp till ossz, eller att i lathe slåå hiertedt szunder vppå honom, ee hwadt rådt ther till finnes, szå att man ene gonge motthe bliffwa aff medt them, effther her ligger ingen ringe makt vppå, szom i wäl szielffwe beszinne kunne, när i elliest wele beszinne saken rätt. I wele förthenskuld haffwe eder rådt medt Germund Swenszon, Jören Jönszon, Niels Päderszon och flere wåre Fougther ther nidre i Smålandt, huru thedt bäst och lämpeligest skee kunde, och ingalunda forhala ther länger medt, szom aller störste makt vppå ligger, effther tijden förlöper flux och wårdager äre nu snart i händer. Förty i kunne wäl szielffwe tänkie, att ossz ingelunde står till lijdende, atth en sliik förrädere hoop skole bliffwa i then Landzänden, och tilleffwentyrs wäckie ossz opp ett nytt obestond igen, eenär them szielff szynes. Derföre winlägger eder i then motthen, att the måge j tijd komma aff wägen, szom alle störste makt oppå ligger. I wele och geffwe ossz skriffttheligen tilkänne, hwadt för tidender och lägenheether j förnimme ther nidre, både i ene motto och andre. Datum

Upsala den 11 Februarii.

Till »småländske» Nils Persson, om samme N. Dackes f. d. höfvidsmän.

Riks-Registr. 1544, fol. 19 v.

Till Smålenske Niels Perszon Datum vt supra 11 Februarij Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Szom thu wäl west, Niels, om then Jöns Wärkmestere, Birge i Skulebäck, oeh flere aff then förrädere hoop, szom ännu ther nidre vthi theris frije beholdt wanke ther nidre i Szmåland och beställe alt hwadt the wele, Szå fruktther ossz nog, att nu framdelis när busken bliffwer baar, bewijsze szamme sälskap och beszynnerligen then Wärkmestären ossz än ene gonge ett förrädere stycke, effther wii höre och förnimme att alle the szom honom känne, haffwe en tynn tro till honom, szom och nog tillfruktendis är, att han och hans rothe vpwäcke ossz åther på nytt igen ett obestond. Hwarföre är wår alwarlige befalning, wilie, och begären, att thu och flere wåre Fougter och Befalningzmän ther nidre, både Germund Swenszon, Jören Jönszon, Nils Pärszon Fougthe i Szewede, Anders Marbo, och j flere, szom nämest wedt handen äre, wele oförszumligen wara till rådz här om, och besluthe eder emellan, huru man bäst kan bliffwa aff medt honom och hans rotha, anthen att komma them oförszumligen hiit opp till ossz, eller och att the motthe komma om halszen, ee hwadt rådh ther till finnes. Förty i kunne wäl szielffwe tänkie, att oss ingalunda will stå till lijdende, att en sliik förrädere hoop, szom the äre och waridt haffwa, skole bliffwa i then Landzenden och oppwäckie ossz ther till effwentyrs ett buller och obestondh eenär them szynes. Derföre legger eder i thenne motthe szamfelth her om then störste flijt och winning szom i tänkie kunne ossz aller-

störste makt oppo ligger. Och hwadt szom i vthi thenne eller andre slijke szaaker bestyre eller skaffe, at thet skedde medt alles eders samfälthe rådt. Ther i eder effther rätthe wele. Datum vt supra.

Upsala den 11 Februarii.

Till Anders Eriksson på Kungsör, att han skall vara fogde öfver kungsgården, men Bengt Skrifvare blifva landbofogde öfver de under kungsgården liggande gods.

Riks-Registr. 1544, fol. 20.

Till Anders Erickszon på Kongzöör, Datum vt supra 11 Febru: Anno etc 44 Vpszale.

Wår gunst etc. Skall tu wettha, Anders, att wij befaledt haffwa thenne wår tro tienere Bänkt Skriffwere, att hann effther tenne dag skall bliffwa wår Landbofougthe vtöffwer alle the godz, szom ligge ther vnder wår gård Konungzöör. Hwarföre är wår wilie att tu skalt aname gården, och thet Inventarium ther till lyder, till tigh, aktandis på wårt gagnn och bästhe, szom wii betroo tig vm, och att thin Hustru bliffwer wedt Fatuburen, och Molkestugun, och then Simen Skriffwere wedt Skriffwere stuffwen och wijkekosten, Och att thu haffwer szådana akt och tilszyn med szamme Gårdskriffwere, och flere Befalningzmänn, att ossz måå skee skäl, och att hans Rekenskap motthe rätt och skickeligen vtsat bliffwa, Och alle andre szaker och ärender, szom ossz till nytto och gagnn komma kunna, att thu them medt all fliit, trooligen fordrer och akther, Szå wele wii framdelis betänkiedt med tig, vdhi all gunst och nådhe. Datum

Upsala den 11 Februarii.

Till Lars Pedersson om hans gästning i Nerike och Vestergötland, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 20.

Till Lasz Päderszon Datum vt supra. 11 Febr. Anno etc 1544.

Wår etc. Wii förnimme, Lassze Päderszon, atth du äst dragin in j Närike och gäster ther for wår fodring, alleneste, att thu lather några aff the bäste Sokn[er] stå ogäste wedt Wägen, om wii wele draga ther igenom. Szå äre wii tillfridz, att szå skeer, må tu och ännu på någen tijdt lathe szamme szokner ståå vgeste, till tessz thu ythermere fåår wethe wår wilie och meening ther vm hwadt häller wii komme ther häden eller eij. När ther utgäst är motthu wäl draga in j Wästergötlandt, effther szom tillförennde szagt är.

Ythermere szom thu begärer wetthe wår wilie, om Hoffzinderne och Skyttherne skule riide i theris Harnsk etc. Szå haffwe wii icke annadt wettadt, änn att the altijdt haffwe ridit vthi theris Harsk. Må thu änn tänkie ther till, hollendis ther alwarligen före, att the altijdt rijde medt Kreffwethe, Rygg, Pflankert, Skört, Kneffwelspjut, och gode Zinthbysszer, Szå att the altijdt wåre wederreeda, ee hwar szå behöffdes.

Wij ssåge och gärne, Lassze, atth hwar thu drager med wårt folk att thu altijdt häffwer för szädwane, att förhöre och ranszaka hwadt klagemål och brister, szom ibland Almogen på färde wara kunne, och szynnerlig om the haffwa någen klagemål på fougtherne eller frälszet och szådant skall [thu] latha vpskriffwa och vpregistere och altijd giffwe ossz, och annat hwadt szom tu förnimmer aff Almogen, tilkänne, Szå motthe wii doch någen grund få att

wetthe, huru j Landett tillgår. Thetta thu ingalunda forsume wilt. Datum

Upsala den 12 Februarii.

Till Esbiörn Skrifvare på Stegeborg, om den till slottet inlemnade skatten och dess användning.

Riks-Registr. 1544, fol. 20 v.

Till Esbiörn Skriffwere Datum Vpszala. 12 Februarii Anno etc 1544.

Wår etc. Wij haffwe förstått Eszbiörn, att Fougtherne haffwa latidt fört tijt till Slotthet mykin Spannemåle, Sammalunde mykit Smör, Lax, och annedt szådane, szom ther aff Länet infört är, och lyder thenne framlidne årsz Renthen till. Szå förundrer ossz hwart thet tager wägen, hwadt häller thu tänker att förtäret ther, eller huru thu wilt handle ther medt, meden thu inthet beskeedt skriffwer ossz till ther om, latendis förstå, huru mykin Spannemåle, Smör, eller annedt, szom lyder thenne årsz Ränthen till, tu haffwer vpburidt. Tedt tu ännu ingalunde forszume wilt. Szå haffwe wii ock wäl förstått, att Smöret gäller wäl szina Peninger både ther och annerstädis här i Riikit, och finnes monge till effwentyrs szom gärne gåffwe liike föret, hwar the finget for Peninger.

Kunne för then skuldt inthet skade, att thu opplotthet them for Peninger szom thet gäller och går her vppe i Landet, Nemlige 32 march ortuger tunnan.

Upsala den 12 Februarii.

Till Lasse Larsson om betalningen för den spannemål af kyrkotionden, som Mickel Kannegjutare i Upsala inköpt, men som uppbrunnit i den staden öfvergångna stora eldsvådan.

Riks-Registr. 1544, fol. 21.

Till Lasse Larszon Datum vt supra. 12 Februarij.

Schalt tu wetthe, Lassze, att thenne Breffwiisere Mickel Kannegiuthere wår Borgere j Vpsale, haffwer waridt här hossz ossz, beklagendis szig, att Szyslemannen, Her Larsz i Vpszala, hade szolt honom någen kyrketiyendt, och szeden han hade fört szamme tiyende hem i szin Gårdt, wardt hann altszamen, för änn han honom betaledt hade, vpbränt nu szeneste, thenne szwåre brunnen gick vtoffwer hele Staden, Och nu står förnemde Her Lars ther effther, wiliendis haffwa betalningen till then minsta Pening för szamme Spannemåle effther them emellan ett lagligit köp giort war, szom och ingen stor skade wåre etc Szå kunne wii föge annet göre till thenn szak, Vthan thu mott förhandle them emellan, thet bästhe thu kant, görendis szå mykit ther till, szom tich szynes wara lijke och skäl, på både szijder, att the vm szamme szak motthe förlickthe och fördragne bliffwa, szå att wij icke ythermere ther vm offwerlupne bliffwa skole. Dher rätthe tich effther.

Upsala den 13 Februarii.

Till Harald Lake på Gripsholm, med öfversändande af fem knektar, som der skola qvarstanna.

Riks-Registr. 1544, fol. 21 v.

Till Harall Lache. Datum vt supra. 13 Februarij Anno etc 1544.

Wett, Harall, att wij skicke tessze fem knechter tijt till wårt Slott Gripzholm. Szå är wår wilie, att thu

skaffer them ther maat och ööl, effther skälighet, till tessz wij worde them deden fordrendis, Och må thu doch szee till medt them, huru the szig skicka, effther the äre och aff thet smålenska selskapet. Datum

Upsala den 13 Februarii.

Till bergsfogden vid Salberget, Olof Jonsson, om hushållningen och bergsbrukningen derstädes, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 21 v.

Till Oloff Jonszon. Datum vt supra. Vpsalæ. 13 Febru.

Wij förnimme, Oloff, aff thin skriffwelsze, att thu haffwer stor klagemål på the Hyttefougther, Smältere och Wäktere, att de bränne mäst the bästhe kol vpp, vdi theris kulor och Stuffwor, Szom till Hytterne föres, Szå och the widt Winderne, tage then bäste wedt vtaff att bränne för szig vppe widt Winderne etc. Szå förundrer ossz storliga, att thu icke gaff ossz szådant tilkänne, meden wij wåre ther på Bärgit, wthan kommer nu effther åt, medt thine Clagmål, Och wetthe förthenskuldt icke hwadt tro eller loffwe wij ther till szättie kunne, allthenstund wij förnimme, att hwadt szom thu skalt vträtte i szådane eller annen motthe, thet skall mäst skee, när thu äst drucken och full, och då medt stort puckerij, hug och slag, Ther hwarken en eller annen något aff bätredt bliffwer. Wåre bäther, att thu affwände igen, medt thenn swåre drick och slöserey, Rettendis thine szaker vt när thu fastande wåre, och icke vdi ölszmål. Ther rätthe tich effther eller thu warder föge tack ther vppå förtiänendis. Szå må thu och tänkie till, att kolen och wäden effther thenne dag, icke szå onytteligen förbrännes, vthan att ther finnes annor rådt till, och wedt thet sätt, szom thu skriffwer, och att ther motthe szeden bliffwa något straff widt lagt, szom ther vtöffwer gör.

Thernest, szom thu och lather förstå, att thu akther förbyggie the tunne winder, och begärer, att wij wele vnne till gode, atth vppå wår Hammersmidie motthe thet store järn, szom ther tilhörer, smitt bliffwa etc. Szå äre wij ther wäl till fridz medt, Och haffwa skriffwit Bottwedt ther om till. Må thu förthenskul szända till Botwedt en skampelun, huru stort, longt och brett szamma jern wara skall, Szå skall hann lotha bestyret. Hwadt thet szeden kostar, må Bergzlaget betala

Zedel.

Wij szåge och gärne, Oloff, att hwar nogen rådt eller Lägenhet ther till wåre, att thu kunde komma ännu ett skiffthe till wäge, på wår egen vmkost, ther vdj Gruffwen, thå wåre thet mykit nyttigt, ee hwadt rådt thedt finnes till kohl och wedt, szå kunde mann szeden tage ett aff the gamble skiffther, och förbäthre the andre medt, effther man hörer och förnimmer, att en part äre bådhe arme och owillige, szå att the ille kunne vppeholle Cronones Berg och bruk etc.

Szom thu och wäl west, Oloff, att brukningen ther vppe wed Bärgidt går ganske longsampt och skröpeligen för szig (szom wij icke anners beszinne kunne) vthan for then vrsekt skull, att then störste partt aff them, szom thu till Bärgzmän, nu på någre åår tillgörendis tagit haffwer, är fatigt och armt folk, och boo en part longt iffrå Bergit, Szå att the haffwe för then skuld szåmme ond rådt och ämpne till att holle theris gruffwedeler ther wedt makt medt wedt, khol eller andre tilbehöringer, Och szomme en ond wilie, och när szå skeer, då tycker tich, att alt går liike till, effter thu får Sakören för szådana förzumelsze, och är till fridz, huru lenge eller mykit the förszuma, effther thu får man szakören, Men wij och Cronon bliffwe föge tiänthe medt szådant wäszende, vtan finnet wäl på wårt Sölffköp, hwadt skada wij haffwa ther vtaff, Szå bliffwa

the fast förtungede och fördärffwede, szom till gruffwedelerne szå mödde och twingede bliffwe.

Derföre haffwe wij szå förtänkt ossz, szom wij och fast häller szåge, att hwar thu kunde szå skaffet, att thu på wåre wägne toge någre skiffther in på wår egen vmkost, med khol, wedt, arbetzfolk, och annet hwadt ther tilhörer, Då wåre wij aldelis tillfridz, att bestå szådana vmkost, och ther emot szielffwe beholle then fordeel, szom ther aff kommer, Szå kunde man thå lathe vpfylle skijfterne, szom än thå bliffwa skulle, medt the bäste Bärgxmän, och the andre fatige, och the szom boo för longt iffrå, kunde man tå förlossze och sze igenom fingren medt.

Twijler ossz inthidt, att när szå skee motthe, skulle brukningen hälfftenne letthere och bätre gå för szig, Och wele vdi szå motthe fördrages, och then ene Rosten liggie oszmält in på thenn annen.

Hwarföre biude wij tich, att thu än nu wilt tänkie her till, skaffandis tich nu i tijdt, Kolare, Hugzsterkarler, mat, öl, och annat hwadt szom ther till hörer och behöffwes will, Giffwendes ossz medt tijden tilkänne, huru thu här om ställendis warder, Och att thu wille flux latha khola, och wijda till wårt egit behoff in på Katteheden, Lösta skogen, Bruddeboda skogen, och flere städz, ther szom tillfälle och läglighet wåre, szå att man motthe noget haffwa i förrådt, när man toge allwarligen szaken före. Här vthinnan thu wilt förtänkt vara.

Wij förmärkie och, att the szom hugga Gruffweweden och kholaweden for bergxlaget, gå alt för när in vppå the allerbäste och näste skoger, in mot gruffwen, Szå att the Skoger bliffwe platt vtödde. Hwarföre szåge wij gerne, att thu wilde lathe tillsäije the Hugsterkarle och Kolare, att the brukede the Skoger medt ibland, szom något längre iffrå liggie, och icke alt ther nemest wedt Gruffwen, på thet man vdi framtijden motthe och beholle nogen godt wede och koleskog. Och vppå thet thu tessz bäther motte

komma till passz medt, att latha flux khola och weda vdij tijd, och skaffa tich andre tilbehöringer, szom till szådana arbethe behöffwes, äre wij tillfridz, att ther tagz szå mykit aff the blypeninger, eller aff Sölffköperen, till att man kann kommet till gongz medt, till tessz man wijdere kan betänkie och beråde szig i szaken. Ther thu tich effther rätthe wilt.

Tu wilt och szå, Oloff, lathe then Morthen Jenszon Hyttewacktaren (medt hwilken thu haffwer hafft mykit bestella) bliffwa till fridz, all then stund han gör thet honom bör, szå frampt thu wilt vnwijke wår ogunste. Datum vt in literis

Upsala den 13 Februarii.

Öppet bref för Severin Jute att behålla Tveta hemman i Skallmeja s:n, Skånings härad, Vestergötland.

Riks-Registr. 1544, fol. 23.

Öpitt breff för Söffwerin Juthe. Datum Vpszala. 13 Februarij. Anno etc 1544.

Wij Gustaff etc. Göre wettherligit, att wii aff wår szynnerlig gunst och nåde, haffwa vndt och effterlatidt, och nu her medt vnne och effterlathe, att thenne wår Vnderszåthe Söffwrin Juthe må och skall bliffwe beszittiendis widt thet hemen, han haffwer tagit szig, nemlig Twetha, liggiendis i Skanung Härede j Skallmöije szokn i Wästergöttlandt, och thet vbehindret nyttie och bruke, szå framt hann kann och will göre honom rätt och skäl ther vtaff, szom thet nu j szin wäre haffwer, både medt Landtgille, Gårdestädzler och andre plictige vtskyller etc. Tesligest tage och aname wij förnemde Söffrin Juthe, hans Godz och ägadelar vdj wårt Konglige hägn, förszwar och beskydden, för alt offwerwold, oskäl och orätt. Förbiudendis wåre Fougther, Embitzmen och alle andre, szom

för wåre skuld wele och skole göre och lathe, Att the i någen motthe göre förenemde Söffwerin, eller thet honom tilhörer her emot hinder, platz eller förfong. Datum vt supra

Upsala den 13 Februarii.

Öppet bref för Lars Larsson att vara fri från allt kraf på restantier vid räkenskapen för Upsala gård.

Riks-Registr. 1544, fol. 23 v.

Opidt breff för Lasse Larszon. Datum Vpsalæ Anno etc 1544. 13 Febr:

Wij etc. Göre wettherligit, att wii aff wår szynnerlig gunst och nåde, szå och for wälwilighet och hulle tro tienest, szom thenne wår tro tienere Larsz Larenszon, ossz och wårt Rijke Swerige, her till dagz troligen bewijst och giort haffwer, och ännu ythermere här effther bewiisze och göre må och skall, haffwe vndt och efftherlatidt, och nu medt thet[ta] wårt öpne breff vnne och efftherlathe att hann nu, eller i framtijden, icke skall förplicktig wara, att szwara till then Summa peninger, szom ännu obetaledt står, vppå then Rekenskap Päder Skriffwere haffwer giort, in vdj wår Kong:ge Cammer, för then vpbörd och vtgifft, hann här på wår Gårdt Vpszala, meden han här Gårdskriffwere war, hafft hade, vthan wij wele latha sökie szådana wår skade hosz fornemde Pär Skriffwere. Hwarföre giffwe wii for:de Larsz Larszon her wedt qwitt, ledig och frij, för alt ythermere tiltaal, kraffd nåmaning, om szamma Summa. Giffwendis wårt Cammerrådt her medt szådant tilkenne, att the måge wetthe szig här effther rätthe etc. Datum

Upsala den 15 Februarii.

Till Mårten Myntskrifvare om myntningen och räkenskapen deröfver.

Riks-Registr. 1544, fol. 24.

Till Mårthen Myntheskriffwere Datum Vpszala. 15 Februarij. Anno etc 1544.

Wåår gunst etc. Szom thu lather förstå, Mårthen, [huru] mykit Sölffwer szom thu effther wickthen, och i stycketal, aff thette nest framlidne 43 års bärgxbrukning, nu på thetta 44 året vpburidt haffwer, mykit thu ther aff haffwer giutha latidt, och hwadt än nu igen är, Begerendis wetthe wår wilie, hwadt häller thu skalt latha giutha thet igen är, till markstycker eller och till Jachimsdaler etc. Szå szynes ossz likast wara, att thu lather giutadt vpp till Daler, Men the Daler, szom thu nu skickede hijt, till en proba, äre änn nu alt för widhe, kunne hann finne rådt, att göre them än nu fast minne, szå att the aldelis vdi widden motthe wara lijke medt the tyske Jachimszdaler, då szåge wij thet mykit gärne.

Szom thu och giffwer tilkenne, [huru] monge Daler, och annet smått mynthe, ther tilstäde bliffne äre, till thetta 44 årsz jnuentarium Szå kunne wij föge eller alzinthe rätthe ossz vtaff szådana thine vnderwiszninger, medt minne thu tilförende hade giort, och lathet beslutha thin Regenskap, szå wåre och här näst tijdh att szå skedde, Men thu fördröger medt szaken, thet längzste thu kant, szom thin szedwane och mäst pläger wara, Att när wij haffwe allermest skaffa och beställa, eller äre reede att färdes, och haffwe flere szaker, både inlänske och vtlänske på halszen bestyre och handla änn wij wethe rådt före, då komber thu först fram medt thin Rekenskap, Szå haffwe wij då hwarken stundt eller tijdt att akthe szådane. Medt

sådana handlinger warde wij föge tiänthe, wåre her näst tijdt, att thu tänkthe annerlunda till szaken, och szynnerligen meden wij nu ther till tijdt och stund haue, för än watnet bliffwer öpit.

Szom thu och begärer wettha wår wilia, om thet Hytteszölff skal giuthas till Daler etc. Så kunne wij på inge tessze ärender giffwe tich någen beskedt, förän thu haffwer giort tijn Rekenskap, och wij få ther vm någen ythermere och bätre vnderwijsszning. Ther rätthe tich effther etc. Datum

Upsala den 16 Februarii.

Till allmogen, som bor vid Ångermanelfven, om ordnandet af laxfisket och om skatten deraf.

Riks-Registr. 1544, fol. 24 v.

Till menige Almogen szom byggie och boo vt medt angermanne Elffwen och bruke Laxafisket szamastadz Datum vt supra. Vpsalæ 16. Febru.

Wij etc. Tilbiude eder Dannemen alle, wåre och Cronones skattskyllige Bönder och menige almogen szom byggie och boo vtmedt angermanna Elffwen, och bruke Laxefiskedt ther szammastadz, Wår gunst och nåde tillförende. Giffwendis eder alle här medt tilkänne, och effther szom wår tro tienere och Befalningzman ther i Angermannelandt Jacop Holst haffwer ossz här vnderwijst och förstå latidt hurulunde j szamfälleligen medt the 24 män, haffwa waridt öffwer eensz, och giort en förlikning, med för:de wår Fougte om wår skatt, szom i ossz på Cronones wägna, aff fornemde Laxefiske, årligen plicktige äre, vt att göre, Szå att i årligen skole giffwa ossz ther vtaff tuhundrede marck ortuger i Skatt. Szå på thet (Dannemän) i skole förnimme, thet wij äre eder medt all gunst och nåde benägne, äre wij tillfridz, att thet (ossz

till en behagelig tijdt) må bliffwe wedt szamma sämia och förliikning, szom nu giordt och stadgat är, Szå frampt i wele tänkie till, latendis komma szamma Summa peninger i rätthen tijdt och redeliga vt, när för:de wår Befalningzmann ther på äskier. Sammalunda haffwa och någre aff them, szom bo offwerst vppe widt Elffwen emot Lappemarkenn, ther Laxenn går minst till, warid här hosz ossz, klagandis szig, att thet låg them fast vliike emellan vm förnemde Skatt, szå att the skole göre ju szå styff Skatt vt i peningetalet, szom the ther boo vthanföre, och haffwa thet bästha Laxefisket, ther finsz vt medt Elffwen etc. Szå effther thedt i Dannemän, att tungan will falla all för szwår på them szom lijthen lax få, och icke häller szå godh, szom the andre få, ther vtan före haffwa theris fiske, kunne wij icke wäl szådana oskäl gilla eller szamtyckia. Vthan ossz szyntes liikast wara, och biude eder förnemde 24, szom ther till skickede äre, att i wille szådant granneligen ranszaka och lagat eder emellan, szå att thet ginge liike och skäligen till på både szijder, atth hwar och en, szå wäl the ther offwan, szom the ther neden före haffwa theris fiske, motthe ther effther läggia vt peninger och drage Skatthen, szom the årlige haffwa fiskiet till, att then gör mere, szom mere får, och then mindre, szom mindre fåår, på thet att ingom skall viiderfaris någen orätt. Szå kan mann icke häller gillet, att then szom föge fisk får, eij häller szå godt, skall läggie lijka monga Peninger vt i Skatten, szom thenn ther haffwer bäste fisket, Vthan att i Dannemen wille ware förtänkte lagendis och midlendis szådant eder szielffwa emellan, szå att ingom skeer förkort, att wii få wår Summe full, szom föreszagt är.

Szå haffwe wii oeh befaledt fornemde wår Fougthe, att han och så skall sze vppå brädet medt eder, på thet, thet motthe gå deste liikare till, och ingen wederfares någen oskäl, hwarken i thenn ene eller i then annen motthe. Ther i Dannemän eder fulkomligen effther rättha wele. Datum vt supra.

Upsala den 17 Februarii.

Öppet bref för Peder Andersson, att hädanefter som hittills innehafva och bruka Norga sågqvarn i Grödinge s:n, Södermanland.

Riks-Registr. 1543, fol. 25 v.

Öpidt breff för Päder Anderszon Datum Vpsala. 17 Februarij. Anno predicto.

Wij etc. Göre wettherligit, att wij aff wår szynnerlig gunst och nåde, haffwa vndt och tillatidt, och nu medt thetta wårt öpne breff vnne och tillathe att thenne wår tro Vnderszåthe och Borgere i wår stad Stocholm Päder Anderszon, må och skall, szå här effther szom till thenne tijdt, niuthe, bruka och beholla then Sågeqwarnn, szom hann nu i en tijdt long, wedt thet Skattehemman i Nårga, vdi Grodinge szokn hafft och nutidt haffwer, och hans framlidne Hustrues Fader Anders Simonszon for honom vpbygde och brukede, Doch skall för:de Päder Anderszon skyllig och plicktig wara, att göre ossz och Cronone årligen ther vtaff then rättighet szom ther vtaff vtgå bör. Hwarföre biude wi then gode mann szom länet ther szammastadz haffwer, Szå och wåre Fougther, Embidzmän och alle andre szom för wåre skuldt wele och skole, göre och låthe, att the icke göre förnemde Päder Anderszon her emot något hinder, platz eller förfong, widt wår ogunste. Och forthenskuldt aname wii för:de Päder Anderszon, medt att thet hann äger, rörligit och orörligit, och szynnerligen thet Folk, szom han [haffwer?] wedt samme szåge Qwärn, vdi wårt Konglige hägn och förszwar, för alt offwerwoldt, oskäl och orätthe, Biudendis alle ee hwo the äre, szom for wåre skuld göre och skole göre och lathe, att the icke göre fornemde Peder Anderszon j någen motthe her emot platz eller förfong. Datum

Upsala den 18 Februarii.

Till Axel Eriksson, att de gods och räntor, som blifvit anslagna till skolmästaren och skolestugan i Enköping, skola dervid förblifva.

Riks-Registr. 1544, fol. 27.

Till Axel Erichsen Datum vt supra. Vpsale 18 Februarij

Wår etc Wett Axel att thenne oss Elskelige wår tro vnderszåthe her Oloff Erici Skolmestere i wår Stadt Eneköping, haffwer her for ossz genom szin Suplication berättet och tilkänne giffwit, hurulunde thu haffwer giort honom klander och förfong på någre godz och theris ränthe, hwilke wij, för nogen forlidin år szeden, genom wårt Breff och Segel gunsteligen vnthe och efftherlothe, att the skule bliffwa liggiendis till Eneköpingz Skolestugu, Skolemästaren ther szammestadz till hielp och vnderholning, till tessz the kunne effther Westrårs Recessz och ordinantia ther iffrån lagwondne bliffwe etc. Så westu wäl szielff, thet är icke skedt medt wårt loff, wilie eller szamtyckio, att thu skulle göre ther något hinder eller förfong vtinnan, ey häller haffwa wii tig eller någen befaledt, att rappe ther någen godz eller ränthe iffrå, medt minne wii motthe först ther om bliffwa åthsporde och godzen ther iffrån lagwondne, Och hade wij häller förmott, thet thu skulle wara thenn, szom mere skulle hielpe, handthaffwe och styrkie Skolestugur, och andre sliige gode Ordinantier, änn att tage ther något iffrå, och forläggie them.

Szå motthu ännu ware fortänkt ther vthinnan att wii ingalunda kunne szådant lijde eller tilstädie, thet Scholestugerne och theris förmän skole bliffwe förlammede, eller i ödhe lagde, effther the skule ju något haffwe att hielpe och vnderholle szig medt, Och kunne icke häller the mere leffwa aff windt och wäder änn andre. Biudendis tich

förthenskull alffwarligen att thu gör för:de Skolmästere hwarken hinder eller förfong på förnemde godz, Wthan lathendis honom vpbäre ränthen ther vtaf både thet szom reede vpburit och szom tilbaka står, szå här effter som här till, till tessz wii ossz ther om betänkie kunne. Sammalunda förmanendis tig, att thu lather honom bliffwe oqwaldt och ofegdet, j thet han haffwer giffwit ossz szin brist och mangel tilkänne, Thet man icke bör att förmeene och förwegre honom eller någen etc wedt wår ogunst etc. Datum

Upsala den 19 Februarii.

Till Botvid Larsson, att till kongl. rådet Jöran Norman lemna en läst malt och en half läst råg.

Riks-Registr. 1544, fol. 27 v.

Till Bottwidt Datum vt supra Vpsala 19 Februarij

Wåår gunst etc. Skall thu wettha, Botwidt, att wii haffwe vndt och effterlatidt, att wår tro Mann och Rådt Jören Normann, skall få ther af Slottedt j läst Malt och ½ lest Rog, Doch medt szå skäl, att han framm j Szommer skall anthenn betale ossz medt liike mykin och szådan szädt igenn, szom wij honom nu vndszätie lathe, eller och bethale ossz, szom han nu går och giälder. Ther vppå må thu lathe anaime aff honom en förskriffning, att hann bekänner szig szådana Spannemåle och på sliik welkor aff ossz anamet och vpburit haffwer. Ther må thu rätthe tich effther. Datum

Upsala den 19 Februarii.

Till densamme om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 28.

Till Botwedt Datum 19 Februarij. Vpsalæ Anno 44.

Wår gunst etc. Szom thu begärer wethe wår wilie, om thu skalt aname några flere vnge karle i wår tienest, effther thet komme slikt szälskap nog dagligen mest aff alle Landzänder etc. Szå wethe wii icke fulleligen hwadt wii skole szwara ther vppå, effther wii haffwe ingen bäther beskedt fått iffrå tig, huru thet szälskap (szom allrede anntagit är) förlagde äre. Szå kunne wii icke häller wetthe, hwart häden szamme szälskap, szom szå dagligen vpkomme, skole wijdere förlägges, all then tid thu icke haffwer giffwidt ossz ythermere beskedt, till hwicke prester the andre haffwe förlagde waridt. Förthenskuld biude och förmane wij tich än nu, szom wij offte tilförende giort haffwe, att här näst, när thu förlägger szådant szälskap, att thu west thå göre ossz ythermere beskedh och vnderwijszning, på hwad stedh hwar och en förlagd bliffwer. Szå kunde man då altijd läggie flere till them szå förmögne äre, och minske medt them szom fatige wåre, Och förthenskuldt skulle thu haffwa ett wist Register vtoffwer alle the prester j thetta hele Biskopsz Stickt, szå och flere aff the Stickther, och ther hosz vpteknet, hwilke the bäste medelmätige eller ringeste giäld wåre, Szå kunde man dhå ther effther altijdt förminske eller förläggie Knechterne. Thet thu änn nu szå bestyre wilt. Szom thu och lather förstå, att thu haffwer förskicket then Swen Anderszon me[d] the 140 karla, szom han vdi tiensten anamet haffwer ått Östergötland, och latidt förläggie them ther ibland Presterne, och att han är ther

iblandh them etc Szå synes ossz thetta föge wijslige betänkt eller bestält wara, Förty wii haffwe wäl szagt tich offthe tilförende, atth thet wille skicka szig fast szielszindt, att thet szälskap, szom ther nidre i Östergötland och Småländt antagne bliffwa, skulle åther leggias tijt nedh igenn szom thu nu bestält haffwer, Wii hade häller szedt, att thu hade lagt ned i Östergötland och Småland aff thet Partij, szom här vppe hade antagne waridt, och åther hade latit the andre bliffwet her vppe. Szå haffwe wii och förhört then Mons Småleninge, szom ther nidre i Landet waridt haffwer, Szå kan en part aff thet han szagt haffwer, wäl wara troligit, wele wii och wiidere latha skriffwa Fougtherne i Småland ther vm till. Szom thu och lather förstå, att then Förrädere Jnge Jonsszon är dödt bliffwen i Tornet, och hade hafft mong szielsindt och owiissz ordt, Begärendis wethe, om thu skalt lathe vpsättian eller begraffwen etc. Motthe tu wäl haffwa skriffwidt ossz till, huru thet snack föll szig, Thet wii änn nu gärne wetthe wele. Wii äre och tillfridz, hwadt häller thu lather begraffwen eller szättien vpp, szom en sliik förrädere bör. Skall thu och wetthe, att wår Fougthe i Hoffz län haffwer skriffwit ossz till, att then Slotzliggiere Hans Wågehals haffwer waridt ther och giort någen handling med Bönderne för wår fodring och vptagit en spann erther for hwarie 4 Häster, Och nu att ossz i then motthen skall endelis (szom och wäl troligit är) fornär skedt wara, etc. Szå motthe thu wäl, när thu skickede honom åstadt, skriffwit Fougtherne ther om till, att the hade mott hafft vpszeende, huru han hade handlet i then motthen, och icke alt lupit effther szin egen näsze.

Wår Fougthe på Salebärgit haffwer skriffwit ossz till att Bergzlaget haffwer behoff en swår Jiern axel, vm ett halfft Skeppund eller mere, till en stor tunnawindt, och effther ther wedt Bärget är icke rådt till att szmida eller wälla ett sligt szwårt stycke järn tillszammens, haffwe the begått, att thet motthe skee wedt wår hamarsmidia, Thet wii

och efftherlatidt haffwe, och forthenskuld haffwe vii skriffwidt honom till, att han skall skicke tich en skampelun tilhanda, huru szamme Jiärn axel skall med längd eller tiockhet skickat bliffwa. När thu bekommer szamme skampelun, må thu då latha komman in på Hammerszmedien. Hwadt szamma järn kostar må bärgzlaget bethala.

Thu skallt och wettha, att när wii drage(!) iffrå Stocholm, befalthe wii Mästher Påffwel, att han skall göre ossz twå eller tre skampeluner, them wii honom föregiffwit haffwa. Hwarföre är wår wilie, att thu lather honom få en aff the Snickeredränger, szom panelede vppe i thin Cammer, när wii droge vtaff, och skaffe honom then szom något kan på thet wii tessz snarere motthe få szamme skampeluner tillreede. Thetta skalt thu icke häller förszuma.

Upsala den 20 Februarii.

Till densamme om de från Småland uppkomne knektarne, deras inqvartering, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 29.

Till Botwedt Larszon Datum 20 Februarii Anno prescripto i Wpsala

Wår gunst etc. Wii haffwe fått thin skriffwelsze Bottwedt vdi hwilke thu lather förstå, att then Niels bånesszon och Jon Biörn äre vpkompne medt theris partii, Och gå dagligen ther efftther att the motthe få bliffwa förlagde i Borgeläge, eller förlåffwes nidt ått Småland igen, till tessz wii them behöffde etc begärendis wettha om theris partii och szynnerligen the Hoffwidzmän icke skole skickes vtoffwer till Finnland eller till wåre Slott och Gårder här i Vpland etc. Szå giffwe wii tig szielffwe til betänkendis, hwad gagn szamme szälskap kunne göre i Finnlandt eller på thesse wåre Slott och Gårder. Menn

ossz szynes liikast wara, att thu lather bliffwa them ther tillstädis, och lather haffwe nöge ackt och tillszyn med them, och szynnerlig nu emot Wåren, att the icke bruke något förrädere stycke, icke häller tillstädiendis att anthen Capitenerne, eller andre szom dhäden effther kompne äre, skule åther drage tiidt nidt igen, for monge szaker skuldt szom thu szielff wäl beszinne kant. Forty ther nidre är änn tå flere änn monge aff then förrädere hoop, szom äre then Jöns Wärkmästere, Birge i Skulebäck och flere aff then rothe, szom änn nu medt honom dagligen vmgå och tillewentyrs pracktizere alt ondt. Wilde wii och gärne, Botwedt, wetthe hwadt szom thu aff szamme Jöns Wärkmästere fornummit och besport haffwer, och är thet ossz vnderligit, att thu platt inthet skriffwer om honom, eller hwadt tidender thenne Bonus och Jon Biörn hade vp om honom thet thu med lämpe oförmärkeligen ännu hossz them förhöre må.

Szom thu och rörer om Larens Organista görendis hans endtskylling, hwarföre han icke kunne komme hiit till ossz, medt the Register och Rekenskaper till then tiidt, szom hann ossz thet loffwed, Begärendis, att wii tig szådant icke till mistycke tage wille etc Szå westu wäl szielff, Botwedt, att wii haffwe befaledt tig wårt och Cronons Slott Stocholm, wåre gott, att thu toge till ware thet szom tich borde och befaledt wåre, och lothe andre ackte theris Befalning. Men wii formärkie thet går nu szå till, szom till effwentyrs offtest skeer, och szom man szäije pläger, förszwara tu mig, szå will iach förszwara tich. Szå må tu szättie ther liit till, att wii haffwe platt inthet behag i szådan handel. Tänck och szå, att thu haffwer szielff en Rekenskap szware till, kunde thu stå honom wäl före och göre någen god rede for thin egen dör, tå wåre thet gott, wii szåge thet och szå gärne. Osz fruktar nog huru ther vm är. Forty, i thetta forlidne år och thet förre året är en dråplig Summa Fiithalie och annet, både här iffrå

gården, szå och iffrå the andre Gårder kommit tiit till Stocholm. Gudt wet hwart thet bliffwer, jnthet beskedt kunne wii få ther vppå, icke bliffwer thet heller vthi tijdt jnuenteredt, vtan skiudz vppå, att alt förtäris, ändoch wii wethe wäl annars. Tu förwiiszer ju mäst alt folkit, ee hwadt thet är mere kneckther, Bysszeskytthere eller annedt folk, iffrån tig, Szå äre wii icke altiidt medt wårt hoff ther tillstädis, Szå kan ther ingen så dråplig förtärning hollas, att ju bottna motthe, all then stund tiit bliffwer ju mäst aff heele Riikit tilfört. Szå må thu ware förtänckt vdhi, att wii härnest gärne willde wetthe en Rekenskap vm Slotzens vpbörder, wii kunne inthet stort längre dröije ther medt. Ther rätthe tig effter. Datum vt supra

(Upsala?) den 21 Februarii.

Till Gudmund Skrifvare och Axel (Eriksson Bielke) om Jöns Verkmästare och hans rote samt fogden Erik Jönsson.

Riks-Registr. 1544, fol. 30.

Till Gudmund Skriffwere och Axel. 21 Februarij

Gustaff etc. Wår gunst etc. Ossz förundrer Axel och Gudmund, än nu att man haffwer latidt then Jöns Wärkmästere och hans Rothe szå slätt komma aff händerne, Och kunne förthenskuldt icke wetthe huru wii thet förstå skole, hwadt häller thet är derföre giort, att man haffwer buridt szå stor fara för honom och hans rothe eller för andre orszaker skuld, Och viste wii, att i icke ännu wille tage alffwarligen vdi medt szaken, att han och hans szälskap motte komma aff wägen, Szå wille wii wäl tänkie annerlunde ther till, och skicke andre ther häden, szom medt honom öffwer ände wäl ståå skulle. Wii szäije änn nu szom tilförende, hwar han icke kommer aff wägen nu mäden Winthren är, skall man wäl szee, att han will szielff

haffwa legden medt szig i Wår, och när busken bliffwer baar, ther förlåther eder man fult och fast till, Förmanendis eder förthenskul änn nu, att i wele szökie the vtwäger och lämper, huru i kunne, att man endeligen bliffwer aff medt szamma szälskap, som aller störste mackt vppå ligger. Then Erick Jonszon, szom är Fougte ther nidre i Szeffwede och Ambyrdt, duger platt inthet, Wii wille, att wij wåre wäl vtaff medt honom, effther ossz fruckther nog, han rätter ossz ther föge gott vt. I wele här om och szå wara förtenckt vdi, Och wethe ossz medt thet sznareste ett wist beskedt hwar effther wii skole rätthe ossz, om förnemde Jöns Wärckmestere och hans Rotha. I wele och szå oförszumligen latha tesse medföliande Breff komma nedt till wåra Fougther, tiit the skriffne äre, Szå att i på alle sziider tänckie till thenne szak, szom aller störste makt på ligger.

Upsala(?) den 21 Februarii.

Till Matz Persson om drottning Margaretas sjukdom.

Riks-Registr. 1544, fol. 30 v.

Till Matz Pärszon. Datum vt supra Vpsale. 21 Februarij

Wår gunst etc Wii haffwe förnummit, Matz, att Margareta wår käre Husfru är swag worden, hwadt siukdom thet är wethe wii icke. Hwarföre må thu giffwe ossz tilkänne, huru ther vm är, och szee till, att hon drager icke vt i thetta onde före, medt minne hon är bliffwin till passz igen. Wii wile heller komma till Vpszala(?) j morgon, änn att hon skulle giffwe szig vt j någen farlighet. Och skaffe ossz her vppå ett oförszumligt szwar. Ther rätthe tich effther. Datum

Upsala den 22 Februarii.

Till hr Sten (Eriksson Leijonhufvud) om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 31.

Till här Sten Datum vt supra Vpsalæ 22 Februarij.

Wår etc. Szom thu wäl weest, käre Steen, att her Jffwar Fleming, her Knut Anderszon, Joon Olszon, och någre flere, hwilke the nu äre, haffwe gott i loffwe och lyffthe för then här Bänkt Nielszon, att han skulle effther then tijdt, the ginge i lyffthe för honom, skicke szig szom en ärlig och Christen man emot en och annan och szynderligen emot szine egne Landboor. Szå förnimme wii nu, att szedan Abraham Erickszon och Jören Åkeszon och flere aff then släckt, haffwe befaledt thenne her Hindrick Georgii Gården medt the Landboor ther vnderliggia, att han then här Bänkz(!) barn till gode förestå och regera skulle, och vpbäre hwadt deel the godz szom ther vnderliggie skulle ther till gode rede och Rekenskap, och icke tillatha att her Bänkt ythermere medt szamma Gårdt och Landbor skulle haffwe att bestyre eller läggie them i öde, szom här till mykit skedt är, Szå förnimme wii att her Bänkt haffwer nu för 14 dager szeden, vdi Fougtens frå-waren medh änn 10 eller 12 karlar fallit ther till gården, skottedt ther en aff drängerne en arm vtaff, och elliest slagit både enn och annen, szå att thet är både szynd och skam, Och tagit bort medt szig alt thet folk szom på gården war, och lot strax före vt aff gården mest alt thet ther war, szom thenne szamme her Hindrik tich wijdere then handel vnderwiisze kan, Szå höre wii och, att han ännu handler medt szine landboor, szom en amecktig skalk, szå att på en kort tijdt haffwe fyre eller fem aff hans Landboor förlupne Hemman. Hwarföre är wår wilie, att

thu wilt alffwarligen skriffwa eller tala them till, szom hans borgan äre, hwi the icke haffwe ett annet vpszeende medt honom, vthan tilstädhie att han szådant Pärlementhe driffwa skall, eller om szå szagt war när the ginge i loffwe och lyffthe för honom, Och att the inthet twile skole, hwadt szom han nu bedriffwer, wele wii tale honom ther om till. Thu wilt holle them thenne mening szå före, att the måge förstå thet ware wårt alffwer, och att the skaffe honom folkit igen tiit till Gården, och annet hwadt szom han deden tog, eller wij wele wetthe them en föge tack therföre.

Ythermere käre Sten, szom du giffwer ossz tilkänna, att thu wilt wara i thenne szamtingz marknadt, och handle medt Almogen, szom ther förszambles på the meninger szom i Wästrårs beslutedt war. Szå behager ossz thet wäl. Wii hade och gärne kommet szielffwe tiit, doch haffwer thetta onde föret förhindret ossz. Szå twiler ossz inthet, thu west wäl hwad sätt szom för nöden wara will till att thale och anndrage för Bönderne, Och hwadt szom både j Wästrårs och Wpszala handlet bleff, The meeninger kan thu ännu wäl förholle, och fölge thet nämeste thu kant. Wii szee och gärne, att thu szeden föger tich till ossz med wijdere relation och beskedt, om alle lägenheter, szom thu ther förmärkie och förfarendis warder etc.

Om the Kneckther, szom thu rörer, att the motthe få theris beskeed, Szå haffwe wii här hoosz ossz hwarcken Päder Bragdhe eller någen annen, szom then handel något szynnerligit wetthe. Therföre kunne wii icke häller skriffwa tich ther vppå något wist eller tänkiende [ɔ: enkiende] beskeedt.

Thu wilt och szå wara förtänkt vdi, att i tijd motthe bestält bliffwa, anthen genom Staffan Löitz eller någen annen szom till wårt egit och Gårdz behoff i thetta åår behöffwas will, medt Cläde, Sucker, Specerij, och annet szådant. Så är nu Staffan Loytzes Karl här tillstäde, skulle något i then szak med Loytz bestält bliffwa, Dhå

motte thedt nu skee medt szamme hans Tienere, i then motthen thu wele haffwa thine rådt medt Norman och the andre ther till städe [äre]. Datum vt supra

Upsala den 22 Februarii.

Till Lars Organista om olika ärenden.

Riks-Registr. 1544, fol. 32.

Till Larsz Orgenista Datum vt quatuor præscriptæ Litteræ Vpsalæ 22 Februarij.

Wår gunst etc. Wii finge titt Breff, Larsz, i hwilkit tu gör thin Vrsekt, att thu icke till then tijdt, szom vtloffwat war i Westrårs, kunne komma till ossz, medt the Register och Rekenskaper szom sagt war, vthan loffwer, att till tesse nästkommendis Fastelagen skole alle szaker wara clare, och thu medt all beskedt på ett och annedt wilt här hoosz ossz tillstäde komma etc Szå wetthe wii härnest icke hwadt wii aff szådana forhalinger och skådtzmål förmärkie kunne annedt, änn att thu och titt szälskap, så nu szom eder szedwane altijdt tilförende waridt haffwer, fördröije med szaken thet längste och ytherste i kunne, på thet, att wii ju hwarken om ett eller annet, till någen grundtlig beskeed eller vnderwiiszning komma skole, Och när j dhå szent om sziider skole komma till ossz medt någen beskeedt, då skeer thet altiidt i otiidt, szom är anthen när wii skole färdes eller om szommer tijdt, när wij medt flere fremande och vtlänske szaker beladde äre änn wii wethe rådh före, eller och elliest, med Riikisens wordende ärender, szå mykit att skaffa och beställa, att ossz giffwes hwarken stund, tijd eller lägenheet, att haffwa ackt eller tillszyn medt edre szaker och handlinger, Ther medt wii doch föge tiänthe bliffwa. Och wåre förthenskuldt härnest tijdt, att j tänkie annerlunde till szaken, effther ossz ligger her ingen ringa mackt vppå etc. Szå

kunne wij doch änn nu förbijde thenne tijdt in till Fastelagen, Finge wij ändoch någen godt vnderwiisning eller rättilsze, Szå må thu alffwarligen wara ther förtänkt vdi, att wii medt wijdere skodzmål och förhalinger jcke wele vppeholdne warda, effther szådana skotzmål och förhalninger haffwe nu snart förewändhe waridt j fyre eller fem åår. Ther rätthe tig fult och fast till. Och vndrer ossz icke liithet häller, att thu ingen beskeedt skriffwer om the Fougther szom ther j Stocholm liggia, och nu i long tijd waridt haffwe, Szom är then Joon Bagge, Söffwerin Småswen, thenne Jören Nielszon wår Landboo Fougthe, och flere szom ther nu länge legat haffwe, och näppeligen kompne till någen ände medt theris Rekenskaper, Wthan thå i skole då något skriffwa om them, då tage j man alleneste en Fougthe fore att skriffwa vm, och the andre röre i platt inthet om, thet ossz icke häller stort behager. Szå beklage och szig tessze S:e Ericks Landbor, att the härnest icke wethe, effther hwem the szig rätthe skole, ingen bär vpp theris Affradt, ingen handler om theris Fodring, och andre rättigheter, Wthan alle szaker, både om them och andre flere, gå för windt och wåg, icke bekomme wii häller något beskedt eller rätthilsze. Medt szådana handlinger bliffwe wij icke mykit tiänthe. Szå biude wii tich änn nu, att thu om tessze förnemde, szå och om alle andre wåre annliggiende Cammerszaker, och beszynnerlige om then Kornskriffwerens Register och Rekenskaper, Mons Monszons, Clädeskriffwerens, Slotzskriffwerens, Redeswenens, wåre LänszRegister, Jordaböker, och andre sliike dråpelige szaker, haffwer medt tig hiit till ossz, grundtlige och beskedelige Registher och Rekenskaper, ther wii kunne haffwa någen rättilsze vtaff, szå framt thu, och i flere, någen tack förtiäne wele.

Wii skriffwe tich och till nu szenest, om the swåre vpbörder både i Spannemåle, Kött, Fläsk, och annen Fetalie, szom i Stocholm i tessze förlidne åår kompne äre.

Skall szådant ther alt förthäres thå är thet en skamblig förtärning. Ingen beskedt få wii ther aff, Inthedt inuenteres, szådant och annedt mere. Gud weet, hwad wii härnest ther vm tänkie skole, effther szådane swår hoop spannemåle och Fethalie, både häden iffrå gården, szå och frå the andre Gårder, Jaa snarest szagt aff hele Riikit föres tiit in till Stocholm, liikwäl bottner ther inthet, eij häller få wii vnderwiiszning, hwart thet bliffwer, vthan skiutes altiidt på swår förthäring, ändoch wii wäl wethe, att Bottwidt skynder ju altiidt mäst alt Folkit däden, eehwadt thet är mere Kneckther eller andre, Szå äre wii icke häller altiidt medt wårt Folk ther tillstäde, Skulle förthenskuld medt rätthe icke szå mykit klages vtöffwer swår och dråpelig förtäringer, ther kan doch wäl wara motthen medt, Szå må tu änn nu wara förtänkt vdhi, att wii om alle szaker kunne bekomma gode och beskedelige vnderwiisninger, när thu kommer.

Szom thu och beklager, att Cammerskriffwerne äre fast siuke, och skall ther aff komma, att the altiidt liggie ther på Stocholm etc. Szå haffwe wii icke häller giffwidt någen sliik eller sträng befalning vt, att i altiidt eller till ewig tiidt skole liggie ther, Wthan thet wåre ossz fast behageligere, att i vnderstundom droge på en annen sted, szom är hiit till Wpszala gårdt, och låge ther på en Månedt tijdt eller 6 Wiiker, och giorde här iffrå eder szå wäl andre Cammerszaker, szom the szaker thenne gårdt och Landzände tillyde, Szeden häden, och till Wästrårs, och szå på någen tijdt, szeden till Ekolszund och the andre wåre Slott och Gårder, och ändå liikwäl vträttha the szaker och ärender, szom Cammeren tillydhe. Ther om i måge änn nu förtänkthe wara. Wij szåge och gärne (Larss) att then Hans Jönszon wår Landbo Fougthe, motthe med thet aller första komma hit till ossz. Datum vt supra

Zedula ad eundem

Wii förnimme och, att then Gårdzskriffwere thu hiit till Wpszala gård skickat haffwer, duger platt inthet, weet hwarken att holle Register eller annet, Så att ossz fruckther nog, han bringer ossz här på dråplig skada, Och förundrer ossz, att thu en sliik oförstondig Skriffwere haffwer skicket vdi sliik befalning, och icke giffwit honom tillförende någen fulkomlig vnderwijsning, hwad han göre eller lathe skulle, vthan ruszer szå heden medt szaken, szom thet wårdede inthet, szå skall thu wara thervdi förtänkt, att hwar wii tage någen skade aff hans oförstondighet eller förszumelsze, wele wii tale tig ther vm till. Ther rätthe tich effther. Och szynes ossz änn nu rådt wara, att thu skickis [ɔ: skickar] hiit then Oloff Helszing, att han kann vnderwiisza och läre thenne Skriffwere, huru han motthe gå szaaken bäther igenom, änn nu skedtt är. Datum vt supra

Upsala den 23 Februarii.

Till Jöran Jönsson, om rykten ifrån Danmark, afskaffande af skadliga marknader, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 34.

Till Jören Jönsszon Datum Vpsala. 23 Februarij.

Skall thu wetthe Jörn, att wii haffwe endeels fått kundskap, att i Danmarck tales och rychtes hemeligen dhet szaken emellan Keyszeren och Kongen i Danmark, på then gamble Konung Christierns wägna, skall fördragen och förliikt wara, och att then gamble fongne Konung Christiern skall haffwa Norge eller nogen annpart i Danmark, Szå haffwe wii och fått wissze kunskaper, att Kongen i Danmarck och the Danske lathe icke tessz minne tage

alt thet Folk, både fremande och inlenskt i thienesten, szom the någen tiidt offwerkomma kunne. Szå är thet ossz endeles szielszindt och vnderligit, att szaken skall fördragen warda, och the liike mykit förstärkie szig, medt all thenn mackt the kunne. Och giffwer thet ossz inthet ringe betänkende, hwart häden the wilia medt szådana krigzmakt. Derföre är ett gott vpszeende förnöden och szynnerligen i thenn Landzänden. Terutinnen thu, och flere wåre Befalningzmän och Fougther ther nidre mot Gränszen, wele alffwarligen fortänkthe wara. I wele och szå förstärkie eder, thet ytherste och bäste j kunne.

Szå förtänker tich wäl, Jören, hwadt wii szenest i Westrårs muntligen besluthe medt tich, både om ett och annet, och beszynnerligen atth the onytthige och fördärffwelige marknader i the små Städer motthe afflägges och förbiudes, effther the äre then meenige man och Riikit föge nytthige, Wthan att främende Köpmänn och andre jnländzske Landzköpere haffwa störste fordelen och profiithen ther aff, och göre ossz en szwår dyr tiid her i landet etc Wåre förthenskuldt gott, att thu och the andre wåre Fougther med tig wile änn nu tänkie ther till, och haffwa ett nöge vpszeende bådhe medt the Landzköpere, szammalunde medt the vtlänske Köpmänn (doch oförmärckt) att man icke för groffweligen ginge om medt szaken, szå att the bäste warer, både äthende warer, fethe och andre warer icke fördes szå mykit vtaff Landet, wåre eegne Wnderszåther till stor skade och fördärff, szom gärne pläge fölgie vtaff sliik olaglig handel. Ther vthinnan i änn nu vele förtänkthe wara etc. Datum

Upsala den 23 Februarii.

Öppet bref för kyrkoherden hr Lars i Vendel, att under prestebordet inlösa ett ortugland jord, som ligger inom prestebordets egor.

Riks-Registr. 1544, fol. 35.

Öpedt breff for Her Lars i Wänndel Datum Wpsala. 23 Febr.

Wii etc. Göre wettherligit, att effther ossz Elskelig Her Larsz i Wänndel haffwer latidt förstå, att mitt vdhi Prestebolszens ägor ther szamma stadz, ligger en ortug landt jordh szom en hans Szokneman, widt nampn Morthen j Swarthebäck, äger, och är szå belegat, att Prestens äger ligger på alla szijder om szamme ortug landt. Szå effther Swerigis Lag clarligen vtwiisze, att hwilken szom äger mere jordh vdhi byn, thenn szamme skall och må lösze vt then ther minne ägher. Derföre haffwe wii aff wår szynnerlige gunst och nåde vndt och efftherlatidt, szom wii och nu medt thetta wårt öpne breff vnne och effther-lathe, att for:de her Larsz och Kyrkiewärendena ther szamme städz, måge och skole lösze szamme ortug Landt jordt inn vnder förnemde Wänndels kyrkie och Prästebol, Giffwendis för:de Morthen i Swarthebäck igen szå mykin jord på en annen städt, szom förskriffwit ståår, eller och bethalendis honom medt reede peninger, effther szom ortug går och gälder ther i Byn. Ther hwar och en szig effther rättha må. Biudendis förthenskuld wåre Fougther och Embitzmän, för:de Wendels Kyrkie och Kyrkiopräst, her emot [icke] noget hinder eller förfong att göre etc D:[atum]

Upsala den 23 Februarii.

Till kyrkoherden på Vermdön, hr Nils, att till Olof Svart betala sin andel i en skuld.

Riks-Registr. 1544, fol. 35.

Till Her Nils på Wermbdöön Datum Vpszala. 23 Febr. Anno 1547 (ɔ: 1544).

Wår etc. Eder förtänker wäl, her Niels, huru then handel emellan Rothger Dränsing eder och Oloff Brömptz szig för några åår szeden tilldragit haffwer, Och huru Oloff Swarth är kommen vdhi thenn handel medt Oloff Brompszes hustru. Och effther ossz icke haffwer szyntz skäl eller rett wara, att hustru Karin Nils Birgeszons skulle allene bethale szamme gäldt, vthan allenest szå mykit szom på hännes annpart vdi szamme gäldt szig belöpe kunde, och thenn annen annpart skulle Oloff Szwart szökie hoosz eder, szom och i szamme handel liike medt Oloff Brompz honom skyllige wåre. Hwarföre biude wii thå eder, att i ställe for:de Oloff Szwart till fridz, medt thenn szumma szom hann på Rottgerdt Drenszingz wägna bliffwit är till ackters, Szå att wii icke ythermere om szamme ärende bekymbrede bliffwa måge. Ther j wetthe eder effther rätthe Datum

Upsala den 23 Februarii.

Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifvare om Jöns Verkmästare m. fl. af Dackens sällskap, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 35 v.

Till Axel Erickszon och Gudmund Sckriffwere Datum Vpszala . 23 Febr.

Wår etc. Wii finge nu i thessze dagar eder skriffwelsze, Axel och Gudmundt, i hwilke i göre eder vrsekt, hwarföre i nu på longen tiidt icke haffwe skriffwit ossz

till, och giffwe j godt tröst, att [j] icke annet aff then meenige man i then Landzänden förmärkie kunne, vthan att wii haffwe ther en trogen och wälwilige almoge, ther wii ossz fulkomligen skole haffwa till att förlatha etc. Szå fruckther ossz nog, att alle szaker äre icke änn nu szå klare. Giffwe Gudt, att the wille någen tijdt beszinne szig, och att szådana tillszager, szom offtthe och titt skedt är, motthe och szå medt gärningerne, när behoff giordes szå wäl szom medt orden fulfölgde och eff[ter]komne bliffwa. Doch, medt edre entskylling lathe wii ossz väl benöije, szå och medt thenn hanndel i ther nidre, szå mykit wii änn nu märkie kunne, i ther för händer hafft haffwe. Alleneste thenn handel i medt Jöns Wärckmestere giort haffwe, Ther vthinnen haffwe wii ett stort betänkiende, Och fruckther ossz nog, att hann änn ene gonge bewiiszer ossz ett förrädere stycke, hann må loffwa eder szå gott, szom han wille. I må och betroo honom szå mykit szom i wele, hann szätther doch hwarcken troo eller liit till eder, eller flere aff ossz. Och vndrer ossz icke liithet, att i lothe komme honom tiit nedt igen, all thenn stund i wäl wetthe, hwad hann är för en Szälle. I skole befinnet j szanning, hwar hann bliffwer ther till tessz busken bliffwer baar, hwadt för pärlemänthe hann brygger ossz åther vppå halszen igen. Och förthenskuldt bidie, rådhe, och förmane wii edher, för alt thet wii kunne, att i tänkie doch annerlunde till szaken, skickendes szamme Werckmästere och all hans Rothe anthen oforszumeligen szå förwarede hiit opp till ossz, att j äre them förszäkrede, eller och i lathe slå halszen szunder på them, effther the ståå doch alrig i thenn Landzänden tillbetroendes. Käre Axel finn her till hwadt rådt thu kant, att wii endeligen bliffwa vtaff medt thet szälskap, szom aller störste mackt på ligger. I wele och szå haffwa edre rådt medt Germundt Swenszon, Jören Jenszon, Niels Päderszon, Erick Jönszon, och flere wåre Fougther och Befalningzmän i thenn Landzenden, huru i

bäst och lämpeligest kunne bliffwa aff medt honom och hans Rothe, förr änn tijden förlöper szig nämbre in mot Wåren, eller busken bliffwer bar. Szå haffwe wij och skriffwit szamme wåre Befalningzmän till, att the hwar j szin städt skole och szå deele theris rådt medt eder, och hielpe till, att thet szälskap motthe j tijdt komma aff wägen, szom alle störste mackt oppå ligger. Hwar thetta icke skeer, eller i längre fördröyet medt honom, då fruckther ossz nog, wii haffwe ett nytt vbestondt, för änn wii wethe ett ordt vtaff. Szamme grundt och meening haffwe wii och vm thenn Szone Karlszon och Szwenn Karlszon, och flere aff thenn Rothen. I wele tänckie her alffwarligen till.

The 50 Karler, szom i ther nidre, vdaff Dackens szälskap vdhi Thiensten anamedt haffwe, them må i wäl skicke hiit vpp, Wii wele finne hwadt rådt wii kunne med them her vppe, effther ossz icke szynes rådeligit wara, att the skole bliffwa ther nidre, szå när wedt handen i then Landzenden. Wii szåge häller, att the szom här vppe anntagne bliffwe, motthe ordnes och lägges tiidt nidt, och the andre åther hijt. I må och szå giffwe skrifftteligen tilkänne, [huru] mykit aff thetta nysz antagne folk ther nidre i Östergötland och Szmålandt förlagde äre, och huru monge kneckther hoosz hwar Präst liggie. I wele och szå skaffwe ossz ett wissz Register på alle the Prästegiäldt, szom i Linköpingz Biskopzstickt äre, och ther hoosz förteeknedt, hwilke the bästhe eller ringere Prästegäll äre, szå kann man då altijdt förläggie Folket ther effther, när szå behöffwes, Och om några anntagne äre, szom änn nu äre hoosz theris egit, att wii finge them och beskreffne, Szå att wii wiste, hwar wii skole tage tem igen, hwar wii them hasteligen behöffwe kunde etc. Datum

Upsala den 24 Februarii.

Till Guttorm Nielsson, fogde öfver Ekolsunds gård, m. m. om de i fögderiet förlagde knektarne, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 36 v.

Till Gottorm Nielszon Datum vt supra Vpsalæ. 24 Februarij. Anno etc 44

Wår etc. Wii förnimme aff wår Befalningzman på Stocholm, Botwedh Larszons skriffwelsze, Gotthorm, att han haffwer förskickat wedt passz än 22 aff wåre swenske Knechther till tig, att thu skulle förläggie them iblandt Presterne i titt Fougderii. Szå wetthe wii icke fulleligen, om några flere Kneckther äre szedan skickade till tich. Hwarföre är wår wilie och begären, att thu genom ett wist budt, och medt thet förste, giffwer ossz skriffteligen tilkänne, huru monga thu haffwer lagt hoosz hwar Prest, och hwadt Presten och gäldet heeter, tiit the förlagde äre. Tesligest, hwadt Kneckterne hete och huru monga thu haffwer behollit hoosz tig aff szamme Kneckther, och theris nampn, szå att wii kunne oförszumligen få en grundtlig och beskedelig vnderwiiszning i then motthen.

Tu wilt och szå giffwe ossz skriffteligen tilkänne, alt hwadt szom vdhi titt Fögderij, och ther näst om kring, både them aff Adelen och andre (szå mykit thu mäst kann fåå att wete och bespörie) förlänt är, hwem thet haffwer, och [huru] mykit sliike förläninger, vdhi alle Partzeler årligen ränthe, Förty ossz ligger stor mackt vppå, att wii motthe bekomma her ett wist beskeedt vm, Doch att wii aller först motthe fåå wättha beskeedt vm Kneckttherne. Ther rätthe tich effter. Datum

Upsala den 24 Februarii.

Till befallningsmannen i Stockholm, Botvid Larsson, om öfverlemnande af något »skytt» och en bösseskytt till Svante Sture på Leckö slott.

Riks-Registr. 1544, fol. 37.

Till Botwedt Larszon Datum Vps[alæ]. 24 Februarij.

Wår etc. Skall thu wettha, Botwedt, att wår tro Mann och Råådt Swanthe Sture haffwer latidt giffwidt ossz tilkänne att på läckiö slott äre fåå och arme skott, ath vij forthenskuldt förnemde Läckiö slott vndsättie wille med nogre skytt på någen tijdt tillgörendes, szom äre twå halffwe Slanger, till tessz hann szielff kann förskaffe szig någen skytt etc. Szå äre wii tillfridz, att thu vndtsätter honom medt någer jernstycker, Szom är en halff Slanga, en Qwarters slanga, och en Falkenet. Derföre är wår wilie, att thu öffwerantwarder thenne Swantes Tienere szamme stycker, att han må szeden fordra them tijt nedt thet bästhe hann kann. Och må thu anama en Qwittencia på szamma skytt, szå att wii bliffwe förwarede ther medt, och wetthe hwar wii skole taget igen, när wii ther på eskiendes warde. Han begärer och en Bysszeskytte. Kunne wii liide, att thu lather honom få en aff the[t] szelskap, szom ibland the andre bysseskytthere är szom szå mykit muterij bruke plege. Ther tu tich effter rättha wilt etc. Datum

Upsala den 24 Februarii.

Till en fogde Henrik, om de i Helsingland värfvade knektarne, anskaffande af en skicklig laxfiskare, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 37 v.

Til Hinrik Datum Vpsalæ. 24 Februarij.

Wår gunst etc. Wii förnimme aff thin breff, Hinrick, att en part aff thet folk, szom ther i Helszingelandt nu aff Ärnest Jonszon antagne äre, wele gärne komme hiit vpp, och bliffwa ther wii them haffwe wele, effther the skole nu ingen tienst bekomme hoossz Bönderne etc. Szå skall thu wetta att ossz icke lägligit är, på thenne tijdt eller szå hastigt, att haffwa them hiit vpp, effther här är och en meckta szwår dyr tijdt, Och wetthe wii icke annars, änn att Ernest Jonszon haffwer ju giffwit them något på handen, ther medt the szig på någen tijdt behielpe kunne, Och hwar wij änn icke hade latidt giffwa them penninger på handen eller tagit them i wår tienst, szå skulle the ändhå haffwa förszorgt szig om theris födho, Szå motthe thet och wara vnderligit, att the skole icke få bärning hoosz Bönderne, hwar the elliest wilia arbetha, men wii kunne wäl märckia, att Lätthien begynner allreede stinge them, Szå må thu beställa huru thu kant, att the bliffwa ther i Landet alt jnn till wåren, förr kunne wii icke lathe kalle them dhäden, Ther rätthe tig effther. Szå förnimme wii och hwadt Almogen haffwer szwaret till then handel j Wästrårs skedde etc. Thet behager ossz wäl, wåre gott, att hwadt szom ther och flerestädz vtloffuet är, motthe och szå holles och fullfölies etc. Och är wår wilie, att när thu haffwer vpburit skatthen, att tu tå giffwer tich vpp till wårt Cammerråd, att leffwerere iffrå tich, hwad thu vppburidt haffwer, och göre reede och Rekenskap för tig. Wii szåge och gärne, att thu wille skaffe ossz en eller twå

szom wiste wäl vmgå medt Laxefisket och säthie Laxekar vt, Och thet skulle wara the szom enkom gott förstondt hade ther vpå. Thetta icke förszumendes. Datum Vpszala vt supra.

Upsala den 25 Februarii.

Till hr Erik Fleming om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 39.

Till Her Erik Fleming datum 25 Februarij. Vps[ala].

Wår etc. Wij haffwe fått eders skriffwelsze, käre her Erick, j hwilke wii förstå edert gode rådt, szinne och meening, om the szaker szom ossz och Riikit annliggende äre etc. Szå känne Gudt wii haffwe altiidt fliiteligen winnlagt ossz, att wii motthe wetta Riikit och ossz alle, riikeszens jnbyggiere, förwarede bådhe j ene motthe och andre, och giort szå mykit till szaken szom ossz mäst haffwer waridt mögeligit, szom ossz och hoppes i skule szielffwe giffwa ossz rätt medt, Szå haffwe wii nu i thetta framlidne möthe handlet medt meenige Ridderskapet, och then meenige mans fullmyndige Szendebudt, vtöffwer heele Rigit, Szå haffwe the alle wäl loffwadt gott vt, Gudt alzmechtig giffwe, att the och szå medt gerningerne thedt szamma efftherkomma och fulfölia wilde, Men här hoosz oss är szå szielszindt fatt, her loffwes wäl mykit och stort vt, doch när thet kommer i jldhärdningen, eller något medt gärningene bewiiszes skall, dhå holles thet vnderstundom szielszindt nog, Szom och nu szyn går för szägn. Wii fordrade thet i Wästrårs aff Ridderskapet, att the skulle latha ossz få wettha, [huru] mykit folk till Häst och foot the ossz och Cronone till tieniste vdi tessze alle farligeste tijder aff theris arff och egit holle wille etc. Komme the då szeent om szijder fram medt ett Register, szom wii skicke eder här hoosz en affskrifft vtaff tilhonde. Ther

aff kunne i nu szee och förnimme hwadt hielp och tröst mest hele Ridderskapet och Adelen wile göre ossz och Cronon, i thenne farlige tijdt, ther hwar man skulle häller medt rätte vpszättia all szin wälfärdt. Szå szynes ossz, att wii och Riikit bliffwa ther medt föge tienthe. Wii kunne icke häller annet förmärkie ther aff, vthan att en part äre i thenn meening, att ossz enkom bör att oppeholle all then tunge, szom Riikit vppå hänger, och wåre wäl tillfridz, att wii vtöste alt thet wii åtthe, szom och j thessze förlidne tiider (ty wärr) mykit skedt är. Szå må Gud wetthe hwart the härnest wilia medt szaken, Wii förmärkie jw icke annet, änn att the hollet szå före, att [wij] skole szå hollet vt i längden medt them, szom wii här till giort haffwe. Ter måge the wäl förlathe szig till, att wii icke göre wele, kunne eller förmåge, Förty wår Dresszel eller Cammergodz är nu härnäst szå vtödtt, att wii förmeckthe inthet stort mere, Wele the icke szielffwe her effther hielpe medt till, att förszware szig szielffwe och theris arff och egit, Szå måge the göre huru the wele, wii kunne inthet mere göre ther till. Wii szände eder icke häller, käre här Erik, j then ackt eller meening thetta forskriffne Register, att i eller the godhe männ i Finnlandt skole tage szig ther effther, och icke häller holle mere änn tessze tilbiude, vthan på thet i måge wetthe, huru the här i Swerige biude flättien fast till, Och förszee wii ossz, att i och flere the gode män j Finland worde annerlunde tänkiendes till szaken, annszeendes hwadt farlighet nu på färde är, Wii hade och szå gärne ett Register, hwadt szom thedt finske Frälsze ossz och Cronone till tienist aff Cronones län szynnerligen, och aff theris arff och egit szynnerligen, holle wele, j wele alwarligen föreholle och szäge the gode männ hwar szaken står vppå, szå att hwar wii icke alle endrekteligen, och effther all wår ytterste förmågenhet trolige hielpe till att affwäria alles wåres och Riikesens skada och förderff, szom nu förhänder är, dhå

worde wii änn ene gonge förnimmendes huru ossz gå will. Wii skicke eder och szå en förskrifft till honde aff thet rådtslag szom wårt rådt besluthet i Wästerårs. Szå och en Copie huru the embether förordnede äre hwar Riikit nogen anfechtning nu i wår eller Szommer på komma kann. Ther effther kunne i haffwa någen vnderwiiszning och rättilsze på någer articler, hwadt szom i thet Westerårske möthe nu förhandlet bleff.

Wii wele och icke dölia för eder, käre her Erik, att wii haffwe fått wissze tidender och kunskaper, att Kongen i Danmarck och the Danske stå vdhi handling medt Keyseren på thenn gamble Fongne Konung Christierns förlosszning, och ryctes här flux, att honom allreede skulle ware tillszagt några ortland i Danmarck och Norge, Endoch wii ther om aff Kongen i Danmarck, eller the Danske, til thenne tiid, hwarken budt eller beskedt bekommit haffwa, huru szamma handel szig tilldrager, eller hwar vppå thet ståår, vthan hwadt szom här elliest ryktes och szegz, hwilkit ossz ett stort betänkiende giffwer, och ännddoch the vthi szådan handel stå, tage the icke tessz minne alt thet krigzfolk i theris eedt och tienste, szom the öffwerkomma kunne, Szå kunne wii icke wäl rätthe ossz vtaff thenne handel, och fruchte nog, att ther ligger en Vlff vnder förgraffwen, ee hwar hann finnes igen. Är förthenskuld wårt rådt och betänkiende, att man szeer szig aldeles wäl och viisligen före, Forty man haffwer nu her näst, j thetta szwinde wärdzlop, icke stort längre fridt änn then annen will, Förthenskul, käre her Erik, råde och förmane wii eder, änn nu, att i och flere the gode män j then Landzänden wele doch alffwarligen tänkie till szaken, och latha eder noget thet till szinnes och hiertedt gåå, rustendes edher thet ytherste och bästhe i kunne, Forty ossz fruchter nog, att wii bliffwe ene gonge förszökthe för änn wii wethe ett ordt vtaff. I wele och szå bestyre att Slotthenn ther i landet motthe

nottorffteligen medt gott folk, fethalie, Spannemåle och annet sliikt hwad szom behöffwes will, förszorget bliffwa, ee hwadt på komma kan, szom alle störste mackt på ligger.

Och alt thet dugeligit folk, szom i och flere the gode männ aff Adelen, Szå och wåre Fougther och Befalningzmänn få kunne j tiensten, att i them aname, lathendes them skicka szig vppå goda wärier, szå att the wåre aldelis wack och wederreede, ee när man them behöffde. Wii haffwe och förnummit eders meening om then befästning för Söder port i Stocholm, Szå szynes ossz eder meening i thenn motthen haffwe gode grundt, Och haffwe förthenskul skriffwidt Bottwedt ther om till, att hann thet szå bestyre skall, nu meden Wintheren. Datum

Upsala den 25 Februarii.

Till befallningsmannen i Stockholm, Botvid Larsson, om knektarnes inqvartering, skeppsgärder till flottan, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 41.

Till Botwedt Larszon Datum vt supra, Vpsalæ 25 Februarij. Anno etc 44

Wår gunst etc. Szom thu gör thin entschylling, Botwedt, att thu ingen annen vnderwiszning haffwer kunnet göre ossz på the Kneckther szom thu j Borgeläge vtskickat haffwer, änn szom thu ossz skickede, Szå kunne wii tänkie wii måge lathe ossz ther medt benöye, till tessz wii yttermere besked bekomma kunne.

Szom thu och berörer om någre skipszgärder, att latha bestyre j the Landzänder szom i fiordt icke vtgiorde Skipszgärder, Tesligeste att wii på wåre slott och gårder wilde lathe bestyre om Skipzöl och Skipzbrödt etc. Szå fortänker tich wäl, att i fiordt wart ingen ringe kostgerdt vppå lagdt, och kom till Stocholm. Szammalunde Skipzöl och Skipzbrödt iffrå alle Slotten och Gårderne, Endoch

en ringe vttredning förhonden war. Skulle alle the Skipzgärder, och thet öl och brödt aff alle gårderne och Slotten här och i Finnlandt, szom i fiordt kom till Stocholm till szådana ringe skipz vtredning fortärd bliffwa, dhå motthe thet wara en vnderlig och dråplig förtärning, Doch äre wii till fridz, att på wåre Slott och Gårder må brygges och bakes effther ämpnen. Szå drager ossz icke fulleligen till minnes hwilke Landzender szom i fiordt vtgiorde the Skipzgärder, eller huru höge szamme gärder vppå lagde wåre, Må thu giffwe ossz ther om tilkänne, wele wii szeden ware ther vdinnan förtänckthe. Wii wele och medt thet försthe lathe skriffwa Her Erik Fläming till, att hann skall förhandle i Finnlandt, att wii kunde och szå få dhäden någen vndsättning till Skepszgärd.

Szom thu och berörer, att i thenne Winther är inthet fremande folk tijt inkommit, och att thu icke häller giffwer någre fremende passzbordt aff landet, thet är ossz icke obehageligit, och szynes icke onyttigt wara, att man effterlather någre fremande, att draga öffwer landt theris koosz för monge vrszaker skuldt, medt minne man tessz ythermere weet, hwadt thet är för szälskapp.

Wii skriffwe tig för få dager szedan till Botwedt, om then Niels Benaszon och Jon Biörn, att thu skulle lathe haffwe nöge ackt och tillszyn medt them, och szynnerligen emot wåren. Szå förmane och biude wii tich änn nu, att thu tänker ther alffwarligen till, effther ther ligger ingen ringe mackt vppå. Och förlat tich ther till, att hwar någer aff tem vndkomer, då wele wii tale tich ther om till. Ther rätthe tich effther. Datum

Upsala den 26 Februarii.

Till samtlige innebyggare i Skara stift, att konungen förordnat sin capellan, Erik Svenonis (Hiort) till Ordinarius eller Superintendent öfver stiftet, efter biskop Sven, med rätt att afsätta eller straffa oskickelige prester.

Riks-Registr. 1544, fol. 42.

Till meenige man szom boo i Skara by och Skara sticht. Datum Vpszala. 26 Februarii. Anno etc 44.

Wii etc. Tilbiude eder ossz Elskelige tro vndersåther och Dannemän alle, andelige, wärdzlige, friiborne Frelszeszmän, Capitlet, menige Clerkeriidt, Köpstadzmän, Bönder och meenige almoge, szom byggie och boo i Skara by, och vtöffwer meenige Schara sticht. Wår gunst och nådhe tillförende. Och giffwe eder wåre trogne män och Käre Vnderszåther, her medt nådeligen tilkänne, att vppå thet thenn rätthe och szanskyllige Gudz tienste och dyrkan, szom Gudt szielff genom szina häliga Apostlar, Ewangelister och andre hans Läriungar, budit och befaledt haffwer. Szå och en godt skick och ordinantia, vdhi the szaker szom Christendomen, och alles eders sziälers szalighet vppå lyder, må och skall nedre vdhi thenne Landzänden tessz ytherligere inplantedt, acktes och fulkomnedt bliffwa. Alle Papistiske och wrångwiisze Gudz tienister, olofflige misbruker och Kyrkieszäder, szom (ty wärr) i mong år, szå wäl i thetta kongeriike, szom flerestädz j Wärden, haffwe brukede och holdne waridt, affskaffede och om inthet bliffwa motthe, haffwe wii betrott, befaledt och tillskickat, szom wii och nu medt thetta wårt öpne breff, tilbetro, befale och tillskicke, thenne wår Capellan och tro tienere, Hederlig man här Erick Suenonis, att han vdhi thenn stadt szom Biskopp Swen tilförende waridt haffwer, för en ordinarius eller tillszynesman j för:de Landzände, wara och bliffwa skall etc. Szå haffwe wii förthenskull giffwit, och

nu vdhi och med thetta wårt breffz krafft och mackt, giffwe honom fulle mackt och befalning, att hann vdhi tessze förberörde szaker, Gudz hälge ordt, thenn christelige läre, the rätthe och lidelige kyrkieszedher, och annet szådant annrörende, ett nöge och flitigt vppszeende haffwa och förewända skall, och szå lagat, att gode Christlige rettsinnige predicanter eller lärefädre måge skickes och ordnes till kyrkieprester, eller till the prästegäldt, szom wacere eller lösze bliffwa kunne, på thet then fatige enfaldige szimpel almoge, szom i förnemde Schara sticht byggie och boo, icke genom wrongwiisze och ochristelige läre och kyrkieszeder, szom mykit (thet Gudt bätre) till thenne tijdt brukede äre, måge eller skole, förförde och bedragne bliffwa. Doch skall för:de her Erick icke tillegne eller tränga szig in vdhi någen annen wärdzlig jurisdiction eller befalning, then wii honom icke opålagt eller befaledt haffwa eller hans Ordinarii Embethe icke kräffwer, vthan szom förskriffwit står, troligen förfordra, att Gudz rene ordt och hans hälge Euangelium, effter skrifftenes rätthe grundt och meening, må och skall, reent, klart och oförmängt prediget och förfordret bliffwa. Szyndt, ondsko, wildfarilsze, the vrongwiisze kyrkieszeder, szom vdhi Gudz ordt ingen grundt haffwa, bortläggis och affskaffede bliffwa, Effther szom hann thet för Gudt, ossz, och alt Christedt folk, will, kann, och må wara till szwars medt. Hann skall och szå haffwa ett besynnerligit troligit inszeende medt Scholen i Schara, att ther till godhe, trogne och förstondige Perszoner, till Skolmästare skickes, szom the fatige dieknar och barn thenn szanskylliga lärdom, både i anndelig och wärdzlig måtte, vnderwiisza, lära och föregiffwa kunne, och vdhi all annen motthe troligen achte och förestå szin befalning, szom en Christen predicant och lärefader bör och wäl annståår. Hwarföre biude wii eder, Capitledt och meenige Clerkerijdt, i förnemde Schara sticht, Szå och then meenige man, offwer alt Wästergötlandt, att i aname och

känne for:de Her Erick Szuenonis för eder rätthe Ordinario, tillszynesman, eller Superintendent, görendes och bewiisendes honom thenn ähre, lydno och hörszamheet, szom i vdhj then motthen (szå mykit Gudz ordt kräffwer) honom skyllige och plichtige äre, hann ther emot holle och skicke szig emot edher alle, höge och låge, fatige och Riike, effther szom hann här för ossz, medh hondt och mundt, loffwat, szworidt och tillszagt haffwer, och szom en christelig predicant eller tillszynesman bör att göra, och hann på Gudz wägna för thenn Christeliga förszambling tessz plichtig och skyllig är, Hwar och szå händer (thet wii ossz doch icke förszee, att någen Prestmann, eller andre lechte eller lärde, szig her emot ohörsamblige sittie(!), och i szådana för:de Christeliga szaker honom på Gudz och wåre wägna icke hörige eller lydige wara wilde) dhå skall for:de her Erick haffwa makt och befalning, att affszättia szådana oskickelige kyrkiepräster iffrå theris giäld, och andre Christne Lärefäder förordne i Staden igen, eller elliest them att straffa, szom Gudz ordt, all christelig Lag och stadgar vtwiisza, och szynnerligen effther thet meenige beslut, szom her vdhi Rigit offthe vdhi någre förlidne åår, och szynnerligen vthi thetta nestframlidne möthe och szamqwemd, szom vdhi Wästrårs nu nyligen holledt blef aff meenige Rikeszens Ridderskap, Bisper, Prelather, Köpstädzmänn, och then menige mandz fulmyndige Sändebudt öffwer heele Riigit endrechteligen szamdreckt och beslutedt bleff. Biudendes och befalendes förthenskuldt meenige Ridderskapet, och szynnerligen the goda men szom Länen haffwa, Tesligeste wåre Fougther och Befalningzmän j then Landzenden, att the på wåre wägna, äre förbemälthe wår Ordinario her Erick Swenonis behielpelige, bistondige och forderlige, ee hwadt motte hann hälst theris hielp eller bestondt j tesse för:de saker eskier, fordrer eller behöffwe kann, szom the wele göre thet ossz liufft och behageligit är. Befalendes eder medt Gudt. Datum

Upsala den 26 Februarii.

Öppet försvarelsebref för den nyutnämnde superintendenten eller ordinarius i Vestergötland, Vermland och Dal, hr Erik Svenonis.

Riks-Registr. 1544, fol. 43 v.

Opidt breff för Här Erick Swenonis vt supra Vpsal[a]. 26 Febr.

Wii etc. Göre witterligit, att wii aff wår szynnerlig gunst och nådhe haffwe taget och anamedt och nu medt thetta wårtt öpne breff tage och aname thenne wår Capellan och tro tienere Hederlig man här Erick Swenonis wår Superintendent eller Ordinarius vdhi Wästergötelandt, i Wärmelandt och på Dal, medt Hustru, Barn, Hion, Godz, ägedeler och alt thet han äger rörligit och orörligit, vdhi wårt Kongelige hägn, wärn, frijdt och förszwar, och beszynnerligen till att hägna, friida och förszware honom och alt thet hann äger för alt öffwerwoldt och orätte etc. Hwarföre biude wii wåre Fougther, Befalningzmän och alle andre, szom för wåre skuld wele och skole göre och lathe, att the icke vdi någen motte göre förbe:de Her Erich Szwenonis her vtöffwer hinder, platz eller förfong wiidt wår ogunste etc. Datum

Upsala den 26 Februarii.

Öppet bref för nyutnämnde superintendenten i Skara stift, Erik Svenonis, på Brynolfsboda biskopsgård och biskopstionden af fem härader.

Riks-Registr. 1544, fol. 43 v.

Opidt breff för her Erich Suenonis Datum vt supra 26 Febr. Vpsal[a].

Wii etc. Göre witterligit, att effther wii tilbetrott och tilskicket haffwe thenne wår Capellan och tro tienere Heder-

lig man Her Erich Swenonis, att han wår Ordinarius, Tillszynesman eller Superintendent vtöffwer meenige Westergötelandt wara skall, Terföre haffwe wii aff wår szynnerlig gunst och nåde vndt och efftherlatidt, szom wii och nu medt thetta wårt opne breff vnne och efftherlathe, att hann Brynolffzboda gårdt, thenn Biskop Swen her till beszittidt haffwer, niuthe, bruke och besittie må och skall medt the tillåger, i åker, äng, skog, skiul, fiskewatn och andre Gårdzens tillåger, Och ther till Biskopz tiyenden aff tesse efftherskriffne Häreder, szom äre Waszbo, Rijdwäg, Åsshäredt, Gäszene och Kåkindt. Hwarföre biude wii wåre Fougther, Befalningzmän, och alle anndre szom för wåre skuldt wele och skole, göre och lathe, att the icke göre her Erick Swenonis her vthinnan något hinder, platz eller förfong. Wedt wåre ogunste. Datum

Upsala den 27 Februarii.

Till biskop Sven i Skara om superintendenten Erik Svenonis immission i Brynolfsboda gård, m. m.

Efter orig. på papper i Riks-Archivet, jemnfördt med Riks-Registr. 1544, fol. 44.

Gustaff medt Gudtz nåde Swerigis Götis och Wendis etc Konung,

Wår gunst tilförende etc Som j wäll wette M: Swenn, ath wij förordnet, tilbetroedt och befalet haffwe thenne Oss Elskelige Her Erick Swenonis, ath han wår Ordinarius eller och tilsynes man vtöffwer meenige Schara sticht, och vdj same stedt, som j her till hafft haffwe, ware skall, Szå är wår wilie och biude edher, ath när för:de Her Erick titt nid till edher kommandes warder, atj dhå öffwerantworden honum Brynolffzbo gård, medt alt thet Jnuentarium, förbättret och icke förwerret, som i ther på gården, för eder funne och anamedhe, Hwad yttermere wij honum befaled haffwe, att handle och bestyre nidre j then

Landzänden, worde i wäll aff hans medtgiffne Commission förnimmendes. Ther i edher effther rätte wele. Datum aff wår stad Vpsala 27 februarij Anno etc 1544,

Upsala den 27 Februarii.

Till befallningsmannen på Stegeborg, Esbiörn Skrifvare, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 44 v.

Till Esbiörn skriffwere Datum Vpszala. 27 Februarij anno prescripto.

Wår gunst etc. Tu haffwer Esbiörn förskicket oss hijt ett Register på thet Jnuentarium för thetta framlidne 43 året, vdi hwilket wij finne en ganske ringe vnderrichting, ther wij oss något alwarligen effter rätte kunne, Effther thu skriffwer inthet beskedt ther hosz, hwadt för Partzeler szynnerligen vpburne äre, eller huru mykit thu haffwer förbätredt thet förre Jnuentarium, sziden thu fick befalningen ther på Slottedt, Och hwadt Fougterne eller andre haffwa tijt infört, både för sköffling, saköre, eller hwadt thu elliest kiöpt och vpburidt haffwer, både aff en och annen, vdhi alle pa[r]tzeler, Och wåre gott att thu här nest wille tänkie till, och haffwa något grundligere beskeedt medt thin skriffwelsze, vm hwadt szom hälst thu skriff[w]er oss till, ther wii wiste att rätte ossz effther, och icke giffwa szå obeskedeligen före, om ett och annet, szom thu nu giort haffwer. Biudendes tich, att tu änn nu lägger her böther vppå etc.

Szom thu och berörer att Cammerrådet haffwa tich tilbudit, thet thu skalt lathe före tijt till Slottedt alt thet affradt, szom både Alwastra och Schäninge Closters Landboer j år vtgöre skole, beschwerendes tich ther hoosz, att thu inthet rum haffwer till szå mykin Spannemåle etc. Szå kunne wii icke annen rådt giffwa tig, änn att thu mott aname szå mykit thu kant behysze, Och hwadt thu icke

haffwer rum eller platz till thet må Oloff bror aname och beszörie medt godt huslerum, Och är förnöden, att man handler szå medt bönderne, att åckerene icke bliffwe oszådde liggiendes i wår szå frampt både the och wii schole något haffwa och äthe och wii skole wänthe ossz något vtaff wåre rättigheter aff them etc.

Thet arbetzfolk både Timbermän och Legedränger szom thu haffwer förskriffwit hosz Botwedt och Camerrådet, att the skulle bestyre tich, thet kant thu bäther bekomme ther nidre j Östregötelandt, hwar thu anners wille winnläggie tich ther om. Then hielp her vppe är görs her wäl behooff, hwar the änn wåre flere. Szå drager tich wäl til mijnnes, att wii befalte tig, att the Åboder skolle flytties till Stägeborg, wåre gott thet wii szäije och befale motte något mere achtet bliffwa.

Thet thu beclager tich haffwa stor bräck på Småwalszhöö, till att föde fåår och Kalffwar medt ther widt Slottedt, thedt kunne icke wii bättre, Och motthu beszörie tig om szådant hwart thu kant, anthen iffrå Munkebode eller annerstädz, ther något gott Småwalszhöö wäxer. Szå hade thet wäl ägnet szig att skriffwa och giffwa oss beskedt j Jnuentarium, huru mong får, kalfwar och annen boskap, thu haffwer förökt szeden thu kom tijt och huru mykit thu fan ther för tich, både om ett och annet, thet wii inthet förnimme wara anteknet. Ther thu tich effther retthe. Datum

Upsala den 27 Februarii.

Till allmogen i Roslagen, om besluten vid mötet i Vesterås, de upproriske Småländingarnes benådning, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 45 v.

Till meenige Almogen vdhi Norra och Södre Rodhen. Datum Vpsalæ 27 Februarij. Anno 1544.

Wii Gustaff etc. Tilbiudhe eder oss Elskelige wåre trogne Vnderszåther och Dannemän alle, Sokneprester, Skattebönder, Landboer och menige almoge, och alle andre andelige och wärdzlige, szom byggie och boo vdhi Norra och Södra Rodhen, Wår gunst och nådhe tilförende etc. Wii giffwe eder käre Vnderszåther tilkänne, hurulunde wii vdhi thenne samqwemdt och almenneligt möthe, szom her vdhi wår Stadt Wästrårs, medt alles eders och thenn menige mans öffwer heele Rijkit fullmyndige Sendebudt, them i effther wår skrifftelig begären hiit vpp till oss skicket haffwe, wåre och meenige Riikeszens brister och beszwäringer nådeligen aff them, eller eders alles vnderdånige tilbudt szinne och meening hört och förnummit etc. Szå betacke wii eder, käre Vnderszåther nådeligen och gärne, först och fremst eder och allom them szom oss trogne och hulle och rättrådighe waridt haffwe, för szådana eders och theris vnderdånighe troohet och wälwilighet, wiliendes eder och them alle och hwar szynnerligen medt all gunst och nådhe szådant nu, och i framtiden att betänckie*), Och förthenskuldt wäl haffwe hafft, och änn nu (Gudh tesz loff) haffwe thet godt rådt, tilfälle och lägenhet, att szådana vtilbörligheter, och ochristelige handlinger, szom emot Gudt, oss och meenige Swerigis Riike haffwer företagit waridt, motthe tilbörligen och szå straffat bliffwet, att barn och barnabarn szig ther vdhi, bådhe nu och i

*) Sammanhanget visar att här någonting fattas.

framtijden, skulle haffwa att spegle och hafft en warnagel vtaff, Doch likwäl, vpå thet then oskyllighe medth then skyllige szådant icke skulle vmgelle eller åtniuthendes warda, haffwe wii för Gudz och wåre käre Hustrwe och vnge liffzärffhärrers förbön skuldt, och szynnerligen för then kärleck och godt wilie, szom wii haffwe till wårt Fädernes riike och infödde Vnderszåther, the szamme Smålenninger medh thet wälförtienthe straff forsz[k]onat, Szå att wii effther thenne dag theris Nådigiste Härre och Konung wara, och bliffwa wele, them och eder alle, och szå hosz then szanskyllige Christelige läre, Swerigis lag, fridt och rolighet beholle, och för alt öffwerwoldt och vret beskydde och beskärme wele etc. Ther emot haffwe åther igen theris och tesse eder Sendebudt, på alles edhers wägna, szom hänne [ɔ: heme] szittidt haffwe (liike som i alle, perszonligen her for oss hade tilstäde waridt) loffwat, szworidt och tillszagt oss och wåre vnge liffzerffherskaffther alles eder szamfälthe och szynnerlige hulskap, tryghet, trohet, lydne, och hörszamhet, vdhi alle motte szåsom frome och trogne vnderdåner bör och plichtige äre. Tesligeste att the och i alle hoss oss och menige Riikit wele vpszätie emot alle wåre och Riikesens fiender jnlendzske eller vtlänske, godz, blodt, liff, leffwerne, och all wälfart och förmågenhet, och oss i szå mote bestondige och behielpelige wara wele, och j ingen motthe förlåthe och vndfalle, Och föruthan alt skotzmål och jnszage, på hwadt tijdt, stundt eller städt, wii szådant aff eder eller them, egenom wåre budt eller breff thedt fordra eller begäre latha, eder wälwileligen befinne latha. Thernäst, szå haffwe och szamme eders och then menige mans och köpstädernes Sändebud, vtöffwer hele Riikit, medt Bisperne, Prelaterne, och flere the andelige, szom här till städe waridt haffwe, her medt oss, och wii medt them beslutidt, stadfäst och szamtyckt, att wii alle rigesens jnbyggiere effther thenne dag, hoss the sanskyllige och gudachtige Gudz rene ordt och Christelige

läre, szåszom thet tilförende j the almennelige härremöther och szamqwemder, bådhe her i Westrårs, j Strengnes, j Örebro och flerestädz, och åther nu på nytt her j Westrårs igen vtaff alle Riikeszens Jnbyggiere och Ständer, andelige och wärdzlige, medt fulkomligit och endrechteligit rådt, haffwer anamet, beleffwet och szamtyckt waridt, wälwileligen och vthan all genszegn wara och bliffwa wele, The szamme Gudz ordt och christelige läre, honom till loff och pris, och wåre fatige szieler till ewig szalighet, medt, och hoss oss, stärckie, beskydde, och beskärme wele, och allom them emot stå och hielpe att straffa, szom szådana Christeliga läre emot szäije eller fortryckie wele, Ther iffrå the szig alrig wele wända eller wiika latha, szom wii och för wår Konglige Perszon, medt wårt meenige Ridderskap och Adelen thet och szå göre wele. Thernest, szå haffwa szamma eders Sendebudt oss på Swerigis Crones wägna, och menige Ridderskapet, och allom them szom i, eder rättighet att vtgöre, skyllige och plichtige äre, eder rätte skatt, skuldt, Fodringer, och andre plichtige tienister, eehwadt nampn the hälst haffwa kunne, szåszom i effther wår beskreffne Swergis lag, och en godt gammel szedwane, oss och Riikit skyllige och plichtige äre, vthan all motstondt eller Jnszage, wälwileligen och gärne vtgiffwa och bethala wele. Ythermere, effther thet att wii för alles eders och meenige Riikesens bäste och beskydningz skuld vtaff eder, och alle Riikesens Jnbyggiere, en menig hielpeskatt, för the othalige store vtgiffther, och peningz förspildninger skuldt, szåszom wii genom thet framlidne förmaledidede jnlänske vproor, jemmerligen införde, och wår och Riikesens träsel, gull, Sölff och Peninger thervtöffwer fast förödt haffwe, och qwitte wordne äre till Riikesens bäste och beskydning wäl behoff hade, och szynnerligen emot alles thetta wårt Fädernes Riikes argeste ärffiende, then vmilde gamble Konung Christiern hans annhang och tilhielpere, hwilke medt all theris förmåghe, dag och nat,

effther alles wåres och menige Riikesens förderff fast åstunde, trengte och trachte, Ther wii godt beskedt och kunskap om haffwe, Szå haffwe wii doch likewäl, vtaff wår szynnerlig godt wilie, och Nådigiste tilbenägenhet, szom wii nu och altijdt till wåre Vnderszåther hafft haffwe, och änn nu gerne her effther haffwa wele, Och szwåre och dyre tijdt skuldt (szom effther jnbyrdis krig och obestondt altijdt gärne fölgie pläger) vppå thenne tijdt, eder ther medt nådeligen förschonat och fördragit.*)

Upsala den 28 Februarii.

Till danska myndigheter om ett i Varberg föröfvadt mord å Hans Skotte, borgare i Stockholm.

Riks-Registr. 1543, fol. 47 v.

Fulmacht eller förskrifft till Wårdberg för Hans Schottes Ärffwinger Datum Vpszala. 28 Februarii Anno etc 1544

Wår szynnerlig gunst etc. Som eder, gode män, vthan twil weterligit är, att för ett år szeden eller halfft annet, bleff en wår Vnderszåthe och Borgere i wår Stadt Stocholm Hans Skotthe wedt nampn ihiel slag[en] ther vdhi edhers stadt Wårdberg, för hwadt skälig vrszak kunne wii, eller förnemde Hans Schottes ärffwinger icke fulleligen wethe. Szå haffwer nu för:de Hans Schottes effterlatne Hustru och hennes Fader wår tro Vnderszåthe och Borgere i Vpszala Staffan Hindrichszon afferdiget thenne Breffwiiszere N. medt fulle macht och befalning, att han szig widere vm for:de Hans Schottes handel och dödelige affgong befråga och ranszaka skall, Och j then motten, om szå behöffwes, eller szaken kraffde, giffwe szig vdhi rätthe medt them szom honom sloge, och kännes wedt thedt godz igen, szom effther för:de Hans Schotte ther bliffwit

*) Brefvet har troligen — mutatis mutandis — varit ämnadt till cirkulär eller patent till hela riket, men är här tydligen mycket ofullständigt. I marginalen står vid sista raden: *Defectus.*

war, Och för then skuldt ödmiukeligen wår Förskrifft till eder bedit och begäredt, Thet wii honom för rettwiiszene skuldt icke wiste eller kunde affslåå, Hwarföre är wår nådige begären, att i wele lathe för:de N: thenne wår förschrifft gott åtniuthendes warda, förhielpendes och förskaffendes, att honom (på theris wägna szom honom vtskickat haffwe) motthe skee och wederfares szå mykit szom skäl och rätt är, och att han föruthan förhindring eller förhaling, må och kan komma till all then deel, szom effther för:de Hans Schotte ther bliffwit är. J thenne motthe i wele bewiisze eder wälwilige, och effther then wänlig handel, szom Riikener emellan giordt och gongin är. Vdhi sliike och större motthe schole i åther finne oss wilige och benägne, att förhielpe eder till rätthe, ther wii om några szådane szaker aff eder anszökthe bliffwe. Gudt eder befalendes. Datum

Upsala den 28 Februarii.

Öppet bref för kyrkoherden i Vaksala, hr Jacob, på del i Örby skog i Rasbo s:n och på en äng vid Vaksala.

Riks-Registr. 1544, fol. 48.

Opidt breff för Her Jacop i Waxalla Kyrckieprest Datum 28 Februarii. Vpszala. Anno etc 44

Wii Gustaff medt etc. Göre wettherligit, att effther oss elskelig her Jacop Kyrkieprest i Waxal haffwer latidt berätte för oss, att han haffwer stor nödt och trong för Widebrandt ther til Prestebolet, effther ther är ingen skog när för handene, Och förthenskuldt haffwer han ödmiukeligen begäredt wårt gunstighe förloff och minne, att han fritt och obehindret må latha hugga och haffwa szin wedbrandt på Örby skoger j Raszbo szokn, hwilkit wii honom och szå gunsteligen vndt och effthertatidt haffwe, szom wii medt thetta wårt öpne breff thet szamme vnne och effthertathe, anszeendes och szå, att förnemde Kyrckie och

Kyrckieprest haffwe ett Landbohemmen vdhi för:de Örby, och förthenskuldt szå wäl szom the andre Grannar i Örby haffwer rätt och skäl till szådana widebrandt.

Szå haffwer för:de her Jacob och beclaget szig, att ther vnder Prestebolet är ganska lijthen äng, ändoch han vndertiden szitter för stor gästning, Derföre haffwe wii aff wår szynnerlige gunst och nådhe oss till en behagelig tijdt vndt och efftherlatidt, att förnemde Her Jacop må och skall niutha, bruke och beholle thet lille stycke almenningz äng, szom ligger emellan Domproweste ängen och Säthuna, och årligen bär till sziu ellor Otthe lasz fräknhöö, Hwilkit wii giffwe wåre Fougther och Befalningxmen tilkänne, att the måge wethe szig her efftther rätthe, icke görendes för:de her Jacop j Waxalla, her emot något hinder, plattz, eller förfong. Datum

Ekolsund den 29 Februarii.

Till Lars Larsson i Upsala, att ersätta en Hans Skyrman för den gård som han nu förlorar.

Riks-Registr. 1544, fol. 48 v.

Till Lasz Larszon i Vpsala Datum Ekelszundt. 29 Februarij. Anno etc 44

Wår gunst etc. Efftther thet Lasse Larszon, att thenne Hans Skyrmans gårdt kommer i Graffwen, ther szom hon nu vtszedd är, Och förthenskuldt bliffwer aff medt szamma szin gårdt och Tompt, Hwarföre är [wår] wilie att thu skaffer honom i Widerlag något annet ighen ther han kan bliffwa belothen medt, Att han något när motthe haffwa skäl för szitt, och haffwer han begäret the Stenjnboder nemest widt Closters Kyrckiegårdt liggie, och en lithen Tompt ther bakföre, Szå äre wii till fridz, att thu deler honom thet vt, och lager szå, att han szå wäl szom flere, kunne få något när skäl för theris. Ther rätthe tig efftther. Datum

Ekolsund den 29 Februarii.

Till befallningsmannen på Gripsholm, Harald Lake, om hushållningen vid slottet, redovisningen för inkomster, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 48 v.

Till Haraldt Lache. Datum Eckelszundt 29 Februarii. Anno 44.

Wår etc. Som wii förnimme aff alle lägenheter, Haraldt, Szå bliffwer ther widt Slottet föge vträttet eller bestyrt, hwadt szom ther göres skall, både j ene motthe eller andre, szom wäl wåre förnöden, och göres skall, szynnerliga medt wedeköring och annet szådant, nu meden Winteren är, Sådant skulle nu tänckies till j tijdhe medhen föret wåre, Men wii skole tro ther giffz föge acht vppå, hurulunde arbetet går för szig, Vthan hwar gör thet honom lyster, Och ligewäl går täringen lige mykit ååth, Szå tycker oss wii bliffwe ther föge wäl tienthe medt etc. Szå szåge wii gärne, att thu will rådhe her några böther vppå, och tänckie hwadt en god huszhålderes ämbethe kräffwer, nemplige att försorge i tiide om alle nottorffther, szom till en godt huszhåldning behöffwes, och teszligest att ett gott vpszeende wåre hosz legefolket, Szå att arbetet elliest wårt gagn och bäste icke försumet bliffwer etc.

Szammelunde haffwe wii och förstått, att ther föres allehande in vnder tijden, Och inthet få wii wethe aff thenn Erick Scriffwere hwarken ett eller annet, eller hwadt tit szändes, Som wii och nu förstått haffwe, att thit äre kompne en hop Spikilaxer och annet szådant (ther vm wii bliffwe alzinthet förständiget hwarcken aff tich häller Erik Schriffwere), Ther wii icke häller haffwe något behag vthinnen, Szå må i her effther tänkie till, att när tit kommer Spikilaxer, eller annet slikt, att i dhå giffwe oss szådant tilkänne.

Som thu och begärer wethe, om thu skalt latha oss få beskriffwit the sziu ränthe ther i Gripzholms län, szom

förlänthe äre, Så kunne wii liide att sådant skedde, hwar thu hade ther något gott beskedt. Datum

Ekolsund den 29 Februarii.

Till Nils (Eskilsson?) om Mårten Lähus' efterlemnade egendom i Söderköping.

Riks-Registr. 1544, fol. 49.

Till Niels Datum Ekelszundt 29 Febr[uarii]. Anno etc 44

Wår etc. Oss är tilkänne giffwit, Niels, att ther i Surköping schole finnes några ägedeler förstungne, szom then Mårthen Lähus skulle lefft her effther szig j Landet. Hwarföre är wår wilie och biude tich, att thu winlägger tich på thet aller flitigiste, och bespane ther effther, hwem szamme Morthens ägadeler j förwaring [haffwer], eller om ther något sådant finnes, szom honom tilkommer, giffwendes szeden wår Befalningzman Botwidt Schrifwere ther om schriftheligen tilkänne etc. Tetta thu ingalunde förszume wilt widt wår ogunst. Datum

Ekolsund den 30(!) Februarii.

Till hr Petrus Caroli i Linköping, om försäljning och disposition i öfrigt af tionden från Småland och Östergötland, om böter af de upproriske och om nunnornas i Vadstena papisteri.

Riks-Registr. 1544, fol. 49 v.

Till Petrum Caroli i Linchöping. Datum Ekelszundt. 30(!) Februa[rii]. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Wii haffwe fått eder skriffwelsze, Peder, hwilke j begäre wethe wår wilie, huru medt tienden i Smålandt handles, hwadt heller szamme tiendt effther tynne tal eller skeppetal selies skall, och huru dyr, eller

huru thet skulle tillgå, j the häreder eller sokner ther szom the årligen äre wane att göre sämie för theris tiend etc. Her på kunne wii icke stort annet szware, Vthan att tiyenden må szälies vt i tynnetaal, och effther som tynne rog eller korn går och gäller i then Landzenden. Wii wåre och tilfridz hwar wii ther vppå någen tack förtiene kunne, att wii vnthe them ett rundstycke bäther köp på tynnen, änn szom hon almenneligen szälies ther nidre, Och må i giffwe oss tilkänne hwadt som tynnen gälder både i Östergötlandt och Smålandt. J wele och szå laget medt tijenden både i Östergötelandt och Smålandt att almogen få löszan för Peninger, på thet theris åkrer icke skole oszådde liggiendes bliffwe. Wii förnimme att wåre Fougther i Östergötelandt haffwe mest latidt mältha wårt landtgilles korn, Och hade wii gärne szedt, atth the hade latidt en part ther aff bliffwit liggiendes i korn, och vndszatt almogen, att szå theris åkrer medt, änn att alt är giort i malt. Derföre må i tess ythermere göre almogen vndtszettning medt tiyenden, szå att åkrerne jw icke oszådde bliffwe, som aller störste mackt vppå ligger. Men om then szemie för tienden, wethe wii icke fulleligen, hwadt wii skole szware ther till, effther i schriffwe icke ther hoos, hwilke the häreder eller sokner äre, som szådane semie giffwe pläge, eller i hwad partzeler, och huru szådane vtgår. Doch hwar i tenckie kunne, att wii haffwe ther ingen skada vtaff, kunne wii wäl liide, att the bliffwe widt then sämie the wane äre, till tess man kunde betänckie sig wijdere i szaken. Och må i framdelis giffwe oss tilkänne hwilke the Häreder eller sokner äre, och hwadt som för szamme tijendt vtgöres pleger.

Som j och begäre wethe wår wilie, hwart heden the Oxer, Smör, Honig och Lerefft skickes skall, som för szådene soning vtgiffwes. Szå wethe wii icke annet, vthan att the må komme till Stägeborg, och att i skriffwe wår Befalningzman till, att han lather bliffwet ther till städe,

till tess han bekommer wiidere beskeedt iffrå oss, hwart häden thet komme skall. Men till Lincköpingz gårdt wele wii icke haffwedt, Ther må j rätthe eder effther.

J lathe och förstå, att the bäste Sockner j Synnerbo, Wäsbo, och wthj Östrehärede, pläge göre theris tijend till Nyedala, och att alle Closters Landboerne plege införe medt affred, theris Bischopztiende, Begärendes wethe, om thet skall bliffwe widt szamme szätt etc. Szå effther wii icke haffwe förstått szaken j szå motte tilförende, icke häller wetedt, att her Johan som haffwer Clostret, haffwer vpburidt szamme tiyende. Derföre må i szå wäl latha vpbäre samme tiyende som then annen, till tess wii widere haffwe taledt medt her Johan ther vm.

Som i och lathe förstå, att then tiend som kalles pars Leprosorum och Bischop Jöns tilförende vnder sin taxa vpburidt haffwer, wele Capitlet leggie till the fatiges, siukes, och Scholestuffwers behoff, begärendes wethe wår wilie j then motthen etc. Szå kunne wii wäl liide, att något aff szamme spetals deel, till the fatiges och siukes behoff bliffwer tillagt och förordnet, effther som nottorfften och läglighetten kräffia kan. Szå förszee wii oss och, att then som Scholmestere är i Linchöping medt en skälig vnderholning wäl försörgd är, Och förthenskuldt hwar the wele vtaff thenne spetals deel skicke ther något mer vndher, Szå aname wii wäl j then städt igen then prebende, som ther vnder Scholestuffwen tilförende förordnet är.

J begäre och wethe, vm then tiyenden, som ligger till the Prebender, som vnder wår Cammer Iagde äre, hwad heller Rekenskapen för samme tiyendt skall göres aff then som för annen Prebendernes ränthe reede gör, eller och skall fölie Rekenskapen medt then annen tiyendt, Szå är thet oss lijke mykit, huru thet skeer, när oss elliest må wederfares rätt och skäl i then motthen. Ther vm i medt all flijt eder winläggie och szå bestyre wele, som wii betro eder vm, och mackt på ligger.

J lathe och förstå, att the Wastene nunner wele icke gärne lathe vtaff theris gamble Papisterii, och råde förthenskuld att tijt en god man skickes skulle etc. Szå wet Gudt, att wij szåge gärne, atth ther motte ware någen godt man, som them rett vnderwiise kunde, Men wii wethe icke hwar wii honom tage schole, Wiste j, eller the andre gode män ther nidre, någen rådt ther till, tå må j giffwe oss ther vm tilkänne, wele wii seden ware ther förtänckte vthinnen, och hielpe till, att then hoop schulle så ene gonge rätteligen reformerede bliffwe, att man icke altiidt skall haffwe att skaffe eller beställe med theris papistische wäszendt. Eder her med Gudt befalendes. Datum.

Stockholm den 1 Mars.

Till Tord Olofsson, fogde i Åkerbo härad, Östergötland, om Herlag Svenskes aflöning och om fortskaffande af bref.

Riks-Registr. 1544, fol. 51.

Till Tord Oloffson vdi Ååkerbohäredt. Datis Stocholm. Prima Martii. Anno etc. 1544.

Weet, Tord, att thenne Herlag Swenske haffwer berätted för oss, att han på wåre wägne haffwer fölgt tig effther, seden wii nyligest wåre på Stägeborg, Doch haffwer thu icke latidt honom fått sin julelön eller cläde, För hwar vrsaker skuld wethe wii icke. Hwarföre är wår wilie, att thu giffwer honom thet han förtient haffwer och lather honom icke offthere bekymbre oss om samme ärende. Ther rätte tich effther.

Szå effther han beswärer sig, icke haffwe rådh til längre att rijde oss färdig med Hest och harnesk, äre wii til fridz, att han må sälie sin Häst. Doch haffwer han loffwedt och tilszagt oss, att när wii honom behöffwe, will han ware oss till reede, till fot, med god wärie, som thet szig behörer. Datum

Zedel

Är wår wilie, Tord, att thu oförsumeligen medt wisse och trogne budt genom natt och dag förskicker tesse medföliende breff nid till Peder Nielson, Jöns Brun, och Anders Marbo. Tette thu icke häller widt wåre ogunste försume wilt. Datum vt in literis.

Stockholm den 1 Mars.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om många olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 51 v.

Til Botwedt Larson. Datum Stocholm. 1 Martii Anno etc 44.

Wår gunst etc. Wii finge thin schriffwelsze, Bothwedt, med thet Register öffwer Slottzfolcket på Stocholm etc. Szå haffwe wii öffwersett samme register, och kunne ther aff icke annet förnimme, änn att en part aff samme folk göre oss så föge gagn, och kunde förthenskul wäl lijde, att man hulle någet minne aff sliikt onyttigt selskap, änn som nu skeer, Och besynnerligen the monge kocker, smeder och annet slijgt parthii. Gudt wet doch hwad gagn the göre, effther thet motte ware ett dråpeligit Smide, ther the stå än 20 eller 24 groffsmeder hele ååret igenom, och thet ene åredt effther thet annet, och alrig skal nogen tidt någet böttna, och ther till så haffwer man then Hammersmidie ther hart hosz, som thet meste och groffweste arbetet bedriffwer, och likwel skall man holle liike monge groffsmider, Szå wille wii doch gerne wethe, hwadt the monge Groffsmeder, Kleensmeder, och andre flere aff the embetzmen, haffwe giort i tesse framlidne tider, och hwadt dhe nu arbethe, thet skulle thu medt rätte ner thu räcknede samme selskap och så ther hosz anteknet haffwer hwadt

the nu haffwa för händer, eller hwadt gagn the giort haffwe, Så bidie och förmane wii tich för alt thet wii kunne, att thu tenker annerlunde till szaken, icke hollendes ther så swår och dråpelig förtärning, och szynnerligen thet mykle onyttige embetzfolck, Thu motte och wäl lathe Marchus hammersmedt göre ther j store hammersmidien en eller Twå små hambrar, then som kalles enn Sägelhammer, ther kunde man dhå lathe slå allehonde wräklinger och annet sådant smått smide, Seden behöffde man icke häller holle så monge Groffsmeder. Tesligeste motthe thu och förringra noget aff thet annet embetzfolk, så att thu icke hulle flere, änn som nögist behöffdes, på thet att teringen motthe doch bliffwe tesz ringere. Och kunne icke skade att nogre aff för:de ämbetzfolk, och the man best thäden vmbäre kunde förskickedes vt till gårderne. Thet görs ther och wäl behoff etc.

Ther nest så skiuther thu och ther på, att thu altijdt haffwer swår vtspijsning till wåre slott och gårder och medt the monge borgelägers häster ther årligen holles på Stocholm etc. Szå west thu wäl sielff, Botwedt, att haffwer thu giort Slotten och gårderne noger ringe vndsettning medt fethalie och annet, Szå haffwer thu och ther emot fått ingen ringe vndsättning, j thetta nest framlidne år, både medt Spannemåle och annet in till Stocholm, Och förthenskul, när thet ene skulle så nöge recknes emot thet annet, Skole wii wäl tro att thu icke mykit haffwer till förgeffwes j thenn motten vtspijset, allenest hwadt som till Calmarne j thetta buller kan skickat bliffwa, Szå är ther doch hundret dubbelt kommit in j Staden igen iffrå alle landzender j Rijkit, och änn nu dagligen dagz inkommer. Then skottzmåel thu haffwer om thet borgeläge kan icke häller stort draga, effther wii haffwe för thin tidt wäl hollet större borgeläge ther på Stocholm, och haffwer endhå hafft ther en motthelig thäring. Wij ärhe icke häller tillsinnes att holle ther så stort borgeläge j thetta år, för then dyre tidt

skuldt, Wij haffwe alreede lenge seden Formarsken wår wilie och meening i then motten giffwit tilkänne, Szå att alle the vnge Häster skole slåes vt i gräsz i Sommer. Ther kant thu wethe rätthe tich effther. Giffwe Gudt att ther motte elliest något bötthna.

Som thu och gör thin vrsecht, tich icke haffwe giffwit Bönderne någen frijheet på theris skatt, vtan alleneste the som barfatige äre etc. Szå wethe wij föge aff theris lägenhet, hwadt the äre fatige eller förmögne, doch är det clart, att mongom haffwer sådant effthertatidt bliffwit, Doch ther som thet skett är med the Fatige, är thet en sack för sig.

Som thu och lather förstå, om the Borgereschip, som liggie vthe j skärien och achte nu strax att löpe vtöffwer till Städerne effther Spannemåle, Begärendes wethe wår wilie, och hwadt warer som förbodne ware schole etc. Szå äre wii tilfridtz, att thu lather them sägle theris koesz, medt huder, talg, jern, och annet sligt, men Smör, Lax, Åål, och andre slijke äthende warer måge bliffwe i landet för thenne swåre och dyre tidt skuldt, nu på färde är.

Thet thu och schriffwer, att the wele före Spannemåle hijt in igen, fruchter oss nog thet bliffwer för seent, thet skulle alreede i Höstes (ner wij offthe nog talede ther om) bestyrt bliffwit, För en rycktet hade kommit till Städerne, att her så dyr tid waridt hade, så hade man wäl kunnet bekomma spannemåle, och vndsatt Riikit, Men huru nu skee will, kunne wii icke seye Förty Städerne äre oss icke fast gönstige, som thu wäl sielff west. Men wårt rådh om thetta och andre flere slijke ärender gälder vnderstundom så föge.

Så förnimme wii och, att ther haffwer legat en stor hop Båszmen j thenne Winther vtöffwer 400, både medt timbermen och Pyckere, Szå är thet oss sielsindt nog, Botwedt, att thu lather en slijk hoop Folk liggie och thäre, the doch göre platt inthet gagn. Thet hade waridt fast

bäther, att thu hade skickat störste parthen aff samme Båsmen vtöffwer till Finnlandt eller funnet anner rådt medt them, och icke latidt szå alt Folkit liggie på en hop. Wii wilde änn nu gärne wethe hwadt samme bådzfolk haffwe bestyrt och giort i thenne winther, och hwadt the änn nu haffwe för händer. Ther rätthe tich effther.

Thu skulle och medt retthe Botwedt, haffwe latidt jnuentere all Spannemålen ther på Stocholm, förre änn någet(!) ny Spannemåle hade blifwit införd. Men thet må alrig skee som wij thet gärne haffwe wille. Sammelunde schulle och alle leffwendes Oxer bliffwe jnuenterede för änn man begynner vpbäre oxer om året Och så Fisken för änn man begynner köpe fisken jnn, och szå hwart effther thet annet. Ther må både Cammerererne och thu rätthe eder effther, att wij effther thenne dag wele så haffwet giort.

Wii haffwe förnummit aff Enewald Hanson, att then Lendzman af Tuna, medt then ene arm, som ligger ther i Tornet, skall icke haffwa så stor skuldt, som then Benckt Småswen honom beclaget haffwer. Derföre må thu wäl lathe komme honom vpp aff Tornet till wijdere beskeedt, Doch lathendes haffwe tillszyn med honom, att han icke kommer sin koesz, för änn wii wijdere bliffwe ther om förtenckte. Datum

Stockholm den 2 Mars.

Till ståthållaren i Viborg, Nils Grabbe, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 53 v. — Förut tryckt af Arwidsson, Handl. t. upplysn. af Finl. häfd., 6: 109. — Ett likalydande bref — så långt det räcker — men kortare, till Nils Grabbe finnes i Registr. fol. 38, men dateradt den 25 Februarii.

Till Niels Grabbe. Datum Stocholm. 2 Martij Anno etc 44.

Wår gunst etc. Wij schriffwe tich till wid juletidt, Nils, att thu schulle ware förtenckt vdhj, annerlunde handla

medt wår och Cronones rättigheter ther aff Wijborgzlän, änn her till skedt är, och så lagat att szådane dråpelige vpbörder och ränther som till Wijborgz slott liggie, icke motte ther all förtärdt bliffwe, som sedwane her till waridt haffwer. Vthan att wij motte och noget mere bliffwe ther deelachtige vtaff, änn her till skett är etc. Szå förmane wij tich änn nu, att thu täncker annerlunde till saken, hollendes en mottelig förtäring och betäncker, att thet är doch en dråplig vpbördt, endoch wij och Cronon niuthet likwäl så lijtet till gode, Besinnendes ther hosz, att wij wdhi thetta framlidne vproor äre (: tywärr:) kompne vdhi en swår och dråpelig schadhee och förderff, och så förckrijget oss, att wår dressel eller Cammergodz platt förtärt och vttöst äre, Och är thet oss ett swårt och tungt korsz drage, att mest alt thet wii alle wåre dager Rijkit till godo och gagn, till att förszwaredt för vtlenske fijender medt tilsammens dragit haffwa, Thet haffwe wij nu mott förckriige på thetta förmalediede jnbyrdes buller och vbestondt, och haffwer man änn nu tileffwentyrs en ringe tilförlåt till thet selskap, Förty thenne Almoge är så sielsindt, att wij oss alrig så beclage kunne, Och förthenskul, hwar thu och flere wåre Befalningzmen, bådhe j thenn Landzenden och flerestädz, icke tänckie ther annerlunde till, änn här till skett är, och skaffe oss något mere vndsettning inn j wår Cammer igen, än j tilförende giort haffwe, Thå fruchter oss nog, att wii kunne ille försware rijkit och oss alle, hwar (Gudt förbiude) någen anfechting rijkit vpå komma kunnde, som nog tilbefruchtendes är, Förty wii förnimme så monge farlige tijdender och lägenheter ther aff i vdhi thenn landzenden föge wethe segie, wille och så för longt ware att schriffwe. Szå wele wij icke häller dölia för tich, att Kongen i Danmarch och the Danske äre vdhi stor handling medt Keyseren om then gamble fongne Konung Christierns förlosning, och andre flere farlige handlinger äre och nog för honden, så att wii härnest hwarcken tima

eller stund wethe oss frije, för änn wii och Riikit bliffwe offwerfalne. Och förthenskuld så nu som i wår förre schriffwelse, förmane wii tich och i flere gamble wele doch betänckie och besinne huru i thetta Riike gick till, then tidt wii komme till Regementet, när thu och flere thine lijche ginge i schog och skiul, och wiste eder hwarcken till lijff eller godz försäkrede. Szådant haffwer alt waridt gammalt och fort, söker man så mykit effther sådant gammalt och fort, thet står letteligen tilbekommendes. Men wii råde tich och flere, att i tage eder änn nu til ware. Förty hwar j Swenske men komme änn ene gong på fall, fåå i wäl see huru eder will gå i hondt, Haffwendes förthenskuld edre saker i god acht, som eder sielffwe alder störste macht på ligger. Och att thu och i flere j thenn landzenden wele tänckie till rusta eder thet ytherste och beste i kunne, Szå att wii alle endreckteligen effther all wår ytherste macht och förmogenhet kunne troligen tilhielpe att afframe alles wåres och Riikesens schada och förderff, som nog tilbefruchtendes nu för hånden är. Och wele wii her medt haffwe tich och flere the gode men j then landzenden åttwarede för Riikesens, alles eders schade och förderff, på thet att thu och i flere framdelis icke schole haffwe seye (som thet skedde j vnge her Stens tijdt) jaa ingen warnede oss wedt wår schada, vthan alt förseendt war oss tillsagt, derföre gick thet och så, och annet mere slijkt snack som nog wancket haffwer. Giffwe Gudt, att i gode men wille eliest tage saken eder med flijt och alffwarligen före, åtwarede skole j wäl bliffwe, men hwar j sådane wåre förmaninger och warninger förackte, så att Riikit och tesz jnbyggiere komme ther vtöffwer vdi någen schade och förderff, då schole j icke haffwe att schylle oss derföre, eller seya, att wii icke haffwe warnet eder wid eders skade, att thu förthenskul wil tänckie her till som alle störste mackt på ligger. Wij schicke tich nu her medt och så en affschrifft tilhonde aff thet rådslag som handledes vm i Westerårs,

Szå och en Copie huru the embether förordnede äre, hwar Riikit någen anfechting på komme kan, ther kunne i haffwe någen vnderwisning och rättelse vtaff, på någre artichler, hwadt som vthi thet westeråriske möthe nu förhandlet bleff.

Wii wilie och icke dölie för tich, att wii haffwe fått wisse tidender och kunskaper, att Kongen i Danmarch och the Danske stå vdi stor handling medt Keyseren, på then gamble Konung Christierns förlosning, och rychtes her flugz, att honom alreede skulle ware tilsagt någre ortland i Danmarch och Norige, endoch wij ther vm aff Kongen i Danmarck eller the Danske till thenne tid hwarcken budt eller beskedt bekommit haffwe, huru samme handel sich tildrager, eller hwar vppå thet ståår, vthan hwadt som her elliest ryctes eller segz, hwilkit oss ett stort betenckiende giffwer, Och endå the vdhi sådan handel ståå tage the icke tess minne alt thet krigzfolk vdhi theris eed och tieniste, som the öffwerkomma kunne, Szå att the hernest haffwe wäl till 30 fenicker Landzknechter, Szå kunne wii icke wäl rätthe oss af thenne handel, och fruchter oss nog hwadt ther prachtizeres, Är förthenskuld wårt rådt och betenckiende, att man seer sich aldelis wäl och wiisligen före, Förty man haffwer nu hernest i thetta swinde wärdzlop icke stort längre fridt, änn thenn annen will. Förthenskuld råde och förmane wii tich, att thu och flere the gode men j thenn Landzenden wele doch alffwarligen tänckie till saken, och lathe tich thetta något till sinnet och hiertedt gå, rustendes eder thet ytherste och beste i kunne, Förty, oss fruchter nog, att wii bliffwe ene gonge försökthe, för änn wii wethe ett ord vtaff. Wii hade och så gärne ett Register aff tich, hwadt som thet finske frälse oss och Cronon till tieniste aff Cronones länn synnerligen, och aff theris arff och egit synnerligen holle wele, som och the gode men Ridderskapet och Adelen her i Swerige oss achtede sådane register offwerantwordet haffwe. Tu

wilt förthenskul alffwarligen föreholle och sigie them i hwadt saken står vppå, Szå att, hwar wii icke endrechteligen och effter al wår yterste förmogenhet troligen hielpe till att affwärie alles wåres riikesens schade och förderff, som nu nog tilbefruchtendes för honden är, då worde wii änn nu ene gonge förnimmendes, huru oss gå will. Thu wilt och så bestyre, att slotten ther i landet motte nottorffteligen medt gott, förstondigt och warafftigt folk, så och fhetalie, Spannemåle, och annet slijkt hwadt som behöffwes will, försörgdt bliffwe, eehwadt på komma kan, som aller störste macht på ligger. Och alt thet duglige folk thu och andre the gode men aff adelen, Szå och wåre Fougther och Befalningzmen, kunne få i tienisten, att j them anname, lathendes them schicke sich vpå gode wärier, så att the [äre] aldelis wake och widerreede, eenär man them behöffde.

Wii haffwe förnummit, Niels, att ther vdhi Wiborgz län schole finnes gode foglefängere, the ther god lempe och förfarenhet haffwe, till att tage och fonge allehonde fogler. Tesligeste gode Schyttere, som wäl kunne schiuthe eller ställe effther allehonde skogzfogl, synnerligen Järper, Hwarföre är wår wilie och begären, att thu medt förste opent watn wilt offwersende oss twå äller tre aff sådane foglefängere eller skyttere. Thetta thu icke försuma wilt. Datum.

Stockholm den 2 Mars.

Till hr Erik Fleming, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 55 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 114.

Till Her Erick Fläming Datis Stocholm. 2 Martij. Anno etc 1544

Wår synnerlig etc. Wii haffwe fått eders schriffwelse, käre her Erick, i hwilke wii förstå edert rådt, sinne och meening, vm the saker som oss och Riikit annliggiende äre. Szå känne Gudt wii haffwe altijdt winlagt oss flijte-

ligen, att wii motte wethe oss och alle Riikesens jnbyggiere förwärede, både j ene motte och andre, och giort i then motten så mykit till saken, som oss mest haffwer waridt mögeligit, som oss och hoppes j schole sielffwe giffwe oss rätt medt. Szå haffwe wij nu j thetta framlidne möthe handlet medt meenige Ridderscapet och thenn menige mans fulmyndige Sendebudt vtöffwer hele Riikit, Szå haffwe the alle wäl loffwat gott vt, Gudt alzmechtig giffwe att the och så medt gerningerne effterkomme och fulfölie wilde, Men her hoss oss är så sielsindt fatt, her loffwes wäl mykit och stort vt, både medt hond, mund, breff och segel, men när thet medt gärningene bewises och fulkomnes skall, då finnes wäl vndertijden huru hollit bliffwer, Som i wäl sielff wethe käre her Erik, huru her j Riikit pläger tilgåå, Giffwe gudt, att ther motthe änn nu komme någer böther vppå, Thet wåre nu hernest tidt. Och wele wii her medt haffwe eder och flere the gode men j then landzenden förwarede etc. vt patet in literis ad Niels Grabbe, eo usque*).

Käre her Erik, effther j wäl sielffwe tänckie kunne, att oss wil j thenne tilkommende sommer gåå en dråpelig och swår vmkost vppå till wår Skepflotes vtrustning. Therföre är berådslagit, att the landzender, som j fiordt icke vtgiorde kostgärder, skole nu hielpe till, thet ytherste the kunne. Hwarföre såge wii gärne att i wile handle medt almogen ther i Finnland om en passelig kostgärd, wii hade och gärne latidt nu strax schriffwe ther häden om samme ärender, ändoch her är mykit annet för handen, Szå såge wii gärne, att i wilde något tilförende handle ther vppå, och oförsumeligen giffwe oss tilkänne, huru eder synes om samme gärdt, eller huru stor almogen förmäcktede att drage hänne, Seden wele wii oförsumeligen lathe schriffwe tijt till then landzenden, bådhe vm thetta och andre flere ärender, som riikit och oss alle mackt på ligger.

*) Hänvisningstecken till föregående bref.

Käre här Erick, som och i samme rådslag beleffwat och författed är att the j Finnlandt, medt förste opedt watn, schole göre tilförning till Stocholm etc. Szå är wår wilie och begären, att i thet samme vdhi alle köpstäderne och hamnerne, ther som något säglatz in eller vt skee pläger, wele strängeligen och alffwarligen på wåre wägne och i wårt nampn förkunne och förbiude lathe, att the ingestädz sägle anthen medt Fisk, smör, och andre äthende och fethe warer, vtan hiit till Stocholm, och lagat så, atth wåre egne städer och landt bliffwe först bespiisede, ee huru thet går om the vtlenske städer, och ther motte lägges ett hart straff och withe widt, hwad j och ythermere och wijdere besinne kunne, som saken kräffwer, och oss och Riikit macht vppå ligger, att j edher ther om flijteligen winläggie wele, som wii fulleligen betro eder om. Datum vt supra.

Ekolsund den 2 Mars.

Dombref på jord, som skall återgå till Tillinge prestebord.

Efter det betydligt skadade conceptet i kongl. Riks-Archivet.

Wij Gustaff etc Göre witterligit [att] wij äre forstendiget wordne hwrelunde [fru] Elsse på . . . sampt hennes Szån*) Salige [Påvel] Abrahamsson till Hagha, haffwa for nog[re] forlijden årr sedhen widerkendtz effrå tyllinge prestebordt iiij [3½] m℔ och . . . Landt Jordt j gambla Hagha Tes[likes] en lijten Ängh ligger emijllan Swijn-[garn] och for:de Hagha bolstädder benemdt Hwndre, Hwilke ägher effther som gamble breff therom vthwiise wåre g[iffne] ther vnder lenge för Kongh [Karls] reffst, Som war när man skreff 131 . . Szå effter for:de Godtz och ägher ha[ffwa] j så långh tijd lighat vnder [for:ne] Tyllinge prestebordt, Och är emot Westerårss Recess och

*) Orden Elsse — — Szån öfverstrukna.

ordinantia, att nogre Godtz eller ägher schole reppes eller taghes effrå Prestebolen, ther Gwdtz ordtz forkunnere och predicantere schole haffwa theris vppehelle vtaff, medt mijnne thet skeer mett wårtt gode mijnne och samtyckie*) Hwarfföre haffwa wii nw aff wår synnerlig gunst och nåde vnt och efftherlathet, såsom wii och nw her medt vnne och efftherlate thet for:de ägher schole komme åther vnder for:de Tillinge prestebordt ighen, lijgerwijs som the tijl fforende ther vnder lighat haffwa, Hwarffore bywde wii wåre fougter och besynnerligen for:de f[ru] Elsse och hennes medterffuinger . . . . . Datum Ekelsund 2 Martij Anno etc 1544

Stockholm den 3 Mars.

Till Niels Birgersson, att konungen upplåtit Vårfruberga gård åt sin hofmarskalk Hans Garstenberg.

Riks-Registr. 1544, fol. 56 v.

Till Niels Biergeson Datum Stocholm. 3 Martij Anno etc. 1544.

Wår etc. Vätt Niels, att wii haffwe vndt och förlänt thenne wår tro tienere och Hoffmarskalk Hans Gastenberger Wårfrubergzgårdt, som thu nu på någen tidt aff oss i befalning hafft haffwer etc. Hwarföre är wår wilie och befalning, att när förbe:de Gastenberger kommer nu till tich, att thu vplather och öffwerantwarder honom för:de Wårfrubergz gårdt, medt thet jnuentarium så fult och gott, vdhi alle partzeler, som thu anamedet, Lathendes thet flijtlige vpregistrere, och att thu beholler en vtskoren Copiæ ther vtaff, och annen han, Seden motthu, sampt medt thin hustrwe medt thet förste giffwe eder till Stocholm, ther skal eder giffwes tilkänne, hwadt i beställe skole. Datum vt supra.

*) Här efter tillagdt: »och sedan konung Karls Reffzth stod», hvilka ord dock här tydligen ej höra till meningen.

Upsala den 5 Mars.

Till hr Göstaf Olsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 57.

Till her Göstaff Oloffson Datum Vpsalæ. 5 Martij. Anno etc 1544.

Wår synnerlig etc. Käre her Göstaff, wii haffwe förstått then Suplication, som i på meenige Clerkerijdz wägne i Scharæ sticht haffwe aff theris landboer vm then gårdestädzle oss offwerantwarda latit etc. Och tesligeste edher meening om samme gårdestäder j så motte förnummit, och [ɔ: ath] the gärne wele giffwe oss helfftena aff all then fordeel, som the årligen aff samme gårdestäder haffwe kunne etc. Szå wåre wii wäl tillfridz, att så skedde, hwar oss elliest motte skee skäl j then motthen, och att wii ett wist beskedt bekomma motte, hwadt som hwar gårdt gåffwe j gårdestäde, kunne j nu tänckie, att wii vdhi thenn motthen vförsnellede bliffwa, då kunne wii wäl lijda, att så skeer. Ther j eder effther rätte wele.

Ternest, som i och haffwe latidt oss förstå om Söffwerin Kijl, Begärendes att wij honom Bischopzsakerne och gästningen vdhi moo häredt gunsteligen vnne och effther-lathe wilde. Szå äre wii och ther medt tillfridtz, vpå thet att han tess ythermere wille tänckie till, att göre oss och Cronone therutaff thenn tilbörlig tienest, som thet sig ägner och bör. Doch giffwe wij eder, käre her Göstaff tilkänne, att wij haffwe öffwersedt the Register, som Frälset haffwer offwerantwardet iffrå sich j Westerårs om thenn tieniste som the oss och Cronon aff theris arff och egit göre wele. Szå kunne wii ij sanningen besinne aff samme Register, att thet är en ganske ringe tieniste neppeligen till 200 och 150 fotfolk vtaff alt theris arff och egit öffwer hele Rijkit, Szå kenne Gudt, Rijkit, Cronon och wij alle bliffwe medt sådane tienist och hielp föge tiente eller be-

lathne. Och kunne wij icke besinne hwad the godhe men tänckie, effther the tage sich saken så lätt och löseligen före, och besynnerligen vdhi then aller farligeste tijdt, lijke som thet wordede inthet mere. Men wii kunne wäl tänckie, huru ther om är, The wele nu, som altijdt tilförende, hängie all tungen in på oss. Men Gudt skall känne, wij göres her nest ther till trötte. Szå haffwe wij icke rådt längre att vppeholle sådane swår och dråpelig vmkost, som wij till thenne tid giort haffwe. Szå will icke häller Cronones berg stå oss så bij, som thet för några åår seden giorde, effther som j thet sielffwe såge och förnimme. Derföre syntes oss gott och rådeligit ware, att the gode men tänckte änn nu annerlunde till saken, och häller änn nu på någen tijdt (: så lenge Gud wilde saken annerlunde sich begiffwe wilde, och att wij oss på alle szijder, om en stadig fridt försäkrede och förwarede wethe motte :) giorde Cronon och Rijkit then yterste och störste tieniste som the kunde, Och så wäl aff theris arff och ägit, som aff Cronones land och länn, så fierren wij på alle sijder wele wethe oss och Rijkit förwaredt. Och hwar thet icke skeer, fruchter oss nog, att wij vdhi thet Rijke komme änn ene gonge på all skade och förderff, så att wij neppeligen förwinne. I wele förthenskuld, käre her Göstaff, förmane the andre, att the wele betänckie så wäl theris egit, som monge Rijkesens nytte, wälfärd och longligit bestond j then motten, som aller störste macht på ligger.

Thernest så wele wij icke häller dölie för eder, att wåre Fougther widt Gräntzen j Smålandt haffwe schriffwit oss till, att i Danmarck går hemligit tael och rychte, att Keyserlige Ma:tt och Kong:ge wärde till Danmarck skole förlijkte wara, och att then gamble fongne Konung Christiern skulle haffwe tilsäyelse på Norges Rijke eller någen annpart j Danmarck. Szå är thet oss en fast sielsind och vnderlig handel, all then stund oss giffz platt inthet

aff Danmarck ther om tilkänne, doch likwel och icke tess minne lather Kongen i Danmark och the Danske tage alt thet folk ann, både fremende och inlendzske som the någen tijdt öffwerkomme kunne. Szå wethe wij icke fulleligen, huru wij sådant förstå schole, all then stund saken skall ware fördragen och the lijke mygit förstärckie sich, och tage alt thet folk ann the öffwerkomme kunne. Szådant giffwer oss ett betenckiende, och synes förthenskuld rådeligit wara, att man haffwer ett vpseende på alle sijder. I wele och så änn nu haffwe edre wisse kundskaper inn j Danmarck, lathendes förfara hwart häden the wille medt thet myckle folk, eller om saken skall ware fördragen, som her rycktes, lathendes oss seden få ther om ett wist och enckiende beskedt, som aller störste mackt vppå ligger.

I wele och så lathe oss förstå, huru om Lödesze by nu förhandlet och beslutedt är, effther som wårt samtael senest war.

Ythermere käre her Gustaff, effther wij haffwe inthet wist besked om thet folck, som ther nidre i Westergötelandt, både aff eder, wåre Fougther och andre, vdhi wåre eedt och tieniste anntagit är, huru monge the äre, hwart the äre förlagde, eller hwar man medt en hest kunne finne them igen, när man them haffwe wilde. Hwarföre är wår wilie och begären, att i oförsumligen wilde schriffwe oss ther om ett enckiende och wist beskeedt till, på hwadt städt man kann finne them igen, och [huru] monge hos hwar prest förlagde äre, tesligeste j hwadt Härede, sockn, och byy the byggie och boo, som och vdhi wår tieniste anamede äre, och sittie heem till theris eigit, att wij om alle tesse ärender motte bekomme wist beskeedt vdhj längden, Ther wij oss effther rätte kunne. I wile och så skaffe oss ett wist Register vdi lengden på alle the prestegiäld vtöffwer heele Scharæ sticht, och monge knechter hwar there förmeckter att holle oss och Cronone till tieniste, på någen ringe tijdt, hwar så behöffwes och [huru] monge the nu holle, effther som forschriffwit står.

Kære her Göstaff, wij såge och mechtigt gärne, om i wiste rådt till att skaffe oss 100 eller 200 starcke stålbåger, sådane som the göre westwart, ee hwadt the kostede, att i wilde winläggie eder her vm. Wij wele gärne betale them, som lijke och skäl wåre. Datum

Upsala den 5 Mars.

Konungens hofordning eller s. k. »gårdsrätt», gällande ej blott för alla kungliga slott och kungsgårdar, utan äfven för s. k. borgläger och inqvarteringar.

Efter tvenne afskrifter från senare delen af 1500-talet, i saml. »Gårdsrätter» etc. i Riks-Archivet, jemnförda med tre andra afskrifter i samma samling.

Konungh Göstafs Gårdz Rätter.

Wij Göstaff medt Gwdz nåde Swerigis Götis och Wänndis etc. Konung. Görom witterligit, at opå thet ibland Wåre Hoffsinndere, Hofiunckere, Ryttere, och theres thiännere, itt godt christeligit regemente, Twckt, Redelighet, Frijdh och Enndrächt ahnnhäfuues, beskyddes, opwäxa, förmheres mhå och schall, Gwdz förtörnilse, öfuuerdådighet, och annat oskickeligit afskaffas och tillbaka blifuua, hafuue Wij korteligenn lhatit förstå några punnchter, Wåre Hofthiännere vdi fodringenn och ällies ther the vdi borgeläge förskickade blifuua, sigh efther skicka och holla skola, som the här efter vttryckeligenn beschrefne och forsätte ähre, Sammalhunda på Wåre Slott och Gårder. Biudenndes for thänn schull och förmanandesz alle Wåre Hofthiännere, ä huuilcka the hälst äre, inländsche äller vtländsche, fattige äller rijcke, atthj aldelis holle och skicke Eder efther samma artickler, szå frampt j willia vnndwicha wår ogunnst, och icke falla vdi samma straff, som vdi samma articklar vttryckte ähre, ther hwar och Enn må sig taga wara före.

Försth och främpst schall Wår fodermarsch, medt alle Wåre Hoffsinnere, Hofiunckere, Skyttere och theres thiän-

nere, Sammalhunda Wåre fouugter och Befalningzmhänn pååå Slott och gårder, och alle anndre Wåre thiennere, fruchta Gwd och hafuua honum och hanns hälga bwd för ögonenn, och altidh gärnna höra hanns hälga ordh, Synnerligen om Sönndager och anndra bequemmelige tijder ohm åhret, och altidt skicka och holla sig som christeligett folck bör at göra.

2. Thär näst szå skole och alle hwar för sig sky all Gwdz förtörnilsze, och synnerli[gen] the swåre Eeder om Gwdz hårda död och pino, som thy wärr iblanndh hopenn myckitt brukas pläger.

Efter alle ähre plictige att lhofuua, ära, och prijsa Gwdz hälga nampnn, och iche wanhedra thet, så schall och hwar och enn hafuua ährlig och tucktig handell, Snack och taell medt hwar annann, ehwar the hälst ähra, och sky stor öfuuerflödighet och Drinnckerij, wid Straff som brottenn ähra, till att liggie ehnn natt 2 äller lhänngre vdi kistann äller tornit wid Watnn och Brödh.

3. Ytterligere schall och alle för:de Wåre thiennere ware Osz och Wåre Vnnge Lijfs arfs herrar och Wårt Rijcke Suerige hulle, trognne, rättrådige, hörige och lyduge, och altid troliga fordra och främmia Wårt och Rickesennz bästa, nytta och gagnn, Skada och förderff vdi tidt förekomma, wärnna och vhmuennda, som the willia göra theress Eed och ära fyllesth medt, huuilcke the oss foruannte och forbundne ähre.

4. Szå skola och alle Wåre förschreffnne Hofthiännere och Skyttere, Ädele och oädele, ware Wår fodermarsch på wåre wägnna äller anndre Wåre befhalningzmhänn pååå Slott och gårder hörige och lyduge, närwarenndes och frånwaranndesz, och huart hann them på Wårt och Rijkesenns bästa, efter Wår befhalning natt eller dagh, till Lhannd eller Watnn bruka eller skicka will, antenn i ena motto äller anndra, ther till skola the sig wäluilliga och troglige bruka och befinna lhate, widh thenn ähra och redelighet

till görenndes szå och thijt hann them förer heller aflägger vdi fodringenn eller till borgeläger, ther schola the blifuua, och lhåta sig nöija medt huad deel wår fouugter eller befalningzmhänn häller bönnderna efter tillbörlig och skälig wijss hafuua them gifuua, och huuilcken sig oskickeligenn eller öfuuerflödigenn medt mat äller dryck holler, at hann ther aff (: medt lhoff till at seija :) spyr eller gör otuckt i gode mhänns Sännger, rötenndesz och förderfwanndes theres kläder, thänn samme schall och wid watnn och bröd i kistann eller i tornnet tillbörligen straffadt bliffuua.

Thät schall ingenn läggia sig i fodring vdi annat läger, ähnn som fodermarschen heller anndra som befhalningenn hafuua honum lagt och forsett hafuua, för better Ööll matt eller härberge skull, och ther medt förläggia thänn som bätter medt math och öll tillrett haffuua, Vtann hwar och ehnn nyttie sinn lycka och blifuue ther hann lagder är, wid straff 6 dager i tornnet eller i kistann widh watnn och bröd, och thå wedergella bondann thet hann hos honum förtärdt hafuuer, vtann szå skedt wåre, at bondenn hafuuer honom synnerligha budit. 5.

Huuilckenn sig vdi rotennskap gifuuer eller till sammans binnder fyra sex flere äller fiärre, ä mott osz wår fodermarsch rittmester Stalmester eller anndre Wåre Fouugter eller Embetzmhänn opå Slott äller Gårder, eller emoth thenne Wår ordning vdi huad saker thet helst skee kunnde, szom osz och wårt rijke till någenn skada och förderff komma kann, häller och at genum sådanna förbrådning eller rothennschap någen puckan eller wåldz gärning ahntenn på them inbördes äller anndre Wåre Vnndersåter vtilbörliga skeddhe eller och at wår rätth ther igenum förminskas äller förkränn[k]t blifuuer, heller at ther igenum någer olydna eller skalchet styrckt blifuuer, Huuilckenn sig sådannt dierfuues at göra achtes för Enn förrädere och Straffes till Halsenn, vtan hann synnerligenn niuter Wåre nåder. 6.

7. Huuilckenn som rymer ifrånn hopenn när mhann drager för fienderne, eller elliest vndandöll sig, thär hann hoss anndre goda karler bör at wara i marchenne och till hielpa at niderlägga Wåre och Ricksenns fijennder, thänn samme deles till ehn förrädere och Straffes till halsenn vtann nåder.

8. Thätt schall och ingenn försumma sinn wacht ther till hann natt och dag förordnet blifuuer, wid lijfz saack, schola och alle ehwar the ära natt eller dag hafuue godh acht och tillsynn medt lius och Eld, szå at ther vtaff icke någer skada kommer wid Straff, och wedergelle skadann, eller thänn ther iche rådh hafuuer böte medt halsenn.

9. Szå schall ingenn fattig eller rijch fördrista sig ath förbinda, anthenn i borgeläge, fodringenn, eller annor städess till Lhanndt eller Watnn, på(?!) Wåre fougter Länndtzmhänn rättere Redesuänne Vnnderfouugter Källerswänner äller andre som på Wåre wägnna befhalningh hafuua, till någonn öfuuerflödighet eller omåttelighet medt matt eller Drych wid Lijfz straff.

10. Så schall ingenn fattig eller rijch fördrista sig at binnda rothena, eller förgripe sig mot wår Fodermarsch, Rittmester, Stallmestere äller anndre Wåre fouugter och Befalningzmhänn, vtann hwad som thänn hafuuer thenn anndre till at thala, thet skee medt rättenn wid Lijfz Straff.

11. Schall och ingenn vnnderstå sig at ride till Präster, Borgare eller Bönnder at twinga sig Skiutzhester till at färdäss kring vhm lhanndet medt, på theresz egit wärff och ärennder, ropanndes och skiutanndess sig vpå osz äller wårt ridderschap, fouugter eller hwem thet hälst wara kann, them the icke tillhöra, ther medt liuganndes sig till mat öll och fordennskap, huuilckenn ther med beslagenn warder wari sig wåra Egnna thiennare adelenns Fougternnesz eller anndre gode mhänns thiennere hafuue förwärchet halsenn.

12. Schall och ingenn Härremhann eller anndra dierfuua sig vtdraga ifrånn hopenn äller aff sitt borgeläge, ahntenn

till gästebud eller annorstadz på theresz egit wäsennde, medt mindre thet skeer medt fodermarschens eller thän i hanns stad till satt är, eller anndre som opå Wåre wägnna befhalningenn hafuua förlhoff och samtyckie, wid straff ath liggia otta dager i tornnet widh Watn och Brödh.

Jngenn skall och häller fördrista sig siälff att läggia 13.
vtaff för wår fodrinng äller lhanndtrijdt, medt mindre hann vtaff Enn tillskicket fodermarsch eller thänn ther i hanns Stad tillsatt är eller anndre som på Wåre wägnna befallningenn hafuua, theres forlhoff, wid straff som för annat tiwfuuerij.

Schall och ingenn dierfuues hafuua höö klippere eller 14.
oskickelige häster medt sig i fodrinng, och taga opå thäm höö och kornn, medt huuilcke the icke kunne göre osz och Crononne theeresz thiennest fyllesth, huuilckenn thet gör hafuue förwärchadt klipparen och ther till betala bondenn höö eller kornn vtann alla nåder.

Huuilckenn som fördrister sig at bort draga aff Wåre 15.
Slott eller gårder ööll, bröd eller annor fetalning, medt mindre thet skeer medt theress willia och Wetskap som på Wåre wägnna befhalning hafuua på Slott eller gårder, får hann ther vtöfwer någenn skada thå hafuue thet för ingenn klaga, ähr thet högre ähnn till $^1/_2$ march straffes som för annat tyufuurij.

Jngenn dierfuuesz till at gästa några prästhmhänn, 16.
Borgare bönnder eller andre, medt minne hann efter tidzenns lhägenhet i lhanndet betaler och förnöijer thän hann gäster hooss, at hann tillfridtz stälter warder, medt mindre thet så skeer ath hann aff fodermarschenn eller anndråm Wåra befhalning hafuuer blifuuer aflagder för wår rätta fodrinng eller Lhanndrijdt, eller hann vtaff bondenn eller borgarenn till gäst budinn warder, wid lijfz Straff.

Jngenn skall eller några Wåre Vnndersåter i Städernna 17.
äller på bygdenn wålldgäste, icke häller theress hustruer

Quinnfolck heller hion wåld eller oskäell göra wid liifz straff vtann nåder.

18. Jngenn fördriste sig flere penninger aff Wår Cammererer ath vpbära ähn som hann hafuuer Wår befhalning opå, och hafuuer häster Rustning och harnisk till, wid liijfz Straff.

19. Jngenn dierfuuesz eller at förbyta sina hester eller annor rustning medt huuilcka han plictig är at göre osz och Crononne tiennesth, och annamar kläde och penninger opå, icke heller tage sig vti vapnnesynn heller elles hester och rustninger thill lhänns, widh liiffz Straff och thänn som sådannt vtläner fly wår gård, och räcknes för enn minndre mhann.

20. Ther och så skeer, att wij vthi egen Konungzlige Person eller wåre vnge Lijfzerfherskaffter på någon reso eller tugh här j wårt Rijke till landh eller wattn ähre stadde, Tå skole alle the som oss effterfölia, ehwem the hälst ähre, Hoffsinnere, Småswenner, Drawanter, Knechter, Borgere eller andre wåre Hofftienere, inge vndantagande förplichtige wara, att blifwa tillstädhes i lägret ther wij liggie, och icke draga ther vth, till at förlegge sigh hoos Bönder, Prester eller andre, medh mindre wij eller wår Hoffmarskalck effter wår befalning och tillåtelse sådant befaller, hwilken thetta giöre dyrffwes, och wij till landh stadde ähre, ligge Sex eller Otta dagar i Kistan eller Tornet widh wattn och brödh, ähre wij och till Siös, tå skall han tre gånger vnder Kölen vthan nåder.

21. Thet skole och alle som oss eller wåre vnge liffzerfherskaffter effterföllia, wara wäl rustadhe medh godha Werior, hwad heller man till landh eller Wattn stadder ähr, och samma Wärior altijdh och medh alla nödhtorffter och tillbehöringher wel färdige hålla, så att hwadh tijdh eller stundh, natt eller dagh man them för nöden hafwer att bruka, att alle och hwar i sin stadh, ware tå aldeles wederredo att giöra sin Herre och Konung theres plichtiga

och tillbörliga tienst. Hwilcken thet icke giör, straffas Otta dagar i Kisten eller Tornet widh wattn och brödh.

Thet skall och ingen ehwem thet hälst ähre, fattige 22.
eller rijke, sittia och dobbla eller dricka Netterna igenom i Borgarestugun eller annorstädz hemligen, som mycket skee plägar, eller sedan wij wår Hoffmarskalk, Fodermarsk, Skatmestare, Fogte, eller andre som befalningena hafwa, i sängh ähre, eller sedan klockan ähr widh Nije eller tije*), widh straff att liggia fiorton dagar i Kistan eller Tornet widh Wattn och brödh. Kommer och något Perlemente, buller eller annat mytterij vthaf sådant, tå straffes effter sakenes lägenheet och brutten, vthan Nåder.

Jthem thär som några trätter eller oenighet iblannd 23.
Wåre hofthiennere i fodringen borgeläge äller opå Wåre Slott och gårder sig till droge, vdi hwad som helst saaker thet skee kann, thå schall efter sakennesz läglighet och wichtighet ther till nempnas 12 eller 24 beständige hofmhänn som slijche saker ouilde äre, the samme schola efter theresz besta samuet och förstånndh sådanna saker rannsaka förhöra och döma, såsom the willia och kunna wara till swarss medt både för Gud och människer.

The samme som i nämpdenna satte blifuua, schola till- 24.
förennde göra theres Eedh huar för sig på Gwd och hanns hälge ord, atte willia dömma rätt och iche orätth the saker som för them i rättenn komma.

Och alle saaker the rannsaka eller dömma willia, 25.
schola efter som sakenn ähr wichtig till, medt tw fyra eller sex swårnna Witnne förhöras rannsakas och efter dömmes, och the som sådanna Witnnesbyrdh gifuua willia, schola hwar för sig synnerliga swäria som her efter står.

Jag bider mig så Gwd till hielp i hans hälga ord och thänne Eed iag nu swär schall wara rätter och iche wränger.

Annan artickell, at alt thet goda Gwd skop i himmelenn och på Jordenn och alt thet goda som både i thet

*) Två afskrifter hafva här: *otte eller nije.*

gamble och Nya tästamennte vttryckt är, komme migh aldrig till godo hwarchen till lijf eller siell, ohm iag thänn Eed orätteligen swär.

Tridie artickell, Alt thet goda som giordt är eller göras schall i all Wärdenn och alt thätt goda iag nu äger eller her efter ägandesz warder, både lösth och fasth, komme mig eller minom arfwingom aldrig till glädie gode eller gagnn till lijf eller siell, ohm iag thänne Eeden orätteliga swär.

26. Och huuilckenn som swär sig ohm meenn och blifuuer ther till lhaglige wunnen, blifuue achtet och hollenn för Enn meenedig och trolöss skälm och böswicht, och blifuue aldrig mhere Witnesz föör eller betrodd att sittia i någenn nämpdh.

27. Wår fodermarsk Ritmestere Stallmestere och anndre Befhälningzmhänn opå Wåre Slott eller gårder schola och så forplictige wara, at holla borgestämpnna medt wåra hoffolck, hwadt heller the äre i fodringenn eller borgeläge, hwaria otta daga eller fiortonn till lhänngsta, wid Wår ogunnsth.

28. Thär som någer gärning scheer medt Dödzslag Wåldtackt eller anndra olofligha gärninger, thå schall ingenn dierfuues till att vnnderstinnga eller heemlige döllia miszdedere som ofta schee pläger, huuilckenn ther till medt skälige witnenn lhaghwunnenn warder, att hann thenn rätte banemhannenn eller miszdederen aff wägenn hielper eller döllier, stännde samme rätt som thänn anndra förtiännt hafuuer, medt mindre hann särdeles niutenndesz warder Wår nåde.

29. Hwar och skeer at Wår Fodermarsch Ritmestere eller Stallmestere see igenum finnger, eller witterlige tillstädia, at Wåre Hofsinndere Hofiunncker Schyttere eller theresz thiennere vtofuuer thänne Wår Ordning trättandesz eller förgripanndesz warde Och samma Wår Fodermarsch icke efter thäsze förschrefnne Wåre artickler och Gårdzrätter

theres lydelsze ther vtöfuuer straffanndesz warder, Dhå schall thenn som thet gör, hollenn och achtig wara lijcha som thänn sijnn herres och Konungz budh och willia föracter, otroligenn meneder, och ther vtöfuuer straffas lijcha som Enn slijch mhann tillhörer.

Till thett yttersta så scholle och alle anndre saker och 30.
ärennder som förefalla och sig tilldrage kunna, anthenn emillann förschrefnna Wåra Hofsinndere Hofiunckere Schyttere och theris thiennere innbördesz, eller och emillann Wåre förnempde thiennere och Wåre besitne vnndersåter här i Riichet, prästmhänn borgere eller bönnder, vdi thässe artickell icke vttryct ähre, alle sådanne saker och ärennder scholla rättas och dömmass efter Gårdzrättenn, Och the saacher och ährennder som i Gårdzrättenn icke vttrycte ähra, thee samme schola rättes och dömmesz efter Swerigis beschrefnna lhag, Doch willie Wij här medt förordnet och förbehollit hafuua, ath innga lijfzsaaker schole medt Strafett fullföllies heller rättas, medt mindre the tillförennde medt alle theres omständer och schrifteligenn författade Witnner och Wår Fodermarsch eller förordna[de] Befallningzmhänn opå sådanna saker och ährennde Wårt betänncKiende willie och befhalning i thänn måtto öfuuerkommit hafuua, ther hwar och ehnn sig efter rätta må och schall. Och ohm Wij framdelis vdi thetta artickels breeff några artickler förbätra förnya förwandla afkortta eller något till läggia willie, Doch [ɔ: Då] schall thett stå Oss friitt och öpedt.

Thäsz till yttermhere wisse och bätre förwarning, ath Wij thässe artickler sååå belefuuet stadfäst och samptycht hafuue, lhåte Wij witterligenn tryckia Wårt Zecreet här nedann före, som gifuuit och schrifuuit är i Wår kiöpstadh Vpsala dhänn 5 Martij Anno Domini 1544.

Af förestående »Gårdsrätt» finnas i Riks-Arch. fem afskrifter, men med så många afvikelser, tillägg och ändringar, att det ej varit möjligt att af dem erhålla någon normal-redaction. Den här hufvudsakligen återgifna synes vara den äldsta, och har derföre blifvit följd, oaktadt afskrifvarens öfverflödiga bokstafsfördubblingar. I tre afskrifter finnas tillagda de punkter, hvilka här beteck-

nats med n:is 20, 21 och 22, till följd hvaraf nummerföljden blifvit delvis en annan än den hufvudsakligen följda handlingens. Alla förete en och annan omening, som ej kunnat rättas. Äfven i afseende på dagteckningen föreligga olika uppgifter, nemligen dels den 5 Mars, såsom också Tegel, i sin historia, 2: 221, uppgifver, dels den 16 Oktober. Måhända beslöts den senare dagen någon förändring i lydelsen.

Upsala den 7 Mars.

Till Tord Olofsson, om Jöns Verkmästare och hans anhang, samt om den hammarsmedja som konungen ämnar anlägga vid Vångaberg.

Riks-Registr. 1544, fol. 58 v.

Till Tord Oloffson Datum Vpsalæ. 7 Martij. Anno etc 1547 (ɔ: 1544).

Wår gunst etc. Wij finge thin schriffwelse, Tordt, j hwilke thu lather förstå, att then Jöns Wärkmestere will icke giffwe sich till wåre Befalningzmen förutan starck gislan, och hwar tu wiste wår wilie, wilde thu finne rådt, att läggie ögenen tillsammens på honom etc. Så haffwer Axel Erichson schriffwit oss till, att samme wärckemestere haffwer waridt hos honom och reckt honom handen på wåre wegna. Szå haffwer Axel effterlatidt honom, att han skulle draga nidt j ambyrdt igen, och aname en hop aff Dackens selskap j wår tieniste, Szå endoch sådant skedt är, så behager oss doch samme handel ganske ilde, och fruchte nog att samme wärckemestere och hans rothe bewijse oss änn ene gonge ett förräderestyckie, hwar the få beholle anderummet in till buschen bliffwer baar, Och förundre förthenskuld icke lijtit, att Axel och Gudmund haffwe satt så stor troo och loffwe till then samme förrädere, effther the doch wäl wiste hwadt han war för en sälle. Och förthenskuldt hwar tu medt någen lempe wiste rådt och lägenhet, anthen att lathe läggie ögenen tilsammens på honom och hans rothe, eller och att komme honom så förwaret hijt vp till oss, att han ingelunde vnd-

komme kunde, Då giorde tu oss en synnerlig behagelig tienist i thenn motten, Thenn tich och schulle wälbetänckt bliffwe. Winnlägg tich förthenskuldt j then motten thet ytherste och bäste thu kant. Wij haffwe och så schriffwit Axel och flere wåre Befalningzmen till nidre i Småland ther om att the hwar j sin städt skole haffwe theris rådt tillsammens, och medt yterste flijt winläggie sich, att samme selskap må komme aff wägen, för änn thet lijder nämbre inn åt Wåren. Tu wilt och så på thine sijde tänckie till saken som aller störste mackt på ligger.

Thernest som thu giffwer tilkänne, om then Hammersmidie widt Wångeberg, som wij ther wile vpsättie lathe, att en hop timber är ther till framfört, Och begärer att Marchus Hammersmedt motte komme tijt nu j faste och tage på bygningen etc. Szå haffwe wij nu schriffwit honom ther om till, att han oförsumeligenn schall giffwe sich tijt nidt, Szå wet han wäl, huru han samme Smidie ordne schall, icke alleneste medt en stor hammer, vthan ok medt en, twå eller tre minne hambra, ther medt man allerhonde smått smide arbete kunde, Ther till thu och honom förmane wilt. Datum

Upsala den 12 Mars.

Till de birkarlar, som hafva befallningen öfver Lapparne i Vesterbotten, att ingalunda hindra dem som det önska, att på lämpliga platser anlägga hemman i Lappmarken.

Riks-Registr. 1544, fol. 59.

Till the meenige byrkarle som befalningen haffwe offwer Lapperne vdhi Westrebotnen. Datum Vpsalæ. 12 martij. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Wij giffwe eder tilkänne meenige byrkarle, som haffwe mackt och befalning vtöffwer Lappene ther i Westrebotnen, hurulunde oss är vnderwist och til-

känne giffwit, thet i göre the fatige men bönderne stort hinder, och ingelunde wele tilstädet thet the måge tage och rydie sich vpp hemmen ther inn vppå Lappemarcken, som wäl wåre godh lägenheet och tillfälle, till att byggie hemen vppå etc. Szå effther thet Dannemän, sådant är emot Swerigis lag, står thet icke till lijdende, thet i eller någen skulle haffwe macht och wold, till att förmeene eller förbiude någrom att tage sich vp Hemen vtaff ödemarcken, Och föröke Cronon ther medt. Hwarföre biude wij eder strengeligen och widt högste lydn förmane eder, thet i sådant wele haffwe fördrag, och häller winläggie eder att lathe jnhägne och vpbyggie några gode platzer in vppå för:de Lappemarck, ther fatigt Folk kunne göre sich hemen vtaff och boo vppå, på thet Cronen och hännes ränthe motte ther aff förökt och förbätredt bliffwa, Och Lapperne hade icke deste minne att sökie och fare om kring effther wildiur, effther (: Gudt tesz loff :) Skoger och wildmarcker räckie wäl till j then landzenden, så att Lappene och the andre fatige men, som wele sökie och byggie sich hemmen vp, kunne på både sijder vthan hwart anners skade och förderff bliffwe widt macht, och behielpe sich effther som lägenheten tilsäger hoesz them. Ther i Dannemen wele fulkomligen rätte eder effther, så att j ingom, hwarken en eller annen förmeene eller förbiude, att byggie sich vp hemmen vppå för:de lappemarcken, eller annerstedtz ther i Westrebotnen, som gode platzer och lägenheter synes kunne, och ingom till meens belegne äre etc. Ther i eder effther rätte welen. Datum

Ekolsund (i Mars?)

Till konungens fodermarsk, Lars Pedersson, om böndernes klagan öfver förläningsmännens kraf på för hög lösen för fodringen, och på utgörande af för många tingshästar, vidare om lagmansgästningens lösen med oxar, ryttarnes förläggande i borgläger, den dyra tiden uppe i landet, uttagna men ej redovisade böter från Vestbo, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 59 v.

Till Larsz Päderson Foermarsk. Datis Ekelsundt.

Wij finge thin skriffwelse, Lasse, och förmärckie, att Bönderne ther nidre beclage sich fast, att the som Länen haffwe, tage Fyre rundstycker för Hästen, ther som wåre Fougter icke tage vthan Tre rundstyckie etc. Tesligeste så clage och Bönderne fast offwer the monge tingzhester, som the holle schole. Och effther thu wäl sielff wet, att wij icke kunne gissze eller spå till, hwicke the äre som thet göre, Derföre förundrer oss icke lijtit, att thu icke lather oss ther hosz förstå, hwicke aff Frälset som lathe theris Fougther tage så mykit för fodringen, eller och beszwäre almogen medt the monge tingzhäster. Må thu änn nu ythermere och medt grundt giffwe oss ther vm tilkänne, seden kunne wij något ythermere beställe lathe i sakenn.

Som thu och lather förstå, att the bönder, som icke haffwe rådt att holle lagmandz gästning, skole giffwe hwarie Tolff bönder en Oxe etc. Szå må thet bliffwe ther om, doch skulle thet så handles, att wii motte få gode och gilde Oxer.

Som thu och lather förstå, huru monge häster thu achtedt haffwer förläggie j borgerläger till wår Slott och gårder, hwar för sich etc. Szå tyckes oss thet wil icke

så bliffwe, som thu thet förordnet haffwer, Förty ther må thu rätte tich effther, att här vppe är en ganske hård och dyr tijdt, och (: snarest sagt :) alrig stort minne rådt eller ämpne på alle wåre Slott och gårder j Vplandt till foor, änn nu är. Och fruchter oss nog, att en stort(!) part aff wår booskap swelte snart j hiäl, hwar thenne Winter icke snart bliffwer miukere. Therföre må thu ware förtänckt vdi att finne hwadt rådt thu kant, så att halffparthen eller tweedelerne aff alle Hesterne motte bliffwe vtslagne j gräsz, och the andre förläggis seden ther nidre, hwar som thu kunde tänckie någen råd för honden wåre, och några fåå motte skickes hiit vpp, doch icke vtöffwer 6, 8, eller 10 till hwart aff wåre slott och gårder. Therutöffwer är her vppe platt ingen rådt att holle, och må thu förholle tich ther några [ɔ: nidre] hosz Bönderne thet längste thu kant, till tess att Hesterne kunne få något vthe.

Thet thu och schriffwer, att thu wilt ordne borgeläger till Hoff och Linchöpingz gårder etc. Szå skalt thu withe, att ther är icke häller rådt att holle något borgeläger, vthan hwadt som vppå Stäkeborg ware kan, ther vm må thu haffwe thin budt till Esbiörn schriffwere, och förhöris [huru] mykit han tröster att holle.

Ythermere som thu och schriffwer om then bonde som thu schickede hijt vpp, och schulle haffwe hafft the onyttige ordt, och begärer att han motte stå sin rätt, och schriffwer icke ther hosz vdhi längden, hwadt witne och skäl på samme ordt waridt haffwer, eller och huru saken vdhi längden sich aldelis förluppen är, Szå motte thu wäl sielf haffwe latidt ransake samme ärhende på tinget, ther som saken skedde, och taget ther doom på honom, lathendes honom seden ther nidre stått sin rätt, och icke skicket honom hijt vpp oss i händer, och medt sådant slätt beskeedt, ther wij så föge rättilse eller beskedt aff haffwe kunne. Må thu änn nu wijdere schriffwe oss till om samme ärende, och the wittner rätteligen författede och besworne,

som them bör att ware. Som tu och skriffwer tich förfarit haffwer, att i Weszbo skal änn nu tages Oxer och Sölff för en part aff the Tiuffwer etc. Szå kunne wij icke wethe huru the bestället ther nidre, sielsindt synes oss thet nog ware. Oss är och vnderwijst, att then Jöns Brun skall haffwe till änn Trij eller Fyrehundrede lodt Sölff vpburit j sakörer, men icke haffwer han skicket hijt vp till oss ett lodt, änn seder mere. Hwart sådant Sölff bliffwit är, kunne wij icke wethe. Wåre gott att thu vnder tijden [hade] thine budt och kundskaper in j the Häreder, och lot doch förhöres huru alle saker sich begiffwe, giffwendes oss sådant seden tilkänne.

Then Ordinantia vdhi Fodringen som thu begäret haffwer, är nu vtsatt, och sände tich hänne her medt tilhånde. Må thu tänkie till, att the articler som ther vdhi författade äre, motthe och så holles. Thette samme må och så bliffwe hollet wåre Hofsinnere och Skyttere alffwarligen före, att the måge wethe tage sig till ware för theris schade. Ther rätte tich effther.

Ordinantia på fodringen

till

Hoff	20	Ekelsundt	16	Hester
Linchöpingz gård	10	Örby	16	
Stägeborg	20	Tönnelsö	16	
Ören	16	Gripzholm	16	
Westrårs	30	Swartesziö	12	

Szå må thu och ware förtänckt vdhi, att skicke nidt till Calmarna 20 eller 30 Häster j borgeläge, effther wij försee oss, att ther skall jw ware någen rådt till höö. Och må thu tilsäije the Härremen, som äre hosz tich i fodringen, att wij ingen [rådh?] haffwe till att giffwe them borgeläge i thenne Sommer, vthan the måge sielffwe försörge sich medt Höö och Korn, på theris gårder. Ther må thu wethe, att rätte tich effther.

Upsala (i Mars).

Till Axel Eriksson om Jöns Verkmästare och hans rote.

Riks-Registr. 1544, fol. 61.

Till Axell Erichsonn Datis Vpsalæ.

Wår gunst etc. Som wij nu Senest schriffwe tich till, Axel, wårt rådt och betänckiende om thenn Förräderen Jöns Wärckmestere och hans rothe etc. Szå är änn nu wår alffwarlige wilie och befalning, att i så handle och beställe om thenn saek, som j tänckie kunne saken kräffwer och aller störste macht på ligger, på thet att wij framdelis j Wåår icke åther skole haffwe att förmode oss ett wärre aff honom och hans rothe. Och effther thu haffwer ther för honden alle wåre Swenske knechter, kunde thu vthan twiffwel wäl finne the rådt och middel, att man motte ene gonge bliffwe vtaff medt samme sälskap. Thervtinnen thu wilt änn nu alffwarligen förtänckt ware, och skaffe oss her vppå ett oförsumeligit och wist swar, ther effther wij oss rätte och tilförlathe schole. Datum

Upsala den 13 Mars.

Till Olof Jonsson om anskaffande af en duglig man, som kan sköta bergsbruket vid den nya i Småland funna silfvergrufvan.

Riks-Registr. 1544, fol. 61 v.

Till Oloff Jonson. Datum Vpsalæ. 13 Februarij. (ɔ: Martij) Anno 44.

Wår etc. Som wij muntligen gåffwe tich senest tilkänne, Oloff, att nidre i Smålandt är funnet ett Sölffbergstreck, hwickit wij gärne wele försökie och probere lathe. Hwarföre är wår wilie och befalning, att thu oförsumeligen wilt förskaffe oss en godt trogen karl som

haffwer förstondt på slijke saker, och synes oss lijchast ware att thu skaffer oss ther iffrå Nyegruffwen, eller någen annen, then thu tänckie kan wij kunne j thenn motten ware belåtne medt, Och thenn som gott förstondt haffwer, bådhe på brytning, smeltning, drijffning, och annet hwadt som till Bergzbrukning hörer. Thette thu ingelunde försume wilt. Datum.

(Upsala den 13 eller 14 Mars?)

Öppet bref till menige man i Laske, Barne, Kullings och Väne härader i Vestergötland, om dagsverken till Elfsborgs fästningsbygnad.

Riks-Registr. 1544, fol, 61 v.

Öpidt breff till then meenige man szom byggie och boo j Laszkahäredt, Barnehäredt, Kollendzhäredt och Wänehäredt etc.

Wij Gustaff etc. Tillbiude eder oss Elskelige wåre trogne Vndersåter Schattebönder, Landboer, och meenige Almoge, som byggie och boo j Laskehäredt, Barnahärede, Kollenszhäredt och Wänehäredt, Wår gunst och nådhe tilförende. Och giffwe eder, käre Vndersåther, her medt tilkänne, att oss vnderwijst är, hurelunde j som byggie och boo i förnemde Häreder, äre fast owillige, till att vtgöre eders rättigheter, till wårt och Cronones Slott Elffzborg och synnerligen the Dagzwärcker, som j årligen till Slottzens bygning skyllige och plichtige ärhe. Hwarföre biude och förmane wij eder, käre Vndersåther, att j wele rätte eder sielffwe j thenn sakenn, Hielpendes alffwarligen och manneligen ther till, att then bygning på för:de wårt och Cronones Slott och Fäste Elffzborg, motte ene gonge komme till en endhe, Som i thet och för Gudh och effther wår beschriffne Swerigis lag, skyllige och plichtige ärhe. Twijler oss inthet, att sådane eders mödhe och arbethe bliffwer

icke till förgäffwes, vthan eder sielffwe och thenn meenige Landzändenn Wästergöthelandt, för all främende wold och öffwermacht till beskydding och förswar. Wij wele och så betänckie eder, sådane eders wälwiligheet, vdhj all gunst och nådher. Befalendes edher Gudt. Datum

Upsala den 14 Mars.

Till menige man i Frökinds, Vilske, Viste och Gudhems härader i Vestergötland, att utgöra dagsverken till Elfsborgs fästningsbygnad, två af hvar bonde.

Riks-Registr. 1544, fol. 62.

Till menige man vdi Frökindtz Härede, Wilschehäredt, Wistehärede och Gudemzhäredt. Datum Vpsalæ. 14 Martij.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss Elskelige etc. Käre Vndersåther Som i (: vthan twil :) wäl wethe, huru saken sich begiffwer medt wårt och Cronones Slott Elffzborg, att thet nu vdhj någer åår haffwer stått vdhi swår byggning, och wij ther på en dråpelig vmkost, eder och meenige Swerigis Rijke till gode och gagn waridt(!) haffwe, Som wij och änn nu haffwe befalet wår tro Mann och Rådt her Göstaf Oloffson, att han i thenne nestkommendes Sommer (: meenige Swerigis Rijke, och synnerlig thenn Landzenden Westergötland till beskydding, förswar och beskärm :) skall medt all thenn mackt han åstedt komme kann, haffwe samme Slottzbygning förhänder. Och effther Swerigis lag clarligen medtgiffwe, att ther som Konung will byggie och befäste eller förbätre Cronenes Slott och Fäster, thå äger Almogen j lagsagu ther till hielpa och tröst göre. Hwarföre är wår wilie och begären, att i Dannemen alle wele eder nu i nestkommendes Sommer wälwileligen och redebogne till samme slottzbygning befinne lathe, medt Thu dagzwärker hwar Bondhe när förbe:de her Göstaff

genom sine Befalningzmen eller schriffwelser, sådant aff eder fordre eller begäre lather, Förhoppes oss, att szådant edert mödhe och arbethe, warder eder alle, och thenn meenige Landzenden Wästergötelandt för all fremende offwermacht till gode, gagn och beskydding kommendes. Wij wele och sådane eders wälwillighet altijdt betänckie eder vdhi all gunst och nådher. Datum

(Upsala den 14 Mars?)

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om Småländingar, som ankommit till Stockholm, af hvilka de fleste varit N. Dackes »capitenere» eller tjenare, om lösen af tionden och om två stålbågesmeder, som gjort odugligt arbete.

Riks-Registr. 1544, fol. 62 v.

Till Bothwedt Larszon om några Smålenninger som till Stocholm medt Öszgöthe Mons Pädersonn kompne äre. Datum

Wår etc. Wij finge thin schriffwelse Botwedt, och förnimme om the hundrede Smålenninger som medt Öszgöthe Moens Personn nu vpkompne ärhe, och Axel Erichson i tienisten anamet haffwer, Begärendes wethe wår wilie och meening om samme selskap och the andre som ther på Stocholm tilförende liggie, hwadt häller the skole alle bliffwe ther qwarre liggiendes, eller och en part skickes någer anderstädtz etc. Szå förundrer oss icke lijthet (: effther thu berörer att meste parthen aff samme selskap haffwe warit Niels Dackes Tienere och Capitenere :) att thu icke haffwer schriffwit ther hosz hwadt the störste Capitenere iblandt thet selskap hete, eller och om thenn Jöns Wärckemestere är i selskap medt them, hwickit wij än nu endeligen och medt thet förste wele wethe. Och effther thu haffwer så stort bewåg vm samme selskap, kunne wij lijde, atth thenn Niels Benason, Jon Biörn och några flere aff them, widt pasz änn Otte eller Tije aff

the störste Capitenere, och thom som thu haffwer minste misztancken till motte komme dädhen, Och synes oss lichast wara, att thu medt lämpe skynder them hijt till oss, förehollendes them, att wij wele bruke them för wåre draffwanther, och att thu likwäl skicker några medt them, som kunne haffwe nöge acht och tilszyn, att the icke hugge theris koosz på wägen, eller bedrijffwe något annet förräderestycke etc. Seden wele wij finne rådt för them. Men thenn meenige hoop aff samme selskap måge wäl bliffwe ther tilstädz på någen tijdt, synnerligen öffwer Wintheren, Och försee wij oss thu äst jw starck, att thu kant lathe haffwe sådan acht och tilszyn medt them, att thu west tich förwaret. Szå förnimme wij och, att en part aff samme selskap äre fast hwekelsinnede, och begäre altid förloff nidt ått Smålandt igenn, Medt thet samme selskap, som så tillsinnes ärhe, skulle man och haffwe nöge acht och tilszynn, och ingelunde effterlathe them tijt nidt igenn, icke häller lathe bliffwe them ther på Stocholm, ee hwadt rådt man finner medt them.

Om tijend, then Bönderne begäre löse för peninger.

Thernest som thu giffwer tilkänne, vm Bönderne ther i Stocholms länn och flerestädz begäre, at löse tijenden bådhe Rog och Korn för peninger och att en part aff the Rijke bönder haffwe änn nu theris tijendt inne medt sig etc. Szå haffwe wij offthe nog tilförende och synnerligen nu szenest j Westerårs, latidt them förstå wårt sinne och meening, i then motthen, och förmanet thom, att göre theris rätte tijendt vt, Tesligeste [äre wij] wäl til fridtz, att thenn mene man kunne få löse theris tijendt, på thet the motte haffwe rådt, till att szåå theris åker j wår etc. Må thu giffwe Fougterne och Prowesterne, ther som så behoff giörs, änn nu sådant tilkänne, och biude them på wåre wägne, att the vtgöre theris tijendt, och att the vnne och effther-

lathe the fatige som nödt och trong haffwe, att löse något hwar, och icke the Rijke eller kyrckiewärderner slå vnder sich, och seden prånget the fatige vdhi händer, effther thenn dyreste penning, som theris sedwane ware pläger, Och effther wij förnimme att Rogen will behöffwes ther till Slottet, Szå må thu och skicke tich effther lägenheten j thenn, och effther som thu nu schriffwit haffwer, lathendes Bönderne löse korntijenden för peninger, och Rogen må thu lathe komme till Stocholm, synnerligen thenn part som oss tilkommer.

Vm the Stålbogesmeder som thu schriffwer vm till Stocholm kompne ärhe, och begäret wethe huru thu medt them handle skalt etc. Så skall thu wete the haffwe giort åt oss en hop Stålbåger, som twå the argeste Förrädere, Och wåre förthenskul wäl wärde att straffes som slijke säller tillyder, doch motte man änn nu försökie, vm the wele göre något gagn. Må thu förthenskuld lathe komme them till arbetis och lathendes likwäl haffwe nöge ackt och tilsyn medt them, huru the arbethe, och att the [icke] bedriffwe något skalkestycke. Ther rätte tich effther. Datum

Jtem en Zedell, att han sender thette medföliende breff till Niels Person vpå Ååkeröö som K. Ma:tt honom tilschriffwit haffwer.

(Upsala den 14 Mars?)

Till Biörn Pedersson, att begifva sig till Stockholm och påskynda arbetet i konungens kammar.

Riks-Registr. 1544, fol. 64.

Till Biörn Pederson att han medt thet snareste schynder sich till Stocholm, schyndendes ther på arbetet j Cammeren, meden Lars Organista icke tilstädz är, att thet motte något lijde.

Wår etc. Är wår wilie, Biörn, att effther Lars Orgenist haffwer något att beställe her hosz oss på någre dager

tilgörendes, och elliest på wåre wägne något att skaffe, Szå att han icke får ware tilstädz i Cammeren, och achte vppå wårt gagn och bästhe, och hwadt ther göres skall, som wäl behöffdes. Så biude wij tich förthenskuldt att thu vthan alt skotzmåel skynder tich oförsumeligen ther häden achtendes vppå att arbetet motte förfordret bliffwe j Cammeren j för:de Lasses fråware, Och till tess wij kunne betänckie oss vm någre andre till wårt Cammer-Rådt, och som kunde göre eder hielp och bestondt till att vträtte wåre Cammersaker, och hwadt annet som ther will ware förnöden att bestyres. Tagendes her inthet försumelse vthinnen. Datum.

(Upsala den 14 Mars?)

Till hr Gustaf Olsson om underrättelserna från Danmark, m. fl. andra ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 64 v.

Swar till Her Göstaff vm tidender som han K. Ma:tt vnderwijst haffwer.

Wår synnerlig etc. Wij haffwe fått eder schriffwelse, käre her Göstaff, j hwicke j lathe oss förstå, hwadt tijdender ther nidre wanke om then gamble fongne Konung Christiern, och att emellen Keyseren och Kongen j Danmarck är förlijkning giord, och förthenskul skall Kongen j Danmarck haffwer(!) giffwit Sex Fenicker knechter oloff etc. Och att j haffwe edre Sendebudt j Danmarck till att förfare hwad som vm sådane tijdender sannest ware kann och om alle andre lägligheter etc. Szå är wår wilie och begären, att hwadt som i widere, vm tesse och andre saker och lägenheter förnimmendes warde, att i giffwe oss thet oförsumeligen tilkänne. Wij förmärckie, att ther är lagd en swår skatt tesligeste en stor kostgärdt på almogen i Danmarck etc. Sådant schulle j och flere godemenn giffwe wår Almoge tilkänne, på thet the motte wethe huru annerstädtz tilgåer, Effther the äre altijdt widt thet sinnet

att ingen almoge i wärden til skall haffwe så stoor beskattning eller tunga som the förmeene sich att haffwe, Doch att man icke handler openbarligen på ting eller burspråk vm sådane saker, vthan elliest, huru man kann hemeligen vnderwijse them, Szå att wåre granner the danske icke tage ther någen ondt grundt vtaff, icke häller the Danske bönder någen orsak till buller [och] vbestondt.

Thernest som i lathe förstå, att the lödesze Borgere wele gärne rätte sig effther thet affskeedt som wij gåffwe them i Westerårsz vm Lödeszeby Och begäre att the motte få någre förstondige Menn tijt nidt, som kunde affmäthe them platzen medt gaterne, och annet hwadt ther tilhörer etc.

Szå weet Gudt, wij wilde gärne skicke tijt nidt the som ther till förstondt haffwe, doch äre wij jlde nog belatne medt godhe byggiemästere, likwäl wele wij see till hwadt rådt wij finne kunne, att medt förste mögeligit är, schole tijt nider komme någre som haffwe förstondt j saken, hwadt the seden wele göre ther till, warder man förnimmendes.

Som i och lathe förstå, att ther stode wäl flere gode dugelige vnge karle tilbekommendes vdhi wår tieniste, hwar Oloff Erichsonn wåre för honden medt peninger etc. Szå haffwe wij icke annedt wetedt, änn att Oloff Erichson hade länge seden waridt tijt nidt kommen, och schole icke häller annet troo, änn att han är jw ther nu widt honden. J wele och icke häller försume, att schaffe oss the Register tilhonde, på alt thet folk, som ther nidre offwer alt Scharæ sticht vdhi wår tieniste anamedt är, och hwar the liggie, Tesligeste ett wist register på alle giälden offwer alt Stichtet, som wij senest eder till vm schriffwe. Och såge wij gärne att the Annexier eller redkyrkier wåre och medt wid hwart gäld förteeknede.

Som i och beröre, att vm wår lägenhet så wåre, att wij vdhi egen persone kunde komme tijt nidt, att besee

then rustning, som nu holles skall, then lägenhet vm lödöse by, och annedt sådant mere, thå wåre thet mykit för nöden etc. Szå wele wij icke dölie för eder, att wij medt monge och åtskilelige Rijkesens wordende ärender ärhe förhindredt, Szå äre wij och endelis fast szwage, att wij icke wäl förmäckte, att färdes anthen tijt eller annerstädz. J och flere the gode menn wele förthenskuld sielffwe tänckie till saken medt samme rustning och annet hwad som behoff görs, och eders egen wälfärdt kräffwer, och som j tänckie kunne, aller störste macht på ligger.

Som i och bägäre wethe, om the westwarske buger, som wij schriffwe eder senest til vm, hwadt häller the schole ware så starcke, att man spenner them medt krehake och ryggen, eller och så, att the medt wipper spennes kunne etc. Synes oss lijchast ware, att en part aff them motte bliffwe flux starcke Szå att man spenner them medt ryggen och krehake, och en part så att man kunde bende them medt starcke wipper, och att j wele lathe göre bogerne noget longe, och elliest vdhi alle motte wäl schickede.

Vm wåre breff som i begäre till the häreder som i sommer till Slotzens bygning hielpe schole etc. Szå schicke wij eder her medt samme breff tilhonde etc.

Käre her Göstaff, i begäre, att wij wele tänckie till, att en god lagman motte ther i Westergötelandt förordnet bliffwe etc. Szå wet Gudt wij haffwe på wåre sijde tänckt ther nog vppå, och wethe icke hwar wij schole tagen. J, och flere the gode men wele sielffwe tänckie och besinne, hwem som ther till tienlig och nytig ware kunde, effter j känne bäst selskapet, och wethe hwar till the duge. Seden wele wij gärne ware förtänckte vthinnan, och giffwe eder ther vm wårt sinne och betänckiende tilkänne etc.

Tesligeste må j och sättie till Borgmestere ther i Lödöse, thenn i tänckie kunne oss och Rijkit trogen, och till sådane embete tienlig wåre, effther j känne thet sälskap bäther änn wij.

Wij wele icke häller dölie för eder, att ibland andre ärender, som Kongen i Danmarch haffwer nu skriffwit oss till, beclager han fast, att igenom the[n] seglatz, som skeer emellem Holland och Lödöse bliffwer mykin kundskap lagd, både på Swerige och Danmarck, som j måge see aff thenne jnneluchte Tydzske Copia aff Kongens i Danmarck egit breff. Är förthenskuld wår wilie, att i wele grannelligen bespane och förhöre lathe, genom hwem sådane Förrederey och kunskaffter anskaffede bliffwe, eller vm thet elliest är en anstiffthet prachtiche aff the Danske eller huru wij thet förstå schole. J wele och så her effther ytherligere lathe haffwe acht och tilsyn, att icke slijke kundskaffter ther i byn anskaffede bliffwe, som aller störste macht på ligger. Ther täncker alffwarligen till.

Så förnimme wij och, att ther nidre j Westergötelandt och Smålandt haffwes så ringe acht och tilsyn, hwadt för selskap ther drager vt och in i landet, vthan alle the kundskaffter och förspeijere som wåre Fiender wele man skicke hijt in, the drage man fritt och obehindrede hwart häden the wele j landet, ingen fråger eller bespör them vm theris paszbordt, hwem the tilhöre, eller hwaden the komme. Hwarföre är wår wilie och befalning, att i giffwe wåre, edre, och flere gode mendtz fougter ther nidre tilkänne, att the wele lathe haffwe ett nögere vpszeende ther allestedz i Westergötelandt, änn her till skedt är, icke tillathendes att några mistänckte personer drage anten vt eller in j Rijkit, icke häller tillathe några fremende Köpmen, Köpswener eller knechter drage her vtaff Rijkit medt minne the haffwe wårt, eller wår Befalningzmansz vpå Stocholm bewijsz och paszbordt, hwadt thet är för selskap, och hwart häden the wele. Datum.

Stockholm den 15 Mars.

Till Jöran Jönsson, befallningsman på Kronoberg, angående Jöns Verkmästare, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 66.

Till Jören Jönson på Croneberg att han medt Germund Swenson, Erick Jönson, och andre H. N. Fougter, och med Axell och Gudmund rådslår, huru man lempeligest kunde få then Jöns Wärkmästere och hans Rothe. Datum Stocholm. 15 Martij. Anno etc. 44.

Wår etc. Wij haffwe förnummit Iören, att Axel Erichson och Gudmund skriffwere haffwe tagit then Jöns wärckemestere och Sone Karlson vdi wår tieniste, och giffwit them förloff tijt nidt igenn, Then ene som är Jöns Werckmestere in j Ambyrdt, ther skulle han antaga j wår tieniste en hop Folk. Thenn annen som är Sone Karlson haffwe the förloffwedt in i Bleking, effther sin broder Swänn Karlson etc. Szå fruchter oss nog huru thenne handel will sig schicke, att slijke förwundene Förrädere komme tijt nidt igen, Och är nog tilbefruchtendes, att the änn ene gonge bryggie oss i thenn Landzenden ett Förräderestycke på halsen för änn wij wethe ther ett ordt vtaff. Hwarföre biude wij tich att thu medt Germund Swenson, Erick Iönson och flere wåre Fougter j thenn landzenden, Så och medt Axel Erichson och Gudmund Schriffwere haffwer thine rådt, hure man bäst och lempeligest kunne bliffwe vtaff medt samme Werckmestere och all hans rothe, anthen att the oförsumeligen för än thet lijder nämbre inn mot wåren, motte bliffwe så förwarede, och hijt vp skickede, att man wåre them säker, eller och man kunde finne rådt till att lathe slå halsen sunder på them och flere aff thenn rothen. Tette motte ingelunde försumet bliffwe, Så frampt att wij icke wele förwänthe oss ett nytt obestondt igen.

Wij schole och wäl tro, att en part aff Städerne j Danmarck och Bönderne ther sammestedtz, såge gärne, att then gamble fongne Konung Christiern motte åther komme lösz, och till rijkit igen, Och förthenskuld drage the in till sich alle the Förrädere här aff landet, som the mest kunne, för thenn orsak, att hwar Danmarch eller Swerige, aff thenn gamble Konung Christierns wäner och slächtinger någen anfechting vppå komme kunde, att samme förrädere hoop schole då brukes ther till, att the åther igen kunde vpwäckie thenne Almoge till buller och obestondt, som the tilförende giort haffwe, Så att thenn ene icke skall kunne komme then annen till hielp, och vndsetting hwar så behöffdes, vthan nogt att tage till ware heem till sitt äigit. Hwarföre må j tänckie här alffwarligen till, att thet sälskap motte komme aff wägen, och icke städes in j Bleking.

Så förnimme wij och, att ther nidre i Smålandt haffwes så ringe acht och tillsyn hwadt för sälskap ther drager vt och in i Landet, vtan alle the kundskaffter och förspäijere, som wåre Fiender wele mann skicke hijt in, the drage fritt och obehindret hwart häden the wilie j Landet, ingen fråger eller bespör them om theris paszbort, hwem the tilhöre, eller hwaden the komme. Hwarföre biude och förmane wij tich, att thu wilt lathe haffwe ett nögere vpseende j thin Befalning änn här till skedt är, icke tillatendes, att några misztänckte Personer drage anthen vt eller in j Rijkit, effther här ligger ingen ringe macht vppå. Tu skalt icke häller tillåthe några fremende, Köpmen, Köpswener eller Knechter drage her vtaff Rijkit, medt minne the haffwe wårt eller wår Befalningzmandz på Stocholm bewijs och pasbordt, hwadt thet är för sälskap och hwart häden the wele, om tesse ärender må thu och förmane flere aff Fougterne ther nidre, Och vppå thet man kunde haffwe tess flitigere och ytermere acht och tillsyn medt sådant selskap, Syntes oss

förthenskuld icke vrådt, att ther motte tilskickes ett hundrede gode och förstondige knechter, aff the som j månedtz besoldning äre, som altijdt ginge ther nidre vt medt Gräntzen, vtaff thet ene Härede eller sokn, och tage ware vppå slickt sälskap. Och tessze skulle ware enkom gott och förstondigt folk, och the som Bönderne icke någen oskäl eller oförrätten giorde, vthan bethalede Bönderne för alt hwadt the förtärde hos them. Her vm må thu wijdere haffwe tin rådt medt Axel Erichson och Germund Swenson, Och så skaffet att j thenn motten ett flijtig vpseende förwändt och bestyrt bliffwer som aller störste macht på ligger. Datum

Upsala den 16 Mars.

Öppet bref för en Palm Fijt, att uppbygga och bruka en hammarsmedja i Bro s:n, Åkerbo härad, Vestmanland.

Riks-Registr. 1544, fol. 67 v.

Öpit breff för Palm Fijt, att han frij må vpbyggie en Hammersmedie och bruke sitt godz ther medt. Sammeledis köpa så mykit åsmundz jern aff jernbärgen som han til samme Hammersmedies behoff haffwe kan. Datum Vpsalæ. 16 Martij. Anno 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att thenne wår tro Vndersåthe, Palm fijt haffwer oss vnderwist och tilkänne giffwe latidt, hurulunde han köfft haffwer lagligen aff Peder Jngelson j Hukelsta, ett marcklandt och en ortugz landt jordt, liggendes vdhi Broo sokn, j Åkerbohärede, benempd Österlofftinge, hwicken jord han lijke som andre wåre Vndersåther begärer att niuthe och besittie. Så haffwer han och latidt förstå, att vppå samme äger är en Ström, vdj hwicken han ackter vpbyggie en hammersmidie, Swerigis Crone så wel som sich sielff till nytte

och gagn. Och förthenskuld begäret wårt gunstige loff och samtyckio, att han vdhi förschriffne Ström samme Hammersmidie vpbyggie må, och ther hoss bruke obehindret the äger som han köfft haffwer, hwickit wij aff synnerlig gunst och nådhe vndt och efftherlatidt haffwe, och nu medt thette wårt opne breff vnne och efftherlathe, Så att för:ne Palm fijt fritt och obehindret må och skall byggie och bruke Swerigis Crone och sich till godhe sådane Hamersmidie och the godz och äger han ther hoss köfft haffwer. Och haffwe wij tesligest vndt til gode, att han må och skall köpe ther aff Jernbärgen till för:ne Hammersmidies vppehälle, så mykit åsmundz iern, eller tacke iern som till samme Hammersmidie årligen till smide behöffwes kan. Doch medt så skäl och förord, att han årligen aff för:ne Hammer (: så snart Smedien vpbygd är, och Hammeren komber till gongz :) skall giffwe oss och Cronone thenn rättighet, som årligen aff en slijk Hammer bör gå. Tesligeste aff the andre skatteäger then rättigheet som Cronon ther aff bör att haffwe. Och tesz föruthan skall han vdhi alle motte ware och bliffwe oss och wåre vnge lijffzärffhärskafftther, och meenige Swerigis Rijke för en huld, trogen, och rättrådig Vndersåthe, wårt bäste, gagn, och frome altijdt troligen wethe och fordre, Schade och förderff j tijdt förekomme, warne och affwände, efftther hans högste förmögenheet. Och elliest holle och skicke sich emot oss och Rijkit, som en trogen och rättrådig Vndersåthe bör och plichtig är. Hwarföre biude wij wåre Fougther, Embetzmen, och alle andre, som för wåre skuld wele och skole, göre och lathe, att the icke j någen motte göre för:ne Palm fijt her emot något hinder, plattz eller förfong, widt wår ogunst. Datum

Upsala den 17 Mars.

Till lagmannen i Helsingland, Lasse Nilsson, om skatten af laxfisket i Bollnäs.

Riks-Registr. 1544, fol. 68 v.

Till Lassze Nielson swar på then clagemåel ther aff Bollenäsz sokn om then Laxeström, ther samme stedz. Datum Vpsalæ. 17 Martij. Anno 44.

Wår gunst etc. Som thu skriffwer, Lasse Nielson, att Almogens clagemåel ther aff Bollenäsz sokn är, det Per Larson wår för[r]e Fougte ther i Landet, schulle haffwe alt för högt latidt skattläggie thenn Laxeström i för:de Bollenäsz sokn, Som oss på Cronones wägne, och så vthaff Konungzaderen bör att haffwe wår annpart och deel vthi, och nu haffwe förthenskuld 24 Menn waridt ther offwer, och på nytt skattlagt samme ström för en halff Schiöld. Och begäre Almogen förthenskuld wethe wårt sinne och meening j thenn motten och hure wij wele haffwet ther om etc. Szå kunne wij icke annet sware ther till, vthan wij lathe oss tyckie, att then tijdt för:de Per Larson lot skattläggie samme Laxeström, wåre ju så wäl förstondige ech vwildige Bönder ther vtöffwer, Som och kunde åttskilia och ransake hwadt rätt eller vrett war, Och kunne ju så wäl jänkat och lagt skatten på then tijdt, som nu, Så att hwarcken oss eller Bönderne hade skett förkort j thenn motten. Szå wethe wij nu icke annet säije ther om, vthan hwadt häller Bönderne, som samme Laxefiske bruke, wele giffwe oss (: vdhj gode reede och föruthan falskheet :) hwar tridie Lax som ther tagen bliffwer, och saltes medt wårt eigit salt, eller och att the wele giffwe oss then stadge som aff samme Laxefiske j för:ne Per Larsons tijdt beleffwat och samtyckt war, doch ställe wij thet vdhi theris eigit skiön. J thenn motthen thu och wår Fougte wilt achte och rame wårt bäste, Så att oss så wäl

rätt och skääl aff samme Laxefiske widerfares motte, som Bönderne. Och om the häller wele giffwe oss hwar tridhie Lax, som förschriffwit står. Så måge Fougten och thu ther ware förtänckt vdhi, att skaffe ther Salt och annen nottorffter till, och en godt karl, som achter wäl till medt samme Fiske, att oss må skee skäl. Wele the och bliffwe widt stadgen, Då må wår Fougte så wäl bäre vp samme ränthe, som annen Cronones rättigheter ther i Landet. Thette må thu giffwe Bönderne för swar igen. Datum

Ekolsund den 17 Mars.

Till Nils Birgesson om en bonde i Tappström, som ihjelslagit en landsknekt.

Riks-Registr. 1544, fol. 69.

Till Nielsz Birgeson om then Bonde som Knechten drap j Tappeström. Datum Ekelsundt 17. Martij. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Som thu schrifftteligen tilkänne giffwer, Niels, vm wår Landbo Bencht j Tappeström, som haffwer slaget then Landzknecht j hiel etc. Begierendes wethe wår wilie, huru thu medt samme mandråpere handle skalt etc. Så förundrer oss, effther thu schriffwer och begärer wethe beskeedt aff oss, hurulunde thu med honom handle skalt, att thu icke ther hosz tilkänne giffwer alle vmbständer, och hure samme mandråp sich tilldragit haffwer, Ther man och wiste ransake och döme saken effther. Jcke häller weet thenne thin karl förtälie oss saken, eller göre oss någen vnderrichting hure ther om är, ändoch han haffwer waridt hosz och tilstäde när skaden skedde etc. Terföre må thu medt thet förste giffwe tich till oss till Gripzholm, giffwendes oss ther vm wijdere tilkänne. Så haffwe wij och vm några andre saker att handle och tale medt tig, som oss ligger macht på. Datum

Upsala den 18 Mars.

Till befallningsmannen på Vesterås slott, Rasmus Kloot, m. fl., att f. cancelleren von Pyhys hustru får vistas hos honom, och om cancellerens bevakning.

Riks-Registr. 1544, fol. 69.

Till Raszmus Kloot, Vulff Hindrickson och Peder Kart, att the tilstädie Cantzelerens hustru ware inne när honom. Datum Vpsalæ. 18 Martij. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Weet Rasmus, Wolff, och Peder, att wij vndt och efftherlatidt haffwe, thet thenne Frwe Anne Cantzelerens hustru må och skall bliffwe hosz Canceleren ther inne på Slottet en tijdt long bådhe natt och dag, och allene medt honom j stuffwe, och spatzere vt och inn när hänne lyster, Doch så att ther bliffwe altijd några för dören både natt och dag, som wachte och see, att inthet annet sälskap går ther in till them. Och äre wij tilfridtz, att the måge bliffwe ther vppe j Jungfrwestuffwen offwen för trappen, och holles något reenligit hos them. Tesligeste förskaffendes them godh fethalie, såå att the sig wäl behielpe kunne. Så mottu och lathe haffwe nöge acht vppå, att ther beställes icke hemeligen några häster för Slottet, om nattetijdt, eller ner man tror minst vppå, ther medt thet sälskapet motte forstinge sich aff wägen. Thette achter wäl nöge, så frampt att hwar the vdhi slijk eller anner motte bewijse oss någen skalkhet, att wij icke skole tale eder alle ther vm till. Ther rätter eder effter. Datum

Upsala den 19 Mars.

Till Anders Marbo och Jöns Brun, att skaffa konungens af Danmark brefdragare, Peder Jute, god »fordenskap» öfver gränsen, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 69 v.

Till Anders marboo och Jöns Brun, att the fordre Kongens aff Danmarckz karl med schiutzhest heden och the andre hans karler hijt till K. Ma:tt, som hijt wile till H. N. Att the och achte hwadt selschap her emellan fare af och till. Datum Vpsalæ. 19 Martij. Anno 44.

Är wår wilie och befalning, Anders och Jöns, att j skaffe thenne Kong:e wärde till Danmarckz Breffdragere Peder Juthe godt fordenskap, så att han kann flux komme sin kos in åt Danmarck, och när någre Breffdragere komme iffrå Kongen i Danmarch, som haffwe breff till oss, att i då förfordre them, medt thet snareste till wägz op till oss, så att the icke lenge torffwe liggie effther skiutzhäster. Och att j wele doch ther hoss haffwe ackt och tilsyn hwadt för sälskap ther wancker aff och till, så att then som fordring bör haffwe måge förfordred bliffwe, och inge andre. Ther rätter eder effther. Datum

Ekolsund den 20 Mars.

Till hr Birger Nielsson om räntan och mantalet af Tjust härad, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 70.

Til her Birge Nielszon swar på mantalet aff Tiust härede, om then schöffling effther then Lasze j Röriste, och om then Landzknect aff Anders Smaleningz Fenicke, ten Bönderne j hiel sloge. Datum Ekelsund 20 Martij. Anno etc 44.

Wår synnerlige gunst tilförende etc. Wij haffwe fått eders schriffwelse, her Birge, medt thenn årlige ränthe och mantael aff Tiuste härede. Så är samme ränthe passelig wäl schriffwen, så att man kann rätte sich ther vtaff.

Ternest som i beröre om then skiöffling effter Lasse i Röreste etc Så wele wij sielffwe beholle samme sköffling. Menn the anndre Twå eller Tre sköfflinger, som i talede oss till om i Westrårs, äre wij tilfridz, att i beholle. Ther j wethe rätte eder effter.

Oss är och vnderligit, att j platt inthet skriffwe huru thet står till nidre j Häredet, eller flerestädz ther om kring, effther her wancke vnderstundom tidender sielszinde nog. Så är oss och vnderwijst, att ther bleff en Landzknecht nu nyligen slagen j Tiust, som skulle tijt nidt skicket ware aff Anders Smålenninge Höffwitzman för wåre Swenske Knechter, till att förhöre huru ther stodt till. Och skulle någre Bönder sagt till honom, Tu war her hosz oss i fiordt på bespäijerije, och wij fore icke mykit wäl ther vtöffwer, Tu skalt alrig mer förspäije oss, och ther med sloge the honom j hiel. Vm slijke saker skulle man haffwe acht och tillsyn, och lathe therutöffwer straffe, elliest wånde thet säljskap alrig hwadt the göre. Käre her Birge, j wele doch tänckie ther till. Datum

Gripsholm den 20 Mars.

Till fru Karin (Gyllenstierna), att hon till fogden på Ekolsund upplåter en hage.

Riks-Registr. 1544, fol. 70 v.

Till Fru Karin att hon antwarder Gottorm Nielson, til Ekelsundz gårdtz behof, then hage hon nu en tidt long hade iffrå the tredingz äger j Trögden. Datum Gripzholm. 20 Martij. Anno 44.

Wår synnerlige etc. Giffwe wij eder tilkänne, Käre Frwe Karine, att wij icke längre kunne vmbäre thenn Hage, som j nu j en long tijd hafft haffwe vndan the tredingz äger j Trögden. Är förthenskuld wår wilie och begären, att j wele öffwerantwarde samme hage wår Fougte Gottorm Nielson. Wij haffwe samme hage storligen behoff vnder wår gårdt Ekelsund, effther ther är så stor bräck vppå höö. Thet j ingelunde försume wele. Datum

Gripsholm den 21 Mars.

Till befallningsmannen på Kalmar, Germund Svensson, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 70 v.

Till Germund Swenson swar på några tidender, att han och ackter sich för förräderije et cætera. Datum ibidem. 21 [Martij. Anno 44.]

Wår gunst etc. Wij finge för några dager seden thin schriffwelse, Germund, och förnimme hwadt tidender, som thu förfaridt haffwer etc. Så haffwe wij och förnummit något aff samme legenheter. Och är icke minne, änn att ett gott och nöge vpseende will högt förnöden ware. Förthenskuld biude och förmane wij tich, att thu

wilt aldelis see tig wäl och wisligen före, och så försörie thet slott wij tich befaled haffwe bådhe medt gott waraffftigt folk, fethalie, och andre nödtorffter, som thu kant tänkie macht på ligger, achtendes tich wäl för skalkheet och förräderij, som nu mykit j werlden brukes, och hwad thu ytherligere förfarendes warder, Thet giff oss oförsumeligen tilkänne.

Som thu och begärer wethe, om thet korn, som schriffweren på Gripzholm leeffde ther effther sich, hwadt häller tu skalt säliet eller skicket vp till Östergöteland, Lathendes ther hosz förstå, att Tunne korn gäller icke mere ther nidre än 18 öre etc. Så kan wel skee, att emot wåren, när Åkren skall sååsz, gälder spannen wäl mere, her vppe gälder spann korn j march ort:r eller 9 öre. Hwar thu förnimmer, att almogen haffwer nödt för sädeskorn j Wåår, då må thu vndsättie them, effther som kornet går och gielder, dock för 18 öre tunnen äre wij icke till sinnes att sälien. Ther må thu rätte tich effther. Tu wilt och skynde vppå att Slottzschriffweren och then Ölandz schriffweren må medt thet snareste komme hijt vpp medt theris rekenskaper. Så äre ther och några godtz nidre j Smålandt, som brompz haffwer hafft vtaff oss, och nu j några år hwarcken han eller wij haffwe vpburitt något landtgille vtaff. Szå är wår wilie, att thu befaler wår Landboo Fougte, att han kännes widt samme godz på wåre wägne och vpbär thet gamble landgille, som the nu några år haffwe hafft inne medt sich, och sätter samme godz in j wår Jordeboek. Och sende wij tich her innelucht på en Zedel, hwicke, och huru monge the godz äre. Thette thu icke häller försume wilt. Datum

Zedel ad eundem

Oss är och vnderwijst, Germundt, att thenn Pelle hulte skall änn nu gå ther j Bleking emellan Sölffwidzborg och Rottneby, och skall haffwe mykit drinckerij medt

Landzfougten ther sammestedtz. Så wåre gott, att thu lade ther kundtskap på, hwadt samme Hulte och flere aff thet sälskap bedriffwe, eller hwicke theris förswar eller störste hielpere äre. Kunde man och finne rådt, att läggie ögenen tilsammens på honom och flere slijke förrädere, då wåre thet mechtigt wäl giort. Ther thu och wilt winnläggie tich vm. Datum

Gripsholm den 21 Mars.

Till Lasse Larsson, fogde i Upsala, att han till Jören Friere upplåter en tomt i staden, i stället för dem han genom upptagande af stadsgrafven förlorar.

Riks-Registr. 1544, fol. 71 v.

Til Lasse Larson för Jören Frijere j Vpsala på en Tompt ther sammestädz. Datum Gripzholm. 21 Martij.

Wår synnerlig etc. Som tich witterligit är, Lasse, om then swåre brandt the fatige menn ther j Vpsala, för någen tijdt seden (: thet Gudt bättre :) offwergongen är etc. Så på thet Vpsala Stadt motte åther vppbygges och komme till macht igen, Tesligeste få ett bättre skick och trängies tilhope bäther, änn han tilförende waridt haffwer, haffwe wij förhandlet och beslutet medt meenigheten ther j byn, att the skole nu medt thet förste ware förtänckte att lathe begynne en graff ther omkring byn, ther the måge wethe sich frije och säkäre för ett hastigt annlöpende, hwar vm tränger. Och will förthenskuld byn mykit tages inn, och tompterne bäther trängies j hoop, hwar han anners skall tage något gott lag och skick etc. Hwarföre haffwe wij gunsteligen vndt och efftherlatidt, att wår tro Vndersåthe och Borgere ther sammestädz, Jören Frijere sich till gode then Tompten som wij tich för någen år seden till en behagelig tijdt förlänt hade, j then städt,

effther för:de Jören Frijer mister monge aff hans Tompter ther j byn, och bliffwe j ödhe lagde, så att the inthet kunne komme honom till gagn her effther etc. Datum

Gripsholm den 21 Mars.

Till befallningsmannen på Kalmar, Germund Svensson, om afsättning af Erik Jönsson, fogde i Sevede, för hans försumlighet.

Riks-Registr. 1544, fol. 71 v.

Til Germund Swenson om then Erich Jönson K. Ma:ttz Fougte j Szewede, att han sätties af befalningen och sättie en annen j samme stadt igen, then flijtigere är. Datum Gripzholm. 21 Martij.

Wår gunst etc. Oss förundrer, Germundt, hwadt thenn Erich Jenson wår Fougte j Szewede beställer, eller huru han achter på sin befalning, meden wij få inge tijdender iffrå honom, ey häller haffwer han neppeligen schriffwit oss ett breff till, seden han fick befalningen, hwarcken vm ett eller annet, som oss wäl låge macht på att wethe, vthan så fördröger han tijden henn, och giffwer oss om ingen deel tilkänne, lijgerwiss, som thet wårdede honom inthet. Szå haffwer och then Jöns Werckmestere sitt frije pass och welkor ther i Häredet hosz honom, Så att han icke tor thale honom ett ordt till, vthan lather honom tilleffwentyrs bruke och bedriffwe all then skalkheet han will, och står tilbefruchtendes hwar samme Werckmestere skall länge så gå j sitt frije welkor ther iblandt Bönderne, bringer han oss änn ett pärlemente på halsen, för änn wij wethe ther ett ordt vtaff. Thette kan thenn Erich Jönson icke häller achte och besinne, om thenne och andre slijke Förrädere, att han medt någen lempe kunne förtage, och göre oss qwitt widt them, som wäl för nöden wåre, hwar thet anners någen tijdt skall bliffwe gott. Ther

om wij och nogsampt tilförende haffwe schriffwit, både tich och the andre wåre Fougter till ther nidre, att j sådant medt någen lempelig anslag bestyre skulle etc. Hwarföre tyckte oss gott ware, effther för:de Erich Jönson är så försumeligen i wår ärender, att thu täncker till, ther motte komme en annen j hans städt, anthen then Jöns Skåning som tilförende wår Draffwanter war, eller och en annen godt tro Karl, som bäther kunne bestå samme befalning. Tette thu icke försume wille. Datum

Gripsholm den 22 Mars.

Till Jöran Jönsson, om hans försumlighet, böndernes klagomål öfver honom för begångna orättvisor, m. m.

Til Jören Jenson att han oftere skall schrifwe H. N. till om alle lägenheter ther nidre, än nu her till schet är. Item om Böndernes clagemål på honom. Datum Gripzholm 22 [Martij].

Wår gunst etc. Oss förundrer icke lijtet, Jören, att thu nu j long tijdt haffwer platt inthet schriffwit oss till, eller giffwit tilkänne, huru lägligheterne ther nidre j Landet sich begiffwe, eller hwadt tidender thu aff Danmarch förfarit haffwer, motthu änn nu ware förtänckt vdhi, altijdt att schriffwe oss till, om alle lägligheter.

Schall thu och wethe, att her Peder Schram hade schicket oss budt medt en Kong:e wärde till Danmarchz breffdragere, j hwicke hann giffwer tilkänne, hurelunde någre Bönder aff titt Fögderij skulle haffwe waridt till gästebudtz in j hans län j Gydinge härede, och ibland annet snack schulle the haffwe beclaget sich hordeligen för the Danske Bönder, meenendes, att wåre Befalningzmän ther nidre j Smålandt (: och benempdt tich synnerligen i nampn :) schulle handle fast sielsindt och vtil-

börligen medt almogen j så motte, att the Fatige men, som i thenne framlidne vpror ingen skulld eller brott hafft hade, vtan häller stilt och wändt alle saker till thet bäste, bliffwe jw så mykit och en ytermere till lijff och godtz plågede och straffede, som the ther meste j spelet wåre och störste schulden hafft haffwe. Och beswärede sich ther högeligen vtinnen. Och förthenskuld schulle wåre Vndersåther haffwe bedit the Danske Bönder, att the wille giffwe her Per Schram sådant tilkänne, på thet att han framdelis motte lathe oss sådant förstå, och icke ytermere buller eller obestond aff slijk vtilbörlig handel komme schulle etc. Så kunne wij icke wethe, Jören, vm sådant finnes medt grundt och j sanning. Och hwar så wåre, då haffwe wij ther ett föge behag vthinnen. Wore icke häller gott, att then som ingen skuld hade, skulle så mykit niutet till onde, som the ther skyllige wåre. Hwarföre är wår wilie och begären, att thu oförsumeligen wilt giffwe oss tilkänne hwadt ther om i sanning är, eller huru alle saker ther nidre sich begiffwe. Datum vt supra.

Zedula. Om en Diekne etc att Jören honom hijt vp skynder till K. Ma:tt.

Wij haffwe och förfaridt, Jören, att tu haffwer taget och anamet till tich en diekne, vtaff Scharæ skolstuge, benempd Niculaus Canuti, hwicken i höstes war hos oss vpå Stekeborg, och förplichtede sich ther, att han wille ware wederreede och wälwilig att komme till oss och vdhi wår tieniste, eenär wij honom äskie och kalle wille etc. Så effther wij haffwe gode schriffwere vdhi wårt Cancelij och Cammer behof, må thu förthenskuld vthan all skåtzmåel eller gensegn oförsumeligen skynde honom hijt vp till oss, och må tu försörge tich medt andre Schriffwere. Thette thu ingelunde försume eller förhindre wilt, så frampt tu wilt göre thet oss behageligit är. Datum vt in literis.

Gripsholm den 22 Mars.

Till Axel (Eriksson Bielke) och Gudmund (Skrifvare) om förflyttningen af Eksjö borgare till Vestervik eller Jönköping, och utläggandet af stadsjorden till bondgårdar.

Riks-Registr. 1544, fol. 73.

Til Axel och Gudmund om the Eekesziöö Borgere, att the flytie sich till Wästerwijk eller Jenechöping ock att ther på Cronone jord som Borgarene her till nutidt hade må sätties Bönder på, ock skattläggie them effther lägligheten. Och att the schrifwa Her Birge Nielson till, att så beställes må. Datum Gripzholm. 22 Martij. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Effther oss och Rijkit ingelunde står til lidende, Axel och Gudmundt, för the orsaker skuldt, som j oss schriffteligen tilkänne giffwit haffwe, att tesse Ekesiö borgere, eller the andre som änn nu hemme sittie, skole längre bliffwe j för:ne Ekesiö besittiendes. Therföre haffwe wij sagt them vtaff medt samme Ekesiö by och all stadz preuilegia, jngelunde tilstädiendes them, att the schole längre bliffwe boendes, och haffwe någor stadtz rättighet mere. Derföre haffwe wij vndt till gode, att så monge borgere som ther i förschrifne Ekesiö här till bott haffwe, måge flyttie sich till Westerwijk eller Jenaköping. Och såge wij gärne, att thu wilde sättie så monge Bönder på then Åkerjord, som Cronone tilhörer, och Borgerne her till nutidt haffwe, som behoff giordes, och the sich medt behielpe kunde, att lothe skattläggie them, effther som the drage kunde och jorden giorde skäl före. Menn att tilstädie någre aff the Borgere ther nu byggie och boo, att bliffwe ther för Bönder besittiendes. Ther må thu wethe att rätte tich effther. Och må thu wäl giffwe her Birge Nielson tilkänne, att han tillather samme Ekesiö Borgere

bliffwe besittiendes ther the andre Westerwijkz borgere nu byggie schole, som är ther vthe på Branderne, widt Slottet. Ther må thu wette rätte tich effther. Datum vt [Supra]

Gripsholm den 23 Mars.

Till fogden Hans Skräddare om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 73 v.

Till Hans Schreddere Fougte j Waltuna och Soltuna häreder, om H. N. afradt af Eekholmen, som han för hwar span tager xii öre, mot H. N. befalning etc. Datum Gripzholm. 23 Martij. Anno 44.

Wår etc. Oss är tilkänne giffwit, Hans, att thu ändeligen wilt haffwa Tolff öre för spannen för wårt affradt aff Ekholmen. Så effther thu wäl weest, att wij icke haffwe giffwit tich befalning, att taghe meere än 7 öre för spannen, Derföre förundrer oss, hwj thu sådant vthan wår befalning dierffwes att göre. Rådhe och biude wij tich förthenskuld, att thu sådant her effther wilt haffwe fördrag.

Om en kåpe som samme Hans haffwer taget aff en Bonde benempd Iffwar Olson

Tesligeste haffwer thenne Breffwijsere wår Vndersåthe Jffwar Olson j Häriaren j Wekolsokn her för oss berättedt, hurulunde thu haffwer taget honom iffrå en kåpe, och skiuther på, att thu haffwer leffwereret hänne in j wår Cammer. Szå skole wij icke tro, att något slijkt godz är kommit j wår Cammer. Må thu förthenskuld ware förtänckt vdhj, att lathe honom få sitt igen, hwar han elliest haffwer ther rätt till. Tu må och wäl oförsumeligen giffwe tich til oss hwadt sant är om tesse saker och ärender.

Gripsholm den 23 Mars.

Till befallningsmannen på Vesterås, Rasmus Kloot, m. fl. att väl bevaka f. cancelleren von Pyhy.

Riks-Registr. 1544, fol. 74.

Til Rasmus Kloot, Wolf Hinderson, och Peder Kart att the achta wäl på Cantzeleren och hans hustru, att the icke någon falskheet bruke. Datum Gripzholm. 23 Martij. Anno etc. 1544.

Wår etc. Som wij schriffwe eder senest till iffrå Vpsale, medt Cancelerens hustru, Rasmus, Wolff och Peder, att hon motte bliffwe hosz Cantzeleren ther inne på Slottet etc, Och att i wille lathe haffwe nöge acht på them. Så är änn nu, som tilförende, wår alffwarlige wilie och befalning, att i både dag och natt wele lathe haffwe nöge vpseende medt them, så att the icke få tilfälle eller lägenhet, anthen att schriffwe något iffrå sich, eller och att förstinge sich däden, vthan loff eller minne, för än man weet ett ord aff. Hwar något sådant igenom eders försumelse skeendes warder, wele wij då alffwarligen tale eder ther om till. Ther rätter eder effther. Datum vt supra.

Gripsholm den 24 Mars.

Till ståthållaren Botvid Larsson, och borgarene i Stockholm, för Lasse Månsson, om vågen derstädes.

Riks-Registr. 1543, fol. 74 v.

Till Botwedt och borgarene j Stocholm för Lasse Moenson att han må haffwa wågen efther framlidne Hans Wildranck, och vtgöre then ränthe och rättighet som ther afgår. Datum Gripzholm. 24 Martij. 44.

Wår synnerlig etc. Effther wij förnummit haffwe, Botwedt, och j Dannemen flere, att then Hans Wildranck, som här till haffwer hafft wågen j Stocholm, är nu dödtlig affgongen etc. Derföre haffwe wij aff wår synnerlig gunst och nådhe vndt och efftherlatid att thenne wår Vndersåthe eder medtborgere Lasse Moenson skal ware nemest att beholle samme wåg, och then fordeel som ther aff bliffwa kann, Dog medt så skäl, att han årligen skall göre thenn ränthe och rättighet aff samme wåg, som seedwanen ther wäre pläger. Hwarföre biude wij eder alle, och hwar j sunderheet att j icke j någre motte göre för:ne Lasse Monson här emot någen hinder platz eller förfong. Datum

Gripsholm den 24 Mars.

Till Peder Brahe, föreskrifter, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 74 v.

Til Peder Braade swar att han gifwer the owillige Knechter orlof ther i Småland etc. Datum Gripzholm. 24 Martij. etc 44.

Wår gunst etc. Wij finge thin schriffwelse, Pedher, och förmärckie huru saken sich tildrager medt the knechter,

att the fast vwillige äre, Så att tich befruchter, hwar wij them behöffde bruka, skulle wij af en stor deel föge willighet finne, effther en stor hoop hade gärne förloff etc. Så kunne wij her inthet annet sware till, änn som thu tilförende wår sinne och meening j then motten wäl förmärkt haffwer, att wij ju så gärne haffwe inge knechter som vwillige, och them man icke skulle haffwe att bruke när så behöffdis. Derföre må thu wäl lathe passzere thet sälskap, som sådant mytherije och pärlemente affstädt komme, och flere som man ingen lijt kan haffwe att sättie till. Ther thu må wethe rätte tig effther.

Om peninger att löne Folket medt, swar.

Som thu och rörer om then Fläckensteen är kommen till tich, och haffwer inge peninger. Så haffwe wij icke en gonge sådant wäsendt medt tedt sälskap, Doch haffwer Steen Erichson giffwit oss tilkänne, att han och Camererne haffwe skickat Wickman affstädt medt then Summa, hwilken wij försee oss nu skall ware hosz tig.

Om hans begär på förloff till Westergötelandt, swar.

Som thu och begärer, att thu motte drage på Otte dager nider åt Westergötland etc. Så effther wij gärne först wele wethe fult beskeedt om Knechterne för änn thu drager någerstädtz. Derföre må thu giffwe tich hijt vp till oss först, Vnderwijsendes oss om alle lägligheeter, Så kunne wij tå wijdere giffwe tich wårt sinne tilkänne, vm the Befalningzmen ther vnder Fänecken, szeeden wele wij vnne tich förloff tijt nidt på en kort tijdt. Datum

Gripsholm den 24 Mars.

Till Marcus Hammarsmed, att han skall skynda sig till Vångaberg, och der anlägga en hammarsmedja.

Riks-Registr. 1544, fol. 75.

Til Marchus Hammersmedt att han skyndar sich till Niels Birgeson att byggie ther en hammersmidie. Datum Gripzholm. 24 Martij. Anno 44.

Schall thu weeta, Marchus, seden thu drog her iffrå gården j dag finge wij breff iffrå wår Fougte Niels Birgeson, som then Hammersmidie widt Wongaberg skall byggie lathe, att så mykit timber, som till samme hammersmidie behöffwes är alt mest framkommit, Och begärer förthenskuld att wij oförsumeligen wele skynde tich tijt nidt etc. Hwarföre är wår wilie och begären, att thu ingelunde wilt fördröye medt saken, vthan skynde tich ther häden genom natt och dag, för änn föret går platt vtaff och wårfloden kommer. Thette ingelunde försumendes om thu wilt göre thet oss liufft och behageligit är. Och är tesligeste wår wilie, att thu skalt haffwe tetta medtföliende breff medt tich nidt till Niels Birgeson, hwickit wij haffwe schriffwit honom till, att han skall flux förfordra tig, och några andre wåre egne ärender. Tetta försuma icke häller. Datum

Gripsholm den 25 Mars.

Till Olof Marcusson, f. d. domare i Dalarne, att han eger uppbära domareräntan från föregående år.

Riks-Registr. 1544, fol. 75 v.

Til Olof Marchuson, Bergzman, som för war Domare, om then domareränte Jöns Person honom förholler, en tilsäyelse på samme ränthe. Datum Gripzholm. 25 Martij.

Wår gunst etc. Som thu schriffteligen beclager, Oloff Marchuson, att then Jöns Person på Rysoren, hwicken wij thet Domaredömet ther vppe vnt och förlänt haffwe, haffwer giort tich någen oskäl och medt fosz förbudit tich thin domereränthe, som tich haffwer bort vpbäre för thette framlidne år, Wiliendes tileegne sig samme ränthe, lijgewijsz, som han hade giort ther någen tienist före etc. Så haffwe wij icke befaledt honom, att göre tich något förholdt på thenn deel thu förtient haffwer. Och mottu wäl sielff förthenskuld beholle, hwadt thin förtienst är. Wij haffwe och latidt schriffwe honom till, att han inthet skall befathe sich medt thet tich tilkommer. Ther han sich wäl effther rättendes warder. Datum vt supra.

Gripsholm den 25 Mars.

Till domaren i Dalarne, Jöns Pedersson, att han låter förre domaren derstädes, Olof Marcusson, uppbära honom med rätta tillkommande inkomster.

Riks-Registr. 1544, fol. 76.

Till Jöns Pederszon att han lather för:ne Olof Marchuson beholle then domereränte, som honom tilkomber. Datum Gripzholm. 25 Martij. Anno etc 1544.

Wår etc. Weet Jöns Pederson, att thenne Oloff Marchuson, som för tig hade Domereämbetet ther vppe, haffwer schriffteligen beclaget sich för oss, thet thu gör honom förbudt, och wilt medt fossz kännes widt thenn Domere ränthe, som honom för sin förtienist tilfaller, och bör vpbäre, för tette året, som nu framlidit är etc. Så weest tu wäl sielff, Jöns, att thu blef nu först j Westerårs ther tilskickat, och haffwer föge omak hafft änn, hwarcken för een eller annan, till att döme eller vträtte några saker, therföre thu kant beröme tich någen stor lön förtiänt haffwe, Ändoch att the saker thu reede vträttedt haffwer, skröpelige nog vträttede äre. Thet wij nog förnummit haffwe aff ett Doombreff, thu vtgiffwit haffwer, Och hwar thu icke bäther wilt vtgiffwe thine doomer, tå wåre thu bäther ther iffrå änn ther hosz etc. Wåre förthenskuld billigt och tilbörligit, att thu lather honom niuthe och beholle hwadt han förtient haffwer. Thet är icke häller skäl, att thu skall weederkännes, thet han haffwer giort tienst före. Icke häller will thu lijdet, att en annen skall tage tich iffrå, thet thu förtiänt haffwer. Derföre gör icke thu häller honom meere oskiäl, änn thu gärne haffwe will. Ther rätte tich effther.

Gripsholm den 25 Mars.

Till Nils Boije och Lucas Matsson, att begifva sig till konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 76 v.

Till Nielsz Boye och Lucas Mattzson, att te oförtöffwat gifwe sig till Kong:e Ma:tt, Vnderwijsendis Hans Nådt hwat the med Rytterene handlat hafwer. Datum Gripzholm. 25 Martij. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Som edher wäl förtäncker, Nielsz Boye, och Lucas Matzson, att wij vdhi edert szeneste affskeedt befalede thet i schulle drage her till wåre Ryttere eller Hoffiunkere, Förhandlendes medt them vm the saker och ärender, som wij her nogsampt gåffwe edher wårt sinne och meening tilkänne. Så är nu wår wilie och befalning att i medt förste geffwe edher hijt till oss igen, görendes oss wijdere vnderwijsning och beskeedt, vm hwadt som hälst j medt för:ne wåre Ryttere förhandlet och vträttet haffwe. Tagendes her ingen försumelse vthinnan. Datum

Svartsjö den 26 Mars.

Till Nils Birgersson, om laxfisket i Norrköping, Marcus Hammarsmeds sändning till Vångaberg, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 76 v.

Swar till Niels Birgeson om the Lanefiskie vdhi Norrköping, att han lather aname och bruke them till Hans Nådz gagn. Datis Swarteszöö. 26 Martij. anno 44.

Wår gunst etc. Som thu lather förstå vdhi thin Schriffwelse Niels, om the lanefisker j Norrchöping, som the Kyrkier och Klöster haffwe, Begärendes wethe wår wilie ther om etc. Så är wår wilie, att thu anamer samme Lanefiske till wårt eigit behoff, sökiendes och brukendes

wårt beste och gagn medt samme fiske. Så är och wår wilie, att thu wilt i tijdt och tijme beställa, att ther i älffwen motte flere Laxekaar vtsatte bliffwa än tilförende haffwer want warit.

Om then Marchus Hamersmidt att han tijt komme skall etc.

Som thu och giffwer tilkänne, att thu haffwer bestyrt och latidt framkomma timber och mest all tilbehörlig wärcke till then hammersmidie, som wij befalthe skulle vpbyggies widt Wongeberg, Begärendes, att wij wille sända Marchus j Wellinge tijt nidt, till att byggie och fulborde samme hammersmidie etc. Så haffwe wij nu j går vdhi eegen perszone mundtligen befaledt samme Marchus, att han medt thet aller förste, för samme orsak skuldt, skal giffwe sich tijt nidt till tich. Så haffwe wij och nu i dag, seden wij bekomme titt breff, wijdere schriffwit honom ther om thill att han ingen försumelse therföre tage skall.

Som thu och berörer, att thu all årlige ränthe, synnerligen peningeskatt haffwer leffwereret in till Stägeborg, Begärendes wethe om thu skalt änn nu leffwerere Esbiörn the saköres och fodringepeninger några eller ey till Slotzens behof etc. Så är wår alffwarlige wilie och befalning, att thu ingelunde antworder några peninger tijt in på Slottet, vthan så skee kunde, att thu satte them tijt in vdhi förwaring försäglede, och eliest ingelunde, vtan hwadt peninger thu i årlige peninger vpbärendes warder, att thu leffwererer them vdhi wår Kong:e Cammer. Ter rätte tich effther etc.

The Twå gårder, som till Ascheby Closter legat haffwe, och thu begärer wethe, om thu them i thin befalning aname skalt etc. Så må thu wäl kännes widt them, effther som thu tilförende wår meening j then motten förstått haffwer. Wethendes göre oss här effther för en clar och godt rekenskap. Datum

Stockholm den 26 Mars.

Till drottning Margareta, att skicka konungen S:t Michaelsorden, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 77 v.

Till wår nådige Frwe Datum Stocholm. 26 Martij. Anno etc. 1544.

Wår kärlig hälszen altijdt försändt medt Gudt. Hiertans aller käreste Margareta, giffwe wij tich tilkänne, att j morgon achte wij haffwe thenne Jören Lycke till förhör etc. Så effther han haffwer och wärff iffrå Kong:e Wärde till Franckerijke, will thet eegne sich, att wij haffwe widt honden och bäre thenn Frantzösiske Orden, Som är Sancti Michaelis bälethe, hwickit Kong:e Wärde till Franckerijke åss skänckt och medt föräret haffwer. Hwarföre är wår kärlige begären, att tu oförsumeligen wilt skicke oss, medt thenne wår tienere, thet mindre S. Michaelis bälette, medt then lille gullkädie, som thet pläger hängie vdhi, Szå att samme Ordhen eller Clenodie wåre her i Morgen innan Clocken är widt Siu eller Otte. Käre Margareta tag her ingen försumelse före. Och må thu wetha, när wij haffwe rättedt wåre saker vtt här hemme, wele wij sedan skynde oss tijt igen. Doch döör her inthet j byn, Så att icke förthenskuld er någen fara, Gudt tess loff, förhonden är. Datum

Stockholm den 27 Mars.

Till drottning Margareta om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 77 v.

Ett annet till hännes Nådt Datis Stocholm. 27 Martij. Anno etc. 1544.

Wår kärlig etc. Käre Margareta j thet samme thette breff färdigt war, finge wij thin schriffwelse, aff hwilke

wij förmärckie, att ware endelis ilde tilfridtz, för thet wij haffwe giffwit oss hijt till Stocholm. Szå skall thu wethe, att här är (: Gudt tess loff :) alt stille och dör inthet etc. Så må thu giffwe tich tilfridtz, och bliffwe ther på Gripzholm tillstädhe, wij wele eller kunne doch icke länge töffwa her, vthan så sznart wij haffwe her vträttedt någre the wichtigeste wåre szaker, wele wij komma till tich på Gripzholm. Wij haffwe mere lust att bliffwe ther på någen tid till görendes änn här. Thu wilt doch j midler tijdt göre wäl och lathe haffwe acht och tilszyn medt Fougten, och mane på att arbetedt motte gå flux för sich. Oss fruchter nog, att Hareld haffwer föge förstondt på boohaget, och tager ter til för mykin drick för saken, ther medt arbetedt bliffwer tilbake. Terföre är wäl för nöden, att någen szeer till vnderstundom medt them. Her är och så mechtigt knapt effther färsk fisk, och förthenskuld är her icke gott att ware. Thet Magnus wår käre Son är till pass bliffwen, höre wij gärne, Giffwe Gudt, att så länge bliffwe må. Thu wilt och så, käre Margarete, skicke oss thet paszement till honde, som hustru Anna Moens Smedz giorde i Vpsale. Wij befale tich, käre Margarete, her medt Gudt alzmechtig. Datum

Stockholm den 28 Mars.

Till Rasmus Klot i Vesterås och fogdarne på Örbyhus, Kungsör, Tynnelsö, Gripsholm, Svartsjö, Upsala och Ekolsund, om brygd och bak till flottans behof, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 78.

Til Raszmus Klot, till Örby, Kongzör, Tönnelszö, Gripzholm, Swarteszö, Vpsala, Ekelsundt, att ther nu j Mars månet brygges skall thet mästa skipzöl och skipzbrödt, som åstadt kommes kan etc. Datum Stocholm 28 Martij. Anno etc. 1544.

Wår gunst tilförende etc. Är wår ändelige wilie och befalning, Rasmus, att thu wilt ware förtänckt vdhi j

thenne Marszmånedt, och nu meden wintherwattnet är, att lathe bryggie och bake, ther på wårt Slott wästerårs, thet mäste skipzöl och skipzbrödt, som thu kant afstädt komme, Lagendes thet så, att brödet bliffwer wäl igenom baket, och i godt kaffring eller gott kakebrödt, som wäl liggie kann, Sammelunde ölet och så passzeligen gott, som skipzöl bör att ware. Och må thu lathe samme öl och brödt bliffwe ther på Slottet tilstäde, till tess thu ythermere bekommer anthen wår eller Botwedz schriffwelse ther vm. Tette thu ingelunde wilt försume, widt wåre ogunste.

Tesligeste, effther sådane szwår och dyr tijdt är j Landet, fruchter oss nog, att en part aff Almogen haffwe föge såå theris åker medt nu j wår. Terföre är och wår wilie, att thu wilt och skaffet ther j titt fögderije, att the fatige som nödt och trong haffwe, motte få löse för skälige peninger, något hwar aff kyrckietijenden, och någen part af thenn annen tijend medt. Samelunde, om them så storligen trängde, säge wij häller, att thu vndsatte them eehwadt rådt thu funne till Korn, änn att åkrerne skole osådde liggiendes bliffwe. Ther tänck till, som och stor macht vppå ligger.

Wij förnimme aff thin schriffwelse the tidender och lägenheter som thu förfaridt haffwer, och synnerligen att j Danmarch görs en stor hielpeskatt och swår gärdt vt, Så kan icke schade, att thu håller wåre Bönder medt lämpe sådant före, effther the äre altijdt j then troen att ingen Almoge j wärlden skall haffwe så stor tunge eller beskattning som the förmeene sich att haffwe.

Zedula.

Är wår wilie, att thu oförsumeligen förschicker thetta medföliende breff till Höffwidzmannen för then Fänicke Knechter, som kom nyligest vp iffrå Nylödesze, och nu ligger j Arboga, och ther vm kring i städerne, benemdt Jochim vt der march, Szå och thetta andre breff till Kongzör. Thette icke häller försumendes. Datum

Stockholm den 28 Mars.

Till Wolff Hindersson och Peder Kart om f. d. cancelleren von Pyhys bevakning under färden till Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 79.

Till Wolff Hinderszon och Pedher Kart om Cantzeleren, att the sampt Jachim Bulgrin achte granneligen på honom på wägen åt Stocholm. Datum Stocholm. 28 Martij. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Schole j wethe Wolff och Pedher, att wij afffärdiget haffwe thenne wår tro Tienere Jåchim Bulgrin tijt till Westerårs, att fölge Canceleren hijt till Stocholm etc. Hwarföre biude wij edher, att j sampt med Bulgrin wele haffwe nöge acht och tillsyn medt honom på wägen att han icke vndkommer. Och om hans hustru är ther tilstädz, Då må j giffwe henne tilkänne att hon drager ått Vpszala, och bliffwer ther till tess hon får wijdere beskeedt. Tette j ingelunde försume wele. Datum

Stockholm den 29 Mars.

Till Rasmus Klot att skyndsamt afsända f. d. cancelleren till Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 79.

Till Raszmus Klot att han oförsumeligen skynder förne Jachim Bulgrin och thet sälskap sampt med Cantzeleren medt nottorftig fordenskap till Stocholm. Datum ibidem. 29 Martij. 44.

Wår gunst etc. Schall thu wethe, Raszmus, att wij oförsumeligen wele haffwe Cantzeleren hijt till Stocholm etc. Hwarföre haffwe wij nu affärdiget ther häden thenne wår tro Tienere Jacop Bulgrin, att han medt Wolff Henrichson och Peder Kart schole fölge honom hijt till Stoc-

holm, haffwendes noge acht och tilszyn medt honom att han icke vndkommer. Hwarföre biude wij tich, att thu oförszumeligen skaffer för:ne Bulgrin till Cantzeleren, och thet annet sälskap han medt sich haffwer nödtorfftig fordenskap, och skynde them medt thet förste thäden. Och må thu tilsäye Wolff Hendrickson och Pedher Kart, att the och haffwe acht och tilszyn medt Cantzeleren så wäl som Bulgrin. Ther rätte tich effther. Datum

Stockholm den 29 Mars.

Till fogden Olof Bror om skattespannemålen och skattesmöret samt nunnorna från Skeninge kloster.

Riks-Registr. 1544, fol. 79 v.

Till Oloff Bror szwar att han säl then spanemåle, som till Suderchöping kommen är etc. Datum Stocholm. 29 Martij. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkänne, Oloff, vm then Spannemåle som till Suderchöping kommen är, att han är wäl förwaret, och begärer wethe hwart han komme skall etc. Szå förundrer oss, att thu icke haffwer sält något aff samme Spannemåle, effther man kan icke stort få bäther skäl för honom, änn nu widt thette pasz. Äre wij änn nu tilfridtz, att thu må sälie något aff samme Spannemåle. Schall thu och framdelis bekomme wijdere beskeedt, hwart häden samme Spannemåle komme skall.

Om thet smör Landboerne vtgöre pläge, swar.

Som thu och lather förstå, att Landboerne widt Calmarne förmäckte icke göre Smör vt j theris affradt, vthan biude Tolff öre för pundet. Så äre wij tilfridtz att szå skeer. Wij haffwe icke häller befaledt, att sättie them pundet dyrere. Ter rätte tich effther.

Om the Schänings Nunnor som till Wastena skulle.

Tu berörer och om the Schäningz nunnor, att the ingeledes wele till Wastena. Så måge the wäl komme till Wreeta, menn att städie them vt på bygden synes oss icke rådt wara, Som wij och tilförende haffwe latidt schriffwe Nils Weszgöte ther om till. Datum

Stockholm den 29 Mars.

Öppet bref för Jochim Horn, att idka handel inom riket, och på tullfrihet för honom tillhöriga varor.

Riks-Registr. 1544, fol. 80.

Öpit breff för Jochim Horn på frij köpmandtz handel att bruke her j Swerige effther Swerigis Lag. Jtem frij för tull aff the warer honom tilhöre. Datum Stocholm. 29 Martij. Anno etc. 1544.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff wår synnerlige gunst och nåde, Så och för wälwillighet och tieniste, som thenne wår bestälte Köpmann och tro Tienere oss Elskelig Jachim Horn oss bewist haffwer, och ännytermere effther hans sworne Eedtz och förplichtingz lydelse, effther thenne dag oss och Swerigis Rijke bewijse och göre, må och skal, haffwe vndt och tillatidt, och nu medt tette wårt opne breff vnne och tillate, att hann frij och vbehindret (: oss till en behagelig tijdt :) må och skall bruke sin redelig köpenskap och handling her j wårt Rijke Swerige, till att köpe och sälie medt wåre eegne Borgere her i Stocholm, och andre Rijkesens Köpstäder, allehonde oförbudne köpmandtz warer. Doch medt så skäl och förordt, att hann icke någenn köpenskap drijffwe skall emott Swerigis lag, anthen vdi Landzköp eller någenn annen motte, eller och köpslage medt wåre Bönder lönligenn eller openbarligenn. Tesligeste hwar hann förnöden haffwer

må hann och så årligenn köpe widt the hammersmidier her j Rijkit, några skippundt Staffiern till sitt eigit behoff, och före thet her aff Rijkit, hwart honom lyster. Haffwe wij och så aff samme wår gunst och nåde vndt och efterlatidt honom frijheet för wår och Cronones tull på the warer som honom sielff tilhöre och hann her vtt och inn j Rijkit förendes warder, Vppå thet han tess flijtigere må och skall winnläggie sich, på wåre och meenige Rijkesens gagn och beste, j the saker och ärender, som hann sich medt breff och segel, emot oss förplichtedt haffwer. Doch skall hann årligenn förplichtedt ware, att certificere medt sin sworne eedt, att sådane godtz hans eigit och ingenn anners är. Hwarföre biude wij wåre Fougter, Befalningzmen och alle andre, som för wåre skuld wele och skole, göre och late, och besynnerligen Borgmestere och Rådt j for:de wåre köpstäder, att the icke göre for:de Jochim Horn her emot hinder, plattz, eller förfong, Så frampt the wele göre thet oss liufft är. Ther hwar och en sich weet effther att rätte. Datum

Stockholm den 29 Mars.

Till Olof Jonsson, fogde på Salberget, om nyuppfunna silfvergrufvor och deras undersökning.

Riks-Registr. 1544, fol. 82.

Till Oloff Ionszon om thet Sölffstreck widt Tuna sokn funnet är och nidt j Smålandt, att han förskaffer ther häden trogne karler, som på bergzbrukning förstå sig. Datum Stocholm. 29 Martij. 44.

Oss är vnderwijst, Oloff, att ther vppe i Tuna sokn, widt gamble Sölffbergit, finnes änn nu några sköne sölffstreck, och besynnerligen ther widt Bischopzbergit, aff hwicke wij haffwe sedt några stycker malm. Så synes oss, hwar ther wåre någen som wiste bruke samme streck,

skulle ther wäl göris godtz effther. Hwarföre är wår wilie och begären, att thu wilde förskaffe oss en godt, förstondig, och trogen karl ther iffrå Salebergit, som förstond hade på alle honde bergzbrukning, smeltning, och annet hwadt ther tilhörer, Och thenn samme skulle drage tijt vp, och försökie hwadt ther wille bliffwe vtaff, Seden kan man finne ythermere rådt till att beställe ther om. Wij såget icke häller för onyttigt, att thu på en kort tijdt kunde sielff draga tijt vp, och beszee alle lägligheter bådhe ther widt Bischopzbergit, Korbergit, och flerestedtz, giffwendes oss seden ther om tilkänne. Så är och eenestedz nijdre j Småland ett sölffstreck funnet, tijt wilde wij och gärne haffwe en godt och trogen karl, som tess förstond hade, och försökie kunde hwadt ther aff bliffwe wilde. Äär och så wår wilie, att thu wilt skaffe oss en then, som på någen tijdt drager tijt nidt, och försöker hwadt ther aff bliffwe will. Och then samme skulle och så wethe vmbgå medt allehonde bergzbrukning. Och må thu skicke samme karl till oss, så wele wij ytermere latha schriffwa och vnderwijsa honom, hwart häden han draga, och hure han sich wijdere skicka skall. Datum

Stockholm den 30 Mars.

Till Michel Helsing om åtskiljande af silfver- och kopparmalmen från hvarandra, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 82 v.

Till Michell Hällszing om then koper han haffwer att achte, att han åtskill sölfmalmen och koppermalmen vdi alle hytterne. Datum Stocholm. 30 Martij. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Wij haffwe fått thin schriffwelse, Michel, att thu haffwer skickat någen Kopper vt, och något skall stå tilbake etc. Så må thu wäre förtänckt vdhi, att

wij wile gärne haffwe wår rättighet vt, Och synes, att thu skicker tich så sielsindt nog vdhi thin befalning, lijke som then ther föge förstondt haffwer på saken. Så höre wij och, att ther skall ware en heel hoop malm widt gamle bergit, Förundrer oss, att thu inthet haffwer giffwit oss ther om tilkänne, Så att thu icke lather åtskilie Sölffmalmen och Koppermalmen. Så skulle tu och handle ther, flerestädtz, som malmen är så blandet, och icke alt lathe kaste ondt och gott j hoop, som thu göre pläger. Så schulle thu och haffwe acht och tilszyn, att then malm som smeltes i wår eigen hytte, motte och bliffwe thet onde iffrå thet gode åtskilt, på thet att så monge kol skole ther vtöffwer onytteligen icke förbrännes. Datum

Stockholm den 31 Mars.

Till hr Christopher Andersson, kyrkoherde i Resele, om ett laxfiske i Lidens socken, Ångermanland, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 82 v.

Swar påå her Christoffer Anderssons bref om thet Laxefiske j Lydt sokn han begärer leggies j en årlig peninge Summe. Datum Stocholm 31 Martij. Anno etc 1544.

Wår gunst tilförende etc. Wij haffwe fått edhers schriffwelsze, her Christoffer, vm(!) hwicke j beröre vm thet Laxefiske, som ligger j Lijdsokn, och begäre, att wij wille lathe skattläggie samme Laxefiskie vdhj en årlig peningestadge etc. Så kunne wij inthet stort szware ther til på thenne tijdt, vthan, effther wij föge wethe, hurelunde med samme Laxefiske fatt är, måge j förthenskuld handle medt wår Befalningzman Jacop Holst j thenn motthen, att han medt Tolff, eller Fyre och Tiuge beszworne och owildige men måge sådane lägenheter beszee och ransake, hwadt som ther bör vtaff gå, hwadt häller ther skall göres stadge eller Fisken vtaff.

The Bäffwergeeler och bäffwerstierter j oss szände, haffwe wij fått. Så är wår wilie och begären, att om j kunne skaffe oss några bäffwerskin, the ther sköne och swarte wåre, då wilde wij gärne bethale them. Ther om j edher flijteligenn winnläggie wele. Datum

Stockholm den 31 Mars.

Till fogden Jacob Holst, om bäfverskinn och ett laxfiske i Lidens s:n, Ångermanland.

Riks-Registr. 1544, fol. 83.

Til Jachop Holst sameledis om Biurskinn, och förschrifne Laxefiske. Datum Stocholm. 31 Martij. Anno 44.

Wåår gunst etc. Wii förnimme, Jacob, att ther j Angermannelandt tages årligen mykit aff the Biurer. Förundrer ossz förthenskuld att thu icke skaffer oss några sköne szwarte Bewerskinn. Må thu förthenskuld änn nu tänckie ther till, att wij vnderstundom motte bekomme någer sköne szwarte Bäffwerskinn för ett skäligt wärd.

Wij skicke tich her innelucht Suplicatie, som then her Christoffer j Reesel oss tilschicket haffwer, ther aff worder thu hans begären förnimmendes. Så effther wij icke fulleligen wethe, huru ther om fatt är, kunde wij icke häller giffwe honom ther någen*) vppå, vtan haffwe schutidt samme ärende in till tich. Må thu förthenskuld wijdere handle om samme saek, så att oss eller Cronone icke häller änn honom för kort skee motte. Ther rätte tich effther.

*) Något ord uteglömdt.

Stockholm den 31 Mars.

Till Gudmund Olofsson om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 83 v.

Till Gudmund Oloffszon Först om Jöns Werkemestere, som fongen är. Datum Stocholm. 31 Martij. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkänne, Gudmund, att then Jöns Werckmestere är antastedt, och sitter nu wäl förwaredt på Calmarne slott etc. Så tyckes oss thet ganske wäl ware. Giffwe Gudt att sådane Säller flere, som man weet sich någen fara vtaff, motthe och så komma aff wägen. Ther vm må thu flijteligen winnläggie tich.

Om Fougternes olydno.

Som thu och lather förstå, att en part aff wåre Fougter ther nijdhre achte så ganske ringe the påbudt och befalninger, som thu them (: vpå wåre wägne, och effther wår muntlig befalning :) förehollit haffwer etc. Så kunne wij föge szware her till, effther thu oss icke vdhi thin schriffwelsze beszynnerligen annteeknet haffwer hwicke the Fougter äre, som sådant så föge achte, thet som them budit och bliffwer(!), Må thu förthenskuld giffwe oss tilkänne hwicke the äre, wele wij då seden ware ther vdhi förtänckte etc.

Erich Schriffwere.

Then Erich schriffwere, som thu säger haffwe solt then hest etc. Så må thu giffwe Axel tilkänne, att han tager en fast borgan aff honom, till tess wij ythermere bliffwe förtänckt her om. Ther rätte tich effther

Oloff Broer.

Vm then Oloff Broers handel, wele wij och medt tijden wara förtänckt vdhi etc.

Hans Schriffwere.

Som thu och berörer, om then Hans Schriffwere etc. Så må thu ware förtänckt vdhi, att tage tich schrifftelige författede bewijsz, och kundskaper, vpå honom, både vm thette och andre slijke ärender, som honom på segz

Påffwel Juthe.

Vtaff thenn Paffwel Juthe, må thu och så tage en starck Borgann och skynde honom hijt medt szin Rekenskap j ett annet nampn will hann icke i Gudtz nampn.

Erich Jönson j Seffwede.

Om then Erich Jönson j Seffwede, som thu förmälder, att han är ganske oskickeligen, och förblödig j sin befalning, thet haffwe wij lenge wetedt, och nog waridt bekymbrede om. Så haffwe wij nu förthenskuld latidt schriffwe Germundt Swenson ther om till att han wilde bestyre en annen j hans städt. Hwadt han worder nu görendes till szaken weethe wij icke, kunde Axel eller thu betänckie ther någen godt karl till, då såge wij thet ganske gärne. Datum

Gripsholm den 1 April.

Till Severin Jute om Långefors hytta, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 84 v.

Till Söffwerin Juthe vm hytterne och smeltningen etc. Datum Grijpzholm. 1 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår etc. Weet, Seffwerin, att wij äre tilszinnes och wele lathe bruke Longeforsz hytte till wårt eigit behoff her effther, och öffwerantwarde Bergzmännerne Weszbyhytte, effther wij förnimme kunne thenn longefårs hytte går fast flere halftunner malm aff, vm året, änn wår eigen hytte gör. Så är thet oss och mykit mere lägligit för

heele årsz rekenskapen, att han deste förre motte bliffwe reede, och få någen wiss beskeedt, hwadt heele årsz brukningen, både medt bryttningen och smeltningen förslå kann, Så må thu förthenskuld ware förtänckt, vm then kost och fethalie, som ther vppå gå will, att the som schole achte vppå smeltningen, icke schole gå dageligen till alle måltijder, iffrå hytten och till gården, och få sich maat, vthan att them forskaffedes månedekost ther the effther nottorffthen kunne hielpe sich medt, och bliffwe städze widt hytten, achtendes vppå smeltningen och arbetet, och annet, hwadt som för nöden är, motte gå för sich, och icke försumet bliffwe. Så må thu lathe förslå, hwat ther vppå hwar månedt löpe will, Spiisendes thom sijden vtaff hwar månedt, så mykit, som ther vppå löpe will, och the sich medt behielpe kunne. Tu och Oloff Jonson wele och så beställe etc. Datum

Gripsholm den 1 April.

Till Anders Eriksson om hästarne på kungsgården.

Riks-Registr. 1544, fol. 85.

Till Anders Erichszon szwar, om stodgonger ther widt gården. Datum Gripzholm. Prima Aprijlis. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkänne, om thenn lägenheet ther är widt gården, till the Stodt och Fålegonger, och hure thu besynnerlige laget och ordnet haffwer, medt the hager till för:de Stodt etc. Så äre wij tilfrijdtz, att thedt må bliffwe ther widt som thu thet laget haffwer, bådhe om Stodthester, Fåler, wintherunger, och anner vng Stodt, Doch förskaffendes, att then Rödhe Foxen motte få the bäste Stoden, at gå medt, som honom tiener, och thenn bäste lägenheet och gong.

Till att bereede några synnerlige Hager, till the borgelägers Häster, som Niels Boije haffwer schriffwit tich till

vm, ther kunne wij föge annet szware till, vthan hwar så är, att thu haffwer ther godt rådt och lägenhet till, gott och wäl. Hwar och icke, så måge the förszee sich sielffwe om hager på en annen städt, thet bäste the kunne. Ther will och göres behoff något j Hööladerne, mott en annen winther, så frampt wår Stodtfåler, och andre wåre häster schole fare något wäl.

The Tre redtzer, eller Slädehester, mottu få vt till några sköne bondestöder, att gå hoss i Sommer, effther ther är icke rådt till flere Stodt, som the andre store häster kunne gå medt etc.

Gripsholm den 1 April.

Till Olof Jonsson, fogde på Salberget, om bergsbrukningen, kol, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 85.

Swar till Oloff Jonson samme meening som till Söffwerijn om Longefårszhytte. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Som thu igenom thin schriffwelse begärer wethe wår wilie, Oloff, vm oss icke syntes rådeligit ware, att thu toge then Longeforszehytte igenn, till wårt eigit behooff, effther hon skall gå en fast större Summe malm årligen vtaff, änn någen aff the andre hytter etc. Så äre wij wäl tilfridtz, att thu tager samme hytte till wårt behooff, effter thu förnimmer thet ware wårt gagn. Och må thu bythe Kholen, och annet hwadt widt hytterne med Bergzmennen, så att man icke behöffwer föredt eller flyttiedt. I thenn motten kan tu och wäl achte och rame wårt bäste, och så achtet, att wij icke j någen motte j samme bythe försnellet bliffwer.

Thenn Bokere wij haffwe ther widt Wäsby hytte, hade wij och så gärne tijt vp till Longeforsz. Ther om thu wilt förtänckt ware. Som thu och lather förstå om

the Twå koffringzelder, som bergzlaget oss schenkt haffwer, hwadt thet drager j halfftynne tael etc. Szå betacke wij them för sådane theris wälwilighet, och wele altijdt betänckie them till thet beste. Och är wår wilie och begären, att thu wilt tänckie till, att samme skenckte koffring och wask motte serdelis smelt och driffwit bliffwe, och tesligeste thervtöffwer en besynnerlig Rekenskap hollen, Så att oss j thenn motten icke förkort skeer. Ther thu wilt tich effther rätte. Wij haffwe och så schriffwit Seffwerijn Juthe till, att han skall lathe förstå [huru] mykin kost ther will gå vppå, hwar månedt, och seeden lathe spijsze thet till hytten alle moneder, så mykin fethalie, som the kunne behielpe sich medt. Tu och Seffwerijn Juthe wele lathe haffwe ther nöge acht och tilsyn medt, att ther icke någen onyttelig eller fåfeng förtäring skee må, eller elliest ther medt vtroligen handles. Så må thu och lathe haffwe nögere vpseende medt the Smeltere, att the haffwe någen bättre tilszyn medt theris smeltning, änn nu j thette framlidne år skedt är, så frampt the någen tack förtiene skole. Förty wij finnet vdhi wår Rekenskap, huru the smelt haffwe, thervtinnnen wij ingen ringe schade taget haffwe. Therföre tenck ther annerlunde till, som thu tenckie kant oss macht vppå ligger. Och alt thet thu kant latha hugga kholeweed och göre kolebottner, då legg tich ther all flijt och winn om. Thet thu lather förstå, att thenne Breffwijsere Jacob skall wäl tiene för en Gruffwe fougte. Så hwar thu weest och besinne kant, att [han] bliffwer oss trogen, nyttig, och tienlig, då må thu wäl sättie honom ther till, elliest icke. Ther rätte tich effter. Datum

Gripsholm den 2 April.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 86.

Till Biörn Päderson och Larsz Organistan, om Jachop Horn att the sampt Botwedt förschicke ett aff H. N. Schip emot honom till thet Stätiniske diupet. Datum Gripzholm. 2 Martij [ɔ: Aprilis]. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Wij förnimme aff Steen Erichson och edhers schriffwelse, Biörn och Larentz, att thenn Jacob Horn är aldelis affärdiget, och huru medt honom offwertaledt är. Så effther han sich förplichtet haffwer wele ware her tillstädz igen, vm Pingzdage tijdt nestkommendes, och förthenskuld begeret, att aff wåre små skip, till then för:ne tijdt, emot sich, in till thet Stätiniske diupet etc. Dhermedt wij och tilfridtz äre, må j förthenskuld medt Botwedt emot then tijden tänckie ther till, Så att thet icke förgätedt bliffwer eller försumet.

Att the göre en ände medt Steen Erichsons och Norrmandz etc rekenskap.

Edher förtencker och wäl, att wij offthe och titt tilförende haffwe beszwäredt oss vm Steens Erichsons, Normandz, och flere theris Rekenskaper som medt wåre peninger haffwe så mykit hafft att bestyre, att i skulle drage vt alt, hwadt som the haffwe aff wår Cammer, och eliest vpburit, På thet thet motte dog ene gonge komme till en beskeedelig vnderwijsning j thenn motten. Så förundrer oss att ther medt så lenge fördrögt bliffwer, Biude wij edher änn nu, att j tenckie ther alffwarligen till, så att thet motte ene gonge komme till ände, och icke så förhale thenn ene tijdt effther thenn annen. Ther j änn nu tiltänckie wele. Datum

Gripsholm den 2 April.

Till Lars Organista om olika kammarärenden.

Riks-Registr. 1544, fol. 86 v.

Till Lars Orgenist att han giffwer Kong. Ma:tt tilkenne om Sölfköperens Rekenskap Datum Gripzholm. 2 Aprilis. Anno 44.

Wår gunst etc. Oss förundrer, Larsz, att thu icke haffwer giffwit oss något tilkenne, huru thenn Lasse Sölffköpers Rekenskap sich förluppen är. Tesligest och huru ther står till widt bergit effther thu wäl weest, att wij så föge talede thenn tijdt medt Oloff Jonsson, för then orsak, att wij wåre aldelis färde reede när han kom till oss, Så motte thu förthenskuld wäl haffwe skyndet Oloff Jonson hijt effther oss, att wij hade dog mott gruntligen fått förhöre vm alle lägligheter ther vppe, och yttermere latidt honom wårt sinne och meening ther vm förstå. Så må thu änn nu giffwe oss tilkenne, hwadt thu j then motten förnummet haffwer, Och huru Sölffköperens Rekenskap sich förluppen är.

Om Cledeschriffwerens Rekenskap och hwadt på Stocholm inkommit är aff thenne årsz skatt.

Så haffwer och thenn Cledeschriffweren änn nu ingen Rekenskap giort, hwarcken för thet cläde han vpburit haffwer, icke heller för skinwarerne, wåre gott att hans Rekenskap motte och förhöris, och på nytt inuenteredt bliffwe, hwadt ther wåre till clädhe och skinwarer. Wij wilde och gärne wethe hwadt ther inkommit wåre, aff thenne årsz skatt. Thet thu och szå må giffwe oss tilkenne. Datum

Gripsholm den 2 April.

Till konung Christian i Danmark om flera särskilda penningefrågor.

Riks-Registr. 1544, fol. 100.

Til Konung Christiern vdhi Danmarch med Jörgen Lycke swar på then summa peninger han fordrer med samme Jörgen aff K. Ma:tt, som Conrådt länt hade. Datum Stocholm [ɔ: Gripzholm]. 2 Aprilis. Anno 44.

Wåår wänlige och kärlige hälszen, med allt hwess mere kärtt och gott vdhi wår macht och förmögen är, städze tilförende etc. Stormechtige Konung, käre her Swåger, Broder och Nååbo, hwad eder Kärlighet igenom wår gode wenn, ärlig, wälbördig mann, Jörgen Lycke, effther eder kärlighetz offwerskickede Creditiue, och ett registers inhold, vm några Summe peninger, som wij eder kärlighet skulde skyldige ware att betthale, förfordre lather, haffwe wij aff samme E. K. sendebudz andragenn, effther nottorfften förnummet, Och till thet förste, så mykit Conradt vhan Pyhy, på the Tuszende Dalers wägne belanger, wele wij E. K. vdhi en god wenlig meening thenn lägenhet icke fördold haffwe, Att offwer alle andre höge och dråpelige orsaker, för hwicke wij hans person, med rätte och tilbörligenn haffwe vm till att thale, och att hann wåre eegne förtrodde peninger en märkelig offwerflödig Summa hafft haffwer vnder händer, och therutöffwer icke alleeneste hosz eder kärligheet, vtan och mongestädtz flere, föruthan wår befalning, och oss till thett ringeste witterligit, ståttlige Summer, ther som doch till wårt behoff intit förnödenn war, vplänt haffwer, vtaff hwicke Summer, hwartt hädenn the äre kompne, är oss owitterligit, Förty wij befinne, att oss til gode, och vppå wårt Krigzfolk thenn rin-

geste deel wäntt eller kommit är. Och förthenskuld hwar wij allestädtz hans vplänte gäld (: thenn wij doch platt intit till gode nutit haffwe :) bethale skulde, då wilde thet komme oss (: som eder K. endelis wäl sielff weet, och yttermere hosz sig betänckie kann :) vtoffwer all annen wår store lidne skade, yttermere, och [ɔ: till] merckelig vöffwerwinnelig nådeel. Effter wij ju på thenn tijdt, genom wår Rådt, hade honom en offwerflödig Summa tilhonde skicket, der aff E. K. hann då wäl hade förnöije kunnet (: hwar thett elliest hade gått rätt till med thenn mannen :) såsom han och wåre vtskickede Rådt loffwedt och tillsagt hade, Doch icke tess minne haffwe wij förskaffe latidt, att förberörde Conrådt vhon Pyhy skall skickes hijt till ossz, szå wele wij fordre vdaff honom en clar vnderwijsning vm hans Rekenskap, och ther hosz holle honom ther till, att han eder Kärlighet skadelösz holle skall, Och förhoppes, att E. K. icke allenest vdi midler tijd (: anszeendes sakens lägenhet, och att wij igenom thenne Mann j så märckelig skade och nådeel tesförutann vdi satte äre :), wele oss entskyldiget haffwe, vthan och sådane saker, såsom wår käre her Broder och gode wenn, för wåre skuld sielff vdi sitt konungzlige sinne och hierte medlijdig ware.

Peninger som her Christoffer länte aff Kongen j Danmarck.

Vm thenn Summa som wår tro Mann och Rådt her Christoffer Anderson Riddere aff E. K. länt haffwer, Ther vppå haffwe wij till thenne tijdt vtaff honom ingenn clar eller beskeedelig vnderwijsning bekommitt, huadt heller sådane Summa till wår nytte, eller till hans eegne saker vplänt är. Och förthenskuld lathe wij nu sådant aff honom erkunde, Och sedenn när wij sådan fulkomplig vnderwijsning bekommit haffwe, wele wij skicke och holle oss emot E. K. j thenn motte oförwijteligen och effther tilbörligheet.

Och hwadt som thenn bew[u]ste mann*) anrörende är, förtäncker E. K. vtan twiffel gantz wänlige, hwad för anszeende, rättmätige orsaker, och skälige beschwäringer wij oss sielffwe myntlig för E. K., så och offte och titt skrifftteligenn för hans skuld haffwe förmärckie latidt, Doch lijkewäl offwer alt tette, haffwe wij vdi sådane wichtige saker (: ändoch wij wäl vdhi andre wäger såsom eder kärlighet vdi sitt Christelige samwett sielff wäl offwerwäge kann :) för E. K. vafflatelige förböner skuld E. K. allene, och the Chur och Furster aff Sachsen och Hässen, till synnerlig ärhe och wänlig wolgefall, Doch icke vtan wår dråpelig beschwäring, oss beweeke latidt, och wår tilbörlige beswäringer nådeligenn på thenn tijdt (doch med protesterende Conditioner thenn vbegrundede dichtede Smehebukz igennkallelse :) falle lothe, såsom och thenn tijdt emellen eder K. och oss föraffskedet war, Och wij på thenn tijdt för eder K:tz förböner skuld, eder och the Chur och Förster till ärhe, iffrå the beszwäringer och thenn förehaffde wäg affstodt, och theroffwer eder til wilie och platt för ingenn annen orsak skuld, oss såsom thett förlatidt bleff, haffwe förmärckie latidt. Szå haffwer E. K. til betänckiende, hure sådant vtöffwer wåre höge beszwäringer, och thet giorde affskeedt står oss till görende, eller lijdeligit ware kann, emot thenn samme mann, vtaff hwicken wij (: förutan all skuld eller orsak :), vdi sådane märckelig skimff, skade och nådeel införde äre, eller oss högre inlate kunne. Och hwar wij ther vtinnen icke szå högt hade anseedt E. Ktz flijtige förbön, hade wij wäl hosz E. K. vdhi sådane saker, en Christelig doom eller sententz, såsom och, hwar wij E. K. handlung och förfordring j thenn motten icke förskonede, herutinnen änn nu lijde kunde. Wij haffwe och szå igenom wårt Rådt och tro tienere, Erlig och wälbördig mann, her Jörgen Normann j tette nest framlidne år, j thenn samme sak E. K. en

*) Härmed afses B. v. Melen.

förnotlung vppå thenn Reuersal eller genbreff, till att ratificera tilskickat, Ther aff wij nu medt Jörgenn Lucke, hure ther om belägett är, platt ingenn vnderwijsning bekommit haffwe, hwar nu sådant reuersz förfärdiget är, och hwad wij för E. K:tz förbön skuldt (: såsom j thenne beswärlige sak, icke en ringe anszeende hosz oss haffwer :) sådant till att fulkompne, Och the Chur och Furster, Saxen och Hessen till ärhe, vdhi alt thet som oss och wår Kong:e lämpe(!) oförwijtligit ware will, och szå mykit thet förlat, wid bäggie Rijkernes gräntze belanger, j then motte göre kunne, Therutinnen skall E. K. oss gantz wänligen befinne. Wij haffwe och platt intit twiffwel, E. K. worder sielff i thenn mottenn, effther wår förwantenuss, wåre store skade, tilfogede iniurier och diffamation änn nu betänckiendes, och öffwer thet för:ne affskeed, och eders förtrogede(!) Secreterers Corpers på E. K. wägne nyligste oss andragenn, yttermere icke beswäre.

Om thet skytt Steen Erichson förpantedt haffwer aff honom.

Szå mykit thett Schytt belangende är, som wår öffwerste Rådt och tro Mann her Steen Erichson, med Conrådt vhon Pyhy förpanted haffwe skulle, haffwe wij vm sådant hosz her Steen förspörie latidt, hwickenn sådane Schyttz förpantning, vdi ingen motte tillstår, Förty vm E. K. sådane vnderwijsning fast ther om fått haffwer, Så achter han doch likwel sich szå förstondig ware, icke wäl eegne eller sich skicke wille, sådant skytt aff en ringere, heller sedenn E. K. såsom en wäldig Konung, först affläne, och sedenn förpante skulle, Såsom och Jörgenn Lycke E. K. yttermere berättelse her vm görendes warder, Kärligen bidiendes, om änn fast E. K. slijkt j szåå motte förekommit wåre, att E. K. wille thenne sanfärdige berättning aname, och her effther till sådant ingen tro eller loffwe ställe, vtan herutinnen her Steen entskyldiget, Effther han sådane skytt icke sedt haffwer,

vtann j Lund, som honom icke anners vnderwijst är j thenn acht bliffwet, att thet skulde komme E. K. tilhonde igenn. Och om änn någenn förutan hans befalning heller wilie, hade sådant skytt fast förpante welett, szå skulle ju E. K:tz vndersåther hafft thenn försichtighet, som them och medt rätte bort hade, E. K:tz skytt j sådane motte pantewijsz icke anamet.

Om then förtärning K. Ma:ttz Krigzfolk giorde, när the droge hijt i Riket, genom Danmarch.

E. K. berörer och, att när wårtt Krigzfolk droge hijt inn j Rijkit, skulle the haffwe hafft någenn förtärning vdhi E. K:tz Rijke, som vpskreffwenn är, och änn nu obetalet ståår, och szådane bethalning förthenskuld nu fordre lather, Szå kenne Gudt, wij hade ganske gärne lijde kunnet att oss sådant vdhi beläglig tijdt, och meedenn the Höffwidtzmenn och samme Krigzfolk her hosz oss j Rijkit tilstädes wåre, hade tilkenne giffwitt wordett, Szå hade wij ju mykit häller E. K. Vndersåther, thill thett beste, sådane peninger them affkortet, änn thett fremende krigzfolk giffwa latidt. Och effther sådant nu först oss tilkenne giffwit bliffwer, och wij samme wårt Krigzfolk vdi beställung och månedtz besoldung vnderhollit bliffwe, Och alt thett, och än endelis mere, änn them j thenn Tydzske Nation är förtröstet bliffwit, haffwe bethale latidt, Therutöffwer wij theris nogsamme recognitioner eller Quittencier haffwe, Förhoppendes effther all tilbörlighet och krigzbruk, för theris skuld något yttermere förläggie, eller theris gäld att bethale, oss icke skyldige eller plichtige ware, Förty, att all then stund the effther theris beställungs lydelsze, äre aff oss förnögde, kunne ju icke wij, vtan the sielffwe alleneste tilltalede och kraffde bliffwe. Menn hade the thett vdi rätt tijdt och oförsumeligen oss tilkenne giffwit wordet, hade wij gärne welet herutinnen förhielpe E. K:tz vndersåther till rätte, Menn effther saken j så motte sich tilldraget haffwer,

wele wij och szå, effther bägges wåre förwantnusz, försee oss, att E. K. warder oss her vtinnen entskyldiget wethe, och the samme, som sådant försumet haffwe, tilltale lathe.

Szå mykit thenn förtärning anrörer, som aff the Sex fänicke Knechter j theris afftåg her aff Rijkit skedd är, haffwe wij ju fulkompligenn, för änn the skildis iffrå oss, her j wårt KongeRijke bethalet, och theris månedz besoldung icke alleeneste giffwe latidt, vtan och ther med the, vdi E. K:tz Kongerijke och Furstendöme E. K:tz Vndersåther och szå tilfridtz ställe motte, haffwe wij skickat effter them en märckelig Summa Jochimszdaler, och vppå några måneder bethale latidt, Ändoch samme Krigzfolk något länger (: igenom thenn ädle och wälbördige wår öffwerste och tro Mann her Johan Philipz Reingreffwe etc :) änn wår lägenhet tilsade äre vppeholdne wordne, Szå haffwe wij doch tijdeligen nog skriffwit honom wårt sinne och lägenhet ther om till, Tesligeste, som och thett affskeed med Reingraffwenn och thenn Kong:e Legat Richerio förlatid war, att effther wår Käre her Broders, Kong:e Wärde till Franckerijkes wijdere beskeedt, medt samme Krigzfolk skulle förhollett bliffwe, Szå bleff sådane Krigzfolk offwer wårt beskeedt och förlat, och thenn berättning aff Franckrijke kommen war, något längre vppeholdne. Doch effther samme Knechter E. K. och till thet beste (: såsom sakenn thenn tijdt belägenn war :) äre ther vppeholdne bleffne, Förhoppes ossz, att E. K. (: hwickenn wij vdi fast större saker och ytterrnere till wilie ware wele :) worder sådane lägenheter hosz sig sielff anszehe, och med slijk fordring eller maning (: såsom wij vdi sådane och större motte gärne görendis worde :) oss förskonet haffwe.

För thenn månedtz sold, som E. K. haffwer latidt giffwe Christoffer vhon Dreszens Fänicke, betacke wij eders K. gärne, Doch wele wij icke dölie för eder, att sedenn E. K. oss, effther wår begärenn sådane fänike Krigzfolk tillskicket haffwer, och oss ther hosz tillskriffwit, att samme

Knechter vdi wår eedt och bestellung bliffwe skulle etc, Menn hure the sich j thenn motten emot ossz med all otilbörlighet skickede, haffwer E. K. vthan twiffwel wäl förnummit, Szå haffwe wij doch lijkewäl (: uanszeende att the oss icke swärie willde :) them vdi Fyre måneder, effther som theris eegne Register föreslagne wåre, betaledt, Ändoch the föge brukede worde, eller sig wilde bruke lathe. Hure och wåre fattige Vndersåther för theris kost och tärninger äre aff them förnögde wordne, och med hwad otilbörligheet wåre förordnede Musterhärrer äre aff them trängde wordne, wethe the wäl sielffwe, så att wij emot them tilbörlige insager nog hafft haffwe, Och hwad bedrug thenn Christoffer vhon Hässenn oss och samme Krigzfolk bewijst haffwer, thett lathe wij bliffwe vdhi sitt wärde, Och hade icke förmodett, att hann szå hosz E. K. och osz skulle handlett haffwe, Doch wele wij forszee oss till E. K. gantz broderlige, att E. K. worder på thenne tijd wår lägenhet, och thenn swåre Krigz och andre vmkoster, som wij her till och vdi long tijd hafft haffwe, och änn nu dagligenn E. K. medt till tröst och godhe, vdj sittie, offwerwege, och hwad som E. K. elliest effther sin breff och szegell offwer tette nye vprättede förbund, oss till bewijszende skyllig war, broderligenn förskonet, Szå och att wij E. K. vdi sine anliggiende haffwe ju altijdt gärne tröstelige befundne waridt, Och doch ingenn reese taget sakenn så nöge, att E. K. wille förthenskuld j thenne wår szwåre betryck, sådane anfordring aff oss icke begäre. Wij wele doch när wåre saker nest Gudtz hielp sick något bätter skicke och anlathe, vdi E. K:tz anliggiende eller nöd j lijke motte gärne till tröst wara, Och elliest E. K. (hwicken wij vdi thenn alzmechtigestes beskydding szaligligen befale) myken behagelig wilie och tieniste att bewijsze, äre wij städze benägne. Giffwit aff vt supra.

Gustaff medt Gudtz nåde Swerigis
Götis och Wenndes etc Konung.

Uti det på tyska skrifna originalbrefvet i kongl. Geheime-Archivet i Köpenhamn — dateradt den 1 April — finnes inlagd en lös sedel med följande innehåll.

Was auch E. L. vnnserem vbristen Radt hern Steinn vorgestrackt, wirdt ehr E. L. denckligen auch erlegen, also das E. L. vf Jnhe kein beschwerung haben werdenn, Mith Karstenn Manteuffels Suma seind wir bericht, das sein Bruder Peter zweihundert thaler bei jme behaltenn, von welchen vnsers vorsehens, Karsten die zweihundert gulden Müntz erlangt, vnd domit nhuemehr E. L. sol zu friedenn gestalt haben, whue as aber (des wir vns nicht vorsehen wollen) gesaumpt, sol ehr doch darvmb beuelch erlangen, das E. L. jn dem auch erlegt werden muegen, Datum vt jn Literis

Gripsholm den 3 April.

Till Germund Svensson (Somme) om inköp i Blekinge och Skåne af utsädesspannemål för allmogen i Kalmar län och på Öland.

Riks-Registr. 1544, fol. 87.

Till Germund Swenson om Almogens sädeszkorn, att the ther efther till Bleekinge och Schåne fare måghe. Datum Gripzholm. 3 aprilis. Anno etc 1544.

Wår gunst tilförende etc. Som thu lather förstå, Germundt, att några Bönder aff Ölandt, så och aff Kalmarne län haffwe begäret förlof nider till Blekingen och Schåne, till att kiöpe sich Spannemåle, att szå theris åkrer medt, effther thet vplenske korn icke duger ther till etc. Så hade thet inthet waridt behoff, att thu hade hafft skottzmål hijt till oss j thenn saek, all thenn stundt thette inlendske korn icke tiener att szå ther nidre. Derföre må thu wel lathe löpe några båther ther häden, som kunde skaffe

Almogen szädeskorn heem igen, effther thet ligger ingen ringe macht vppå, att åkrerne motte sådde bliffwe, så frampt att saken skall stå något wäl, som thu wel sielff tenckie kann. Så wethe wij icke häller några synnerlige innsager, att the iw måge drage ther häden, och besynnerligen effther sådane theris nottorffther, Doch såge wij gerne, för monge saker skuldt, att thu schickede vt medt somme båther några godhe karler, som höre och förnimme kunde, hwadt wåre bönder ther aff the Danske och andre ingiffwit bliffwer. Ther ligger ingen ringe macht vpå. Och the samme som tette förkundskape skulle, motte och holle sich för Bönder, så att hwarcken wåre Bönder eller the främmende wiste annet, änn att the komme j thenn acht och meening att the och wille köpe Sädeszkorn. Thette thu medt flijt så bestyre wilt effther her ligger oss macht vppå.

Thu wilt och så medt thet förste giffwe oss tilkenne, hwadt tijdender och legenheter thu förnummit haffwer aff Tysklandt, Danmarch och annerstedz. Och om Kongen j Danmarch haffwer änn nu thet mykle krijgzfolk tilsammens, som han nu i höstes och Winters församble lott, Och hwadt Kongen och the Danske haffwe j sinnet eller wele vträtte medt samme mykle folk. Och hwar samme folk nu mest förlagde äre, och om alle andre tijdender och lägenheter. Och om thenn Jöns Werkmestere icke rättedt är, då må thu schicken så förwaredt hijt vp till oss, så snart watnet bliffwer opedt, som en slijk skalk och huffwedt Förrädere bör förwaredt ware.

Gripsholm den 3 April.

Till ordinarius i Linköping, hr Claues, om hans nit att undervisa allmogen i Småland, om Jöns Verkmästare, papistiske prester i stiftet, m. m.

Rihs-Registr. 1544, fol. 88.

Till Ordinarium vdhi Linchöping swar på hans flijtigheet ther i Smålandt, lärendes almogen Datum Gripzholm. 5 Aprilis. 44.

Wår synnerlige gunst tilförende etc. Wij finge edhers schriffwelse her Claues, och förmerckie, att j haffwe waridt nidre i Småland lärendes och vnderwijsendes Almogen, thet som edhert embethe kreffwer Och att j icke annedt aff thenn meenige man vthan ödmiuchet och troohet förmerckt haffwe etc. Så behager oss sådant wäl, och såge ganske gärne, att the härnest wille rätte sich sielffwe, och läre wethe hwadt the Gudt, Thernest theris rätte öffrighet, och seden hwar annen inbyrdes skyllige och plichtige äre. Tesse och andre flere slijke Christelige saker och gärninger, skulle man medt rätte altijdt alffwarligen och medt flijt winnleggie sich, att drijffwe och vnderwijse, icke alleneste thenn meenige man, vthan och presterne som the andre lära och vnderwijsa schole, på thet the på beggie sijder motte någen tijdt lära weethe, hwadt the Gudt och menniskier plichtige äre.

Om Jöns Werckmestere och andre skalker som änn nu vdi Småland finnes kunne etc.

Thernest så röre j och om thenn Jöns Werkmestere, att han är fongen och att några skalker kunne änn nu finnes medt iblandt, szynnerligen j the Sokner Högzby, Fagerhult, Mölstadöösz, Morlunda, thet wij och wäl tro schole, Så wåre gott, att the som befalningerne haffwe

wilde något ythermere, änn som nu skeer, haffwe acht och tilsyn medt samme sälskap. Så kunne the jw altijdt finne rådt och lemper till, anthen medt godo eller ondo, att komme them aff wägen, men hwadt ther nu tilgiort bliffwer, kunne wij icke wethe, Endoch the altijdt nogh ther om förmanede äre. Och effther ther j Östergötelandt finnes jw så wel ogresz och skalker som annerstedtz, är oss endelis vnderligit, att i platt inthit beröre, hure ther till står, må i ware förtänckte, när j komme hijt vp, att i då yttermere lathe oss förstå om alle lägligheter, så wäl i Östergötlandt som i Smålandt. Wij haffwe och så bestyrt, att ther schole altijdt wancke något troget folk nijdre j för:ne Sokner, som schole haffwe grann acht och tillsyn medt samme selskap, och huru alle legligheter sich begiffwe.

Så förmerckie wij och, att några mistänckte prester och Papister äre stämpde vp till Linchöping, them j icke wele lathe komme theris koss för änn j haffwe waridt her vppe hoss oss, thet är oss icke häller vbehageligit. Må j förthenskuld tenckie ther till, att thet och bestyrt bliffwer, som macht vpå ligger.

The Bönder som äro på wägen hijt vp aff Ydro, om then her Simon j Sundt, och her Anders j Wijdt, när the nu komme, schole the få the swar och beskeedt, som tilbörlige äre. Hwadt j ythermere, bådhe aff Östergötlandt och Smålandt, och annerstedtz förnimmendes warde, att j altijdt giffwe oss ther om tilkenne. Datum

Gripsholm den 5 April.

Till Lars Organista, om mönstring och aflöning af Anders Småländings knektefänika.

Riks-Regitr. 1544, fol. 89.

Til Lars Orgelekere om Anders Smålenninge, och thet Folk vnder hans Fänicke äre, att the må bliffwe aflönte vtaf Cameren etc. Datum Gripzholm. 5 Aprilis. 44.

Wår etc. Är wår wilie och fulkomlige befalning, Lasse, att thu förskaffer en förstondig, och som förfaren wore på sakenn, [att] drage medt thenne wår Tienere Andersz Smålenninge nidt till Östergötelandt, till att munstre wåre knechter ther liggie.

Tesligest haffwe wij och befaledt för:de Anders, att han skall aname så monge peninger ther aff wår Cammer, som han kan lathe affbethale för:ne Knechter medt, för tesse förlidne 6 måneder, hwicke tu honom leffwerere och tillräckne må. Och förskaffet att ther är en godt Munsterschriffwere hosz, som holler oss clare och beskedelige Musterzedler, medt ett wist mantael (: thet wij dog endeligen och till pricke wethe wele :) så frampt wij skole förlijke oss om saken.

Och haffwer för:ne Anders Smålenninge berettet för oss, att ther skole icke flere knechter ware vnder hans Fenicke, både j Östergöttlandt och Calmarne, änn som j thette inneluchte Zedel anteknede äre, Så må thu offwersee the musterzedler thu haffwer i Cammeren, vm the något Concordere medt thetta Zedel etc. Datum

Gripsholm den 6 April.

Öppet bref till menige man i Ydre, om de afsatte presterne hr Anders i Vi och hr Simon i Sund, hvilka deltagit i Dackefejden.

Riks-Registr. 1544, fol. 89 v.

Opit breff till menige mann vdhi Ydröö om then hr Anders vdi Wij, och her Simen j Sundt, hwes orseckt the medt sin bref göre etc, att the förszee sich om andre prestmen, och the blifwe her vppe medt geldt försorgde. Datum Gripzholm. 6 Aprilis. 44.

Wij etc. Tilbiudhe edher oss Elskelige wåre Vndersåther, som etc. Latendhes edher her medt förstå, att thenne Breffwijszere, edhers Häredzbo Lasse Pedherson vdhi Eedt, haffwer waridt her för oss, medt edert breff, j hwicke j göre the Twå Presters, her Andersz j Wij, och her Simens j Sundt, vrsecht, att the skole oskyllige ware j the saker och stycker, som them på sagde och witte äre, för thet ochristelige tael och handel, som the j tette Perlementhe emot oss och meenige Rijkit skulle hafft haffwe etc. Så endoch käre Vndersåther, att wij oss medt sådane edhers wittneszbyrd endelis åttnöye lathe, Så schole wij doch wäl troo, att ther som man ytterligere och nöge ther vm ranszake wilde, skulle man än icke aldelis finne them så orsake, som en part aff edher tileffwentyrs meene. Doch eehuru ther om ware kann, så kunne wij för monge orsaker skuldt icke städie them tijt nidt, vthan äre tilfridtz, och wele lathe förszee them her vppe j landet, medt ett stycke brödt, ther medt the sich behielpe schole. Må j Dannemen förthenskuldt, som byggie och boo j för:ne Sundt och Wij sokner, skaffe edher andre godhe Christelige och trogne prestmenn eller Sielesorgere som edher Gudtz helige och reene ordt, j theris stedt, och edhers Siels saligheet

läre och vnderwijsze kunne, wijdere weethe wij icke att szware edher på thenn Artichel. Så haffwe wij och nu ytermere schriffwit wår tro mann och Rådt her Moens Johanson till, vm samme Twå Presters ägedeler, Så warder han edher wårt sinne och meening j thenn motten wäl vnderwijsendes. Giffwit Gripzholm.

Gripsholm den 6 April.

Till fogden i Sevede, Erik Jönsson, om Jöns Verkmästares tillfångatagande, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 90.

Til Erich Jönson vdhi Szewede om Jöns Werckmestere. Item att han oförsumeligen gifwer sig vp till Kon. Ma:tt. Datum Gripzholm. 6 Aprilis. 44.

Wår etc. Wij finge thin schriffwelse, Erich, och förmerckie om thenn Jöns Werckmesteres förrättlige handling, och att han är fongen, och fördt till Calmarne, hwickit oss wäl behager. Så förnimme wij och, att thu haffwer vpburidt tesse twenne års fodringer. Må thu förthenskuldt oförsumeligen skynde tig hijt vp till oss, Giffwendes oss om samme fodring och alle andre lägligheter ther nijdre tilkenne, ther wij kunne haffwe någen rettilse vtaff. Tette ingelunde försumendes. Datum

Gripsholm den 6 April.

Till ståthållaren på Kalmar, Germund Svensson (Somme), om den nu fångne Jöns Verkmästare, och flere af anförarne i Dackefejden, som ännu voro frie.

Riks-Registr. 1544, fol. 90 v.

Til Germund Swenson om then Jöns Werkemestere och flere sådane Förrädere etc. Datum Gripzholm. 6 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Wij förnimme Germundt, att then Förrädere Jöns Werckmestere är grijpin, och sitter j Calmarne torn, thet oss icke ilde behager. Så höre wij lickwel, att ther finnes änn nu en skalkehoop vppe j then Erich Jönsons Fögderije, och synnerligen j Högzby, Fagerhult, Mölnstadåsz, och Morlunde sockn. Hwarföre är wår wilie och begären, att thu wilt flijtligen winnläggie tich thet samme selskap motte komme däden, ee hwadt rådt ther till finnes och synnerligen thenn Birge j Schulebeck, Swenn Stare, Knapen j Ekenäsz, och flere aff samme partije och Jöns werckmesteres rothe, anthen att man skyndede them hijt vp till oss, eller och funne anner rådt, att the motte komme aff wägen, effther ther ligger ingen ringe macht vpå. Så wele wij och, att thu skalt schicke then Jöns Werckmestere hijt vp till oss medt förste opit waten, och så förwaredt, som en slijk amechtig skalk och Förrädere bör förwaret wara, Seden skall wel tiltänckt bliffwa, om hans förtiänte lön.

Att han ransaker vdi Erich Jonsons Fögderij om Fodringen.

Thenn Erich Jönsson, wår Fougte vdhi Szewedhe, haffwer schriffwit oss till, att Almogen j hans Fögderije haffwer giort theris fodring slett för bäggie tesse år vt, nu till tenne Palmesönnedag etc. Szå weethe wij icke, Germundt, huru samme fodring görs vth, tileffwentyrs

man strenger effther samme fodring till thenn ytterste pening medt them, j thenne szwåre och dyre tijdt, och förorsaker tileffwentyrs ther igenom mere vbestondt, änn thet gott är. Och såge förthenskuld fast häller, att mann förschonede them något, för thenne dyre tijdt skuldt, j thenn motten thu wilt haffwe thin rådt medt Jören Jönson, och flere wåre Befalningzmenn j thenn Landzänden, hwicken wij och nu nyligen ther om tilskriffwit haffwe. Och hwadt som j thenn motthen skee skall, då motte thet skee offwer all thenn Landzänden lijke, eller och ingestedtz. Datum

Gripsholm den 6 April.

Till Anders Småländing, att sända några rotar knektar till vissa socknar i Småland.

Riks-Registr. 1544, fol. 91.

Til Anders Smålenninge att han förschicker några Roote knecther till Högzby, Molnstadåsz, Fagerhult, och Morlunda medt Niels Larson att achta på the Förrädere ther wancka. Datum Gripzholm. 6 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Endoch, Anders, thenn Jöns Werckemestere är aff wägen, och några flere aff thet dackesälskap hijt vp till oss kompne Så höre och förnimme wij doch, att ther finnes änn nu Skalker medt iblandt och synnerligen j the Sokner, nemplige, Högzby, Mölnstadtåsz, Fagerholt och Mörlunde. Så effther Knechterne haffwe nu så föge att skaffe, måge the wäl göre något för mathen. Äär förthenskuldt wår wilie och begären, att thu skalt schicke tijt nidt, medt Niels Larson, så monge rother knechter, som han behöffwer, och thet motte ware gode och trogne karler, och the ther kunde lijde bådhe ondt och gott, och icke giorde Bönderne och the som Dannemen äre, någen oskäl anthen medt gästning, medt minne the bethalede redeligen

för sich, eller elliest. Och the samme skulle städze wancke ther iblandt them, och gå iffrå thenn ene sockn eller Härede, och inn vdhi thet annet, Hielpendes till, att thet sälskap, som man änn nu haffwer någen fara före, motte komme aff wägen. J thenn motten thu wilt haffwe thin rådt medt Niels Larson, huru ther vm best och schickeligest handles skall. Datum

Gripsholm den 6 April.

Till Nils Larsson, att han tillsvidare skall öfvertaga Erik Jönssons fögderi, och om åtskilliga ännu på fri fot varande Dackes medhållare.

Riks-Registr. 1544, fol. 91 v.

Till Niels Larszon att han tager then befalning på sich som Erick Jönson för hade och wijdere om huru han sich ther schicke skall medt thet Dackeselskap. Datum Gripzholm. 6 Aprilis. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Effther wij förmerckie, Niels, att thenn Jöns werckmestere är fongen, och änn nu en skalkehop j tesse sockner, som äre Högzby, Fagerhult, Mölnstadåsz, och Mörlunda, ware schole, synnerligen thenn Birge j Schulebeck, Swen Stare, och Knapen j Eekenäsz, och thenn Erich Iönson som ther nijdre befalningen hafft haffwer, duger så föge till sådane befalning, Derföre szee wij gärne, och biude tich, att thu på någen tijdt wilt tage tich samme befalning vtöffwer, synnerligen till tess samme onyttige Dackeselskap motte komme aff wägen, och wij medt enn annen Fougte kunne ther försörgde bliffwe. Och att thu j midler tijdt, medt all flijtt wilt winnläggie tich, att skynde samme selskap them mann haffwer någen fara före hijt vpp till oss, eller och ther the icke wele sättie tro eller lijt till, hwadt them tilsagt bliffwer, att thu wilde då lathe göre ther annet till, effther

som her befaledt war, Så att man motte ene reese wethe sich förwaret för samme sälskap. Tette thu ingelunde försume wilt. Och endoch att samme Jöns werckemestere är fongen så skall thu icke förthenskuld giffwa tich hijt tilbake igen, för änn samme sälskap platt vtrothede äre. Och görs tich hielp behof så må thu fordre så monge rother knechter iffrå Anders Smålenninge, som thu behöffwer. Wij haffwe och så änn nu schriffwit honom till, att han skall lathe tich bekomme sådanne. Legg tich förthenskull all flijt och winning om, att samme Dacke och werckmestere selskap måge komme aff wägen, för änn buschen bliffwer baar, som wij betroo tich vm, och thu oss szeneste loffwede och tilszade. Datum

Gripsholm den 6 April.

Öppet bref för Tynnies Bengtsson Groop, att vara vägare i Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 92 v.

Öpit breff för Tynis Groop på wågen vdhi Stocholm. Datum Gripzholm. 6 Aprilis. Anno etc 1544.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit att wij aff synnerlig gunst och nådhe haffwe vndt och efftherlatidt, som wij och nu medt thette wårt öpne breff vnne och efftherlathe, att thenne oss Elskelig wår tro Mann och Vndersåthe Tynnies Bencthson, må och skall (: oss till en behagelig tijdt :) niuthe, brucke, och beholle wågen vdi för:ne Stocholm, haffwendes acht och tilsyn medt alle the saker och ärender, som en trogen och rättrådig wägere, på sitt embetes wägna, bör och plichtig är, Som är, att han granneligen och beskedeligen skall dag iffrå dag vpschriffwe alt thet godtz, ee hwadt thet hälst är som ther wäges vt eller inn j Rijkit, inthet vndentagendes, wete att göre vm alt sådant en beskedelig vnderwijsning, när han ther om

kraffd bliffwer. Han skall och så vtgöre aff samme wågh thenn ränthe och rättigheet, som ther årligen bör vtaff gå etc. Hwarföre biude wij wåre Fougter och Befalningzmen, besynnerligen Borgmestere och Rådt j Stocholm, och alle andre som för etc. Datum

Gripsholm den 6 April.

Till »småländske» Nils Pedersson, om den nyfunna silfvergrufvan i Näshults s:n, Småland.

Riks-Registr. 1544, fol. 92 v.

Till Smålendske Niels Pederson att han gifwer H. N. tilkänne, om ther häden några kompne äre ifrå Salebergit, som förstondt haffwe på bergzbrukning efther ther j Näshult sockn ett sölfstreck funnet är etc. Datum Gripzholm. 6 April.

Wår etc. Om thet sölffstreck som ther nijdre j Näshult sokn funnet är, ther vtaff thu oss någen malm tilschickat haffwer etc. Så haffwe wij förthenskuldt lenge seden i winther tilsagt wår Fougte på Salebergit Oloff Jonson, att han skulle skicke tijt nidt En godt karl eller Twå, som j slijke saker förstondt hade. Och haffwer hann nu vnderwijst oss, att han alreede haffwer schicket några karler ther häden medt någen redskap som ther tilhörer. Hwarföre är wår wilie och begären, att thu giffwer oss tilkänne, om the framkompne äre, och att tu wilt schicke tig vpå en hop weedt, ther medt man kunde lathe bryte och make till något nidt j bergit, och få szee hwadt ther vtaff bliffwe wille. Wij schole och wäl tro, hwar ther sees nöge till, finnes ther jw så wäl kopperstreck, som Sölffstreck. Tu wilt och så medt thet förste giffwe oss tilkänne om samme ärender och alle andre tijdender och lägenheter j then Landzänden. Tu wilt och så skicke oss något om [aff?] then malm vp, som ther nu brytes, bådhe aff thenn beste och ringere. Dätte icke häller forsumendes. Datum

Gripsholm den 6—8 April.

Till borgmästare och råd i Stockholm om Cecilias, Jon Ugglas hustrus, anspråk på hus m. m., som tillhört en prebenda i Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 93.

Förskrifft till Borgmestere och Rådt j Stocholm för hustru Cicilia Joen Vggles, om en prebende ther j Stocholm. Datum Gripzholm.

Wår gunst etc. Weether käre Vndersåther, att thenne hustru Cicilia Joen Vgles haffwer waridt her för oss, medt ett förseeglet pergementzbreff, på en præbenda ther j Stocholm, som hon mener sig ware nemest skyldt och byrdig till, hwickit pergementzbreff j godhe menn ther på Rådstuffwen hänne igen offwerantwordet haffwe, Och förthenskuldt begärede hon, att wij hänne gunsteligen the husz, och andre äger, som samme prebende tillyde, vnne och efftherlathe wilde etc. Så är wäl sant, att Vrban målere haffwer för några åår seden waridt för oss och kändt sich börden till, och nu kommer thenne hustru och känner sich och börden till. Så förundrer oss förthenskuldt, effther j haffwe nu antwordet thenne för:ne hustru Cicilia Byrdebreffwet igen, att j icke haffwe ther hossz ransaket hännes byrdt, iffrå linie och till linie, som thet sich borde, och seden schriffwit oss ther vm beskedeligen till, huru när hon ther till skyld war, eller och giffwit hänne ther vpå edert wittnesbreff eller dombreff, ther wij hade kunnet hafft någen yttermere rättilse vtaff, Vthan så slett wijst hänne vtaff, medt huffwedtbreffwet, lijke som wij hade inthet annet göre, änn att räkne theris släckt. Och hwar wij thet änn göre wille, så är her doch hwarcken Swararen, wittner eller tyg tilstäde, ther wij kunde haffwe någen rättilse vtaff. Derföre schole j gode menn icke medt så

ringe beskeedt eller bewijs skynde slijke saaker iffrå edher, och oss på halsen. Må j ännu förthenskuldt giffwe henne ytterniere schrifftlig och förseegld skäl och bewijsz, huru samme saek ther på Råstuffwen affsagd och besluten bleff, eller hwicken parthen j haffwe sagt byrden till, och huru mykit thenn ene parthen är nämbre ther till skyld, ännthen annen. Seden wethe wij och så rätte oss i saeken, och hielpe then till rätte som rätt haffwer. Thette j ännu så beställe wele. Datum

Gripsholm den 8 April.

Förläningsbref för konungens hofmarskalk, Hans Garstenberg, på Vårfruberga klosters sätesgård och tillhörande dagsverken af Vika rättaredöme på Fogdön.

Efter conceptet i kongl. Riks-Archivet, jemnfördt med Riks-Registr. 1544, fol. 94.

Wij Göstaff etc Göre witterligit atuj aff wår synnerlig gunst och nåde Så och för wälwilige och hulle tro tiäniste, Som thenne oss elskelig tro man och tiänere Hans Garstenberg, Wår Hoffmarschalk, oss och wårt rike Swerige her till dagz bewist och giort haffuer, och än ytermere her effter bewise och göre måå och schall, haffue vndt och förlänt, Som wij och nw medt thetta wårt öpne breff vnne och förläne honum wår och Cronones gård Wårefrueberga, liggiendes på Fogdön, vdi Akerssherrade, medt åker, eng, skog, fiskewatn och all annen legenhett, j Wåto och Torro, som vnder för:ne Wårfrueberga closters Sätegård alenest nu tilligger, och aff alder till legat haffuer, Och haffue wij tesligiste (: till thet bescriffne Jnwentarium, som wij honum ther på gården alrede haffue tilscriffue och öffuerleffuerere latid :) gunsteligen vndt honum, vnder för:ne huffuedgård Wårfrueberga alle the dagzwerker, som falla aff Wika rätteredöme på Fogdöön, liche som Nils Wesgöte thom hade medan han ther på gården wår fogte

war. Och äre samme dagzwerker jn Summa ethhundrade och ottotije. Huickit wij giffue wåre fogter och befalningzmen tilkenne, att the måge wette sig her effter rette, icke görendes för:ne Hans Garstenberg her emott någhet hinder, platz eller förfong, anten på för:ne Wårefrueberga gård, eller the äger ther vnder gården liggie. Biudendes och så landborne som i för:ne Wika retteredöme byggie och boo, att the wälwileligen, och vtan gensegn vtgöre för:ne Hans Garstenberg the dagzwerker som j plictige äre, ee när som helst han eller hans fogte eder ther vm tilseyendes warder. Och tess till ytermere wisse lathe wij tryckie wårt Datum Gripzholm 8 Aprilis Anno etc 44.

Gripsholm den 8 April.

Till riksrådet hr Måns Johansson (Natt och Dag), att de två riksförrädiske presterne, hr Anders i Vi och hr Simon i Sund, oaktadt de ursäkter som Ydre härads deputerade sökt för dem göra, icke få återkomma till sina förra församlingar, och att af deras egendom en del skulle användas till ersättning åt de bönder, som för dem betalt böterna, och återstoden i förvar sättas, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 94 v.

Til Her Moens Johanszon om the Twå Prester her Anders j Wij och her Simen j Sundt, att the schole her vppe försörgde blifwa. Item medt teris godtz skole the bönder betales som them till theris böther haffwe vndsatt, och thet igen är, sättes af wägen någerstädtz tilstädz. Datum Gripzholm. 8 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår synnerlige etc. Weether, käre her Moens, att thenne Lasse Person j Eedt i Ydrö haffwer waridt her för oss, medt meenige Häredens wittnesbreff, om the Twå Prester, her Simen i Sundt och her Anders i Wij, vdhi

hwickit the göre theris endskyllinger, för the stycker, som them tillagde wåre, och begärede, att the motte komme tijt nidt till them igenn, Thet wij ingelunde för monge saaker skuldt wele giffwe samtyckie till, vthan haffwe schriffwit tijt tilbake, att the måge försörgie sich medt andre kyrckieprester. Wij äre och tilfridtz att samme prester må bliffwe her vppe försorgde medt vnderholdt, hwar the elliest så vskyllige äre, som thu [ɔ: the] schriffwe. Så haffwer för:ne Breffwijsere begäret weethe, huru medt the för:ne Twå Presters godtz och löszörer handles skall etc. Så wethe wij icke annet, effther wij höre, att någre aff Bönderne ther i Häredet haffwe försträckt och vndtsatt them the böther the vtgiffwit haffwe. Derföre må j först tillathe, att the samme måge bekomme theris betalning aff then deel ther är, Doch så, att thet må mätes them j händer, effther som skäl och sådant godtz kan werdt ware, Hwadt seden vtoffwer bliffwer, må sätties in til förwaring någerstedtz, ther thet bliffwer vrappet och tilstäde, till tess wij ther om wijdere förtänckte bliffwe, hwadt heller the skole haffwedt igen eller eij. Ther j edher effther rätte wele.

Att han giffwer H. N. tilkänne hwadt ther j Härederne skeer.

Och förundrer oss icke lijtidt, her Moens, att j platt inthet haffwe schriffwit oss till, medt thenne samme bonde, huru samme ärendhe eller wittnesbyrdt sich tildraget hade, Effther j äre jw altijdt mest tilstäde ther j Häredet, eller till thet minste haffwe edher Fougthe ther hosz Bönderne, Så måtte j jw wåge ett breff på oss när slijke ärender förekomme, Och ändå wijdere giffwe oss tilkänne, huru alle andre lägligheter begiffwe sich j then Landzänden, och icke så försumme alle saker, som edher seedwane mest ware pläger. Datum

Gripsholm den 8 April.

Till fogden i Hofs län, Nils Eskilsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, fol. 95 v.

Till Niels Eskilszon j Hoffz län belangendes mongehonde ärender som ther beläglige äre. Först om Starby affwelszgård att han motte bliffwe widt macht hollen. Datum Gripzholm. 8 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Wij förnimme aff thin schriffwelse, Niels, att thu haffwer kendtz widt Starby gårdt, ändoch ther war lijtidt tilförende, then tijdt thu anamede gården etc. Så må thu ware förtänckt vdhi, att hwadt som ther fattes, motte änn nu skaffes ther till, anthen iffrå Schänninge eller annerstedtz, ther man kann bekommet, så att samme Affwelszgårdt motte jw bliffwe wäl widt macht, hwadt rådt ther till finnes.

Wijdere om Alffwelszgården.

Som tu giffwer tilkenne, att Borgerene i Wastene haffwe rogsådtt thenn beste Jordt j Starby gärde, så och trätt thenn beste Jordt, the nu j wår wele szå korn vdhi, Begärendes förthenskuldt weete wår wilie, huru thu j thenn motten handle skalt etc. Så kann thu wäl sielff tänckie, att hwar ther på gården skall holles affwel till wårt behoff, will thet icke wäl schicke sich, att andre schole haffwe Jorden borthe. Derföre må thu finne hwadt rådt thu kant, till att förlijke tig medt Borgerene om samme rogsädt, giffwendes them så mykin sädt igen, som ther sådd är. Menn then äng ther ligger kring om gården, och Abbedijsen pläger lathe berge, må thu och kennes vnder gården igenn, Och elliest j Sommer tenckie till flere ängier ther vnder, Så att mann kunde holle ther en godt affwel, Effther ther står nu wel rådt till änger, sedan

Schänninge bliffwer ödelagdt. Så kan mann altijdt få höödt thäden om winther tijdt. Tu wilt och så i tijdt och tijme tänckie till alt annet, som till samme affwelszgårdtz nottorftig vppehälle behöffwes will. Så må thu och beholle alle the Dagzwercker ther till gården, som Clöster Landboerne äre wane, att göre ther till.

Om H. Nådtz spannemåle vdi Wastena then Almogen begärer köpe etc.

Som thu och lather förstå att Almogens flijtige och store begären är, att the motte få köpe wår Spannemåle som i Wastene ligger, och att span Rog gelder ther 12 öre, och spann korn 10 öre etc. Så förundrer osz att thu icke länge seden haffwer sålt störste parthen aff samme Spannemåle effther wij befalte tig jw, muntligen senest, när thu talede medt oss att thu skulle sälien. Tesligeste är och nu seden schriffwit, att the motte få köpa till theris nodtorfffther, så mykit ther wåre mest empnen vpå, och synnerligen vpå thet theris åkrer icke motte bliffwe osådde liggiendes. Så må thu änn nu medt thet alder förste lathe föryttre meste parthen aff samme Spannemåle ther är, oss till godt reede och Rekenskap, och effther som spannen nu går och gälder, Och laget jw så, att the som nödtorfftige wåre, motte få lösze något hwar, till att så j theris åkrer, och till theris lijffzbärning. Tagendes her före ingen ytterмere Skottzmåel eller jnsage.

Om tegelvgnerne widt Wastena.

Thu berörer och, att thu haffwer latidt komme så myken weedt till the Tre Tegelvgner widt Wastena, som mest behoff görs j thet året, Och begärer wethe, huru thu ytterligere ther om bestyre skalt etc. Så wethe wij föge annet szware tich ther till, vthan alt thet thu kant få rådt till att latha slå och brenne ther thet meste Tegel och kalk, som thu kant affstedt komme, då wåre thet

mykit och högt förnöden, Effther wij äre tilsinnes, thet förste någen förrådt förhonden bliffwer, att lathe begynne på arbetet som thu wårt sinne och meening j thenn motten tilförende wäl förstått haffwer.

Om en Fru Beates Landbo, then och en af thet Dackeselskap är.

Tu giffwer och så tilkänne, om en Fru Beates Landbo, benempdt Mons j Boosgården, som mykit war medt j thette vproor, och kant thu ingen rätt få på honom, Effther han haffwer altijdt sin tilflucht till Fru Beata etc. Så wele wij wel schriffwa Fru Beata ther om till, och lathe förfare huru saken haffwer sich j thenn motten. Doch biude wij tich, att thu änn nu far skonlige medt the Bönder, och rijffwer änn icke alt vp medt röther Effther the äre störste parten änn nu så nyligen Christne wordne. Ther rätte tich effther.

Om them j Swanszholtz sockn och theris Kyrkiehärre.

Wij förmerckie och, att the j Swanshals sockn wele icke gärne beholle thenn her Pedher, som tilförende satt j Ååby etc. Så kunne wij wäl lijdhe, att the skaffe sich en annen, hwar han icke gör samme Presteembethe fyllest, som honom medt rätte bör. Thet må thu giffwe them på wåre wägne tilkenne. Datum

Om the Stålbågesmeder ther i Wastena och the Stålbåger the giort hafwe.

Schall thu wette Niels, att wij haffwe fått en hop Stålbåger hijt vp som the Twå stålbogesmeder j Wastena till wårt behoff giort, och wij them dyrt nog betaledt haffwe etc. Så befinne wij vdhi sanning att the haffwe giort oss stort Förräderije medt samme Stålbåger. Förty the langa inthet skott, och så snart mann haffwer skottedt

någre gonger medt them, då äre Bogerne platt förlammede, så att wij haffwe inthet gagn aff them, vthan motte så gärne haffwe kastedt then vmkost, som wij ther vpå went haffwe j treckenn. Hwarföre biude wij tich, att thu tager the Stålbåge Smeder widt halsen, och schicker them wälförwarede vp till wår Befalningzmann vpå Stocholm, Och lager så, att all theris reedskap fölier medt hijt vp, wele wij seden försökie lathe, vm the icke kunne eller schole göre oss bäther arbethe her vppe, änn the ther nijdre nu giort haffwe. Tette motte thu ingelunde försume. Datum

Gripsholm den 8 April.

Till hr Gustaf Olsson om Frans Trebow.

Riks-Registr. 1544, fol. 97 v.

Till her Göstaff Olson om Frans Tröbo, Datum Grijpzholm. 8 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår synnerlig gunst och nåde tilförende etc. Käre her Göstaff, wij kunne icke förtijge för edher, hurelunde then Frantz Tröbo haffwer nu genom sin schriffwelse annlanget och begäret 3 eller 4 hundret Daler till en försträcking aff oss, ther medt hann wille skaffe oss och Rijkit ett mechtigt profijt, som han lather sich tyckia etc. Så kunne wij icke rätt besinne, hwadt grundt eller meening ther ligger vnder, eller huru han går till wärcke medt sin annslag, tileffwentyrs ther wij hade giort honom en slijg förstreckning som hann begärer, weethe wij icke hwadt betalning wij finge igenn, Effther wij finne vdhi wår Cammer, att han haffwer vpburit monge och märckelige Summer, bådhe j Franckerijke och her hemme, ther han hwarckenn reede eller Rekenskap före giort haffwer. Och schole wij förthenskuld wäl tro, att hwar hann komme sin möde wijdt, och kunde komme aff landet medt then ladning han sich nu tilsammens skaffet haffwer, schole wij

näppeligen szee honom någen tijdt j thette Rijke igenn, mykit minne komme till wår betalning. Förthenskuldt haffwe wij nu, på en wissere beskeedt och försächring latidt genom wår schriffwelse fordret honom hijt vp till ordh och samtael medt oss, på thet wij motte medt någen lämpe förfare, hwadt han i sinnedt haffwer, och att wij motte komme till någen Rekenskap medt honom. Doch haffwe wij vdhi wår schriffwelse icke anners latidt oss förmärckie, vthan att wij haffwe något synnerligit att handle och tale medt honom, för änn han drager vtaff landet, som han oss ther Wästwart bestyre skall, att han förthenskuldt oförsumeligenn wille skynde sich hijt vpp till oss etc. Hwarföre är wår wilie och befalning, att j medt lämpe och oförmerckeligen wele lathe haffwe vpszeende medt honom, giffwendes granneligeu acht vpå hwadt han vpå slår, eller om han haffwer någen hemmelig stämpling, anthen medt en eller annen, ther medt han achter att stinge sich aff wägen för änn mann weet ther ett ord aff, Förskaffendes så, att hann jw ändeligen kommer oförsumeligenn hijt vpp till oss, Doch må j beholle thette heemeligen hoss edher, så att han icke får ther någen sprick vtaff. Och thet Timber och annet hwadt hann ther församblet haffwer, må j lathe bliffwe ther tilstäde, till tess j få wijdere beskeedt iffrå oss. Käre her Göstaff j wele thetta ingelunde försumet bliffwe lathe, Effther her ligger oss ingen ringe macht vpå. Datum

Gripsholm den 8 April.

Till hr Sten Eriksson om de ankomna underrättelserna från Danmark och om knektarnes aflöning och inqvartering.

Riks-Registr. 1544, fol. 98 v.

Till Steen Erichson sampt en Copia iffrå Danmarch etc om the Danskes gode wilia till oss fatige Swenske männ. Datum Gripzholm. 8 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår synnerlig gunst tilförende. Wij skicke tig, Steen, her hoss förwaret en Copia eller affschrifft tilhonde, aff ett breff, som thenn Student, medt hwickenn wij vdhi Vpsale j Distingz nest förlijden handledt bleff, oss aff Danmarch tilschriffwit haffwer, ther aff warder thu sielsinde lägenheter förnimmendes. Är förthenskuldt wår wilie och begären, att thu wilt sådane saker och lägenheter hosz tig granneligen bewäge och besinne, hwadt för ett gott nåboerskapt sådant ware skall, behollendes samme saker på thet hemmeligste hoss tig.

Om the Knechter som obetalede äre och her i Vplandt och Östergötelandt liggie.

Thernest förundrer oss icke lijtet, att thu och Peder Braa icke tänckt till, om tesse knechter her i Vplandt och Östergötelandt liggie, hwart häden mann them förläggie skulle, Effther tesse Städer äre så förlagde medt knechter, att the snart platt förderffwadhe bliffwe. Jngen achter slijke saker, eller huru j then motten tillgår, vthan alle fare theris koosz, thenn ene hijt thenn annen tijt till tess wij få en hop ödhe städer och vwillige vndersåther ther vdhi. Så west thu wel sielff, att Wijkmandtz är icke vdhi Fyre eller Fem måneder bethalede, icke häller then annen j Östergötelandt Anders Smålenninges Fänicke, icke häller the Swenske knechter j Calmarne liggie, lijkewäl färdes

Päder Braa sin koosz, lijche som saken wordede inthet mere, och will doch ware och kallis en öffuerste, ändoch han icke doch stort mere gör till sakenn, thet doch (: Gudt känne :) oss ganske tungt och beswärligit är, Och säge fast häller, att, när the icke wille beställe eller fultgöre thet the haffwe sich vt före och them medt rätte borde vträtte, att the då heller hade sich ther vtaff medt, så kunde wij då schicke oss på annet folk, och icke bliffwe så skändeligen försumede, som nu skeer etc. Och på thet tesse Städher icke platt j grunden förderffwede bliffwe motte, haffwe wij så förtänckt oss, att wij wele lathe thenn Jachims vt der Marchz Fenicke drage först ått Stocholm, och lathe schicke henne offwer till Finnlandt, och förlägges ther j Städerne. Och seden, så snart tesse andre Twå Fenicker Wijkmandz och Anders Smålenninges affbethalede bliffwe, då kann mann lathe förläggie samme Wijkmandz Fenicke vdhi alle tesse vplendzske städer, Så bliffwer them jw gästningen något ringere, änn hon her till waridt haffwer. Och thenn Anders Smålenninges Fänicke kan man då läggie nidt, till the Wäsgötiske städer, effther the haffwe nu waridt frije för slijk gästning, seden longt för Jule, Så bliffwe och the Ösgötiske Städer något förlossede. Hwarföre är wår wilie och begären, att tu wilt ware förtänckt vdhi, att tesse twenne bethalninger medt thet förste skee motthe, och betänckie hwicke ther till förordnes skole, som tette beställe kunne, Effter Per Braa icke är tilstädes. Och ju förre thetta skee kunde, ju bether thet wåre, och heller wij thet säge. Gudt befalendes. Datum

Gripsholm den 10 April.

Öppet bref för mäster Hans Skolmästare i Strengnäs på en tomt derstädes.

Riks-Registr. 1544, fol. 104.

Öpit breff för mester Hans Scholmestere vdhi Strägnes på en ödhe Domproweste tompt ther sammestedtz, att byggie och niuthe vdi sin lijfztijdt. Datum Gripzholm. 10 Aprilis. Anno etc 1544.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effther oss Elskelig her Hans Nicolaj Scholmestere j Strängnes haffwer giffwit oss tilkenne, thet han achter vpbyggie thenn ödhe Domproweste tompt j Strängnes, hwar wij elliest honom wår gunstige wilie och tillatelse ther till göre wele. Och att hann samme Tompt vdhi sin lijffztijdt niuthe och bruke må. Hwickit wij och så, aff wår synnerlig gunst och nådhe vndt och effther latidt haffwe, som wij och nu medt thette wårt öpne breff vnne och effther lathe, att hann samme tompt, medt the husz och wåninger han ther vpå byggiendes warder, fritt och obehindret vdhi sin lijffztijdt niute, bruke, och beholle, må och skall. Hwarföre biude wij wåre Fougter, Embetzmenn, och alle andre som för wåre skuldt wele och skole, göre och lathe, att the icke j någer motte göre förbe:te her Hans Nicholai her emot hinder, plattz eller förfong. Datum

Gripsholm den 10 April.

Till Michael Olsson, fogde öfver konungens arfvegods, om samma gods.

Riks-Registr. 1544, fol. 104.

Swar till Michel Olson som H: Nådtz Arffwegodtz j befalning haffwer, belangendes om samme godz. Datum Gripzholm. 10 Aprilis. Anno 44.

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkenne, Michel, om the 18 eller 19 wåre egne arffwegodtz, som brende äre, och Landboerne begäre Frälsze på them, på ett år eller 2 tilgörendes, hwar samme godz schole elliest vpbygde bliffwe. Sammelunde om the andre wåre arffwegodtz, som lenge haffwe legat ödhe, effther the haffwe för mykit skattlagde waridt. Och begärer derföre, att wij wele något midle medt them j theris skatt, så wele the gärne besittie och byggie godzen vp igen etc. Och effther thu sådant schriffwer, förundrer oss icke lijtedt, att thu icke haffwer giffwit oss vdhi längden nampn iffrå nampn beschriffwet, hwicke the godtz äre, eller mykit the schylle. Och förthenskuld kunne wij inthet synnerligit sware ther till, vthan oss synes lijchast ware, att thu medt thet förste giffwer tich hijt vp till oss, Görendes oss beskedelig vnderwijsning, huru alle lägligheter sich vm wåre arffwegodz begiffwe, Så kunne wij och wijdere lathe tich förstå wårt sinne och meening både vm tesse och alle andre saker. Så kunne wij och wäl lijdhe att the godz som haffwe waridt brände, må giffwes någen frijheet. Och må thu rätte tich ther effther, att wij ingelunde wele haffwe slijke skalker och Förrädere boendes på wåre godtz, som her till skedt är, Vthan thu må tänckie till, att wåre godtz motte bliffwe medt gode och trogne Dannemen besatte. Ther må thu aldelis rätte tich effter.

Om några städtzle oxer han vpburidt haffwer aff Bönderne.

Som thu och begärer weethe wår wilie om the Stedzle Oxer och Kör, som en part aff Landboerne tich vtfest haffwe, hwart häden thu skalt them komme lathe. Så är änn nu icke tijdt, att thu sådane stedzle boskap skalt vpbäre. Derföre må thenn saek bliffwe ståendes, till tess thu haffwer warit her vppe hoss oss, Så skall thu få ythermere beskeedt vm, och alle andre saker.

Om Hans N. huffwedtgård Grönzskog vdi Närickie [ɔ: Småland].

Som thu och lather förstå, att wår huffwedtgårdt Grönskog är så ilde nedrothen och förderffwedt, och att Landboerne tilbiude, och wele hielpe medt timber och annet, att gården skall komme till macht igenn etc. Så hwar the thet göre wele, wåre thet oss icke vbehageligit. J thenn motten thu wilt handle medt them, thet beste thu kant.

Om then affliffwede Peder Benctson som Niels Person leet afrätte.

Tu giffwer tilkenne om thenn Peder Ben[ctson] som wår Fougte Niels Pederson lott rätte, som thu tilförende hade giffwit fridt etc. Så weethe wij inthet synnerligit huru ther om är, kunne icke häller förstå tijn schriffwelse, Doch behöffwer thu icke läggie tich så mykit j förswar för slijke skalker och Förrädere. Ther är dog nog qwart aff samme selskap. Och tenck her effther alffwarligen till, att wij ingelunde wele haffwe slijckt selskap på wåre godtz. Och effther oss endelis fruchter, att thu icke haffwer så gott förstond att handle j slijke saker, som wäl behöffdes, derföre må thu städze haffwe thijn rådt medt Germundt Swenson, hwadt thu göre eller lathe skalt, och icke löpe alt öffwer titt eigit sinne och huffwedt. Ther rätte tich effther. Datum

Gripsholm den 11 April.

Till fogden i Ångermanland och Medelpad, Jacob Holst, om perlor och fisk derifrån m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 105 v.

Till Jacop Holst om några pärler som han till H. Nådt aff Ångermannelandt förschicket haffwer etc. Datum Gripzholm. 11 Aprilis. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe fått the pärler, som thu oss tilhonde skicket haffwer, Jacop. Så ändoch ther äre icke stort flere iblandt änn 2 eller 3 som något duge, må thu dog lickwel winnleggie tich att köpe vp alle the pärler thu öffwerkomme kann, och besynnerligen the som något dughe. Och må thu giffwe them som tage samme pärler något när skäl för them, effther som the äre godhe till, och the äre wane få aff androm, på thet the icke skole stygges widt att sälie oss samme pärler, häller änn andre. Thu wilt och szå flijteligenn winnläggie tich, att förhöre om sådant j Medelpaa, och flerestädtz ther älffwer äre, Och szee till, att thu handler troligenn medt oss i thenn motten, Så att thu icke stinger the bäste aff wägenn, och sänder oss the ringeste. Thu wilt och så lathe ransake elliest ther j landet, om ther icke finnes någenn malmberg, Wij skole doch alrig annet tro, änn att ther finnes jw sådant, hwar man will flijteligen ransake ther effther.

Thernest, som thu rörer om the hielpefiske, att almogenn wele gärne göre oss ther medt hielp och vndsättning, till wåre Slott och gårder, hwar wij wele läggie saltet till etc. Så äre wij ther medt till fridtz, att thu skaffer tich ther till Salt aff Stocholm. Wij haffwe schriffwit Botwedt ther om till, att hann skall sände tich så mykit salt, som ther till behöffwes kann. Derföre må thu och schriffwe eller göre honom budt, mykit ther till behöffwes will.

Om thenn Laxefors som thu haffwer latidt vpbyggie, och bönderne begäre, att the motte få beholle samme

laxefors för en årlig summa. Så kunne wij ther föge sware till, Effther wij icke weete legligheterne medt samme forsz, eller hwadt samme Laxefors duger. Tu wilt förthennskuld ytthermere giffwe oss ther om tilkenne, och mykit bönderne biude ther vtaff, seeden kunne wij wijdere handle j sakenn, eller mykit tich synes the medt rätte, och vthenn theris skade kunne årligenn göre ther vdaff. Datum

Gripsholm den 11 April.

Till Botvid Larsson, om sändande af salt till Norrland, bygnadsarbeten på Upsala kungsgård och Upsala stads befästande.

Riks-Registr. 1544, fol. 106.

Till Bottwidt Larson att han lather för:ne Jachop Holst bekomme något Saltt till fisk. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Schall thu wethe, Botwet, att Jachop Holst haffwer schriffwit oss till, att the bönder, som bruke strömingefiske ther i Angermannelandt, wele gärne göre oss en godt vndtsättning årligen, aff the ströminge nöther till wåre Slott och gårder, Doch medt så skääl, att wij holle ther wårt eigit salt till, thet wij och bewilliget haffwe, och haffwe befalet förne Jacop Holst, att schriffwa tich ther om till. Hwarföre må thu lathe honom få szå mykit Salt som ther till behöffwes, när hann thet aff tich fordre lather. Sammelunde är wår wilie, att thu skicker hijt oförsumeligen the 2 karler som Jachop Holst haffwer schickat till tig, och weethe vmgå med Laxekaar och Staakenäät, Wij wele sielffwe handle med them, och vnderwijsa them, hwar the bliffwa schole. Datum

Effter thet, Botwedt, wij haffwe och så j thenne Sommer acktet lathe tage vppå att förbättre Vpsalæ gårdt, Som wij icke häller obenägne äre, att lathe befäste Vpsalæ by,

hwar ther till elliest någerlunde rådt och tilfälle wåre. Och effther wij haffwe ther ingen Byggemestere wid honden, såge wij vmygit gärne, att när M. Påffwel haffwer nu kommit arbetet till gongz ther vppå Stocholms Slott, så att han på någen kort tijdt kunde vmbäres ther iffrå, att thu då affärdigede honom dijt till Vpszala Befalendes honom, att hann motte beszee lägligheterne ther och göre oss ther vppå ett förstäck, först vpå thenn gamble gårdt, och seden beszee lägligheterne, vm thenn By icke kunde ryckis något nämbre tilsammens, och effther fördeel befästes, Doch behöffwer hann icke förtöffwe ther längre, änn att hann kann beszee alle lägligheter, och mäther aff hwadt som till gårdtzens och Stadtzens befästning behöffwes. Seden må hann drage ått Stocholm igenn, och lathe ther göre samme förstäck. Hann motte och wäl beszee och ransake ther kring Vpszala, om ther icke finnes någenn bättre lägligheet eller plattz, ther mann kunde läggie ett fäste medt wattn och alle andre nodtorfftige lägligheter, änn ther gården nu ligger. Ther vm thu flijteligen medt honom handle och rådtslå wilt. Datum vt in literis

Stockholm den 14 April.

Till Nils Vesgöte om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 107.

Till Nils Weszgöte swar om många ärender. Först om theris öpne breff vdi Hoffz lään etc. Stocholm. 14 Aprilis 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe fått titt breff, Niels, medt the opne breff, som thenn meenige mann j Hoffzlän vtgiffwit haffwe etc. Så synes oss, att the vdhi samme breff haffwe wäl loffwet gott, giffwe Gudt, att thet motte och så medt gärningerne, som medt orden, fulkompnet bliffwe.

Om the Schänninges Nunnor.

Thernest som thu berörer, vm the Schäningz nunner, wele nödigt till Wastena, vthann begäre bliffwe vthe på bygdenn hosz theris sleckt och wener etc. Så weethe wij icke om thet skall ware rådt, att lathe bliffwe them hosz bönderne. Effther oss fruchter nog, att hwar them thet efftherlatidt bliffwer, skole the predicha och liuga bönderne all thenn skalkhet the någenn tijdt kunne. Derföre må thu änn nu på någenn tijdt lathe bliffwe them ther the äre, till tess wij ytermere ther om kunne förtänckte bliffwe.

Som thu och lather förstå, att hwar thenn bygning skall haffwes förhänder widt Wastena (: som achtet är :) will ther en hop Härremandtz gårder j öde lagde bliffwe. Så behöffwer thu föge achte thenn saek, wij wele wäl sielffwe finne rådt till att förlijke oss medt them som samme gårder äge. Måå thu ware förtänckt vdhi vm thenn gårdt Starby, som till ladegården ärnet är, att ther motte bliffwe satt affwel på, och elliest att the andre gårder, som är Alffwastra och Hoff, medt theris affler, motte och något acktede och wäl widt macht holdne bliffwe, så kann thenn ene affwel hielpe thenn annen, när så behöffwes.

Som thu och lather förstå, att en part aff the borgere ther j Wastena wele gerne lösze thenn spannemåle Rog och Korn som ther j länet faller, Begärendes weethe wår wilie ther om etc. Så effther thenn lägenhet som nu her i Rijkit, medt thenne szwåre och dyre tijdt på färde är, kunne wij föge Spannemåle änn nu afflathe. Doch hwar ther några fatige wåre, som nödt eller trong hade, wåre wij tilfridtz, att thu vndsatte them något effther som spannen går och gälder ther nijdre. Ther thu wilt tich effther rätte. Datum

Stockholm den 15 April.

Till Olof Michaelsson om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 108.

Swar till Oloff Michelson, belangendes först om then Spannemåle vdhi Söderchöping. Datum Stocholm. 15 aprilis. Anno etc 44.

Wår etc. Som thu giffwer tilkänne, Oloff, om thenn spannemåle som till Söderchöping kommen är, att han wäl förwaret är j godt husz, och begärer weethe hwart hann komme skall etc.

Så förundrer oss, att thu icke haffwer solt något aff samme Spannemåle, effther mann icke kann stort få bäther skäl för honom änn nu widt thette pass. Äre wij änn nu till fridtz, att thu må sälie en godt part aff samme Spannemåle. Wij förnimme och, att thu haffwer latidt meste partenn aff wårt Landtgille meltedt j malt, hade wij fast häller seedt, att en part hade bliffwit liggiendes j korn, att mann hade kunnet vndsättie almogenn att szåå theris åkrer medt. Derföre motte mann j thenn städt tänckie till att vndsettie almogen aff tijendenn för lijke och skääl, på thet theris åkrer motte icke bliffwe osådde liggiendes j wår. Thet samme må thu giffwe flere wåre Befalningzmenn j thenn landzänden tilkänne, att the måge weethe sich ther effther rätte.

Som thu och lather förstå, att Landboerne widt Calmarne förmechte icke göre theris Landgilles smör vt, vthan biude 12 öre för pundet etc. Så äre wij tilfridtz, att thu må taga the 12 öre för pundet. Wij haffwe icke häller befalet att sättie Landboerne någerstädtz pundet dyrere änn till 12 öre. Ther rätte tich effther.

Om the Schäningz Nunnor etc. supra folio priori eadem.

Tu berörer och att the Schäningz nunnor wele ingelunde till Wastena etc. Så må mann wäl lathe komme them till Wreetha. Menn att städie them vt på bygden, synes oss icke rådt ware, som wij och tilförende haffwe latidt schriffwe Niels Wäszgöte ther om till.

Om sancte Jngride skrijn j skäninge.

Vm S. Jngrede skrijn ther vdi Schäninge är wår wilie, att thu allene icke skalt befathe tich något ther medt, vthan tag medt tich ther öffwer Niels Wäszgöthe, och 3 eller 4 gode förstondige borgere aff Wastena Lathendes seeden komme samme skrijn till Wastena, sättiendes thet j munkernes Säkerstiye, till tess wij wijdere ther vm förtänckte bliffwe. Ther rätte tich och effther.

Om affwelen widt Schäninge.

Som thu begärer wethe om affwelen ther widt Schänninge, huru medt honom handles skall etc. Så äre wij icke till sinnes, att holle ther någenn affwel. Menn hwadt ther är till jnuentarium ett eller annet, thet må thu lathe komme till wåre gårder Hoff och Linchöping, och lathe schriffwe ther vdhi inuentarium.

Om hans Fodring på Häster.

Vm borgeläge till tijne karler wele wij framdelis ware förtänckte vm, när wij få weethe hwadt thu haffwer för häster. Wij kunne och icke holle för stort borgeläge j thenne tilkommende Sommer, för thenn store förnödt och dyre tijdt skuld, som för hondenn är. Derföre må thu och flere aff Fougterne ware förtänckte vdhi, att slåå en part aff edher häster j grääsz, effther ingenn annen rådt will j thenn motten på färde ware. Ther thu må ware förtänckt vdhi. Datum

Gripsholm den 15 April.

Till Frans Trebow om hans förslag rörande handeln, och att han skall uppresa till konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 109.

Till Frantz Trebo att hann giffwer sich vp iffrå Nylödesze hijt till Kong:e Ma:tt för änn hann någerstädtz drager på annen stadt. Datum Gripzholm. 15 Aprilis. 44.

Wår gunst etc. Aff tijn schriffwelse, Frantz Trebo, så och af the breff och schrifftlige vnderwijsninger, som thu wår Secreterer och Cammer Rådt haffwer tilschriffwit, haffwe wij vdhi längdenn förnummit the forslöge(!) thu achter bruke medt thenn handel som thu haffwer tich företagit etc. Så lathe wij oss sådane tijn rådt och meeninger wäl behage. Doch effther wij haffwe några flere märckelige saker, att handle och taale medt tich, som wij gärne wele ther Westwart beställte och vtträttede haffwe, them wij icke kunne så j lengden schriffwe lathe. Derföre må thu oförsumeligen på en kort tijdt giffwe tich personligenn hijt vp till oss, för änn thu drager någen wart aff landet. Så kann thu då yttermere förnimme hwadt wårt sinne och meening är, Och tess bäter och ytterlige beställe och vträtte hwadt oss förnöden är både her innrijkis, så och ther vthe. Thette thu ingelunde försume wilt. Datum

Gripsholm den 15 April.

Till Biörn Persson och Lars Organista, om den borgen, som är ställd för den bortrymde Christopher Guldsmed.

Riks-Registr. 1544, fol. 109 v.

Till Biörn Pärson och Larentz Orgelekere om thenn borgenn Lucas Mattzson haffwer stält på thenn Christoffer Gulsmedtz wägne, som bortlop. Datum Gripzholm 15 Aprilis. anno 44.

Wår gunst etc. Wether Biörn och Larsz, att wij haffwe warit öffwer eensz medt then wår tienere Luchas Mattzow, vm thenn Borgenn hann Niels Boye och the andre hans medtborgere haffwe stält oss, på thenn förlupne Christoffer Gulsmedtz wägne, Så att hann och the anthen skole ställe och förskaffe oss för:de Gulszmedt personligen tilstäde her j wåre Befalningzmendz händer innen Johannis Baptiste dag nestkommendes, och ther medt bliffwer theris borgenn qwitte och frije, eller och vm the thet icke göre kunne, då skall både hann och the andre, som haffwe sagt oss godt för honom vthan all wijdere vpschuff och förhaaling giffwe oss Ett Tusennde march ortuger innen förbestemde tijdt och stundt, Och tervtöffwer vpfylle och betale oss alt thet Sölff, guldt, och annet hwadt som mann kann till thet ytterste beräckne, att förbede Christoffer Guldsmedt haffwer oss borte och iffrå tagit. Och effther wij haffwe nu giffwit Luchas Mattzson förloff att drage sin koesz her aff Rijkit, Derföre må och för:ne Luchas förlijke sich medt the andre hans medtborgenn thet bäste hann kann. Doch så, att j aname en nogachtig förskriffning aff the alle på samme handel, Så att wij motte bliffwe försächrede på wåre sijde, och weethe hweem wij medt rätte skole haffwe till att taele, vm för:ne Summe peninger och wår ledne skadhe, seeden för:ne Luchas är

affdragenn, Och att wij icke längre medt för:ne Summa förhalede bliffwe, änn till thenn förbestembde tijdt. Ther rätter edher effther. Datum

Gripsholm den 15 April.

Till Henrik Simonsson och Nils Vilkeson, att hafva tillsyn öfver handeln i Vester- och Österbotten.

Riks-Registr. 1544, fol. 110. Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 7: 116.

Till Henrich Simenson och Niels Wilkeson, att the medt then köpenskap emellen H. N. Köpmenn ther j både båttnerne och Rydzerne godt tillsyn haffwe skole. Datum Gripzholm vt supra.

Wår gunst etc. Schole j weethe Henrich Simenson och Niels att wij vdhi sanning förnummit haffwe, hurelunde en hoop Landtzköpmenn, Hoffmen och andre pläge drijffwe stor handel och köpenskap ther j bådhe bottnerne, Och synnerligen medt the Rysser, som årligen tesse effther:ne hampner besökie pläge, Som äre Tornö, Kymia, Liminge och Salu. Och ändoch samme Ryssköpmenn icke före stort annet änn förderffwelige warer hijt inn j Rijkit, Som är hansker, Ryssehuder, lerefft, köyel, och annet slijckt skrap. Så skaffe samme Landzköpmenn them dog igen the aller bäste warer, som her i Rijkit falle kunne, Som är skijffwekopper, pärler, och andre slijke sköne och oförgängelige warer. Hwarföre biude wij eder widt wåre strånge näffst och wreede, och eder tro tieniste, att j ingelunde effthertate, eller egenom finger see att för:ne Landtzköpmen, Hoffmen eller andre, skole her effther bruke någen slijk handel, anten medt kopper, pärler, eller the skinwarer, som oss tiene, ther att sälie eller förwände medt the Rysser, för sådane ringe warer, som the hijt inn före, så frampt wij icke ther vtöffwer vthan alle nådher straffe skole. Ther j eder aldelis effther rätte wele. Finne wij

och, att j szee ther medt igenom finger, som Michel helsing och någre flere giort haffwe, då twijler icke häller j vpå, att wij wele tale eder ther om hart nog till. Datum

Gripsholm den 15 April.

Till Esbiörn Skrifvare, m. fl., om knektarne.

Riks-Registr. 1544, fol. 110 v.

Till Esbiörn Schrifwere att han haffwer grann vpsyn medt the Knechter ther j Calmarna som wore vnder Jochim vt der marchz Fänicke, och nu haffwe passebordt, att the icke bruke något mytterije iblandt the andre knechter vdi Städerne her i landet.

Wår gunst etc. Schall thu weethe, Esbiörn, att wij haffwe latidt giffwe några aff wåre Knechter, som vnder Jochim vt der marchz Fenicke liggie, paszbordt och förloff aff landet. Så förnimme wij, att samme förloffwede knechter wele icke drage vtöffwer landt eller igenom Danmarck theris kosz aff landet, vthan wele nu medt the förste skipp, som affsägle, giffwe sich theris koesz, Och förthenskuld äre the dragne somme till Surcöping, somme till the andre Städer, Som äre Calmarne, Norcöping och Nycöping. Kann och tileffwentyrs skee, att the wele åther på nytt lathe schriffwe sich vnder the andre Fänicker, thet wij ingelunde häller tilstädie wele, Effther thet äre icke vthan en hop snorckere och puckere. Så fruchter oss nog, att samme sälskap ther the komme i Städerne till the andre wåre Knechter, som ännu i tienisten äre, att the bryggie oss inthet gott vppå, vtan mykit snarere anrichte något mytterije iblandt them. Derföre är wår wilie och alffwarlige befalning, att thu wilt lathe haffwe nöge acht och tilsyn ther j Calmarna, att sådant icke skee må. Förnimmer thu och någen som thet gör, då tenck ter till, att hann ther vtöffwer må straffet bliffwe. Och vnderwijse thet

samme the som befalningen haffwe öffwer wåre Knechter ther i Calmarne, att the och haffwe vpsyn ther medt. Tette ingelunde försummendes. Datum

Samma meening till

till
- Germund Calmarne
- Her Birge westerwijk
- Henning Nychöping
- Botwedt Stocholm
- Marchus Anderson Gefle
- Her Göstaff Olson Nylödtze

Gripsholm (den 15 April).

Till Biörn Pederson och Lars Organista om Georg Normans och Valentin van Lüttichs räkenskaper.

Riks-Registr. 1544, fol. 111 v.

Till Biörn Pederson och Larentz Orgelekere om Valentins och M. Jören Normans Rekenskap. Datum Gripzholm.

Wår etc. Wij haffwe tilförende latidt schriffwe eder til, att i skulle vtdrage och förslå Jören Normandtz och Valentins Rekenskap, hwadt som the haffwe vpburit i thesse förlidne åår vthaff wår Cammer, Giffwendes oss en affskrifft ther aff, ther effther wij kunne szee huru stor theris vpbördt waridt haffwer etc. Så är ännu nu wår wilie och befalning, att i wele tänckie ther till att så skee motte, Förskickendes oss ther en affschrifft vtaff. Tesligeste latendes them sielffwe förstå och öffwersee samme Register, ther effther the sich rätte kunne. Och äre wij tilfridtz, att i förstreckie Valentin nu på Rekenskap Femptiije march ortuger, ther hann kann hielpe sich medt, till tess wij bekomme en wijdere vnderrichtung och beskeedt på för:de hans vpbyrdt etc. Datum

Gripsholm den 15 April.

Till fogden på Salberget, Olof Jonsson, att han skall sända en kunnig bergsman till konungen, som kan undersöka nyfunna silfvermalmsfyndigheter.

Riks-Registr. 1544, fol. 111 v.

Till Oloff Joenson, att hann sänder en karll som förstondt hade på alle honde bergzbrukning, till gamble sölffbergit och i Bierke och Grenge sockner att besee the sölffstreek ther funnes. Datum Gripzholm. 15 Aprilis. anno etc 1544.

Oss är vnderwijst, att ther vpe widt gamble Sölffbergit, och synnerligen j Berckie och Grengie sockner finnes änn nu några sköne sölffstreck, aff hwicke wij haffwe seedt några stycker malm. Och haffwer thenn som boer her widt Bischopzbergit giort ther vtaff j tette år wäl till 10 eller 12 lödige march sölff. Så synes oss, att hwar ther wåre någen som rätteligen kunde bruke samme streck, skulle ther wäl göres godtz efftther. Hwarföre är wår wilie och begären, att thu wille skaffe oss en godt och trogenn förstondig karl ther iffrå Salebergit, som hade förstondt på alle honde bergzbrukning, Smeltning, och annet hwadt ther till hörer, Skickendes honom tijt vp, så kunde hann beszee om hytteströmer, och annen lägenheter, och hwadt ther wille bliffwe vtaff. Seden kann man finne yttermere rådt till att beställe ther om. Datum

Gripsholm den 16 April.

Till Biörn Pedersson och Lars Organista om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 112.

Swar till Biörn Pederson och Larentz Orgenist. Först om then dag the begäre att affärdige Jören Normandtz och Valentins Rekenskap, Att the göre thet iffrå sich thet snareste them mögeligit är. Datum Gripzholm. 16 Aprilis.

Wår gunst etc. Som i göre eders entskyllung, Biörn och Lars, att i icke för Sölffköperens Rekenskap skuldt, haffwe för thesse hälgedager kunnet göre the extracter på Cantzelerens Normandtz och Valentins vpbörder aff Cammerenn till reede, vthann begäre änn nu frist på 14 dager etc. Så är wår wilie och befalning, att i ingelunde wele längre fördröye ther medt, Vthan medt thet snareste mögeligit är, lathe göre samme Extracter till reede, effther oss ligger ther och macht vppå.

Om Lasse Sölffköpere.

Som i och giffwe tilkänne, att Lasse Sölffköpere gör sin entskylling, att han icke kann wäl komme hijt, för änn hann haffwer ene gonge waridt vppe widt Bärgit, och betalet Bergmennene Sölffwet, Effther the haffwe nu föge till peninger, att vppeholle arbetet och vmkosten medt, i thenne dyre tijdt etc. Så må Lasse seije i then motten hwadt honom synes, Wij weethet doch wäl annerlunde. Hann haffwer jw så monge Schriffwere ther vpe hosz sich, som jw kunne så wäl som hann giffwe the peninger vt, och holle ther Register på, För then saak skuldt behöffwer hann icke göre så dyr tijdt vtaff, Menn wij schole snarere tro, att hann will häller tijt vp änn hijt till oss etc. Så biude wij eder alffwarligenn, att j endeligen lathe honom och Rasmus wår dreng medt Malmschriffweren komme hijt

och göre oss yttermere vnderwijsning om tette framlidne års Rekenskaper, för änn the drage vp till bergit igenn. Ther rätte tich effther.

Om diecknar.

Som i och begäre att till alle Bisperne her i Rijkit om Dieckner schriffwes motte. Tet samme skall och så bestält bliffwe.

Och förundrer oss icke lijtidt, Lars, att hwadt wij tig i några motte befale, skall strax komme för them igenn, som nu her medt skeedt är, att både Norman och Valentin weete alt, hwadt wij j thenn motte befalet haffwe. Så wåre thet föge för nöden, att man giffwer them strax tilkänne alt hwadt wij handle eller tale. Och förlat tig ther fulleligen till, att hwar thet skeer offthere, då bliffwer thet icke till tacke tagit, eller hollit tich till gode. Ther rätte tich effther.

Gripsholm den 16 April.

Till Lars Sölfköpare, att han skall komma till konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 113.

Till Larsz Sölffköpere att han kommer till Hans Nådt så snart hans Regenskap besluten är. Datum Gripzholm. 16 Aprilis.

Är wår wilie och befalning, Larsz, att så snart tin Rekenskap besluten är, att thu då giffwer tich hijt till oss, Görendes oss en wijdere vnderwijsning, huru thenne framlidne årsz Rekenskap sig förlupen är, Så wele wij och giffwe tich swar och beeskedt på the andre 2 eller 3 werff, som thu oss nu tilskriffwit haffwer. Datum

Gripsholm den 16 April.

Till Rasmus Nielsson, att komma till konungen med räkenskaperna för Salberget, sedan han förbättrat desamma.

Riks-Registr. 1544, fol. 113.

Til Raszmus Nielson att han komber till Kong:e Ma:tt medt thet snareste ställendes hans regenskap effter tet sätt som honom war vnderwijst. Datum vt supra.

Oss förundrer, Raszmus, att thu haffwer schriffwit oss så ett slätt beskeedt till vm thette framlidne 43 års Salebergz Regenskap, Effther thu wäl weest, att wij haffwe giort tich en annen Vnderwijsning, huru thu skulle holle samme Regenskap. Hwarföre biude wij tich, att thu ställer samme Rekenskap på ett annet sätt, och som wij tich tilförende vnderwijst haffwe, Giffwendes tich seeden oförsumeligen med Sölffköperen och Malmschriffweren hijt till oss, Görendes oss yttermere vnderwijsning vm samme Regenskap. Ther rätte tich effther. Datum

Gripsholm den 16 April.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 113.

Till Bottwedt Larson de varijs rebus. Datum Gripzholm. 16 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Om the Twå finske barcker, som thu haffwer latidt tilreede göre, Botwedt, och achtedt lathe löpe till Finlandt att hempte wår Spannemåle och fethalie hijt vtöffwer medt, och begärer weethe the Capitenere aff Dackens sälskap, som i thet Register förteeknede äre schole

skickes medt ther häden vtöffwer etc. Så äre wij wäl tilfridtz att så skeer. Doch biude och förmane wij tich, att thu skriffwer flijteligen till Erich Fleming, Niels Grabbe, och alle fougterne, att the lathe haffwe nöge acht och tilsyn medt samme sälskap. Så att the icke komme sijn kosz ther aff landet, eller och effther theris gamble sedwane bryggie oss ther något pärlemente på halsen igenn, som aller störste macht vpå ligger. Och att ther the förlagde bliffwe, motte skaffes någre hemmelige kundskaffter på them, som granneligen szee till, huru the sich skicke. Och hwar mann då förnimmer någen skalkhet eller förrädtlige handlinger medt them, att mann då icke skoner them, vtan lather them bekomme thet the länge seden förtient haffwe. Och see till, att thu förseer samme wåre skip medt gode Höffwidtzmen (: them thu sielff ther till förordinere will :) och annet troget folk mere, Så att thenn annen tiuffwe hoop icke kunne haffwe rådt eller tilfälle, att göre thom något skalkestycke.

Som thu och giffwer tilkänne, att thu achter skicke Ett hundrede eller thu aff the nysantagne knechter, både Småleninger och andre vtöffwer till Finnlandt, att the motte förlägges ther iblandt Presterne, och på wåre Slott och Gårder, och wilt lathe thom drage vtöffwer landt inn till Wäddöön etc. Termedt wij och tilfridtz äre, Doch vnder sådane beskeedt, att på the Småleninger bliffwer nöge och godt acht giffwen, hure the sich skicke och holle. Tesligeste att them motte gode och trogne karler tilgiffne bliffwe, som them fölge och beleedsage, att the icke förlöpe, eller göre Landtbönderne någer offwerlast ther the framdrage.

Som thu och giffwer före, att wåre Fougter skole likwäl vpbäre thenn fracht, som the Finske Borgere nu på någen tijdt haffwe waridt wane vt att göre för wårt godtz, som hijt vtöffwer skickes pläger etc. Så weete wij icke häller, om thet wåre rådt effther thet haffwer

icke waridt vtann en hielp, Menn kunde mann elliest handle, så att the giorde oss i thenn stedt någen annen tieniste eller vndsettning, anthen hielpe till att holle wåre knechter, eller annet, hwadt mann tänckie kann oss förnöden wåre, och sakenn kreffwer, då wåre det lijkere. Wij wele och lathe tenkie till, att till Smålandt och Westergöttlandt skall schriffwit bliffwe om Oxerne, att the i tijdt skickes hijt vp.

Tedt cläde, som thenn Jacob Holst begärer till the Knechter hann haffwer tagit j tienisten, weethe wij icke hwadt godt rådt ther är till, Doch må thu handle medt wårt Cammerrådt j then motte, Effther the weethe best huru ther om är, Och ändoch så laget, att wårt Hoffgesinde, och the andre som dagligenn widt honden äre, icke miste theris clädhe för theris skuldt, som ther aff wägenn äre. Och må thu skriffwe Jacob till, att hann icke tager flere knechter j tienisten på thenne tidt.

Som thu lather förstå, huru thu bestelt haffwer j både Bottnerne, och flerestedtz, vm någen vndsettning om theris Ströminge fiske, till wårt behoff, och vm the Ströminge Schöter och Torske Snörer, thu haffwer latidt tillreede, och wilt i Sommer allestedtz bruke lathe. Så behager oss thet wäl, Förmanendes tich, att sådånt icke heller försumet bliffwer.

Som thu och lather förstå, om thenn M. Påffwel, att hann är swårligenn siuk etc. Så är wår wilie, att thu lather honom få någenn forsträcking aff Cammeren, så att hann motte haffwe något att täre, och i hwadt motte thu kant ware honom behielpelig, då må thu thet göre.

Så haffwer Steen Erichson och latidt oss förstå, att Johan Langermandtz Factoer, och thenn Jören Ostermann haffwe Tre eller Fyre lester Smör, ther the begäre wårt förloff till, att före aff Rijkit etc. Så äre wij ther medt tilfridtz, så fierren ther icke kommer något bullerije eller mytherije aff, iblandt Borgerene. Ther thu weet rätte tich effther.

Som thu och begärer weethe, om thu skalt lathe frachte Kijlen eller någet annet aff wåre skip vt till Tyslandt etc. Så wåre wij och ther tilfridtz medt, och såge så gärne, att thet motte göre någet gagn, som liggie ther stille och förrottne. Tu wilt och så vptakle medt alle wåre Galleyder, och fethalie en part aff them. Wij skriffwe tich och till j winters, att thu skulle lathe sättie vp en lijtenn gallee till wårt eigit behoff, som någet styffwere wåre änn the andre äre, Weethe wij icke hwadt thu haffwer ther till giort, syntes oss änn nu gott ware, att ther täncktis någet till.

Wij förnimme och så Bottwedt, att störste parthen aff the Knechter som Peder Braa nu vtmunstredt och förpaszbordet haffwer ifrå Jachim vt der marchz fänicke, äre meste parten en hop mytemakere och snorckere, hwicke änn nu fare om kring her j Städerne och Gårder, och wele icke drage genom Danmarch, vtan medt förste skepenn till siösz her aff landet, och en part wele tileffwentyrs lathe skriffwe sich vnder the andre Fänicker på nytt igenn etc. Så fruchter oss nog, att the bryggie intet gott iblandt the andre Knechter, ther the komme theris möde widt. Äär förthennskuldt wår wilie, att thu lather haffwe nöge vpszeende ther j Stockholm vpå sådane selskap, och tillat ingelunde, att någre aff them bliffwe anntagne j tienisten igen. Ther rätte tich effther. Tedt samme må thu och vnderwijse the Befalningzmen för Knechterne, att the måge weethe tage sich till ware för slijke mythemakere, Och att the ingelunde lathe skriffwe them vnder fänicken igenn. Wij giffwe tich och så tilkänne, att allestedtz her i Vplandt, så och i Östergötelandt, Tesligeste i Geffle äre alt för monge Knechter förlagde j Köpstäderne, Så att oss nog fruchter, hwar Borgerne i [ɔ: icke] snarligen bliffwe vtaff medt en part aff samme Knechter, bliffwe the platt i grundt förderffwede. Hwarföre är wår wilie och befalning, att thu oförsumeligen skriffwer oss till, om wij icke kunne änn nu

förläggie en halff fänicke knechter, eller några flere till Stocholm, och wilt och j en summa lathe oss förstå, huru starcke the Knechter äre, som nu ligge j Stocholm hosz Borgerene, Och man icke kunde skicke några aff tesse Knechter vtöffwer till Finnlandt, att förläggie them ther j Städerne för theris peninger, effther the äre vdi Månedtz besoldning. Menn the andre nysantagne Knechter och Småleninger, som tijt skickes, motte förlägges en part på wåre Slott och gårder, och somme hosz Presterne, som förschriffwit står, her vm thu wilt skriffwe oss till, huru tich synes om sakenn.

Wij förnimme och, att thenn Peder Gutt haffwer waridt på wägen achtendes sich nidt åt Smålandt igenn, och haffwer beropet sich på oss, att wij honom ther till skulle förloffwedt haffwe etc. Så skall thu weethe, att hann haffwer lugit oss på som en amechtig Böszwicht. Tedt är wäl santt, att hann haffwer stått ther flux effther, Doch ingen beskeedt eller samtyckie ther till bekommit. Och skulle för thenn skuld medt rätte få skam för möden, hwar lägenheten så tillsade. Biude wij tich, att thu ingelunde städer honom eller andre aff thet sälskap tijt nidt igenn, medt minne thu weest wår wilie j thenn motten. Och lat haffwe nöge acht och tillsyn vpå samme Peder Gutt, som och macht på ligger.

Wij skicke tich och så her hosz förwaret en Copia tilhonde, som en wår Tienere oss aff Danmarch förtroligenn tilschriffwit haffwer. Ther aff warder thu förnimmendes hwadt lägenheter på färde är. Och biude wij tich, att thu beholler samme saker hemmeligen hosz tich, Och tencker doch till, hwadt sådane lägenheter betyde.

Oss fruchter nog, Bottwedt, att wår Winntappere then Valentin handler icke så troligenn j winkälleren ther på Stocholm, som thet sich borde. Hwarföre biude wij tich, att thu wilt lathe haffwe nöge acht och tillsyn medt honom, och wåre icke aff wägenn, att thu toge nyclerne till tich,

Doch så att hann ginge ther ene reese eller twå om dagen, och såge till, att ther icke skedde någen skade. Thu wilt och så medt Cammerrådet lathe förslå och inwentere mykit wijn ther är i Kelleren aff alle honde slag, Så kunne wij då förnimme, huru wåre Wijntappere haffwe handlet ther medt. Tette icke häller försumendes. Datum

Gripsholm den 16 April.

Till prosten i Vestra härad, hr Torsten, och hr Johan Turessons fogde, Jöran Soneson, om lösen för tionden.

Riks-Registr. 1544, fol. 116.

Till prowesten Her Torsten vdhi Westre Häredt sampt Her Johann Tursons Fougte Jören Soneson ther sammestedtz, om thenn tijende som almogen begäre lözse för peninger offwer hele häredet etc. Datum Gripzholm 16 Aprilis Anno etc 1544.

Wår gunst etc. Schole j weethe her Torsten och Jören Soneson, att tesse Breffwijsere Jöns Pederson j B[r]ingetoffta och Anders Benchtson ther sammestedtz, haffwe waridt her hosz oss, och på meenige mandtz wägne ther j Westre häredt bedit och begäret, att the motte få lösze all thenn tijendt, som fallen är ther vtöffwer hele häredet j thenne förlidne winter, och ther hosz beclaget almogens nödt, att hwar the icke få lösze samme tijendt, haffwe the ingen godt rådt, till att szåå theris åkrer. Och förthenskuld haffwe wij gunsteligenn vndt och effterlatidt, att almogen i för:ne härede måge få lösze samme tijende, effther som tijenden satt är, och löses offwer heele Smålandt. Och hwar the icke haffwe rådt att göre peninger vt för samme tijende, då äre wij tillfridtz att the giffwe oss Oxer för henne, Doch vdi theris rätte wärde. Så må j, her Torsten, förthenskuld ware förtänckt vdhi, att deele samme tijend vt, så att något får hwar, och att the fatige bliffwe henne så wäl åtniutendes som the Rijke. J wele

och så her Torsten granneligenn beskriffwe, mykit hwar anamer aff samme tijend, Så och, att i weethe eder wissan om bethalningenn och förwaredt, på hwad tijdt betalningen skall ware till reede, Så att i weethe göre j thenn motten en godt och beskedelig rekenskap inn vdhi wår Cammer. Och vm the häller wele giffwe Oxerne vt änn peninger, då må i så laget att Oxerne bliffwe j tijdt tillsammens giorde, och komme hijt vp aller seneste till nestkommendes Oloffzmesse marcknaden j Köping. Ther rätter eder effther. Datum

Gripsholm den 16 April.

Till hr Johan Turesson, om vården af Nyköpings slott och dertill hörande kungsladugårdar.

Riks-Registr. 1544, fol. 116 v.

Till Her Johan Tureson en adhortation, om thet arbeete wid Nychöping etc. Datum Gripzholm. 16 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår synnerlige etc. Wij hade j sinnet szenest i wåre her hosz oss, att wij skulle handlet och talet medt eder, om tette wårt arbete, som ther widt Nychöping nu tilstunder, Endoch wij thet förgåte. Och effther wij för thenn onde wäg skuld och fodernödt hosz Bönderne, ingelunde kunne komme ther häden, att förordne ther, om alle saker, som wäl för nöden wåre, Derföre är wår wilie och begären, att j wele finne hwadt rådt j kunne, så att her motte j rätten tijdt bliffwe sått och wårgiort, effter wij icke så hastigt, som wäl behöffdes, kunnet bestyret ther vm. Så haffwe wij och handlet och talet medt thenne eders tienere Hänning, att hann skall bliffwe ther och drijffwe arbeetet, och szee till vm wårt beste ther på Slottet, till tess wij kunne sielffwe komme ther tilstäde, eller förordne någen som anamer slottet. Ther medt i och tilfridtz ware wele. J wele och så alffwarligenn til-

seije Slottzschriffweren, Landtzfougten, Ladegårdtzfougten, och flere, som haffwe waridt ther på Slottet och i länet, att the bliffwe ther tilstäde, hwar i sin befalning, till tess en kommer, som skall aname Slottet, Effther j kunne wäl sielffwe tänckie det motte icke stå ödhe, eller szå slätt för skeenen slåes. Wij hade och wäl förmodet, att j hade latidt några paar drättes oxer bliffwit ther tillstäde, så och något leegefolk, huru ther om nu är, kunne wij icke weethe. Käre her Johann, j weele doch så laget om alle saker, som j tänckie kunne lijke och skäl är. J wele och tilsägie Landtzfougten, att hann maner skatten inn, effther thet är nu så tijdt emot Walborgemessen. Datum

Gripsholm den 16 April.

Till befallningsmannen på Kronoberg, Jöran Jönsson, om en hr Sven Petri, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 117.

Till Jören Jönson om Her Swenn i Schara [ɔ: Wexiö?] Datum vt supra.

Wår etc. Tig förtäncker, Jören, att något för Jwel nestforliden skickede thu thenne Breffwijsere her Swenn Petri hijt vp till oss och giorde hans vrsecht, som och Rådet i Wexiö, och några aff Presterne ther sammestedtz, att hann war oskyldig i thet honom haffwer på sagt waridt. Så haffwe wij doch lijkwäl på någen tijdt hafft honom her vppe på Stocholm tilstäde, och giffwit honom wårt förloff, att hann må drage tijt till sin hustru och barn igenn etc. Förnimmer thu, att hann wil skicke sich, som en tro och rättrådig Vndersåthe bör och will troligenn Gudtz helige reene ordt förfordre, då må hann wäl bliffwe ther nijdre. Kann thu och ware honom behielpelig till ett stycke brödt, ther medt hann sich behielpe kann, då må thu thet göre. Förnimmer thu och, att hann hänger kåpen

på både axelenn, eller handler icke som honom bör, så weest thu och wäl hwadt tich bör att göre.

Om Gudmundt Spegels skrijn.

Som thu gaff oss nu senest när thu war her hosz oss, tilkänne, om ett skrijn som ther nijdre är, och her Gudmundt Spegel tilhörer etc. Så skall thu wethe, att samme her Gudmundt löper her altijd effther oss, och clancker om samme skrijn. Så effther wij gärne wilde szee och weethe hwadt vdi samme skrijn wåre. Derföre är wår wilie och begären, att thu oförsumeligen och medt ett wist och troget budt skicker samme skrijn wäl förwaret hijt vp till oss, Schriffwendes oss ther hosz till, om alle lägligheter. Seeden wele wij vnne honom ther aff igenn, hwadt som oss synes, och thet wij tänckie kunne skäl är. Datum

Gripsholm den 17 April.

Till Germund Svensson på Kalmar om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 118.

Till Germundt Swenson, belangendes mongehande ärender. Och att han gör några skip till reede, haffwendes them vt i siön på acht, att intet förräderije må bliffwe i landet instunget. Datum Gripzholm. 17 Aprilis. Anno 44.

Wår gunst etc. Wij skicke tich aff en missiwe, som oss aff en wår tro tienere i Danmarch förtroligenn tilskriffwit är, aff hwicken thu endelis förnimmer hwadt för godt nåboerskafft wij haffwe aff the Danske, Och elliest hwadt tijdender som på färde är, Och effther sådane lägenheter, och synnerligenn, att then hertig Albricht will så gärne komme oss en nye Dacke på halszen igenn. Och the Danske Köpstäder och Bönder äre vdhi sådane betryck medt the monge Knechter the skole holle vthan betalning,

och the store hielpeskatter the nu vtgöre eller vtgiort haffwe. Och ther till, att the äre thenn gamble fongne Konung Christiern så mechtigt bewogne etc.

För sådane orsaker skuld är högeligen förnöden, att i thenn Landzändenn, och synnerligenn ther vt medt Bleekingz sijden, och widt Landemärcket, bliffwer ett gott och nöge vpseende hafft, Så att icke några forrädtlige budt, breff, kundskaffter, eller andre falske handlinger hijt inn skickede bliffwe, som alder störste macht vpå ligger. Forty, oss twijler inthet, att hwar förbe:de Hertig Albricht, eller några andre wåre Fijender och wijderwardige haffwe något ondt i sinnet emot Rijkit och oss (: som nog tilbetroendes är :) då bliffwer thet först innstungit ther widt Bleekingz sijden, och her vt medt thenn Smålendske sijden.

Hwarföre är wår wilie och begärenn, att thu oförsumeligenn wilt lathe till reede göre och vtruste thenn Galleyde ther ligger för Calmarne, så och thet Segelskip, Latendes Galleyden altijdt löpe vt medt thenn Bleekingz sijdenn, Och vnderstundom liggie ther vnder Hanöö, Achtendes ther vpå, att ther icke några Förrädere eller falske budt och breff till siösz tijt innstungne bliffwe. Tett Segelskip måttu och lathe löpe ther emellen Calmarne och Stägeborgz skär, Haffwendes acht vpå, hwadt ther löpe för skipp, skuter eller båther, vt och inn, Och hwadt sälskap the haffwe inne medt sich.

Att hann och achter, att the Schonske och Bleekingzboer icke bedrage almogen.

Thu wilt och så lathe haffwe godt tilsyn, att en part aff the Schonske och Blekingz Bönder och Borgere icke bedrage eller förföre wår Almoge åther på någen obestondt igenn, Effther the äre gamble fongne Konung Christiern så mechtigt bewågne. Och synes oss rådt ware, att thu skicker några gode trogne karler, som altijdt gå ther longz vt medt landemerckit, emellen Calmarne, Synnerbo och

Weszbo, the ther kunne haffwe acht och tilsyn, hwadt för sälskap ther wancker, vt och inn, Och the samme motte holle sich alt stille, jcke görendes hwarcken wåre Vndersåther eller the Danske någen offwerlast eller oförrätten, ther vtaff Rijkerne emellen någen twist eller tweedrecht affwäxe kunde, vthan elliest haffwe acht på skalker, och them som vthan paszbordt eller bewijsz färdes inn och vt aff landet, Och the samme skulle bethale Bönderne alt hwadt the förtärde. Hervtinnen thu wilt förtänckt ware, att haffwe tijn rådt medt Jörn Jönson och flere aff wåre Fougter ther vt medt Landemerckit, Så att thet tages före medt alles eders rådt, hwadt som skee skulle.

Att icke något nytt pärlemente ther nijdre skee motte.

Tu wilt och så haffwe acht och tilsyn vm alle andre saeker och lägenheeter j thenn Landzänden, så att wij icke få något nytt pärlemente ther nijdre.

Att han sänder en förtrogen karl till Danmarch att förkunskape.

Och biude wij tich tesligeste, att thu wilt skicke några trogne kundskafftther inn i Danmarck, som altijdt droge aff och till i Städerne i Bleeking och Schåne, och kunne giffwe ackt på alle saker, och altijdt lathe tich förstå, hwadt ther wancker för snack och tael och lägenheter, Och huru the skicke sig, och tage theris saker före. Ther kunne wij på alle sijder, så wäl thu som wij haffwe någen rättilse aff.

Att han haffwer vpseende medt thet förbudt om Oxer i Smålandt, efther the tet ringe ackte.

Wij förnimme och, att the haffwe icke taget mykit till gode i the Danske köpstäder, om thet förbudt, som ther i Smålandt skett är. Så är thet och til effwentyrs icke häller wår Almoge mykit behageligit som thu i samme

Copia och så förmärckie kann, att en part haffwe latidt sich höre, the wele ändå sälie theris Oxer hwem them synes. Derföre är ett gott vpszeende ther wäl förnöden. Så skulle them doch icke efftherlatidt bliffwe, att haffwe theris wilie alt som them synes.

Om ett breff som Tewes Norman etc tilkomber, Förschickendes thet till honom.

Ythermere, så skicke wij tich tilhonde, här hosz förwaredt ett breff som Tewes Normann till Strålsundt haffwe skall, mottu skicke thet oförtöffwedt vtöffwer, medt ett wist budt, och en wärneminner båth eller en Schute, som och kunde fordre tich swar tilbage igenn. Så må thu wäl lathe läggie något godtz j samme båt eller Skute, ther hann kunde bruke någen handel eller köpenskap medt, Så thet hade icke annet anseende, vthan som han fore på sin eigen handel och köpenskap. Thet ingelunde försumendes.

Tu wilt och så Germundt holle thenn Copia på thet hemmeligeste hosz tich, Jckie latendes tich för någen förmärckie, om en part aff the saker och ärender, som thervtinnen vtrychte äre.

Om the Knechter som passebordt haffwe aff Jochim vt der markz fänicke.

Sammelunde må thu wette, att wij haffwe latidt giffwe några aff wåre Knechter, som vnder Jochim vt der marchz Fänicke liggie, pasbordt och förloff aff landet. Så förnimme wij, att samme förloffwede Knechter wele icke drage vtöffwer landt eller igenom Danmarck theris koosz, Vthann wele nu medt the förste skipp, som affsägle, giffwe sich teris kosz. Och förthenskuld äre the dragne, somme till Surchöping, och somme till the andre städer, som äre Calmarne, Norchöping, Nyechöping, och flere the Siöstäder. Kann och tilffewentyrs skee, att the wele åtter på nytt

lathe skriffwe sich vnder the andre Fänicker, thet wij ingelunde heller tilstädie wele, Effther thet äre icke vthan en hoop snorckere och puckere. Så fruchter oss nog, att samme sälskap ther the komme i Städerne, till the andre wåre knechter, som änn i tienisten äre, att the bryggie föge gott iblandt them, vthan mykit snarerne annrichte mytterije och vwillighet änn något annet. Derföre är wår wilie och alffwarlige befalning, att thu wilt haffwe nöge acht och tilsyn ther i Calmarne, att sådant icke skee motte. Förnimmer thu och någen som thet gör, så tenck till, att hann therutoffwer straffet bliffwe. Vnderwijsendes thet samme the som Befalningen haffwe offwer Knechterne ther i Calmarne, att the och så haffwe ther tillsyn medt. Tette ingelunde försumendes. Datum vt supra.

Szå är och wår wilie, Germundt, att thu haffwer vpszeende medt Frälset och wåre Fougter ther i Smålandt, att the icke rijffwe eller slijte så länge vtaff almogenn alt hwadt the haffwe, att wij få åther ett nytt obestondt igenn.

Tu wilt och så lathe tilseije alle wåre tienere och Vndersåter, både Fougterne, Frälset, Köpstadzmenn, och andre ther nijdre, att the ingelunde städie några att drage aff landet, medt minne the haffwe passebordt anten aff wåre Fougter och Befalningzmen, för ryttere och Knechter, eller aff Borgemestere och Rådt, ther vnder the besittne äre, på thet mann motte få weethe hwadt för sälskap her drager aff och till i landet. Datum

Gripsholm den 17 April.

Till befallningsmannen på Kronoberg, Jöran Jönsson, om ankomna märkliga underrättelser från Danmark, om bevakning af gränsen, spejares sändande till Danmark, böndernes i Småland missnöje, och uppseende med fogdarne och frälset, att de ej må förtrycka allmogen, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 120.

Till Jören Jönson [med] en Copia aff ett breff iffrå Danmarch etc. Datum vt supra. Att hann och nöge acht hade ther vt medt Grentzen i Smålandt.

Wår gunst etc. Wij skicke tich, Jören, her hosz förwaredt en Copia tillhonde aff en missiwe, hwicken oss en wår tro Tienere j Danmarch förtroligenn tilskriffwit haffwer, ther finner thu sielsinde stycken vdhi, thenn thu vdi eigen person offwersee och granneligenn bewäge wilt, och seden samme copia hosz tig på thet alder hemmeligeste beholle. Så haffwer thu endelis ther aff att förnimme, huru läglighetерne sich ther begiffwe och hwadt gott nåboerskafft wij haffwe aff wåre granner etc. Förthenskuld är wår wilie och begären, att thu wilt sådane saker, lägenheter och theris vmbständer hosz tich bewäge, tagendes ther någenn grund vtaff, Och tänckie till, att thenn Smålenske gräntze vt medt Synnerbo, Öszbo, Weszbo, Kongehärede, och flerestedz motte medt godt acht och tillsyn försedd och försorget bliffwe. Förty thu kant wäl sielff szee och förnimme, aff thenne för:ne medfölgende Copia, att the Danske Bönder och Borgere, och tileffwentyrs wäl flere äre oss och tette Rijkit icke mykit gode. Så är och tilförmodendes att the äre theris egen Konung och härskap icke häller stort mere änn oss bewogne, Effther meste parthen aff them äre thenn gamble fongne Konung Christiern så bewågne, och szee gärne, att hann motte komme lösz och

till Rijkit igenn, som wij aff alle mann höre och förnimme. Tesligeste the szwåre beskattninger och landzknechte gästninger, som them så hart på halsen ligger, göre icke häller stor williglieet eller gönst iblandt them, Och är förthenskuld tilbefruchtendes, att thenn samme fongne Konung Christierns wäner och förwanter skynde och innstinge iblandt wår almoge snarere alt thet ondt är änn något gott, Som thu och aff samme Copia seer, att thenn Hertig Albricht aff Mechelborg will ändeligen skynde oss änn nu en ny Dacke på halszenn igenn, Vppå thet (: hwar Gudt förbiude någenn farlighet på färde komme, eller samme fongne Konung Christierns slächt och wäner toge sich någen feegde före emot tesse Rijker :) mann då på alle sijder och hwar i sijn städt skulle haffwe så mykit skaffe heem till sitt, att thenn ene icke kunde haffwe rådt eller tilfälle, att komme thenn annen till hielpe eller vndsättning. Hwarföre är ett gott och nöge vpseende vt medt the Gräntzer, ther i Smålandt, högeligen förnödenn etc.

Att hann och förskicker några karler som fare af och till i Schåne och Bleking etc.

Thu wilt och så haffwe acht och tillsyn vm alle andre saker och lägenheter i thenn Landzänden, så att wij icke få något nytt pärlemente ther nijdre. Och biude wij tich tesligeste, att thu wilt skicke några trogne kundskaffter inn i Danmarch, som altijdt drage aff och till ther emellen Städerne i Schåne och Bleeking, och kunne giffwe acht på alle saker, och altijdt lathe tich förstå hwadt ther wancker för saek, tael och lägenheter, och hure the skicke sich och tage theris saker före. Ther kunne sijden på alle sijder, så wäl thu som wij haffwe någen rättilsze af.

Om Böndernes Knorr vdi Smålandt.

Wij förnimme och, att the haffwe icke tagit mykit till gode i the Danske köpstäder, vm thet förbudt, som ther

i Smålandt skedt är. Så är thet och tileffwentyrs icke häller wår Almoge mykit behageligit, som thu i samme Copia och så förmärckie kann, att en part haffwe latidt sich höre the wele ändhå sälgie theris Oxer hwem them synes. Derföre är ett gott vpszeende ther wäl förnöden, på thet them doch icke skulle effterlatidt bliffwe, att haffwe theris wilie alt, som them synes.

Att han och haffwer acht på frälset.

Så är wår wilie, Jören, att thu haffwer vpseende medt Frälset och wåre Fougter ther i Smålandt, att the icke rijffwe eller slijthe så länge vtaff Almogen alt, hwadt the haffwe, att wij få åther på nytt vbestondt igenn. Tu wilt och så lathe tilsäije alle wåre Tienere och vndersåther, både Fougterne, Frälset, Köpstedtzmen, och andre ther nijdre, att the ingelunde städtie några att drage aff landet, medt minne the haffwe passebordt, anthen aff wåre Fougter eller oss, för Ryttere eller Knechter, eller aff Borgmestere och Rådt, ther vnder the besittne äre, På thet mann motte få wethe, hwadt för sälskap her drager aff och till i landet etc. Datum

Gripsholm den 17 April.

Till Lars Persson, om fodringen, borgläger, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 121 v.

Til Lars Pärson, om the vnge Härremän ther i fodringen och theris Hester. Datum Gripzholm. 17 Aprilis. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Wij förnimme aff tijn schriffwelsze, Larsz, att the härremenn ther äre hosz tig i fodringen, giffwe före, att the haffwe ingen rådt att holle theris hester sielffwe i Sommer, vthan begäre att the motte få borgeläger till halffparten aff hesterne, och the andre wele

the slåå vt i gräsz etc. Så må thu änn nu som tilförende seye them thet alffwarligenn, att wij kunne ingelunde förtröste them på något borgeläger j thette år. The weethe doch wäl sielffwe hwadt gräszwäxt j tesse tu nestframlidne år warit haffwer. Och förthenskuld äre nu alle Hööladerne toome, The måge elliest finne hwadt rådt the kunne, The haffwe jw hwar j sin stadt slächt och wäner, ther the kunne lijthe till, som jw göre them vndsättning j thenn motten. Och vm wij änn alrig så gärne wilde vnne them borgeläger, så haffwe wij doch ingenn rådt ther till, Effther wij haffwe platt intet höö på någen aff wåre Slott och gårder her j Vplandt. Ther må thu fult och fast rätte tich effther. Och förthenskuld biude wij tich strängeligenn, att thu ingelunde lather komme någre aff hesterne hijt till Vplandt, effther the få her doch hwarkenn höö eller kornn, vthan thu må finne hwadt rådt thu kant, så att tweedelerne aff alle hesterne bliffwe j gräsz slagne. Och the andre må thu försörge j Östergötelandt, Westergötelandt, och Smålandt, huru thu best kant. Menn thette Vplandt må thu ändeligenn skona, Effther här är platt ingenn rådt förhonden. Och effther ther j Östergöteland emellem Wijka boer en hoop arge Förrädere medt iblandt. Derföre är och så wår wilie och begären, att thu på någenn tijdt till görendes skalt lathe löpe hesterne ther sammestedtz j fodringen, så länge samme gästning tillräckie kann, på thet the motte och så läre känne Folk, och weethe hwickit bättre eller lättere är, att giffwa Tree öre för hestenn eller holle fodringenn. Thette thu ingelunde heller försume wilt.

Om the Häster som till Slotten forskickes.

Wij höre och, att thu haffwer icke skicket stort flere änn 24 hester till Calmarne. Så synes oss thet ware för lijtit. Må thu änn skicke tijt några flere, så att ther bliffwer widt pass 40 hester ståendes i Sommer. Till

Stägeborg må thu och förordne så monge häster, som ther holles kunne. Tesligeste till Nychöping, Doch ingelunde längre hijt vpp. Thenn Tord Schriffwere lot och så berge en hop ängier j höstes ther j sitt fögderije, som oss tilhöre, må thu säye honom till, att hann later komme thet samme höö anthen till Stägeborg eller Linchöpingz gårdt, ther må thu då lathe komme så monge hester, som sich ther aff behielpe kunne. Och the meste hester thu någerlunde kant komme vt j gräsz, ther lägg tich all flijt och winning om, effther her är nu ingenn annen rådt på färde.

Wij haffwe och så schriffwit Swanthe till om the Tingzhester, och hwarföre hann vtöffwer wår befalning haffwer taget så mykit för fodringenn, hwadt thet hielpe kann warder mann förnimmendes etc. Datum

Gripsholm den 17 April.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 122 v.

Til Bottwedt Larson, om en H. N. Bådtzmann vdhi Stocholm och hans saek. Datum Gripzholm. 17 Aprilis. Anno etc 44.

Wår etc. Wij förskicke tich her en inneluchte Suplication tilhonde, vdi hwicken thu förmärcker, hure Kämmenerene ther i Stocholm gå medt thenne wår Bådzmann Lasse Jngewåldson vm, Wiliendes komme honom och hans wärdinne en saek vppå, och bringe them både på schade och skamm, Och wele ändeligen haffwe en stor saköre aff themm, Doch må Gudt weethe hwadt brott the ther till haffwe. Så kann mann wäl förmärckie, att the Kämmenäre bruke änn nu theris gamble sätt, Så att the stocke Flugerne, och Bijen lathe the fare, Szeendes igenom fingeren medt the Rijke, som tileffwentyrs fast större brott haffwe.

Så effther hann är wår Tienere och haffwer föge wijderwåge, må thu seije them till, att the lathe bliffwen till fridtz, Effther the haffwe doch ingen skäligere bewijsz vpå honom. Ther thu mott weethe tich effther rätte.

Att hann säger CammerRådet till att fordre på Kemenärenes Rekenskap.

Så är nu her nest året medt förbe:de Kemmenärer framlidet, att mann och skulle spörie effther theris Rekenskap, och hwadt the vpburit haffwe både för saköre och andre vpbörder, som them bör att sware till. Tesligeste haffwe icke häller the Kämmenärer, som i fiordt wåre, giort någenn rekenskap för sich. Endoch både j fiord och i åår äre sakörer nog ther vt riffne. Wåre härnest tijdt, att the tänckte till, att ther bleffwe någenn reede före giordt. Så må thu säije Cammerrådet till, att the fordre på för:ne theris Rekenskaper. Datum

Gripsholm den 18 April.

Till erkebiskop Lars i Upsala, om hustru Karins på Berga och hennes sons öfvervåld mot en prest, och om ny prestgård i Ununge.

Riks-Registr. 1544, fol. 123.

Swar til Bisp Lars vdhi Vpszala om någen clagemål på hustru Karin på Bärga etc. Datum Gripzholm. 18 Aprilis. Anno etc 44.

Sincero nostro fauore præmisso etc. Wij haffwe fått eders schriffwelse, Bisp Larentz, i hwicke i giffwe tilkänne, huru hustru Karin på Bärga och hennes Sonn Erich Tönneson haffwe handlet på thenn fatige mann her Joen i Vnunge etc. Så weet Gudt, att sådant handel är oss emot, skall icke häller i sin tijdt vstraffet bliffwe. Och haffwe wij nu skriffwit hustru Karine på Bärga till, hwarföre hon lather

så reegere medt the prester, eller hwadt orsak honn haffwer ther till, att the icke måge bliffwe ther hosz hänne besittiendes, Hwad hon nu ther till swarer, få wij szee och förnimme etc.

Swar på thet presteboel Bönderne begäre stifftes skall.

Som i och giffwe tilkänne, att Socknemännerne ther sammestedtz begäre, att ther motte bliffwe stifftet ett annet presteboel etc. Tedt kunne wij wäl lijde, hwar Socknen elliest hade ther någenn rådt till. Men thet wij skulle stiffte eller beställe är icke i wår lägenheet. Förty wij haffwe mykit annet att skaffe. Så är oss icke häller witterligit, hwad landboer eller lägenhet ther är till kyrckien, derföre må Socknen sielff tänckie ther till. Wij förszee oss lickwäl, att när wij haffwe handlet och taledt medt för:ne hustru Karin, skall hon och hännes sälskap wäl giffwe bäther köp, och anthen lijde annet gott folk ther hosz sich boendes, eller ther motte annerlunde till tänckt bliffwe. Befalendes eder gudt. Datum

Gripsholm den 18 April.

Till hustru Karin på Berga, om hennes och hennes sons, Erik Tönnessons öfvervåld mot presten i Ununge.

Riks-Registr. 1544, fol. 123 v.

Till Hustru Karin på Bärga om för:ne clagemåel på hänne och hennes Sonn. Datum vt supra.

Wij haffwe förstått, hustru Karin, att j haffwe altijdt mykit beställe medt the prester ther boo hosz eder j Vnnunge, så att ther wil hernest ingenn prest boo, Som och nu eders Sonn i Fastelagens haffwe handlet medt thenn fatige mann her Öriann. Så wilde wij gärne weethe vtaff eder, käre hustru Karin, hwarföre sådant skeer, eller hwadt orsak ther till är. Thet hade och warit fast bätter, att Erich

Töneson wåre vndertijden hosz oss, och achtede på sin tiäniste här, änn att bruke pärlemente, och offwerfalle fatige männ ther hann är. Wåre och gott, att hann stälte sådant aff eller hann förtiäner ther föge tack vpå. Ter rätter eder effter.

Gripsholm den 18 April.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om allmogens klagan öfver betungande skjutsfärder och brist på spannemål.

Riks-Registr. 1544, fol. 123 v.

Til Bottwidt Larszon om Böndernes beswäringer ther widt Stocholm, på skiudtzfärder, att han ställer ett medell ther på, Latendes Redfougterne och Ländtzmänner haffwe vpszyn ther medt etc. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Schal thu wethe, Botwedt, att Bönderne emellen Stocholm och her clage sich offwer, om the swåre och oändelige skiudzfärder, som the betunges dagligenn medt, meeden wij her på Gripzholm leeget haffwe, Så att the för slijk otalig skiudzfärd skuldt icke härnest haffwe rådt att komme sädenn i Jordenn etc. Hwarföre mottu ware förtänckt, att handle medt Ridefougterne och Ländzmennerne her emellen, att the haffwe her någenn yttermere tilsyn medt, att Bönderne icke skole sättie hwar annen så till reede, som drage vp och nedh medt theris flättie ärender. Ther liggier ingen ringe macht vppå. The budt eller Breffdragere thu sänder her emellen, måge wäl fothere(!), wij sättie them icke annet före, eller och halt ther en lijthen båått Twå eller tre till, som the kunne fare her emellen, när opit wattn bliffwer.

Böndernes clagemåel om Spannemåle.

Til thet andre, Så höre wij och dagligenn stor Jämmer och nödt aff Almogen, att the finnes monge som icke

haffwe så mykenn Spannemåle i theris wäre, att the kunne szå åkeren medt i åår, och intidt få the aff theris huszbönder eller andre, som godt rådt haffwe till Spannemåle, medt mindre the skole wäge them vp medt peninger och giffwe them 12 öre eller 2 march ortuger för spann kornn, föruthan hwadt wij vndsättie och läne almogenn etc. Så må thu alffwarligen holle frälset före, om ther äre några i byn, anthen aff Rådet, eller elliest Frälset, som haffwe rådt på Spannemåle, att the haffwe någenn barmhertighet medt sich, och besijnnendes hwadt fördeel the haffwe ther vtaff på theris sijde, hwar åkeren bliffwer osådder liggiendes, tenckiendes förthenskuld till, att the läne och vndsättie Almogenn något, hwadt(!) i sin städt, och them besynnerlig som mest haffwe behoff, Och icke stickien vp i thenn dyreste pening, så frampt gudt icke åther igenn lathe komme oss en plåge vppå medt dyr tijdt och annen nödt och bekymber på landet, som (: ty wärr :) en tijdt long waridt haffwe och änn nu är etc. Och att the wille tage slijge exempel och förmaninger till hiertet, thet wåre wäl förnöden. Datum

Gripsholm den 19 April.

Till hr Gustaf Olsson, om de märkliga underrättelserna från Danmark, m. fl. olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 124 v.

Til her Göstaff Olson om the Danske etc. Datum Gripzholm. 19 Aprilis. Anno etc. 44.

Wår synnerlige gunst och nåde tilförende etc. Wij haffwe fått eder schriffwelse, käre her Göstaff, aff hwicke wij förnimme the tijdender och legenheter, som eders tienere haffwer nu nyligest hafft heem medt sich aff Danmarch etc. Så haffwe wij och öffwerseet thet breff medt thenn för:de öffwerschrifft, som thenn Student af Danmarch oss

tilskriffwit haffwer, och finne ther sielsinde lägenheter vdhi, aff [hwicket] breff wij sände eder her hoss förwaredt en affschrifft eller Copia, thenn j vdi eigenn person offwerszee och granneligen bewäge wele, och seeden samme Copie hosz eder på thet alder heemeligste beholle. Så haffwe j ther aff endelis att förnimme huru lägenheterne sich ther begiffwe, och hwadt gott nåborskafft wij haffwe aff wåre granner etc. Och förthenskuld är wår wilie och begären, att j wele sådane vmbständer, saker och lägenheter hosz eder bewäge, tagendes ther någen grundt vtaff, Och tänckie till, att thenn Weszgötiske gräntze, Så och thenn Smålenske j Synnerbo, Öszbo, och Weszbo, medt godt acht och tilsyn förseed och försorget bliffwe må. Förty j kunne wäl sielffwe szee och förnimme, — *samma lydelse som i förestående bref till Jöran Jönsson af den 17 April, sid. 238—239, till* — högeligen förnödenn.

Om then Studentt till Köpenhaffn etc.

Och effther thet, Käre her Göstaff, thenn samme Student beclager sin nödt, och thenn dyre tijdt och täring ther vthe är, skicke wij eder medt thenne wår Småswenn 24 Jachimszdaler, hwicke medt ett edert wisse och förtrodde budt, eller medt thenn samme som förde eder samme breff iffrå honom, tilhonde skicke måge, hwar j anners kunne förlathe eder till honom. Och warder samme edert budt honom finnendes till herberge j Köpnhaffn hosz en som heeter Söffwerin Påsche. Wij hade wäl sielffwe gärne latidt skriffwe honom något ther om till, Doch fruchter oss hann eller wårt budt motte ther igenom förspäijet bliffwe. Derföre tycktes oss lijkere wara, att j wele skriffwe honom en kort meening till, lijke som hans förmann Bispen j Westerårs, thenn hann tilschriffwit hade, skickede honom sådane peninger, till hans nodtorfft och studeringz vppehälle. Och hade mykit taget till tacke att samme Student, att(!) giffwit honom sine studia och

lägenheter tilkänne. Och widt tätte sätt bliffwe saken minst achtet, doch förstår hann wäl meeningenn. J wele och så änn nu lathe fordre aff honom wijdere skriffwelser vnder samme sken och på Bispens wägne j Westerårs.

En lijthen adhortatiuncula om tijdender.

Käre her Göstaff, hwadt j och wijdere tijdender och lägenheter iffrå honom eller andre förnimmendes eller förfarendes warde, att i giffwe oss them genom natt och dag tilkänne etc.

Att hann ingenn städer att fare Westwart etc.

Ternest så förnimme wij och, om thenn Lödöse Borgere, som war vpå thet Hamborger skipp, och till Färe j Szälandt medt sitt godtz annhollenn är etc. Och effther så skeedt är, synes oss rådeligit ware, att j ingelunde lathe några aff wåre Vndersåther seegle någerstedtz tijt Westwart, förr änn mann hörer och förnimmer, hwart hädenn thet spel sich länder. J måge och wäl skicke en förstondig och tro karl tijt vtoffwer, Doch icke thenn, som mann hade någen fare före, att the honom ther annholle motte, eller förkundskape wåre lägenheter vtaff, och bruke honom tileffwentyrs seeden inn på oss för en Späijere eller förkundskafftere. Och medt then samme motte skriffwes Clawes Jörenson till, och begäre weethe, hwarföre sådane arrestatie på wåre Vndersåter skeedt är, och hwadt wij oss ytterligere till Keijserlige Ma:tt förszee skole, och om wåre Vndersåter theris wanlige szeeglattz och köpmandzhandel ther häden bruke måge eller eij. Och sände wij eder her hosz en Copia tilhonde huru synes lijkest ware att j skriffwe skole, Så twijler oss intidt, när thenn samme Clawes Jörenson finge sådane breff, komme thet wäl inn för the andre härrer, som mere wåre j spelet. Schaffede thet och inthet mere, då finge wij jw weethe, hwadt the ther till sware wele. Ther hade mann och en grundt och rättilse vtaff. Att i tette medt flijt så bestyre wele, doch

icke skickendes något eigit skipp eller Schute förthenskul tijt vtöffwer, vthan elliest medt en pincke eller annet ringe ting ther som föge macht på ligger, Så att hann finge jw samme breff tilhonde och j swar tilbake igenn.

Om Byggemesteren hann begärer och ett skick på byggningenn etc.

Som i och begäre, att wij wille skicke tijt nidt thenn Byggemestere som wij senest skriffwe eder till om, och medt honom några gode menn medt wår fulmacht, som thenn bygning förestå skulle etc. Så är wäl sant, att wij haffwe en, som i thenn motten ett temeligit förstondt haffwer, thenn wij och achtede skicke tijt nidt, Doch är hann oss nu för några weeker så swag och siuk wordenn, att hann förmå sich platt intidt. Derföre haffwe wij nu ingenn rådt, att skicke ther någenn hädenn, wij wilde alrig så gärne. Förty wij äre j thenn motten wärre belättne, änn wij oss clage kunne. Wij haffwe her vppe och så monge byggninger förhänder, och ingenn godt byggemestere. Derföre må j sielffwe med några the förstondigste af Borgerene tänckie till sakenn, att stake vt alle gaterne, torget, och så mykit hwar och en behöffde och troste att byggie och besittie. Och ther som bergit wåre då någenn brante eller slutte, där skulle mann läggie huszenn eller gårderne, så att thenn ene porthen wåre på thenn nidre gathenn, och thenn annen på thenn öffre, endelis, som j Stockholm är widt the Brincker. Kunde och Söffwerin Kijl något hielpe ther till, eller hade någenn godt förstondt j thenn sakenn, då såge wij thet gärne, Och haffwe förthennskuld skriffwit Söffwerin Kijl ther om till, att hann will ware ther öffwer medt, och sände eder her medt breffwet tilhonde. J wele och så tänckie till, att ther som bergenn äre på thet högste, att ther emot motte och så några rundeler vtmärckte och lagde bliffwe, Och all annen lägenheet, som saken kreffwer, medt all flijt beseedde och offwermerckte. Datum

Gripsholm den 19 April.

Till Severin Kiil om befästandet af Lödöse stad.

Riks-Registr. 1544, fol. 126 v.

Til Söffwerijn Kijl att hann medt thet förste skynder sich till Lödesze, Tenckiendes till huru hon vdi alle motte befästedt bliffwe motte, som wijdere till her Göstaff vdi thette nestför:ne breff förmäldes. Datum Gripzholm. 19 Aprilis. Anno etc 1544.

Wår gunst tilförende etc. Söffwerijn Kijl, att effther en aff wår beste byggiemestere är her mechtig swag och siuk wordenn för oss, hwickenn wij hade achtedt att förskicke nedt till Lödöse, till att vtstake, lage och ordinere, om alle lägligheter, både medt gater, porther, tornn, wall och andre nodtorfftер, som wele wara förnödenn vdi en wäl befästedt Stadt. Och kann nu icke för sin lijffz swaghetz skuldt komme så snart ther häden, som achtedt war etc. Hwarföre är wår wilie och befalning, att thu medt thet alder förste wilt giffwe tich ther hädenn, tänckiendes till medt her Göstaff Olson, och andre förstondige menn, som ther till förordnede bliffwe, Och göre thet bäste j sakenn, Så att en beqwämlig plattz motte ther widt Slottedt finnes, till att flyttie Stadenn vpp, Och elliest winnläggie eder effter edert beste förstondt, till att stake vt alle gaterne och torget, Och huru wijdt vtt Staden medt Torn och Porther begrijpes och lägges skall, Och så att hann jw nodtorffteligenn motte befästedt bliffwe. Sammelunde affmäthe Tompterne, och så mykit hwar och en beträste att byggie och besittie. Doch icke alleneste annszee Borgernes lägenheet, och hwadt the byggie skole, vthan och flijtelige öffwerwäge, att Staden medt gode torn, waller och porther motte bliffwe förwaredt och befestedt. Ther ligger ingenn ringe macht vppå. Och hwadt thu elliest besinne kant,

som will ware förnödenn till Slottzens lägenheet och befestning, ther beflijte tich om, som wij fulkomligenn tich vmbetro. Datum

Gripsholm den 19 April.

Till Peder Nilsson (Grip), fogde i Vist, Tveta och Norra Vedbo härader, om det manskap han i tjenst antagit.

Riks-Registr. 1544, fol. 127.

Till Pädher Nielson vdhi Wist och Tweete, om några aff Dackesälskapet, som hann vdi H. Nådtz tieniste anamedt haffwer, att han förskicker them vpp till K. Ma:tt Datum vt supra.

Oss är vnderwijst, Peder, att thu skalt haffwe en heel hoop aff the Dackekarler hosz tig, så och några andre, som thu och haffwer tagit j wår tiäniste, att the widt pasz äre hundrede starcke etc. Så höre wij och, att samme sälskap skicke sig siälsindt nog ther the äre iblandt Almogen, truge, pucke, och regere medt Bönderne vtöffwer alle motte, så att Almogenn wåre gärne vdaff medt them. Så förundrer oss, hwij thu tilstäder sådant, Effter wij haffwe jw nogsampt befaledt tich, att haffwe vpszeende i slijke saker. Thu weest och wäl sielff hwadt almogen ther nijdre är, och att the icke kunne fördrage mykit puckerij, och synnerligenn aff thet sälskap. Så är thet oss endelis sielsindt, att thu icke haffwer longe seeden skicket them hijt vp till oss, Effther the äre icke mykit nyttige j thenn Landzänden. Må tu änn nu tänckie till, att skicke them iffrå tich, När the komme hijt vpp, weethe wij finne rådt för samme partije, så wäl som the andre her tilförende etc. Och szee till, Peder, huru thu och titt sälskap skicker sich hosz Almogenn, så att the icke vpwäckie oss något nytt buller igenn effter Almogen ther nijdre är änn nu så nysz Christne wordne. Datum

Gripsholm den 21 April.

Till Lars Organista om kammarärenden.

Riks-Registr. 1543, fol. 127 v.

Till Larentz Orgenist om Lars Sölffköpere och Rasmus Nielson. Datum Gripzholm. 21 Aprilis. Anno etc 44.

Wår etc. Wij skriffwe, Larsz, Lasse Sölffköpere och wår dreng Raszmus till szeneste, att the sampt medt Malmskriffweren nu medt thet förste skulle foge sich hijt medt theris Rekenskap för thette förlijdne 43 året, och medt wijdere beskeedt vm alle lägenheter. Måttu förthenskuld vthann all wijdere förhaling skynde them hijt till oss.

Om Knechternes betalning och extract på Reken[skapen].

Sammelunde wille wij och gärne bliffwe förständiget, huru mykit vtsänt är aff wår Cammer, till wåre Knechters bethalning och annerstädtz. Så mottu förskicke oss ett extracht och vttog aff M. Arendtz Rekenskap till wijdere vnderrichtung och beskeedt vm samme vtleffwererede peninger. Tesligeste thenn Frantz Schriffweres Register eller vttog på then summe peninger, som hann anamedt haffwer aff wår Cammer vdi sin andtwordenn, på thet wij och motte bekomme någenn wijdere beskeedt hwart samme peninger kompne äre, eller huru ther medt handlet är, och see vm Fleckenstens Register droge offwer eens medt Franszens Register på the vtgiffter och vpbyrd hann oss her wijst och presenteredt haffwer. Datum

Gripsholm den 23 April.

Öppet bref för Nils Larsson på Hornby och hans arfvingar på en äng i Svärdsjö s:n.

Riks-Registr. 1544, fol. 127 v.

Opit breff för Niels Larson på Hornby på en äng benempd Sunneborg, honom och hans effterkommende ärffwinger. Datum Gripzholm. 23 Aprilis. Anno etc 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effther thenne oss Elskelig wår tro Vndersåte Niels Larson på Hornby, haffwer oss berättedt och tilkänne giffwit, vm en äng, liggiendes vppe j Szwalsiö sockn j Bergzlagenn, benempd Sunnerborg, som skall ware hans hustrwes rätte arff och honn för någenn förlijdenn tijdt seden pantsatt haffwer Jäppe Hanson, fordom Bergzmann ther sammestädtz, hwickenn för någenn hans brutt skuld affhuggenn wart, och är nu samme äng oss och Cronone effther Swerigis lag tilkommenn. Så haffwe wij nu aff wår synnerlige gunst och nåde, och medt tette wårt opne breff vnne och tillathe, att hann frij och vbehindret må och skall komme till samme äng igenn, och henne nyttie, bruke och beholle, hann och hans effterkommende effther honom. Hwarföre biude wij wåre Fougter och Befalningzmenn, tesligeste alle etc. Datum

Gripsholm den 25 April.

Till Jöran Jönsson på Kronoberg, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 128.

Til Jören Jönson swar hwadt Almogenn till H. N. breff beleeffwet haffwe, och att thet medt theris eigit innzeegle bekrefftiges motte etc. Datum Gripzholm 25 Aprilis.

Wår etc. Wij förmärckie aff tin skriffwelsze, Jören, hwad Almogen ther vdi tijn befalning haffwe swaret, vm thenn handel, som nu senest vdi thet Westeråriske möthe handlet och beslutet bleff, Och att the haffwe vtloffwedt, wele vpsättie lijff och godtz, oss och menige Rijkit till thet beste, hwar så tränger. Och att thu medt thet förste wilt skicke thenn förseegling hijt vp till oss, som ther i Westerårs sagt och vtloffwedt war, ther aff her Göstaff Olson tich en Copia tilskicket haffwer etc. Så behager oss sådane handel wäl. Giffwe Gudt thet wåre theris fulle alffwer och meening. Doch ee huru ther om ware kann, synes oss gott och nyttigt ware, att thu och flere wåre menn och tienere j thenn landzänden wele haffwe nöge acht och tillsyn på alle saker, som aller störste macht vppå ligger. Och att icke något hemmeligit skalkheet eller förräderije bliffwer innstunget. Som wij och wäl förmärckie att wåre owenner (: som äre Hertig Albricht, och flere gamble Konung Christierns annhang, the som gärne szåge wårt och meenige Rijkesens skade och förderff :) läggie sich ther all flijt och winning om, att the åther wele medt sådane hemmelige förrätlige budt och schriffwelser vpwäckie Almogen till buller och vbestondt, som the tilförende giort haffwe. Thu och flere wåre Befalningzmenn wele förthenskuld haffwe ett flijtigt och nöge vpszeende j thenn motten, som aller störste macht vppå ligger.

Om the Häreder som icke haffwe jnzeegler att besägle sådane bref medt.

Thernest, som thu skriffwer, att några häreder ther nijdre, som tilförende icke haffwe hafft lathe sich nu göre jncigler, till att förseegle thet breffwet medt, Så kunne wij wäl lijde, att szå skeer. Doch att the Jncigler motte seden j theres häredtz kijster, icke vnder eens eller twå mendtz låsz occh nycler förwarede bliffwe, vthann och vnder flere, och the som oss och Rijkit trogne och rättrådige wåre, på thet att en hoop förrädere eller skalker icke nu eller framdelis skole bedrijffwe medt sådane Jncigler några förrädtlige handlinger. Tette thu medt lämpe så bestyre wilt.

Om then Waldmestere som han vdi Hans Nådz tieniste tagit haffwer.

Ythermere, som thu berörer om thenn Waldmestere aff Malmö, som thu haffwer handlet medt, och tagit vdi wår tieniste på en affhandlet och vttryckelig besoldning, Begärendes wette, om wij samme Waldmestere beholle wele etc. Och effther thu weest wäl sielff, hwadt nödt och trong wij haffwe till slijcht folk, som medt waller och befestninger något weethe vmbgåå. Derföre kant thu och wäl sielff tänckie, att wij haffwe honom storligenn behoff, eehwadt hann koster. Må thu förthenskuld ju så laget, att hann oförsumeligenn kommer tillstäde, thenn deel thu honom tilsagt haffwer (: hwar hann elliest gör sakenn fyllest :) wele wij honom icke weegre.

Om några förstondige som hann begärer, att beskode bygningen etc.

Och som thu begärer, att wij wilde skicke några förstondige tijt nidt, som kunde besickte och afmäte plattzen till bygningenn etc. Så weestu wäl sielff, hwadt godt rådt wij haffwe till slijckt folk, som tess förstondt haffwe, Och kunne förthenskul icke sware till thenn saek annet, änn,

Effter thu weest sielf best lägenheten ther nijdre, så må thu medt thenn for:ne Waldmestere beställe ther vm, thet beste j kunne. Wijdere weete wij icke förtröste tich j thenn saek. Och när samme Walmestere haffwer nu holpit tich att affmäte och besichte plattzen ther nijdre hosz tig, och giffwit rådt och vnderwijsning, huru samme byggning ther begynnes och lägges skall, szeeden må thu oförsumeligen skynde honom hijt vp till oss, Effther wij haffwe her monge och dråpelige byggninger för honden, både medt waller och murer, ther till wij och så gärne wilde haffwe hans rådt. Tette ingelunde försumende. Och jw förre thet skee kunde jw häller thet wij säge. Te tiije eller 20 Karler hann will haffwe medt sig aff samme handtwärck, thet behager oss och wäl. Sammelunde att thu lather bruke tegel och kalkvgnen, och thenn sågeqwärn Och alt thet thu yttermere kant tänckie ther till, thet försume icke, thet mackt vppå ligger.

Om Kyrkietijenden ther nijdre etc.

Ythermere, som thu och begärer weethe, huru kyrckietijenden ther nijdre sälies kann och giffwer tilkänne hwadt skäppen gielder etc. Så må thu lathe sälien, effther som hon går och gälder ther nijdre. Wijdere kunne wij icke begäre.

Om fodringen som Almogen begärer löse etc.

Som thu och haffwer schriffwit wår Secreterer Clemet Schriffwere till, och råder, att mann skulle vnne Bönderne ther nijdre, att lösze fodringen för twå öre hestenn etc. Så äre wij ther med till frijdtz, j tette år, för thenn dyre tijdt skuld. Och må thu medt Germundt Swenson, och alle andre wåre Fougter och Befalningzmend ther nijdre, ware ther om till rådtz, hwadt them så wäl som tich syntes, vdi tenne saak, nyttigest och rådeligest ware. Ther medt wele wij oss benöije lathe, Och att hwadt som be-

slutidt bliffwer, motte skee vtöffwer all thenn Landzändenn eller och ingestädtz. J wele sielffwe samfelt och inbyrdes besinne thenne saek, effther nodtorfften, hwadt som i thenn motten göres eller lathes skall.

Om Peder Schram och Wärner Passeberger.

Wij förnimme och hurelunde thenn Wärner Passeberger och Peder Schram, och flere wåre granner på then sijdenn, skicke sich emot oss etc. Så känne Gudt thet är oss en sielsindt och beswärlig handel, Och kunne wäl tänckie, att wij haffwe icke stort att förlathe oss på thenn sijdenn. Och förthenskuld är wårt rådt och betänckiende, att thu, och flere wåre trogne tienere j thenn landzänden, wele doch szee nöge på skantzen, och icke sättie för stor tro och loffwe till thet sälskap, som aller störste macht vppå ligger, Och ju minne j kunne bryte eder vt medt samme selskap för monge saker skuld, jw häller wij thet säge. The swar thu bekommit haffwer aff Werner Passeberger och Peder Schram, them lat oss medt thet förste, medt all anner tijdende och lägenheter, som thu aff Danmarck eller Tyszlandt förnimmendes warder, förstå.

Om the Förrädere Erlandz söner vdhi Wasbo etc.

Som thu och lather förstå, att the Erlandtz söner aff Wesbo äre en stor Förrädere hoop, och liggie wår Fougte Jöns Brun fast vnder ögenn, Begärendes förthenskuld weethe, huru med them handles skall etc. Så är wäl sandt, wij wåre til fridtz, thet sälskap motte komme till gunst och nåder igenn, hwar the sich hade weelet bättre. Doch effther wij förnimme, att the änn nu lathe sich befinne, som en hoop Förrädere. Derföre må thu, medt Jöns Bruun och Anders Marbo, läggie eder all flijt och winning om medt lämpe, att samme sälskap motte komme hijt vp till oss, Seeden wele wij medt lämpe finne rådt till, att the icke skole komme tijdt nidt igenn. Hwar tette och jngelunde

skee kann, då må j medt flijt winnläggie edher, att lathe slå halszen sunder på them, Vppå thet mann icke skall yttermere haffwe att förmode sich något buller eller pärlemente, som alle störste macht på ligger.

Om Fruwe Marines Rättere.

Thenn Fru Marines Rättere motte och så få sin förtiänte lön, ee hwadt rådt ther till finnes. Ther ligger stor macht vppå. Och må thu tesligeste tilsäije Jöns Brun och Anders Marbo, att the förstärckie sich thet ytterste och bäste the kunne, Så att the motte ware thet sälskap starcke nog, hwar så behöffdes.

Epilogus.

Käre Jören thu wilt yttermere, änn wij nu medt en hast kunne schriffwe lathe, tänckie och beställe vm tesse och andre ärender, som thu weest oss och Rijkit annliggende äre, som aller störste [macht] vppå ligger. Datum

Gripsholm den 25 April.

Öppet bref för borgaren i Stockholm, Simon Andersson Skrifvare, att forska i hela Norrland och Österbotten efter perlor, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 130 v.

Opit breff för Simen Anderson vdi Stocholm att fare till alle Norrlanden nu i Somer effther pärler etc. Datum Gripzholm. 25 Aprilis. Anno etc 1544.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij affärdiget och tilbetroedt haffwe thenne wår tiänere och Vndersåthe Simen Anderson, Borgere vdi wår Stadt Stocholm, Att hann i thenne Sommer skall färdes vdi all Norrlanden, Som är Hälsingelandt, Angermannelandt, Mädelpade, och både Bottnerne, Östre och Westre, ther att förfråge och

bestyre vm några saker och lägenheter, them wij honom befaledt och vppålagt haffwe, Som är, förhöre och rannsake lathe vdi hwad Elffwer eller Åår som pärler kunne finnes vdi, och några andre Steener, them wij honom befaledt haffwe, att bespane effther. Hwarföre biude wij eder alle, wåre Fougter och Befalningzmen, vdi alle för:ne Norrlanden, att j äre för:ne Simen skriffwere på wåre wägne forderlige och behielpelige, Att hann sådane saker och lägenheeter rätteligenn, oss och Rijkit till gode vtspane, må och kann. Och tesligeste, *att the pärler som ther tagne bliffwe, honom vdhi wårt nampn, och till wårt eigit behoff solde och vplatne bliffwe måge**). Så haffwe wij befaledt för:ne Simenn Schriffwere, att hann sådane pärler, Effther som the wärde äre, och the ther gälde pläge, reedeligenn bethale skall. Hwickit wij giffwe wåre Fougter och Befalningzmen tilkänne, att the måge weethe sich här effther att rätte. J som wåre Befalningzmen äre, måge och så nu emot thenn tijdt, när sådane pärler tages, alffwarligenn förbiude them, som ther medt vmbgå pläge, att the, widt theris hals tillgörendes, ingenn annen sälie them, Vthann thenne för:ne Simenn Anderson på wåre wägne. Ther i på alle sijder eder effther rätte wele. Datum

Gripsholm den 26 April.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 131.

Till Bottwedt Larson swar om the Smålenninger och nye tidender etc. Datum Gripzholm. 26 Aprilis.

Wår etc. Som thu gör oss förständig, Bottwedt, vm the twå Smålenninger, som förlupne wåre, och nu äre igenn kompne. Tesligeste om the nye tijdender, och theris

*) I registr. understruket.

vmbständer, som thu förfaridt haffwer både aff Tyslandt och Danmarck, med några andre saaker och lägenheeter, som thu föregiffwer j samme tijn schriffwelsze etc. Så kunne wij föge annet swar giffwe tich ther vppå, änn som wij szeeneste mundtligenn, och vdi eigen person vnderwijsze och tilkänne gåffwe wår Secreterere Clement och Niels Larson wår meening och bewog ther vm. Wij förszee oss och vthenn twijl, att the jw haffwe giort tich förständig, hure thu j samme saker handle skalt. Ther thu mott weethe tich fulkompligenn effther rätte och skicke.

Om thett Schytt till Stägeborg begäres.

Vm the skytte Esbiörn Schriffwere på Stägeborg haffwer begäret tijt till Slottzens behoff och förwaring etc. Så äre wij tilfridtz medt, att thu lather honom få några stycker, som ther tiene kunne, och hann kann ware belåthenn medt, Förskickendes them tijt, när hann them haffwe will etc.

Om några Wallmestere ther i byn.

The Walmestere ther gå så fåfänge i byn, och inthet haffwe att bestyre, må thu medt thet alder förste förskriffwe nidt till Wastene, till Niels Wesgöte, giffwendes honom j befalning, att hann lather ijligen komme them till arbete på thenn graffwenn och wallen, som wij wele haffwe lagt, ther om kring Stadenn, att hann sampt några förstondige aff Borgerene wille haffwe godt acht och tillsyn medt them, att the giorde något beständiget och warachtigt arbethe, ther mann kunne förlathe sich till, och haffwe någenn tröst och beskydden vdaff, när vmtränger etc.

Att hann förskicker några Galleyder, Äspinger och skäriebåter till Tälie.

Sammelunde är wår wilie och begärenn, att thu wilt lathe tackle, och till reede göre några the smerste aff

wåre Galleyder, och en lijten galleyde besynnerligen för oss, som icke ranck wåre, vthann ginge stijff j wattnet medt några aff äspingarne, och andre Schäriebåther, som wij pläge haffwe medt, Förskickendes them vt om kring Elffznabbenn inn mot Tälie wijkenn, Så att the låge ther och förbidde oss till wijdere beskeedt, Och förskaffendes ther några gode Höffwidzmend vpå, och annet gott nottorfftigt folk, som siöfarne äre, och weethe att gå ther medt vm etc. Tagendes her ingen försumelse före. Datum

Gripsholm den 26 April.

Till Lars Organista om räkenskaperna för tre år, och särskildt utgifterna till knektar och ryttare.

Riks-Registr. 1544, fol. 132.

Till Larentz Orgelekere, att hann giffwer K. Ma:tt tilkänne om the Summe peninger som nu i Tre åår aff Cammeren vttagne äre, hure mykitt hwar anamet haffwer. Samelunde hure mykitt Knechterne vpburit haffwe vdi så mong åår etc. Datum Gripzholm. 26 Aprilis 1544.

Wår gunst etc. Effther thet, Lars, wij befinne, att ther äre mächte dråpelige och swåre summer vtfongne vdaff wår Cammer, nu j tesse Trij århen, pro Anno etc. 42: 43: 44, Och haffwe änn nu intidt wist beskeedt fått, hwart the äre kompne, hwarckenn aff tich eller the andre, som them vndfongit haffwe. Är förthenskuld wår alffwarlige wilie, och biude tich, att thu medt thet alder förste lather oss fåå ett wist beskeedt på alle Summer, som tesse (: på tette inneluchte Zedel annteknede :) haffwe vpburit i tesse förbe:de Trij åren, Och besynnerligenn huru mykit på wåre Ryttere och Knechter gongit äre, hwart åår för sich, Förskickendes oss samme Register och vttog oförsumeligenn tilhonde, ther wij oss effther rätte kunne. Datum

Gripsholm den 27 April.

Till domaren i Dalarne, Lars Jespersson, om hans förhandlingar med allmogen, och om tvisterna mellan Rättviks och Mora socknar om skogstrakter.

Riks-Registr. 1544, fol. 132.

Swar till Lassze Jäsperson medt en tackseijelse till meenige mann j Dalerne för then hullskap the Hans N. giort haffwe på the Westeråriske Rijgzdagz articler och besluttning. Datum Gripzholm. 27 Aprilis. Anno 44.

Wår gunst etc. Som thu schrifftteligen tilkänne giffwer, Lasse, att thu haffwer nu j thenne förlijdne tijdt tinget vppe j Dalerne och hollit thenn meenige mann före, vm alle articler och punchter, som förhandlede och besluttne bliffwe nu j förlidne härremötet i Westerårs, Och att meenige Almoge ther sammestadtz haffwe vdi alle motte latidt sich tacksamligenn höre och förnimme emot tich, på wåre wägne. Och therutöffwer loffwet och swaret oss, på nytt igenn, Så att the wele ware oss, wåre Lijffzerffhärrer, och meenige Swerigis Rijke, effther thenne dag, för hulle, trogne, och rättrådige Vndersåter, och alrig någenn tijdt lathe sich wijke eller wände iffrå oss, så länge theris halsz warer etc. Så betacke wij the Dannemen allesammens, meenige Bergzlaget, för thet att the och så haffwe latidt sich altijdt befinne wälwillige och benägne emot oss och Rijkit, både j ene motte och andre. Giffwe Gudt, att the och her effther så wele bliffwe bestondige, och bewijse sich emot oss, som tro Swenske menn bör att göre. Tett kunne bliffwe för theris eigit beste och bestondt j framtijden, hwar the anners rätt wele betänckie och besinne sakenn etc.

Om then skogzträte emellen the Rättwijkz och Morekarler etc.

Vm thenn Schogzträtte, thu säger tich haffwe så stort klamber och bekymber vdaff, och wele ändeligen twinge tich, till att besyne ägerne them emellan etc. Ther kunne wij föge annet sware ther till, på thenne tijdt, Vtan the måge på både sijder rätte sich effther the gamble breffwenn, och late sich åtnöije, effther som thet gamelt och fört waridt haffwer vm samme skogzäger, kann och icke thet hielpe, så mottu lathe några aff them komme till oss medt theris breff och skäl på både sijder, att mann då kunne lathe ransake huru theris breff lyde, och åttskilie thenn trätten them emellenn. Thet samme thu mott giffwe them för swar igenn. Ther rätte tich effther. Datum

Gripsholm den 27 April.

Till biskop Botvid i Strengnäs, om nya register öfver domcapitlets räntor, om skolmästaren i staden, och om insändande af gamla kyrkoböcker och register öfver prelaturers, canoniers och prebendens gods.

Riks-Registr. 1544, fol. 132 v.

Till Bisp Bottwedt vdhi Stregnes att hann änn nu clarere och beskedeligere Register gör på thenn ränte, som hwar och en aff Capittelet ther sammestedtz haffwe kunne, än som nu giort är. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Wij lote för någenn förlijdenn tijdt seden, her Bispenn, biude och befale eder, sampt meenige Capitelet, att j hwar j sin städt skulle lathe beschriffwe sin ränte opbyrd, som the haffwe årligenn, och förskicke oss ther vt ett clart, wist och beskedeligit Register vppå etc. Så haffwe wij nu bekommit her ett Register iffrå eder, och sielsindt nog, som haffwe hwarckenn skick eller

ordning medt sich, ther wij kunne haffwe någenn rättilse vdaff, thett oss icke lijtidt förundrer, effther i äre ther så monge om, Eij häller är ther något beskeedt hosz, hwadt som iffrå hwar prelatur, Canoner [ɔ: Canonie] eller Prebende igenn kallet är, eller hwem thet haffwer nu i antwardenn, Vthann alt så obeskedeligit och vordentlig schriffwit, lijke som the alrig hade hört eller seedt sådant tilförende. Tesligeste

Om Scholemesteren ther sammestedtz

förundrer oss hwadt gagn thenn Scholemesteren gör oss, eller hwadt hann lärer sine Dieckner, meeden ther fintz icke en, som kann schriffwe oss ett rätt och clart Register, och wethe honom ther en föge tack före. Så måge i ware förtänckte, her Bispenn, latendes änn nu beschriffwe och ordinere oss ett annet och clarerne Register, ther wij kunne bekomme någenn wijdere beskeedt vtaff, på alle vpbyrder, både i affradt, tijende, och alle andre partzeler, som hwar i sin städt, både i och flere, haffwe till vpbördt.

Att hann förskicker till H. N. gamble Kyrkienes böker etc.

Tesligeste förskicke oss tilhonde the gamble kyrckienes böker, och andre gamble Register, som alle prælatures, Canoniers och Prebende godtz medt theris ränte och vpbörder stå beschriffne vdi, Tagendes her intidt försumelse före, så frampt wij icke skole sielffwe late sände effther them. Ther måge i och the andre rätte eder effther. Datum

(Gripsholm den 27 April?)

Öppet bref för Sven Månsson, borgare i Stockholm, att bebygga en tomt i Vesterås.

Riks-Registr. 1544, fol. 133.

Opitt breff för Swenn Monson att vpbyggie en Tompt i Stocholm. Datum

Wij etc. Göre witterligit, att wij aff wår synnerlige gunst och nåde haffwe vndt och tillatedt, och nu medt tette wårt opne breff vnne och tillathe, att thenne wår tro Vndersåte, och Borgere vdi wår Stadt Stocholm, Swenn Monson, må och skall, för någen annen, innhägne och vpbyggie en Tompt, som belägenn är j wår Stadt Westerårs, hwicken rijke Päder Jopson fordomått haffwer, Anszeendes, att han skall lathe gåå skatt och skuldt ther aff, medt wacht, wårdt, och all annen Stadtzens tunge, lijke som vtaff en annen tompt och gårdt ther i byn bör att gå vdaff etc. Biudendes förthenskuld wåre Befalningzmenn vppå Westerårs, Borgmestere och Rådt ther sammestedtz och alle andre, som för wåre skuldt wele och etc. Datum

Gripsholm den 27 April.

Till fogden på Salberget, Olof Jonsson, om bergsbrukningen.

Riks-Registr. 1544, fol. 133 v.

Till Oloff Jonson att hann sielff haffwer grann vpsyn medt malmen, hure hannteres och handles i Soffrebodenn med honom, effther ther leffwereres så lijtitt sölf inn i Cameren effther halfftunnen. Datum vt supra.

Wår etc. wij haffwe en stor beschwering, Oloff, att effther ther fååsz och leffwereres så lijtidt sölff effther halfftunnen inn i Cammeren, hure the Soffrekarlerne handle medt then malmenn j Soffrebodenn, vm the soffre

malmenn något wäl iffrå Gråbergit, eller och om hann icke emellen åt springer bort iblandt Rotekarls hoopen, eller och the, wid Waskerännen äre, icke göre oss något skalkhet medt thet grant wask, som tagz vp vtaff bottnen. Sammelunde the som bryte malmen neder j gruffwenn pläge och så vndertijdenn ställe sich sielsindt medt malmen. Och Smelterne tesligest, att the icke wäl smeltenn, Så att eehuru the handle och gå ther medt vm, befruchte wij nog, oss skeer någen skalkhet eehwar wij finnet igenn, Effteer ther löper så lijtidt på wår deel, när Sölffret innleffris skall etc. Hwarföre biude wij tich, att thu änn nu her effther later haffwe ther en nögere acht och tillsyn medt, Och att thu sielff wilt szee vppå wårt gagnn och beste iblandt medt, och haffwe öget städtze vppå brädet medt them, så att ther motte något troligenn handlet bliffwe, på alle sijder. Datum

Gripsholm den 28 April.

Till Axel Eriksson och Gudmund Skrifvare, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 134.

Till Axell och Gudmundt, att thee tillstädes vdhi munstringenn medt Anders Smålenninge, hoss the Swenske Knechter ware skole, Sammeledes, när peningerne vtgiffwes, Förskickendes H. N. ther aff beskedeligenn ett wist Register, ther vdi alle Knechternes nampn anteeknede äre. Datum Gripzholm. 28 Aprilis. 44.

Wår synnerlige etc. Wij giffwe eder tilkänne, Axel och gudmundt, att wij haffwe offwerantwarde latidt thenne wår Tienere Anders Smålenninge En Summa peninger här aff Cammeren, och nu affärdiget honom tijt nidt till att bethale wåre Swenske Knechter medt, som ther liggie, etc Hwarföre är wår wilie och begärenn, att j både wele ware

ther vtöffwer när munstringen skeer, och haffwe ett nöge och grant vpszeende medt knechterne, och hwad för wärier the haffwe. J wele och så personligenn ware hosz, när peningerne vtgiffwes och knechterne bethales skole, Lathendes beskeedeligen vpschriffwe och annteekne alle knechternes nampn, och huru mykit hwar vndfår j sin besoldning, Förskaffendes oss seeden ther vppå ett wist, clart och beskedeligit munster Register, Ther vdaff wij kunne haffwe en godt vnderrichtung, huru samme munstring och betalning tilgonger. Tette j ingelunde försume wele etc. Datum

Gripsholm den 28 April.

Till Lars Organista om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 134 v.

Til Larens Orgeleekere, om myntedt och tess förminskenn. Datum aff Gripzholm. 28 Aprilis. Anno etc 1544.

Oss behager icke, Larss, thet thu så mykit förlate tich vppå myntedt, och altijd vtösze och tage ther vdaff till alle vtgiffter, Så att alrig kommer ther så mykit sölff inn på myntet, som myntes skall j peninger, likewäl går thet altsamens ååth, Så att wij alrig haffwe att förtröste oss, att ther bliffwer någenn tijdt någett qwart vdaff, Vthann alt giffz vt. Och fruchter oss nog, att wij icke länger kunne holle tich så östenn vppe. Ey häller wilt thu winnläggie tich, meeden myntidt står widt macht, att inkreffie vdaff Fougterne the peninger, som the vpburit haffwe aff wår och Cronones ränte, och holle tich ther medt i vtgiffterne. Ther medt thu wäl kunde behielpe tich, Effther meste parthenn aff Folket är nu förloffwet vdaff landet, och wancke nu icke så store vtgiffterne, som tilförende skeedt är etc. Hwarföre mottu ware

förtänckt, att wij her effther wele haffwe myntet ther medt förschonet, och intidt annet late mynte änn ijdel Daler, en tijdt long, Och them skall thu late förware, til tess wij sielffwe få szee hwadt ther kann bliffwe vtaff, eller hwar till the komme skole. Ther mottu wette tich effther rätte etc.

Om Mantaelsregister och ränte aff hele Elffzborgz lään etc.

Och sände wij tich nu her medt några mantalsz Register aff Marck, Kindt, och hele Elffzborgs län, hwicke her Gustaff Olson haffwer oss tilhonde skicket etc. Så mottu lathe szee them offwer, och förfare huru högt hele årsz ränthenn aff för:ne Elffzborgz län sich förslåå kann, wethendes seeden att göre oss ther reede före etc.

Om thet Sölff och guld, som Mons Erichson haffwer. Hans Rekenskapp.

Sammelunde haffwe wij förstått, Larsz, att Mons Erichson haffwer hafft några vpbörder, både vpå Sölff och guld, och änn nu ingenn vnderwijsning giort oss ther om, huru mykit thet är, eller iffrå hwem thet innleffret är. Är förthenskuld wår wilie och befalning, att thu lather honom beholle samme sölff och guld hosz sich, j sinn antwordung, till tess hann wijdere aff oss ther vm förständiget bliffwer. Ther rätte tich effther. Och haffwe wij förnummit, att hann icke änn nu haffwer leffwereret eller giort sin Rekenskap vdi Cammeren, för the vpbörder hann haffwer hafft j tesse förlidne århenn. Så förundrer oss, hwij ther medt så länge dröijes och förhales. Äär förthenskuld wår alffwarlige wilie och befalning, att thu medt thet förste wilt lathe förhöre hans Rekenskap, och göre en ände och beslutt medt, Så att wij motte medt thet förste bekomme en godt vnderrichtung, huru samme Rekenskap förhörd och ransaket bliffwe. Thette tu ingelunde försume wilt. Datum

Gripsholm den 28 April.

Till Nils Wesgöte, om anläggande af befästningar omkring Vadstena stad.

Riks-Registr. 1544, fol. 135.

Till Niels Wesgöthe om the Twå Wallmestere Vrban och Lenardt, att hann achter på, huru the tröste sich på saakenn om wallen ther widt Wastena, medt hwadt skick och fantzun, hwadt Borgerene ther om tyckes. Sammelunde huru monge Dagzwerker ther till göres kunne aff tesse effter:ne häreder etc giffwendes strax H. N. ther om tilkänne. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Weet Niels, att wij haffwe affärdiget tesse Twå Wallemestere Vrbann vhann Sunnenwalde, och Leenardt vhann Leypzick tijdt nidt till Wastena, och befalet them, att the flijteligenn besee och bekantze skole vm alle lägligheter, huru thenn Wallenn ther kring om byn best läggies och ordineres skal medt Graffwenn, så att thet kunne tage något gott lag och skick till tess wij komme sielffwe tijt neder. Tesligeste ransake och besee hwadt för Redskap och annen tilbehöring Borgerene haffwe redt sich vppå i förrådt, som till sådane waldläggning will ware förnödenn etc. Hwarföre är wår wilie och befalning, att thu wilt ware ther hosz på någre dager, Haffwendes acht vppå, huru samme Waldmestere tröste sich vppå saakenn, till att läggie en sådane wald, och hwadt annslag, skick, eller fantzun the meene weele giffwe före, till att läggie en fast och beständig wald ther någenn fördeel och profijtelighet medt fölgie kunne, Så att Stadenn och kunde bliffwe fyrekant lagd, Eller huru Borgerene wele haffwet före, på theris sijde, om the wele tage något fast vdhi medt, och hielpe sielffwe till, att befäste sich.

Sammelunde må thu lathe förslå och beskriffwe, huru monge Dagzwerker thu tröster komme åstadt aff Hoffz län och the andre nest vmbliggende häreder, Som äre Bobers, Aska, och Gulbergz häreder etc. Förskickendes oss seeden ther ett wist Register vppå. Ther wij dhå kunne rätte oss effther, och szee huru monge Dagzwerker ther kunne gå vdaff etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till ståthållaren på Kalmar, Germund (Svensson), om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 136.

Maijus.

Swar till Germundt om the borgeläges hester till Kalmarna lagde äre etc, att hann bruker motten ther medt. Datum

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkenne, Germundt, att wår Fodermarsk, Lasse Päderson, haffwer skickatt aff fodringen och tijt nidt till Calmare 57 hester, aff hwicke ther skole liggia i borgeläger 28 hester, och the andre 19 slåes vt i gräsz, Och att iblandt them som vtslåes, skole ware Otte wällige hester, them thu haffwer giffwit borgeläger, till tess tu finge wijdere beskeedt iffrå oss. Tesligeste, att wår Fougte j Östre härede Niels Pederson beroper sich, att wij haffwe vndt honom borgeläger ther på Calmarne till 6 eller 7 hester. Så wele och the andre Redfougter ther i länet, och på Ölandt hwarthere haffwe borgeläger till Fyre hester, Begärendes förthenskuld wethe wår wilie, vm tesse saker och saker etc. Her på kunne wij intit stortt annet sware, vtann som thu wäl sielff west, att her är på thenne tijdt, thet Gudt bättredt, en swår och dyr tijdt i landett, och sådane nödt om kakenn, att Folket näppeligen kunne bekomme theris nottorfftige vppehälle till öol och brödt, Och thett wij nu, medenn folket sådane

nödt och trong lijder, skulle altt för mykitt slåå j Foorrännen, eller holle altt för monge hester j borgeläge, wethe wij icke huru thet sich skicka will. Och förthenskuld synes oss lijkere och rådeligere ware, att man holler ett motteligit borgeläger, synnerligen på thenne tijdt, och häller gör folket någenn vndsettning, ther medt the kunne bärge lijffwet, änn att fordre all sädenn vp för hester, som sich vdi gräsz wäl behielpe kunne, när sådane nödt förhondenn är. Derföre må thu tänckie till, att holle ett motteligit borgeläger. Och thenn deel thu till offwerlops haffwer, i Rog eller Kornn, att thet motte males j gott miöl, och bliffwe så föryttredt, wåre fatige Vndersåter, som thett behöffde, Och att thu inge flere häster holler på stall, änn som änckom sköne och vtwalde äre, och fodrer them ändå motteligenn medt kornn, Brukendes medt iblandt hackelse, och annet hwadt mann kann.

Borgeläger till Päder Nielszonn.

Tett är och wäl santt, att wij tilsade thenn Niels Päderson borgeläger, till någre hans hester, Menn icke till så monge, som thu schriffwer. Doch äre wij tilfridtz, att thu giffwer honom borgeläger till änn 3 eller 4 hester, ått högzste, effther hann lather sich troligen och wälwillig befinne, till att näffsze Schalker och Förrädere. The andre redfougter kunne wij intet borgeläger inryma högre, änn till 1 hest eller 2 hwartere, till thett högzste, The andre theris hester måge the slåå vt i gräsz eller försörge them thet beste the kunne, såsom flere wåre Fougter och tienere göre. Ther thu må wethe tich effther rätte.

Om Knut Ribbingz och Niels Henrichsons Hester ther vdi Calmarne etc.

Som thu och yttermere lather förståå, att Knut Ribbing och Niels Henrichson liggie ther i borgeläge, hwar-

tere medt 4 hester, och Michel Juthe med 2 etc. Så må thu rame samme mottenn medt them, som för:widt ståår. Wijdere kunne wij intit sware till thenne saak.

Vnderwijsning emot then swåre förtärning widt Slottedt etc.

Menn thet thu beclager, att ther will bliffwe en swår förtärning widt Slottedt, och stor breck på allehonde Fisk etc. Så kunne wij på thenne tijdt inthet stort annett seije ther till, vtann att thu må behielpe tich thett beste thu kant, Brukendes samme konst, som her widt Slottedt brukes, att mann haffwer budt vte, mest till alle the beste fiskeläger, vnder Ölandt, Gullandt, och flerestedtz, ther mann kan lathe salta och församble thenn meste Fisk, mann offwerkomme kann, Anner rådt weete wij icke seije tich.

Om thett myckle folk ther är.

Det wij och skulle lathe the Galleer, medt theris Folk komma dädenn, för änn wij förwete oss vm en stadig fridt, kunne wij icke häller göre, Tu wilt elliest finne hwadt rådt thu kant till theris vnderholning. Och hwar någre aff samme Gallees folk, som ther nu äre, icke wele lathe sich bruka, hwar behoff görs, eller äre elliest owillige, Då må thu heller schrifwe hijt vp effther annet ferskt folk, och skicke the andre hijt vp igenn, Sedenn wele wij wäl finne rådt för them.

Om Borgerenes betalning för Knechternes förtärning ther hoosz them.

Som thu och giffwer tilkenne, att Borgerene ther i Kalmarna förmäckta icke längre holle the Knechter etc. Så wele wij nu oförsumeligenn latha skicka tijt nidt theris bethalning, Så må thu hielpe till, att Borgerne måge och så komma till theris bethalning.

Wijdere om Knechterne.

Thet thu haffwer och så skickatt några roother till Westerwijk och Wexiö, kunne wij wäl lijde, the måge och wäl bliffwe ther liggiendes på någenn tijdt till görenndes, Kunde mann och finne rådt till, att förläggie them hosz the beste Prester ther i Smålandt och på Ölandt, då såge wij thett helst.

Epilogus.

Tu wilt nu tänckie till herutinnen the beste rådt och medell, som thu kant, att thenne szwåre peningz vtgifft, wij änn nu haffwe, motte något förringet bliffwe.

(Gripsholm?) i Maji.

Öppet bref för biskop Botvid i Strengnäs på en äng i Jäders s:n och på ön Siöröö.

Riks-Registr. 1544, fol. 137 v.

Opit breff för Bisp Bottwedt i Stregnes på en Ääng vdi Jäder sockn till en behagelig tijdt. Teszligeste på en Öö etc. Datum

Wij etc. Göre witterligit, att wij aff wår synnerlige gunst och nåde haffwe vndt och förlänt, som wij och nu medt thette wårtt opne breff vnne och förläne thenne oss Elskelig wyrdelig mann her Bottwedt, Biscop till Stregnis(!), honom till hielp och vndsättning, en äng, liggiendes vdi Jäder sockn, widt Alwasta, benempd Bischopzängenn, oss till en behagelig tijdt. Tesligeste en öö, liggendes vthann för Tijnes, benempd Siöröö. Hwarföre biude wij wåre Fougter och Befalningzmenn, att the icke vdi några motte göre Biscop Bottwedt her emot något hinder eller förfong, widt wår ogunste. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till hr Birger Nielsson (Grip), om permission för honom, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 137 v.

Swar till Her Birie på thett förloff hann begärer, att ware hemme vdi sins husfrwes kyrckiegong etc. Datum

Wår synnerlige gunst etc. Wij finge eders schriffwelse, her Birge, j hwicke j begäre, att wij medt eder tilfridtz ware wele, det j bliffwe hemme till edert, till tess j få szee huru Fru Birgitta går j hondt, och j hennes kyrckegong giortt haffwe etc. Så ändoch wäl förnödenn wåre, att några gode männ wåre vnderstundom tilstädes hosz oss, som och i Westerårs beleffweedt och samtyckt wart, Doch effther sådane lägenheter äre wij ther medt tilfridtz, på thenne tidt, Så må j lijkewäl ware förtänckte vdi, att när wij nu (nest Gudtz hielp) komme till Östergötlandt, att j då möte med oss, Så kunne wij då wijdere handle medt eder, om thenn Horszön och andre flere saker och lägenheter ther nijdre.

Hwarföre hann icke haffwer schriffwit hijt medt the Tiusteboer, vndrer H. N. etc.

Så är oss och endelis vnderligitt, att j platt intit haffwe schriffwit hijt vp till oss, medt the Sendebudt aff Tiust, som nu förde penningerne hijt vp för the Oxer, Effther the haffwe doch theris skottzmåel inn till eder, att j haffwe vndt them par Oxer för Sexton march Danske etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till fogden på Stora Kopparberget, Michel Helsing, om bergsbrukningen derstädes.

Riks-Registr. 1544, fol. 138.

Swar till Michell Hellsing, om Ko[ppe]rbergz gruffwe, som nu förbätrer sich, att han haffwer acht ther på, och på H. N. egen hytte, att the motte gåå för sig. Datum

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkenne, Michel, att strecket j Kopperbergz gruffwe haffwer något förbättredt sich, Så biude wij tich förthenskuld, att thu lather haffwe tesse nögere acht och tilsyn, att brukningenn motte och så flux gåå för sich. Tesligeste att brukningenn j wår egenn hytte och så haffwe någenn framgong, att wij motte och så haffwe ther någenn yttermere fördeel aff, änn här till skeedt är.

Om thenn rymning Bergzmennerne offwan på ladegården giordt haffwe.

Thernest lather thu och förståå, att Bergzmennerne beswäre sig, att ryme offwann på Ladegårdenn j thenne dyre tijdt, och för änn the fåå någen vndsättning aff åkerenn etc. Såå äre wij tilfridtz, att the bliffwe med thenn vmkost förskonede, till tess gudt giffwer någenn bätter tijdt j landet. Menn för thet streck skuld offwann Ladegårdenn, som thu skickede oss nu thet stycke sölffmalm vtaff, hade intit warit behoff, att thu lott sättie thenn sölffhytte vp, eller wänder ther någen stor vmkost vpå, Effther samme sölffmalm duger föge ting, och lijkere järnn biude änn sölffmalm. Ther thu och skulle öde ther myckenn kholl och wedt, synes oss icke förnödenn ware. Men ther Gudt wille giffwe något bätter streck, dåå wåre en sak för sich, att ther wändes någenn vmkost och arbete vpå.

Vm thenn malm widt Garbebergitt.

Yttermere, som thu giffwer tilkenne, att thu haffwer latidt soffra vt thenn malm, som ligger widt Garpebergit, att ther finnes intit annet änn Kopermalm vdi, Begärendes wethe wår wilie, huru thu medt samme malm handle skaltt etc. Så effther wij haffwe ingenn rådt till, att lathe smälte samme malm, ther widt Garpebergit. Derföre må thu szee till, om thu icke kunde förbyte oss honom vdi godt Kopper, eller huru thu best kunde handlet såå, att wij motte få skääl för samme malm. Ther rätte tich effther.

Om the bönder som hade beclaget sig för H. N.

Vm the bönder thu skriffwer, som haffwe waridt her vthe, och beclaget sich för oss, att en partt aff them haffwe ingenn så stoor nödt, som the sig her haffwe förmärckie latidt etc. Så kunne wij intit synnerligit sware ther till, vthann effther thu äst ther widt hondenn, och west bätter theris förmåge och lägenhet änn wij. Derföre må thu och handle och lage j the saker, som tich synes lijkast ware, och skääl medt fölie kann, och effther som thu kant ware till swarsz medt, både för Gudt och oss, Szåå att the som förfatige äre, måge j någenn motte förskonede bliffwa, och the som macktenn haffwe, vtdrage thett them medt rätte bör, Och att j thenn mottenn icke wild, wänskap eller andre slijke saker för rättwijsenn anseedde bliffwe måge. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till befallningsmannen på Åbo slott och i Åbo län, Tommes Jönsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1543, fol. 139. Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 134.

Till Tommes Jönszon swar om thenn hielpegärdt och schipzgärdt aff Ååbo och Raumo. Datum

Wår gunst etc. Wij finge thin skriffwelse och ther vdi längdenn aff förstått, widt hwadt sätt thenn hielpegärdt eller schipzgärdt aff Ååbo och Raumo städer, Tesligeste aff thenn meenige mann ther j länet vtgongenn är, och nu vtgår, Tesligeste huru monge peninger thu lefwerere kann j tette åår, inn vdi wår Cammer, och alle andre partzeler, som thu hijt vtöffwer till Stocholm skickat haffwer etc. Szå wethe wij icke annet szware ther till, vthann att medt samme skipzgärdt är handlet så thet begåår sich, hwar ther vtöffwer bliffwer elliest någenn godt Rekenskap hollenn. Så må thu wara förtänckt vdhi, att ther holles beskedelig rekenskap och gode register, huru mykit aff hwar, och synnerligen för sich vpburit bliffwer, eller wij giffwe oss icke ther medt tilfridtz, och laget jw såå, att så snartt samme skipzgärdt är vtgiordt och vpburenn, att thu skicker henne då oförsumeligen hijt vtöffwer. Ther rätte tich effther. Menn thenn Summe peninger thu skicker nu hijt vtöffwer, är endelis ringe framför j fiord, thedt oss icke lijtet förundrer, wille och gärne wethe, hwadt orsaak ther till wåre, Medt the andre partzeler må bliffwe, som thett är.

Att hann far i Skäriegården achtendes på thett förbod etc.

Ternest, som thu giffwer tilkenne, vm thenn Galleyde ther för Ååbo bygd är, att honn aldelis medt alle tilbehöringer ligger segelreede, Begärenndes förthenskuld wethe,

hwadt heller thu skaltt stijge ther inn på medt wår skatt, och komme hijt vdöffwer, eller och lathe samme Galeyde bliffwa ther vthe i skärenn, och achte ther vpå thett sälskap, som i förbodt före så mykit smör, gädder och andre ätennde warer ther aff landet. Och effter wij förnimme, att thu haffwer latidt byggic Twå äspinger ther widt Slottet, synes oss lijkere ware, att thu effther nottorfftenn bemanner samme Äspinger medt skytt, krutt, Folk och fethalie, Latendes them nu j Sommer löpe aff och till ther j Schäriegårdenn, haffwendes acht och tilsyn medt slijkt sälskap, som hwarckenn holle eller achte förbudt eller annet, hwadt them biudes och befales. Och sådant sälskap skulle mann så straffe, att andre såge ther widt. Och wille wij gärne förthenskuld, att ther motte bliffwe holdne Register på alle the warer, som ther vtskipede bliffwe j Städerne eller annerstedz j Åbo lään. Så må thu wäl komme hijt vtöffwer, haffwendes en partt aff skattenn in på Galeen medt tig, och en partt inn vpå the andre wåre skipp, som ther nu äre, Och jw så laget, att hwadt som hijt vtöffwer skickes, motte och såå förwaredt bliffwe, som thett sich bör, att ther vppå ingen skade eller förlust skeer.

Att han later förbyte the tompter, som ther i Åbo vnder Altare, Clöster och Kyrkier leget haffwe etc.

Tu lather och förståå vm några tompter, som ther j Åbo vnder Altare, Clöster och Gillestuffwer leget haffwe, och Borgerene vnder sich gärne eegne wele, ändoch them ingenn stor rätt j thenn motten tillöper, Begärendes wethe, om wij wele sälie them, då skulle oss ther vdaff till gode en merckelig Summe peninger tilkomme etc. Så skall thu wete, att wij vm samme och andre slijke tompter så förtänckte äre, att wij icke wele sälie them för peninger, Vtann effther ther j Åbo är en heel hop aff Borgerene, som frijborn gifftermål och monge Jordegodtz offwer-

kommit haffwe, Derföre må thu winnläggie tich, att förbyte samme tompter oss till gode, vdi några sköne Jordegodtz. Och hwar thett icke sååå hastigt skee kann, då må thu lathe registrere samme tompter vp, och leege them vt thet dyreste thu kant, att wårt beste j thenn motten icke försumet bliffwer.

Att han skattlägger the Raumoborgere, som på Cronones tompter sittie.

Sammelunde vm the Raumo borgere, som alle på Cronones tompter besittiendes äre, och ingenn tomptörenn giffwe, Samme tompter må thu och till thet dyreste skattläggie lathe, att wij och Cronon ther af en ärlig profijt haffwe motte.

Att Erick Olson Borgere i Ååbo må beholle thenn tompt han begärer.

Thenn tompt, som thenne Erich Olson begärer ther i Ååbo, må hann wäl aname till sig, effther hann haffwer loffwedt oss her widt Vpsale ett godtz igenn. Så må thu latha skatta samme tompt, och framdelis skriffwa oss till huru godt hon är. Så haffwe wij och latidt bestyre medt wår Fougte j Vpsale, att thenn gårdt hann oss loffwedt och tilsagt haffwer, skall och så skattet bliffwe, Sedenn när mann granneligenn wet lägenheterne på både sijder, kann mann då wijdere förhandle och fulkompna samme bythe.

Att the Raumo borgere skole och hereffter vtgöre tull så wäl som the aff Ååbo.

Så förnimme wij och, att the Raumo Borgere göre altzingen tull etc. Hwarföre är wår wilie, att thu alffwarligenn seger them till, att the effther thenne dag skole så wäl göre theris tull vt, som the Ååbo borgere göre, Wij kunne icke längre holle them så keijszerfrije. Ther

måge the rätte sich effther. Wij haffwe och så latidt giffwe thenne Erich Olson ett opit breff vm samme tull, på thett the måge wethet thet är wår alffwarlige wilie.

Att han later the Swenske och Finske knechter få sin åårszlön, som när presterne leget haffwe.

Vm the Swenske och Finske knechter, som i winter ther hosz presterne leget haffwe, fordrat theris årszlön aff tich etc. Szå äre wij tilfridz, att thu lather giffwe them, effther som hwar är mann till, hollendes ther vdöffwer gode och beskedelige Register, Så att wij måge wete, hwart wåre peninger bliffwe, och hwem them får. Menn thet wi på thenne tijdt skulle wete göre tich vnderwijsning, mykit hwar aff them haffwe skall, thett kunne wij icke göre, Effther the äre icke widt hondenn hosz oss, som them tilförende betaledt haffwe. Sådant motte thu fordre j wår Cammer, och hosz Bottwed Schriffwere. Ther rätte tich effther.

Att the andre Fougter widt siöösijden late göre sådane Ääspinger, som widt Åbo äre etc.

Thet skole och så alle the andre wåre Fougter ther vt medt siösijdenn, hwar j sin städt, lathe sättie oss några slijke Äspinger vpp, Effther wij wele gärne haffwe en heel hop sådane Espinger. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till biskop Botvid i Strengnäs och domcapitlet derstädes, om någon hielp till Bengt Olsson för hans studier.

Riks-Registr. 1544, fol. 140 v.

Förschrifft till Bisp Bottwedt och meenige Cappittelet j Stregnes, för Bencht Olson, till någen hielp påå hans studier.

Wår gunst etc. Schole j wethe, Bisp Bottwedt, och j gode Menn flere ther j Capittelet, att thenne Student Bencht Olson haffwer giffwit oss tilkenne, att hann änn nu, på någenn tijdt till görendes är till sinnes, medt wåre gunstige tillatelse, att fulfölgie sine begynte Studia, Påå thett hann framdelis oss och meenige Rijkitt tess nyttigere och tienligere j thett meenige beste bliffwe och ware kann. Och förthenskuld ther hosz vnderdånligenn anlanget och begäret, thet wij wille göre honom någen hielp och vndsättning, till för:de hans studiers vppehälle och förmerung etc. Så haffwe wij gunsteligenn j thenn motten anseet hans anlangenn, vnnendes och effterlatendes honom thenn Studenters portion eller ränthe, som nu ther j Strägnes sticht, på ett åår eller tu fallenn är, Och hwadt j elliest kunne ware honom behielpelige och förforderlige, see wij gärne, att thet såå skee motte, och på thett hann deste förre må komme till sine studier igenn, och icke her längre, sich till skade, bliffwe vphollenn etc. Ther j eder effther rätte wele.

(Gripsholm?) i Maji.

Till Lars Organista om räkenskaperna och inkräfvande af kronans inkomster.

Riks-Registr. 1544, fol. 141.

Till Lars Orgelekere, att han sänder till K. Ma:tt M. Arendtz Register, som belanger vtgifft och vpbörden pro anno etc. 44. Teszligeste, att hann vpkreffwer aff Fougterne och andre H. N. Befalningzmenn Cronones ränte etc. Datum

Wåår etc. Tu weest wäl sielff, Larsz, att wij befalte tich szeeneste, att thu skulle förskicke oss hijt till honde M. Arnoldz Register, att wij motte fåå szee hure högt hans vpbyrd och vtgiffter haffwer waridt för tette framlidne året, Så och i åår, Och hure hann elliest haffwer stält sinn Register, Wåre gott, att thu änn nu wille tänckie ther til och achte hwadt wij befale tich, både vm ett och annet.

Szå haffwe wij och tilförennde både muntlig och schrifftlig latit tich tilbiude, att thu skulle tänckie till, och kräffie inn aff wåre Fougter och andre wåre Befalningzmenn Cronones ränte, och tage vtaff Cammerenn till alle vtgiffter, och icke så altijdt lijte vppå myntet, som her till skedt är, Effther her wancke nu icke så store vtgiffterne eller besoldinger, vppå thett Tydske Folk, som tilförennde skedt är, Så må thu änn nu ware förtänckt vdi, att wij icke längre kunne hollet szåå vppe, som her till skeedt är. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till borgmästare och råd samt menige innevånare i Upsala, om stadens befästning, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 141 v.

Till Borgmestere och Rådt sampt meenigheten vdhi Vpsale, att the flyttie Staden alt sammens westenn åån, medt wijdere vmstender och amplificeringer, som her effterfölgier. Datum

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder wåre trogne Vndersåther, Borgmestere, Råådt, och meenige Borgere, som byggie och boo vdi wår Köpstadt Vpsale Wåår gunst och nåde tilförennde etc. Som eder, käre Vndersåther och Dannemenn alle wälförtäncker, att j wintres, när wij vdi egen persone handlede medt eder ther j Vpsala, att oss, för monge honde orsaker skuldt syntes gott och rådeligit ware, att her j Rijkit motte några flere faste och förwarede Köpstäder ordnede och lagde bliffwe, änn the nu äre, Vpå thet, att (hwar Gudt förbiude) något krijg, örlig, buller eller obestondt, anten aff inlendzske eller vtlendzske på färde ware eller sich tilldrage kunde, att mann motte då haffwe någerstedz sin tillflycht, och wete sig förwaret till lijff och godtz, till tess mann finge rådt att göre Fijenderne sådant alffwarligit och manligit mootstondt, som thett sich borde, Thett j och alle gillede och gåffwe godt macht, Loffwendes och såå, att wele tänckie ther till, Ändoch j sedenn ther till föge giort haffwe, Vthann äre änn nu twijffwelachtige, hwadt j vdi then motte göre eller lathe skole, eller vm wij änn nu äre widt samme sinnet etc. Szå wele wij icke dölie för eder, käre Vndersåter, att wij höre monge farlige och sielsinde tijdender, Och synnerligen vm thenn gamble fongne Konung Christierns förlosning, Och twijler oss intit, hwar hann, eller hans

anhang, kunne komme tess widt, att före thetta alles wåres Fädernes Rijke vdi någenn yttermere skade och förderff, då bliffwer derföre ingenn försumelse tagenn. Eder drager och vtann twijl till minnes, huru eder gick j hondt, thenn tijdt samme Konung Christierns Krijgzfolk skinnede och brandskattade Vpsala, hade j då hafft någenn befestning vm eder, hade the icke såå slätt giortt eder ödhe, eller Rijkit sådane skade och förderff, som thå skedde. Så wethe j och wäl sielffwe hwadt hielp eller tröst Rijkit eller Cronon aff sådane öpne Städer haffwe, Fast snarerne Tiuffwer, Fijender, och en hop Förrädere till lott och deel, änn Rijkesens Härrer och trogne tienere och Vndersåther till något beskydd, tröst eller förswar. Som och wäl witterligit är, huru j tette framlidne ochristelige buller och obestondt ther nijdre j landet tillgongit är, Hwarföre förmane och biude wij eder, käre Vndersåther, att j wele alle sådane lägenheter besinne och öffwerwäge, och heller nu j tijdt, medenn mann haffwer fridt och rolighet tänckie till, att samme eders By motte någett nämbre tilsammens flyttedt och effther wårt rådt och betänckiende alt sammens på thenn wästre sijdenn om ååna lagd bliffwe. J wele förthenskuld tänckie ther alffwarligenn till, Så wele wij gärne wijderläggie, och deele ibland the fatige menn, som theris husz, gårder eller tompter östann åån vmbäre skole, medt the hus, gårder eller tompter, som oss tilkomme på thenn annen sijde om ååne. Och elliest när wij szee och förnimme, att j äre fulhogze, och tage eder sakenn alffwarligenn och manneligenn före, wele wij då gärne lathe hielpe till, medt dagzwärcker och altt annet, thett wij kunne och oss mögeligit är, Som och thenne wår Befalningzman Lasse Larson, och eder medtborgere Tommes Schinnere wårtt sinne och meening j thenn motten ytterligere förnummit haffwe, och fått befalning vm, J wele och så betänckie sakenn Dannemenn, att sådane befästning bliffwer icke alleeneste eder, som ther nu byggie och

boo, nyttelig och gagnlig, Vthan och eder barnn och barnebarnn. Derföre må j wäl sielffwe ware ther willige och bewogne till, som eder så wäl som meenige Rijkit ligger stor macht vppå. Befalendes eder her medt Gudt etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Fullmakt för Erik Olsson, borgare i Åbo, att uppbära tullinkomsterna i Åbo och Raumo.

Riks-Registr. 1544, fol. 142 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 7: 121.

Commission för Erich Olson, Borgere vdi Ååbo att vpbäre all thenn Tull på K. Ma:ttz wägna, som the aff Ååbo och Raumo årligen H. Nådt göre. Jtem till the Borgere vdi Raumo, att the vtgöre H. N. thenn tull, tompteörer, och andre rättigheter, som the her till haffwe waridt frije före etc. Datum

Wij etc. Göre witterligit, att effther j Dannemenn wåre Vndersåther och meenige mann, som byggie och boo j wår Stadt Raumo, haffwe nu j någer åår, aff wår synnerlige gunst och nåde hafft och nutidt stor frijhet, och waridt förskonede både medt tull, tomptöre, och andre rättigheter, som eder effther Swerigis lag wäl haffwer eegnet och bort att göre oss vt årligenn ther aff Byn, Effther meenige Stadenn är doch lagd och bygd på wåre Cronones rätte och arfflige äger, som hwar mann nog bewijsligit är etc. Hwarföre tycker oss intit ware vdaff wägenn, thett j sådane gunstelige frijheter emot oss betänckie och ihugkomme wille, Görendes oss och Cronone her effther wår årlige tull, tomptöre, och andre rättigheter, ther aff eder By, lijke som andre wåre Vndersåter, både aff Ååbo, Stocholm och andre Städer her i wårt Rijke (: och besynnerligenn the som inge eegne Tompter eller gårder äge :) göre pläge, hwar och en effther som

hann drijffwer sin köpmandtz handell till etc. Ther rätter eder effther.

Szå haffwe wij nu her medt giffwit thenne wår tro tienere och Vndersåthe j Wår Stadt Ååbo Erich Olson, wår Kong:e Commission och fullmacht, till att vpbäre och aname årligenn vdaff eder för:ne Raumo och Ååbo Borgere förbe:de Tull. Och skall hann (: effther som hann sich her för oss förplichtet haffwer :) wethe att göre oss, inn vdi wår Kong:e Cammer, en rätt clar, beskedelig Regenskap för samme Tull, och iemwäl hwadt andre partzeler, som wij honom tilseijendes warde, hann vdaff eder Stadt, vpå wåre wägne anamendes och vpbärendes warder, Ther j Dannemenn allesamens wele eder alffwarligenn effther rätte. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Öppet bref för borgaren i Åbo, Erik Olson, på en tomt derstädes, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 143.

Opitt bref for forschriffne Erick Olson påå en Tompt vdi Ååbo etc, Doch att han i hööst kommer och gör en ände medt thett godtz Szalesta etc som han haffwer loffwatt K. Ma:tt vdhi wijderlägning för forschriffne tompt. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff wår synnerlige gunst och nåde haffwe vndt och tillatidt, som wij och nu medt tette wårt opne breff vnne och tillate, att thenne oss Elskelig tro Tienere och Vndersåthe Erich Olsonn vdi Ååbo, må och skall kennes widt och aname till sich en tompt, liggiendes j för:ne wår Stadt Ååbo, emellen Michel Swenske och her Arffwit Prebendatt, som tilförende haffwer leget vnder Altare trium Regum. Doch medt så skääl och förordt, att för:ne Erich Olson skall

komme hijt vtöffwer j höösst, och wijdere förhandle medt oss om thett godt[z] Szalesta, som hann oss widt Vpsala vdi Börcklinge socknn loffwat och tillsagt haffwer etc. Hwickit wij giffwe wåre Fougter och Befalningzmenn tilkenne, att etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Sten Eriksson och Botvid Larsson om f. d. cancelleren von Pyhy, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 143 v.

Til Steen Erickson, sampt Bottwedt Larson, belangenndes thenn Conrådt Cantzleren och hans bedreff vdhi Tysklandt, att the hårdeligenn late förware honom, så att han ingeledis vndkommer etc. Datum

Wåår etc. Thenne wår Secreterer och tro tienere Valentin vhon Lüttick worder eder vnderwijsendes och szee lathe någre breff, som oss aff Tyslandt vm Cantzelerens handlinger tilskriffne äre, ther aff j förnimmendes warde, medt hwicke ärlige handlinger hann tilförende vmgått haffwer. Szå förmane och bidie wij eder för Gudtz dödt och pijne skuld, att j lathe så förware thenn mann, dett hann icke vndkommer, eller bewijser oss påå nytt något förräderestycke, som alder högzste och störste macht på ligger, hwar elliest skeer, då täncker fulleligenn till, att wij eder ther om samfelt tiltale wele, Förty wij förnimme wäl så mykit aff the handlinger hann annerstedtz bedriffwit haffwer, att hwar (Gudt forbiude) hann vndkomme, skulle hann bryggie oss så mykit på halszen, att wij finge nog en tijdt long att göre och tage war. J wele förthenskuld flijteligenn tänckie her till, såå att wij icke alle komme j skam och skade för thenn mann.

Att the och haffwe nöge acht, hwadt för sälskap ther komber till Stocholm etc.

J wete och wäl, att ther j Stocholm är nu en stor tilsökning aff främende folk, både till landt och wattn, Szåå är på tijdenn, att mann szeer sig wäl före, och haffwer godt acht och tillsyn på samme sälskap, besynnerligen j tette swinde wärdzlop. Förty eehwar man hörer och spör, då prachtizeres mykit ondt emot oss. Hwarföre är wår wilie och biude eder, att j wele både natt och dag, tijme och stundt, late haffwe nöge acht och vpseende både medt en och annen, Så att j wete hwadt för sälskap och gäster ther komme j byn och fare iffrå, Granneligen befrågendes alle sakers vmbständer och lägenheter, Och förfare hwadt för breff inn j landet komme och vtföris. Och att j synnerligenn late haffwe acht på thett Schipzfolk, som Ellinger kom j landet medt, Förty j behöffwe på thenne tijdt icke mykit förtro antenn en eller annen, effther tro och loffwe är nu misslig j wärldenn. J wele och så late haffwe godt acht och tilsyn på thenn Tommes vhon Ellinger, och flere fonger ther på Slottet, att medt them icke går, som medt thett sälskap, nu j Norrebottn sittit haffwe, gått är. Och thenn her Jffwers karll, som Drängenn haffwer rådt till att stiele the Schinnwarer, må j lathe någett bätter förware, och icke gåå så lösz, som wij förnimme nu skeer. Och att thu Bottwedt lägger tich winn om, att thenn Kunsze motte komme tilstäde igen etc.

Att Folkett, som så wijde iffrå honde strödde äre, motte kalles nämbre hijt vp för saker skuld etc.

Som wij och aff alle breff och vnderwijsninger, som oss tilkomme, förnimme, att monge sielsinde prachticker påå färde äre, och synnerligen fruchter oss hure wij aff wåre granner the Danske och andre flere meente bliffwe, Derföre synes oss icke rådt ware, att alt Folket liggie så

widt iffrå honden strödde, både öster, wäster, och Norr, vthann hwar mann kunde finne rådt att thenn fethalie motte hasteligenn komme vtöffwer till Finnlandt, och annerstedtz, hwar någenn för honden wåre, och folket motte sedenn komme något nämbre hijt vp widt honden, då syntes oss thet icke orådeligit wara.

Att några flere aff Galleerne motte till reede göres, och liggie sägelreede.

Tesligeste j wele och ware förtänckte, att några flere aff wåre Galleer motte medt alle tilbehöringer till reede giorde bliffwe, Szå att hwadt stund eller tijme wij them fordre wille, att the wåre dåå aldelis sägelreede.

Att Steen bliffwer städze i Stocholm etc.

Och för tesse och andre flere slijke wichtige orsaker skuld, effther wij icke sielffwe kunne ware ther widt hondenn, är wår wilie och begärenn, att thu Steen bliffwer ther j Stocholm på någen tijdt tillgörendes tilstäde, och synnerligenn till tess thu wår wijdere schrifftlig beskeedt bekommendes worder, Hielpendes till medt rådt och dådt, att alle saker motte gåå lijkelige till, Tu wilt och vnderstundom tänckie på wåre käre Barnn, hure them j hondt går, Effther thu szå när widt honden är.

Att the late göre her en heel hoop Espinger och såå j Finnlandt etc.

J skole och wethe, att wij finge her Erich Fleminngz breff j dag, vdi hwicken hann råder oss, hwar någenn fare på färde är, att wij dåå wille tänckie till och försörge oss medt ett halfft eller helt hundrede Ääspinger, ther medt mann altijdt hosz Galleerne kunde göre Fijenderne tess manligere affbruk. Hwickit rådt wij icke häller ogilde. Hwarföre må j på alle sijder tänckie till, att man skaffede sich på the bäste Äspinger, både her j landet

och j Finlandt, som mann offwerkomme kunde. Wore the icke alle aff Eek, så motte en part bliffwe aff godt fhore, the giorde änn då altt lijke mykit gagnn etc.

Om Cammerordningen en beswärelsze.

Hwadt brister och beswäringer wij haffwe j wår Cammerordning och på them som henne föreståå skole, kann nu så hasteligenn effter nottorfften icke sagt eller schriffwit bliffwa. Doch haffwer tenne wår Secreterer Valentin endelis förstått en part aff wåre beswäringer, hwicke hann eder vnderwijse skall. Giffwe Gudt ther motte finnes någre andre medell och wäge, att wij icke så skendeligenn, som her till skedt är, bedragne bliffwa måge, elliest fruchter oss, att wij alrig kunne beståå tette wäsende j längdenn. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till ståthållaren på Stockholm, Botvid Larsson, om fisken i Norrland, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 145.

Swar till Bottwed om thenn handling han medt Almogen vdhi Hälsingeland hafft haffwer, vm thet Noteläge, Sammelunde vm then frijhet the i then städt begäre på tulfiskenn vdi Äälffwekareby etc, Att han så handler ter medt, som honom synes lijkast ware etc. Datum

Wåår. Som thu skriffwer, Bottwedt, och giffwer tilkenne, hurelunde thu haffwer latidt handle medt Almogenn vdi Hälsingeland, att wij motte bekomme ett noteläge j hwarie weke, ther the haffwe gode Ströminge Fiskie, Och att Almogenn haffwe nu förthenskuld skickatt twå Bönder hijtt vpp, och latidt begäre j thenn städt frijhet pååh thenn Fisk, som en partt aff them pläge vtgöre

j Elffwekareby, Begärendes förthenskuld wete wår wilie j thenn mottenn. Szå effther thu giffwer thenn förtröstning, att samme nooteläge skall giffwe oss fast bättre profijt, än samme tull, äre wij aldelis tilfridtz, att thu handler j thenn mottenn, som tich synes lijkast och oss till thet beste profijt wara, Wij haffwe och såå latidt skriffwe wår Fougte påå Örby till att hann ingenn tullfisk her effther aff the hälsinger begäre skall.

Om Gärlaff vhon Embdenn, och the 1000 march hann Jacop etc giffwe skall.

Som thu och later förståå, vm Gerloff vh[on] E[mbdenn], att hann ingenn rådt haffwer på thenne tijdt, att offwerantwarde Jacop hampe the 1000 march etc. Så wethe wij icke hwadt wij skole seije ther om. Wij läne thenn ene före, then annen effther swåre och märckelige Summer, men när wij fordre något igenn, då bliffwe wij medt ordt betalede, Som wij och monge flere ther j Stokholm länt och försträckt haffwe, Och synnerligen en part [aff] Rådet, och the myndigste Borgere j Stocholm länte wij för några åår sedenn till 4000 march ortuger, hwickenn Summa the icke häller haffwe tänckt till, att bethale oss, Så må thu och Cammerererne medt rätte tänckie till, att latha kräffia sådane vtlänte peninger inn igenn. Och effther thenn Gärlaff haffwer ingenn rådt att förläggie honom medt the 1000 march, Så kunne wij ther till intit wijdere göre, Menn kunde hann vndsättie honom några hundrede march aff samma Summa, wåre wij ther till fridtz medt, Hwar och icke, då må hann late sich nöije medt the 1000 march hann fåår aff Jörenn Erichsonn, Anamendes ther vpå en nogafftig förwaring, som wij szeenest skriffwe tich ther om till.

Om then Jöns Werckmesteres bekennelsze. Och att han må ståå sin rätt etc.

Thenn Jöns Wärckmesteres pinlige bekennelse haffwe wij och öffwerseedt, och hwar thet skulle haffwe thenn meening, att hwicken anten vtlensk eller innlensk, som wille arga hijt in på Rijkit, Då skulle the j Möreslandt holle oss hwarckenn tro eller loffwe, vtann falle fijenderne till etc. Då wåre änn nu pååtijdenn, att mann och tänckte annerlunde till sakenn, att förekomme sådant j tijde. Sååwethe wij icke häller annet, vtann att thu må lathe samme Werckmestere medt thet förste ståå sinn rätt. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Lars Organista om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 146.

Til Lars Orgelekere om thett Register på the Daler K. Ma:tt vdi betalning aff Kongen j Danmarck bekommit haffwer etc. Datum

Wåår gunst etc. Tet Register på thenn Summa Daler, som wij aff Kongen j Danmarch vdi betalning finge, och tu oss nu tilhonde skickede, Larsz, haffwe wij ransaket och offwerseedt. Szåå synes oss thet är sååstält, att wij oss ther vdaff ingelunde rätte eller reede kunne. Förty ther ståår vdi vtgifftenn anteeknedt 10000 Daler, som Jacop Hess antwordede bliffwe, som szeeneste komme pååreeszen medt oss nid till Kalmare, Och strax ther effther beröres, att aff förbe:te Summa vtgiffwit war $7837^1/_2$ daler. Sååkunne wij icke wete, hwar thet bliffwit är, som sedenn aff the 10000 Daler offwerbleff. Tesligeste haffwer och thenn Hans Tommesonn, som samme Register nu stält och skriffwit haffwer ytterst vdi, sedenn Mons Erichsons vtgifft haffwer beslottenn waridt, ändåå stält 2 vtgiffter, them

wij icke häller förståå, hwart the lände. Kunne wij ther aff icke annet besinne, vtan att hann änckom thet szåå stält haffwer, påå thett wij jw skulle bliffwe irre j sakenn, och icke kunne rätte oss ther vtur. Hwarföre biude wij tich, Larss, att thu medt Peder Bragde och Mons Erichson skaffer oss änn nu en beskeedelig Rekenskap påå samme Daler, och hwart the bliffne äre, eller wij taget icke för gott. Ther rätte tich effther.

Att Mons Erichson giffwer sich till K. M:tt.

Och effther thenn Mons Erichsonn haffwer icke änn nu giort oss sådan relation påå sine Böoker, som thet sich borde, och wij icke häller kunne rätte oss hwarckenn aff thett Register thu oss nu sende på för:ne Dalers vtgifft, mykit minne aff Mons Erichsons Register. Derföre må för:ne Mons Erichson änn nu oförsumeligen giffwe sich till oss, ee hwar hann oss finnendes worder, så länge hann haffwer giort oss yttermere relation, både om sine Register och tesse Daler. Må thu alffwarligenn seije honom her om till, Så att thette ingelunde försumet bliffwer.

Att Mons Jönson sänder ett wist Register aff thett Inuentarium effter Mons Erichson.

Biude wij tich tesligeste, att thu tilsiger mons Jönson, att han skicker oss ett wist Register tilhonde, påå thett inuentarium han anamede aff Cammerenn, effther Mons Erichson, Effther Mons Erichson haffwer icke häller stält j sitt Register, hwadt ther är bliffwit till Jnuentarium effther honom, Tesligeste monge reede peninger hann widt thette pass haffwer j Cammerenn, Sammelunde hure mykit hann vtgiffwit haffwer j thette år, och huru hög hans vpbörd j tette år sich drager.

Att han skicker Rasmus H. n. Dreng hijt.

Måå thu tesligeste skynde Rasmus wår dreng hijt till oss, medt thenn Rekenskap hann hult på the daler, som vtgåffwes j Calmarne, szeenest wij ther nijdre wåre.

Att han skynder Lasse Hareldson till K. Ma:tt.

Wij skicke och wår dreng Lasse Hareldson för någre dager ått Stocholm, och befalte, att hann skulle strax komma hijt tilbake igenn, haffwe wij sedenn intit förnummit aff honom. Hwarföre biude wij tich, att thu skynder honom strax dädenn, eller giffwer oss tilkenne, när hann drog tädenn iffrå byn, eller hwartt hädenn hann sich acktedt hade etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Niels Pederson, att förlägga borglägret från Hofs gård till Vadstena.

Riks-Registr. 1544, fol. 147.

Till Niels Pederson att han lägger thet borgeläger iffrå Hoffzgårdt och till Wastena, som han, sampt Lasse Päderson till för:ne Hoff nu lagt haffwe. Förhandlandes med Borgerene vdi Wastena, att the vndsättie them ther stallrum och härberge etc. Datum

Wår gunst etc. Oss förundrer, Niels, genom hwars befalning, thu och Lasse Päderson haffwe lagt thett borgeläger till Hoffz gårdt, Effter j wäl wiste, hwadt ther war för en ringe ting j förrådt, både medt kost, fethalie, och foder till hesterne. Så haffwer thu tilförende wäl förståtт, att wij ther intit borgeläger haffwe wilde etc. Och weete wij eder förthenskuld änn föge tack för eder möde, Effther ther hade wäl funnes annor rådt att försorge samme sälskap, änn att läggie them ther hädenn, Och före

sedenn iffrå Wastena, alt thett the äthe och dricke skole. Så mottu änn nu ware förtänckt, att förläggie samme borgeläge till Wastena, tijt wår skatt är infördt, Förhandlendes medt Borgerene ther j Wastena, att the vndsättie them stallrum och härberge. Szå må thu finne rådt till, att spijsze them vdaff, månedt iffrå månedt, så mykit fetalie till the Otte karler ther förlagde äre behöffwes kann, Sammelunde foder till hesterne, effther skälig wijsz, hollendes oss ther vppå en beskeedelig Rekenskap och ther hosz så laget, att ingen onyttig eller fåfeng färtäring skee motte. Oss förundrer och, att thu intit skriffwer oss till, hure thu medt wår Spannemåle eller vdi andre saker handlet haffwer, hwadt heller hann såld eller vsåld är, och vm alle andre lägenheter, wåre her nest på tid att ther bliffwe något tiltänckt. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till befallningsmannen på Vesterås, Rasmus Kloot, om spannemålsforsling till bergslagen.

Riks-Registr. 1544, fol. 147 v.

Til Raszmus Kloot om thenn spannemål han till Bergitt före will, och föryttre, och betunger doch almogen ther medt, Att hann sådant skall haffwa fördrag, och icke längre fören, änn till Westerårs. Datum

Wår gunst etc. Wij förnimme, att thu haffwer hafft titt budt vp till wår Fougte på Wäsby gårdt, och begäret ther husrum till en hoop spannemåle, som och Anders Erichson wilt latha Bergzlaget fåå till köpz etc. Szå förundrer oss icke litijt, att thu eller Anders Erichson icke ytterligere beszee, hure wårt breff lyder vm samme Spannemåle, att hann skulle komme till Westerårs, och ther skole Bergzmennerne sielffwe lata hämpten, vtan löpe så effther

näszen, Wiliendes ther medt betunge och beswäre Almogenn, ther emellen Westerårs och Bergit, att the sådane Spannemåle tijt före skole, thett wij doch icke befaledt haffwe, eij heller är thet mögeligit Bönderne så tijdt års, att före eller flyttie samme Spannemåle. Derföre måå Anders och thu änn nu rätte eder effther wår förre schriffwelsze, Latendes samme Spannemåle komme till Westerårs och icke länger, the komme sijdenn wäl sielffwe, som henne behoff haffwe, och hemptenn dädenn. I wele och såå ware förtänckte vdhi, att forwete eder, hwar wij skole till wår bethalning komme, för sådane Spannemåle. I motte och wäl, när j bekomme sådane wåre breff, skriffwa oss någett swar tilbaka igenn, hure wåre ärender och befalninger beställte bliffwe, och hwadt ämpne j haffwe till Spannemåle. Thett j änn nu så beställe wele. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larson, om lifsförnödenheter till galererne, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 148.

Till Bottwedt att han ytterligere förstercker the Galleyder som vte äre, medt allehonde fettalie, att the wijderrede ware motte, ehwad på färde kommer, Effter then Härtig Albrekt stämplar medt sitt anhang myckitt ondt emot tetta Rijkitt. Datum

Wår gunst etc. Wet, Bottwedt, att her rychtes fast, och förnimme wij dagligen, både schrifftlig och muntlig, att thenn Hertig Albricht sampt hans anhang handle och prachtizere vthan återwände pååt wårt argeste och wärste allestedtz, Så att thet och will ware förnödenn, thet wij tänckie ther något emot igenn, och haffwe wårt tingest vdi en godt achtung och förwaring etc. Hwarföre må skee, att wij wele lathe förskicke några aff the Galleyder,

som nu medt oss på wägen äre, pååa en annen stadt hedenn, änn tijt wij sielffwe tänckie att förryckie medt wårt egit Hoff. Så twijler oss, att för:de Galleijder, som nu äre på wägenn, äre så vtfetaliede och bespijsede, thet the kunne behielpe sich på någre weker tilgörendes j siön, hwar om tränger. Mottu förthenskuld ware förtänckt vdi, att skicke något mere fettalie till Galleerne, Sååa att the nottorffteligenn kunne pååa en tijdt long behielpe sich medt alle honde, som the behöffwe. Ther rätte tich effther. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till fogden på Salberget, Olof Jonsson, om bergsbrytningen, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 148 v.

Til Olof Jonszon att han täncker till att K. Ma:tt motte fåå sölff nog, Latendes bryte pååa bottnen, och ellest make till ther fördeel är, för then swåre peningz förspilling, som nu är och waridt haffwer etc. Datum

Wår etc. Som thu j tin förre skriffwelse giffwer tilkenne, Oloff Joenson, vm Gruffwenes lägligheter, och thu lather flux maka på Wäggerne och skoner bottnen etc. Så twijler oss inthet, thu haffwer wäl förstått j huredane swåre oeh dråpelige vtgiffter och peningz förspildinger wij änn nu vdi sittie, och j någre framlidne åår vppåhollet haffwe, Så att wåre kyster äre fast tome bliffne. Och haffwe nu förthenskuld ingenn annen råådt, vthan wij moste lathe förfordre arbetet pååa wårtt mynt, Pååa thett wij åther motte komma till någenn Summa j förrådt igenn, eehure alle lägligheter sich begiffwe kunne, till hwickit Myntz arbete swåre och dråpelige Summor sölffwer tilhöre. Derföre är wår wilie och alffwarlige befalning, att thu icke så mykit skoner bottnen, som thu achtet haffwer, Vtan lather flux

make till, ther som thu tänckie kann någen fördeel pååfärde ware kann, Så att wij motte j tette åår [fåå] sölffwer nog, förty ther will rätt nu liggie macht vpå. Thett wij och skulle för mykit sparat, synes oss på thenne tijdt icke rådt ware, Effther her rycktes fast vm thenn gamble fongne Konung Christiernn skall komme lösz igenn, Kann thu wäl sielff tänckie så skeer, dåå fåå wij en ondt granne, och nödgas altijdt sittie vdhi swår[t] och dråpeligit krijg, och store peningz förspildninger. Derföre må thu ändeligenn tänckie till, eehure thu lager thett, Så att wij motte j tette åår fåå sölffwer nog, kunde thu och finne rådt, att fölie the gode streck effther, som drage sich inn vppå Gaffwelen, Szåå att Bottnenn motte doch icke för mykit sänckt bliffwa, och mann likewäl motte bekomme malm nog, då såge wij thett helst.

Att han och haffwer act på, att Bergzlaget icke haffwer för stor fördeel aff Bergit etc.

Tesligeste såå synes oss och, att Bergzlaget haffwer för mykin fördeel effther the icke giffwe oss mere änn tridingen j skatt, Såå är tijt till Bergit kommit j tette förlidne åår dråpelige peningesummer, som thu wäl aff Mynteschriffrenn ther pååSwarttesöö eller Sölffköperenn förfare kant, Så att wij tro skole, att Bergzlaget haffwe flere peninger lagt till sammens j tette åår, änn monge tilförende, och mechta wij näppeligenn såå hollet vt medt them etc. Derföre vm ther till någer rådt eller tilfälle wåre, att mann motte komma på en annen ny handling, Så att wij motte och såå niute någenn yttermere fördeel medt them, dåå såge wij thett gärne. Tu wilt j thenn motten giffwe oss tilkenne, hwadt tich synes ther om rådeligit ware, eller hure mann best kunne laget, så att thett wåre icke häller oss änn them för när.

Om thenn Philpus Gruffwefougte then han för K. Ma:tt beclaget haffwer.

Thernest, som thu skriffwer, och giffwer stor clagen öffwer thenn phillippus gruffwefougte etc. Såå wete wij icke hwadt wij ther om seije skole, eller påå hwickenn sijdenn skullenn finnes, Effther han gör och förewänder her och såå sin orseckt och oskuld. Doch skall hann wäl bliffwe dädenn, kunde det ändå gåå lijke till, Och måå thu skicka en annen godt karll j hans städt, som till sådane saker förstondt haffwer och tienlig wåre.

Om then Erich Raffwalsons beswärelse öffwer gruffwefögderijdt etc.

Menn thenn Erich Raffwalson, som thu schriffwer om, hann beswärer sich ther om högeligenn, att hann hwarckenn duger eller tiener ther till, Effther hann haffwer alrig waridt nidt j Gruffwone, eij häller haffwer huffwedt att stijge tijdt nidt, Derföre vndrer oss, att thu nämpner honom ther till, ther finnes doch wäl andre, som ther till bättre tiene kunne.

Att han haffwer godt tilsyn på alle ärender.

Wij skole och wäl tro, att sakenn hänger änn icke så mykit på thenn gruffwefougte, att mann får lijtit sölffwer, och heller jw så mykit och änn mere på the Smeltere, som lathe löpe sölffweret j slagget, och elliest smelte ilde, och bruke theris skalkestycker. Sammelunde the som wackte j Soffrebodenn och nijdre i gruffwen, att the lathe thenn beste malmenn vnderstondom komma iblandt Gråbergit, som the bäre inn påå warphögerne, och elliest haffwer förstondt medt hwar annen på theris tiuffwestycker, som thu wäl weest theris gamble seedwane ware pläger. Tu wilt vdi alle sådane saker och ärender lathe haffwe godt acht och tilsyn, att wij icke så skamblige, som tilförende skeedt är, forsnellede bliffwe måge. Tu må och vnderstundom skicke en Schriffwere eller någenn annen

vt till oss, som förstond haffwer på bergzbrukningenn, och wet giffwe oss om alle Gruffwenes lägenheter tilkenne, eller och altijdt skriffwe oss till, hure ther tillgår, Tagendes herföre ingen försumelsze. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till befallningsmannen på Vesterås, Rasmus Kloot, om spannemål till Salberget, och om klagomålen emot honom.

Riks-Registr. 1544, fol. 150.

Till Rasmus Kloot om thenn Spannemåle Kong:e Ma:tt någett her tilförende honom tilschriffwe lott, att han honom föryttre skulle, Att han wille doch än nu giffwe H. N. om spannemålen tilkenne, huru ther medt handlett är etc. Datum

Wår gunst etc. Wij lothe skriffwe tich till szeeneste, Rasmus, att thu skulle bestället szåå, thett Bergzmännerne widt Szalebergit motte bekomme ther någenn Spannemåle till köpz för peninger, Szå mykit thu sielff betröste någrelunde kunne vmbäre ther iffrå Slottet, Doch medt szåå skäl, att Bergzmennerne skulle sielffwe hämptenn, ther j Westerårs etc. Såå kunne wij icke wete, hure ther om bestält är, eller hwadt ther görs till, meeden wij fåå inge skriffwelse iffrå tich, hure mykenn Spannemåle ther är j förrådt, eller hwadt ämpne ther är, att afflate Spannemåle, eller vm ther haffwe någre Bergzmenn waridt och begärett Spannemåle för peninger, effter som wij haffwe them tilbudet, Att thu änn nu både ther om, såå och om alle andre lägenheter wilt lathe oss medt thett förste bliffwe förständiget.

Att han ställer aff thett onde rychte han haffwer aff hwar man.

Till thett andre såå höre wij och emellenåt sielsindt rychte vppå tich, att thu mykit haffwer beställe både medt en

och annen, Så att nog tilbefruchtendes är, thu gör oss ther en gong en owillig almoge etc. Så kunne wij icke nogsampt förundre slijgt wäsen, eller hure thu handler och vmgår medt folk, medenn alle roope och skrije mere offwer tick änn någen annen. Wåre förthenskuld härnest påå tijdenn, att thu ställer sådant vtaff, handlendes medt folk, som skääl fölie kann, eller wij bliffwe förorsakede, att tänckie ther annerlunde till. Wij haffwe och härnest offte nog förmanet tich, både schrifftlig och muntlig, ändoch wij förnimme ther föge förbättring vdaff etc. Datum vt supra.

(Gripsholm?) i Maji.

Till Sten (Eriksson) och Botvid (Larsson) om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 150 v.

Til Steen och Botwedt swar om thenn Tommas vhon Ellinger att han förskicker honom hijt till K. Ma:tt medt troget folk, som oförmerckt ackte på honom, att han icke vndkommer. Datum

Wår gunst etc. Wij finne aff eders schriffwelse, Steen och Botwedt, vm thenn Tommas vhon Ellinger, som kundskapzwijsz och på sitt förräderij hijt inn j Rijkit och nu till Stocholm kommen är etc. Så synes oss, att hans saker äre icke alle rättfärdige, eehwar thett finnes igenn. Hwarföre är wår wilie och alffwarlige befalning, att j oförsumeligenn skynde samme Tommis hijt till oss, så wele wij sielffwe wijdere förhandle medt honom, och lathe ransake, på hwadt hann hijt inkommenn är. Må j skaffe gott och troget folk, som bliffwe hos honom på båthenn, som kunne haffwe noge acht och tilsyn, att hann wälförwaredt her tilstäde kommer, doch oförmerckt, sedenn wele wij finne rådt till att hann skall förwaredt bliffwa.

Att te och achte hwadt sälskap ther är på samme Wismarske skipp.

J wele och så ware förtänckte vdi, att när thett Wismarske skipp, som samme Ellinger kom j Skärenn medt, kommer tijt inn för Stadenn, att j lathe haffwe godt acht och tilsyn medt the Köpmenn och Schipzfolk, som ther vppå äre, Effther wij icke annet tro kunne, änn att samme sälskap äre meste partenn på kundskaffter hijt inn skickede. Derföre är ett gott vpseende högt och fast förnödenn etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till hr Erik (Svenonis), ordinarius i Skara stift, och domcapitlet, att tillsända konungen två eller tre unge män, lämplige att tjena i konungens cancelli eller kammarverk.

Riks-Registr. 1544, fol. 150 v.

Till Her Erick Ordinario, sampt meenige Cappittelett i Schara att the wele sende till K. Ma:tt twå eller tre dugelige personer ther aff Scholen them H. N. will late bruke vdi Cantzelijt och Cammeren. Datum

Wår gunst etc. Wij förszee oss, käre her Erich, sampt j gode menn flere aff Capittelet ther j Schare, att j wäl tijt och offte nog tilförende förstått haffwe wåre höge beswäringer, besynnerligen att wij städes haffwe vdhi wårt Kong:e Cantzelij, tesligeste j wår Cammer stor breck och mangel påå godhe och förstondige personer, them wij vdi sådane saker bruke kunne, them wij doch för alle deeler behöffwe och haffwe motte, till att bestyre och förfordre wåre och Rijkesens anliggiende saker och ärender. Och befinne oss änn nu haffwe samme brister och beswäringer, effter en part, som oss länge och troligenn tient haffwe, bliffwe förloffwede aff Gårdenn, somme giffwe sich

j ächteskap, och elliest wedt gode prestegäldt, och annen godt vnderholdning, ther the lijke wäl kunne ware sich sielffwe, och iemwel oss och Rijkitt nyttige och tienlige. Och kunne förthenskuld sådane ämbeter ingelunde drijfwes eller bliffwe widt macht, medt minne wij årligen medt några gode, förstondige personer j stadenn igenn bekomme. Såå effther wij icke annet tro kunne, vtann vdhi eder Schole ther j Schare, äre jw sådane personer, som till sådane saker skickelige äre. Derföre är wår fulkomplige wilie och befalning, thett j sådane wåre beswäringer betänckie och anszee wele, Förskickendes oss ther aff Scholenn 2 eller 3 vnge och skickelige personer hijt vp, them wij vdi sådane för:de ämbetter och befalninger bruke och tillijte kunne. Wij wele åther igenn betänckie eders och meenige Scholernes både ther och annerstedz nytte, gagn och beste, att j oss i framtijdenn betacke skole, och elliest vdi all annen motte förmerckie eder haffwe en nådigenn härre och Konung aff oss, Ther j eder fulkomligenn tilförlate wele. Datum

(Gripsholm? i Maji.)

Till Jöran Eriksson (Gyllenstierna) att utbetala penningar till Jacob Hampe.

Riks-Registr. 1544, fol. 151 v.

Til Jören Erikson att han later Jacop Hampe nu bekomme aff the peninger han K. Ma:tt effter Anders Simonson plichtig är, Tuszende marck ortuger. Tett som offwer är, skall hann reede sich till framdelis betale H. N. etc. Datum

Wår gunst etc. Som tick förtäncker, Jörenn Erichson, om then Summa peninger, tu haffwer waridt oss plichtig, nu j en tijdt long, för thenn Spannemåle thu sålde vt, effther Anders Simenson etc. Såå wåre hernest påå tijdenn

att thu wille komme j hug att betale oss samme peninger. Så haffwe wij nu tilsagt thenne wår tro Vndersåthe Jacop Hampe ett stycke pening, på en förstrecking och reedelig betalning etc. Hwarföre är wår alfwarlige wilie och biude tich, att thu vtan all wijdere förhaling eller skottzmåel leffwererer för:de Jacop Hampe Ett tusende march af samme Summe peninger, som thu i long tijdt honde emellen hafft haffwer, och bruket titt beste och profijt medt etc. Ther thu må fulkompligen wete att rätte tich effther, Jcke förhalendes honom vdi thenn motte, som thu wilt göre thet oss liufft är. Och haffwe wij befalet Bottwedt Larson wår Befalningzman på Stocholm, att han skall wara vtöffwer, när thu leffwererer samme Summa iffrå tig. Hwadt och samme Summa, thu oss plichtig är, högre drager, än the 1000 march ortuger, them må thu och ware förtänckt vdhi medt tijdenn, att bethale oss. Ther rätte tich effther. Datum

(Gripsholm? i Maji.)

Till fogden i Kumagårds län, Måns Nielsson, om ett par bönder, som skola dömas och afstraffas.

Riks-Registr. 1544, fol. 151 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 7: 123.

Til Mons Nielson om the twå Vlffzby bönder, som sich haffwe vm några Röker latidt emot Mons förnimme, att han sender them hijt till K. Ma:tt, att arbeta her på någen tijd etc. Datum

Wår gunst tilförende etc. Wij förmerckie aff tijn skriffwelser, Mons, hurelunde the Twå Bönder sich så otilbörligenn hollit och skickat haffwe, och hure samme sak sich j längden förlöppen är etc. Så haffwe wij latidt ransake tine Rekenskaper, som vdi wår Cammer äre, hure saken haffwer sich om the röker, som the haffwe clandret om. Och befinne, att the äre, som tin Schriffwere sich förwil-

koredt haffwer, 82½ rök, förutann tenne Röker, som Vlffzby Stadt ligger före etc. Såå effther samme Säller sich medt sådane skalkhet och mytterie och wille iblandt Almogen haffwe förmärckie latidt, och stått effther att vpwäckie twist och tweedrecht iblandt them. Derföre synes oss icke heller änn tich, rådt wara, att man holler tich sådane skalkestycker till gode, eller szeer j thenn mottenn genom fingeren medt them, vtan att the motte bekomma theris tilbörlige straff. Derföre må thu nu wijdere lagsökie samme saak in på tinget, och skaffe tich en laglig doom vtöffwer samme Säller. Och när thu sådane schrifftlig doom vtöffwer them fått haffwer, må thu sedenn skicka them och samme dombreff hijt vtöffwer til Stocholm, Latendes them på någen tijdt gåå her och arbeta, till tess wij yttermere förtänckte bliffwe, hure medt them handles skall.

Att han haffwer act vpå, att flere sådane skalker icke bryggie något ondt etc.

Och är wår alffwarlige wilie och befalning, att thu och flere wåre Befalningzmen ther j Finlandt wele ändeligen lathe haffwe nöge acht och tilsyn att tesse eller andre sådane Förrädere, och besynnerligen the Smålenninger, som wij tijt till Finlandt nu skicket haffwe, icke bryggie ther något ondt iblandt Almogen. Och ther man finner några, som sig medt sådant onyttigt snack, tael eller handlinger förmerckie lather, att mann då täncker till, att neffse och straffe ther offwer, Så att andre skole szee ther wijder, elliest skall mann tileffwentyrs medt tijdenn icke haffwe stort mere säkerhet j then landzänden, änn annenstedz. Tu wilt och så förmane flere aff wåre Befalningzmen, att the hwar j sin städt flijteligen winläggie sich j thenn motten, som aller störste macht vpå ligger. Tette ingelunde försumendes. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Öppet bref för ståthållaren på Gripsholm, Harald Lake, att återtaga från honom stulna penningar eller för dem köpta varor.

Riks-Registr. 1544, fol. 152 v.

Opit breff för Harald Laake att frij vpkräffie the peninger som honom frånstolne äre, och han medt lagen beslåå kann, Som äre 330 march ortuger. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att thenne oss Elskelig tro tienere Hareld Laake, wår Befalningzman på Gripzholm, haffwer giffwit oss tilkenne, hurelunde han j thenn nest framlidne Måremesse marckned, en Summa peninger nemplig 330 march ortuger aff en dreng, benempd Henrick Jönson, hwicken j tesse dager her för Stocholm rättedt bleff, Och en Qwinne benempd Eline Håkensdotter iffrå stolne bliffwe, Och förthenskuld ödmiukeligen bidit och begäret, att wij honom gunsteligen vnne och efftherlathe wille, att ther han sådane sine affstolne peninger, eller hwadt deel the samme Tiuffwer therföre köpt haffwe, medt god och skälig wittner beslåå eller offwerkomme kann, att han fritt och obehindret må och skall kennes widt them igenn, Hwickit wij aff wår synnerlige gunst och nåde vnnt och efftherlatidt haffwe, som wij och nu medt tette wårt breff vnne och efftherlate (aldelis som Swerigis lag vtwijse) etc. hwickit wij giffwe wåre Fougter och Befalningzmen, tesligeste alle andre, som för wåre skuld wele och skole, göre och late, tilkenne, att the måge wete sich her efftther att rätte, Jcke görendes för:ne Harald etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Föreskrift för en Olof Andersson om ett gods.

Riks-Registr. 1544, fol. 152 v.

En Forschrifft för Oloff Anderson j Färnebo till Hendrick Knutson, om ett godz benempd Kosie som Gregers Person j Hedesta honom förhåller. Datum vt supra.

(Gripsholm?) i Maji.

Försvarelse- och frikännelsebref för Pälle Persson, borgare i Kalmar.

Riks-Registr. 1544, fol. 152.

Förswarelszebreff för Pälle Päderson Borgere i Gäffla(!), om någen sak som Lasse Jönson Köpswen i Wasztena honom vdi ölszmåel vdi Kalmare tillagt haffwer, Som är, att samme Pälle pärson skulle wollit, att thett Schip aff Norcöping wid Köpenhaffn i then Lybske feegd borttagit bleff etc. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att thenne wår tro Vndersåthe och Borgere j Kalmarne Pälle pärson haffwer clagewijsz latidt oss förståå, hurelunde en Köpswenn aff Wastena, widt nampn Lasse Jönson, haffwer sittidt j Kalmare, och vdi sin drunckenskap skamblige förtaledt honom medt mykit obeqwemligit snack och tael, lijke som för:ne Pälle pärszon hade waridt wollendes vdi, att thett Schipp aff Norcöping, som nu vdhi thenn szeeneste lybske feegde widt pass när Köpnhaffn vpgiffwit blef, iffrå någre Norcöpingz och andre Ösgöte borgere och Köpswener taget bleff etc. Ändoch oss och flere gode menn her j Rijkit wäl witterligit är, hure thenn saken sich förloppen war. Och skole wij icke heller tro, att för:ne Lasse Jönson medt något skäligt bewijsz thet annerlunde honom öffwerbetyge och bewijse kann. Och förthenskuld tage och aname wij för:ne Pälle Päderson, medt alt thet han äger, rörligit och orörligit,

vdi wårt Kong:e wärnn, fridt och förswar för samme saak, effther wij wethe icke annet, änn att han oskyldig är j thenn motten. Hwar och för:ne Lasse Jönson förmener sich endeligen något yttermere tiltael eller rättighet haffwe, emot för:ne Pälle Pederson, Då wele wij sielffwe framdelis wijdere lathe förhöre samme sak, anten in för wårt Elskelige Rijgesens Rådt, eller på Calmarne Rådzstuffwe. Hwickit wij giffwe wåre Fougter etc widt wår ogunste. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, att lemna Jacob Hampe 2000 mark ortuger såsom lån.

Riks-Registr. 1544, fol. 153 v.

Till Bottwedt Larson för Jacop Hampe, att han kaller Gerlaff vhon Embden och Jören Erichson, Latendes them hwar giffwe för:ne Jacop aff ten Summa te K. Ma:tt plichtige äre, ettusende march ortuger, Och aname aff honom på samme 2000 march en nöge förschrifwing, Giffwendes H. N. seden tilkenne hwad swar han therpå bekommer. Datum

Wår gunst til etc. Schall thu wethe, Bottwedt, att thenne wår Vndersåthe och Borgere j Stocholm, Jacop Hampe, haffwer waridt her för oss och beclaget sin nödt och trong, att han merckeligen vdi Köpenskapen till achters kommen är, Och förthenskuld flijteligen bedit och begäret, att wij honom medt ett stycke peninger, på en årsz dag eller tu nådeligen (på en wissan vnderpant, Som är hans hus, grundt och godtz, löst och fast i Stocholm) läne och försträckie wille etc. Så effther wij icke vbenägne är, att göre honom någen vndsettning, på thett han motte komme sich något tilförende igenn, och wij icke annet wete, änn att han haffwer jw sköne husz j Stoc-

holm, som en mercklig Summa wärde äre. Derföre haffwe wij nu tilskriffwit Gerlaff vhon Embden och Jörenn Erichson, att hwartere skall leffwerere för:ne Jacop vtan all förhaling eller yttermere skottzmåel ettuszende march ortuger aff the Summer, som the oss tilförende skyllige och plichtige äre etc. Hwarföre är wår wilie och befalning, att thu oförsumeligen kaller samme wåre Schyldenärer in för tig, Gifwendes them alffwarligen wårt sinne och meening tilkenne, att wij icke längre kunne töffwe effther wår betalning, vtan lathe oss tyckie, att wij haffwe bewijst them sådane gunst och nåde lenge nog, och te hwarcken med ett eller annet, lön eller bön haffwe waridt j wårt minne, eller sich medt någen synnerlig tacksamhet haffwe förmärckie latidt. Derföre kunne wij icke länger szee igenom finger medt them. Och laget jw såå, att samme Jacop Hampe må med thet förste oförsumeligen öffwerkomme samme försträckning, vpå thett hann må meden Sommeren är, motte komme till någen handling och bruke sitt besta, tit han sich någen handel och profijt wet att skaffe. Och må thu medt CammerRådet tage aff för:ne Jacop Hampe, på wåre wägne, en nögafftig förskriffning på samme 2000 march ortuger, Så att wij måge wete oss förwarede, hwar wij skole komme till wår betalning igenn, ee hure alle lägenheter sich begiffwe kunne. Hwar och för:ne Gärlaff beroper sich, att han haffwer mong gäld vteståendes, och will ther medt förhala wår betalning. Ther må thu sware honom till, att wij intit haffwe att skaffe medt hans gäld, han må kräffie sin gäld inn thett beste hann kan, Effther wij haffwe doch lenge nog bitt effther wår betalning. Siden må thu giffwe oss tilkenne, hwadt swar eller beskeedt thu bekommer. Ther rätte tich effter. Wij haffwe så och latidt skriffwe Gerlaff vhon Embden till ther om, hwad thett hielper, warde wij nu förnimmendes. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Gerlaff von Embden, om betalningen af hans skuld till konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 154.

Till Gärleff von Embden, att han offwerantwarder Jacop Hampe ettusende march ortuger, aff then Summa peninger, som han K. Ma:tt plictig är. Drögendes och så intit medt thett som offwer te 1000 march äre.

Wår gunst. Som thu wäl sielff weest, Gerlaff, vm thenn merckelige Summe peninger, som wij tich aff synnerlige gunst och nåder för mong år sedenn länt och försträckt haffwe etc. Såå förundrer oss, att thu intit täncker till, att wij måge komma till wår betalning etc. Så skalt thu wete, att wij icke stort längre kunne förbijde effther wår betalning. Så effther nu thenne Jacob Hampe warit haffwer offwereens medt oss om en Summa peninger, thenn wij honom länt och försträckt haffwe. Hwarföre är wår wilie och befalning, att thu oförsumeligen offwerantworder för:ne Jacop 1000 march ortuger aff thenn Summa, som wij tich länt haffwe. Och täncker seden till, medt thett snareste, att bethale thet som Summen yttermere drager. Wij haffwe och så befalet wåre Befalningzman Bottwedt Larson, att han skall ware offwer, när thu leffwererer samme peninger iffrå tich. Tet tu och wilt haffwa skottzmåel, att thu haffwer mong gäld vtestående. Såå weestu sielff, att wij haffwe intit synnerligit beställe eller skaffe medt tin gäldt, vtan thu må sielff kreffie them in thet beste thu kant, och lathe oss komme till wår betalning, Effther wij haffwe nu länge nog j thenn motten waridt förhaledt och vppehollen. Äändoch wij några reeser haffwe gunsteligen waridt tich behielpelige med nådige förskriffter, på thett

thu tess heller på sådane tin betalning komme motte. Så kunne wij nu intit längre lathe oss medt sådane skottzmåel affwijse eller förhale. Ther rätte tich effther. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till befallningsmannen på Gripsholm, Harald Lake, och Anders Bagge, om qvarnbygnader vid Taxinge.

Riks-Registr. 1544, fol. 154 v.

Till Harald Laake och Anders Bagge, att the skynde på Påffwel Kooberg, att qwarnen och dammen widt taffzinge motte bygt bliffwa, och elliest sielffwe tänckie ther något till. Datum

Wår gunst etc. Wij förnimme, Hareld, och Anders, att then Påffwel vhon Coberg bygger så ringe ting widt wår qwarn widt Taxinge, som vtloffwadt är, och thet arme han ther bygger haffwer föge bestondt, lijkewäl han ingen eller förmaning lyde etc. Så förundrer oss icke lijtet, att j platt intit gåffwe oss om sådant tilkenne, när j wåre her hosz oss nu szeeneste påå Swartessö. Hwarföre är wår alffwarlige wilie och befalning, att j änn nu tänckie annerlunde till saken, Så att Qwärnen och Dammen motte medt thet förste vpbygde och förbättrede bliffwe, som thett sich bör, Schaffendes ther till en hoop Timbermenn och timber, Så att arbetet motte flux gå för sich, och icke längre ther medt förhales, som her till skeedt är. J skulle medt rätte tilförende tänckt ther till, för änn j gåffwe the Timbermenn aff Angermanneland heemloff, att the hade giordt oss tilförende samme qwern och dam aldelis färdige. J wele änn nu tänckie her alffwarligen till, och icke länger lijte på then Påffwel Coberg, Effter thet haffwer dog ingen fortgang medt hans arbeete. Ther rätter eder effter. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Germund (Svensson Somme) om ett fartyg, som lidit skeppsbrott i Kalmar sund, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 155.

Swar till Germundt om then Stongekreger ther är aff Råstock, som ther nu i Sundet på Samsingzgrundet(!), att han giffwer ther löst både Schipp och godtz, Dog att the giffwe ther aff ett skäligt berggält. Datum

Wår gunst tilförende etc. Som thu giffwer tilkenne, Germundt, om thenn Stongekreger aff Rostock, som ther j Sundet nu nyligen bröt vppå Samsingzgrundet, Begärendes förthenskuld wete, hure thu medt samme Schipp och godtz handle skall etc. Så effter thu giffwer samme Köpmenn gott wittnesbyrd, att the haffwe giort godt tilförning till Kalmarne j tesse förlijdne tijder, och giffwit skäligit köp, och hwar wij elliest kunne tiene ther någen tack vpå, då är wij tilfridtz, att thu giffwer them Schipp och godtz löst igenn, Doch med szåå skääl, att the giffwe tich på wåre wägne ett skäligt berggält, för thet thu haffwer holpet them rädde Schipp och godtz. Ther rätte tich efter.

Att han förskicker ten oxeskatt hijt vp etc nu alraszeeneste Olaui nestkommendes.

Tu wilt och så ware förtänckt vdhi, Germundt, vm thenn Oxeskatt, som Almogen vdi Kalmarne län, så wäl som flerestedtz ther j Smålandt, oss nu för thenn sonung vtloffwat haffwe, motte j tijdt tilsammens giorde bliffwe, och skickes tijdeligenn hijt vp, Så att the wåre her j Vplandt nu szeeneste Olaui nestkommendes, elliest komme the oss föge till nytte. Wij förszee oss doch att thu för-

utan the samme soningzoxer west wäl råådt till så monge Oxer, som till slachterijdt och Slottzens vppehälle behöffwes. Ther om må thu framdelis wäl skriffwa oss tin lägenhet till. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Joen Olsson (Gyllenhorn till Hacksta?) om en arfsfråga.

Riks-Registr. 1544, fol. 155 v.

Forschrifft för några Ålenninger till Joen Olson om någen Jord j Trögden, som the meene wara sitt arff och eigitt, ther på the ock godt bewijsz haffwe. Datum vt supra.

(Gripsholm?) i Maji.

Till Lasse Larsson, fogde i Upsala, om mot honom framstälda klagomål, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 155 v.

Til Lasse Larson om the Hengzstrijdere, som ther j Vpsala liggie j borgeläger, och honom beclaget haffwe, att han later tem fåå maat och ööl effter skäligheet. Tesligeste bruke rätten medt them och icke yxehammerenn, om the elliest bryte honom emot. Datum

Wår gunst etc. Weet, Lasse, Att wåre Hengzstrijdere, som ther liggie j borgeläger j Vpszala, haffwe latidt oss clagewijsz tilkenne giffwe, att thu lather spijse them mechte skröpeligen både medt maat och ööl, och koket för them. Sammelunde haffwer thu och mykit beställe medt them, och wilt vndertijdenn offwerfalle them medt hugg, och

bruke yxehammerenn, när the clage eller tale om sin nottorfft etc. Så lathe wij oss tyckie, thu skalt jw wete, hurelunde man skall spijse folk, så att thet wåre ostraffeligit, Biudendes tich, att thu lägger ther böther vppå, Förskaffendes, att för:de wåre Hingsterijdere bekomme theris nottorfft medt maat, ööl, effter skäligheet. Haffwe the oss tess förutan något att beställe medt tich, eller någenn annen, då må thu bruka rätten medt them, och icke öffwerfalle thom medt hugg eller slag.

Jtem att han later K. Ma:ttz Hingzster få fem fierdinger vm weken aff vtiorden.

Vm then vtfodring till wåre hingster kant thu wäl sielff rame motten, Latendes hwar hest få fem fierdinger om weeken, hwar the icke kunne behielpe sich medt en spann, som Stalmesteren her för oss vnderwijst haffwer.

Att han later mala rog och Korn till malt, att vndsättie them på Salebergit etc.

Wij haffwe och förstått, Lasse, att vpå Salebergit är stor nöd och trong på Spannemåle, så att the få ther hwarcken malt, rog eller Korn faalt för peninger. Och är förthenskuld tilbefruchtendes, hwar the icke få någen vndsättning för peninger, då tage wij ther stor skade vdi, j wår bergzbrukning. Hwarföre haffwe wij nu skriffwit mest till alle wåre Fougter, ther nest kring om Bergit, att the skole sälie Bergzmennerne thenn meste Spannemåle the kunne affstädt komma, haffwe och så latidt tillseya Bergzlaget, att the skole få någen vndsättning aff tig för peninger. Hwarföre är wår wilie, om thu haffwer någen rådt till Spannemåle, att thu later mala några lester rog och korn j gott miöl, Och kunde thu seden finne rådt till, komme samme miöl till bådz tijt vp emot Gryta och Giresta sockn, eller något längre vp in j Nysättra sockn, och Bergzmennerne hemptede seden sielffwe samme Spanne-

måle täden, då syntes oss thet lijkast ware. I thenn motten må thu skriffwa Oloff Jonson till, rådslåendes medt honom, hure j thenn motten handles skall. Och må thu vnne them Spannen effther som han går och gälder. Bäter köp kunne wij icke inryme them. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till befallningsmannen och häradshöfdingen Rasmus Kloot, att icke handla för strängt med allmogen.

Riks-Registr. 1544, fol. 156 v.

Til Rasmus Kloot att han än nu later aff, att handle så strängeligen medt Almogen, och besynnerligen medt thenne Bonde, icke förtungendes honom offwer thett rätt är. Datum

Wij haffwe offte och titt skriffwit tig till, Rasmus, Så och muntligen befalet, att thu icke så strängeligen skulle handle medt Bönderne ther j länet, som tin seedwane mykit ware pläger, vtann anszee alle lägligheter, så att wij motte beholle en wälwillig och trogenn Almoge etc. Så höre wij änn nu, att thu holler flux på tin gamble seedwane, Puckendes och trugendes offwer alle motte, Som och nu medt thenne Niels Swenson skeet är, hwicken thu förutan all saak eller brott wilt twinge till att dageligen arbeete ther på Slottet, yttermere änn några andre Bönder eller Huszmenn göre, Ther medt thenn fatige man försumer sin och sin fatige hustrwes och barns bäste, näring och bäring etc. Hwarföre biude wij tich, att thu ställer sådant vdaff, Latendes hwar och en, som sich wäl holler och skicker, och vtan skuld eller brott är, bliffwe tilfridtz. Jcke beskattendes eller förtungendes them yttermere änn tilbörligit är, Så frampt thu wil göre thet oss behageligit är. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Tillåtelsebref för borgaren i Stockholm, Hans Eriksson, att lägga beslag på lübeckaren Clawes Bernefälts gods, för att göra sig betald för 630 mark ortuger.

Riks-Registr. 1544, fol. 156 v.

Tillatelszebref för Hans Erichson i Stocholm, att han må arristere ten Clawes Bernefältz godtz, hwar han thet her j Rijkit bekomme kan, för te 360 march for:ne Clawes honom plicktig är, för några lester järnn. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wår tro Vndersåthe och Borgere her j wår Stadt Stocholm Hans Erichson haffwer clageligen berättedt för oss, hurelunde en Köpswen aff Lybbeke, benempd Clawes Bernefält är honom witterlig skyllig en Summa peninger, Nemplig 630 march ortuger, för några lester Jernn, som han för några åår seeden aff honom köpte, som thenn Handskrifft förbe:te Hans Erichson haffwer aff för:ne Clawes clarligen vtwijser. Så haffwer doch för:ne Bernefält nu j mong åår vppehollit Hans Erichson medt lösze och ogrundede skottzmåel, och förutan skäl eller rätt förhollit honom sådane hans betalning. Och förthenskuld haffwer för:ne Hans Erichson ödmiukeligen bedit och begäret, att wij för rättwijsones skuld honom gunsteligen vnne och efftherlate wilde att hann frij och obehindret må late arristere och qwarsättie så mykit aff för:ne Clawes Bernefältz godtz, eehwar han thett her j wårtt Rijke Swerige beslåå och offwerkomma kann, som samme gäld sich sträckie och belöpe kunde etc. Så effther wij på wårt Kong:e embetes wägne skyllige och plichtige äre, att förhielpe wåre Vndersåter till thet the haffwe skääl och rätt till, haffwe wij honom thet icke affslåå kunnet eller welet, vtan aff wår synnerlige gunst

och nåde vnt och efftherlatidt, som wij och nu medt tette wårt öpne breff vnne och efftherlate, att för:ne Hans Erichson sådane arristatie eller besättning vpå för:ne Bärnefaltz godtz, eehwar han kann thet her j Rijkit beslå, skall tillaten bliffwa, till tess han till sine fulle och reedelige betalning komma kann etc. Hwickit wij etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Måns Månsson, att å konungens vägnar förskjuta Hans Skyrman, borgare i Upsala, två läster osmundsjern.

Riks-Registr. 1544, fol. 157 v.

Till Mons Monson att K. Ma:tt haffwer vndsatt Hans Sckyrman twå lester got åsmundz jern på en årszdag, Att han förtenskuld leffwererer för:ne Hans samme järn på en wiss och niuga förschriffwing etc. Datum

Wår gunst tilförende etc. Weet, Mons, att wij gunsteligen haffwe vndt thenne wår Vndersåthe Hans Schyremann Borgere j Vpsala Twå lester gott åsmundzjernn till läns, på ett åår dag till görendes, På thet hann må och kann komme sich något tilförende j sin Köpenskap. Doch medt så skääl, att han vm ett åår her efftther skall betale oss samme Twå lester jern, anten medt reede peninger, som Järnet nu gåår och gälder, eller och medt lijke mykit, eller så gott Jernn igenn.

Hwarföre biude wij tich, att thu leffwererer honom samme twå lester Järnn, anamendes en förskriffwing eller förplichtelse aff honom, Så att wij wete hwar wij komme till wår betalning. Och efftther han haffwer husz och grundt j Vpsala, må han wäl förskriffwa oss samme sin gård och husz till vnderpant, så länge wij få wår betalning.

Att han och vpkräffwer thet och annet vtlänt, vdi tijde, och icke förgäter.

Och tänck till, Mons, att hwadt som så vtlänes aff wåre warer, måge och så bliffwa vpkraffde och anamede igenn, när tijdt är, och icke förglömes, som mest wår seedwane altijdt ware pläger. Ther thu wet tich effther rätte. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Jöran Jönsson på Kronoberg, om uppsändande af ett skrin, och om register öfver gods och inkomster, som tillhört eller tillhöra domcapitlet eller domkyrkan i Vexiö.

Riks-Registr. 1544, fol. 157 v.

Til Joren Jenson att han sänder hijt her Gudmund Spegels skrijn medt the äger ter är vdi.

Wår gunst etc. Wi skriffwe tich till j sistens, Jörenn, att thu skulle skicke hijt till oss thett skrijn medt the äger ther vdi wåre, som her Germund Spegell tilkommer, och ther j Wexiö Sakerstiije nidt satt war, ther aff wij änn nu intit förnummit haffwe, Och vndre förthenskuld, hwarföre ther dröges så länge medt. Hwarföre biude wij tich, att thu änn nu vtan försumelse skynder samme skrijn medt gott och troget folk hijt vpp till oss, wij hade och gärne beskriffwit, om han haffwer ther några andre ägedeler nijdre.

Att han giffwer K. Ma:tt all ten vpbörd aff Bispzstolen och Domkyrckien etc tilkenne.

Tesligeste är och wår wilie, att thu later oss få beskreffwit all then ränte och vpbördt, som till Biscopzstolen, Prelaturer, prebender, och domkyrckien ther j Wäxiö legat haffwer, och hwicke aff them förlänte äre,

och hwem them haffwer, eller hwicke j wår Cammer äre, Doch alle vdi längden medt theris ränter beskriffne. Tette ingelunde försumendes. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till fogden i Tveta, Vista och N. Vedbo härader, Peder Nilsson (Grip), att handla rättvist och oveldigt med allmogen.

Riks-Registr. 1544, fol. 158.

Till Päder Nielszon att han någett lijke handler medt K. Ma:ttz folk såsom han kan wara till swars in för H. Nådt. Datum

Oss är vnderwijst, peder, att thu handler ganske sielsindt j tin befalning, att nog tilbefruchtendes är, tu flyer oss flere owänner änn wänner till. Som wij och förnimme, att the, som haffwe giffwit sich hijt vp till oss, och j wåre tieniste äre, nutidt fast snarerne till gode änn annet, effther thu haffwer tagit mest aff allom them, som haffwe giffwit sich j tienisten medt oss, hälfftene aff alt thett the äge, Och änn therutöffwer the som vtnämpde waridt haffwe, och sich hijt vp till giffwe skulle, för them haffwer thu taget muter och gåffwor, och latidt them sittie hemme, ändoch en part aff them store och arge Förrädere äre. Så biude wij tich widt wåre ogunst, att thu far motteligenn medt tich, handlandes som thu kann ware till swarsz medt, eller wij worde annerlunde tiltänckiendes. Ther rätte tich effther. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Tord och Erik Skrifvare samt Nils Wesgöte.

Riks-Registr. 1544, fol. 158 v.

Till Tord Schriffwere att han later Gudmund Schriffwere fåå en eller Twå aff hans karler, them han helst begärer, att ware honom följgacktige.

Samme meening till { Erich Schriffwere / Niels Wäsgöte

Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till befallningsmannen på Stegeborg, Esbiörn Skrifvare (Torkelsson Bock), om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 158 v.

Til Esbiörn Schrifwere, att han later någen aff K. Ma:ttz Fisk komma till Lincöpingz gårdt etc.

Datum

Wår gunst etc. Äär wår wilie och befalning, Esbiörn, att thu ändeligenn skaffer och vndsätter wår Fougte på Lincöpingz gårdt ther aff Slottet någen Fisk ther till gårdzens behoff, och jw så laget, att han j thenn motten får någen vndsättning, Effther wij förnimme thu haffwer rådt till Fisk. Ter rätte tich effther.

Att thet Schipp aff Danske må och göre tull, som andre skipp etc.

Som thu szeenest skreff oss till, att ther wåre Tu skipp inkompne iffrå Danske, Begärendes wethe, om the Köpmenn, eller the ther vpå äre, skole göre tull vt etc.

Så wethe wij på thenne tijdt aff ingen frijhet seije för them aff Danske. Derföre må thu wäl handle medt them j thenn motten, att the giffwe oss och Cronone thenn tull och rättigheet, som them bör.

Om några ängier han kiendes wid, wid Rönö.

Så förnimme wij, att thu haffwer kendtz widt helfften aff the ängier widt Rönö, iffrå Fru Beata, thet wij wäl lijde kunne. Doch effther wij höre, att ther är platt intit höö widt Slottet, och lijkewäl så monge och än flere ängier liggie ther nu tertill, som aff ålder leegat haffwe. Derföre vndrer oss icke lijtet, hwart alt thett höö bliffwet är. Må thu förthenskuld ware förtänckt att wij skicke några aff wåre Gongere och Rettzer tijt nidt, thom wij sielffwe ther bruke wele, att the motte bekomme ther något vnderholdt ther widt Slottet, Så att the ey bliffwe oss förderfwede etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Öppet bref för en hustru Karin, att låta häkta och lagföra en stalldräng, som våldtagit hennes dotter, och att denna skall beskyddas för allt vanrykte.

Riks-Registr. 1544, fol. 159.

Opit bref för hustru Karine Peders i Backebole, vdhi Waszbo, att late aname tenn skalk, som hennes Dotter wåldtoog, eehwar han finnes kann. Tesligeste förswarelsebreff att ingen förwijter henne för sådane oryckte. Datum

Wij etc. Göre witterligit, att effther som thenne Breffwijserske hustru Karin Päders j Backabole, på Tårszön j Wasbo, haffwer her för oss clagewijsz berättet och tilkenne giffwit, hurelunde en arg förloppen Schalk, benempd Mattes Eskilson, som nu j förlidne winterfodring földe

wåre Hengzstrijdere för en Stalldreng ther j Westergötlandt, brukede ett woldzwercke på hennes Dotter, och kom henne vdi stoort wanrychte och skäntzell, Och doch sedenn förplichtede sich widt heder och äre wele tage samme hennes dotter till sin ächte hustru, Männ är nu oärligen förloppen, Så att the icke wete, hwar the honom återfinne skole. Hwarföre haffwe wij gunsteligen vndt och tillatidt, att the fritt och obehindrett, eehwar the samme Morthen Eskelson vpspörie kunne, måge tage honom widt halszen, Latendes honom stå thenn straff, som offwer en slijg arg miszdedere bör och eegner etc. Och therutöffwer, hwar så j sanning befinnes, thett hennes dotter är skedd sådane öffwerwoldt och skändzel emot hennes wilie, tage och aname wij henne, tesligeste för:de hennes Moder Karin Päders, och alt thett the äghe, vdhi wårt Kong:e hägn, beskerm, förswar och beskyddan, för altt yttermere wanrychte och offwerwold, Förbiudendes både en och annen att förkaste eller förwijte henne sådant orychte. Hwickit wij giffwe wåre Fougter, Befalningzmen, sampt alle andre frijborne Frälszesmens tienere, att the wete sich etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, att tills vidare lemna fri kost åt en Henrik Torkel och hans son.

Riks-Registr. 1544, fol. 159 v.

Till Bottwed Larszon en Förschrifft för Henrick Torckel och hans Sonn, om någen sak emellen Mons Nielson och honom, Latendes honom haffwa frij kost ther på Slottedt, in till tess Mons Nielson ther häden kommer etc. Datum

Wår gunst etc. Schall thu wethe, Bottwedt, att thenne Breffwijsere Henrick Torckell haffwer med sin Son be-

claget sich för oss, att Mons Nielson på Kumegårdt skall haffwe giortt them någen oförrätten i thenn motten, att han haffwer tagit någen jordt iffrå them, och fått en annen theris granne j händer förutan lag och rätt. Så effther Mons Nielson är nu snarligen förmodendes är(!) hijt vtöffwer, Så haffwe wij förthenskuld giffwit thenne Henrick Torkill kost ther på Slottet, så länge Mons Nielson kommer tilstäde. Må thu och j flere ther tilstäde äre, förhöre och wijdere ransake them emellen, huru samme sak sig förloppen är, och hielpe thenn till rätte som rätt haffwer. J midler tid må thu late honom få mat och ööl ther på Slottedt. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Skyddsbref för Anders Perssons (i Rankhyttan) hustru (Agneta Olofsdotter till Knifva), och hennes egendom.

Riks-Registr. 1544, fol. 160.

Förswarelszebreff för Anders Pedersons Hustru vt infra. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Att ändoch thenne Breffwijserskes mann, Anders Pederson, haffwer vdi någer stycker förseet och förwärcket sich emot oss och Riket, och haffwer nu förthenskuldt stått sin rätt, effther som Swerigis lag vtwijser. Så haffwe wij doch lijkewäl aff wår synnerlige gunst och nåde vndt och effterlatidt och nu her medt vnne och effterlate, att hon, och hennes barn måge och skole bliffwe vtan wijdere tilltael och clander, vm förlidne hennes mandtz sak. Och therutöffwer bliffwe obekymbret och vrappet, eehwadt som helst för:de hennes mann och hon haffwa sammendraget både löst och fast etc. Hwickit wij giffwe wåre Fougter, Embetzmen och alle andre tilkenne, att the wete sig etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Jacob Bulgerin, om utrustande af en galer.

Riks-Registr. 1544, fol. 160.

Till Jacop Bulgrin att han later then midelste Gallee löpe till Tiust, att förkundskapa hure ther står till etc. Datum

Wår gunst til etc. Äär wår wilie, Bulgrin, att thu later en aff wåre Galleer, som är thenn midelste, löpe nidt inn j Tiusteskär och förkunskape om en deel och annen, hure ther står till, och hwadt för sälskap ther färdes vt och inn. Och må thu skicka Peder Larson till Höffwidzman vpå samme Gallee, Männ the andre twå måge bliffwe liggiendes vpå thenn städt, wij them beskeedt haffwe, till tess the aff oss wijdere beskeedt bekomme. Ter rätte tich efter. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till borgarene i Åbo om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 160 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 124.

Swar till Borgeres breff j Ååbo. Först om thet tort kött the skänckte K. Ma:tt, Som är halffniende skeppund och Sex lispundt, och halfsiette skippund flesk, terföre H. N. them betacker. Datum

Wår gunst etc. Tesse edre medborgere Hans Jönson, och Sigfridt Henrichson haffwe offwerantwardet oss edert breff, och leffwereret in på wårt Slott Stocholm någre skippund kött och flesk, them j oss till skipzhielp allesammens giort och skänckt haffwe etc. Så betacke wij eder Käre Vndersåter för sådane eder wälwillighet, och wele betänckie eder thet vdi all gunst och nåder.

Om then skipzfracht och åkerelön på K. Ma:ttz godz the beswäre sich.

Ternest, som j beclage eder om thenn skipzfracht och åkerelön, som j årligen wände på wårt godz hijt vdöffwer skickes etc. Så haffwe wij förthenskuld tu wåre skipp till Ååbo, som skole före samme wårt godz hijt vdöffwer. Derföre kunne j föge tunge eller beswäringer haffwe j thenn motten.

Te begäre löst thett förbod på Seeglatzet, thett them ingelunde effterlates.

Som j och begäre, att wij wele vnne eder thett förbodt på seeglatzet löst igenn, och j motte få före vt, hwadt warer j haffwe etc. Ther vpå kunne wij intit annet szware, änn att wij wete aff intit synnerligit förbodt annet, änn att wij gärne wille haffwe allehonde ätende warer her inne j Rijkit quarre. Och kunne icke annet tro eller tänckie, vtann att j sielffwe skulle sådant hälst begäre, Vpå thet något bätter köp motte bliffwa j landet på Smör, gädder, och anndre ätende warer. Tette wij änn nu her medt alffwarligen biude och befale. Männ alle andre warer, huder, talg, skinn, och annet slijkt måge j wäl sägle medt, hwart häden eder tyckes. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till ståthållaren i Stockholm, Botvid Larsson, uppdrag.

Riks-Registr. 1544, fol. 161.

Till Bottwedt Larson att han later anama för:ne Kött och Flesk aff the Aaboborgere, som the K. Ma:tt skänckt haffwe, Quitterendes them terföre. Datum

Wår gunst etc. Weet, Bottwedt, att wåre Vndersåter, meenige man, som byggie och boo j Ååbo stadt, haffwe skänckt oss till en skipzhielp halffniyende skippundt och Sex lispund tort kött, Sammelunde halfsiätte skippundt flesk, effther som theris breff inneholler etc. Hwarföre är wår wilie, att thu later aname samme fethalie titt inn på Slottet, oss till godt reede och Rekenskap, Och må thu seden qwittere borgerene sådane Summe, när the henne till fyllest leffwereret haffwe. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Jören Jönsson på Kronoberg, om underrättelser från Danmark, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 161.

Till Jören Jenson att han giffwer K. Ma:tt tilkenne hwad tijdender han aff Danmarch förnummit haffwer, Haffwendes godt acht på alle saker ther nijdre widt Landemärckitt, Effther vdi Danmarck försambles mykit folk, Tesligeste skickedes Jören Lycke täden och hijt att vpkräffie några penningesummer af K. Ma:tt. Datum

Wår gunst tilförende etc. Äär wår wilie och begären, Jörenn, att thu wilt oförsumeligen giffwe oss tilkenne, hwadt tijdender eller lägligheter thu nu aff Dan-

march förnummit haffwer, eller om Kongen j Danmarch och the Danske haffwe änn nu thet myckle Krijgzfolk tilsammens, som the lothe församble j höstes, och nu j wintres, och hwart hädenn the achte sich medt samme Folk, och hwar meste partenn aff them nu förlagde äre, och vm alle andre tijdender och lägenheter. Så hade Kongen j Danmarck nu skickatt ett sitt Sendebudt Jörenn Lycke hijt vp till oss, och hade doch inge synnerlige wärff, vtann alleeneste peninge saker, Så att han kraffde oss på sins härres wägne några summor peninger etc. Så wete wij icke, hure wij sådant förståå skole eller på hwadt thett giort war. Och synes oss förthenskuld rådt ware, att j ther nijdre widt landemärckit haffwe godt acht på alle saker, eehure alle lägligheter sich begiffwe kunne.

Att han, Jöns Brun, och Anders Marbo förstärckie sich, tänckiendes till ten bygning etc.

Och må thu seije thenn Jöns Brun och Anders Marbo till, att the förstärcke sich thet beste the kunne, Thett thu på tijne sijder icke häller försume wilt. Thu wilt och så tänckie till thenn bygning, som wij offthe och titt haffwe handlet och talet medt tich vm, att hon motte och så haffwes för händer, som och mackt på ligger. Datum

Zedula.

Att han och giffwer Hans Nåde tilkenne, om tesse Smålenninger haffwe waridt i Dackens selskap.

Her på Gripzholm liggie och några vtaff the Smålenninger, som thu hade szeenest hijt vp medt tig till Westerårs, hwicke ther begäre förloff titt nijdt till Smålandt igenn, och giffwe före, att ingen aff them haffwer warit j sälskap eller handling medt Dacken, eller hans partij, vtan att the haffwe elliest wälwilleligen giffwit sich till

tich, och vdi tieniste etc. Så effther en part aff them seije sich ware giffte och besittne bönder, wåre wij tilfridtz, att the motte komma tijt nidt igenn, att besyte vm theris tingest, hwar wij wiste, att the icke wåre aff thett annet sälskap, Så kunde the ändå bliffwe vdi wår tieniste, och ware oss tilreede, när wij them behöffde. Hwarföre må thu giffwe oss tilkenne, hure ther om är, Och siger thenn N. sich ware lille Jösse Systerson, och lijkewäl endtskylliger sich, att han hwarcken haffwer waridt i rådt, dådt, eller handling medt honom, eller Dacken, eller flere aff thet sälskap, j någen motte. Latt oss och få bekomma her ett swar vpå, ther wij kunne oss effther rätte. Datum vt in literis.

(Gripsholm?) i Maji.

Till Gudmund Skrifvare, om användande af en Jören Jönsson, och om underrättelser hvilka de frälsemän eller fogdar äro, som illa behandla bönderne.

Riks-Registr. 1544, fol. 162.

Till Gudmund Schriffwere för Jören Jönson, att han haffwer samme Jören nidt medt sich på reesen, att han något läre motte, och brukes seden för en Fougte etc. Datum

Wår gunst tillförende etc. Wij förskicke thenne Breffwijsere Jören Jenson till tig, Gudmundt, vdi thenn acht och meening, att thu skalt haffwe honom tijt nidt medt tich på thenn reesze, wij tig nu skickat haffwe. Och synes oss lijkast ware, att thu sätter honom till Jörenn Jonson eller någen annen aff Fougterne ther nijdre, På thett han motte ther något läre och förnimme, hwadt till sådane saker hörer, Så kunde man då framdelis bruke honom för enn Fougte, eller j andre befalninger ther så behöffwes.

Att han granneligen förhörer hwicke te äre, som slijte Bönderne, Läggendes sådane vlämpe frå K. Ma:tt

Tu wilt och så Gudmund flijteligen och troligen tänckie till, att beställe the saker och ärender, som wij tich muntligen befalet haffwe, och jw så laget, att tu motte få wete, hwicke the Frälsesmen eller Fougter äre, som så rijffwa och slijta iffrå Bönderne alt thett the äge, och wijka all skulden inn vpå oss, lijke som thett wår wilie och befalning wåre, Och ther thu förnimmer sådant skeer, må thu kalle them tilhoopa, och wände skullen in vpå them igenn, som sådant göre, och göre wår entskyllung, på thet the måge wethe, sådant wår befalning icke wara. Tette icke häller, änn andre wår ärender försumendes. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Öppet bref för hospitalet i Linköping på den åker och äng, som tillhört två prebenden derstädes.

Riks-Registr. 1544, fol. 162 v.

Opitt bref för Spijtalett j Lincöping pååa all thenn åker och äng, som vnder Prebendam Anne et Crucis maioris ther i Lincöping legatt haffwer etc. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij gunsteligen haffwe vndt och efftherlatidt, som wij nu vnne och tillate, att the fattige, siuke och förlammede menniskier vdi Spittalett i Lincöping sich till gode och vppehälle bruke och beholle måge och skole, (: för thett godtz wij finge aff them, Nemplig Kiöpetorp :) all thenn åker och äng, som tilförende leget haffwe vnder the twenne prebender Anne och Crucis maioris vdi för:ne Lincöping, lijke som the, hwicke för:ne prebenders gårder och äger tilförende besittidt haffwe

samme åkrer och ängier bruket och nutidt haffwe. Biudendes her medt wåre Fougter, Embetzmen, och alle andre, som för wåre skuld wele och skole göre och lathe, att the icke vdi några motte dierffwes göre the fatige j Lincöpingz Spittal, eller theris Förstondere, her emot något hinder, plattz eller förfong, widt wår ogunst. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Tillåtelsebref för Niklis Harpenist, att drifva handel i Sverige, och tillsvidare åtnjuta tullfrihet för sina varor.

Riks-Registr. 1544, fol. 163.

Tillatelszebreff för Nickles Harpenist, att handle och wandle här fritt j Rijkit effter Swerigis lag. Tesligeste till en behagelig tijdt tullfrij. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Att effther thenne oss elskelig Niclis Harpenist haffwer latidt oss förståå, att hann achter änn nu j tenne Sommer och framdelis sökie hijt inn j Rijkit, till oss, medt någen köpenskap, och elliest rätte oss några saker vt, them wij honom befalet haffwe. Derföre haffwe wij aff synnerlige gunst och nåde vndt och tillatidt, som wij och nu her medt vnne och tillate, att för:ne Nickles Harpenist frij och obehindret må och skall besökie wårt Rijke medt sin reedelig hantering och köpenskap, här att handle och wandle [effter] Swerigis lag, sedwane och Rijkesens lägenhet. Tesligeste haffwe wij och gunsteligen vndt honom (: oss till en behagelig tijdt :) frijheet för wår och Cronones tull etc. Hwickit wij giffwe wåre Fougter och Befalningzmen etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till ståthållaren på Viborg, Nils Grabbe, om många olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 163. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 125.

Swar til Niels Grabbe, att han täncker till, at skicka mottelig sin täring ther på Wijborg, och eij gör så monga onyttige förtärninger till lijtit folk, som skett är her till dagligen, ändog han gör sin enskylling vdi så motte. Datum

Wår gunst tilförende etc. Wij finge tin skriffwelse, Niels, vdi hwicke thu gör tinn vrsecht, att ther vppå Wijborgs slott ingenn onyttig förtärning skeer, vtan att ther holles en heel hoop Resenärer och Footfolk etc. Så är wäl sant, att wij rörde j wår förre skriffwelse vm någen oskälig förtärning, Och skole icke annet tro, änn att wij haffwe hafft ther nog fooge och vrsak till. Förty, när mann will beszee thenn Rekenskapz längd, weekekost och vtspijsninger, som tin Schriffwere giorde her reede före j Sommers, Då finnes wäl hure ther om är. Wij kunne och så wäl bewijse, att vpå alle wåre Slott och Gårder, både her j Swerige, så och j Finnlandt, holles ingestädz sådane offwerflödig förtärning och slampamp, medt lijke mykit folk, som ther på Wijborg skeer. Som och medt tin vtspijsning skee pläger, att när thu skicker vt till fiskes eller annerstädz, då får thu näppeligen så mykit profijt igenn, som thenn vtspijsning och vmkost drager, som ther vpå bekostatt är.

Om tett mykle folkz tilhåll ter på Wijborg.

Tu beroper tich och fast, att ther holles så mykit Folk widt Slottet, både Reesenärer och Footfolk. Så synes oss, ther är änn wäl motten medt, Effther mann kan doch, effther tinn egen Rekenskap näppeligen förslåå Summen

till Tryhundrede personer, aff alt thet Folk ther holles både ondt och gott, leegefolk och hoffolk. Så äre the icke häller alle altijdt ther widt Slottet, vtan störste parten mest vthe j länet. Thu weest och wäl sielff, att fordom, thenn tijdt her Erich Turson hade Slottet, då höltz ther alrig stort minne, änn till Femhundrede Hoffmenn. Och förthenskuld ställe wij in till tich sielf att döme vm, hure försichtlige och skälige medt samme förtärning handles. Derföre biude och förmane wij tich änn nu, att thu täncker annerlunde till saken, och skicker tin täring ther vpå Wijborg, som hon skeer her på Stocholm, Ååbo, Tawesthus, och flerestedz her j Rijkit, Effther thu äst och så wäl, som andre wåre Vndersåter och Tienere, skyllig och plichtig, rame och wete wårt gagn och beste, så wäl j thenn motten, som all annen.

Siger sig haffwa förbätret Kronones ränte till 5000 march, ther K. Ma:tt siger neij till.

Thernest, som thu och berömer tich, att haffwe förbättredt Cronones ränte, till änn Fyre eller Femtuszende marck mere, änn hon någen tid war tilforende etc. Så lathe wij oss tycke, att haffwer thu något giort j thenn sak eller någre andre, ther något gagn medfölier, dåå haffwer thu waridt tess skyllig och plichtig, Effter wij icke annet wete, vtan att thu förthenskuld är skicket och betrodd till sådane befalning, att thu wårt och Cronones förbättring och beste vdi alle saker troligen wete och fordre skulle. Och när man szeer nöge till, då är Summan vpå thenn förbättring änn icke så hög, som thu tich berömer. Förty Cronones ränta, som nu szeeneste giordes reede före, drager icke mere änn till Trijtuszende marck j reede peninger. Men hwadt som therutöffwer inleffwereret är, thett är för warer och Spannemåle, som thu ther aff Slottzens vpbyrder soldt haffwer (: dog oss till ringe fordeel :) som och aff samme Rekenskap nog bewiszes kann.

Siger sich icke haffwe slagit Cronones ränte vnder sich etc, tett K. Ma:tt och giffwer medt.

Som thu och gör tin vrsächt, att thu icke haffwer slagit Cronones ränte vnder tich, eller bruket henne till titt egit profijt etc. Så lathe wij oss medt sådane tin enskylling benöije. Haffwer icke häller annet waridt wår meening, änn vm thenne onyttige och runde förtärning, som ther holles, att ther motte finnes ett annet sätt till, och icke alt effther thenn gamble seedwane bliffwe onyttesligen förslumbret och förtärdt, som her till skedt är. Ther vtinnen thu änn nu alffwarligenn wilt förtänckt ware. Thett thu och skulle för oss förfördt ware, är icke häller skedt annet, änn som wij aff tin Rekenskap förfarit haffwe, och döme kunne. Ther vm haffwe wij och skriffwit.

Att han sänder te Skyttere till K. Ma:tt, som han clager sich vm.

Som thu och lather förståå, att ther holles monge hester och rustninger widt Slottet på stor vmkost och täring etc. Såå är wår wilie och begären, att thu förskicker samme sälskap, som titt breff förmälder, medt theris hester och rustninger hijt vtöffwer till, Seden wele wij finne her hwadt rådt wij kunne för them. Ther rätte tich effther.

Om then peningeskatt han later vptaga, att han later ten komma hijt med the 2 skipp etc.

Tu lather och så förståå, att thu haffwer skicket Ridfougterne vt j länet, och later tage vp skatten, och församble alle the peninger the kunne, them thu wilt skicke vtöffwer landt till Ååbo. Så behager oss thet wäl. Och haffwe wij nu skicket tijt vtöffwer till Ååbo Tu aff wåre Schipp medt Folk och skytt wäl bemannede. Så må thu late samme peningesumma komme inn vpå samme wåre

skipp. Ther vppå förszee wij oss, the best förwarede hijt vtöffwer komme kunne.

Att han förwäsler tett Räffwelske mynt vdi gode Vngerske gyllene och portugalöser.

Ytterligere som thu berörer vm thenn Summa Reffwelske peninger, ther äre på Slottet. Så effther thu wäl weest, att sådane främende mynt är oss intit nyttigt, icke häller gängzse her j Rijkit etc. Terföre är änn nu, som tilförende wår wilie och begärenn, att thu förwäsler oss samme mynt j gott oförfalsket och wichtigt vngersk gull. Kunde thu och offwerkomme gode Portugalöser, vdi ett lijke wärde, tå toge wij them helst, achtendes och ramendes wårt gagn och beste j thenn motten thett beste tu kant etc.

Att han sänder hijt ten meste Spannemåle han kan afflate, Doch att Slottet eij stält bliffwer.

Som thu begärer och så wete wår wilie, om tu skalt skicke hijt vtoffwer någenn Spannemåle, Brödt, Smör, Lax, eller annet, hwadt som thu kant åstadt komme, eller vm någen fara till siösz på färde är etc. Så effter wij haffwe swåre och dråpelige bygninger för honden, och holle her mykit Folk, och store Schipzvtrustninger till förmodendes. Terföre hade wij wäl förnödenn, att thu skickede hijt thenn meste Spannemåle, och andre the wichtigeste partzeler, som thu iffrå Slottet best vmbäre kant. Så wethe wij icke häller änn nu seije vm någen synnerlig fara till siösz, Doch är rådeligit och högt för nödenn, att hwadt deel thu skicker vtöffwer, motte medt godt Skipp, Folk [och] wärier wäl försörgt bliffwe, ee hure alle lägenheter sich begiffwe kunne. Tu wilt och så tänckie till, att Slottet icke bliffwer förmykit förblottet och stält, vtan medt all nottorfft så försorgd, som thet sich medt rätte bör. I thenn sak thu wilt sielff offwerwäge lägenheten, och rame motten, så att alle saker motte gåå lijke till.

Om ordinantien på brygningen, att han holler then, såsom hon skeer påå Stocholm.

Som thu och berörer vm thenn brygning, att honn ther annerlunde icke skee kann, änn som tilförende waridt haffwer, Effther ther är icke mere än Sex spenn j pundet och her Otte etc. Så förundrer oss, Nils, att thu gör tich så stortt bewog j thenn motten. Och synes oss gott och rådeligit wara, att thu wilt annsee j thenn och alle andre saker wårtt och Cronones gagn och beste, och thenne dyre tijdt, som nu för hondenn är, och någet när holle samme ordinantie medt brygning och bakning, som her vpå Stocholm och the andre wåre Slott och gårder skeer. Thu behöffwer icke häller så högt bewäge, vm the Sex spenn j pundet, Wij wete doch wäl, att the samme Sex spenn äre ganske ringe eller altz intit minne, änn tesse Otte spenn äre. Då hoppes oss och, att thett ööl her vppå wåre Slott och gårder brygges, är jw sådant, som gott folk sich wäl medt behielpe kunne, och ostraffeligit är.

Att han hielper te Kareler med hwad han kan, hwickers älendhet han beclager etc.

Som thu och beclager thenn älendhet, fatigdom och armodt, som ther j Karelen vpå färde är, medt minne wij wele ware them nådige och barmhärtige etc. Så förundrer oss icke lijtit, att thu inthet vttryckt haffwer, j huredane motte, eller genom hwadt medell the motte beholpne bliffwe, anten att wij skulle vndsättie them anten sädeskornn eller j någen annen motte. Terföre kunne wij intit häller annet sware ther till, vtan att thu wilt sielff annsee lägligheten, och jw så laget, att wåre fatige vndersåter icke måge förderffwede bliffwe. Wij såge icke häller gärne, att wår årlige skatt och rättigheter skulle tilbake bliffwe, hwar elliest någenn rådt påå färde wåre, att the förmächtede görenn vt. I thenn motten thu wilt achte lägenhetenn, så thett motte gåå lijke på alle sijder.

Om the Ryssers angripp, och Nielses bewog emot them igen, vt infra.

Som thu och giffwer tilkenne, hurelunde the Rydtzer haffwe åther fallit hijt inn offwer Gräntzenn, och röffwet ther 25 aff wåre Bönder. Och haffwer thu therföre skicket tine Ambasater inn till theris öffrighet, Begärendes rätt therutöffwer, Och ther tig icke rätt wijderfares må, wilt thu lathe göre ett sådant angrip inn vpå them igenn etc. Och ändoch wäl förskyllet wåre, att man giorde thenn Tiuffwehoop något till gode igenn, och mäthe them medt samme skäppen inn, som the nu vtmätet haffwe, Så fruchter oss doch nog, Niels, att mann först på thenne sijde haffwer först giffwit stoor orsak till slijk reij. Som wij och höre, att ther är taget stortt byte aff the Rydtzer, och skole några Kyrckier liggie fulle medt sådane byte, Ändoch wij föge deelachtige ther vtaff bliffne äre, Så wete wij påå thenne tijdt icke annet sware ther till, Vtann att thu betäncker saken wäl, för änn thu lather göre något stort angrip vpå them, På thett mann icke ther igenom giffwer orsak eller tilfälle till någen yttermere feegde eller obestondt. Förty wij äre icke aldelis på thenne tijdt wäl skickede till att krijge, Effther wij haffwe nu genom thenne inlendzske förmaledidede vbestondt så förkrijget oss, att wåre kijster äre fast tome bleffne. Kunde thu elliest medt tine Sendebudt, som nu tijt in äre, komme till någen rätt och wijderlag för thenn lijdne skade, Då syntes oss thet alder lijkast ware. Kunde mann och medt en hoop aff the Småleninger, som nu tijt offwerskickede äre, läggie heemelige kundskaper vt på samme Ryssetiuffwer. Och när the tileffwentyrs wille åther giffwe sich hijt vtöffwer Gräntzen, att man kunde då komme emellen gräntzen och them, och så läggie them nidt, då syntes oss thet lijkast ware. Förty skall mann göre något sådant angrip tijt inn, då fruchter oss nog, ther förorsakes mere ondt

änn gott vdaff. Tu wilt förthennskuld bewäge thenne sak nottorffteligenn och wäl, som alder störste macht på ligger.

Begärer förlosses af befalningen, ther om K. Ma:tt will betänckie sig, och om en annen.

Som thu och beder och begärer, att thu motte bliffwe förlosset vtaf tin befalning etc. Så wele wij ware ther förtänckte vdi, att betänckie oss om en annen. Tu wilt nu j midler tijdt achte på wårt och Cronones beste j alle motte, som wij betro tich vm och macht på ligger.

(Gripsholm?) i Maji.

Till fogdarne Jöran Soneson och Lille Hans, om uppsändande till Stockholm af bötesoxarne från Vestra och Södra Vedbo härader.

Riks-Registr. 1544, fol. 166 v.

Till Jören Soneson, H: Johan Tursons Fougte, och Lille Hans, Axel Erichsons, att the j tijde late the Oxer komme vp aff Westrehered och Södre Widbo nu j Sommer, som te Kong:e Ma:tt för thet förlidne vpror vtfäst haffwe, Så att the äre till tett sidzste om Oloffzmesse nestkomendes. Datum

Wår gunst etc. Oss förmoder Jörenn och Hans, att the Oxer som Almogen ther j Westrehärede och Södre wibbo så wäl som flerestedtz i Smålandt för thett buller och obestondt, som the emot oss och meenige Rijkit bedriffwe, oss vtfäst haffwe, skole jw medt tijdenn göres till sammens, att j vdi för:ne förlänte Häreder så bestyre wele, att the samme vtfäste Oxer för samme sonung, Så och om några andre Oxer äre, som oss tilkomme, motte och så nu j Sommer tijdeligenn tilsamens giorde bliffwe, och sedenn när tijdt wåre skickes hijt vp, Så att the äre her vpe, allerseneste vm Oloffzmessetijd nu nestkommendes,

Och hwar samme Oxer på för:ne tijdt icke komme tilstäde, då bliffwe the oss föge nyttoge, effther the få sedenn föge bärning, äre och så vtdreffne för änn the komma hijt vp. Må j förthenskuld läggie eder all flijt och winn'om, att så skee motte. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till fogden Severin Kusze, att i tid uppsända de oxar, som utgöras af fögderiet.

Riks-Registr. 1544, fol. 166 v.

Til Seffwerin Kusze att han later the Oxer, som aff hans Befalning vtgöres skole, komme j tijde hijt vp, så att te allerseneste äre her om Oloffzmessetijdt. Datum

Effther thett, Seffwerin, att wåre Oxer, som årligen pläge komme hijt vp aff Westergötlandt och Smålandt, skickes mest så seent altijd på året, att the icke komme hijt vp, för änn till Måremesse marcknaden, och vnderstundom senere. Så är pååå thenn tijdt om året, som thu wäl sielff weest, mest alle ängier och hager platt vpbette, så att the få ingen bärning, ther med the kunne komme sich till igenn. Oeh nödges wij förthenskuld lathe slackte them så vtmagre, som the äre, och haffwe så icke halfft gagn aff them. Derföre är wår wilie och begärenn, att alle the Oxer, som thu kant skaffe oss aff titt fögderij, hwad heller thett är Saköresoxer, Stedzleoxer, eller för wår fodring, lagmandzgästning, eller andre partzeler, att samme Oxer skickes tijdeligen hijt vp, Så att the alderszeeneste äre her j Köping j Oloffzmesse marcknedenn nestkommendes. Hwar thet icke så skeer, då bliffwe the oss föge nyttige. Derföre försuma thette ingelunde, så frampt thu wilt göre thett oss liufft är. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till Söderköpings borgare, att de skola befrias från knekteinqvarteringen, och att de skeppare, som skola öfverföra knektarne till utlandet, skola uppmanas till försigtighet emot det äfventyrliga sällskapet.

Riks-Registr. 1544, fol. 167.

Swar till Surkopingz Borgeres breff, att the motte bliffwe förlossede aff ten Knechtegestning, som the haffwa etc. Hwickit och nu skee skall etc. Datum

Wåår gunst tilförende etc. Som j Dannemenn haffwe begäret och annlanget hosz oss, medt eders skriffwelse, thet j motte bliffwe förlossede medt några aff the Knechter, som j äre förtungede medt etc. Så skole j wete, att wij tilförende wäl betänckt och betrachtet haffwe sådane eders beschwäringer, och annseet thenn hårde tijdt nu är för hondenn. Och förthenskuld nu för Otte dager sedenn affärdiget Ture Pederson, Wijkmann vt der Marck, och några andre med them som skole mustre och affbetale samme wåre Knechter, hwadt wij them skyllige äre, och sedenn förläggie meste partenn aff them dädenn. Så måge j hwar j sin städt kräffie eders betalning för thenn deel the eder skyllige äre.

Att Schepperen som them häden till Tyszland före skall, förwachter sich wäl för them etc.

Så skole j och wethe, att ther bliffwer en heel hop aff samme Knechter vtmunstrede och förloff giffwit att drage aff landet, så skole the Schippere, som them aname och wele före vtöffwer till thenn tydzske sijde, szee sich wäl före medt thet sälskap, att the icke göre them något skalkestycke, eller bringe them vm Schipp och godtz, effther the äre ett ewentyrs sälskap. Synes oss förthen-

skuld rådt ware, att j Borgmestere och Rådt handle medt Wijkman, och the andre Befalningzmen, som nu tilstäde äre, att the gå j loffwan och lyffte, eller och ställe gislan för samme sälskap, att the icke göre wåre Vndersåther, som them vt före offwerlast, Vtan att the måge bliffwe redeligen och wäl betalede, både för fracht och annet, hwadt samme Knechter them skyllige äre eller bliffwa. Och måge och så förmane eder Borgere, att the icke sättie samme Knechter in till Land tho Mecheleborg, vtan till Lijffland eller Pryttzen. Ther må j ware förtänckte vdi. Datum

Stockholm i Maji.

Till fogden Tommes Nielsson, att han icke vidare beskattar de skeppare, som öfver vintern legat vid Elfkarleby.

Riks-Registr. 1543, fol. 167 v.

Till Tommes Nielson att han ingeledes beskatter tem aff Bottnen och Norlanden, som ther [widh] Elffwekarleby med theris skuter nu i winterläge leegat haffwe, effter te ene gonge allreede teris tilbörlige Tull vtgiort haffwe, Som är hwart femptonde pund fisk etc. Datum Stocholm

Oss är vnderwijst, Tommes, att ther vdi Elffwekarleby haffwe legat en heel hoop skutor och båter aff Bottnen och the andre Norrlanden j winterläger, hwicke och så j höstes theris tull ther vtgiordt haffwe, Som är hwart Femtonde pund fisk, som them haffwer förelagt waridt, Och nu will thu åther på nytt beskatta them till Sex rundstycker aff hwar karl, som på samme båther och Skuter äre. Thett oss storligen förundrer, Och wilde gärne wete medt hwadt rätt eller skäl thu kant thet göre, effther the haffwe ene gonge giort theris rättigheter iffrå sich. Hwarföre biude wij tich, att thu later bliffwa samme sälskap

tilfridz, Icke tagendes på thenne tijdt något mere aff thom, Effther the stackere haffwe doch så föge hafft till förtienist j thenne förlidne winter, Och tijdenn är fast hård och dyr. Derföre haffwe wij förskonet them j thenn motten. Ther thu må rätte tich effter. Datum

Stockholm i Maji.

Till hr Gustaf Olsson, om underrättelserna från Danmark och om skatteoxarne från Vestergötland.

Riks-Registr. 1544, fol. 168.

Til Her Göstaf swar på the tijdender han skriffwer om Kongen j Danmarck etc Datum Stocholm.

Wår synnerlige gunst och nåde etc. Wij förnimme aff eders skriffwelse, käre her Göstaff, the tijdender och lägenheter, som nu nyligen medt eder Iagt iffrå Köpenhaffn kompne äre. Och att thenn gamble Konung Christiernn skulle ware lösz giffwen, Ändoch j icke wethe på hwadt Conditioner etc. Hwarföre är wår wilie och begärenn, att j änn nu wele yttermere och wijdere latha förhöres, hure ther om är. Wåre och mögeligit, att j kunde få wete, på hwadt Conditioner eller welkor, då såge wij thett gärne, wåre och så mykit nyttigt. Wij kunne icke häller fulleligenn förståå, om thenn sak medt Knut Pederson, hwadt häller [när] hon skedd är, om thenn gamble fongne Konung Christiernn eller thenn vnge, som nu regerer. Thett j änn nu wille giffwe oss tilkenne, Så och för hwadt sak skuld sådant skedde. Hwadt j och yttermere för tijdender och lägenheter förfarende warde, att j genom natt och dag giffwe oss them städtze tilkenne.

Item att the Oxer som till K. Ma:ttz behof aff Westergötlandt komme, motte Olaui ware her etc.

Äär och wår begären, her Göstaff, att j wele lathe förmane alle Fougterne ther j Westergötlandt, som på wåre

wägne några Oxer haffwe vp att bäre, för hwadt som helst partzeler thett ware kann, att the skicke them tijdeligere hijt vp, Så att the allerseneste äre her vpe vm Olaui nestkommendes, Förty j kunne wäl sielffwe tänckie, att the Oxer, som icke skickes hijt vp för änn seent på hösten, och j thett wärste före, bliffwe platt vdreffne, Så är då icke anner rådt på färde, vtann att wij motte strax late slachte them, så vtmagre som the äre, och haffwe seden icke så halfft gagn af them. Tette j icke heller försume wele. Datum

Stockholm i Maji.

Till fogden i Östra och Uppvidinge härader, Niels Pederson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 168 v.

Swar til Niels Päderson, att han förskickar till siösz ten malm till K. Ma:tt aff Näshulteberg som te aff Salebergitt probera skulle och haffwe intet kunnet giortt ther aff. Datum Stocholm.

Wåår gunst tilförende etc. Wij förmärckie aff tin skriffwelse, Niels, att thet sälskap aff Salebergit, som haffwer waridt ther nijdre, widt Näshulte berg, och skulle probere thenn malm, haffwe intit kunnet göre ther vdaff etc. Så skole wij tro, att samme sälskap haffwer hafft ther föge förstondt vppå, Icke häller lagt sich sådane flijt ther om, som saken tileffwentyrs krafft haffwer, vtan mere hafft theris hug vp till theris Koner widt Salebergit, änn att göre ther nijdre något gagn. Och förthenskuld synes oss lijkast ware, att thu skicker hijt vp till Stokholm några halfftunner aff samme malm, doch till siösz, som thu nu sielff skriffwer, Sedenn wele wij finne anner rådt, att late försökie, hwadt ther aff bliffwa will.

Att han seer till, om ter finnes någer Kopperstreck vdi samma Näszhulteberg.

Så hade thenn Gudmund Vre hijt vp medt sich, när han szeenest war her hosz oss, ett stycke godt Koppermalm, som han sade tagen ware ther sammestädz, Må thu änn nu lathe ransake, om ther finnes något sådant kopperstreck, Schickendes oss och så någen probæmalm ther vtaff.

Att han rådslår med Fougterne ter nijdre hure best företages motte med te Knechter etc.

Dernest som thu och lather förstå, att för thenne swåre och dyre tijd skuld, skall icke ware rådt, att någre Knechter skole drage ther åther och fram j Smålandt, effther som tilförende ther om skriffwit är, Vtan att Fougterne hwar j sin stadt motte haffwe hosz sich en halff roote, eller till thet högzste en heel, Så kunde mann haffwa tess bätter vpszeende medt them, att the icke giorde Bönderne någen oskääl etc. Så tycktes oss nu lijkast ware, att så skeer. Måå thu förthenskuld medt Jören Jönson, Anders Marbo och flere wåre Fougter ware förtänckte vdi, att haffwe eder rådt tilsammens, huru j thenne och andre saker best förhandles skall, att på alle sijder motte gåå lijke till, och att icke någen orsak till något nytt obestondt eller pärlemente åther igenn anrichtet bliffwa, Och lijkewäl ett gott och nöge vpseende på alle the saker och ärender, som wij tilförende om skriffwit haffwe, förewändt och achtet bliffwer, som aller störste macht vpå ligger.

Behager K. Ma:tt wäl ten Preste Eliffz och Germund Möles etc wälwillighet att straffa skalker.

Så förnimme wij, att Almogen ther j titt fögderij haffwe waridt willige, Görendes tich hielp och vndsättning att vptage Skalker och Förrädere, Som medt Preste Eliff, Germund Möla, och flere aff thet partije skedt är, och änn nu yttermere her effther wara wele. Så be-

hager oss thet wäl och wele altijdt betänckie them sådane theris wälwillighet vdi all gunst och nåde.

Om några vnge karler, som han will flye j K. Ma:ttz tieniste etc.

Som thu och giffwer tilkenne, att thu tröster fly vdi wår eedt och tienieste en heel hoop dugelige vnge karler, som bliffwe hemme till theris egit, och lijkewäl göre theris rättigheter lijke fult vt, och ändoch ware oss wijderrede, eenär och hwar wij them behöffwe, alleeneste att mann giffwer them något ringe på hondenn, Så äre wij wäl tilfridtz, att så skeer, thett thu och flere aff Fougterne så beställe wilt etc. Datum

Stockholm i Maji.

Till hr Gustaf Olsson om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 169 v.

Swar till Her Göstaff om the Nylödesze borgere som emot theris förplichtelse och pasbord haffwe seeglett till Holland, att han med lämpe holler them sådant före med ordt, latendes tem bliffwe i samme bestrickung, som te stält haffwe etc Datum Stocholm.

Wår synnerlige etc. Som j giffwe tilkenne, käre her Göstaff, vm thenn Nylödesze Scheppere, och the borgere medt honom wåre på Schippet, som så oloffwendes och mot theris eed och förplichtelse seeglede åt Hollandt etc. Så tycker oss rådt ware, att j på thet alder flijtigste, lempeligste, och effther tette wärdzens lop handle medt them, Så att thet på alle sijder, både för främende och andre kunne bliffwe oförmärckt, effther the äre wåre eegne Vndersåther, och kan samme sak föge haffwe vppå sich. Doch må j wäl för ett skin skuld korteligen lathe

them förstå, att man wäl haffwer en billig vnsage therutinnen, thet the så olofwendes, och emot theris egen förplichtelse haffwe seeglet annerstedz, än åt Ostfrijslandt, och thet som theris passbordt lydde etc. Så kunne j lijkwäl lathe them bliffwe i samme bestrickung, som the eder stält haffwe, till tess [wij] wijdere betänckt oss j sakenn etc.

Att han later the 2 Hollender som med tem földe, drage sin koosz till teris igen.

The andre Twå Hollendere, som komme på Schippet medt them, och j nu på wijdere beskeedt annhollit haffwe, måge j wäl lathe hugge theris koosz när them synes, och niute samme wälkor, som wåre hade hosz them.

Latendes te Schotter passere. Och köpe tet nye Schotteskipp ther kommet är.

Sammelunde om ther äre några Schotter nyligen ankompne, them måge j och wäl passzere lathe och hugge theris koosz, när them synes. Men wij haffwe tillförende förstått aff Frantz Trebo, vm ett annet Schotteskipp, som ther war ankommit, och skulle ware falt för peninger och meckte starckt och wäl bygt. Så såge wij gärne, att j wille förhandle medt Schipperen, som thet tilhörer, om han will vplate ossz samme Schipp för mögelige peninger, Och görer en förlijkning medt honom, hwar thet anners kann ware oss tienligit.

Att han icke later ten Frantz Treboo drage aff Landet, för än han kommer till K. Ma:t.

Och som wij tilförende lothe skriffwe eder till, att thenn Frantz Treboo ingelunde drager sin kosz aff landet, för än wij få wijdere om alle legenheter handle och beslute med honom, Så är wår begären, att j thet icke förgäte wele.

Att han haffwer sine kundskap vte efter tijdender.

Så säge wij och för gott ahn, hwar anners medt någen lämpe skee kunde, att j wille haffwe eder kundskaffter vthe, med tesse eller andre, till att förhöre och bespeije, hure skallen går ther vte, i the främende Nationer, och hwad ther wancker för tijdender, både vm then Rijgzdag, som nu står till, och hure thenn handell går till emellen the höge potentater, som ther nu församblede äre, sampt alle andre lägenheter. Thet wåre ganske för nöden. Och säge gärne, att j wille läggie all mögelig flijt och winning om etc.

Vm några mantaels Register.

Tet mantaels Register öffwer heele Elffzborgs län, sampt the andre 2 Häreder, haffwe wij vndfongit, Och wele, när man så mykit tess stunder haffwer, lathe förslået j wår Cammer, hure ther vm är etc.

Vm the förplichtelsebreff etc.

Te förplichtelse breffwen, som j skriffwe eder haffwe vndfonget aff the Häreder j Westergötland, Måge j beholle hosz eder till tess j kunne bekomme them aff alle häreder, Och seden när eder lägligest är, förskicke oss samme breff tilhonde. Datum

Stockholm i Maji.

Till borgmästare och råd i Blekinges städer och till innebyggarne i Sölvesborgs län och Göinge härad, om de till Blekinge undflydde småländske upprorsmännen.

Riks-Registr. 1544, fol. 170 v.

Till Borgmestere och Råådt vdi Bleeking, om the Förrädere aff Smålenningerne, som tijt flydde äre, Att the ingelunde städie tem ther, eller sådane Förrädere, som tette Rijkes förderff sökie, för tett förbund, som emellen Danmark och tette Rijke skett är. Datum Stocholm.

Samme mening till { Sölffszborgz län och / Gydinge Häredt.

Wår synnerlige gunst etc. Käre wäner, wij haffwe vdi sandhet förnummit, hurelunde en stor part aff the vproriske Smålenninger, som i tette framlidne buller så ochristligen och otilbörligen mot Gudt, ärhe och all redelighet, och oss theris rätte Härre och Konung sich skicket och hollit haffwe, Och nu sedenn sich hwarcken till fridt, sonung eller dagtingan giffwe wilde, haffwe giffwit sich tijt in i Blekingenn, ther the bliffwe vppeholdne, beskyddede och beskärmede, Så att wij eller wåre Befalningzmen icke kunne bekomme någen rätt vdöffwer them, Thett oss endelis ett betänckiende giffwer. Hwarföre bidie wij eder gärne, att j wele göre som ärlige menn, och icke lathe slijkt förrättligit sälskap ther hosz eder något beskydd, förswar eller vpehold niute eller beholle, vtan häller skaffe och förfordre, att the anten motte komme hijt inn j Rijkit igenn, att stå her till rätte, för thet the bedriffwit haffwe, eller och bekomme ther hosz eder theris förtiente straff och lön, Så att bäggie Rijkerne för slijkt sälskap måge försäkrede och tilfridtz bliffwe. Och bidie wij eder, käre wenner,

att j wele betänckie thenn wänlige handling, som Rijkerne emellen giordt och beleeffwedt är, Och synnerligen, att thett ene Rijkesens Fijender icke skole haffwe någen beskyddning eller vphold vdi thett annet Rijke, vtan alffwarligen förfölgde, straffede och nidlagde bliffwe. Wåre gott, att thenne och andre slijke lofflige tilsager motte och så holdne bliffwe, Så att ingen orsak till mistancker, eller annet slijkt motte j then motten giffne bliffwe. Wij wele och så nest Gudtz hielp tänckie till, att sådant på thenne sijden icke skee skall. Datum

Stockholm i Maji.

Bref för Olof Nilsson i Piteå gamla kyrkoby på ett hemman.

Riks-Registr. 1544, fol. 171.

Förschrifft till Niels Lyderson för Oloff Nielson i gamble Kyrckiebyn vdi Pijta sokn, att han må wara nämest att beholla samme kyrckieby, och göre ther rätt aff, som en annen etc. Datum Stocholm.

Wår gunst etc. Schall thu wethe Nils, att wij gunsteligen vndt och effterlatidt haffwe, att thenne Breffwijsere Olof Nielson må och skall bliffwa nämest till att niuta och beholle thet hemmen gamble Kyrckiebyn, och göre oss theraff thenn rättighet, som samme Hemmen kann göre skääl före etc. Hwarföre biude wij tich, att thu lather honom bliffwa wid för:ne hemmen, så wäl thenn deel Kyrckien tillyder som thenn annen. Och må thu lathe ther till nämpne någre uwilde menn, som samme Gård påå nytt skattläggie kunne, Så att Cronone motte skee skäl ther vdaff. Effther oss synes, thet är doch en ringe skatt, som nu ther vtaff går, icke mere änn 20 öre. Så twijler oss intit, när man will rätt skattläggie samme gård, då skyller hann wäl mere. Therutinnan thu wilt rame wårt beste, och giffwe oss seden tilkenne, huru ther om bestält bliffwer. Ter rätte tich effther. Datum

Stockholm i Maji.

Till Ture Pedersson (Bielke), att han skall åtfölja några af knektehöfvidsmännen, och mönstra samt betala knektarne.

Riks-Registr. 1544, fol. 171 v.

Til Ture Pederson att han Jochim vt der Marck, Wickman, Lasse Jönson, och Flecksteen tijt nijder i landet följgachtig ware skall, lönendes och vtmunstrendes K. Ma:ttz Knechter. Vtmunstrendes te snorkere, Drinckere och krumhänte kompane etc. Datum Stocholm.

Wår g.[unst] t.[ilförende] etc. Schall tu wethe, Ture, att wij haffwe affärdiget tesse wåre trogne tienere vt supra medt en Summe peninger, till the Knechters betalning, som vnder för:ne Wijkmandz Fänicke liggie etc. Hwarföre är wår ändelige wilie och befalning, att thu drager medt them till Gäffle och i the andre Städer, ther samme Knechter förlagde äre, Hjelpendes til att mustre och affbetale them, Achtendes och wetendes wårt gagn och beste j thenn motten, thett ytterste och beste thu kant, och som wij tig om betro, Så att wij icke j någer motte försnellede bliffwe kunne. Tagendes herföre ingen skottzmåel eller försumelse. Och effther wij gärne wåre vtaff medt en part aff samme sälskap. Derföre är wår wilie och befalning, att thu sampt tesse andre för:ne wele vtmustre och skilie oss widt alle the puckere och Snorckere, som ther iblandt äre, Tesligeste the Bijrhalser, som altijdt wele wara fulle, the och the medt the krumme händer och armer, effther som Flecksteen och thesse andre för:ne wäl wethe, hure medt thenne mustring, som her j Stocholm nu skedde, tilgonget är. Så må j och ware förtänckte vdi, att förläggie en hoop aff samme Knechter till tesse andre Vpstäder, som nu inge Knechter haffwe, Så att Gäffle,

Westerårs, och the andre små städer, ther the nu j long tijdt leegat haffwe, måge och så få någen förlosning. Ther rätte tich effther. Datum

(Stockholm?) i Maji.

Till hr Johan Turesson, om öfverlemnandet till konungen af Nyköpings slott.

Riks-Registr. 1544, fol. 172.

Til H. Johan Turson swar, att han begärer ware aff medt Slottet Nycöping etc. Datum

Wår etc. Wij förnimme aff wår Fodermarsk Lasse Päderson, Så och aff thett breff j tilskriffwit haffwe wår Sechreterer Clemet Schriffwere, att j begäre bliffwe vtaff medt Slottet, och någen komme motte, som thett iffrå eder anamer etc. Så skole j wethe, att wij vdi egen persone achte nu j tesse dager giffwe oss till wägz tijt till Nycöping, och förordne ther om Slottet, som thett sich bör. Derföre är wår wilie och begärenn, att j wele nu i midler tijd bliffwe ther tilstäde, Haffwendes acht och tilsyn, att ther må gå lijke till. The Hoffmenn och hester, som Lasse Päderson tijt skickat haffwer må j och så lathe bliffwe ther vpå Slottet j borgeläger, Wij förszee oss doch icke annet, att ther är jw maat, höö och korn, så mykit the sich medt behielpe kunne, Effther j förtröstede oss j sistens, att ther war änn nu en heel hoop höö oförtärt.

Att han förskaffer några nattläger till te Redzer, som tijt nu förskickes etc.

Wij giffwe eder och så tilkenne, att wij lathe nu löpe 12 eller 16 aff wåre Redzer nidt åt Östergötland etc. Hwarföre är wår wilie och begärenn, att j wele beskaffe ther j Nycöpingz län, och synnerligen thenn wägen öffwer Kålmorden några nattläger för them. Och att j wele

lathe förhandle med Prester och Bönder, som ämpne haffwe på, att ther motte något höö bliffwe tilsammens giordt, Så att man icke tarffwer förläggie hesterne. Wåre ther och rådt widt Bråwijken till gode Färier, då syntes oss lijkest ware, att the droge ther igenom. På hwicken wägen eder synes nu rådligest wara, då måge j bestyre nattlägren. Datum

Stockholm i Maji.

Öppet bref för Olof Jonsson, att bruka och besitta Jämteboda hemman med tillhörande hytta.

Riks-Registr. 1544, fol. 172 v.

Opit breff för Olof Jonson j bergzlagen, att besittie Jämpteboda, så länge han kan göre ther aff lijke och skääl. Och om samme hemmen icke rätt skattlagt är, att thet då på nye skattlägges. Datum Stocholm.

Wij etc. Göre witterligit, att wij etc. som wij och nu her medt vnne och efftherlate, Att thenne Breffwijsere Oloff Jonson, som tilförende bott haffwer j Smettzarydt vpe j Bergzlagen, må och skall för någen annen ware nämest att nyttie, beholle och bruke ett wårt och Cronones hemmen liggiendes ther sammestedz, benempd Jämptebode, med thenn hytte och hytteläge, som ther tilligger, så frampt han megter att häffde och holle samme hemmen och hytte widt macht, Och att ther elliest ingen insage eller annet hinder j finnes kann. Görendes och årligen thenn ränte och rättighet, medt all annen vtskyllen, som både aff hemmenet och hytten årligen går. Hwar och så befintz, att för:de hemmen medt hytten icke äre rätt skattlagde, effther som jorden och hytten kunne göre skäl före, då skulle änn nu Dannemen medt the 24 j nämpden, sampt wår Fougte, ware ther vtöffwer, szynet och skattläggiet, effther

som thet kann göre rätt och skäl före etc. Hwickit wij giffwe wåre Fougter och Befalningzmenn tilkenne, och alle andre etc. Datum

Gripsholm i Maji.

Till Germund Svensson (Somme) på Kalmar, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 173.

Swar till Germundt Swenson om fodringenn han nu vpburidt haffwer, Tre öre för hestenn etc. Datum Gripzholm.

Wår gunst t.[ilförende] etc. Som thu giffwer tilkenne, Germundt, vm wår årlige fodring, hwicke thu reede vpburit haffwer aff några häreder, ther j Calmarne län, pro anno 42 och 43, och tre öre för hesten, Begärendes förthenskuld wete wår wilie, om tu skalt giffwe Bönderne samme fodringz peninger tilbake igenn, och inryme them thet mijdel, Effther som Jörenn Jönson tig ther om på wåre wägne tilskriffwit haffwer, nempligen 2 öre för hestenn etc. Så drager tich wäl till minnes, hwad som tilförende om samme wår årlige fodring besluttet och samtyckt war, Så att öffwer hele Rijkit skulle giffwes 3 öre för hestenn, som och nu skedt är. Så wet man nu föge annet midel göre ther med på thenne tijdt. Och effther peningerne reede vpborne äre, måge the bliffwe tilstäde, och med thett förste förskickes hijt vp j Cammerenn. Och förundrer oss, att thenn Jören Jönson icke skulle bespörie sich, eller haffwe rådt medt tig, och flere ther nijdre (. som wij honom tilskriffwe .) hure om samme fodring handlet wart, eller aff hwicke häreder hon vpborenn war, och hwicke tilbake stode, för änn han inrymbde the andre häreder någen midell. Så må thu wäl skriffwe honom til, han handler j thenn sakenn thet lempeligeste han kann, och ware icke mykit lösz på tygelenn. Wij haffwe icke häller

myken god råd till, att giffwe wårt bort på thenne tijdt, som thu och j flere wäl förnummet haffwe, hwicke store och dråpelige vtgiffter oss haffwer leeget på halsen nu j tesse förlidne århen, Så att her är icke mykit till öffwerlopz att giffwe bort.

Att te vtfäste Oxer för foringen motte komme vp nu Olaui nestkomendes.

Och att thu wilt ware förtänckt, att rame wårt beste vm the Oxer, som några aff the häreder för Kongzfodringen vtfäst haffwe, Förskaffendes att the nu till nestkommendes Olaui (: hwar anners mögeligit är :) motte komme her vp, hwar wij anners skole bekomme någen fördeel aff them.

Att han sälier ten Spannemåle ther är, som med Lass Schriffwere tijt kom.

Som thu och skriffwer, att ther skall ware något igenn aff thenn Spannemåle vsold, som Lasse Schriffwere her aff Gripzholm förde tijt nidt j fiordt wåres etc. Så äre wij tilfridtz, att thu gör wårt beste ther medt, och säl honom för the peninger han går och gälder ther nijdre.

Att te fremende Köpswäner skole ware tulfrije till wijdere betänckiende.

Tesligeste som thu och skriffwer, att the främende gäster haffwe her till waridt tulfrije ther j byen, Begärendes förthenskuld wethe wår wilie, vm wij och framdelis wele vnne them samme frijhet etc. Ther med wij och wäl tilfridtz äre, att så skeedde, hwar thet wåre för gode giort, och mann hade någen tack therföre, Doch måge the beholle samme frijhet, och bliffwe tullfrij någen tijdt fram, till tess wij wijdere betänckie oss i thenn sak etc.

Att han anamer Knut Ribbing til Fougte, effter ten Jöns Schåning duger intet ter til.

Wijdere så förnimme wij tin mening om thenn Jöns Schåning, att han intet skall tiene till thenn befalning, som thenn Erich Jönson haffwer, för thet slöserij skuld, som han mykit bruke pläger. Så effther thett så är, szee wij mykit häller, att hann inthet sättz till thenn befalning. Och må thu alffwarligenn seije thenn Knut Ribbing till på wåre wägne, att hann anamer och inträder j samme befalning öffwer the 4 häreder. Och lathe wij skicke tig her mett ett befalningzbreff, thet samme må tu öffwerantwarde honom, Förmanendes honom ther hosz, att han will achte på wårt gagnn och beste ther j Häredenn, Och besynnerligenn effther wij förnummit haffwe, att j thenn Högzby soknen skole änn nu finnes några aff thett Dackens partij, och som honom mykit mere änn oss tileffwentyrs benägne äre, Och han wille ware förtänckt vdi, att szee på brädet medt samme sälskap, eehwar hann kan beslåå them, att the en tijdt motte bliffwe vtrootede och ödelagde, och läre wete, att Folk är till etc.

Att han intet förfong gör Borgerene att seegle till te Tydzske och Danske städer.

Och som thu giffwer tilkenne, att thu icke här till haffwer welet förloffwe Borgerene, att seegle till the Tydzske städer eller danske, för änn thu hade bespordt tich medt oss ther om etc. Så effther ingen fara haffwer waridt på färde, hade icke waridt för nödenn, att förholle them theris seeglattz. Och mottu late them seegle när them synes, och sökie theris bärning j the danske och Tyske städer.

Öpitt breff för honom på Säby fierding.

Item thenn Säby fierding thu begärer, äre wij tilfridtz, att thu beholle må, Och sände tich her medt ett öpit

breff ther vpå, Annseendes, att thu ytterligere her effther wilt haffwa achtung på wårt gagn och beste, eehwadt motte thu förnimme kant, oss macht vpå ligger, och wij tich om betroo etc.

Gripsholm i Maji.

Till fru Elsa (Laxmansdotter), om utlemnandet af en upprorsman från Sunnerbo, som flyktat in på danska området.

Riks-Registr. 1544, fol. 174 v.

Til Fru Elsze vdi Danmarck, vm then Bonde aff te Erlandz slächtinger, Dackens störste Cappittenere, som till hennes Landbo flydd är, och ter hyst bliffwer, att hon later honom komma tilstäde hijt i landet etc. Datum Gripzholm.

Wår synnerlige gunst och kärlige hälsen til. etc. Wij giffwe eder tilkenne, käre Fru Elsa, att oss j saning förekommit är, hurelunde edre landboer ther nijdre widt Gräntzen haffwe vndfört her aff Rijkit en amecktig Förrädere, en aff the Erlandz slechtninger j Synnerbo, hwickenn vdi tette vproriske buller och pärlamente, som ther nidre j Smålandt nu waridt haffwer, en stor Capitenere war, och bedriffwit mykit skalkhet och bedrägerij. Så förundrer oss icke lijtit, att i käre Fru szee igenom fingerenn och tilstädie edre landboer sådant bedriffwe. Och ther till bliffwer thenn samme sälle hyset, beskyddet och beskärmet ther hosz eder, Tet j wäl sielffwe tänckie kunne intit ringe betänckiende giffwer, Äär och så emot thenn wänlige handell, som Rijkerne emellen giord och gongen är. I weete och wäl, att wij haffwe altijd så mykit oss mögeligit waridt haffwer, latidt oss förnimme emot eder, och the eder tilhörer, medt all Kong:e gunst och nåder.

Tesligeste så haffwe j och ingen ringe hop landboer her j Rijkit, them wij altijdt haffwe vndt eder qwitte och

frije, vtan all beswäring eller tieniste. Och hade förthenskuld förmodet en större tack aff eder, och icke medt sådane stycker belönte bliffwe. Hwarföre är wår begärenn, att j wele rätte eder sielffwe j thenn sak, Lagendes så, att samme vndförde Bonde aff the Erlingz slächtinger må komme her tilstäde, att sware till the saker och ärender, som honom her tillägges. Kan han då frije sich för rätten, wäl och gott, Så skal honom icke häller annet wijderfares, än hwadt rätten giffwer. Hwar och thette icke skeer, då kunne j sielffwe betänckie, att ther af will föge gott förmärckies. Begärendes gärne att j wele giffwe oss her ett swar vpå. Datum

Gripsholm i Maij.

Till Bengt Skrifvare på Kungsör, Rasmus Kloot i Vesterås och fogdarne i Åkerbo härad och på Örby, om försändande af spannemål till Vesterås.

Riks-Registr. 1544, fol. 175.

Till Benckt Schriffwere, Fougterne j Åkerbo häredt, och på Örby, att te late komme till Westerårs ten meste Spannemåle som te haffwe ämpne på etc. Datum Gripzholm.

Wår gunst etc Schal tu weete, Bencht, och Erich, att vppå Salebergit är stoor nödt och trong, Så att the få ther platt ingen Spannemåle fael, Och lijde förthenskuld stor hunger, och är tilbefruchtendes, att the icke länge kunne holle arbeetet vppe, hwar the icke bekomme någen vndsättning. Hwarföre är wår wilie och begären, att j lathe komme till Westerårs thenn meste Spannemåle, Rog, miöl, malt och kornn, Som j haffwe ämpne vppå, och kunne vmbäre ther iffrå Gården. Äär ther och någen säd j häredet, som oss tilkomme, denn må j och lathe komme tijt, Latendes en godt karll fölge medt, som bliffwer ther hosz, och sälier Bergzmennen samme Spannemåle, effther

som tijdenn och gongen är j landet. Wijdere kunne wij intit inryme them. Och är så bestält, att Bergzmennerne, som Spannemålen köpe wele, skole sielffwe lathe hämpten dädenn, Effther man haffwer icke rådt, så tijdt års att skickan tit up. Latendes tette ingelunde försumet bliffwe, widt wår ogunst. Datum

Samme meening till Rasmus Kloot.

Gripsholm i Maji.

Öppet bref för Lasse i Bruddeboda, att bruka och behålla samma Bruddeboda.

Riks-Registr. 1544, fol. 175 v.

Opit bref för en Bonde j Bruddeboda, at wara nämest besittia för:ne Bruddeboda med te äger ter vnder liggia. Datum Gripzholm.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit att wij vnne och tillate, att thenne wår Vndersåte Lasse j Bruddeboda skall ware nemest till att niute, bruke och beholle för:ne Bruddeboda, och the äger ther vnder liggie, Görendes theraff thenn rättighet, som ther bör affgåå. Och skall för:ne Lasse j Bruddeboda holle oss en heel Gruffwedeel, som han sich sielf tess förplichted haffwer etc. Hwarföre biude wij wåre Fougter etc. Datum

(Gripsholm?) i Maji.

Till borgarene i Gefle, om de der förlagde knektarnes klagomål, och om tvenne rotars förflyttning derifrån.

Riks-Registr. 1544, fol. 175 v.

Till Borgerene vdi Gäffle om thenn clagemåel Knechterne haffwe hafft in för K. Ma:tt på samme Gäffle borgere, Och begärer H. N. att te wele skicke sich emot samme Knechter effter skickelighet. Te bliffwe förlossede med twå Rooter. Datum

Wår gunst t. etc. Weeter, käre Vndersåther, att meenige Knechterne, som ther i Gäffle liggie, haffwe hafft theris Sendebud her hosz oss och beclaget sich till thet förste, att i icke wele giffwe thom på mannen mere änn en Kanne ööl om dagen, både till middagz och affton måltijd.

Ten annen clagemåel.

Till thett annet, att j ingelunde wele förläggie thom, som Konor haffwe, icke häller skaffa them maat och ööl för theris peninger, all then stund ther kommer intit falt på Torget, Vtan ther j skole då holle några aff theris konor, då wele j ingelunde haffwe minne än 10, 12 eller 16 öre om weekenn, och elliest sättie eders kost så fast vtaff wägen etc. Så effther wij icke fulleligen weethe, hwad her om sant är, Effther j icke haffwe hafft några edre medborgere ther hosz, som och hade weted sware på theris clagemåel, eller och vnderwijst oss, hure saken hade sich hafft j grundenn, Derföre haffwe wij icke heller kunnet giffwe them något swar eller beskeedt ther vm, Vtan må j wäl skicke hijt en eller twå aff edre Borgere vp till oss, som wethe göre oss vnderwijsning j thenn motten, eller och skriffwe oss till hure ther om wåre.

Förlosning på twå rooter, som giffte äre.

Och effther wij förnimme, att j haffwe beswäringer vm theris koner, Ääre wij tilfridtz, en part aff them, som khoner haffwe, måge wäl komme hijt vp, Så att wij änn nu wele förlosse eder medt twå rooter, till the andre twå rother, som j nu nyligest qwitte bliffwe, Begärendes och biudendes, att j wele skicke eder effter skickelighet emot the andre, som qwarre bliffwe, Wij haffwe och Så latidt skriffwa them till, att the skole skicke sich effther tilbörlighet emot eder, och lathe sich nöye effter skälig wijsz, Så att wij medt yttermere clagemåel på bäggie sijder måge förskonede bliffwe. Vm och så är, att the icke medt en kanne ööl kunne hielpe sich på mannen om dagen, att j då förbätträd medt en halff eller halfft stoop, effther som j tänckie kunne skäl medt fölie kan. Datum

Gripsholm i Maji.

Förläningsbref för Bertil Tolk å ett notlag i Jäskis socken, Viborgs län.

Riks-Registr. 1544, fol. 176 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 132.

Förläningsbref för Bertill Tolk på Pawals pelkons notzlag vdi Antisindons fierding j Jäszkisz sockn. Datum Gripzholm.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit etc, som wij och nu vnne och förläne thenne osz Elskelig tro tienere Bertill Tolk ett Nottzlag vdi Wijborgz län och Jäskis sockn, som kalles Påwal pelkons notzlag vdi Antisindons fierding, som äre Tiye fulsätes skattar, medt all thenn Kong:e ränte och rättighet, Saköre, gästning och Ländzmandz ränte, som ther årligen affgå bör och pläger, Så att hann (: oss till en behagelig tijdt :) samme notzlag medt för:ne rättigheter, som effther thenne dag ther aff gå bör niute och beholle må och skall, Anseendes thenn hulle och tro tieniste, som för:ne Bärtil Tolk oss och wårt Rijke Swerige her till

dagz troligenn bewijst och giort haffwer, och änn yttermere her effther bewijse och göre må och skall etc. Hwarföre biude wij wåre Fougter, Befalningzmän, och alle andre etc, att the icke för:ne Bertill Tolk etc. Datum

Gripsholm i Maji.

Till hr Måns Johansson, om de insända böterna från Kind, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 176 v.

Swar til H. Mons Johanson, att K. Ma:tt haffwer bekomit te 700 march danske, som te Kindboer för soning vtgiort, och han nu hijt sände. Datum Gripz[holm].

Wår gunst etc. Wij haffwe fått eders schriffwelse, her Mons, medt the 700 march Danske, som thee Kindboer för thenn soning vtgiort haffwe, och sende eder her medt Quittentien på samme Summe tilhonde. Så ändoch wäl tilbörligit wåre, att the som i thenn vproriske handel mere brottzlige wåre, motte och så yttermere änn the andre bliffwit deelachtige j then vtlägning, Doch på thett man motte vndwijke yttermere vbestondt och vnytterij, äre wij tilfridtz, thet må bliffwe, som nu handlet är. Och förundrer oss, att j så ringe ting skriffwe, hure almogen skicker sich nu ther nijdre, eller hwadt man kann haffwe att förtröste eller förlathe sich vpå them, och vm alle andre tijdender och lägenheter. Så är änn nu wår befalning, att hwad j yttermere för tidender och lägenheter förnimmendes och förfarendes warde, att j giffwe oss them altijd tilkenne.

Att han winlägger sich, att taga ten Staffen Rännere aff daga.

I weele och så winnläggie eder, att thenn Staffen Rännere, som ther går widt Schogenn, motte och så komma

aff wägenn. Wij haffwe och förnummet, att thenn Niels Person haffwer öffwerkommet then Germund Mola, och en annen sälle medt honom, förszee wij oss the haffwe fått sin förtiente lön.

Thenn förseegling, som the Kindboer och Idreboer vtgiffwit haffwe, lathe wij aname, Så är ther vdi gott vtloffwedt, hwadt ther af hollet bliffwer, worder man förnimmendes. Befalendes eder Gudt. Datum

Stockholm den 26 Maji.

Till konung Christian i Danmark, med begäran om svar på tvenne föregående bref, hvari anhållits om underrättelser rörande Danmarks förhållande till hofvet i Burgund och förhandlingarna samt besluten vid riksdagen i Speyer, m. m.

Efter originalet på papper i kongl. danska Geheime-Archivet i Köpenhamn, med kon. Gustafs egenhändiga underteckning.

Vnsere frundliche dienste vnd was wir sonsth viel merh Liebs vnd gouths vermuegen beuor, Grosmechtiger Koning Fruntlicher Lieber schwager Bruder vnd nachpar, Wir haben vf nehest zweijert vnsers schreibent, wie Jtzmals alle sachen mit e. L. belegn auch was zwuschen der Key: Mt: dem hof Burgundj vnd e. L. durch die vnderhandlers auch Deroselbtign abgeschickten Redten vffm Reichstag zue Speijer vorhandlet vnnd vf was Condition mittl vnd wege die sachen gebracht oder wuhin sie jnn die leng erstreckten mochten, So habn wir anhero Darauf gahr keinen bericht noch ainig beantwordtung von e. L. erlangt, Welchs dan sam e. L. bey sich frundlichn abzunehmen vns in diesen geferlichen leufften also aller sachen vmbstende vnwissendt zusein vhasth vnbelegen sein wil, Derowegn damit wir vnns doch auch hirjnnen jn ein vnd anderem zu schicken vnd richten vorwussen, Gereicht abermals ahn e. L. Vnnser bruderlich bitt, wie nhuemals alle

sachen belegenn vnnd wes die Jren beinebensth den vnderhandlers gehandlt. Vnd jn was mittl weg vnnd anhaft dieselbtign sachen entzwahr geschlicht oder verpliebn vns nebenst gepurenden vmbstenden bey jegenwurtigen vns desta bas jder gelegenheit zuuorhaltende vns schwagerlichss zuuorstendigen,

Solichens seind wir vmb e. L. hinwiedderumb Frundtlichn zubeschulden vrputig. Datum vf vnserem Ko:m schloss Stockholm ahm 26 tag maij Anno etc. 44:ten

Gustaff von gots gnaden zu Schweden der Gotten vnd Wenden etc. Köningk

E L getruue Bruder Gostauus mp.

Utanskrift: Dem Grosmachtign Fursten vnserem frundtlichen lieben Schwagern brudern vnd nachparn hern Cristian zue Dennemarck Norwedn der Gotten vnnd whendn Konig Hertzogn zu schlesewick holstein Stormarn vnd der Ditmarschen Grauen zue Aldenburg vnnd Delmenhorsth.

Sigillet finnes qvar.

Gripsholm den 30 Maji.

Till hr Gustaf Olsson om förläggande af några hundrade knektar i Vestergötlands städer.

Riks-Registr. 1544, fol. 177.

Til Her Göstaf, några hundrede knechter, aff Anders Smålenninges Fänicke, att han förlägger tem i Wästergötland etc. Datum Gripzholm. 30 Maij. Anno 1544.

Wår synner[lige] etc. Som i wäl weete, käre her Göstaff, att tesse Köpstäder, både her j Vplandt och Östergötlandt haffwe nu j long tijd fast förtungede waridt medt the monge Knechter, som hosz thom haffwe förlagde waridt, Så att the hernest icke längre förmäckte att

holle them. Hwarföre äre wij förorsakede på någen tijd, att förlosse thom medt något aff samme gästning, Så frampt the icke platt skole förderffwede bliffwe. Och effther Nylödese och flere the Wäsgötiske köpstäder haffwe nu på någen tijdt waridt skonede, försee wij oss, the haffwe nu någen rådt att holle oss till gode en hoop aff samme wåre Knechter, på någen tijd tilgörendes etc. Hwarföre skicke wij nu några hundrede wåre Swenske Knechter, som vnder Anders Smålenningz Fänickie liggie tijt nid till the Wäsgötiske städer. Må j förthenskuld ware förtänckte vdi, att the motte förlagde bliffwa, Först till Lödesze ett hundrede eller tu, och seden till the andre Städer, så monge som hwar mann förmäckte att holle. Hwar i them j midler tijdt behöffwe, anten till landt eller wattn ther nijdre, Så måge i wäl bruke them, ther the kunne göre oss och Rijkit något gagn och tienist. Eder her medt Gudt befalendes. Datum

Linköping den 3 Junii.

Öppet bref för Joen Nilsson å skattefrihet på behaglig tid för sin gård Elneberg i Norra Vedbo.

Riks-Registr. 1544, fol. 177.

Opet bref för Ioen Nielson j Norrewidbo påå Elnebergz gård skattefrij till en en behagelig tijdt. Datum Lincöping. 3 Julii [ɔ: Junii]. Anno 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff wår synnerlige gunst och nåde, Så och för wälwillige tro tienist, som thenne wår tro tienere Ioen Nielson j Elneberge j Norrewidbo, oss och wårt Rijke Swerige her till dagz giort och bewijst haffwer, och ännu ytterligere her effther så länge han leffwer göre och bewijse må och skall, haffwe vndt och effther latidt, som wij nu her medt vnne och effther late, att hann (. oss till en behagelig tijdt .) må och

skall niute och beholle förnembde Elneberge gårdt skattfrij och förutan annen årlig tunga och vtlager, som ther pläger aff gåå etc. Hwickit wij giffwe wåre Fougter och Embetzmenn tilkenne, och alle andre, att the vdi ingen motte göre förbe:de Ioen her emot hinder eller förfong. Datum

Linköping den 3 Junii.

Öppet bref för Svante Sture, att dagsverkena af bönderne på Torsön få användas vid Leckö.

Riks-Registr. 1544, fol. 178.

Opit bref för Swante Sture, att te Bönder som boo j Wasbo härede på Torsön skole göre teris dagzwerker, som te K. Ma:tt göre plichtige äre, till Läckiö Slott, till en behagelig tijdt. Datum vt supra.

Wij etc. Göre witterligit, Att effther wår tro Mann och Råd Swante Sture, wår Befalningzmann på Läckiö, är til sinnes, och will lathe byggie och förbättre förberörde wårt och Cronones Slott Läckiö oss och meenige Rijkit till gagn och gode, Och terföre vnderdånligen af oss begäret, thet wij wille lathe göre honom någen hielp och vndsättning medt dagzwerckenn till samme Slottzbygning etc. Hwarföre haffwe wij aff synnerlige gunst och nåde vndt och effther-latidt, som wij och nu her medt vnne och effther-lathe, att the Bönder, som byggie och boo på Torszön i Westergötland, i Wasbo härede, skole her effther (. oss till en behaglig tijdt .) göre theris Dagzwercker, alleeneste, som the oss på Cronones wägne årligen plichtige äre vt att göre, till för:ne wårt Slott Läckiö, och inge andre partzeler etc. Hwickit wij giffwe wåre Fougter etc. Datum

Nyköping den 5 Junii.

Till Mårten Myntskrifvare, att lemna penningar till Sten Eriksson.

Riks-Registr. 1544, fol. 178 v.

Till Mårten Mynteschriffwere att hann later Steen Erichson bekomme tolffhundrede Jochimdaler tem K. Ma:tt honom länt haffwer. Datum Nycöping. 5 Junij. Anno 44.

Nyköping den 5 Junii.

Till Sten Eriksson och Botvid Larsson, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 178 v.

Til Steen ok Bottwedt, om ten Lasse Orgelekeres löse skåttzmål, på tet som K. Ma:tt honom tilskriffwer etc, Att te holle honom före, att han sådant haffwer fördrag. Datum Nycöping. 5 Junij. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe änn nu, som tilförende, käre Steen och Bottwedt en stor beswäring, hure ther handles medt wår Cammerordning, Effther thenn Larss will doch alrig skriffwa eller förskaffe oss någenn wiss grundt och beskeedt på the articler och ärender, wij skriffwa honom till vnderstundom, vtann altijd förwänder en hop lösze skottzmåel, och myckit annet swättz, och altijd förtröster oss, dag iffrå dag, att bekomme godt beskeedt och vnderwijsninger, på hwadt som helst wij skriffwe honom till vm, och är doch inthet annet änn Jutelygner, som nu titt och offthe skedt är, Wij haffwe latidt skriffwe effther M. Arens Register, vdi längden, Item Franns Schriffweres, Mons Monsons, och flere aff thet selskapens Register, att wij doch entijdt motte bekomme theris Rekenskaper i längden, och see hurelunde thett haffwer sich medt theris vpbyrder,

och monge swåre vtgiffter, som oss nu i tessen århenn haffwer legat på halsen, både vdi peninger och Daler, Så få [wij] intet annet, änn någre obeskeedelige extrachter igenn, ther wij platt ingen vnderwijsning eller rättelse vdaff bekomme kunne, Så att wij icke nogsampt förundre kunne, hure ther handles medt wåre Cammersaker, meeden the skriffwe oss intit wist beskeedt igenn, ther wij oss effther rätte kunne.

Så will thenn Lars mykit beware och inwäkle sich vdi monge andre ärender, mere änn som wij honom befalet haffwe, så att thett skal heeta, att Lars gör thett altsammens, och kunne wäl lijde, att han wille achte vpå wår Cammerordning och hwadt ther göres skall, och inthet mere tage sich vppå, änn han tröster göre fyllest före, och gåå igenom medt etc. Hwarföre såge wij gärne, att i wille vnderstundom haffwe flijtigt vpszeende iblandt medt, att wårt gagn och beste, vdi alle saker, så wäl som j Cammeren, så och annerstedz, motte gåå för sich, och förfordret bliffwe, och seye thenn Larsz, att hann haffwer fördrag thet mykle onyttige swättz, hann är wan att bruke, Giffwendes oss wiss och bestondig swar igenn, när han får wår skriffwelse, Eij heller bekymbrer sich medt flere ärender, än hann tröster wäl föreståå, och han vdaff oss och eder bliffwer kallet och äskiet till etc.

Att the haffwe vpseende, att icke all tungen lägges på ten Niels Pederson, som nyskommen är etc,

Så haffwe wij och befalet thenn Niels Pederson, som nu vpdragen är, att hann skall och giffwe sich j wår Cammer, till Biörn och the andre, ther att hielpe och förfordre wåre Cammersaker, och hwadt annet som ther vträttes skall. Så motte mann och tänckie till, att alt arbeetet icke hänger på honom som nykommen är, eller the andre tileffwentyrs alleeneste, och Lars will drage sich

ther iffrå, och lijkewäl beholle rumet Så och hwadt som arbetes i Cammerenn, thet holler hann alleene vppe, ther i wele doch haffwe ett flijtigt vpszeende medt, att ther går lijke till på alle sijder.

Att han later Knechterne icke ware longt frå honden, för the Blekinger skuld.

Tesligeste effther wi och förnimme så mykit sielsindt snack, medt annen obillig handell, som wåre granner, besynnerlige nidre j the Blekingz och Schåniske städer prachtizere på wårt wärste, att läggie oss alt ondt till, mere änn mann någen tijdt seye kann, Och kunne icke fulleligen wethe eller besinne, hwart the wele hädenn. Så synes oss förthenskuld gott wara, att mann förlagde wårt Folk icke för longt bort iffrån hondenn, Vtan att the motte komme något nämbre, hwar mann behöffde att bruke them.

Item några Schipp, tesligeste folk, sompt till land, sompt till siö, göres reede.

Tesligeste wåre icke häller orådt, att mann tänckte till, thett några aff wåre store Schipp, Jtem Boijerter, och alle Galleyderne motte liggie till rede, medt alle theris tilbehöringer. Samelunde änn Otte eller Tije stycker aff wårt Grooffskytt både Fält och Nootslanger, Item halffwe Kartoger, medt all tilbehöring motte och så tilrystes, en part till landz, och en part till Schippen och Galleyderne, Så att alt wåre klart och färdigt, hwar mann behöffde att bruket j en hastigheet, anten til landt eller wattn.

Om then Her Rolff.

Wijdere så förundrer oss icke lijtit, Sten och Botwedt, att then her Rolff tilstädes så fritt att skriffwe sin breff vt, till hwem honom lyster, Som han nu haffwer skriffwit Bisp Henrick till j Westerårs, ther aff wij sende eder her medt en Copia etc. Så kunne wij ther aff wäl

affmärckie, effther honom tilstädtz att skriffwa thenn ene till, så tilstädz honom och tileffwentyrs att skriffwe flere till, Så att ther är ett ganske ringe vpseende medt the Fonger. Så höre wij och, han beclager sich, att han haffwer mist någenn deel ther nijdre som Jörenn Jönson och the andre skole haffwe taget honom iffrå. Så måge j wijdere lathe förhöre, hwad thet är han haffwer mist, och lather vpteeknet. Tesligeste motte man lathe förhöre aff honom, vm några andre förrättlige stycker, som hann tileffwentyrs änn nu haffwer inne medt sich, och icke haffwer welet tilståå, som hann en part sielff bedriffwit haffwer, och en part wet hann medt andre. Icke heller behöffwe j altijdt så lathe pijne them, som nu medt thenne Jöns Werckmestere skedde, vtan lather Prester förhöre them j schrifftermåel, en reese, twå, eller tre, och elliest medt någen lämpe, till tess man motte förfare någenn wijdere bekennelse vtaff them, Icke borde häller tilstädes, att samme her Rolff skulle slippe så slätt eller bliffwe ostraffet, effther han haffwer giort oss sådane förrättlige stycker och waret mykit j spelet medt. Ther måge j ware förtänckte vdinnen. Datum

Nyköping den 6 Junii.

Till hr Gustaf Olsson, om de danskes förhållande mot Sverige, hr Eske Bildes spotska bref, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 180.

Til H. Göstaf swar på the tijdender han skriffwer om the Danske, hwad gott the vnne tette Rijke, och dagligenn her emot stämple, Att han förtenskuld haffwer vpsyn ter widt gränttzen, att the icke bruke någer skalkestycke her inn. Datum Nycöping, 6 Junij. Anno 44.

Wår s. g. t. etc. Wij haffwe fått eder skriffwelse, käre her Göstaf, vdi hwicke j giffwe tilkenne, hwadt

tijdender och lägenheter j nu med edert budt aff Danmarch, och synnerligen iffrå thenn Erich Anderson bekommit haffwe etc. Så är icke minne, än att wåre granner the Danske skicke sich sielsindt nog emot oss, Endoch (. Gudt känne .) sådant på thenne sijde till thet ringeste förskyllet är. Så skicke wij eder och så her hosz förwaredt en affskrifft aff thett breff, oss iffrå samme E. A. kommet är, ther aff worde j förnimmendes hwicken omsorg och god loffwe samme sälskap haffwe till oss och tette Rijke. Så wele wij icke heller dölie för eder, att några wåre gode wenner och förwanter haffwe skriffwit oss till, Rådendes oss, att haffwe ett gott och flijtigt vpseende på alle saker, Förty the Danske lathe sich vndertijden medt mykit sielsindt snack och wäsende höre och förmärckie emot tette Rijke, fruchter oss nog, effther her rychtes flux, att the Danske skole ware komne till fördracht och anstondt medt Key:e Ma:tt, och the lijkewäl beholle thet mykle folk vdi theris eedt och beställing, som the nu j thenne framlidne winter öffwer hollit haffwe, att ther är något annet vnder, tileffwentyrs the anten haffwe j sinnet, att bewijse oss något stycke, som föge duger, eller och hwar the mann haffwe fått theris wilie, och öffwerkommit fridt eller anstandt medt Key:e Ma:tt, äre the tilfridtz, och see igenom fingeren, att samme Knechter bliffwe antagne aff wåre Fijender, och förde oss på halsenn, för änn wij wete ther ett ord aff, och the lijkewäl wele twå henderne j thett reene wattn, lijke som thet komme them intit widt. Och för sådane orsaker skuld wethe wij icke annet råde eder j sakenn, vtan att j och flere the gode menn och Fougterne ther vt medt gräntzenn, wele medt all flijt lathe haffwe ett nöge och granngiffweligit vpseende j thenn landzändenn, Och altijdt haffwe edre kundskaffter vthe, att lathe förfare, hure the Danske tage theris saker före, eller hwart hädenn the wele medt samme krigzfolk, och ter till, att j så på alle sijder förstärckie eder

medt gott folk, thett ytterste och beste j kunne. I wele och så haffwe tette, och tenne E. A. affkopierede Copia på thett alder hemeligste inne hosz eder.

Om tenn spotzske Missiwe, ten h. Eske Bilde her Göstaff tilskriffwit haffwer.

Wij haffwe och så offwersett the twenne breff, som her Eske Bilde eder tilskriffwit haffwer, Synes oss samme Missiwer äre spotzske nog stälte, och haffwe ett annszeende lijke som the Danske sökte någen orsak till oss, Haffwe wij nu förthenskuld latidt ställe på edert behag ett swar till honom igenn, som oss synes lijkest ware, j fogeligest sware måge, om eder synes så lathe gået vt, då ställe wij thet in til eder. Och skole wij tro, att hwadt som j thenn motten skeer, att alt sådant bliffwer förkundskapet, då beställer sådant alt thenn her Clawes Bilde, han haffwer sine Stöffwere ther j Byn, eller och lägger thett inn medt wåre eegne Borgere, och gör sich seden med sådant sqwaller godt inn för Kongen j Danmarch och the Danske. Kunde mann vtspane, hwicke the wåre, som så mykit haffwe altid att bestyre medt thenn her Clawes, då skulle mann med rätte giffwe them itt sölffbelte therföre. Datum

Nyköping den 6 Junii.

Till Botvid Larsson i Stockholm om prof från myntverket på Svartsjö.

Riks-Registr. 1544, fol. 181.

Til Bottwed Larson, att han anamer te prober aff Morten Mynteschriffwere och Raszmus Nielson, som aff Myntet på Swartessö nu leffwereres skole, Latendes tem komme vdi ingen mandz händer, för än K. Ma:tt sielff anamer tem. Datum Nycöping. 6 Junij. Anno etc 1544.

Wår gunst tilförende etc. Äär wår wilie och begären, Botwed, att alle the prober, som nu j wår fråware, ther aff myntet på Swartessö lefwereres skole, hwadt häller thet är prober aff Daler eller annet mynt, them skalt thu aname vtaff Morten Mynteskriffwere och wår Dreng Rasmus, och beholle vdi tin förwaring, till tess wij sielffwe komme tilstäde, Latendes samme prober vdi ingen menniskes händer komma, för änn wij sielffwe them aff tich aname. Och skole tich leffwereres aff hwar giutning två prober, En aff nidersmeltningen, och thenn andre aff wärcket. Så skall Mynteskriffweren och för:ne wår dreng, för änn then leffwerere tich samme prober, granneligen beskriffwa hwar proba för sich, hwadt hon holler, eller hwar vtaff hon är. Ther med thu tich intit wijdere haffwer att bekymbra, vtan alleeneste, att thu beholler thett j tin förwaring, till tess wij tilstäde komme. Tette ingelunde försumendes. Datum

Nyköping den 7 Junii.

Till öfverfogden på Dal, Sven Kart, om den utgående skatten och konungsfodringen derstädes.

Riks-Registr. 1544, fol. 181 v.

Swar till Swen på ten smörskatt Bönderne i hans Befalning begäre löse för peninger etc, Att han vpbär Smöret, som want är, ter offwer te tå med skäl icke knorre kunne etc. Datum Nycöping. 7 Junij. Anno etc 44.

Wår gunst t. etc. Wij haffwe tin skriffwelse, Swenn, vndfongit, aff hwicken wij förstått haffwe, att thu högeligen beclager then dyre och swåre tijdt ther på Daal, Så att Almogen thenn smörskatt the plichtige äre att göre, icke aldelis till wäge komme kunne eller förmå, vtan häller wele sådane smörskatt j peninger vtgöre etc. Äär wäl en god meening, Menn wij haffwe ther vdi ett annet betänckiende. Tu west wäl sielff, hwadt thet är för ett folk, att om wij för:ne smörskatt j peninger fast vndfänge eller vpbäre wille, kunne wij thet eij med wår skade göre, tagendes mindre aff them, än thet nu gemeenligen går och gälder Nempligen 2 march ortuger för lꝛ. Och om the så skulle thet bethale, skulle the morre och knorre, att wij them theris skatt årligen förhöge och förmere, ther vtöffwer the owillige bliffwe, så att ther the j fiordt gåffwe 12 öre för pundet, motte the nu vtläggie 2 march. Terföre är wår wilie, att samme Smör må vpbäres, som han aff ålder pläger vtgå, ther vtöffwer the sedenn med ingen skäl knorre eller morre kunne, när oss thenn rätt och redelighet skeer, som medt skäl skee skall, och the elliest plichtige och wane äre vtan gensegelse vtgöre.

Att ten Lasse Schriffwere j Lödesze skal vpbäre samme Smör etc vt patet infra.

Tu begärer och ytterligere wethe, hwem samme Smörskatt vpbäre skall etc. Så må thu wethe, att thenn Lasse Schriffwere i Lödesze skall vpbäre all smörskatten aff Westergötland, Wärmeland och Daal j tette århet, till tess wij oss wijdere betänckie måge, hwicken wij ther om till wårt nytte och gagn betro kunne. Ääre och några såå enckom fattige på booskap, att the ingelunde kunne göre samme smörskatt iffrå sich, då må thu tage 12 öre för pundet och icke dyrere.

Hure monge bönder om en Oxe, och hure mykit för Hestenn.

Begärer thu och så att wethe om thenn Konungzfodring, hure monge Schattebönder skole ware om Oxenn, Item hure mykit the skole giffwe för hestenn etc. Så wethe wij icke annet, vtan att thu må vnne them hestenn för 3 öre, som sedwanen är. Så måge the och bliffwe 5 Schattebönder om Oxenn, och tije landboer. Försee wij oss, thett är hwarcken them eller oss förnär. Löper thet sedenn halffottende march på Oxen. Wij såge och gärne, att alle the Oxer, som oss tilkomme, motte tijdeligen vtskickede bliffwe. Ther rätte tich effter. Datum

Linköping(?) den 7 Junii.

Till hr Sten Eriksson, om de summor han och Pyhy lånat af Antonius Fugger i Augsburg, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 182.

Til Steen Eriksonn om någre peninger och Daler, som han i K. Ma:ttz nampn borgat haffwer aff Fucker Anthonii j Ausburg, samt Cantzeleren Conråd, Tesligeste Jochim Hornn. Datum Lincoping.*) 7 Junij. Anno 44.

Wår s. g. t. etc. Wij haffwe öffwerläsit Fuckerens Anthonij breff aff Ausburg, Steen, med någre Obligationer, som oss medt thenne tin dreng tilhonde komme. Förnimme wij ther udaff, att thu och Cantzelerenn haffwe flux länt och borget vp vdi wårt nampn etc. Så förundrer oss storligenn, hwadt j doch tänckte, och synnerligenn, att thu haffwer mykit följt thenn amechtige Cantzelerens rådt effther, och satt tich vdi oträngde måle vdi sådane dråpelige gäld, och synnerligenn, att j vdi wårt nampn sådane märckelige Summor vpborgat, lijke som wij eder slijke befalninger giffwit hade, eller wår Instruction och fulmacht sådant förmäldt, och eder hade effther latidt, Och ther medt icke alleeneste fört eder sielffwe, vtann jemwäl oss, vdi sådane vlämpe, att hwar mann haffwer hernest nog att tale ther om. Så fruchter oss nog, Steen, att thu icke änn nu wänder igenn, att lathe före tich så diupt in aff androm, att thu medt tijden icke weest hure thu komber ther vt igenn. Hwarföre råde och förmane wij tich änn nu, att thu tager tich yttermere till ware, Icke föliendes så hwars mandtz rådt effther, som her till skedt är, Och tesligeste att thu ingen ting slår vpå, eller beslutter effther thenne dag, medt minne thett skeer medt

*) Troligen misskrifning för: Nyköping.

wår samtyckie och fulbordenn, Så frampt thu wilt någenn tijdt haffwe gott aff oss. Ther må thu fult och fast förlathe tich till. Så äre wij änn nu gunsteligen benägne, att vndsättie tich the Tolffhundrede Daler, som thu skrifftteligen begärer. Och haffwe nu skriffwit Morten Mynteskriffwere till, att han skall leffwerere tich samme Summa. Sendendes tich breffwet her medt tilhonde. Må thu ware förtänckt vdi, att wij måge bekomme en nögafftig Obligation eller förskriffning, effther thenne inneluchte Copie, både på thenn Summa, så och the Tusende Daler wij tich seeneste vndsatte.

Om the daler Jochim Horn anamede af för:ne Fucker etc.

Så warder thu och vdi samme Fuckers breff förnimmendes, att Jochim Horn haffwer och så vplänt aff Fucker Siuhundrede Daler, lijke som samme Summa skulle och så komme oss till gode, Ändoch thet vdi Cantzelerens nampn skedt är, som thu aff samme hans obligations affskrifft wäl förnimmendes worder. Så synes oss, att samme Hornn haffwer icke heller mykit tilbörligen handlett j thenn sak, att läne och borge sådane Summer, lijke som thett hade sket oss till gode, och doch aldrig giffwet oss ett ordt ther om tilkenne. Och nu haffwer hann ther vtöffwer åther fått thenn annen Summa medt sich her aff Rijkit. Hwadt skääl hann warder oss för sådane Summer bewijsendes, fåår mann nu szee. Och effther samme Fucker haffwer föge rätt till att fordre hosz oss thenn Summa, Så förnimme wij doch, att han söker henne så gärne hosz oss, som hosz thenn annen, Endoch wij wethe wäl anners. Doch effther samme Fucker haffwer endelis mykit waridt oss til wilie, Synes oss icke orådt ware, att thu lothe Valentin ställe ett Concept aff wår munn till honom, Betackendes honom för hans wälwillighet. Och att wij sådant medt honom altijd gärne förskylle wele, Och ther hosz

göre wår vrskuld, att wij till sådane gäld icke plichtige eller skyllige äre, medt någenn slag eller rätt att bethale, Effther wij hwarcken haffwe giffwit honom eller andre befalning eller wårt samptyckie att vpläne sådane Summer, mykit mindre weted ther vdaff, för änn wij sådant nu aff hans breff förnimme, ey heller nutit them något till gode, medt sådant och annet slijkt mere, som j tänckie kunne saken tiener. Tette motte ingelunde försumes.

Om några tijdender som Normandz Broder samme Norman tilskriffwit haffwer.

Wij skicke tich och her hosz förwared ett breff tilhonde, som Normandz Broder j Strålsund honom tilskriffwit haffwer. Ther vdi warder thu förnimmendes the tijdender och lägenheter, som thenn tijd på färde war. Så må thu offwerantwardet Norman och Valentin, att j samfelt sådane saker och lägenheter öffwerwäge och berådslå wele, och wijdere tänckie till, hwadt sakenn kräffwer och fordrer. Datum

Linköping (?) den 7 Junii.

Till fogden i Östra och Uppvidinge härader, Nils Pedersson, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 183.

Til Niels Päderson, om then Peder Anderson, han hijt vp förskicket haffwer, att han giffwer K. Ma:tt om hans sak och dygder tilkenne. Datum Lincoping.*) 7 Junij. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Effther thet, Niels, thu haffwer effther Bottwedz skriffwelse förskicket oss thenn Peder Anderson hijt vp, och intit beskeed ther hosz, hure hans sak haffwer sich, eller hure han sich emot oss, j thenne framlidne

*) Se föregående not.

tijdenn skicket och bewijst haffwer. Så wåre gott, att thu wille ytterligere bespörie, både med en och annen, ther han haffwer vmgåttz, Förhörendes hwadt the giffwe honom för wittnesbyrd, Giffwendes oss sidenn ther om wijdere beskeed och vnderwijsning.

Såge K: Ma:tt gärne, att han kunne komme Almogen ter nidre til lydno.

Till thett annet, som thu giffwer tilkenne, att Almogen i tin befalning wåre wäl godt att göre medt, och skulle wäl bewijse sich, som tro ock rättrådige vndersåther borde att göre, emot theris Herre och Öffrigheet, hwar mann elliest rätt och fogligen handlede med them etc. Så hwar tu kunne finne något gott sätt och lämpe ther till, att man kunde drage them till lydne och hörsamhet, såge wij gärne. Ther om thu tich och beflijte wilt.

Om tidender iffrå Danmarch. Att han winlägger sich förfare wijdere om ärender.

Som thu skriffwer om the niye(!) tijdender aff Danmarch. Wåre gott, att thu något wijdere kunne förfare vm samme ärender, och hwadt vdi sanning ther om befinnes kunne, Så att wij sedenn motte bliffwe förständiget hure ther om wåre etc.

Te som förläningzbreff haffwe på Clösters landboer, måge beholle biscopzgästningen.

Som thu och begärer wethe wår wilia, om ten Biscopzgästning med the Clösters landboer j Wärtoffte härede boo etc. Så mottu lathe them niute och beholle henne, som haffwe wårt Förläningzbreff ther vpå, till tess wij få wijdere betänckie oss j thenn motten. Doch mottu hernest giffwe oss tilkenne, hwicke the äre, som haffwe några Closter landboer j tin befalning.

Att han tager några vnge duglige karler j tienisten.

Och szee wij för gott ahn, att thu intager några vnge dugelige karler j wår tienist och eedt, eehwar thu thom öffwerkome kant, latendes och beskriffwe theris nampn. Datum

Nyköping den 7 Junii.

Till Harald Lake och Henrik van Köllen, om uppsändande af arbetare från Gripsholm till Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 184.

Til Harald Lake och Henrick vhon Cöllen att te förskicke till Stocholm iffrå Gripzholm tet meste arbetesfolk te vmbäre kunne. Datum Nycöping. 7 Junij. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Som i wäl wethe, Harald och Henrick, att wij vdi wår stad Stocholm swår bygning medt graffwer och murer för honden haffwe, och icke doch personer och arbeetes folk till fyllest, så mykit, som ther til behöffwes, Och försee wij oss, att vpå wårt Slott Gripzholm sådane arbeetes folk till öffwerlopz äre, aff hwicke j vtan wårt arbetes förhinder ther på Gripzholm, en hoop wäl vmbäre kunne etc. Så är wår wilie, att j thet meste arbetes folk j vmbäre kunne, ther häden till Bottwed förskicke wele, att för:ne graffning j thenn motte icke förhindret bliffwer för mangels skuldt på arbetes folk. Ther warer förtänckte vdi. Datum

Linköping(?) den 8 Junii.

Öppet mandat till hela riket om firande af bot- och bönedagar årligen uti alla rikets kyrkor.

Riks-Registr 1544, fol. 184. — Äfven samtidigt tryckt i patentform, och sedan af Tegel, G. I:s hist., 2: 229, o. a. st.

Til meenige Almoge vdi Wäxiö bischopzsticht, en stadga på the Bönedager, Fyre gonger om året, Att blidke ther med Gudtz wreede.

Sådant tenor vtgick offwer heele Swerige till all biskopzsticht. Datum Lincöping. 8 Junij. Anno etc. 44.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige alle andelige och wärdzlige, Frijborne, Frälsesmenn, samt Bisper, Prelater, Prowester, Köpstedzmenn, Bergzmenn, Fougter, Embetzmen, Ländzmen, Fiärdingzmenn, Bönder, och thenn meenige Almoge, som byggie och boo vdi Wäxiö biskopzsticht, Wår gunst och nåde tilförende etc. Görendes eder, käre gode men, och vndersåther, her medt witterligit, som j och nu sielffwe, på någer få åår till görendes, vdi alle landzender her j Rijkit wäl förnummit, och mere änn nog förfarit haffwe, thenn swåre och gruffweligc Gudtz strenge wreede och straff, thenn hann oss för wåre mongfoldige och otalige store Synder, Som är, ohörsamhet, hoffmodt, swalg, dråp, skörliffnat, och all annen ogudelighetz skuld, pålagt haffwer, Nu medt iemmerlige inwertes vproor, nu medt dyr tijdt, och åttskillelige siukdommer, plåger, och blodtz vtgiutelse. Tesligeste nu medt tette gräselige närwarandes owäder, rägnn, och andre swåre Gudtz plåger, som wij dagligen, och vtann åtherwände för ögenen haffwe, genom hwicke Gudt sin olydige barn medt straffe pläger. Så haffwe wij nu förmidelst thenn helige skrifftz fulkomlige rådt och förmaning (. thenn altzmechtige Gudt till loff, prisz, och

ähro, och oss sielffwe till lycke och salighet .) för gott och rådeligit annseet, till att affwende och förblidke Gudtz stränge näffst och oppenbare wreede. Och förthenskuld effther en god, gammel och brukelig plägseedt, stadget och påbudit, att j Otte samfälte dager, sedenn tette wårt öpne breff läsit och förkunnat är, skall vdi alle Domkyrckier, Stadzkyrckier och Soknekyrckier öffwer tette wårt heele Rijke, så wäl på Bygdenn, som i Städerne, skee någen gudelighet, Och besynnerligen skall prediches och förkunnes en openbare förmaning vdaff thenn helige skrifft, med en Christelig och almännelig bön, lijkerwjsz och effther thet sätt, som wij wåre Biscoper, Ordinarier, och andelige Tillsynesmenn skriffteligen budit och befalit haffwe, och the framdelis alle Prowester, Kyrckieprester, och andre andelige Befalningzmenn, her j wårt Rijke, på wåre wägne biude och befale skole, På thett, att wår käre barmhertige Gudt och ewige Fader wille wärdes genom sin Sons Jesu Christi wår herris och åtherlöseres förbön, död, pijne, och förskullen skuld, nådeligen affwende tette wårt förtiente straff, Förlänendes oss en torfftelig och tijmelig wäderleek, att thenne wäll ämpnede alle honde frucht på Iordenn, både Kornn och kärne, motte bewares och komme till en fruchtsamlig tillwuxt och mognat, och bliffwe wäl och torffteligen inburit j husen, och vm alle andre wåre nottorffter både till lijff och siel etc.

Hwarföre (: på thett en yttermere ånger, och rwelse, syndernes boot och bättring her effther fölgie, och thenn meenige mandz nytte och froma förfordret bliffwe motte, genom hwicke thenn alzmechtigiste Gudt (: effther hans gudomlige ordtz lydelse :) offte haffwer benådet och taget menniskene sin gryme wreede och swåre straf iffrå :) wele och biude wij eder alle andelige, wärdlige, Friborne, Frälsesmenn, Köpstadzmenn, Bergzmenn, Fougter, Embetzmen, Bönder och meenige Almoge, ware sich vdi hwadt stadge, wärdighet eller Condition the helst äre, eller ware

kunne, medt, och vdi tette wårt Kong:e mandatebreffz krafft och mackt, att j tette wårt alffwarlige påbudt och befalning, vdi alle sine articler och punchter, såsom the hörsamme vnderdåner, Gudt altzmechtig til loff, prijsz, och ärhe, och eder sielffwe, och thenn meenige mann til nytte, gagn, och profijt, wele fulborde, och medt all gudelighet hörsamligenn ther effther göre och leffwe. Och j the samme samfälte Otte dager (. effther som hwar och en effther wärcktzens lägenhet mögeligit är, tijdeligen fastende och med all gudfruchtighet .) tilhoope komme, Haffwendes flijteligen acht vpå Gudtz ordtz förmaning, Gudi wårom himmelske fader alffwarlige tillroopendes och bediendes, ock sedenn the arme fattige med edre almoser, och andre Christelige milde gåffwer och wälgärninger, hwar effther sin mackt och ämpne jhugkommendes och betänckiendes. Ther till medt, på thett wij, alle sammen, thenn ene medt thenn annen, så wäl thenn oskyllige som thenn skyllige, icke skulle bliffwa deelafftige aff Gudtz strenge wreede och straff, wele och biude wij nu, och framdelis, både och annen, widt högzste straff och peen, att the haffwe fördrag och tage sich till ware för allehonde ogudachtigt och otucktigt leffwerne, ther igenom wij reete och drage Gudtz förtörnelse vpå oss, Som först är med all Gudtz lastering och försmädelse, medt offwerflödigt frosserije och swalg, medt bannor, swåre eeder, vhörsamhet, vbestondt, och vproor, medt mordt, mannslag, horerij, okyskheet, löskeläge, otuckt medt stöldt, rooff, bedragerije, bakdantan, falsk wittnesbörd, och alle andre ogudachtige laster och miszgärninger, som vtan åtherwändo (. ty wärr .) skeer ibland menniskiorne, både lönlige och oppenbarlige, Biudendes förtenskuld her medt alffwarligenn, wid wår högzste straff och vnåde, Tesligeste befalendes wåre Befalningzmenn, Fougter, Embetzmen, och alle andre som på wåre wägne her j wårt Rijke befalningen haffwe, att the samfelt och synnerligenn, genom tesses wåre oppenbare

Christlige och Kong:e Mandatbreffz krafft och mackt förhielpe wårt Clerckerij, Biscoper, Ordinarier, Prowester, och andre Kyrckieprester sådane wår påbudt och befalning fulborde och fulfölie. Så är och tesligeste wår Konungzlige wilie och alffwarlige befalning, att sådane bönedager medt theris bruk och Ceremonier, effther som wij haffwe nu beskriffwa latidt, hwart åår Fyre dager, hwar effther thenn annen, vdi alle Soknekyrckier, vtan all försumelse skole holdne warda, påå hwicken tijdt wåre Biscoper, Ordinarier, och andre andelige Tillsynesmenn, medt wår wilie och samtyckie, sådant på thet lägligste och beqwemligste föreseyendes och påbiudendes warde. Och hwar så hender, att någer her j wårt Rijke, anten höge eller låge, vtlänske eller inlänske, andelige eller wärdzlige sich fördristede tette wårt Kong:e och Christelige påbudt medt försååt, att förachte eller försume, eller sich ohörig her emot vpsättie, och någet oteemeligit och skambligit leffwerne her effther förer, och bliffwer med oppenbare gärning j sanning beslagen, och lagligen till wonnen, med öffwerflödig drick, swalg, last, mordt, manneslag, vhörsamhet, eller nägre andre slijke ochristlige missbruker och ogärninger, Thenn samme skall bliffwe sakfält och vtann alle nåder straffes, så offte sådant j sannheet befinnes, effther Swerigis beskreffwen lag och gärningens lägenhet. Ther hwar och en sich effther rätte och skicke will. Datum

Samme meening till { Vpsale. / Westerårs. / Stregnes. / Ååbo och / Lincöping.

(Linköping(?) den 8 Junii.)

Till domcapitlet i Skara, om lärjungar från skolan till konungens tjenst.

Riks-Registr. 1544, fol. 186.

Till H. Erich Suenonis, sampt meenige Capittelet i Schare, att the late K. Ma:tt bekomme ter aff Scholen twå eller tre skickelige personer etc. effter tett sätt, som något tilförende in Majo till samme h. Erich och Capittelet beröres.

Stegeborg den 8 Junii.

Till fogden Anders Marbo, kallelse till honom och Jöns Brun, att infinna sig hos konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 186.

Til Anders Marbo att han, sampt Jöns Brun skynde sich vp till Östergötland, att vnderwijse K. Ma:tt om the ärender han omskriffwit haffwer, ock annen lägenheet j hans befalning. Datum Stägeborg. 8 Junij. Anno 44.

Wår gunst t. etc. Tu haffwer skriffwit oss till, Anders, vm några synnerlige Articler, Begärendes wethe wår wilie och meening, hurelunde tu tig medt samme ärender skicke och handle • skalt etc. Så kunne wij inthet synerligit beskeedt skriffwe tich j thenn motten till igenn, Effther wij icke haffwe förstått j tinn skriffwelse, hure Almogens förmoge och lägenhet [är], ther j tin befalning, eller hure Almogenn är tilsinnes, och helst vtgöre wele, anten Oxer, smör, eller peninger, och hwadt annen rättighet the oss plichtige äre. Så mottu nu förthenskuld giffwe tich med thet alder förste hijt vp till Östergötlandt till oss, medt en wijdere vnderrichtung och beskeedt, påå

allehonde ärender, Her kunne wij då muntligen förhandle och beslutte medt tich om the saker som thu oss tilskriffwit haffwer, Sammelunde vm några andre, oss anliggiende ärender, som wij haffwe tess förutan att lathe tich förståå wår sinne och meening. Och biude tich, att thu sender thenn Jöns Brun i Ösbo budt, thet hann gör sälskap medt tich hijt vp, Wij wele och gärne weete någen yttermere vnderwijsning, hure ther ståår till, vm alle lägenheter, så wäl j hans som j tin befalning, Så att j samptlig äre her hosz oss med thett alder förste, Effther wij tänckie icke länge förtöffwe j thenne landzände. Ther j eder effther rätte wele. Datum

Stegeborg den 8 Junii.

Till Germund Svensson (Somme) om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 186 v.

Til Germund swar om te tidender iffrå Teus Norman, som han hijt sende, Sammelunde några andre tidender, som K. Ma:tt honom tilbiuder, om the Danske etc, Att han förtenskuld haffwer ackt vdi alle motte. Datum vt superius.

Wår gunst til.[förende] etc. Wij haffwe fått tin skriffwelse, medt the breff iffrå Teus Norman etc. Äär wår wilie, att vm tich någer flere budt eller breff iffrå honom tilhonde komme, eller och några annliggiende tijdender iffrå Danmarch eller Tysklandt, att thu skicker oss them genom natt och dag tilhonde. Wij skicke tich ok så her hosz förwarede några Copier tilhonde, hwadt för tijdender och lägenheter wij j tesse dager förfarit haffwe, Ther aff warder thu förnimmendes hwadt Klockan är slagen, eller hwadt tro och loffwe wij haffwe förmode oss aff wåre Granner. Så biude och förmane wij tich, widt thenn eedt, troskap och tieniste, tu oss loffwet och sworet haffwer,

att thu allestedz haffwer ett nöge och gott vpseende, både j ene motte och andre, och synnerligen på Calmarne Slott och Stadt, Tesligeste, att icke något förräderij ibland wår Almoge på nytt instunget bliffwer, som nog till förmodendes är, hwar the Danske haffwe något ondt j sinnet emot oss och Rijket.

Om ten Christoffer Bagge, som röffwer och tager vnder Hanö etc.

Så höre wij och, att then Christoffer Bagge, skall haffwe tagit flux till ther vnder Hanöö, både lamb, Fåår, och annen booskap, och ther till slaget några Bönder, och röffwet iffrå them hwadt the haffwe. Och hwar thet så j sanning wåre (: som wij thet och wäl tro kunne :) skulle han medt rätte icke bliffwe ther ostraffet före, Effther honom ingenn slijk befalning giffwen är, att tage, hwarcken frå en eller annen, och ther medt komme oss någen vlämpe vpå, och giffwa orsak till buller och obestondt. Må thu ware förtänckt vdi, att skriffwe honom till, eller muntligen befale, hwar han änn nu ther widt hondenn är, att han ställer sådant vdaff, eller ther skall tänckes annerlunde till, eller och, att thu skicker en annen Höffwidzmann j hans stadt, som icke är så tiltagze, Thet oss och synes lijkest ware.

Om te Oxer han skriffwer om.

Thu skriffwer och vm the soningz Oxer aff Öland skole löpe inn Summa 300 stycker, och andre saköres Oxer som Reste äre, Löper 46 st:r, Begärendes wethe wår wilie hwart samme Oxer komme skole. Sammelunde, att j Norre och södre Möre 309 sonings Oxer vtfäste äre, Och 78 stycker andre saköris Oxer reste etc. Hwicke soningz oxer aff Möre thu begärer till Slottzens slachterij etc. Så effther wij icke annet tro skole, änn att the saköris oxer aff Ölandt och Möre skole jw något förslåå till slachterijdt,

them wij och äre tilfridtz medt, att thu ther anamer, och elliest hwadt rådt thu finne kant, medt stedzleöris oxer och annet slijkt. Men the soningz oxer, så monge the äre, wilde wij gärne haffwe till Stocholm, Effther ther motte jw altijdt skee thenn störste vtreedning, så will ther och meste fathalien ware förnödenn. Derföre må thu läthe the samme Oxer, både aff Ölandt och Calmarne län, medt thet förste komme till Vplandt, effther som wij tilförende ther om skriffwit haffwe. Hwar tig och så mykit trängde, och platt ingen annen rådt förhonden wåre, då motte wij efftherlathe, att thu anamer 60 eller 30 aff samme soningz oxer, Wijdere kunne wij icke inrymme. Tu wilt och så skaffe oss beskeedt, monge oxer wij skole förmode oss aff the andre häreder j Calmarne lään.

Om några smålenninger, som äre kompne om halsen.

Som thu och giffwer tilkenne, att thenn Nacke Pälle, Krämere Pälle, och Gudmund Stode, och några flere aff thenn Förräderehoop äre kompne om halsen, hwickit oss wäl behager. Biude wij tich, att thu änn nu flijteligenn winnlägger tich, att the andre, som änn nu widt skogen gåå, måge och så bekomme theris förtiente lön. Thenn Birge i Skulebeck, och Peder j Brandhult, skole icke heller (nest Gudz hielp) vndlöpe theris förtiänte straff. Datum

(Stegeborg den 9 Junii.)

Öppet bref för hr Måns Johansson på en gård i Linköping.

Riks-Registr. 1544, fol. 187 v.

Opit breff för her Mons Johanson på ett Steenhus med tess gård j Lincöping, till ewärdelige äge etc. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff synnerlige gunst och nåde, Så och för wälwillig och hulle tro

tienist, som thenne oss elskelig wår tro Mann och Rådt her Mons Johanson till Broo, oss och wårt Rijke Swerige her til dagz giort och bewijst haffwer, och änn ytter-mere her effther troligen bewijse och göre må och skall, haffwe vnt, skänckt och giffwit, och nu medt tette wårt opne breff vnne, skänckie, och giffwe honom (. till ewär-delige ägo .) en wår och Cronones gård, medt ett Steenhus, liggiendes her j wår Stadt Lincöping, westan för her Johan Tursons, östan för her Mattz Orgelekeres gård, som til-förende haffwer legat vnder S. Bartholomej prebenda, j för:ne Lincöping, hwicken gård han och hans effther:de erffwinger effther honom, måge och skole frije och obe-hindrede byggie, bruke och nyttie, effther theris egen lägenhet och wilie. Hwarföre afhände wij oss och Cro-none förbe:de S. Nicolai prebendes gård, medt tompt, Steenhus, källare, trägård, och alt annet, som på samme tompt ligger, och tillägne den för:de her Mons Johanson och hans effther:de ärffwinger till ewärdelige äge. Hwar-före biude wij wåre Fougter, Befalningzmenn, och alle andre, som för wåre skuld wele och skole, göre, och late, att the icke j några motte göre för:ne her Mons her emot hinder eller förfong, wid wår ogunste. Datum

Stegeborg den 9 Junii.

Till Jöran Jönsson på Kronoberg, kallelse att infinna sig hos konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 188.

Til Jören Jenson att han giffwer sich vpp till Kon:ge Ma:tt i Östergötland, haffwendes med sich vnderwijsning om tijdender iffrå Danmarch. Datum Stegeborg. 9 Junij.

Wår gunst tilförende etc. Effther thet, Jörenn, wij haffwe något synnerligit handle och tale medt tich, om

alle legenheter och saker, som nu hängie och swäffwe på alle sijder, och besynnerlige ther j tin befalning, och hosz the Danske. Så haffwe wij och latidt förskriffwe wåre Fougter mest aff alt Smålandt, att the oförtöffwet skole giffwe sich hijt vpp till Östergötlandt, till oss etc. Så är och wår willie, att thu med tett förste skynder och förfoger tich hijt vp, Då kunne wij yttermere muntligenn handle och tale medt tich om alle ärender och lägenheter, som oss macht på ligger. Och thet medt thet allerförste, Effther wij tänckie icke längie kunne förtöffwe j thenne landzändenn. Tu wilt och så ware förtänckt, att wij få någenn vnderwijsning aff tich, hwadt tijdender och legenheter thu förnummit haffwer aff Danmarck, och synnerligit hwadt the Danske haffwe j sinnet, medt thenn hoop krigzfolk the haffwe liggiendes ther j Rijkit. Och om alt annet. Och må thu änn nu skicke en trogen och förstondig karll tijt inn j Danmarch, som yttermere och wijdere alle ärender och lägenheter förfare kann, och strax giffwe sich hijt vp till Östergötland till oss igenn. Datum

Stegeborg den 13 Junii.

Föreskrift för Esbiörn Persson i Karleby på besittning af ett hemman.

Riks-Registr. 1544, fol. 188 v.

Försckrifft för Esbiörn Person i Karleby, till Niels Munck, om ett hemmen, han will driffwa honom aff och sättie en annen på igenn, Att han doch later samme Esbiörn besittie thet för:de hemmen för någen annen. Datum Stägeborg. 13 Junij. Anno etc 44.

Stegeborg den 13 Junii.

Till hr Sten (Eriksson) och Botvid (Larsson) om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 188 v.

Til Sten ock Bottwedt, om Jacop vhon Coste. Datum Stägeborg. 13 Junij.

Wår gunst t.[ilförende] etc. Käre Steen och Bottwedt, wij skriffwe eder szeenest till wårt betänckiende, vm thenn Jacop vhon Cost. Så är änn nu wår wilie, att med honom så förfaridt bliffwer. I wele och så wäl granneligen ransake lathe vm wårt handskytt, röör, och halffwe haker, och annen ther tilhörende små redskap, är tilstäde, som thet annet groffwe skytt.

Att te rådslå med Skepper Oloff, att gräfwe Härstäket 4 alner djupere för galleerne.

Yttermere som wij och szeeneste skriffwe eder till vm wår galleer motte lägges inn j Elsznabben etc. Derföre synes oss gott och rådeligit ware, att Härstäket motte bliffwe något yttermere vpränset, så ther kunde bliffwe till änn 4 alner djup. I wele j thenn motte handle medt Skeper Oloff och flere, som förstond på slijke saker hade, hure man skall gå ther best och lämpeligest med vm. Finne ther till hwad råd j kunne, att thett så skee motte.

Att Folk motte antages j Dalerne etc.

Wij såge och gärne, att ther vppe i Dalerne motte något mere folk bliffwe anamede j tienisten, eehwadt rådt eller tilfälle ther til bliffwer. Wij achte och medt thett förste skicke Niels Larson vp ått Dalerne, medt samme wärff.

Thenn Jacop Turson, Niels Jäsperson, Jöns Olsson, Hans Claweson, Swenn Frijsz, och slijke Säller flere, måge j och wäl bruke till Schipzhöffwidtzmenn.

Stegeborg den 13 Junii.

Till hr Sten Eriksson om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 189.

Til Steen Erikson synnerligen om M. Oloff, och hans prediken, Att han holler samme M. Oloff före, att icke hans prediken så mykit härrenes sijde, vtan och till Vndersåterne med lände motte. Datum vt supra.

Wår s.[ynnerlig] g.[unst] t.[ilförende]. Tu begärer weethe, om thu och Bottwedt medt M. Oloff handle skole, effther som szeenest taledt bleff på Swartessö etc. Så wethe wij änn nu icke fulleligenn, hwad wij ther till sware skole annet, änn att j måge wäl lathe honom komme före, Giffwendes honom meeningen tilkenne, och alffwarligen förmane, att han ställer sin prediken ther hädenn, att lydno och hörsamhet ibland vnderdånerne motte yttermere inplantet bliffwa, och icke hugger altijd så mykit på öffrighetenes skiöld som han pläger. Hwar j sedenn förnimme någen förbätring j hans predikann, så må thet bliffwa som thett är, hwar och icke, då må mann annerlunde tänckie till sakenn.

Om her Iffwers Drengz och Karls bekennelse etc.

Som thu och råder, att thenn sak medt her Iffwer, som thenn dreng och Karl på honom bekendt haffwe, motte änn nu på thenne tijdz lägenhet icke bliffwe oppenbar etc. Så äre wij och widt samme meening, effther tu weest wäl sielff, hwicken sielsindt mann han är. Och må thu nu late samme sak så hengie och blöde, till tess wij yttermere ther om förtänckte bliffwe.

Om Tommes vhon Ellinger, Conrådt, och flere Fonger.

Thenn Tommes von Ellinger må och så bliffwe sittiendes ther han nu sitter, till tess wij kunne yttermere få kundskap och beskeedt vm honom, Doch att vpå honom, Cantzeleren, och flere the Fonger, motte sådane acht och tillsyn haffd bliffwe, att man icke slår en bloot med them, som alder störste macht vpå ligger.

Vm några tydske Knechter, tem Sten beskeedet haffwe.

Wij förnimme och, Steen, att thu haffwer beskeedet en hoop aff tesse som wåre Hoffiunckere waridt haffwe, vm Wijkmandz fänicke, Som äre Tommes vhon Magdeborg, Staffen Dann, Simen Farenhorst, thenn Klode, och flere aff thett sälskap, Ther wij platt intit behag haffwe vdi.

Så förmane wij tich änn nu för Gudtz hårde död och pijne skuld, att thu icke lather så före tich inn j the peninge saker, synnerligen medt slijke Säller, Them wij doch så vgärne haffwe vnder the Knechter. Så westu wäl, hure thenn Staffan Dannes sak haffwer sich, att hans Broder Iacob Dann leeffde honom her effther sich, så gott som j gijslan, Schulle wij nu giffwa honom ett sådant gott vnderhold, och hans Broder bruker sin mund så skändeligen vpå oss, och elliest hwar han kann ware oss vnder ögenen, då haffwer han thet icke fördrag, som thu wäl förstått haffwer. Derföre wele wij icke så haffwet giort. Ther rätte tich effther. Så må thu och seye Valentin till, att när han ställer the Knechters bestelling och articler, att han förmelder och så ther vdi, att wåre Vndersåther icke till något synnerliget stadge tränges skole, att efftherlate them ööl och maat, om weken, som her till skeet är, vtan att the betale, som tijden och lägenheten är j landet, vndertijden dyrere, vndertijden rin-

gere, och som the kunne komme öffwer eens medt Borgerene, Förty thet är vdi ingen herris eller Furstes landt brukeligit eller seedwane, att man skall göre någen stadga, hwadt the Borgerene giffwe skole. Derföre wele wij ingelunde häller länger lijdet her hos oss. Ther rätte tich man effter.

Munkeboda den 15 Junii.

Till Botvid Larssom, om anskaffande af skeppsbyggare och om galerernes utlöpande.

Riks-Registr. 1544, fol. 190.

Til Botwed, att han förskickar till Wastena några Schipzbyggiere, som kunde byggie några Prämer etc. Datum Munckeboda. 15 Junii. Anno 44.

Wår gunst t.[ilförende] etc. Weet, Botwedt, att wij äre tilsinnes, att wele late byggie några prämer her widt Wastene, them wij kunde bruke, till att lathe före swåre Steener medt, emellen Ååmeberg, Wastena, och annerstedz, effther wij ackte lathe haffwe ther någen bygning för hondenn. Hwarföre är wår wilie och befalning, att thu förskicker oss några gode Schipzbyggiere hijt nidt, som haffwe förstondt till att byggie slijke prämer, som kunde drage någen swår last, och grundtwaduge, Och såå att mann kunne före Segel vppå them, när mann sägle kunne. Och wilde wij tesligeste haffwe en eller twå prämer bygde her j Roxen, till att före både Steen och annet godz med, som mann will haffwe fört her emellen Munckebode och Lincöping.

Att Galleyder må liggie wid Elffznabben, om något påkomme kunde.

Som wij skriffwe Steen Erichsonn och tich till seenest, vm wåre Galleyder, som nu liggie till reede giorde, att

oss tyckte gott och rådeligit ware, thett mann skulle lathe löpe them vt, och bliffwe liggiendes j Elffznabben, ther att förbijde på någen tijdt till görendes, vm någen farlighet hasteligenn på färde komme kunne. Så wethe wij änn nu icke, hwadt eder synes ware rådeligit, anten, att the skole bliffwe liggiendes widt Elffznabbenn, eller och the skole löpe nidt och bliffwe liggiendes j Calmarne sundt. Förty wij höre änn nu, att all Kongens Schipp j Danmarch liggie aldelis ruste och wederreede, Tesligeste skall Michel och Samsing och så ware beredde och vtrustede, hwadt häden thett gälde will, må Gudt wethe. Att j förthenskuld wille samfälleligenn ware her vtoffwer till rådtz, Giffwendes oss sedenn edert gode tyckie och rådt skrifftеligen j thenn motten tilkenne. Sedenn wele wij och wijdere skriffwe eder wårt betänckiende ther om till.

Munkeboda den 16 Junii.

Till Rasmus Kloot, om några knektars aflöning, och hans ursäkter med anledning af allmogens klagomål.

Riks-Registr. 1544, fol. 190 v.

Til Rasmus Kloot, att han giffwer te Siu Smålenske Knechter ter hosz honom äre något till lön och cläde, så mykit te nogest kunne behielpe sich medt. Datum Munkeboda. 16 Junii. Anno 48 [ɔ: 44].

Som thu begärer wethe, Rasmus, vm thu skalt giffwe the Smålenske Knechter sin cläde oeh peninger, eller hure thu skalt holle tik medt them etc. Så äre wij tilfridtz, att thu giffwer them något till cläde och lön så mykit the sich medt nögest behielpe kunne, till tess wij sielffwe komme tilstäde, eller yttermere kunne få beskeedt, hwadt thet är för sälskap, anten aff thet dacke sälskap eller andre, Ther man sig sedenn wijdere effther rätte kann.

Om te endskyllinger han gör för sig, emot almogens clagmål på honom.

Om the endskyllinger och the wittnesbreff, thu oss tilskickede, lathe wij bliffwe vdi theris wärde, Rådendes tick änn nu, som altijd tilförende, att thu icke häller annerlunde skicker tig, både med en och annen j tin befalning, änn som thu beträster wäl, att ware till swarsz medt. Ther rätte tich effther. Datum

Munkeboda den 16 Junii.

Till hr Gustaf Olsson, om Lödöse borgares seglation, de ingångna underrättelserna från Danmark och Danskarnes sinnestämning mot Sverige, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 191.

Til Her Göstaf att han än nu later te Lödesze borgere seegle hwartt the wele, om thett tem her till förhollit är. Datum vt supra.

Wår synnerlige etc. Wij haffwe öffwerseet the breff, som j wår Secreterere Clemet Schriffwere tilskriffwit haffwe. Så förnimme wij, att j icke änn nu haffwe giffwit the Lödesze borgere seeglatzet löst, Så motte j wäl strax j hörde, att handelenn war beslutten, och både the j Danmarch, Norige och flerestedz begynte seegle, latidt wåre Vndersåther siglattzet löst, att the hade och så most bruke theris beste, som andre, och synnerligen tijt Westwart. Så må j änn nu lathe seegle och bruke them theris näring och bärning, hwart hädenn the wele, vtann yttermere vphold och förhaling.

Om tijdender, och te Danskes vpsåt emot tette Rijke.

Ternest, så förnimme wij och the tijdender och lägenheter, som eders tienere Iörenn Schriffwere eder tilskriffwit

haffwer, och the Lödesze borgere, som nu nyligest heemkompne äre, haffwe berätt etc. Så må ther om ware, hure thet kann, Menn thett wij skulle fulleligen tro, att thet will gälde Dittmerskenn till, är icke änn nu vdi wår hug och sinne. Så bidie wij eder kære her Göstaff, för Gudtz hårde dödt och pijne skuldt, att j icke äre så godtrogne strax, att j några slijke föke tijdender höre. Förty j måge förlate eder ther till, hure mykit j wele, wij bliffwe doch så meente på thenn sijdenn, som Gudt må sich öffwer förbarme. Och haffwe wij platt intet beskeedt fått iffrå Kongen eller the Danske hure samme handell sich förloppen är, Ändoch wij haffwe tre eller Fyre wåre eegne bodt och breff ther nijdre, vtan handelen bliffwer oss, så nu som tilförende skee pläger, platt förhollen. Hwadt ther aff tilförmärckiendes är, ställe wij nu till eder sielffwe. Derföre råde och bidie wij eder änn nu, att j och flere gode menn j thenn landzändenn tänckie alffwarligen till sakenn, och icke taget eder så lätt före, som wår [ɔ: eder] seedwane ware pläger. Wij kunne och wäl tro, att ändoch wij vdi samme handell (. som oss vnderwijst är .) skole medt intagne ware, Så worde the Danske doch lijkewäl bruke några argelister emott oss, och sökie ther effther, att the kunne skuffwe all tungenn (: om elliest någen peninge vtgifft på färde är :) oss på halszenn. Och när oss tileffwentyrs icke lägligit eller drägligit ware will, att dansze effther theris piipe, då haffwe the krigzfolket widt hondenn, Meenendes tileffwentyrs, Wij skole wäl göre, hwadt the haffwe wele, eller och förwänte oss en feegde aff them. Sådant skall mann och betänckie. I wele förthenskuld änn nu förmane the gode menn aff Frälset, att the hwar j sin städt äre förtänckte, att förstärckie sich thet ytterste och beste the kunne, eehure alle lägligheter sich begiffwe. Oss är och endelis vnderligit, kære her Göstaff, att alle the kundskaffter j läggie vt, thet skeer mest alt igenom Köpmenn. Förty j wethe

wäl, hwadt sandhet sådant sälskap förkundskape wele eller kunne. Oss syntes fast lijkere, att j förskickede någen förstondig karl till Hamborg eller annerstedz till landtoholstenn, ther kunde mann jw något grundtligit förfare. Menn till tesse Köpmandz tijdender sättie wij för wår person en tunn loffwe, befalendes. Datum

Munkeboda den 16 Junii.

Till fogden Severin (Jute), om uppbyggande af en hytta.

Riks-Registr. 1544, fol. 192.

Till Sefwerin att han sampt medt Oloff Jonson later byggie än nu en hytte till then koffring ther vppe, effter koffringen förökes dagligenn etc. Datum Munkeboda. 16 Junii. Anno etc 44.

Schal tu wethe, Seffwerin, Att effther wij förnummit haffwe, thett koffringenn förökes dagligenn, Så att the vgner ther tilskickede äre, icke kunne gåå henne vndan, så snart, som för nöden wåre. Hwarföre mottu och Oloff Jonson ware förtänckte, att finne rådt, att ther vpbygdes änn en godt hytte till samme koffring. Hwad häller thenn miölqwarnn, ther är nijden för Longeforsze hytten, bliffwer vpbrotten, eller vm någen annenstedtz kunne finnes någen läglig och beqwäm plattz till en slijk hytte. Ther vm wij och haffwe skriffwit Oloff Jonson till, så måge j samptligen ware förtänckte, att så skee motte, På thet koffringen icke skall bliffwe liggiendes osmelt. Datum

Munkeboda den 16 Junii.

Till fogden vid Salberget, Olof Jönsson, om en fråga rörande bergslaget, samt om uppbyggande af en ny hytta.

Riks-Registr. 1544, fol. 192.

Til Olof Jonson swar. Datum vt supra.

Som thu giffwer tilkenne, Oloff, att tich syntes lijkast ware, dett Bergzlaget bliffwe widt thet midel, som the her till nutit haffwe, synnerligenn till tesz the kunne få Sädenn j husz, och något bätter köp påå ett och annet, hwad the behöffwe etc. Så äre wij tilfridtz, att sååå skeer. Der rätte tich effter. Datum

Zedula, vt supra ad Sefwering.

Vm thenn hytte tu wilt vpsättie lathe, ther thenn Miölqwernn ståår nedenn för Longefors. Så äre wij ther medt aldelis tillfridz. Och haffwe skriffwit Seffwerin Jute ther vm till, att han skall och så på sine sijde hielpe ther till. Tu wilt vdi alle motte wette och rame wårt gagn och beste, som wij betro tich vm. Datum

Linköping den 17 Junii.

Till hr Gustaf Olsson, om smörskatten och lagmansfodringen af Vestergötland, och om den nya platsen för Lödöse stad.

Riks-Registr. 1544, fol. 192 v.

Til her Göstaff swar om Smörskatten, hure dyr, och hwicken ten vpbäre skall. Datum Linköping. 17 Junii. A:o 44.

Samme meening något tilförende in mense hoc Junij till Swenn etc.

Wår synner.[lige] g. t. etc. Som i begäre wethe, käre her Göstaff, vm ten Smörskatt aff Westergötlandt,

hwem honom vpbäre skall, eller hure dyrt Almogen, som icke haffwe rådt till, att giffwa smöret vt, skole få lösze pundet etc. Her vppå giffwe wij eder tilkenne, Att effther Almogenn haffwer altijd så stort knark, att the skole så dyrt lösze nu ett pundt smör, som the j förtijdenn löste 3 eller fyre pundt. Och sådant knarck att förekomme, syntes lijkast ware, att mann heller båre vp smöret aff them, ther mann någerlunde kunde få smöret vt, änn att tillate them löset för peninger. Så kunne the jw icke seye, att the giffwe mere vt, änn att the plichtige äre. Och skole wij icke annet tro, änn att thette åår bliffwer jw (. nest Gudtz hielp .) godt gräszwäxt, och ther effther smör, effther nottorfften. Menn ther och några enkom så vtfatige wåre på Booskap, att the ingelunde hade rådt till, att göre theris smör iffrå sich, då må mann effterlate them pundet Tije, Elffwe eller Tolff öre, effther som eder då synes lijkest ware. Thett ställe wij inn till eder.

Lasse Schriffwere skall vpbäre smöret.

Så må och thenn Lasse Schriffwere aname och vpbäre samme wår smörskatt änn nu j thenne Sommer, til tess wij ytterligere ther om förtänckte bliffwe.

Hure monge Bönder om en Oxe.

Som j och lathe förståå, hure thenn handell om wår Fodermarsk Lasse Päderson ther j Westergötlandt, vm then Lagmandzfodring giort är, Nemplig 12 bönder om en Oxe, Landbönder och Schattbönder tillsammens etc. Så haffwer nu Almogen aff hwart härede warit sedenn hoss eder och begäret, att the motte bliffwe 12 menn om en Oxe, effther gårdetalet, och icke effther mantalet, effter ther äre mongestedtz tre, Fyre eller Sex bönder på en gård, åtskilleligen vm disk och duk, och szå doch alle en ringe ting etc. Såå ändoch wij icke wethe hure almogen pläge vtgöre samme lagmandz gästning, anten effther gårdetalet

eller mantalet, Derföre måge j wäl rätte eder ther effther, som the tilförende wane äre. Doch hwar eder så synes nyttigt ware, och wij någen tack ther vppå förtiene kunne, äre wij tilfridz, att j effterlathe them theris begärenn.

Om Lödeszes bygning etc.

Wij förnimme och käre her Göstaff, att j medt någre flere gode menn, och en part aff Borgerene, haffwe beseet thenn platz ther på Klippen. Och ther ingen godt lägenhet ware will, att läggie thenn By. Tesligeste ther hart vnder Slottet, Will icke häller duge för thenn höge clippe skuld, Icke häller Lindholmen för thenn annen orsak skuld etc. Så kunne wij tänckie the Borgere göre nu lijke som Marcolphus giorde, att hann icke kunne finne något trä ther hann hade lust hängie vdi. Och synes oss, att hwar Slottet och Stadenn icke måge bliffwe något när tilhope på en plattz, då haffwe wij icke lust, att lathe göre ther någen fast stadt, Vtan see dåå fast heller, att the bliffwe på thenn plattz the nu äre, Sedenn må the ståå theris egit effwentyre. Datum

Linköping den 17 Junii.

Öppet bref för tre borgare i Vadstena, att få till utlandet skeppa och sälja årets smörskatt af Dal.

Riks-Registr. 1544, fol. 193 v.

Opit bref för Vdde Jönson, Lasse Tistel, och Lasse Jönson Borgere i Wastena på tenn smörskatt, som vdi Daal Anno 44 faller, Och frije vtskipe samme smör aff Rijkitt. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij haffwe soldt och vplatidt thenne wår tro Vndersåthe Vdde Jönson, med twå andre Borgere j Wastena, Nemplig Lasse Tiste och Lasse Jönson, all thenn smörskat, som j

tette 44 året faller på Daal, j Westergötlandt, och oss tilkomber. Och ther hosz gunsteligen efftherlatidt, att the frije och obehindrede moge skipe och före samme smörskatt her vtaff wårt Rijke, och tijt som the best kunne föryttret sich till gode och profijt etc.

Hwarföre biude wij wåre Fougter, Befalningzmän, och besynnerligen them som samme smörskatt, nu om nestkommendes Laurentij j Lödesze anamendes och vpbärendes warder, att the offwerantwarde och leffwerere för:de Wastena Borgere thett effther fulwichtigt och till gode reede. Icke häller görendes them något hinder eller förfong, att the jw måge fritt och obehindret föret her aff Rijkit, som the wele göre thett oss liufft är. Datum

Linköping den 17 Junii.

Öppet bref om jordebyte mellan konungen och förre erkedjeknen i Linköping, m:r Peder Brask.

Riks-Registr. 1544, fol. 194.

Jordeskifte emellen K. Ma:tt och her Peder Braske Arckedeken i Linköping. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit och bekennes, medt tette wårt opne bref, att wij haffwe giort, samtyckt och stadfest, som wij och nu med tette wårt opne Kong:e breff göre, samtyckie, och stadfeste, ett gunsteligit, fulkomligit, och vpliust Jordeskiffte, medt thenne oss elskelig hederlig mann M. Peder Brask, fordom Arkedekenn j Linköping, J så motte, att wij honom gunsteligen vndt, vplatidt, och tilsagt haffwe och hans effther:de ärffwinger till bäter lägenhet och ewärdelige ägo, En skattejordt, medt åker, äng, och all annen tilbehöring, liggiendes för Tre stänger Jordt j Schäggetorp, vtan för Linköping i Kärno sockn, och Hanekinde häredt, hwicken Jordt fordom giffwen war vnder prebendam Crucis Minoris j för:ne

Lincöping, medt en ängiehage, som ligger vnder prebendam Compassionis ther sammestedz medt alt annet, som till för:ne Schattejord och Ängiehage tilligger, och vtaff ålder tilleeget haffwer.

Ther emot haffwer för:ne M. Peder Brask vplatidt, offwerantwordet och heemolat oss, på thett alder kräfftteligste, som någen tijdt skee kann, Otte stenger skattejordt, som war han[s] egit rätte arff, liggiendes j Hoffwetorp j Wista sockn, vdi för:ne Härede, medt åker, äng, skog, skiul, vtmarcker, Fiskewattn, torp, Torpestäder, Qwern, qwerneström, medt all annen lägenhet och tillåger, j wåte och torre, eehwadt nampn the helst haffwe kunne, som för:ne Otte stänger Jord j Hoffwetorp tilligger, och aff ålder tilleget haffwer, eller her effther ther till spöries kann til ewärdelige äge etc.

Hwarföre affhände wij oss och Cronone för:ne Tre stenger Jordt och ängiehage, med all theris tilåger, och tileegne them förbe:de M. Peder, och hans effterkommende erffwinger till ewärdelige äge. Hwar och så hände (. thett wij oss doch icke försee .) att något aff för:ne tre stänger Jordt för:ne M. Peder, eller hans ärffwinger, med någenn rätt iffrå ginge, då wele wij och wåre effther:de ärffwinger widerläggie förbe:te M. Peder och hans arffwinger så gott godz igenn, med lijke myken ränte och i så god lägenhet, innen neste Sex weke, som Swerigis lag vtwijse. Och till yttermere wisse. Datum

(Linköping 17—20 Junii.)

Till Michael Olsson, konungens landbofogde i Småland, om borgen för Peder i Branthult.

Riks-Registr. 1544, fol. 195.

Til Mickel Olson landbofougte j Småland att thenne Peder j Brandhult må komma till borgen. Datum

Wår etc. Wet, Michel, att wij haffwe vndt thenn Peder i Brandhult, att hann må komme till borgenn, och nid till sitt igenn. Så må thu ware förtänckt vdi, att när tesse Niels Heningzson j Fröwij, Niels Lasseson j Krogzmåle, Sone j Kåreryd, och Oloff Jonson j Soolberga, som nu haffwe sagt godt för honom, [komme?] med tijt nidt med honom, att thu lather ändå förbättre samme lyffte, medt 4 eller 6 gode bollfaste menn, På thett mann tess tryggeligere må förlåthe sich, att mann icke något nytt förräderij aff samme sälle haffwe skall. Tu må och så lathe sättie honom på en Summe peninger, effther som thu tänckie kant honom drägligit är, Doch så att hann bliffwer jw altijdt lijkwäl vdi samme lyffte, synnerligen till framdelis, att man see och förnimme kann, hure han sich holle och skicke will. Ther rätte tich effther. Datum

Linköping den 20 Junii.

Frihetsbref för erkedjeknen i Linköping, hr Peder Brask, från skatt af Åsmestads gård i Slaka s:n, och från stadens tunga och utlagor i Linköping.

Riks-Registr. 1544, fol. 195 v.

Opit bref för Her Peder Brask, att wara frij på sin gård Åsmundzsta wid Lincöping. Tesligeste ware frij för Stadzens tunge och vtlager. Datum Lincöping. 20 Junij. Anno 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Att wij aff synnerlige gunst och nåde haffwe vndt och efftherlatidt, och nu medt tette wårt öpne breff vnne och efftherlate thenne oss elskelig och hederlig mann, M. Peder Brask fordom Arckedekenn j Lincöping, [att han] må och skall (: vdi sin lijffztijdt :) niute, bruke, och beholle frijhet vpå en sin Affwelszgårdt, benempd Osmundzsta, liggiendes j Slaku sockn, j Hanekinde härede etc. Tesligeste haffwe wij och gunsteligenn (: oss till en behagelig tijdt :) vndt och efftherlatidt, att hann må och skall sittie frij för all stadzens tunge och vtlager, och intit haffwe att skaffe medt Borgerene her j Lincöping, hwarcken vdi ene motte eller andre, med minne wij medt wårt egit Hoff her sielffwe tillstäde komme, eller wårt hastige budt eller breff drager her igenom, medt wåre och Rijkesens anliggiende ärender dragendes warde, Då skall hann förplichtet ware, som en annen, att förhielpe them till thett beste, med försell, och annet j hwad motte hans lägenheet och mackt ware kann. Hwickit wij giffwe wåre Fougter etc. Datum

Linköping den 20 Junii.

Tillåtelsebref för bönderne i Böda s:n på Öland, att med ett skepp till Tyskland eller annorstädes utföra trä, kalk, kalksten eller tjära.

Riks-Registr. 1544, fol. 196.

Tillatelszebref för te Bönder aff Böde sokn, vdi Nörre Möret på Öland, att segle med ett skipp alleeneste till Tysland eller annerstedz med trä, kalk och kalkesteen, och tiere etc. Datum vt supra.

Wij etc. Göre witterligit, Att thenn meene mandz Sendebudt aff Böde sockn, Norre Möret på Ölandt, haffwe waridt her för oss, och högeligenn [beclaget?], att the wethe sich slett ingen lämpe eller rådt, till att bärge eller näre sich, hwar the icke måge seegle ååt Tyslandt, eller andre främende Städer, och ther sökie theris näring och bärning, som tilförende skeedt är, effther the haffwe hwarckenn åker eller äng, ther the sich effther nottorfftenn wäl behielpe kunne. Och förthenskuld ödmiukeligen begärendes wårt gunstige förloff och tillatilse, att the motte få för:de theris wanlige seeglatie lösz etc. Hwarföre för sådane theris nöd, trong, och brister skuld, haffwe wij aff synnerlige gunst och nåde (: oss till en behagelig tijd, och synnerligen till tess wij sielffwe kunne komme tijt nidt tilstäde :) vndt och tillatidt, att the måge fritt och obehindret seegle medt ett Schipp allenest ått Tyslandt, eller annerstedz, hwart them synes, och ingehonde andre warer skipe inn eller lade, vtan kalk, kalksteen, tiere, och träwercke aff Grään eller Furu, wid theris lijffz och godz förlust. Hwickit wij giffwe wåre Fougter etc. Datum

(Linköping den 20 Junii?).

Till Germund Svensson (Somme) på Kalmar, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 196 v.

Swar till Germund Swenson om the tijdender han giffwer tilkenne, och ett betänckiende, att göre Fijenderne motstond och affbruk. Datum

Wår gunst tilförende etc. Wij haffwe förstått the tidender och lägenheter, Germundt, som thu oss nu, medt thenne Jöns Schåning tillskriffwit haffwer, medt thenn muntlige berättelse aff honom etc. Så kunne wij tänckie, sakenn är nu j thett nest ther häden kommenn, som wij thett longe sedenn spott och sagt haffwe, Så må sich Gudt ther offwer förbarme, att wij skole så meente bliffwa, och att breff, seegell, loffwe och lyffte icke yttermere skole holdne bliffwe. Så wethe wij icke annet her till göre, vtan att wij bidie Gudt altzmechtig vm nåderne, och tage honom till hielp, Tenckiendes mannligen til påå alle sijder, att göre them thett yttersta och beste motstondt wij kunne. Och förthenskuld achte wij nu oförsumeligen haffwe alle Galleer vdi en hoop, och icke lathe them liggie så åtskilde, som the nu liggie, för monge saker och farligheter skuld, Och synnerligen förty, att när wij haffwe alle Galleerne vdi en hoop, och wåre Fijender fast löpe medt theris skipzflota inn j Calmarnesundet och sättie ther eller inn j Stocholms skääar, eller annerstedz, då hoppes oss, att wij wele jw bringe them en slijk mumenskantz, att the skole wethe, påå hwickenn sijdenn wij äre vm thom, Menn äre the skingrede, så kunne the föge vträtte. Wij kunne och icke lätteligen tro, att the göre oss i thenne Sommer något öffwerfall till landz, effther änn nu icke mykit fetalie eller bärning för hondenn är,

Menn wij tro snarerne, hwar the oss (: som nog tilförmodendes är :) något ondt achtet haffwe, då sker thett till siöösz. Wij höre och att all theris Schipp liggie aldelis tilrede, Såå och Michel och Samsing brådde i krigzwijsz vtrustede. Derföre motte wij och tenckie ther till, att wåre Schipp och Galleer äre och såå rust och wijderrede. Äär förthenskuld wår alffwarlige wilie och befalning, att thu oförsumeligen lather wäl bemanne och vtfeetalie the Twå galleer, som ther j Calmarne liggie, Latendes them med thet förste löpe innen skäärs hijt vp j Stägeborgz skäär, her skole the finne beskeedt för sich, anten på Swansfierdenn, eller widt Gransö hwart hädenn the wijdere löpe skole, hwar wij för iffrå Stägeborg för änn the vpkomme, vtlopne äre. Och lat jw ändeligen bliffwe them wäl fethaliede, så the kunna begåå sich med fethalie, på någre måneder till görendes, Schickendes och så gode, trogne, och förstondige höffwidzmenn och Styremenn på them, som god acht och tilsyn med samme wåre Galleer haffwe kunne. Seden när alle Galleerne tilsammens komme, wele wij yttermere ware förtänkte vdi, hwar the skole bliffwe liggiendes, anten j Calmarnesundt eller någerstedtz j Stocholms skäär, och ther som the kunne bruke theris beste fördeel.

Att han skaffer K. Ma:tt gode Styremenn, förfarne i Skäriegårderne etc.

Och effther wij gärne hade en hoop gode och förfarne Styremenn, som [äre] kunnige så wäl vt med thenn skånske och Bleekingz sijde, som her j thenne Smålenske Skäriegårdt. Derföre wele wij och, att thu medt all ytterste flijt winnlägger tich att vpspörie en heel hop gode och förfarne Styremenn, både ther j Calmarne, på Ölandt och annerstedtz i Skäriegårdenn, och synnerlige the, som altijd pläge stryke till Sillefisket, och all lägenhet wethe vt medt thenn sijdenn. Sammelunde att thu skaffer oss

och någre gode Styremenn, som wäl kunnige äre j thenne Schäriegård, emellen Calmarne och Stocholm. Så att thu förweest tich på wåre wägne, med en heel hoop Styremenn.

Om Calmarne Stadz befestning, hureledes hon skee måå.

Wij såge och för nyttigt och rådeligit, att thenn Calmarne Stadt motte något yttermere befästed bliffwe, j så motte, Att man sloge en skantz longz vt medt Stadzmuren innen före, iffrå thenn ene ände på Stadzmuren, och runt vm till thenn annen ände, widt pass sex eller otte alner tiock, Så att samme Schantz bliffwe något iffrå muren. Så motte mann och wäl lathe the Ölendzske Bönder göre Borgerene någenn hielp och vndsättning, till att vphugge och fylle samme skantz, Och jw förre her kunde tages vppå, jw bättre thett wåre, På thett mann motte wette thenn Stadenn något bätter förwaret, änn han nu är. Hwar och tette arbeete medt thenn longe Schantz förswårt och longsampt wara wille, och Fienden oss endeligen försökie wilde, då motte mann så göre, Att på the plattzer mann tenckie kann Fijenderne best lägligit wåre, att beskiute murenn, eller alreede hade begynt på att skiute, Då skall man strax slåå en wäldig skantz, wid pass änn Fyre eller Fem och tiuge föther tiock innen före, ther muren kann affskotenn bliffwe, Och iffrå samme Schantz, och åther inn till murenn, ther han på bäggie sijder obeskotten är eller bliffwer. Schole och hastelige vpsätties twå skantzer, och the twå sijdeskandzer behöffwe icke när ware så tiocke eller starcke, som thenn midelskantz ther komber rätt före, ther muren beskiutes. Så skall man och medt en hast kaste vp en Graaff, emellen muren ther han beskiutes, och alle tesse tre Schantzer. Och skole Schantzerne haffwe theris skyttehol, och så ware skickede, Att när the storme wilde, ätt mann kunde tage emot them, både medt hagelskytt, handskytt, Så

och Kastesteen, Fyrkrantzer, heet wälling, och annet slijkt, som saken kräffwer, Att så snart en eller flere fulle inn j Graffwen, att mann hade dem då strax sin koosz, lijke effther thett sätt, som skedde, när Calmarne beskottet bleff. Och tette motte man bestyre, så mongestedz man tänckie kann, best lägliget wåre, att Fijenderne kunde beskiute murenn. Och till tesse Schantzer skall man läggie vpgongerne medt Bielker, iffrå Jordenn och vpp till Brystwärnen, och på samme bielker gode trapper, så man med en hast kann löpe 30 eller 40 starck, vp och nidt, så thenn ene icke löper thenn annen omkuld.

Om krut och en Krutqwärn att förskaffe sich ter på Slottet.

Tu wilt och så winnläggie tich, vm alt thet krut och Saltpeter, tu församble och offwerkomme kant, och lat vpsättie tich ther på Slottet en godt Krutqwarn, Så att swartekonsten icke fattes, som alder störste macht vpå liggier.

Om fodringen, twå öre för hesten. Och 2 änkier emot en Bonde, i oxeskatten.

Som tu och skriffwer, att för sådane lägligheter skuld, synes tich rådeligit ware, att mann vnte Bönderne ther j Smålandt theris tilkommende fodring för 2 öre hesten, Och att the Änckier, som theris menn i tette vproor mist haffwe, motte effttherlates, att bliffwe twå emot en Bonde, j thenn Oxeskatt etc. Vm tesse twenne articler äre wij tilfridtz, att thu och flere wåre Fougte och Befalningzmenn j thenn motten handle, som eder synes best och lijkest ware, effther lägenhetenn, Och att j jw så lage och skicke eder saker, att wij beholle en trogenn och wälwillig Almoge, som aller störste macht vpå ligger, synnerligen nu på thenne tijdt.

Epilogus ad muniendam Ciwitatem.

Tu wilt och så tänckie till, att fethalie Slottet på all fördeel, Sammelunde, att Borgerene tänckie och till, på theris sijde, som alder störste macht vpå ligger. Datum

Linköping omkring den 20 Junii.

*Ceremoniel vid prins Carls begrafning.**)

Riks-Registr. 1544, fol. 198 v.

Cæremoniæ sepulturæ in sepulturam Ducis Caroli.

Först skall vtskifftes på Gårdenn ibland Diekner och fatigt Folk twå eller trij stycker grooft cläde, så gott, som Kong:e Ma:t synes.

Och så någre peninger them fatige, som för portenn ståå, Twå öre hwartere.

The som skole bäre Lijkett.
Her Mons Johansonn
Axel Erichsonn
Jörenn Normann
Mons Swensonn
Karll Holgersonn
Lasse Pedersonn.

The som Waxliusen skole bäre för Lijkett.
Mauris Olson. Axel Tönneson. Per Larson.
Peder Kart. Clawes Jörenson. Erich Arffwidson.
Erich Pederson. Niels Larson. Lasse Jensonn.
Spenn. Niels Monson. Arffwit Trolle.

Dieknerne och Presterne, så monge her j Byn widt honden äre, skole gåå för Lijket vdi process, Siungendes effther sedwanen, Och K. Ma:tt medt heele Hoffgesindet, Ternest Fruer, Jomfrur, meenige Borgere och Borgersker följe effther Lijket.

*) Denne prins Carl, den äldre af det namnet af konung Gustafs söner, föddes och dog kort derefter i Linköping och är der begrafven.

När the komma inn j Kyrkien, setties Lijket nidt på gullffwet, något fram för thenn Steengraff ther är på gulffwet, och K. Ma:tt bliffwer ståendes inn vdi sin stoel, Och strax begynnes Messenn.

Och thenn skall her Clawes Ordinarius holle.

Vnder Messenn skall her Arffwedt holle predikenn.

Teckes K. Ma:tt gå till offers, då skall thet skee strax effther predikenn. Och skall her Mons Iohanson och Axel Erichson gå om med twå sölffskåler medt offrepeningerne.

Synes H. K. Ma:t och icke gå till offers, då skole tesse för:ne twå bäre Offeret inn på Alteret j Skålerne.

Effther predikenn fullfölies messenn till ände.

Seedenn tags Lijket aff gulffwet, och bärs aff them, som ther till förordnede äre, inn j Högkorenn och på golffwet, nedenn för store messingz Liusestakenn.

Sedenn fullfölgies medt begraffningenn, effther som Presterne wäl wethe sich j thenn motten att skicke.

Medenn begraffningenn skeer skifftes några peninger ibland te fatige.

Linköping den 20 Junii.

Till Lars Organista, om uppgörande af noggranna uppgifter rörande kronans inkomster och utgifter, samt om räkenskapernas uppgörande.

Riks-Registr. 1544, fol. 199 v.

Til Larens Orgelekere, om the Register, som her effter fölier, att the motte bliffwe till reede giorde med thett förste, och skickes til K. Ma:tt, hec eadem ad Steenonem 5 Junij. Datum Lincöping. 20 Junij.

Wår gunst etc. Tig förtäncker wäl, Larsz, att tu offte och titt i tette år haffwer så högeligen förtröstet oss, att wij skulle bekomme clare vnderwijsninger vm alle tesse effther:ne Rekenskaper vdi längden. Som först är

Frantz Persons vtgift j längden, Jtem Frantz Schriffweres, som war j Trögdenn, vtgifft j längdenn, Item Rasmus Lodwichsons vtgifft j längdenn, Item Mons Monsons vpbördt och vtgifft j längdenn, Item M. Arens vtgifft och vpbörd j längdenn, så wäl för tette 44 året, hwadt som till thenne tijdt inkommit är, som j fiordt, Item M. Jörenn Normandz vpbördt j peninger, sölff och Daler, Item Valentins vpbördt j peninger och Daler, Item Steen Erichsons vpbörd vdi Sölff, daler och peninger, Henrich Clawesons och Olof Henricksons vpbörder och vtgiffter j längdenn etc. Så haffwe wij änn nu intet förnummet ther till, vtan bliffwer på thet sidzste icke annet vdaff, vtan lutter förhalning och vpskuff, så thet som alt annet mere, som vtloffwes, och skiuter seden skulden inn på andre, som tin seedwane ware pläger. Synes oss, att wij medt sådane vpskuff och förhalinger föge tiente bliffwe, vtan j thenn motten försumede iffrå thenn ene månedt inn på thenn annen, thett ene halffwe året och heele effther thett annet, Menn andre saker, som tileffwentyrs ingen så stor macht på ligger, eller wij tig icke befalet haffwe, them förwijcler och wäffwer tu tich fast snarere vdi, lijke som Sarffwen vdi alle leeker. Wåre hernest tijdt, att thu toge tich icke mere före, änn thu kunde wäl gåå igenom, Achtendes på wår RäkneCammer, att ther motte gåå lijke till. Biude wij tich änn nu, att thu skaffer oss alle för:ne Rekenskaper tilhonde, Så må thu och lathe thenn Frantz Päderson och Frantz Mortenson fölie med theris Register och Rekenskaper hijt vt. Äär och Mons Monson något starck, då man hann fölie till oss, medt sine Register och Rekenskapes längd, både så mykit j åår och j fiordt vpburit är.

Tenor, hureledes Mons Jönsons Register etc holles skole.

Wij skicke tich och her hosz förwared ett Register tilhonde, hure wår wilie och befalning är, att Mons Jön-

sons vpbördz Register på tette 44 året och framdelis holles skall. Må thu ware förtänckt vdi, att samme Register måge och så holdne bliffwe, Ther effther thu och wilt lage tine stycker j RäkneCammerenn.

Vnderwijsning hureledes vttogzregister holles och skriffwes skall.

Wij haffwe och offwersett the vttogz Register pro Anno 42 och 43 som thu haffwer latidt vtdrage etc. Så synes oss, att thu lather göre för mykit arbete på samme vttog, doch mest fåfengt, och thet wij icke synnerligenn begäre. Och förthenskuld kunne wij wäl tänckie, att all man bliffwer vwillig j Cammeren, att the så mykit fåfengt och onyttigt, med tette och annet sådant mere skriffwe skole, som doch medt ringere arbete wäl vträttes kunde. Förty effther wårt betänckiende synes oss icke behooff ware, att tette effter:ne sätties vdi vttogenn, som vtdrages j RäckneCammeren, och anlange RänteCammeren, Som först är Fougternes eegne vtgiffter, förutan thett the leffwerere inn vdi RänteKammeren, Ey heller partzelewijsz, hwarckenn effther härede eller Rätteredöme, vtan vdi en Summa aff hwar Fougte, hure mykit han thett året leffwereret haffwer. Ty Cammererererens Register vdi RänteCammerenn skole vtwijse partzelerne aff hwart fögderij, Och för hwadt partzeler aff Fougterne några peninger vpborne bliffwe.

Att han later Mons Monson, Slotzskriffweren, och Kornskriffweren få hwar et Lendzregister.

Wij wele och så, att Mons Monson skall så wäl haffwe ett LendzRegister, ther han vpbär warerne effther, som Mons Jenson j RänteCammerenn. Tesligeste Slottzskriffweren och Kornskriffwerenn för sich hwar. Tett thu och så wilt beställe lathe, att the kunde bekomme sådane Lendzregister ther aff Cammerenn vtan skottzmål eller

gensegn. Wij haffwe wäl offthe tilförende befalet, att the skulle fåå sådane Ländzregister, Thet är doch icke skedt, vtann thu holler jw ther medt tilbake, På thett hwarcken the eller wij skole någentijdt komme till någenn rättelse eller beskeedelig vnderwijsning.

Wijdere om Rekenskapen.

Ytterligere, när som ther vdi Cammeren någre Rekenskaper förhöres skole, så må j haffwe först Lendzregistret och årlige ränten före, så wåre thet icke så swårt, att förhöre samme Rekenskaper, när man hade något gåå effther, som tå man hade intit gåå effther, och fördröije så tijdenn ther medt tess längre fram, änn för nödenn wåre. Och tesligeste när året vthe är, tå skole j wethe göre oss en beskedelig ration, eller giffwe oss skriffteligenn tilkenne, hwicke Fougter eller hure monge som theris Rekenskaper giort haffwe, Tesligeste hwicke och monge the äre, som med theris Rekenskaper tilbake [äre?], Så att wij j thenn mottenn och en beskedelig Rekenskap bekomme motte. Ther rätte tich aldelis effther. Datum

Linköping den 20 Junii.

Till biskop Henrik i Vesterås, om Rasmus Kloot och hans uppförande.

Riks-Registr. 1544, fol. 201.

Til Bisp Henrick om Rasmus Kloot, ther om K. Ma:tt framdelis will ware förtänckt om, när H. N. tilbake komber. Datum vt supra.

Wår synner.[lige] Wij haffwe förstått eders schriffwelse, och förnummit thenn handell om Rasmus Kloot etc. Så welle wij på thenne tijdt intidt lathe förmerckie oss emot honom, j ene motte eller andre, för änn Gudt will wij komme tilbake igenn. I midler tijdt wele j

änn nu grannelig haffwe hemelig acht och vpsyn, hure han sich skicker, både medt Prester, Bönder och andre, och hwadt hans wäsende är, Så att wij framdelis motte bekomme wijdere beskeedt iffrå eder om hans legende. Sedenn skall ther till wäl tänckt bliffwe. Och betacke wij eder för eders trohet j thenn motte, Wiliendes sådant vdi all gunst och nåde betänckie. Eder Gudt befalendes. Datum

Linköping den 20 Junii.

Till Peder Nielsson (Grip), kallelse att infinna sig hos konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 201.

Till Peder Nielson, att han skynder sich vpp till K. Ma:tt j Östergötland, Wetendes göre H. N. vnderwijsning på te lägenheter han nu skriffwer. Datum vt in prioribus.

(Linköping den 20 Junii?)

Till Lars Organista om räkenskaperna och kammarverket, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 201 v.

Til Lars Orgelekere om Staffen Larsons Rekenskapz extract, att samme extracht motte änn nu rätt giort bliffwe, och skickes H. N. tilhonde. Datum

Wår gunst etc. Tu haffwer skicket oss tilhonde ett extracht aff Staffen Larsons regenskap her på Swartessö, Lars, therutinnen wij haffwe intit behag. Förty thu haffwer så latidt förwijklet thet ene vdi tett annet, att wij alrig kunne rätte oss ther vt. Alrig skole wij heller tro, att samme extract är rätt vtdragit, Förty wij finne ther så

monge feel vdi, att wij oss icke så clage kunne, Och ibland andre är tett ett, att her skulle icke ware vtann en lest och några pund kornn till Jnuentarium aff samme årsz rekenskap, lijkewäl skickede Staffen Sex eller Otte lester j förregår her iffrå gården som i Stocholm sälies skall. Så äre änn nu några lester her tilstäde j husenn, Och wethe förthenskuld icke hure thett rijmer sich tilsammens. Icke heller haffwer thu satt årszwexten inn j extractet som samme år full, och monge flere sådane stycker, som wij j samme extract finne etc. Så kunne wij tänckie oss skeer nu her medt, som mest skee pläger, att titt sälskap ändeligenn wele sticke oss ögenen vt och göre oss wijse mann hwadt j wele. Så förlather eder ther till, att wij icke äre tilfridtz medt sådane eder Cammerordning, Effther wij läre hernest känne edre stycker och handlinger. Tu weest och wäl sielff att wij befalte tich skicke hijt Staffen Larsons Rekenskap j längdenn och icke sådant amechtigt Extracht, som hwarcken beskeedt eller skääl medt fölier. Biude wij tich, att thu änn nu skicker then rätte Rekenskap oss tilhonde, Eller wij taget icke för gott etc.

Om Mons Monsons Rekenskap. Om K. Ma:ttz warer etc.

Thernest så förnimme wij aff Mons Monsons Missiwe, som han oss nu tilhonde skickede, att ther skall änn nu till änn Fem eller Sex tusende march ortuger ware obetalet Peter Meesz och några andre, på thenn framlidne åårsz Rekenskap. Och begärer han wetha, vm samme gäld skall betales medt thett inuentarium, som szeenest bleff på warerne. Så förundrer oss, att thu eller han icke haffwe skriffwit ther hosz, för hwadt partzeler sådane gäld bleffne äre, eller hwarföre the tillförende icke haffwe betalede bliffwit, Vtann komme nu her före, och räckne oss till thenne, och tileffwentyrs andre slijke vtgiffter flere,

Sedenn thet andre huffwed vtgifftes Register haffwer besluttet waridt. I thenn motten wij icke vtan foog och vrsak ett stort betänckiende haffwe. Hwarföre biude wij tich, att thu skicker oss Mons Monsons vpbyrdt och vtgifft j längdenn för tette framlidne åår tilhonde. Äär och Mons Monson så starck, att han kann giffwe sich vt j wädret, må hann wäl komma hijt vt till oss, Vnderwijsendes oss vm samme hans Rekenskap, Sammelunde hure saken haffwer sich medt wåre warer, Wij förnimme wäl the liggie nu alle så gott som i träcken, ingen achter eller lather sich något wårde om them, vtann hwar skiuter iffrå sich, ther medt wij ingen ringe skade tage.

Att Fougternes extrakt aff Öster:[götland] Wästergöt:[land] Småland skickes til K. ma:t.

Så weestu och wäl sielff, att wij ännu nu ingen Regenskap eller beskeedt bekommit haffwe, hwarcken aff Fougterne, eder, eller andre, för alle the warer, eehwadt thet helst är, Smör, honing, lax eller andre partzeler, som j Östergötland, Westergötland och Småland j tette framlidne år falne äre. Så biude wij tich, att thu tesligeste skicker oss samme Rekenskaper vdi längden tillhonde. Ääre och någre, som icke haffwe giort theris Rekenskaper iffrå sich för sådane partzeler eller warer, då må thu ännu oförsumeligenn skriffwe effther them, som äge göre ther reede före, På thett wij doch ene gonge motte fåå wethe, hwart wårt kommet wåre. Tesligeste thenn Tord Schriffweres Rekenskap må thu och skicke oss tilhonde.

Om Lasse Hareldsons vtgifft.

Wij wele och så, att thu skall lathe vtdrage wår drengz Lasse Hareldsons vtgifft, vdi längden, medt thenn annen Mons Erichsons meenige vtgifft, som lyder tette framlijdne åår till, och icke springe vtöffwer ther medt, lijke som thett wåre icke så wäl vtgiffter, som thett annet.

Vm Mons Erichsons Rekenskap, M. Arens, och Mons Jönsons.

Och ändoch wij wäl wethe, att all thenn deel, som Fougterne bliffwe skyllige eller till ackters på theris Rekenskaper, bliffwer till thenn minste böne vpkrafft och vpborit, aff eder som Camererne äre, Så finne wij doch vdi Mons Erichsons vpbyrder inthet sådant. Kunne förthenskuld icke wethe, hure ther medt handles, eller hure wij sådant förståå skole.

Och effther Mons Erichson haffwer nu så föge att bestyre ther j Stocholm, må han wäl giffwe sich hijt vt till oss, att göre oss en ytterligere relation på samme sin Rekenskap, Effter som wij nu nyligest skreffwe eder ther om till. Tesligeste M. Arnes vtgifft. Tu wilt och så tilseye Mons Jönson, att han icke vpbär några owisse partzeler, vtan skynder them, som sådane partzeler haffwe, att leffwerere inn til oss, eehwar the oss finnendes warde. Datum

(Linköping den 20 Junii?)

Till bönderne i Vestbo, om det förra upproret i Småland, och uppmaning att hielpa till att fånga dem, som nu ånyo inom häradet vilja tillställa oroligheter.

Riks-Registr. 1544, fol. 203.

Til Bönderne vdi Wäsbo, om te förrädere som kalles Erlandz söner, och ther nu haffwe giortt vproor, Löpendes ther widt skogen, Att the hielpe till att straffe them, eller ther tänckies annet till. Datum

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder wåre trogne Vndersåther, Schattebönder, Landboer, och meenige Almoge, som byggie och boo j Wäsbo, Wår gunst och nåde tilförende

etc. Käre Vndersåther eder förtäncker vtann twijl hwickit ochristeligit, farligit, och otilbörligit buller och obestondt, nu för någenn kort tijdt sedenn, ther nijdre j Smålandt genom en hoop Skalker och Förrädere (: thet Gudt see för kärt :) haffwer företagit waridt, aff hwickit obestondt meenige Swerigis rijke och alle tess inbyggiere, så wäl som eder sielffwe, j then Landzenden boo, en sådan förderffwelig skade offwergongen är, Så förtäncker eder wäl, att wij haffwe för sådane företagne olydne, hoffmod, förtreet, skade och förderff, som oss, j thenn motte, mot Gudt, ärhe, rätt, och all christelig skääl wijderfarit är, haffwe seet igenom fingeren, och tillsagt eder wår willie och wenskap, I thett förhopp, att j och flere thenn Landzändens inbyggiere skulle änn nu rätte eder sielffwe, och ene gonge wände igen aff sådane ochristelig och otilbörlig handell, och sielffwe hielpe till att näpze och straffe Skalker, som sich hwarken till lydno, hörsamhet, eller någen dagtingen giffwe wele, Vtann vdi theris ochristelige företagne obestondt lijke illhärdede och halstarrede bliffwe. Så är nu oss vnderwijst, att ther nidre hosz eder j Wäsbo haffwe en Skalkehop åtter giffwit sich till skogen, som kalles the Erlandz söner, Kunne wij icke annet tänckie, vtan j then ackt och meening, att the wele bedriffwe all skalkestycker, och komme något nytt buller och obestondt till wäge igenn, Kunne icke heller fulleligenn wethe, för hwadt orsak skuld the sådant gort haffwe, vtan att the gärne såge buller och obestondt. Hwarföre råde, biude och högeligen förmane wij eder Dannemenn alle, som j för:ne Wäsboo härede byggie och boo, att i betänckie och i hugkomme, hwicken jämmer, skade, förderff, blodzvtgiutellse, och andre åtskillelige bedröffwilser, som aff sådane inbördes twedreckt och obestondt fölgie pläger, som och änn nu wel för ögenn är, hwadt fördeel thenn Landzändenn Smålandt ther aff hafft haffwer, ther mong Enckie och Faderlöösz barn sittie effther vdj stoor fatigdoom, gråt

och suckenn. Tesligeste hwem skall man och skylle för thenne dyre tijdt, store siukdomer, och andre Gudtz plåger, som (ty wärr) för hondenn äre, vtan sådane mord, rooff, vhörsamhet, brandt, och andre grooffwe synder, emot Gudtz helige budt och wilie. Derföre råde och biude wij eder änn nu, att j alffwarligen tänckie till att för:ne Erlandz söner måge bliffwe nidlagde, eller komme aff wägenn, Så att icke yttermere buller eller obestondt genom them bleffwe förorsaket. Hwar thett icke skeer, eller att j yttermere hysze, hemme, eller bespijse them, oss och Rijkit vnder ögenn, då kunne j wäl sielffwe tänckie, wij nödges tänckie till andre rådt och wäger, att sådane Skalker och Förrädere, som sich hwarckenn till frijdt eller dagtingen giffwe wele, måge bekomme theris förtiänte lön, och thett the efftherleete. Derföre betäncker änn nu edert eigit beste och gagn, j thenn motten, så frampt j wåre och meenige Rijkesens trogne vndersåter wele befundne warde. Ter rätter eder effther. Datum

Linköping den 20 Junii.

Till Esbiörn (Torkelsson Bock) på Stegeborg, om borgen för Peder på Brandthult.

Riks-Registr. 1544, fol. 204.

Til Esbiörn Schriffwere, att K. Ma:tt haffwer vnt, att tesse effter:ne måge ware godt för tenn Peder j Brandhult. Hec eadem ad Michel Olson 17 Junij. Datum Lincöping. 20 Junij. Anno 44.

Weet, Esbiörn, att tesse Bönder aff Ambörd, Niels Hemingzson j Fröwij, Niels Lasseson j Krogzmåle, Sone j Korarydt, och Oloff Jonson j Soolberga, haffwe waridt her hosz oss, på then Päder j Brandhultes wägne, Begärendes honom till borgan etc. Thett wij honom och gunsteligen vndt och efftherlatidt haffwe. Hwarföre är wår willie och

begären, att thu anamer tesse för:ne 4 Bönder j borgen för honom, Så att han alrig effther thenne dag skall lathe sich medt sådane vhörsamhet, skalkheet och förräderij förnimme, widt alles theris lijff och leffwerne tillgörendes. Och må thu wäl sättie honom på en Summa peninger, effter som thu förnimme kan honom mögeligit wåre att drage. Wij haffwe och så skriffwit Michel Olson till, att han skall tage några flere Bönder till tesse för:ne j samme lyffte, när the nu komme tijt nidt med igenn, På thett the kunne tess yttermere haffwe ackt och tillsyn, hure han sich holler och skicker, och wij tess bätter försäkrede bliffwe, Ther om må thu och såå skriffwe thenn Michel Olson till, Ther medt wij lathe för:ne Peder j Brandhult fölgie tesse Bönder nidt. Datum

(Linköping den 20—22 Junii?)

Till hr Sten Eriksson och Botvid Larsson om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 204 v.

Swar till Steen och Botwedt om then hielp Adelen K. Ma:tt nu loffwett haffwe, Att the så laget, att samme hielp motte till reede ware, när ther effter skriffwitt bliffwer. Datum

Wår synnerlige g. t. etc. Wij förmärckie aff eder skriffwelse, Steen och Bottwedt, att j haffwe hafft Frälset tillsammens ther j Stocholm och giffwit them the lägligheter tilkenne, som på färde äre, och latidt beskriffwe theris rustninger etc. Så förnimme wij, att the haffwe loffwet gott, Wår herre giffwe, the wilde och så alffwarligenn latet påskijne medt gärningerne, som thett högeligen för nöden wåre. Så haffwe wij och vdi lijke motte sielffwe handlet och latidt handle medt the gode menn j Östergötlandt och Wästergöttlandt, haffwe the och latidt sich wälwilligen höre och förnimme. Haffwe och så the gode menn aff Rådet, som

her hosz oss nu tilstädes warit haffwe, giffwit oss en förskriffning beseeglet och vnderskriffwen, mykit the oss och Cronone till tieniste, j tesse farlige tijder holle wele. Så och hure the till sinnes äre vm thenn meenige hielpeskatt, som länge haffwer vmtalet warit. Och sende wij tich her hosz förwaredt en Copia aff samme förseeglede Rådslag, Wåre och wäl, att j och flere the förnemeste aff Rådet och Adelen ther vppe, gåffwe och så en slijk förskriffning iffrå eder, Ther vppå j handle wele, och jw så laget, att alle wåre Krigzrustninger till landt och wattn måge så skickede och färdige ware, att hwicken stundt eller tijme wij eder wijdere ther om tillskriffwendes warde, att the äre dåå aldelis färdige och wijderreede.

Om höffwidzmenn på Schipp, och synnerligen Mons Swenson.

Som j och skriffwe, att j haffwe skicket Höffwidzmenn på alle wåre Schipp, Och att Mons Swenson motte bliffwe vpskicket. Såå synes oss, wij bliffwe föge belattne medt Mons Swenson j then motten, effther hann är en siuk karll, och haffwer ondt been, Så att oss icke synes, att han tiener till siösz.

Om Galleernes bereedninger.

Menn thett i giffwe tilkenne, att j haffwe waridt till rådz medt någre som tess förstondt haffwe, och eder icke synes, för synnerlige orsaker skuld, rådeligit ware, att wåre Schipp skulle lägges tijt vt j Elffznabbenn etc. Såå förundrer oss, hwij j haffwe så förstått wår meening, Schole icke heller troo, att vdi wårt breff är vttryckt vm Schippen, vtann alleeneste vm Galleerne. Så äre wij och änn nu vdi samme meening, att oss icke synes vrådeligit, att alle Galleerne wåre vdi en hoop, anten ther widt Elffznabben eller annerstedz ther j Schärenn vnder någen holme, ther Fijenderne skulle sättie eller drage fram,

Och så skulle först thenn ene Gallee, och såå hwar effther thenn annen lathe gåå theris skytt vtaff, inn på them, och biude them så godt morgen, Schulle the wäl tileffwentyrs wäl fåå ett annet sinne, Eller och att alle Galleerne lupe inn j Kallmarne sund, och låge ther tillstäde. Och hwar Fijenderne tijt komme, att man då med samme gallee toge ther widt them, som thett sich borde. I wele änn nu rådslåå her vpå. Så haffwe wij nu förthenskuld skriffwit Germundt Swenson till, att han oförsumeligen skall bemanne och vtfethalie the 2 galleer ther för Callmarne liggie, och skicke them vp ååt Stocholm. Wij wele och så skynde tijt vp igenn the Galeer, som wij her hosz oss haffwe, Såå att the kunne alle komme tilhoope, Alleeneste, att wij beholle thenn minste hosz oss. Kunne wij och fåå then lille Gallee, nu nyligest bygdes, hijt nidt emot oss till Stägeborg, som wij skriffwe eder j sistens ther om till, Dåå såge wij thett gärne.

Om Hans Sadelmakere, som ackter fly iffrå sin hustru.

Oss är vnderwijst, Botwedt, att Hanns Sadelmakere söker orsak och tillfälle, att giffwe sich vtaff landet, och will skilie sich widt sin hustru. Så biude wij tich, att thu lather haffwe ett hemeligit vpseende vppå, hure han skicker sich, och att att han bliffwe tillstädz, till tess wij sielffwe komme tijt igenn. Datum

Vreta kloster den 20(?) Junii.

Till Esbiörn Torkelsson på Stegeborg, om fördelningen af qvarlåtenskapen efter Erland Bengtsson från Ydre.

Efter en afskrift i Kammar-Archivet bland 1544 års räkenskaper för Stegeborg.

Waar gunst tilförende etc. Wetth Esbiörnn atth her haffwer waritth nogre Jddrebor hoss oss och giffuer til-

kenne thett the äre Erlandh Benckssons brodre szom döde ther i Sörköping, och haffwe förthenskull ödmyklige begärett atthe motte komme till att ärffiuä effther förscreffne Erland thenn lössöre och huadh annatth hann leffdhe effter sigh, Såå är well ssanth atth sammä yddrebo haffwe föghe mere gott förskylt wtåff oss änn the andra Ssmåländinger ssä äre wij doch licheuell tillfredz, atth them bliffuer en part aff ssamme arffuedeler effterlåttne och thett ssom thu tänckie kan them tiäner ssaa athe lijkeuell icke bliffue för rijcke. Wij wille och bliffwe ther någett delactuge aff medt både aff silff och koper och wm ther finnes nogre sköne senger the måge ssaa well falle oss till dell och lotth ssom bönderne, huad ther är för annath bohagx tingh, thet må thu låthe them fåå ther medh the kunne bliffue tillfredz stälthe etc. Och atthu icke låtter tig merckie för ssamme bönder wm thenne meningh wthen atthu giffuer the lempligist skottzmåll före som tu kant påfinne atth oss bör och en dell och lott ther wthinnan, ther retthe tig effter. Datum aff wrettha Closter 20 Junij Anno 44.

Stegeborg(?) i Junii.

Tillåtelsebref för Frans Trebow att till Tyskland utskeppa allehanda trävirke, utom af ek och bärande träd.

Riks-Registr. 1544, fol. 205 v.

Opit bref för Frantz Treboer(!), att lata skeepa till Tysklandt allehonde träwärke, vndantagendes Eek och bärende träa. Datum Stägeborg.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij för någre wåre och Rijkeszens lägligheter skuld, haffwe aff wår synnerlige gunst och nåde vnt och effterlatidt, som wij och nu her medt vnne och effterlate thenne wår tro tienere Frantz Treboer, att han frij och obehindret, må och skall (. doch

på hans egen vmkost och tärning .) lathe hugge allehonde träwercke (. vndantagendes Eek och allehonde bärende träå .) till att lade och skepe ått Tysklandt, och köpe Salt igenn, och andre warer, som her j Rijket best tiene kunne etc. Hwickit wij giffwe wåre Fougter etc. Datum

Stegeborg(?) den 20 Junii.

Öppet bref till adeln, fogdar och förläningsmän i Småland, att uppgifva huru mycket krigsfolk de kunna utrusta, likasom redan skett i Uplanden, Öster- och Vestergötland, samt Finland; jemte creditiv för Axel Eriksson (Bielke) att samma uppgifter emottaga.

Riks-Registr. 1544, fol. 206.

Opit bref til meenige Adelen och K. Ma:ttz Fougter j Smålandt, att thet folk som te K. Ma:tt göre skole, motte vpskriffwes hure mykit tett är. Datum Stägeborg. 20 Junij. Anno etc. 44.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige trogne menn och Rådt, Ridderskapet och Adelenn, Tesligeste wåre egne Fougter och Befallningzmen offwer alt Smålandt, Wår gunst och nåder tilförende. Görendes eder her medt allesammens witterligit, Att såsom vdi näst förlidne härremöte j Wästerårs, ibland meenige Adelen, som ther församblet war, förhandlet och beslutet wart, thet hwar och en Frelsesmann öffwer heele Rijkit, skulle medt thett alder förste mögeligit wåre, lathe oss få beskriffwit, j ett wist Register, vppå alt thett folk, som the med theris ytterste macht och förmåge, både aff theris Frälse och förläninger betröste att göre, oss och Cronone till hielp, tröst och vndsättning medt, emot wåre och Rijkesens Fijender, hwar om trängde. Så är thet så witt kommit, att både thenn Oplendzske, Ösgötiske, Westgötiske, och Finske Adell, haffwe latidt oss fåå wisse och beskedelige Register, på

hwar Landzändens rustninger för sich både till hest och foot, Och ståå nu inge tilbake obeskreeffne, vtan meenige Frälset j Smålandt.

Credetif för Axel Erichson på samme ärende, etc.

Hwarföre haffwe wij aff wår Kong:e macht och autoritet befalet thenne wår tro mann Axell Erichson på Häredzsäter, att drage tijt nidt j Smålandt till eder, Församblendes och förskriffwendes eder alle samens, vpå en städt, ther att handle och tale medt eder, vm alle wåre och Rijkesens wordende ärender och lägligheter, Och besynnerligen att förfare och beskriffwe lathe, hwar Frälsemann widt sitt nampn, och hure starcke och färdige hwar för sich kunne och wele göre oss och Cronone, j thenne alder farligste tijdt, hielp, tröst och vndsättning emot wåre och Rijkesens Fijender, hwar på gäller, både till hest och foot. Ther j gode menn wele ware förtänckte vdi, Giffwendes för:ne Axell Erichson på wåre wägne ett wist och tilförlateligit swar, Sättiendes fulle tro och loffwe till hwadt som hälst hann eder påå wåre wägne vnderwijsendes och förehollendes warder. Tesligeste förhielpe honom, både j thenne motten, och all annen, Tett så ändeligen, och vtan alt skottzmål och försumelsze skee motte, Effther thett ligger oss och meenige Rijkit ingen ringe macht på, för thenne tijdz farlige lägligheter skuld, som oss dagligen, både muntligen och skrifftligen förekommer, som för:ne Axel Erichson eder wijdere på wåre wägne vnderwijse skall. Ther j gode menn fulkompligen eder effterrätte wele. Datum

(Linköping eller Stegeborg?) i Junii.

Öppet bref för hr Måns Johansson (Natt och Dag) på en liten lycka, som tillhört däkenedömet i Linköping.

Riks-Registr. 1544, fol. 207.

Öpit bref for Her Mons Johanson påå en lijten Lyckie, till ewärdelige äger. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff synnerlige gunst och nåde, Så och för wälwillige och hulle tro tienist, som tenne oss elskelig wår tro Mann och Rådt her Mons Johanson oss och wårt Rijke Swerige her till dagz troligen giort och bewijst haffwer, och änn yttermere her effther göre och bewijse, må och skall, haffwe vndt och giffwit, och nu her medt vnne och giffwe honom, och hans effther:de barn och ärffwinger till eewärdelige äge, En lijten lyckie, som medt Twå eller Tre spen sååsz kann, och haffwer tilförende lydt vnder Däkenedömet her j Linköping, och ligger for:ne Kyrckie [ɔ: lyckie] hart widt her Mons Johansons gårdt, som han liggiendes haffwer nijdre på Tanneforsze gate etc. Hwarföre affhände wij oss och Cronone för:ne lyckie etc, och tilleegne henne för:de her Monse, och hans effter:de arffwinger till ewärdelige äge. Biudendes förthenskuld wåre Fougter och Befalningzmen etc. Datum

(Linköping eller Stegeborg?) i Junii.

Öppet bref för Frans Trebow på en gård i Tunhems s:n, Väne härad, Vestergötland.

Riks-Registr. 1544, fol. 207.

Opet bref för Frantz Treboer(!), att besittie then gård Rijsta j Töneme prestegäld, ock vtgöre terföre honom, som samme gård äger, tenn tilbörlige ränte. Datum

Wij etc. Göre witterligit, att wij aff synnerlige gunst och nåde haffwe vndt och tillatit, som wij och nu her medt vnne och tillate, att thenne oss elskelig wår tro tienere Frantz Treboer, må och skall aname, bruke, och besittie En landboo gårdt, benempd Rijsta, liggiendes j Toneme prestegieldt, j Weene härede, vdi Westergötlandt. Doch medt sådane beskeedt och förordt, att han skall ware förplichtig årligenn göre thenn gode mann, som samme Rijsta haffwer j wold och wäre, all thenn ränte och rättighet, som ther pläger årligen affgå lijkerwisz som thenn ther nu för honom bott haffwer etc. Hwickit wij giffwe wåre Fougter, och synnerligen M. Bencht j Schara tilkenne. Datum

(Linköping eller Stegeborg?) i Junii.

Till hr Gustaf Olsson om Frans Trebows utförsel af trävirke, och om inrymmande åt honom af i förestående bref nämnda gård.

Riks-Registr. 1544 fol. 207 v.

Förskrift för offte för:ne Frantz Treboer(!), till Her Göstaff Oloffson, om tett träwärcke honom är förloff giffwit vt skipa, och tenn frijhett, att besittie Rijsta gårdt. Datum

Wår synnerlige etc. Wether, Käre her Göstaff, att nu j midler tijdt thenne Frantz Trebow haffwer fölgt oss effther, haffwe wij mest vm alle saker och ärender, ther oss macht på låag affhandlet och besluttet medt honom, och haffwe nu latit affärdige honom tijt nidt igenn, och giffwit honom wårt gunstige förloff, att han må äffwentyre thenn trälest han haffwer ther liggiendes, till siösz, anten han sielff, eller medt hwem och hwart honom synes, att wågen henn. Så äre wij medt honom wäl tillfridz ther vm.

Äär och eder så lägligit, att j kunne ware honom behielpelige och förforderlig, anten medt någen borgere ther i Byn, eller andre fremende Schippere, som ther wancke aff och till, att han för sine eegne peninger kunde fåå hyre sich Schipp, till samme Trälest, då kunne wij thett wäl lijde. Ther j eder effther rätte wele.

Tesligeste haffwer för:ne Frantz och giffwit oss tilkenne, om en gård liggiendes j Weene härede, hart widt Wattzende, benempd Rijsta. Och Bonden ther sitter pååa, heeter Eleff, Och är M. Benchtz lyckie, j Schara, som skall liggie honom endelis belägligit, när han achter framdelis hugge mere timmerladning, och bruke sin näring j thenn saltsiudning etc. Så haffwe wij gunsteligenn vndt

och effterlatit att hann måå beholle och bruke samme gårdt, medt alle tilåger, j wåthe och torre, och haffwer(!) ther sitt tilhold, när honom synes. Ther vppå wij haffwe och giffwit honom wårt opne breff.

Hwarföre, der j käre her Göstaff, wisten någer Radt till, at samme Bonde motte bliffwe tilfridz stälter, och fåå ett annet hemmen igen, ther han kunde behielpe sich medt, szee wij gärne, att j wele beflijte eder j thenn motten. Datum

(Linköping eller Stegeborg?) i Junii.

Till prosten på Öland, att han antingen uppsänder uppgift om den uppburna biskopstionden af Öland och Möre, eller ock sielf begifver sig till konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 208.

Till Prowesten pååå Öland, att hann sender K. Ma:tt ett beskeedeligit Register på Biskopztijenden aff Öland eller komme sielff medt. Datum

Wår gunst tillförende etc. Oss förundrer endeles, her Jöns, hwij tu icke gaff tich till oss, thenn tijdt thu wast j Sudercöping medt the peninger, som wåre opborne för Biskopztijendenn aff Ölandt och Möre, vtan satte samme peninger ther nidt vdi Surcöping, och gaffst(!) oss ingen vnderwijsning hwaske vm ett eller annet. Så är oss sådane handell föge behagelig. Äär förthenskuld wår alffwarlige wilie och biude tich, att thu antere(!) giffwer tich personligen hijt vp till oss, eller och sender oss ett clart och beskeedeligit Register vpå för:ne Biskopztijende aff Ölandt och Möre, hure hon vpbars, Att wij kunde bekomme någen beskeedelig vnderwijsning vm samme Biskopztijende, änn som wij bekommit haffwe. Ther rätte tich effther. Datum

(Linköping eller Stegeborg?) i Junii.

Gåfvobref till Axel Eriksson (Bielke) på en gård i Linköping, som förut tillhört S. Nicolai prebende derstädes.

Riks-Registr. 1544, fol. 208 v.

Opet bref för Axell Erichson, pååa en gårdt med ett Steenhusz, i Lincöping, till ewärdelige äger. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Att wij aff synnerlige gunst och nåde, Sååa och för wälwillig och hulle tro tienest, som thenne oss elskelig wår tro Mann och Vndersåthe Axell Erichson pååa Häredsäter oss och etc, haffwe vndt, skänckt, och giffwit honom till ewärdelige äge, en wår och Cronones gårdt, medt ett Steenhusz, liggiendes her j wår Stadt Lincöping Östan iffrå Domproweste gården, och Sunnen för Erckedäkene gårdenn, som tilförende haffwer leegat vnder S. Nicolai prebenda ther sammestedz, hwicken gårdt han och hans efftherde arffwinger efftther honom, måge och skole, frije och obehindrede byggie, bruke och nyttie efftther theris eigen lägenhet och wilie. Hwarföre affhände wij oss och Cronone förbede S. Nicolai prebendes gård, med tompt, Steenhus etc vt supra. Datum

Vadstena den 23 Juni.

Till hr Ture Trolle, om de af honom lemnade upplysningar, och begäran om ytterligare underrättelser från Danmark.

Riks-Registr. 1544, fol. 209.

Til Her Ture Trolle swar på the tijdender han skreff etc, att han än nu haffwer sin kundskap vte effter tijdender etc. Datum Wastena. 23 Junij. Anno 44.

Wår s. g. t. Wij haffwe fått eders skriffwelse, käre her Ture, och ther wtaff the tijdender och lägenheter, som

j oss tillskriffwit haffwe, förnummit etc. Så haffwe j vdi thenn motten giortt oss en behagelig tieniste, Äär och så wår wilie och begären, att j änn nu wele winläggie eder, att fåå wethe för hwad orsaker skuld thett myckle krigzfolk ther j Danmarck så länge vnderhollit bliffwer, eller hwart häden the sich ther medt achtet hade, och vm alle andre tijdender och lägenheter, them j någrelunde medt lämpe kunne fåå att wethe, Giffwendes oss seden ther om wijdere tilkenne, och synnerligen hwadt som j förnimme oss och tette wårtt Rijke annliggiende är, som aller störste macht på ligger, och wij eder vm betro. Datum

Vadstena den 23 Junii.

Collationsbref för hr Joen Benedicti, att vara kyrkoherde äfven i Järstads socken, hvilken såsom annex förenas med Vallerstads pastorat (i Östergötland).

Riks-Registr. 1544, fol. 209.

Collation för her Joen Benedicti på Järstada kyrckie, att bliffwe annexa till Wallesta, tenn han tilförende besittit hade. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelig, ärlig, wälbördig Qwinne Fru Karine påå Lagnöö, och eder wåre Vndersåther, som byggie och boo j Järstade sockn, Wår gunst och nåde tilförende etc. Och giffwe eder her medt tilkenne, att effther wij förstått haffwe, att thenne oss elskelig her Joen Benedicti, som nu besitter Wallesta prestegäld, sitter vdi en stor och swår almunde wäg, och ther hart hosz ligger en liten sockn benempd Järstada som sinn Kyrckiehärre icke wäl föde kann, Terföre haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde vndt och confereret för:de her Joen, sich till hielp och vndsättning, förbe:de Järstada sockn, till en annexa, medt all thenn ränte och rättighet, som ther till ligger etc. Hwarföre är wår wilie

och begären, käre Fru Karin, och biude eder för:ne Fru Karines landboer, som vnder för:ne Järstada sockn byggie och boo, att j icke göre förbe:te her Joen her emot hinder, vtan förfordrendes honom till sin rättighet j gode reede. Han skall ther emot holle eder redeligen vppe, som honom på Gudt och hans presteämbetes wägne bör och plichtig är, och som han thett för Gudt och oss tryggeligen answare will. Datum

Vadstena den 25 Junii.

Till hr Gustaf Olsson om många olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 209 v.

Swar til Her Göstaff om Lödeszes stadz bygning etc. Datum Wastena. 25 Junij. Anno etc 44.

Wår synner.[lige] g. t. etc. Wij haffwe förstondet eder skriffwelse, vm then bygning vdi Lödesze, käre her Göstaff etc. Att tale vm bygningen på thenne tijdt, tyckes oss wara mykit för seent, Giffwe then alszmechtigiste Gudt, att the rådt och ansläge, som wij vdaff wårt förstondt haffwe giffwit, både Adelenn, Köpstadzmenn, och then meenige mann her j Rijkit tilkenne, hade the[t] vdi sådane motte, och vdi tijdt acktet wordet, och medt sådane troskap achtet bliffwit, som wij them meent haffwe, skulle thet bättre wordet änn thet nu är*).

Om freden, att han icke förlater sik på te Danske.

Menn käre her Göstaff j skriffwe hwad wij för tijdender haffwe vm fredenn etc. Käre her Göstaff wij kunne eder intit annet skriffwe, änn thet wij eder offte muntligen sagt haffwe, Att thet er eij lijtende till thenn Danskes handell, mere nu änn tillförende j gammell tijdt skett är. Ther måge j eder (. thet iach tro skall .) mest till att förlate, ee hure monge Szegell och bref wij haffwe.

*) I marginalen står: *Hec Rex ipse scripsit et fecit.*

Att han wille handle med Adelen om någen hielp aff länen, så ock teris arff.

Käre her Göstaff görer wäl, och handler och taler medt Adelen att hwadt macht och vndsättning the wele göre oss och Rijkit, både aff länen, tesligeste aff theris arff och äigit, ther ligger nu macht vpå, och oss ther om oförsumeligen innen otte eller 10 dager fåå beskeedt igenn. Tesligeste hwadt anslag the bekommit haffwe eller besinne kunne att tage emot Fijenderne hwar vmtränger, att j gode menn wele ware ther om til taels, Tett skulle medt rätte länge sedenn bestyrt warit. Menn oss fruchter nog, för sådane försumelse skuld och andre flere, som wij Swenske haffwe pläge, Gåår oss förthenskuld altijd jlde j hondt, och andre haffwe wår fördeel borte, och twå theris hender j wårt blodt, som mest skee pläger. Tette vproor wij haffwe hafft, behöffwe wij icke alleeneste skylle oss her inbyrdes före, Förty the haffwe wäl hafft så monge rådtgiffwere aff wåre granner, som them till sådane obestondt rådt och styrckt haffwe.

Att Adelen motte ruste sich vt supra. Om tijdender. Anslag emot fijenderne.

Så käre her Göstaff kunne wij intet annet seije, vtan att the samme tijdender som j haffwe, komme fast offwer eens medt them wij haffwe. Tycktesz mich förthenskuld gott och rådeligit wara, att i wele flijteligen förmane meenige Frälset, att the ruste sich medt all thenn mackt till hest och foot, som the någen tijd kunne åstädt komme, Så att j och the alle äre wijderrede på hwadt tijdt och stundt förnöden är, eller j bekomme wår skriffwelse. J wele och beslute eder emellen hure man skall tage emot Fijenderne, och göre them affbruk och niderlag, som för är sagt.

Item moste haffwes ackt på tet Danske folk hijt vp komme.

Och altt thet Danske folk som kommer hijt vp i landet, att man seer sich wäl före medt them, Förty wij skole wäl tro, att the bliffwe mest inskickede för kundskaffter och förräderij, som i wäl tänckie kunne.

Om tet bud han haffwer till her Eskie Bilde effter tijdender. Consilium est periculosum.

J skriffwe käre her Göstaff, att j haffwe edert budt till her Eske Bilde effther wisse tijdender vm thenne handell. Så fruchter oss nog, thenn tijdende j bekomme aff honom, bliffwer icke stort annet änn briller och swaserij, Effther the lathe eder, och oss flere her j Swerige icke mer förståå, änn thett the gärne wele. J kunne och wäl sielffwe tänckie, att vm the haffwe något ondt j sinnet emot oss (. som nog. tilbefruchtendes är .) att the icke blåse j horn ther widt. Såå drager eder och wäl till minnes, hwicke spotzske skriffwelse her Eske Bilde skreff eder seenest till. Aff sådant och annet mere kann man wäl märckie, hwart hädenn wij wände äre. Så see j och vdi the breff eders Fougte och Iören Schriffwere eder tillskriffwit haffwe, att alt hwadt ther i Nylödesze beställes, får her Clawes Bilde strax weete. Vndrer oss, käre her Göstaff, hure thenn sak sich haffwer, Och lathe wij oss tyckie, hwar wij wåre ther såå när widt honden som j, wilde wij vtan twil läggie ther så flijtig kundskap effther, att wij jw wilde få wethe, hwem sådant förräderij bestyrer. Ther j och så änn nu tänckie till.

Att han nu intet later befästa Nylödesze vtan bryta ned Wallen och Rundelen.

Så käre her Göstaff, effter Borgerene ther j Nylödesze icke haffwe welet tänckt till j tijde, och effther wårt rådt

och gode förmaning, att flyttie sich på̊ en städt, ther the haffwe kunnet befäste sich och bliffwe förwarede. Så tycker oss nu inthet förnöden ware att the befeste sich något yttermere, på̊ thenn städt, bekoste någenn ytterligere möde eller arbethe ther på̊, vtan heller late kaste Wallen platt nedt j grundt, Så frampt (. hwar Gudt förbiude .) Fijenderne finge Stadenn inn, skulle [the] snarligen, som ther nu tilstå̊r, befeste sich, och liggie oss och Rijkit mere vnder ögen, och till fyltes, änn mann kunde seije vtaff. Och måge j förthenskuld ingen tillijt haffwe till samme wall eller Rundeelen, Vtan heller lathe kaste them platt nidt, som för:wit stå̊r. Och thett Schytt the haffwe ther inne j Byn, måge j aname på̊ Slottet. Ther j eder effther rätte wele.

Att han oförmerckt handler med Adelen emot te Danske.

Oss tyckes icke heller rå̊deligit ware, att j skole så oppenbarligenn gå̊ till handels medt Adelenn, vm tesse Danske vpsåther, Effther som j them förstått haffwe aff oss och edre eegne tienere, Vtan i måge på̊ thett lämpeligste holle them före, och råde them flijteligen att the ruste sich till, lijgerwijsz som the wille både giffwe och tage, och haffwe theris tingest j godt achtung, Effther thett är alle man witterligit, att thett handles och grunckes fast vm thenn fongne Konung Christierns förlossning, och wände all saken ther häden, Jcke latendes them så oppenbarligen förstå̊, att man haffwer någen synnerlig misloffwe till the Danske. Datum

Vadstena den 28 Junii.

Till konung Christian i Danmark, förnyad klagan öfver uteblifna svar på föregående bref, och anhållan om underrättelser rörande förhandlingar och beslut vid riksdagen i Speyer, m. m.

Efter originalet på papper i kongl. Geheime-Archivet i Köpenhamn, med kon. G:s egenhändiga namnteckning.

Vnsere frundliche dienste vnd was wir sonsth viel merh liebs vnd gouths vormuegn beuhor Grosmachtigr König frundlichr lieber schwagr bruder vnd nachpar, Wiewol wir e L erpietend auh zweijert vnserem schreibn nach anhero Deroselbtign beantwortung was gestalth jtzmals die sachen vf diesen Speijergschen gehaltenen Reichstag durch etzliche vnderhandlers vnd e L abgeschicktn potschaft gericht erwartet, so habn wir doch bishieher wiewol der Reichstag beschlossen vnd geendiget sein soll, jn soliche langn zeith des geringstn von e L bericht oder anzeigung bekomen, aus was vrsachn oder vorhinderung wir nicht wissen muegn, Wiewol aber nicht haimlich bsonder von meniglich ausgesagt wirdt, das e L die sachn jn wegn gutlichr vorhandlung zue fried vnd ainigkeit beigelegt hetten, welchn wir dan gemeiner Cristenheit zum besten vnd wolphart für unsere person auh nicht wenig geradtn vnd zum hochsten gesoucht, also das nhuemals ein bestendigr fried aufgericht werdn were, vnd furnemblichenn die handlung vf Conditionen von e L eingelassen, dero wir vns doch vnser bruderlichn vnd schwegerlichenn vorwantnus, auh e L vnd vnserer zusambthsetzung auh deroselbtigm hohem vnd vielueltigm erpieten vnd jnsonderheit aller Cristlichr pilligkeit nach des geringsten vorsehen noch beglaubn wolln, bsonder seind der Schwegerlichn zuuorsicht, wie wir vns deroselbtign sach vnd obliegn, alss ein wharer bruder vnnd freund treulichn jder zeith

habn entpholn sein lassen, E L werde auh gleicher massen furnemblichen aber vnserer vfgerichten vorwantnus glubten vnd zusagn, vnd wie vnser sonder vortrawent jn diesen vnd anderen sachn alweg gestanden vnd stehet, vnd wir vmb e L ob goth wil nicht anders vorschuldt, vnser vnd vnserer jungen leibserbherschaft gelegenheit vnd noturft mitbedacht, vnd whue je soliche sachn (welche wir dannoch seintmal vns drumb von e L bishiehero nichts vorstendigt nicht glaubn konnen) vorglaicht, es vf die unuorweislichen wegen die vns nicht alleine mitbelegn, bsonder zum hochstem vnnachteilig vnd vngeferd sein mochten von e L gericht vnd vorhandlet habn, Derowegen e L frundlich bittend, vns vnuorzuglich vnd grundlich wie es vmb die handlung belegen, wie die vnd vf was wege geendiget, auch welchr gestalth wir vnd die vnseren vorwarth beij zeigern vorstendign, darnah wir vns zurichten hetten, alse wir dan jnn gleichem vnd mehererm furnemblichn jn solichn wichtign handlung vnndt e L vfziehen oder vorseumen woltn, vnd e L viel freundschafft zuerzeign seind wir gnaigt Datum jn vnserer stadt Watstein ahm 28 tag Junij Anno etc. jm 44ten

Gustaff von gots gnadn zu Schwedn der Gotten vnd whendn etc Konigk

E: L: getrewe Bruder Gostauus mp.

Utanskrift: Dem Grosmachtign Fursten vnserem frundlichem liebn Schwagern brudern vnd nachparn Herrn Cristian zu Dennemarckn Norwedn der Whenden vnd Gotten Konnig Hertzogn zu Schlesewick Holstain der Stormarn vnd Ditmarschen Grauen zue Oldenburgk vnnde Delmenhorsth

Påskrift: Productum flensburgk freitags nach Kilianj A:o 1544:ten

Sigillet något skadadt.

Vadstena den 28 Junii.

Till hr Gustaf Olsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 216.

Swar til Her Göstaff om tijdender iffrå Danmarck. Att han förtenskuld ackter granneligen vpå skötet. Tesligeste giffwendes sick i tael med her Trwedt och lämpeligenn få wete orsaken aff honom etc. Datum Wastena. 28 Junij. Anno etc 44.

Wår synnerlige g. t. etc. Wij förnimme åther aff eders schriffwelse, käre her Gustaff, att thet Danske krigzfolk bliffwer flux satt offwer Öresundt, och att the Wårdbergz borgere bleff tilskriffwit vm stallrum till en hop hester, Och theris Stadtz befästning, Tesligeste att her Trwedt icke will till thett möthe j Köpenhaffn, som han twenne gonger haffwer förskriffwen waridt etc. Käre her Göstaff för sådane tijdender och lägenheter skuld, och andre flere som wij j tett neste lijke lydende, både frå en och annen bekommit haffwe, synes oss rådt wara, att mann täncker alffwarligen till sakenn, lijke som mann will både giffwe och tage, Wij förnimme wäl hwart hädenn wij wände äre. Och vndrer oss icke lijtit, att effther j ther nijdre så när widt honden äre, att j icke länge sedenn haffwe lagt edre kundskafter vt, att få wete theris eigentlige grund och meening, och hwart hädenn the sich achtet haffwe. Gefwe Gudt, att j länge sedenn hade giffwit eder j snack och tael medt för:ne her Trwedt Gregerson, hade j vtan twil kommit vnder någen ytterligere grundt hosz honom, Synes oss godt och rådeligitt ware, att j änn nu giffwe eder till samtaels medt honom, påå någenn beläglig stäädt, Doch ther j förwarede bliffwe, att eder icke skeer någen förräderij, Så skulle j tileffwentyrs wäl förnimme något mere aff sakenn. Wij haffwe

och yttermere giffwit Peder Brae några wåre meeninger vm tette wäsende tilkenne, them han medt thett förste eder vnderwijsendes warder, tycktes oss gott och rådeligit ware, att så skee motte.

Om Frantz Treboes trääläst her Göstaffz Fougte vm skriffwer.

Thernest som eder Fougte skriffwer, och gör sich stort bekymber vm Frantz Treboes träläst etc. Så effther her är en annen handel för hondenn, som macht påå ligger att ackte, Derföre kunne wij påå thenne tijdt föge bekymbre oss j thenn sak. Menn oss synes lijkest ware, att j lathe hans eigen karl ther medt betämme, thet beste hann kan, Wijdere kunne wij intet sware ther till. Wij haffwe änn nu icke fulleligen betänckt oss, om samme Trebo skall komme tijt nidt igenn, eller eij.

Om Lars Turson han begärer til Lagman, ter till K: Ma:tt häller giller Abraam Erikson.

J skriffwe och vm en Lagman, och begäre lars Turson ther till etc. Wethe j wäl sielffwe, att Larsz Turson boer j Vplandt, och effter wårt betänckiende kan han icke wäl komme till wäge, att haffwe slijk befalning j thenn Landzänden, Menn oss synes lijkare ware, att Abraham Erichson eller någen annen godt mann, som nämbre widt honden wåre, hade tagit sich ten befalning vtöffwer.

Om tet Skipp K. Ma:tt will köpa aff Jacop Skotte etc.

Wij förnimme och, att thenn Jacop Skotte gör sich flux musig vm thett Schipp, Icke wiliendes oss thett vplathe för lijke och skääl etc. Så må han göre sich j thenn motten så wredt som han will, Schippet skole j icke lathe komme sinn kosz, icke häller lathe komme ther någenn trälest vppå, vtan änn nu ytterligere handle med honom

på lijdeligere wäger, Wij skole wäl tro, att en part aff Borgerene stinge fast oppunder medt, att han icke skall vplate oss thet, Effther en part haffwe tileffwentyrs theris godtz ther vppå. Wij wele och kunne för alle Härrer och Förster ware ther med till swarsz, all thenn stund honom biudz lijke och rätt.

Om ten Cläwes Bårdskärer, som köper Hester ter i Westergötland, och boer j malmö etc.

J skriffwe och vm thenn Clawes Bårdskärere aff Malmö, haffwer stor handling medt hester ther j Westergötlandt, Begärendes wete, hure i medt honom handle skole etc. Så känne Gudt, thett är oss fast beswärligit, att sware eder något grundtligit i thenn sak, Förty, skall man mykit clambra medt thet sälskap, som nu fatt är, wethe wij icke om thett är rådt. Menn hwad skole wij mere seije, vdi ingen landzende här j Rijket haffwer stortt ringere tilsyn waridt, änn j thenn, Ändoch wij offte och titt både muntlig och skrifftlig j thenn motten nog förmanet haffwe, och doch föge hulpit. Så är nu endelis alt för farligit, att bryte sich mykit vt med samme sälskap, som j wäl sielffwe tänckie kunne. Datum

Vadstena den 31 Junii.

Öppet bref för Lasse Myntere, borgare i Vesterås, och hans stjufdotter, att vara okrafde för hennes mans Jakob Guldsmeds efterlemnade skulder.

Riks-Registr. 1544, fol. 211 v.

Opit bref för Lasse Myntere, att honom skall ingen kräffie påå te gäld, som äre effter Jacop Gullsmedt, tenn hans Styffdotter hade. Datum Wastena. 31 Junij. Anno 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att thenne wår tro Vndersåthe och Borgere j Westerårs Lasse Myntere,

haffwer clageligen latidt giffwe oss tilkenne, hurelunde, seden hans Swåger Jacob Gulsmedt j Westerårs är her aff wärldenn lijden, och effther sich mere gäld latidt, änn hans effthertatne hustru, för:ne Lasse Myntheris Stiuffdotter haffwer betale kunnet, Och hon förthenskuld gått både iffrå husz, hemmen, löst och fast, Nu wele lijkewäl för:ne Jacobz gäldenärer gå till och fordre theris betalning aff för:ne Lasse Myntere, lijke som han skyldig eller plichtig wåre, sådane gäld att bethale, Thet oss hwarcken tycktes rätt eller skäl medt fölie, all thenn stund han sich medt ingen arffwedeel effther för:ne Jacob befattet haffwer. Derföre haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde vndt och effthertatidt, att för:ne Lasse Myntere icke skall förplichtet ware, att sware till för:ne Jacob Guldsmedtz gäld, så fierren, han icke något aff för:ne Jacobz godz eller ägedeler tagit haffwer, Vtan thet honom medt rätte och tilbörligen haffwer tilhört etc. Hwarföre biude wij wåre Fougter, tesligeste Borgmestere och Rådt j för:ne Westerårs, att the icke göre honom her emot hinder eller förfong, Vtan häller är honom och tenne wärnlöse qwinne för:ne Jacob Gulsmedz effthertleffwerske forderlige och behielpelige, så mykit mögeligit ware kann, och skäl med fölier, Görendes thervtinnen thet oss liufft och behageligit äre, Datum

Vadstena den 31 Junii.

Till Botvid Larson, befallningsman i Stockholm, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 212 v.

Swar till Bottwedt vppå Swen Kartz breff. Att han och så annerstedtz wid samme meening beställer, ther behoff är. Datum vt supra.

Wår gunst etc. The meeninger, som thu haffwer skriffwit oss till, vppå Swenn Kartz breff, behager oss

wäl, Haffwe och så latidt skriffwa honom ther till, att han thet så beställe skall. Hwar och så flerestedtz widt samme meeninger motte handlet bliffwe, syntes oss, thett skulle gåå lijke till.

Vm arbeetes folk till graffningen wid Slottzporten.

Thernest som thu giffwer tilkenne, att thu haffwer lathe[t] graffwe ther vtann för porten, ändoch thu haffwer ringe arbetesfolk, Begärendes förthenskuld, vm ther wåre något arbetesfolk till öffwerlopz påå Gripzholm, att thu motte fåå ther någen vndsättning, Och haffwe förthenskuld latit skriffwe Hareld Lake ther om till.

Vm te Knechter ifrå Östergötland.

Tesligeste som thu och lather förståå, vm the 6 rothe Knechter, som iffrå Anders Smålenninges fänicke, och the 7 roter knechter som iffrå Peder Nielson vpkompne äre etc. Så höre wij store clagemåel [öffwer them], som så drage åther och fram i landet, att the ingestedz bethale för sich, vtan pucke och truge Bönderne som the sielffwe wele, som och nu skedt är aff the Knechter som droge iffrå Östergötland, att then Biörn Bagge haffwer waridt inne medt 4 eller 5 roter hosz Ländzmannen Niels j Swerdzbro, och giort stort wold och offwerlast etc. Therföre är wår wilie, att thu samme Biörn Bagge, och the andre, som medt honom högzst j spelet wåre, ther vm alffwarligen tiltaler, och så laget, att the för sådane wold icke ostraffede bliffwe, och jw besynnerligen thenn Biörn Bagge, Schaffendes thet så, att Bonden kommer till sin betalning, för hwadt deel the ther förtärde. Så skulle och holles the Knechter före som j månedz besoldning äre, att ther the drage fram, att betale Bönderne, för hwad the förtäre. The andre årszpeningz knechter och så, att the skicke sich något när effther tilbörlighet, ther the framdrage, Så att Borgere

och Bönder bliffwe vpuckede. Ther elliest skeer, då skulle man straffe ther offwer, så andre såge ther widt. Datum

Vadstena (den 28—31 Junii.)

Till hr Sten Eriksson och Botvid Larsson, underrättelser och föreskrifter.

Riks-Registr. 1544, fol. 213.

Til Sten ock Bottwedt tijdender om the Danske etc. Att the förtenskuld bespijse Slottet och Staden, Latendes alle skipp och Galleer ware reede. Datum Wastena.

Wår synnerl.[ige] etc. Wij skicke eder S. och B. några copier tilhonde, ther aff j förnimme, hwart häden wij wände äre med wåre granner the Danske. Och är nu tette her, thett wij länge seden sagt, och offte nog vmtalet haffwe. Såå är och vdi sandhet, att allestedz vdi Danmarch är vtropet fridt emellen Keijseren, Danmarchz och Norigis Rijker, Menn wij och tette Rijke bliffwe ther hwarckenn nämpde eller tänckte. Så äre ther och vtöffwer 100 eller 200 Hollender kompne inn j Sundet, och hijt inn i östersiön, Och lijkewäl bliffwer alt Krigzfolket så nu som tilförende ther vppehollit, och sätties flux vtöffwer hijt inn i Schåne, Giffwe wij eder sielffwe till betänckiendes hwadt grund ther vnder är. Hwarföre råde, biude, och högeligen förmane wij eder, att j lathe befäste och befettalie Stocholms Slott och Stadt, lijke som j wilde både giffwe och tage, och wänte eder en belägring. I wele och så lathe wåre Galleer och Schipp, både store och små ware tillreede, Sammelunde wårt artelarij, och alle andre krigztilbehöringer, Och skicke budt vtöffwer till Finnlandt, att wij fåå folket tilhope igen.

Om Jacop vhon Costen.

Och effther thenn Jacop vhon Costen är så förrättligen rymbd, fruckter oss nog, att han icke alleene haffwer waridt vm rådt, vtan wäl flere, ee hwar the finnes igenn medt honom, Kan och skee, att samme Kostnis haffwer hafft något hemmeliget förstondt medt thenn Tommes vhon Ellinger, och haffwer så fruchtet sich bliffwe rögd oppenbaret genom honom, och är der medt affwijken, Eller och, att han haffwer giort oss något förräderij påå wårt skytt och artelarij. Och förthenskuld biude wij eder, att j wele granneligen beszee och ransake wårt Schytt, och holle rekenskap hwad som tilstädes är, eller icke. Och effther wij höre, att samme Kostnis är fongen tilbake igenn, att j wele tänckie till, icke så slätt lathe rätte samme Kostnis, vtan skapeligen lathe förhören, som en slijk Förrädere bör hörd bliffwe.

Att te ackte sich for ten M. Påwel, Niels Hässe och Tommes von Ellinger.

Wij haffwe och en tunn loffwen till thenn M. Påffwel och hans bygning, effter han haffwer mykit waridt i handel medt thenne Kostnis, Wåre gott att j wilde see wäl till med honom och hans bygning.

Sammelunde thenn Niels Hässe, som tijt med hustru och Barn inkommen är, att j szee eder wäl och wijszligen före medt honom, att han icke på något förräderij och skalkhet hijt inskicket är. Förty thet pläger ware wåre granners prachticker, när the wele haffwe något förhänder emot oss, då skick[e] the sådant sälskap inn för sig, hwicke sedenn giffwe them all kundskap vnder ögen, när the theris ansläge och prachtiker bruke och fullfölie wele. Terföre är och rådt, att j tänckie ther till. I wele icke häller sättie stor tro och lijt till then Tommes vhon Ellinger eller hans Supplicatie, Tet är doch icke annet änn skalkhet och förräderij, thet han far medt, Vtan lather

honom bliffwe sittiendes wäl förwaret, som en slijk Böszvicht bör förwares, till tess mann wijdere ther om förtänckt bliffwer. Och hwar thenn Hans Wlff haffwer waridt j handlingen medt, då later honom ingelunde niute borgen, vtan lathe honom och så wäl förwares.

Om ten Jören Fasehult.

Then Jören Fasehult skole j ingelunde lathe passere aff landet, som i acktet haffwe, effther han så skambligen nu på nytt haffwer forderffwet thenn arme menniskie som han företog(!).

Att the rådslå, om tet är rådeligit att läggie alle Galleerne wid Elsznabben.

Oss syntes icke häller orådt wara, att alle wåre Galleer motte ware tilhope, och liggie med alle krigztilbehöringer wid Elsnabben. Förty oss twiler intit, hwar för:ne wåre granner haffwe något i sinnet och wele bruke theris anslege emot oss till siösz, Då wele the först vinnläggie sick, att tage thenn hampn inn. Derföre må j ware ther om till rådtz medt flere, hwad eder synes nyttegest och rådeligst ware j sakenn. Tet ingelunde försumendes.

Vadstena (den 28—31 Junii).

Till hr Erik Fleming i Finland, underrättelser från Danmark, och befallning att öfversända krigsfolket till Sverige, samt att låta bygga espingar för flottans behof.

Riks-Registr. 1544, fol. 214 v.

Til her Erik Fläming en Copia om några tijdender iffrå te Danske wåre granner. Att han förtenskuld skynder hijt alt tet krigzfolk ter är j Finnland, vndentagendes the Smålenske aff Dackens eigit sälskap ter äre. Datum Wastena.

Wår synnerlige. Wij haffwe föge tidt eller stunder, att skriffwe eder något i längdenn till, hure läglighetterne sich nu begiffwe, Menn wij sende eder her inne-

lucht några Copier, ther aff worde [j] förnimmendes hwadt Klockan är slagenn, och hwadt tro och loffwe oss wijderfars aff wåre granner the Danske, Ändoch intet angrep änn nu skett är, doch aff sådane och andre flere slijke handlinger och förmodinger föge gott till förmodendes etc. Hwarföre är wår wilie och begärenn, att j oförsumeligen wele skynde alt wårt Krigzfolk, som ther j Finnlandt förlagde äre hijt vtöffwer, vndentagendes så monge Smålenninger, som j tette vproor medt Dackens sälskap lopit haffwe. The andre som elliest äre tagne j tienistenn ther i Smålandt, och aff Dackens eigit sälskap icke warit haffwe, the måge wäl komme hijt vdöffwer medt. Käre her Erich j wele ingen försumelse tage her före, Förty, att då wij haffwe folket tillsammens och wåre Schipp, Galleer, och andre krigzrustninger färdige, då hoppes oss nest Gudtz hielp her finnes godt råd, Menn är Folket skingret, då är stor fara, som j wäl sielffwe tänckie kunne. Wij ackte och haffwe alle wåre Galleer liggiendes vte widt Elsznabben, Effther oss twiler inthet, hwar the wele göre oss något offwerfall till siösz, då biude the sich först, att tage thenn hampn inn, som j och wäl sielffwe tänckie kunne. Derföre haffwe wij folket her behof.

Att han later göre en hop Espinger j Finlandt, såsom K: Ma:t her bestyrt haffwer.

J skriffwe oss till nu nyligest, och rådde till, att wij wele lathe göre en hop Äspinger, Galleerne till vndsättning etc. Så behager oss samme edert rådt icke ilde, och haffwe förthenskuld bestält på thenne sijdenn så mykit j thenn motten, som her beställes kann. J wele och så ther j Finnlandt hosz Fougterne och Befallningzmennen som lägligheter haffwe, lathe bestyre sådane Espinger, att the och så oförsumeligen göre wele. Och skicke wij eder her medt ett fulmachte breff till Fougterne, att hwadt j them befale j thenn motten, skole the bestyre. Datum

Vadstena (den 28—31 Junii).

Till Jöns Knutsson, m. fl. skeppshöfvidsman, kallelse att infinna sig hos konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 215 v.

Til Jöns Knutson, Jöns Wäsgöte, Torsten Salmundson, Anders Wäszgöte, Bärtill Jönson, Göstaff Fincke, och Erick Spore etc. att te giffwe sik till K: Ma:tt. Datum Wastena.

Wår gunst etc. Som j wäl szeeneste hört haffwe, att när Härremötet stodt i Westerårs, bleffwe j förordnade med några flere gode menn, till wåre Schipz Höffwidzmenn, Så att hwar något påå komme kunne, då skulle j ware oss och Rijkit altijd wederreede, och lathe eder bruke, och wälwillige befinne, vdi wåre och Rijkisens anliggiende saker, och besynnerlige att före wåre Schipp och Galleyder till siösz, ee när, och hwart wij them skicke wele, som för är sagt. Hwarföre, effther wij nu höre så sielsinde tidender wancke, och grunckes på alle sijder vm oss, Så att mann härnest icke wet, för hwem mann skall tage sich tilware, tycktes oss gott ware, och biude eder allesammens för:de gode menn, att j hwar widt sitt nampn, wille giffwe eder oförsumeligen hijt vdöffwer till oss, Effther wij nu äre til sinnes, att lathe vtruste och förskicke till siösz några aff wåre skipp och Galleyder, till att förekomme allehonde fara, ther ingen ringe macht påå ligger. Datum

(Vadstena den 31 Junii?)

Till Sten Eriksson och Botvid Larsson om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 217 v.

Til Sten Erikson och Bottwedt, att te Smålenninger, som icke haffwe waridt j Dackens sälskap, måge komme hijt öffwer. Tesligeste att te late skrifwa her Erick Fläming till, att han later haffwe grann vpsyn med ten andre tiuffwehop. Datum

Wår gunst til.[förene] etc. Som wij skriffwe eder till, j thett annet breff, som i går affärdiget bleff, S. och B., att i skulle haffwe Folket alt till sammens, och förskriffwe thett Folk iffrå Finnland igenn, vndentagendes the Smålenninger. Så må j änn nu ware ther vtinnen förtänckte. Doch är wår meening så, att the Smålenninger, som icke haffwe warit medt thett Dackesälskap, måge wäl komme hijt vtöffwer medt the andre, Menn thenn annen tiuffwehop måge j lathe bliffwe ther qwarre, och skriffwe her Erick Fläming till och flere, att the lathe haffwe godt acht och tilsyn medt samme sälskap.

Item Copia aff Peder Nielsons breff och några andre, tem tilhonde etc.

The Copier, som och rördes vm j thett annet breff, wij sende eder j gåår, medt tin Draffwant, Steen, skicke wij eder her innelucht tilhonde, med en annen Copia aff ett Sendebreff, som wår Fougte Peder Nielson tilskriffwit är, Ter aff förnimme j och hwadt Clockan slagen är. Ther j och så alffwarligen wele tänckie till, som aller störste macht på ligger. Datum

Vadstena (den 31 Junii?)

Öppet bref för Hans Bårdskärare i Vadstena på frihet för gästning.

Riks-Registr. 1544, fol. 217 v.

Opet bref för Hans Bårdskärer j Wastena, att wara frij för all gästning, till en behaglig tijdt. Datum Wastena.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff wår synnerlige gunst och nåde haffwe vndt och tillatidt, och nu med tette wårt opne breff vnne och tillate, thenne wår tro Vndersåte Hans Bårdskärere, Borgere vdi Wastena, att han må och skall (. oss till en behagelig tijdt .) ware frij för all gästning, vdi för:ne wår Stadt Wastena, Anseendes att han sich haffwer wälwillig finne och bruke latidt, ee hwar wij haffwe hafft honom behoff. Hwarföre biude wij wåre Fougter etc. Datum

(Vadstena den 31 Junii?)

Stadfästelsebref på jordebyte mellan Måns Månsson i Jönköping och Jöns Pedersson (Hiort) på Rödenäs.

Riks-Registr. 1544, fol. 218.

Ratification pååt ett jordeskiffte emellen Mons Monson j Jönecöping och Jöns Pederson pååt Rödenääsz. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effther thenne wår tro Vndersåthe och Borgere j wår Stadt Jönecöping Mons Monson haffwer oss tilkenne giffwit och berättet, hurelunde han för bättre tillfälle och läglighet skuld, haffwer giort ett lagligit jordeskiffte med en Frälsesmann och wår Vndersåthe benempd Jöns Pederson pååt Rödenäsz j Agunnerydz sockn, och bytt sich ene Frälsesjord till,

liggiendes i Jönecöping, nordan torget, emellen Siögatan och Aren guldsmedtz gård, för ett halfft jordestycke j Ååketorp, liggiendes j Tweete härede, vdi Rugberga sockn, ther han plägede årligen göre oss och Cronon sin rätte årlige skatt vdaff, Som är ett halfft pund Smör och 2 fodringzhester. Så effther the lagligen haffwe bewilliget och föreent sich, påå både sijder, vm för:ne Jordeskifte, haffwe wij af wår synnerlige gunst och nåde vndt och samtyckt, att samme byte them emellen skee motte. Doch medt såå skäl och förord, att Cronones rätte skatt och ränte skall göres oss årligenn rätt och redeligen vt aff thenn jordenn, som j Jönecöping ligger, och nu igenn vnder Schatten kommer, lijgewiss som vdaff en annen skattejord pläger göres, som för:ne Mons Monson vtgiffwit haffwer. Hwickit wij giffwe wåre Fougter och embetzmen tilkenne, och alle andre etc. Datum

Linköping den 1 Julii.

Privilegier för bergsmännen på Hammarsberg.

Riks-Registr. 1544, fol. 219.

Prewilegier för the Bergzmen wid Hammerzberg etc. Datum Lincoping, prima Julii. Anno etc 48 [ɔ: 44].

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effther Bergzmennen, som byggie och boo vppå Hammersberg, haffwe clageligen för oss berättet och tilkenne giffwit, och [ɔ: att] the Bönder som byggie och boo något längre iffrå Bergit, smijde mykit förfalsket och ogilt ståål, Säliendes thett Almogen för gott och gilt, them som rätte Bergzmenn äre, och widt bergit byggie, påå halsen, och till ett ondt rychte. Terföre haffwe wij nu aff wår synnerlige gunst och nåde vndt, tillatidt, och samtyckt, som wij och nu her medt vnne, tillate, och samtyckie, att inge andre måge eller

skole smijde, eller vtsälie något ståel, vtan allenest the som Bergzmenn äre och widt Bergit byggie och boo. Ääre och några, som wilie och lust haffwe att bruke Bergit och stålsmijde, the måge flyttie sich till Bergit och bliffwe Bergzmenn, sedenn skole the och så, lijke som andre Bergzmenn, niute alle Bergzpreuilegier och frijheter. Doch skole the göre oss och Cronone ther vdaff thenn tilbörlige skatt, som the oss, effter Swerigis lag, och en godt gammel sedwane plichtige och skyllige äre. Hwar och några Bönder ther inne på Bergit byggie och boo, som icke wele bruke Bergit, The måge anthen flyttie sich täden, eller och bliffwe Bergzmenn. Ther hwar och en sich effther rätte må.

Så haffwe wij och aff synnerlige gunst och nåde taget och anamet, som wij och nu med tette wårt opne breff tage och aname för:ne Bergzmenn påå Hammersberg vdi wårt Kong:e hägn, beskydd och förswar, med alt thett the äge, rörligit och orörligit, för alt offwerwold och orätt. Och haffwe wij tesligeste tilskicket, förordnet, och tilbetroedt thenne wår tro Vndersåte Niels Larson j Måsze, att han wår Bergzfougte ther påå Hammersberg ware skall, Ramendes och sökiendes ther wårt och Cronones bäste. Hwarföre biude wij eder Dannemen alle, meenige Bergzmenn, som byggie och boo vppå för:ne Hammersberg, att j äre för:ne Niels Larson påå wåre wägne lydige och hörige, vtgörendes vdi gode reede, thenn ränte och rättighet, som j oss vppå Cronones wägne årligen pligtige äre. Biudendes tesligeste wåre Fougter etc, att the icke göre för:ne Bergzlag her emot hinder eller förfong, widt wår ogunst. Datum

Linköping den 1 Julii.

Till Sten Eriksson om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 219 v.

Til Steen Erikson swar etc Datum vt supra.

Wår gunst etc. Som thu skriffwer Steen, och giffwer tilkenne, att Adelenn är forskreffwenn till Stocholm, ther thu wilt giffwe them sakenn grundtligen tilkenne, och höre theris sinne och meening, Rådendes och såå, att wij wille skicke några gode menn nidt till the Smålenninger, som medt the smålendzske bönder handle kunde etc. Så wele wij, medt tesse gode menn, her hosz oss tilstäde äre, ther om effther lägenheten förtänckte ware.

Jtem att te ingen större peningz förspilning göre på folk, änn te 900 mark, haffwendes all sak i god achting.

Tu berörer och, att Bottwedt och tu haffwe vpskicket 900 march till Niels Jäsperson, att han skulle antage något mere folk med vppe j Dalerne etc. Så må thet bliffwe så ther widt. Dett man och skulle göre någenn yttermere eller större peningz förspilning, för änn man yttermere får wethe hure skallen går, synes osz föge behöffwes. Förty wij förnimme wäl aff alle tijdender, som oss nu nylige tilhonde kompne äre, att wij ju äre med intagne vdi samme handell. Doch haffwe wij ett stort betänckiende, att the så längie förholle oss samme handell, och äre i thenn fruchtan, att när sakenn kommer ther hädenn, att the Danske skole läggie Konung Christierns döttrer vdaff, med thenn brudskatt, som nu sigx, på thenn härredag, som widt tette pass vdi Köpenhaffn holles, förhandles skall, att the worde oss dåå icke försumendes, vtan skuffwe oss dåå thenn störste peninge Summe påå halszenn. Och när oss icke lägligit är, att danse alt effther

theris pijpe, dåå göre sich tileffwentyrs orsak emot oss, och haffwe så folket widt hondenn, och drage oss så vtöffwer, förr änn wij wethe ett ord vdaff. Derföre måge j änn nu haffwe wåre saker vdi godt acht, Doch görendes tenn ringeste peningz förspildning, som mögeligit ware kann.

Om ten skärmysel Niels Grabbe med Rysserne giortt haffwer etc.

Tu lather och förståå, att Niels Grabbe haffwer latidt med the Smålenninger hollet en skärmysell medt the Rysser, och lagt en hop nidt aff thom. Så wethe wij icke fulleligenn, hwadt wij ther om seije skole, eller hwadt rådt thett är, att han sådant beställer, Doch hwart skall mann hädenn, the haffwe sielffwe giffwit nog orsak till. Ääre wij och altijd så blödige på thenne sijdenn, att wij altijd lathe them bruke hijt inn vpå oss tilförgeffwes, alle the förrädere stycke the wele, wethe wij icke häller, vm thett wåre rådt. Måå nu sakenn såå hängie och blöde, till tess mann wijdere ther om förtänckt bliffwer. Thett wij och skulle mykit skriffwe Storförstenn till, för änn wij yttermere beskeedt iffrå Grabbenn, hure samme skärmysell skedd är, bekomme, eller hure thett haffwer sich medt thett Ryske Sendebudt, som Bottwed skreff seenest vm, hijt inn wilde, Kunne wij icke wäl göre. Måå j änn skriffwe Grabben till, att han oförsumeligen skriffwer oss vm alle lägenheter.

Att han later M. Påffwel göre ett förstäck j Vpsale. Item om hans besolding.

Som thu och giffwer tilkenne, att thu och M:ter Påffwel haffwe waridt j Vpsala, och beseet thenn lägenhet, Begärendes wethe, om han skulle lathe göre oss ett förstäck ther vppå etc. Såå szee wij gärne, att så skeer. Kunne icke häller wäl rätte oss ther effther, med minne så bestält bliffwer. Och haffwer samme Påffwel skriffwit

hijt till wår Secreterer Clemmet Schriffwere, Beclagendes och beswärendes sich fast och högt, som j måge szee j tette inneluchte breff. Wethe wij icke hwad ther vm j sanning är. Menn om honom wijderforsz något offwer rätt eller skääl, att mann och lägger ther böther vppå. Hwar mann och förnimmer, att han gör något gagn och beständigt wärck, då äre wij tilfridtz, att hans besoldning må förbättres medt 100 march, och någen fethalie till the 300 honom tilförende tillsagt är. Doch behöffwe j föge lathe förmerckie eder för honom, att wij ther om något skriffwit haffwe, Vtan elliest handle för eder sielffwe. Datum

Linköping den 1 Julii.

Till fru Elsa (Påvelsdotter Laxmand) om de till hennes gårdar undflydde Småländingar, hvilka der skyddas.

Riks-Registr. 1544, fol. 221.

Til Fru Elsze om the förrädere, som j Dackens sälskap warit haffwe, och till henne rymbde äre, att hon later samme sälskap komme tillstäde, för rätte, att sware för sig. Datum Lincöping. Prima Julii. Anno etc 44.

Wåår sunnerlige gunst altijd tillforende etc. Käre Fru Else, wij wele icke dölie för eder, hurelunde någre wåre gode menn, och ärlige gode Qwinner aff Adelenn vdi Smålandt, haffwe högeligen beclaget sich för oss, att j tette framlidne Smålendske, ochristelige vbestondt, äre theris Slächt och wäner vredeligen och skambligen aff dage tagne, theris godtz och äger bortstolet och röffwed, och gårderne en partt vpbrände, och somme platt j grundenn elliest förderffwede, aff hwickit sälskap som sådane förrättlige handlinger bedriffwit haffwe, äre en part påå edre gårder, och hosz eder vppeholdne, beskyddede, husede, och hemmede wordne. The ärlige gode menn och Qwinner, som sådane

oförwinnelig skade och förderff lidit haffwe, till intit ringe förtreet och skada. Hwarföre the ödmiukeligen begäredt förskriffwelse till eder, pååthett them motte wijderfares rätt och skäl offwer slicht förrättligit sälskap, Hwickit wij med ingen foge eller billighet them affslåå eller wägre kunde. Sååkäre Fru Elsa, effther j wäl wethe, att Rijkerne emellen enn wänlig handell och Contracht giordt och gongenn är, Så att ingen partenn bör eller skall vppeholle thenn annendz Fijende och wijderwärtige, honom till skade och vnder ögenen. Tesförutann så haffwe j och hafft ett swenskt blodt vdi eders seng, och änn nu dagligenn niute och haffwe mykit gott her i Swerige. Försee wij oss, för sådane orsaker skuld, att j heller skulle ware thenn ther sådane wår och flere gode mendtz förtret, skade, och förderff, billigt skulle till hiertet gåå lathe, och heller hielpe till, att sådant förrättligit sälskap motte bekomme theris förtiente straff, änn att the vndkomme, eller aff wägen vndstinges eller fördölies skulle. Hwarföre är wår kärlig begärenn, att, ther något slikt sälskap finnes hosz eder, som i tette Smålendzske vpror ther j Småland regeret och sich så ochristeligen skicket haffwe, att j wele göre som en ärlig Qwinne, och lathe holle och hindre them tilstäde, till tess the gode menn, som them i någen motte haffwe till att tale, kunne bekomme tilbörlig rätt och dom vtöffwer them. Tervtinnen göre j oss synnerligenn till wilie. Wij wele och altijd vdi all gunst och nåde sådant medt eder förtiäne och förskulle. Och begäre gärne, att j wele giffwe oss ett alffwarligit och tilförlateligit swar, ther wij och the annet gott folk kunne haffwe sig att rätte vtaff. Gudt eder befalendes.

Linköping den 2 Julii.

Till Botvid Larsson i Stockholm om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 222.

Swar til Bottwedt om ten Hollender, som nu j Skären kommen är medt Salt, Wijn, och annet, att han och Steen handle medt honom om te krydder han haffwer och Cläde. Saltet ackter K. Ma:tt intett. Att the och ingen Spannemåle late honom få för sine warer, vtan peninger eller andre warer etc. Datum Linköping. 2 Julii. Anno etc 44.

Som thu skriffwer, att thenn Hollender Dirick Johanson är kommen medt Schipp och godtz i Schärenn. Och är hans ladning en hop Salt, och något Caprica win, Tesligeste gott Sucker, ingefer, nägelker, muskather, och andre slijke krydder, medt några stycker grofft cläde, Begärendes wethe, om wij någen deel aff samme godtz till wårt behoff beholle wele, och hure myken rog i skole giffwe för tunnen Salt etc. Så effther wij icke tro kunne, vtan att [wij] medt salt jw nottorffteligen besörgde äre, så komme och medt tijden flere Hollendere tijt in, effther seeglatzet är löst wordet, Så att man altijd kunde bekomme så mykit Salt för ett mögeligit köp, som mann haffwer behoff. Derföre äre wij tilfridtz, att thu vplather Borgerene samme Salt nu förhondenn är, Doch haffwendes vpseende medt, hure the köpslage, att thett motte gåå lijke till, Och synes oss icke rådt ware, att mann tillather honom Spannemåle. Wij såge fast häller, att j handlede medt honom på andre warer eller peninger, för hwad godtz j aff honom, pååwåre wägne, aname, Tesligeste och så Borgerne pååtheris sijde, Effther sädenn är her hosz oss, wid tette pass fast dyr, och litit till fongz, Wethe icke häller, hwad gudt will göre aff tette Gudz lån påå

Ååkerenn ståår, för tenn swåre wäthe, som gudt tette landt nu medt straffer. Såå må Steen Erichson, du, och flere, som tess förstondt haffwe, handle medt honom påå både sijder thet beste j kunne [finne] skäligt wåre. Wij hade och wäl behoff aff thett Sucker, Tesligeste Jngefär, Canel, neglicker, och andre slijke krydder, them mann dagligen vdi wårt Köke behöffwer, Menn muskater och muskateblomer achte wij föge. Doch må mann tage någre pund ther aff.

Att han handler med honom om tett groffwe cläde för:ne Köpswen haffwer.

Och effther j wäl wethe, att wij haffwe en stor hop grofft cläde behof till the monge årspeningz knechter, Bådzmenn och annet folk som wij vnderholle, som thett Register Cammerrådet oss seenest skickede förmälder. Derföre må j och handle medt honom vm thett grofwe Cläde, att j kunne fåå thett för ett skäligit köp, Bethalendes medt hwadt deel j kunne komme åstadt föruthan Spannemåle.

Item att han köper något aff tet Capricawin om tett gott är.

Tett Capricawin tu skriffwer vm, haffwe wij intet förstond vpå, wethe icke heller, heller haffwe hörtt, hwadt thett skall ware för win. Doch hwar thett är gott win, och för skäligt köp, wåre wij tilfridtz, att j beholle ther en hop vtaff, effther thu sielff wet, att wij haffwe icke för stort förrådt j wåår winkäller.

Om murningen.

Tu begärer och wethe, om the Tre Croner skole täckies medt Kopper Effter murningen är all till reede, och spärwercket vpsatt. Så hade föge waridt förnödenn, mykit att förspörie tich j tenn mottenn, Effther thu west

doch sielff wäl, att jw bätter thett tilpyntet bliffwer, ju heller wij thett szee, att thett bliffwe och såå medt någet thet som warafftigt wåre, täckt, Så må thu lathe haffwet för händer, ju förre ju bätter, påå thett thenne store wäthe icke förderffwer alle bielker och hwalff inne j tornet, och hwadt som nu nyszmuret är. Tu wilt icke aleeneste tänckie till med taket, vtan och tornet motte altsammens, smockt renoueret och vppinnet bliffwe vthan till, synnerligen nidt widt fothenn wäl förwaret, som alder störste macht påå ligger. Wij såge och fast heller, att ther bliffwe några annerstedtz täncht till ett fongetornn, antenn att någenn aff the gamble källere bliffwe ther tilpyntede, eller någen annerstedz ther lägligit wåre, Så kunde mann seden bruke samme torn till någen annen nytte. Datum

Linköping den 5 Junii.

Försvarelsebref för borgaren i Linköping Håkon Bengtson.

Riks-Registr. 1544, fol. 223 v.

Förswarelsze breff för Håkon Bencktson i Jönecöping. Datum Lincöping. 5 Julii. Anno etc 44.

Wjj Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff wår synnerlige gunst och nåde, haffwe taget och anamet, som wij och nu medt tette wårt opne breff tage och aname thenne wår Vndersåthe och Borgere i wår Stadt Jönecöping Haken Benctson vdi wårt Kong:e wärn, hägn, fridt, och förswar, besynnerligenn till att hägne, wärne, och försware honom, och alt thet hann äger, rörligit och orörligit, för alt offwerwold och orätt. Biudendes förthenskuld alle, eehoo the helst äre, eller ware kunne, som för wåre skuld wele och skole, göre och lathe, och synnerlig the gode menn aff Frälset, eller andre, som han haffwer någen trätte medt, att the icke göre honom her emot hinder eller förfong, Vtan hwadt the haffwe honom till att

tale att thett sker medt rätte, och effther Swerigis lag, Så frampt the wele vndwijke wår ogunst, och thet straff, som lagen vtwijse. Ther hwar och en sich effther rätte haffwer. Datum

Linköping den 6 Julii.

Till fogden i Marks härad, Niels Munk, om smörskatten, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 223 v.

Niels Munkz swar om smörskatten etc, att han later Bönderne giffwe vt samme smör, tagendes terföre inge peninger, för tett knark, som ther effter fölie pläger. Item att han later komme smöret til Nylödze att föryttret ther. Datum Lincöping. 6 Julij. Anno 44.

Wår gunst etc. Tu skriffwer, Niels, och begärer wethe, om Bönderne skole lösze smörskatten, och att tu kunde handle på thet lämpeligste, att the gåffwe 2 march ortuger för pundet etc. Så synes oss thet kann föge drage, att Bönderne lösze samme smörskatt. Förty om the änn sielffwe tilbiude eller wele giffwe oss något när lijke therföre, så skeer thett doch lickwel icke vtan knarck, som mest altjdt skee pläger, ther the äre tilsammens j gestebudt eller elliest, då lathe the sich altijd höre, Jaa, Gudt bättre oss, nu skole wij giffwe så mykit för ett pundt smör, som wij tilförende gåffwe för 2 eller 3, och göre sich så theröffwer fast onyttige. Och sådant att förekomme, synes oss lijkare, att the vtgöre thet them medt rätte bör j smör. Wij fåå ändoch wäl lijke föret aff androm, theris knarck förutan. Så må thu wäl haffwe titt budt ååt Nylödese, latendes ther förhöre, hwadt smöret gälder, Och hwar mann får ther skäl, som wij icke anners tro kunne, då mottu late kommet tijt.

Om en lyckie etc. Item ett mak till K: Ma:ttz behoff.

Thenn Lyckie thu lagt haffwer vnder Orreholmen, äre wij tillfridtz medt, att thet bliffwer ther widt. Och säge gärne, att wij, anten ther eller annerstedtz, ther lägligit wåre, motte medt tijdenn få ett hus j thenn landzändenn, ther wij och kunde ware vdi, när wij tijt komme, Wåre gott, att thu och flere wåre Befalningzmän wille tänckie ther något till.

Linköping den 6 Julii.

Till hr Birger Nielson om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 224.

Swar til Her Birge om the peninger han sende till K: Ma:tt, them H. N. haffwer aname latet. Datum vt supra. Lincöping. 6 Julii. Anno 44.

Wår synnerl.[ige] g. t. etc. The peninger, såsom j oss medt eders tienere förskicket haffwe, her Birge, haffwe wij latet aname på en Rekenskap.

Är K: Ma:tt tilfridtz, att the bönder få dag till hösten som borgede tet malt etc af H. N.

Som j och lathe oss förståå, att the bönder, som toge wårt malt i Surcöping, äre begärendes dag till höstenn, att bethale och wijderläggie oss samme malt igenn. Såå äre wij ther medt tilfridtz, till tess Gudt will the fåå någen vndsettning aff Åkeren.

Item te 2 skip aff Strålsund ok Wesmer måge ware tulfrij.

Som j och begäre wethe, om the 2 skipp, som kompne äre iffrå Strålsundt, Wismer, och till Westerwijk, skole vtgöre

tull, eller eij etc. Så effther thett kan föge förslåå, äre wij tillfridtz, att j effterlate them samme tull, så frampt wij tiene ther tack vpå.

Att han inge feete warer later före aff landet.

The feethe warer, smör och flesk, som j skriffwe om, kunne wij ingelunde tilstädie att the föres aff landet, effther thenn lägenhet mann nu anseer och förnimmer. Datum

Linköping den 6 Julii.

Till hr Johan Turesson och Svante Sture, om underrättelser från Danmark, utrustning af flottan, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 224 v.

Til her Johan Turson och Swante Sture om te tijdender iffrå Danmarch etc, Att te förtenskuld haffwe all ting i godt achtung, skyndendes sich till Stocholm, och meddeele the andre gode menn teris gode rådt, och Schepenn med alle krigztilbehöringer motte tilreede göres. Datum vt supra.

Wår synnerlige etc. Käre her Johann och Swante, giffwe wij eder tilkenne, att thet folk, som haffwer j long tijdt leeget i Danmarch, och ther wij altijd haffwe hafft vmhoge före, att något ondt skulle ther medt stämples inn vppå oss etc. Så kunne wij icke dölie för eder, att medenn wij haffwe nu her i Östergötlandt waridt, haffwe wij mest hwar dag bekommit tijdender, både aff wåre eegne Fougter, tesligeste aff her Göstaff Olson, och alle the köpmenn, som och ther nijdre warit haffwe, tesligeste the köpmenn, som aff Tysklandt, och till Stocholm kompne äre, alle haffwe the tael och rychte, j så motte, Att thenn sak emellen Keijserenn och Kongen i Danmarch är förlijkt, och medt sådane welkor, att gamble Konung Christiern

är lösz wordenn, och skall haffwe en part aff Danmarch, som är Siälendt, Fyn, och Stormerenn, och wår Swåger thenn vnge Konung Christern skall beholle Juttlandt. Och wij äre icke häller förgättne wordne, som want är, mere till thet onde, än thet gode, och thett krigzfolk ther är, är till gamble Konung Christierns hondt, och som en almennig meening är, till att offwerfalle oss medt. Hure tro, loffwe, breff, segell her medt achtet bliffwer, thet må thenn ewige Gudt sich offwer förbarme. Och för sådane farlige lägligheter skuld är wårt rådt och höge betänckiende, att i och flere gode menn aff adelenn wele förstärckie eder, med al thenn mackt j någentijdt kunne affstädt komme, både till hest och foot, och ware till rådtz medt hwar annen, hure, och medt hwadt skickelighet man må tage emot fijenderne, till land och wattn, hwar så behoff görs, och vmtränger. Wåre och intit orådt, att i och några flere gode menn gåffwe sich åt Stocholm, hielpendes till medt rådt och dådt, att wåre Schipp, Galleer, skytt, och alle andre krigztilbehöringer, motte aldelis bliffwe tilreede giort och färdigt, Sammelunde och Slottet och Stadenn nottorffteligen befästet, eehure alle lägligheter sich tildrage kunne.

Item om Schytterne på Nycöping.

Vm wåre Schyttere och hester ther hosz eder påå Nycöping äre, kere her Johann, haffwe wij befalet wår Fodermarsk Lasse Pederson, att han skall förskriffwe så monge aff them, som theris hester på stall ståendes haffwe, ått Stocholm, medt theris hester, och the andre som theris hester vtslaget haffwe, måge drage åt Gripzholm. Doch så, att j beholle ther 3 eller 4 aff them, som kunne haffwe ackt och tillsyn med theris hester som vtslagne äre, att the icke förderffwede bliffwe, Them j och på någen tijdt medt mat och ööl, effther skälighet, försorge wele. Datum

Linköping den 6 Julii.

Till Anders Eriksson om mjöl, som han sändt till Salberget, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 225 v.

Swar till Anders Erichson, om the 2 lester Rogmiöl, och 4 spen, som han till Salebergit haffwer komme latit etc. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkenne, Anders, att thu haffwer vndsatt Bergzlaget medt 2 lester och 4 spenn Rogmiöl, Begärendes [wethe] hwad tu skallt tage för spannen etc. Såå förundrer oss att thu icke haffwer vndsatt honom något mere, effther oss intet twiler, ther haffwer ju waridt mere Spannemåle till afflattz påå gårdenn. Tu wilt och så wethe aff oss, hwadt spannen skall gälle, thet oss och förundrer, Effther thett är nu icke tijdt spörie effther hwadt spannen skall gälde. Tu weest doch wäl sielff, hwadt spannen galt j winters, Wijdere wethe wij icke sware tich j thenn motten.

Om tett ocker landboerne skole giffwe honom påå tet Korn han tem vndsatte.

Som thu och lather förståå, att thu haffwer vndsatt en part aff the Landboer, som vnder gårdenn liggie, någre pund korn, vnder sådantt welkor, att the skole giffwe tich åcker igenn, som är hwar tridie spann. Så westu sielff, att wij tich sådant icke befalet haffwe. Hwarföre må thu tage igenn spann för spann, och icke mere. Hwar Wij annet befinne, eller thu sökier tin egenn fördeel, då skall thu förtiene ther föge tack vpå. Ther rätte tich effter.

Linköping den 6 Julii.

Förläningsbref för Lasse Pedersson på Villstads s:n i Vestbo härad, Småland, på behaglig tid.

Riks-Registr. 1544, fol. 226.

Förläningzbreff för Lasse Pederson pååå Wijelsta sockn i Wäsbo etc. till en behagelig tijdt. Datum Lincöping. 6 Julij. Anno 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff synnerlige gunst och nåde, så och för wälwillig tro tienest, som thenne oss Elskelig tro tienere och Fodermarsk Lasse Pederson etc. haffwe vndt och förlänt, som wij och nu vnne och förläne honom, (. oss till en behagelig tijdt .) Wijelsta sockn, liggiendes i Wäsbo, med all Kong:e ränte och rättighet, som ther årligenn affgåå pläger. Sammelunde alle Kong:e och biskopz saker, Tesligeste thenn årlige fodring och Biskopz gästning, som ther årligen falle pläga etc. Hwarföre biude wij eder Dannemenn alle, meenige Cronones skattskyllige Bönder, som byggie och boo j för:de Wijellsta sokn, att j ingen annen, vtan för:ne Lasse Päderson, pååå wåre wägne sware till eder skatt, och andre vtskyller, som j oss pååå Cronones wägne medt rätte skyllige och plichtige äre. Wij haffwe honom ther emott strängeligen budet och befalet, att han skall eder Dannemen alle widt lag, rätt, och rättwijse etc. Datum

Linköping den 8 Julii.

Till Måns Nilsson, om biträden för arbetet inom kongl. räntekammaren, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 226 v.

Til Mons Nielson, om thenn hielp han begärer till sin Registers ordning etc, ter om han må tale Lars Orgelekere till, eller tage aff Scholestuffwen någen. Datum Lincöping. 8 Julij. Anno 44.

Wår gunst etc. Vtaff tin skriffwelse, Mons, haffwe wij förstått, att thu tich beclager, och beswärer, medt thenn Registers ordning, som wij vdi wår RänteCammer wele hollit haffwe, Giffwendes tilkenne, att thu thett vtan någen medthielp icke wäl göre kant etc. Så äre wij wäl tilfridtz, att thu förskaffer tich någenn tilhielp, som förstondt vpå Rekenskap haffwer, antingen aff wår Räkninge-Cammer, Förhandlandes medt Larentz Orgelekere ther om, eller och några andrestedtz aff Scholestugerne, att thu them bekomme kunde, som tich till hielp ware motte, vppå thett, att thett doch bliffwe widt thenn ordning och meening, som wij j thenn sak handlet och giortt haffwe. Terföre lägg tich flijt och winn om, att thett såå skee motte.

Att han later te Klippinger bliffwe tilstädtz i Cammeren, som han skriffwer om.

Om the Clippinger, som vdi wår Cammer inkompne äre, och tu begärer wethe wår wilie om, och hure thu tich medt them handle skall etc. Så må thu lathe samme Clippinger hwarcken komme till Myntet, eller någenn vtgifft, vtan bliffwe tilstäde vdi wår Cammer, till tess wij sielff tilstädes komme, eller thu ytterligere tess förinnen wår wilie ther om förstondendes warder. Datum

Nyköping (ɔ: Linköping den 8 Julii?).

Instruction rörande arbetena inom den kongliga räntekammaren.

Riks-Registr. 1544, fol. 227.

Cammerordning påå peninge vpbörden j Räkninge Cammeren på Stocholm. Anno etc 44. aff Nycöping.

Szå är Kong:e Ma:ttz wår alder nådigiste Härres wilie och meening, att Register skole holles vppå peningevpbördenn, som sker inne vdi H. N. RänteCammer vpå Stocholms slott, Anno 44.

Tett Register, som lyder alleneste påå rätte årsbyrdenn, som är vtaff thenn 44:de årsränte, skall warda hollit, som her effther fölgier.

Först skall man skriffwe vdi samme Register en Index eller taffle, ther aff man kann snarest finne igenn hwar fougtes nampn, med the häreder, som the hwar för sich vdi befallning haffwe, thenn ene effther thenn andre, medt Ziffertael.

Ternest skall skriffwes vdi samme bok ett länszregister vppå alle the lään, häreder, Sockner, små och stora, Konungzbyer, Rätteredömer, Canonier, Prebender, taxer och pensiones, och alt annet, som vppå Cronones Cammer vppå samme åår liggiendes är, sampt medt Fougternes nampn, hwadt, och hure mykit hwar för sich vdi befallning haffwer, ther the äge sware till, och Rekenskap före göre. Tesligeste för tijendenn aff alle Prowester, och hure monge Sockner och kyrckier hwar för sich äger sware till, vdi alle partzeler, som är tijende peninger, tijende smör, spannemåle, allehonde fisk, sälspäck etc.

Item när som för:ne index och läntzregister så inskriffne äre, som för:wit ståår, tåå skall thett samme som

är igenn oskriffwit j samme Register, deeles och skiftes j tre parther.

Vdi förste partenn skall skriffwes alle årlige och wisse peningepartzeler, lään iffrå län, härede iffrå härede etc, effther som the vdi hwart sticht för sich liggiendes äre. Tesligeste och alle peninger som vpbäres för the partzeler, som Fougterne sielffwe sälie. Schole och vdi samme förste partt beskeedeligen anteeknes, vnder hwar Fougtes nampn, som them solt haffwer, för hwadt parzeler, och hure dyre the föryttrede äre.

Sameledes the härede och fougterij, som intet är leffwereret aff, påå samme åår, skole doch lijke wäl skriffwes vdi the rätte rum, ther thom bör stå, och effther thenn ordning, som ländtzregister förmälder, och sätties 3, 4 eller flere bladt till spacium, Effther som länet eller fögderijt är stortt till. Leffwereres ther något vdaff, thett skriffwes vp, och beskedeligen för hwadt partzel thett waridt haffwer. Menn leffwereris ther intit aff, så lather mann thett ståå, och skriffwer intet eller restet therföre.

Thenn andre partenn skall alleneste lyde påå fodringzpeninger, som är för all årlig fodring, Fougtefodring, Biskopzfodring, och Kongzfodring, ther som hon falle kann, aff hwart län och fougterij för sig, effther som Läntzregister inneholder.

Thenn tridie partenn skall lyde på Konungz och biskopz sakörer, huseröther, städzleöre, danearff, och testemente, både vdi guld, peninger, sölff och oxer, eller andre partzeler, hwadt nampn the helst haffwe kunne.

Restantieregister skole och sammeledes holdne warda, som för:wit står, Doch åtskileligen hwart restantie år för sich, med alle sine partzeler, som är både medt Index, och Ländzregister främst vdi, såsom thet andre register, som lyder pro Anno etc 44.

Sammeledes skall och vdi Mons Monssons, Slottzskriffwerens och Kornskriffwerens register, främst vdi beskriff-

wes både Index och Lendzregister, pååthett the så wäl som wij kunne haffwe tess yttermere och bättre rättelse, och haffwe ett wist fundement, ther the kunne gåå effther, och wethe hure mykit och hwadt partzeler the aff hwar och en Fougte eller Befalningzmann skole haffwe att kräffie och fordre.

Linköping den 8 Julii.

Till Niels Pedersson och Lars Organista, om utanordningar från räntekammaren, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 228.

Swar till Niels Pederson och Lars Orgelekere, att the late draffwanteclädningen komme till Stägeborg, med tenn nybygde Gallee. Datum Lincöping. 8 Julij. Anno 44.

Wår etc. Wij förmerckie aff eder skriffwelse, Niels och Larsz, att wåre Draffwanteclädninger skole widt tette passz ware till reede etc. Så är wår wilie, att i medt thett förste skicke oss them till Stägeborg, Effther wåre Draffwanter haffwe them nu behof. Om thenn lille nybygde Gallee är så när till reede, att j kunne komme samme clädninger ther vppå, syntes oss icke olijkt wara.

Om tet cläde vdi K: Ma:ttz Cammer behöffwes will.

Så förnimme wij och hure mykit cläde årligen will behöffwes vdi wår Cammer till allehonde sälskap. Så må j och tänckie ther till, att sådant vdi tijde, och medt wår fördeel, må bestelt bliffwe. Och effther wij förnimme, att thenn Hollender Dirick Johanson haffwer några stycker grofft cläde, Derföre må j medt Steen Erichson och Bottwedz rådt handle medt honom, pååett skäligt köp, vm samme cläde.

Om Fougternes förskriffning aff Calmarne medt theris rekenskap.

J begäre och, att wij förskriffwe wilde the Ridfougter aff Kalmarne län etc. Så haffwer Germundt Swenson skriffwit oss till, att the länge sedenn skole ware på wägen hijt vp åt Stocholm, med theris Rekenskaper och än 30000 march. Tesligeste så haffwer och Niels Birgeson latidt förståå, att han snart för 14 dager seden hade förskicket sin Schriffwere hijt vp. Så wele wij och oförsumeligen lathe bestelle thenn döde Lasse Schriffweres register och Rekenskaper, som wår fougte j Hammerkinde härede [war?] skole medt thett förste vpskickede bliffwe, Så att j för tesze för:ne orsaker skuld ingen skottzmål haffwe skole.

Vm Jörenn Jöre[n]son, Jöns Brun, och Anders Marbo, haffwe wij och muntligen befalet, ner the nu wåre her hosz oss j Wastena, att the skole skicke theris Register, och hwad del the hender emellen haffwe, vp till Stocholm, Effther the nu icke för the lägligheter skuld, som på färde äre, sielffwe komme så hastigt vp.

Om Cammerskriffwerne.

J begäre och, att thenn Hans Tommeson motte komme tijt vp, för the Gulsmeders, och thenn Krutmakeres skuld. J göre tesligeste edre entskyllinger, att i inge Schriffwere kunne pååa thenne tid vmbäre aff Cammeren, för the monge Rekenskaper skuld ther nu förhondenne äre. Så lathe wij sådane äntskyllinger bliffwe vdj theris wärde. Doch hade intit warit onyttigt, att hijt hade kommit någre, Så må thett nu bliffwe som thett är. Wij late lijkwäl arbete her, medt the få skriffwere wij her haffwe, thet meste wij kunne, medt the Öszgöte Fougters rekenskaper och årlige ränte. Terföre kunne wij icke wäl vmbäre thenn Hans Tommeson, ändoch han mere stundom achter ölkannen än annet arbethe.

Att the skynde på Gulsmederne etc.

Wij befalte och så szeeneste, när wij drogo iffrå Stocholm, att the gulsmeder skulle göre oss 2 dryckekar, Så förnimme wij icke, att ther något skall ware tillgiort. Så är oss fast beswerligit, att holle the guldsmeder frijtt husz, och andre store frijheter, och skole ther mot inthet gagn haffwe aff them, vtan arbete alt för andre. Så må i seije them alffwarligen till att the göre hwadt wij them befale, eller wij wele tänckie ther annerlunde till. J wele och så flux mane vpå, att the samme drickeskar motte bliffwe medt thet förste tillreede. Datum

Linköping den 9 Julii.

Till Lars Organista, om hans uppdrag rörande myntverket, arbetet i den kongl. räntekammaren, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 229.

Til Lars Orgelekere, att han intet medt myntet bestyre haffwe skall, eller med sölffköpet, effter han sig ther om beswärer, vtan alleeneste är tilstädes när sölffret smeltes och vpwägies med tesz probor. Datum Lincö:[ping] 9 Jul. Anno 44.

Wår gunst etc. Som thu skriffwer, Larsz, att tig alt för tungt och beswärligit är, altijd haffwe så mykit beskaffa med myntet och medt Sölffköperenn etc. Så förundrer oss, att thu gör tich sååå mykit bewog i thenn motten, Effther thu holler doch ingen rekenskap, hwarckenn pååå Myntet eller sölffköpit, thett wij aff tich icke häller begäret haffwe, eller begäre wele, vthan the som ther till förordnede äre, Nemplige Morten Mynteskriffwere och Rasmus wår dreng måge j thenn motten haffwe acht och tillsyn. Så haffwe wij icke häller pååå the twenne partzeler annedt begäredt aff tich, vtan alleeneste att thu bliff-

wer hosz när sölffret nidsmeltis, och tager en wiss proban ther aff, hwad thett holler int fine, och seden när godtzet beskicket är, att thu tager en pening aff hopenn till en wissz proba, Tesligeste när Sölffköperenn kommer (: thett doch vdi 2 eller 3 måneder vnder tijden ene gonge skeer :) att thu är då vtöffwer medt, så lenge sölffwedt alleeneste vpwäges, försee wij oss, att tesse twenne partzeler icke förhindre eller sänckie thet andre arbethe så mykit tilbake, som thu meener. Menn oss fruchter fast mere, att thu wäffwer tich inn vdi så monge ärender, som wäl föruthan tich bestyres kunde, att thu ther igenom fast mere änn för tesse twenne partzeler förhindret bliffwer.

Ordinantia på Registerne.

Som wij nu szeeneste skriffwe tich och Mons Jönson thenn Ordinantia till, iffrå Nycöping [ɔ: Linköping?], hure samme Mons Jönson, Mons Monson, Slottzskriffweren, Kornskriffweren och flere skole holle theris böker. Äär änn nu wår wilie och begärenn, att så skee måå. Förnimme wij doch, att thet will bliffwe Mons Jönson allene för tungt att bestyre. Derföre må thu hielpe till, att han motte fåå änn nu en vng Dreng eller karll sich till hielp, som kunde födes vp hosz thenn annen, och läre hure han framdelis böker holle skall. Och skole the samme Register bliffwe Fem, hwad heller the sätties vdi en bok hwar effther thenn annen, eller och åtskileligen i Fem parter, då må han råde ther före, som Registren holler. Tett Förste Register skall lyde påå all Cronones skatt, Landgille, affradt, och hwadt andre peninge partzeler årligen bör inkomma och förwende bliffwe. Tett annet skall lyde påå all årlig fodring offwer heele Rijkit, och Konungzfodring, när hon faller. Tett tridie påå all Gårdestädzle, ee hwar the falle j Rijkit. Tett Fierdie skall lyde påå alle saköre. Tet Fempte skall ware ett Restantie register. Tette motte ingelunde försumes.

Att te bruke en annen etc i Mons Monsons städ, effter han icke så hastigt komma kan.

Som thu och Niels Pärson, så wäl som Steen och bottwedt begäre, att Mons Monson motte oförsumeligen komme heem, effther wåre warer kommer ther flux inn, och ingen som them anamer eller wachter etc. Så skall thu wethe, att wij icke änn nu haffwe så nottorffteligenn ransaket och öffwersett samme Mons Monsons rekenskap som wäl förnödenn wåre. Wij förszee oss icke heller, att Monsz Monson är enkom allene wigder widt them, ther finnes doch wäl så monge andre, som oss j thenn motten tiene kunde, och besynnerligen thenn Henrick Snidere och Hans Schyrmann, både Borgere j Vpsale, thenn [ɔ: them] wij j tesse förlijdne tijder godt vndsettning och försträckning giortt haffwe, the motte jw wäl j hans fråware bliffwe ther tillstäde, och haffwe acht och tilsyn på samme wåre warer, till tess wij sielffwe tilstäde komme, och wijdere ther om förhandle kunne. Må j på alle sijder änn nu ware förtänckte ther vdi, att så skee må. Förty wij kunne icke så hastigt skicke thenn Mons Monson iffrå oss, för änn wij wete yttermere beskeedt och ände på hans Rekenskap. Och är wår wilie att thu förskicker oss för samme Mons Monsons Rekenskap skuld Rottgerd Drendzingz lengd anno etc 43, Helwetz Mattze längd och honom sielff medt etc. Bryniel Schriffweres längd och rekenskap anno etc 43, Her Joen Clädeskriffweres längd, anno 43, och Jacob von Costnitz lengd Anno 43. Tette motte icke heller försumet bliffwe. Datum

Linköping den 8 Julii.

Till Sten (Eriksson Leijonhufvud) och Botvid (Larsson) om kammarväsendet, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 230 v.

Swar til Sten och Bottwedt på tenn förlossning the begäre på Orgelekerens wägne aff Myntzens oc Sölffköperens rekenskaper etc. Att K: Ma:tt honom inge sådane rekenskaper, som Cammersakerne förhindre kunne, befalet haffwer. Datum vt supra.

Wår gunstt etc. Som j skriffwe Steen och Bottwedt, att Lars Orgenistes vnderwijsninger skole Sölffköperens och myntzens rekenskaper fast förhindre, att the andre wåre Cammersaker j Räknekammeren icke kunne gåå för sich, som them medt rätte borde, Och begärer Lasse Orgelekere förthenskuld förlossning aff samme twenne partzeler etc. Här vpå giffwe wij eder (effther wårt betänckiende) tilkenne, Och kunne icke tro, att han aff tesse samme partzeler något synnerligit hinder eller bekymber haffwe skall. Förty wij haffwe inthet stort mere begäret aff honom på myntzens wägne, vtan att han tager en wiss proba, när sölffwet är nidsmelt i vgnen, hwadt thett holler int fine, och thenn annen när godzet är, som thet ware skall, att han tager då en pening aff hopen, och förwarer till en wiss proba. Sammelunde med sölffköpit, behöffwer han icke mere be[s]wäre sich, änn att han är offwer medt, när sölffwedt wägz inn. Medt rekenskaperne på bäggie för:ne partzeler bekymbre the sich, som tess befalning haffwe, Nemplig Morthenn Mynteskriffwere och Rasmus wår dreng, Tesse twenne saker giffwe jw icke så mykit bekymber, Men oss fruchter, att han tager sich fast flere andre ringe saker före, hwicke förutan honom wäl bestyres kunne, och doch när icke så stor macht vppå ligger [som] tesse twenne för:ne.

Om tett folk K: Ma:tt will haffwe tilhopa till Stocholm etc.

Thernest som i och röre, icke wäl mögeligit ware will, att ryckie folket nämbre tilhope, Effther hosz Borgerene är ingen godt rådt att vnderholle flere knechter, änn the nu haffwe etc. Her vpå sware wij så, Effther j wäl wethe, att hwar nödenn kräffwer kunne wåre Schipp och Galleer ingelunde bliffwe bemannede, medt thett folk i Stocholm eller flerestädtz ther om kring nu förhonden äre. Derföre see wij änn nu som tilförende för gott eller rådeligit att Folket bliffwe kallede något nämbre tillsammens, Så att man medt en huj, hwar vmträngde, kunde haffwe j en hop till land eller wattn, eenär mann them behöffde. J wethe och wäl, att j Finnlandt äre dråpelige skipzgärder vppålagde och vtgiorde. Försee wij oss och icke annet, än att samme gärder och annen myken fethalie, som ther till Slottet altijdt kommer, motte ju något förslåå, Så att thenn tunge icke motte all sammens hängie på Borgerene allene. Synes oss gott och rådeligit wara, att så änn nu beställes.

Att te haffwe akt vpå, at tet handledes någett lijke med ten gärd tit kommer.

Menn hwar så skeer, att med tesze skipzgärder och andre slijke vpbörder som i thenne Sommer äre kompne eller komme kunne tijt till Slottet, icke annerlunde handles, både medt godt tillsyn och beskedelige Rekenskaper, änn j fiord, aff thenn Philpus Slottzskriffwere skedde, då skall thett icke longt räckie. Förty Gudt skall kenne, hwad skäl och vnderwijsninger oss skeedde i fiord, för sådane partzeler. Wåre gott, att ther täncktes änn nu annerlunde till.

Tidende med Longe Cläwes iffra Danmarch, om ten föreening emellen Key: och K: j Danmarch etc.

Tenn Longe Claes vhon Born är nu i tesse dager heem kommen, och haffwer warit på thenn Rikzdag till Spijr, Siger han, att wij skole ware hosz Kongen i Danmarch vdi frijden, medt Key:e Ma:tt, Endoch han icke fulleligen wet på hwadt Condition eller welkor sådane handel giord är. Doch förnimme wij, att the Danske icke tess minne beholle alt theris krigzfolk tilstädes, och änn dageligen tage flere änn som her siges. Så äre oss tesse ärender fast sielsinde, och haffwe ett stort betänckiende i sakenn, Effther wij bekomme hwarken budt eller skriffwelse iffrå Danmarch. Kan och skee, the Danske gåå medt thenn prachtike om, att the haffwe vtwissat att aflåggie thenn gamble Konung Christierns Döttrer med enn brudskatt, hure stor han kann doch ware, och honom medt några ortlanden, och wele skwffwe the drygeste vtwissede lyffter och Summor inn vppå oss, och iffrå sich. Och när wij effther theris pijpe icke aldelis dansze wele, då haffwe the Folket widt honden, Menendes att Kongen j Swerige skall göre hwadt wij [the?] wele. Sådane prachtiker skall mann och betänckie, Och förthenskuld icke taget lätt eller lätzligen före j thenn motten.

Om tett skipp som skall vt emot Jochim Horn förskickes etc.

J begäre och så wethe, vm j skole skicke något skipp vtöffwer emot thenn Jochim Hornn, effther som sagt war etc. Så wåre wij ther medt wäl tilfridtz, hwar elliest vdi Siön så trygt är, att mann vtan fare komme kann wäl både aff och till igenn. J wele förthenskuld vdi tijde haffwe edre kundskaffter vte, Latendes förfara, hure ther vm är, Ther j eder sedenn effther rätte och skicke kunne. Och tett Schipp, som i ther hädenn skicke, motte icke

liggie för diupt som j wäl sielffwe wethe. J måge och så skicke ther gott och troget folk vpå, och besynnerligen en godt Höffwidtzman, som haffwer någen godt wilie och hug hem igenn. Tesligeste medt gott skytt och andre tilbehöringer, så thett nottorffteligen bemannet wåre och sich för en Skalk eller 2 försware kunde, hwar vmtränger.

Att te och på K: Ma:ttz gårder late bestyre Rijer, tesligeste te Borgere som affwelszgårder haffwe etc.

J see och wäl gode karlar, hwickit swårt regn nu en tijd long waridt haffwer, och änn nu är, Så att tilbefruchtendes, hwar thet så j längdenn warer, skall bliffwe thenn störste nödt, att komma säden i husz, som någen tijdt ware kann. Och förthenskuld synes oss gott och nyttigt ware, att allestedtz ther wåre Slott och gårder äre, motte oförsumligen vpsatte bliffwa några gode Rijer, effther thet sätt, som i Finnlandt och Lijfflandt brukes. Schulle och så strengeligenn biudes och förmanes Borgerene j Städerne, som gårder och godtz, åkrer och Lyckier haffwe, vtan för Städerne, att the och så byggie sich Rijer, på thett Almogen motte siden läre att tage sich ther effther, och icke lijde sådane swår skade på theris sädt, som offthe tilförende her vdi Rijkit, för sådane swår wäte skuld skedt är. Her vm j flijteligen förmane, skriffwe, och på wåre wägne påbiude wele, som aller störste macht på ligger.

Om her Rolffz bekennelse. Att the och än wijdere befråge honom etc.

J lathe och förståå, att j aff thenn her Rolff intet yttermere förfare kunne, änn thett han her för oss tilförende bekendt haffwer, Begärendes förthenskuld wethe, hure j medt honom wijdere handle skole. Så är wår wilie, att i något alffwarligen förfråge honom, hwadt han haffwer giort aff sitt guld, sölff, och peninger, eller hwar

thett skall igenn tages. Thet mann doch wet, att han offwerflödeligenn nog hafft haffwer. Vm the andre saker, wethe wij wäl, att j intet stort annet beskeedt aff honom bekomme, än thett han för oss bekende. Datum

(Linköping den 9 Julii?)

Till Botvid Larsson i Stockholm om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 232 v.

Til Botwed om ten mester Tord, och hans lyfftesmenn etc. Att han motte komme tijt nid til Östergötland, Doch icke ter bliffwa boendes. Datum

Wår gunst til.[förende] etc. Wet Botwedt, att her hosz oss haffwe waridt en hop aff M. Thores slecht och wenner, och gott i loffwe och lyffte för honom, i så motte som thenne Copia förmälder. Äre wij förthenskuld tilfridtz, att thu lather för:ne M. Thore komme löösz och efftherlather honom påå en kortt försagd tijdt, och giffwe sig hij[t] nidt till Östergötlandt, att försee sitt bohag sig till gode. Doch skall honom ingelunde bliffwe tilstatt, att bliffwe her nidre besittiendes, vtan wele finne rådt att lathe försee honom ther vppe hosz oss.

Om tett Rydtzske Sendebudt Nicod:[emus] som är i Wijborg, om Råågongen.

Som thu och lather förståå, vm thenn Niels Grabbes karl, som gaff tich tilkenne om thenn Ryssebaijor Nicodemus, som till Wijborg skal kommenn wara, och lather sig medt mykit tråttzigt snack vm thenn Rågong förnimme etc. Så förundrer oss icke lijtet, att thenn Niels Grabbe så försumlig är, att han icke vdi egen person skriffwer oss till, huru thenn sak sig begiffwer, eller hwadt samme Nicodemi wärff rätteligen ware skall, eller om han bodar för några andre Storförstens eegne Sendebudt, eller

hure wij skole förståå saken. J wele änn nu samfelt Steen och du skriffwe Grabben ther om till och fordra oss her ett oförsumeligit swar vpå, oeh haffwe eder rådt medt her Erich Fleming, hure vm samme ärender bestyres och handles skall, seedenn wele wij och wijdere giffwe eder wårt betänckiende tilkenne ther om.

Om ten skade Ryszerne göre här in. Och om Henrich Tommeson Fougte widt Korszholm etc.

Tu skriffwer och, hure Rysserne haffwe slaget några Fiskiere j Korszholms län, Och att the haffwe bygt änn 30 miler hijt in påå wårt landt, Begärendes förthenskuld, att thenn Henrick Tommeson motte komme tijt tilbake igenn etc. Syntes oss thenn samme Henrick Tommeson duger platt intit till thenn befalning. Wij förnimme wäl, att han och flere slijke, som för honom waridt haffwe, haffwe såå föge achtet, hure the Rysser haffwe trängt sich hijt inn påå, aff wårt landt, vtan fast snarerne taget mutor och gåffwer aff them, och efftherlatidt them theris egenn wilie, som wij wethe nog beskeedt vm. Så synes icke nyttigt ware, att han kommer tijt mere. Måge läggie eder winning om, att tijt kommer en annen trogen och skarpsinnig man, som yttermere och bätter förstondt hade, att ståå thenn landzänden före, och haffwe yttermere vpseende medt thenn Ryssetiuffwehop, änn the andre giort haffwe. Datum

Linköping den 10 Julii.

Till Erik (Torkelsson Bock) på Stegeborg, om den stora förtäringen på slottet, och om en hjelpgärd af Hammarkinds och Tjusts härader.

Riks-Registr. 1544, fol. 233 v.

Til Erik skriffwere swar, om then förtärning på Stägeborg han skriffwer. Datum Lincöping. 10 Julij. Anno 44.

Wår gunst etc. Som thu haffwer skriffwit wår käre husfrwe till att ther på Slottet skall ware swår förtärning, och så mykit Folk gåå dagligenn till bordtz etc. Så kunne wij icke wethe, hwadt thett är för Folk, motte thu wäl haffwe giffwit oss ther hoss thet tilkenne.

Om ten hielpegärd han begärer aff Hammerkinde härede och Tiust, giller K: Ma:tt wäl.

Som thu och begärer, att the i Hammerkinde härede och Tiust motte göre en hielpegärdt tijt till Slottet, som emellen Wijka pålagt är. Så äre wij ther medt wäl tilfridtz, att så skee motte, Doch att thu motteligen förtärer aff sådane kostgärder, Effther wij haffwe och någen fethalie behoff påå heemreesenn. Må thu förthenskuld lathe skriffwe her Birge Nielson till, att han lather thett så bestyre och beställe med the Tiustboer, att the vtgöre för:ne kostgärder, Tu kant wäl sielff handle medt them som j Hammerkinde boo.

(Linköping den 10 Julii.)

Till Nils Eskilsson, fogde i Hofs län, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 233 v.

Til Nils Eszkilson swar etc. Datum

Wår gunst etc. Som tu skrifftеligen giffwer tilkenne, att the Wastene borgere och synnerligen the Rijkeste, wele ingelunde vnne the andre som booflyttie skole, någre tompter medt sig, ther the kunne byggie vpå, och haffwe någen lägenhet medt the andre etc. Så kunne wij föge handle j thenn sak eller göre ther någen förlikning emellen, Effther wij icke wethe, hure vm för:de tompter, kålgårder och Stalgårder beläget äre. Så mottu, sampt Borgmestere och Rådt ransaket och laget them emellen, thet beste j kunne, Hollendes både en och annen samme meening före, som wij seneste handlede sielffwe medt them ther på Rådtstugenn, att the wele rätte och holle sig ther effther.

Om ten her Henrik j Säby.

Thenn her Henrick i Säby, som thu och skriffwer om, mottu winläggie tich, att mann kunne medt lämpe komme och förskriffwe honom hijt vp, att wij motte sielffwe komme till ordz medt honom, och förhöre, hwadt grund ther wåre, om han skall haffwe ther någen skuld vtinnen, som ordt går aff. Kunde thu och få någenn ytterмere kundskap, hure thet hade sich medt hans sak, då såge wij thett gärne.

Om te 3 march han haffwer giffwit sine karler mer, än plägsed är.

Som thu och begärer tillgifft på the march som thu haffwer giffwit tine karler för mykit på hwart borge[re]cläde, och mere änn plägsed är j wår Kong:e Cammer etc. Tett kunne wij icke häller gille, att thu skalt komme oss någen

ny plägsedt vpå, annerlunde änn som thet skeer gemeenligen vppe j wår Cammer. Ther får ingen mer änn 12 march för sitt borgerecläde. Thet wij och skole ware plichtige att giffwe tine karler mere, änn the andre wåre Fougtetienere, thett wette wij icke. Doch hwar the äre dugelige karler, som thu skriffwer, och the sig på wårt gagn och beste wele bruke lathe, äre wij sackte tillfridtz medt the 3 march j thenne reesen, så fierren att the them fått haffwe, Doch att thet bleffwe räknet them för en hielp, och icke annet, På thet ther igenom icke någenn ny sedwane skall vpkomme.

Om Hans Tommeson, ten han begärer sich till en Schriffwere.

Thenn Hans Tommeson som thu begärer för en Schriffwere etc, kunne wij icke änn nu vmbäre, Menn wij wele lathe see till, att anthen forskaffe tich honom eller någen annen, som thu kant ware belåthenn medt. Westu och sielff bätter rådt till någen Schriffwere då see wij thet häller, Effther wij haffwe icke monge till offwerlopz etc. Datum

Linköping den 10 Julii.

Tilt erkebiskop Laurentius Petri och domcapitlet i Upsala om bönedagarne, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 234 v.

Til Bisp Lars och Cappitlet i vpsale om the bönedager, som nu företagne äre, för tenn store Gudtz förtörnilse, som allestedtz brukes, att han them later förkunna, och att gudtz förtörnilse motte nidlagd bliffwa, som är mord, swalg, hor etc. Datum Lincöping. 10 Julij. Anno etc 44.

Wår synner.[lige] etc. Som i wäl szee och förnimme Bisp Lars, och i gode menn flere j Capittelet, att effther

thenne swåre wäthe, och gudtz synnerlige straff och Syndenne skuld, som nu, thett Gudt bättre för ögen är, tager så fast öffwer hondenn, Att förthenskuld nog tilbefruchtendes är, hwar Gudt icke sådant nådeligen affwänder, att man näppeligen skall komme thett Gudtz lån j husze, som nu på jordenn ståår, Haffwe wij medt flere wåre gode menn, som her hosz oss tilstäde äre, förthenskuld för gott och rådeligit annset, att iblandt thenn meenige mann, både j Städerne och på Bygdenn, nogenn gudelighet motte företagenn bliffwa, widt thett sätt och form, som tette wårt medtföliende öpne breff,*) och the andre ther hosz j ordning författede articler inneholle. Hwarföre är wår alffwarlige wilie och befalning att j sådant wele och flijteligenn lathe haffwe för händer, ther offwer hele Vpsale Sticht, och jw så laget, ibland en annen, att the swåre eeder och andre Gudtz laster, och groffwe synder, som ty wärr nu mykit brukes, motte afflagde bliffwa, Tesligeste thett store swalg, drickerij, och andre laster, motte bliffwe tilbake, så frampt oss skall gåå någet wäl i händ, thenn ene medt then annen, och att i oförsumeligen lathe copiere samme breff och articler, Skickendes them vdi alle prowesterij. Och ther någre groffwe, plumpe, och olärde prester funnes ther i Stichtet, som icke kunde rätte sig effther tette wårt öpne mandat, och the andre medföliende latiniske articler, då måge j finne hwadt rådt i kunne, att the bliffwe vtsatte på Swenskt måål, Eller och sände någre godhe, lärde och förstondige menn tijt vt, som kunne vnderwijse och berätte Allmogenn thenn rätte grundt i sakenn, Pååå thett sådane bönedager motte gudeligen holles och predikes. The skriffter som antecknede äre, och andre Cæremonier, motte gå någet ordentligen och skickeligenn till. Ther j eder effther rätte och skicke wele. Datum

*) Se förut mandatet den 8 Junii, sid. 379 o. f.

Linköping den 10 Julii.

Till Harald Lake, om bygnaden på Gripsholms slott.

Riks-Registr. 1544, fol. 235.

Swar till Harald Laake, om bygningen och murningen på Gripzholm, att han handler ther medt, såsom Henrik von Cöllen, honom, och flere Byggemestere ther tilstäde, synes lijkest wara, och synnerligen om tett spärwärke ten Jacob etc will ter vpsättie. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkenne, Hareldt, vm thenn Tydzske Timmermann Jacob, som sich höre lather, att han tröster vpreese ett annet spärrwärcke på thett store tornet, effther thennne vtkastning tu sände oss hijt, meeden Peter Hollender gör thett andre Tornn färdigt etc. Såå wethe wij föge beskedt annet giffwe tich ther vpå, än det Hendrick vhon Cöllen och j flere Byggemestere kunne gille samme Jacob Timmermans fanszun till sparwerket [och?] tänckie kunne, att thett skall tage något gott lag för honom, både vtan och innen, så äre wij wäl tilfridtz, kunne och wäl gille, och kenne honom ther godt före. Hwar och icke, såå see wij heller, att han inthet tager sich sådane arbethe vppå, med minne han tröster fulländet. Och såge gärne, att j wele alffwarligen tage eder före medt the Tornen och annen bygning, Så att hon entidt motte komme till en godt och beständig ände, thett wåre hernest tijdt.

Thett thu och bespörier, om wij wille haffwe wåninger vpå för:de träwercke, eller och bruke skytt ther vppe. Kunne wij icke heller annet sware ther till, vtann ehwem som tager sig samme arbeete medt spärrwercket före, Thå såge wij för gott ahnn, att thett bliffwe något bestendigt och starckelige vpbygt, och wäl tätt medt

bielker lagt och befestet, eehwadt mann wille sedenn haffwe ther vppå anten wåninger eller skytt stondendes, så hade mann då welkor göre hwadt mann wille, och hwickit mest förnödenn wåre. Ther mottu rätte tich effther. Datum

Linköping den 24 Julii.

Collationsbref för m:r Clawes Botwidi såsom kyrkoherde i Norrköpings stads och S:t Johannis s:r.

Riks-Registr. 1544, fol. 235.

Collation för M. Clawes Botwidi på Norcöping stadtz prestegäld med S: Joannis kyrkiesokn. Datum Lincöping. 24 Julij. Anno 44.

Linköping den 24 Julii.

Till Botvid Larsson om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 235 v.

Til Botwedt swar på te tijdender han skriffwer om tett krigzfolk, som försambles j Danmarch, och ryktes, att te achte sich in för Dittmerskenn och Schottland. Datum vt supra.

Wår gunst tilf.[örende]. Wij haffwe förstått the tijdender och lägenheter, Botwedt, som the Köpmenn nu nyligest medt Kijlenn hemkomme, sich haffwe höre latidt, och i sunderhet, att thett ryktes j Lybke och flerestedtz, vm thett krigzfolk j Danmarch ligger, att thet skall gälle Dittmerskenn eller Schottlandt till medt them etc. Så skal thu wethe, att wij bekomme och dagligen tijdender och kundskaffter, thett ene offwer thett annet vp aff Danmarch, och alle stimme the nestenn offwer ett, Så att thett skall gälde Swerige till, Och mere onytterij och puckerij hörer mann aff the Danske Knechter, Borgere, och andre, änn

wij någen tijdt skriffwe kunne, Så att wij wisseligenn äre widt thett sinnet, att thett näppeligen gälder Dittmerskenn eller Schottlandt till, Vtan snarerne oss och tette Rijke. Wij haffwe och så 3 eller 4 wåre eegne breffdragere skicket ther inn, till Kongenn j Danmarch, och haffwe doch fått hwarckenn budt eller breff tilbake igenn, Vthan handelen bliffwer oss platt förhollen, som altijdt skee pläger. Så kant thu wäl sielff tänckie, hwad godt grundt ther kann ware oppunder. Och förthenskuld wele wij änn nu på thett högzste råde och förmane tich, och flere wåre trogne Menn och tienere, att i icke ställe så stor tro och lijt till slijke lösze köpmandtz tijdender. Tett är doch intit annet, vtan wåre Fijender wele genom sådane swäncker så förwende oss wägenn, vdi thenn acht och mening, att wij tess minne wåre saker j ackt haffwe skole, Så gåffwes them då tess större fördeel j theris onda företagne vpsåt. Må thu förthenskuld ware förtenckt vdi, att antage vdj tienisten thett meste Folk mann offwerkomme kann, Doch thett som något dugligit wåre. I thenn motten thu wilt och så flijteligen förmane alle andre wåre Fougter och Befalningzmenn, Sammelunde Frälsett, att the hwar j sin städt tänckie her alffwarligenn till, och icke, för slijke lösze tijdender skuld, tage sich för stor säkerhet till, Effther wij bliffwe doch på thenn sijdenn icke wäl meente.

Att han lägger sich win om Folk j Dalerne,
Doch med minste peningz förspilning.

Wij förnimme och aff Steens och tin förre schriffwelsze, att i hade förskicket the 900 march vp i Dalerne, effther mere folk etc. Så ändoch wij szeeneste gåffwe tich wårt betänckiende j thenn motten tilkenne, att mann änn nu giorde en mottelig päningz förspildning, Så will thett doch för tesse idkelige, onde, och farlige tijdender skuld icke förmykit skones, Wij haffwe doch en annen

prachtike j sinnet, medt thet folk j Dalerne, Nemplige, så att mann lothe handle medt them, Så att när oss vmträngde, och wij them endeligen bruke skulle, thett samme åhret wille wij giffwe them skattfrij offwer huffwedt, medt så skäl, att wij finge en godt dugelig karl aff hwar gårdt, eller aff hwarie twå gårdar en karll, effther som wij då behöffde Summan stor till. Och när tette motte sååå handlet bliffwe, skole wij tro att thett skulle komme oss fast ringere till bekostning, änn att wij skulle holle thom j årszlön eller månedtz peninger. Her om wilt thu medt Steen Erichson och flere, som tess förstondt haffwe, flijteligen rådslåå och bemåge, hwad midell och wäger ther till finnes kunne, att wij städtze vppå en mottelig peningz vtgifft, oss medt änn 4000 eller 5000 folk ther aff Dalerne måge förwarede wethe, hwadt stundt eller tijme wij them behöffde.

Vm härstäket, hure tett kan göres diupere.

Som thu och berörer om härstäket, att thett icke wäl kan göres diupere, medt minne ther bliffwe vphugne 2 bolwercker, och wattnet kunde så giffwe sich något högre. Så förståå wij icke tin meening i thenn mottenn. Wij lathe oss jw tyckie, att ther skulle wäl ståå råd till förutan the bolwärcker, Att ther som blöt eller leerbottn wåre, skulle man bruke ett instrument som en stor plog, att plöijet vp, j så motte, att mann hade winder vpå bäggie sijder j landet, och winde så plogenn, och en fore effther medt en bååt, som styrde plogenn. Ther som och steenclapne bottnen wåre, att man lothe och så göre instrumenter ther till, som mann kunde fatta slijke steener medt, och häffie them inn vpå landet. J wele änn nu flijteligen rådslåå om samme ärende, och jw så tänckie ther till, att ther motte bliffwe någett diupere.

Om then Köpswenn Jost von Mowick som nu nysz inkommen är, med dyre stener etc.

Vm thenn Köpswenn, som ther kommen är, och skall haffwe några sköne smyker och dyrebar steener, som wij skulle haffwe befalt honom att före hijt inn etc. Så drager oss icke till minnes, om någenn slijk sälle, eller vtgiffwen befalning. Derföre biude wij tich, att thu szeer [tich] wäl före medt slijkt sälskap. Han kan tileffwentyrs ware vtgiordt aff någen wår fijende, till att bespäije hure her fatt är. Så behöffwer thu icke heller lathe honom komme hijt till oss, vtann skaffe, att hwadt hann haffwer bliffwe vpregistret, anten på tydtzske eller Swenske, och icke påå thenn nijderländzske, som hann oss nu tilskreff, thenn mann icke förståå kann. Schickendes oss samme Register tilhonde, Sedenn wele wij giffwe tich wijdere beskeedt, vm ther är något iblandt, som wij beholle wele. Datum

Stegeborg den 26 Julii.

Till Niels Persson och Lars Organista, om en gåfva till Erik Matsson.

Riks-Registr. 1544, fol. 237.

Til Niels Person och Larentz Orgenista, att Kong:e Ma:tt haffwer skänkt then Erick Mattzson the 260 march, som han vpbar i Wastene till Knechternes behoff etc. Datum Stägeborg. 26 Julij. 44.

Wår gunst etc. Wether, Niels och Larsz, att thenn Summa peninger, nemplig 260 march, som thenne wår tro tienere Erich Mattzson, j fjord j Wastena anamede vdaff wår dreng Lasse Hareldson, vpå en försträckning till några wåre Knechters behoff, som droge nidt åt Smålandt, them haffwe wij (: effther för:ne Knechter äre en

part vmkompne, en part elliest förskingrede :) skänckt och vmdraget medt honom, och giffwit honom them qwitt och frij, för alt yttermere effthertael och nåmaning. Datum

Stegeborg den 26 Julii.

Till fogden i Sunnerbo, Östbo och Vestbo, Jöns Brun, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 237 v.

Swar til Jöns Brun påå te tijdender han skriffwer om tett danske krigzfolk, att han än nu giffwer K: Ma:tt wijdere medt god bewijsz ter vpå tilkenne, och icke skriffwe sådane köpmandz tijdender vtan beskeedt. Datum vt supra.

Wår etc. Wij förnimme aff tin skriffwelse, Jöns, att thett Krigzfolk, som i Hallandt och Skåne haffwe förlagde waridt, skole nu ware theris kosz dragne inn ått Landt tho Holstenn, Och Adelens footfolk drage fast effther medt hest och harnesk etc. Så förundrer oss icke lijtit, att thu icke haffwer skriffwit oss något grundtligere och beskedeligere beskeed till, hwadt skäl thu haffwer till, att så j sanning är.

The kunne tileffwentyrs wäl ware dragne ther hädenn, och stigne på Schippenn j Öresundt, eller något annet hemligit wäszende ther vnder, hade icke warit aff wägenn, att thu flux hade skicket en god trogenn karll inn åt Sundet, som hade följgt them på foot, och seet, om the hade draget sin kosz ått Selandt, och vtoffwer Belt, eller hwad the företoge, och icke medt så slätte ogrundede köpmandtz tijdender latit rijde och ränne her aff och till j landet, Förtungendes wåre Vndersåter ther som intit behöffdes, Menn thett wij skulle förlate oss så mykit och högt på the köpmandtz tijdender, som thu och j flere eder mest effther rätte, thett kunne icke wij göre, haffwe

icke heller ther något behag vdi, att j icke yttermere beflijte eder, att leggie wisse och sanne kundskaper vt, ther mann kann haffwe att förlathe sich till. Tu wilt änn nu oförsumeligen lathe genom wisse karler kundskape, hure ther vm fatt är, Giffwendes oss sidenn något yttermere tilkenne. Och finnes ther några dugelige karler, som lust och wilie haffwe, att komme j tiensten, tem må thu wäl aname, giffwendes them något på honden, till tesz mann får wethe hwart hädenn tette spel will. Datum

Stegeborg den 26 Julii.

Till Niels Persson och Lars Organista, om qvitto å Tord Skrifvares räkenskap.

Riks-Registr. 1544, fol. 238.

Til Niels Person och Lars Orgelekere, att K. Ma:tt haffwer fördraget med Tord Schriffwere alt tett han pro Anno 43 vdi Cammeren bleff tilachters, och skole the fortenskuld icke förholle honom hans Qwittencia. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Wether, Niels och Lars, att hwadt som helst tenne wår tienere Tordt Schriffwere bleff till achters vpå sin Rekenskap, han giorde ther nu szeeneste vppe j wår Cammer, som war pro Anno 43, haffwe wij nådeligen skänckt och vndraget medt honom, Så att j icke behöffwe förholle honom hans Qwittencia förthenskuld, eller och kräffie honom vm någen wijdere betalning, så mykit thenn Rekenskap anrörer, Effther wij wäl wethe, hure samme åår tillgick, medt thet obestondt, som företaget war, ther igenom tette, och annet mere sielsint tillgick. Såå haffwer han lijkwel vpborit aff för:ne Summa 98 march ortuger, och thenn samme Summa haffwe wij och skänckt honom. Datum

(Stegeborg den 26 Julii.)

Instruction för Peder Brahe, om hvad han skall förhandla med allmogen vid Olofsmesso marknad i Vadstena.

Riks-Registr. 1544, fol. 238 v.

Summariewijsz anteeknet, hwadt Peder Braa medt Almogen vdi Oloffzmesse marcknaden i Wastena nu förhandle skall. Datum

Först att göre Kong:e Ma:ttz wår Nåd:te herris endtskylling, att H. K. Ma:tt icke kunde sielff ware ther i thenne samqwembd, Effther hans N. [icke] wilde så lenge förtunge thenn landzänden.

Doch haffwer hans K: Ma:tt förthenskuld affärdiget mich Pedher Braa, att handle och tale medt eder, påå Hans Nådtz Hög:tz wägne, och förhöre vm någenn Danneman iblandt eder någen märckelig eller högmälis clagemål hade, anten på edre Fougter, eller the andre gode menn aff Adelenn, eller the som länen haffwe, att j då wilde giffwet hans K: Ma:tt, eller och mich på hans K: Ma:ttz wägne sådant tilkenne. Och thett iach icke nu åttskilie eller till ände beslutte kann, will iach giffwet hans K: Ma:tt, när iach nu innen kort tijdt, till hans N. kommendes warder, tilkenne, Såå twijler mich intit hans hög:t worder läggiendes ther böther vppå.

Jtem flijteligen råde Almogen, att the clage sich för K: Ma:tt och gott folk, när them går något vpå, och icke för en hop Skalker och Förrädere, som en part göre pläge, och komme sijdenn vdi sådant obestondt, som nu skett är.

Att råde them till hörsamhet och lydno emot theris Offrighet, och läggie bort eeder och annen Gudtz förtörnilsze, som mykit brukes pläger.

Att råde them iffrå thett papistiske wäszende, medt the Nunnor och Munckar, the mykit pläge löpe till.

Item att råde them till, att Skalker och Förrädere måge tilbörligen straffes, och gott folk holles widt macht.

Skall och rådes Almogenn, att the achte sich wäl för thet sälskap som komme till them, oeh giffwe them före söthe och gode ordt, wiliendes drage them iffrå theris rätte offrighet, och på någen annen wrong wäg, då skeer sådant icke för theris eller någen Swensk mandtz beste skuld, vtan, som tilförende skett är, them till en oförwinnelig skade och förderff. Dixi.

Stegeborg den 27 Julii.

Till Jören Jönsson på Kronoberg, om de utländske knektarnes aftåg och otillförlitligheten af hans underrättelser; att adeln i Småland må hålla sig färdigrustad, om otillräckligheten af hans eget manskap, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 239.

Swar til Iören Iönson påå the tijdender han skriffwer, Att han doch hade någen beskeedt oc flijt på sådane tijdender giffwendes K: Ma:tt ännu tilkenne, hwad han i sanningen förnimmer, Effter Hans Ma:tt föge rättilse haffwer aff hans schriffwelse. Datum Stägeborg 27 Julij.

Wår gunst etc. Thenne tin tienere haffwer waridt her hosz oss medt titt breff, och vnderwijst oss the lägenhet[er] han förfarit haffwer, Ändoch wij ther aff änn föge rättilsze haffwe kunne. Så synes oss, thu gör så föge flijt j sakenn, Som och thenn Jöns Brun skreff oss nu j tesse dager till, att Knechterne wåre alle dragne aff Hallandt och Schåne, sin kosz ått Land tho Holsten, och ther hosz ingen beskeedt eller grundt, om så j sanning war, eller om the icke ginge till Schipz in för Köpenhaffn, Icke heller war han så wijsz, att han skickede en karl effther them på foot, som kunde förfare hwart hädenn thett gulle,

eller vm ther vnder icke något annet hemeligit skalkhet oss påå halzsen förborget ligger. Så szåge wij gärne, att the kundskap[ere], som thu och i flere ther vt medt Gräntzen vtskicka, motte haffwe något grundtligit beskeedt medt sich tilbake igenn, och icke medt sådane lösze köpmandtz tijdender fara kring om landet, på stor vmkost och Vndersåternes tunge. Så må thu änn nu giffwe oss tilkenne hwadt thu j sanningen däden effther förnimmendes warder.

Att han handler med ten smålenske Adell, att te äre altijd wederreede.

Som thu giffwer thernest tilkenne, att thenn Smålendzske Adell är förskriffwen widt tette passz etc. Så må Axell Erichson och du holle them alffwarligenn meeningen före, och att the icke tess minne, hwar folket änn fast affdraget är, ruste och förstärckie sich till thet ytterste och beste the kunne, Förty the måge wäl drage ått Dittmerskenn, Möllen, eller hwart häden the wele, oss fruchter doch, att framdelis j winter, när the tileffwentyrs theris saker ther hädenn effther theris wilie vträttet haffwe, då fåå wij wäl szee, hure wij hosz them meente bliffwe, hwar wij icke aldelis effter theris pijpe dansze wele, med thenn Summa peninger the tileffwentyrs thenn gamble fongne Konung Christiern och hans döttrer vtloffwendes worde. Derföre, förmanendes them på thett alder flijtigste, att the icke tage sich alt för stor tryghet före, ändoch folket affdraget är, thett wij och icke änn nu fulleligen wethe, eller kunne förlathe oss till.

Att han och motte holle mere Hofffolk, än han pläger her till.

Oss är och vnderwijst, att thu holler ganske ringe hoffolk, thett ossz storligenn förundrer, all then stund thu haffwer szå skönt ett lään ther vnder gårdenn, och doch ingenn synnerlig bygning förhonden. Hwarföre förmane

och biude wij tich, att thu annerlunde täncker till sakenn, besynnerligen j thenne farlige tijdt, Hwar thet icke skeer, då kanttu betänckie wij haffwe ther föge behag vtinnen etc. Så wele wij icke heller dölie för tich, att wij vdi egen person haffwe öffwerläszet några merckelige prachtiker, som på några år, aff förstondige menn äre prachtizerede wordne, hwicke prachtiker öffwermotten hoote och truge tesse trij Rijker Danmarch, Swe:[rige] och Norige med inbyrdis vproor och obestondt emot Öffrigheten. Hwarföre biude, råde, och högeligen förmane wij tich, och flere wåre gode menn och tienere, som befalningenn haffwe, att j wele haffwe ett gott och flijtigt vpszeende iblandt almogen, att ther icke vpwäckes åther igenn någett nytt obestondt, som aller störste macht på ligger. J wele och så på alle sijder handle lämpeligen och wäl medt Almogen, så att thenn icke någen orsak till buller må giffwit bliffwa. Datum

Stegeborg den 27 Julii.

Till Germund Svensson på Kalmar, att, med anledning af de misstänkta rustningarna i Danmark, hafva flitigt uppseende vid gränsen, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 240.

Til Germund Swenson om the tijdender som iffrå Danmarch emot tette Rijke dagligen förnimmes etc. Att han förtenskuld achter sich, att ter wid hans befalning icke någer förräderij instinges etc. Datum Stägeborg. 27 Julij. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe [flere?] reeszer tilförende j thenne Sommer skriffwit till tich, Germundt, att wåre granner the Danske lathe sich vnder tijdenn medt så mykit sielsindt snack och wäszende höre, Tesligeste medt så monge främende vmsorger vm oss och tette Rijke förnimme lathe, att wij hernest icke wethe hure wij thett förstå skole, Och

besynnerligenn att the änn nu haffwe thett mykle krigzfolk tilstäde, som i thenne förlidne winter ther vdi Rijkit haffwe vnderholdne waridt, Kann skee, att the meene oss så snart ther medt, som någenn annen, effther her rycktes flux, att Kongen i Danmarch skall ware kommen i fördracht eller vpslag med Keyser:e Ma:tt, och the Danske beholle icke tess minne samme folk, vppå sådane dråpelig vmkost, tileffwentyrs, oss [så] snart på halszen, som någenn annen. Hwarföre är wår wilie och begärenn, att thu wilt doch lathe haffwe gott och nöge vpszeende j thenn landtzänden att icke något förräderij, anten aff Danmarch eller Tyslandt, anthen longligenn(!) eller oppenbarligenn tijt inn j Möre eller annerstedz instunget bliffwer, eller några andre prachticher anlagde, ther igenom the åther igenn motte få tilfälle att bryggie oss något nytt på halszenn, her iblandt wår Almoge, som the fast åstunde.

Tu wilt och så oförsumeligen skynde ett wist och trogett budt inn j Danmarch, som lämpeligenn och medt all flijt kan förkundskapa hwadt the doch haffwe j sinnet medt samme krixzfolk, eller på hwadt articler thenn fördracht emellen Keyseren och the Danske skedt är, och hure sakenn haffwer sich medt gamble Konung Christierns förloszning, och vm alle andre tijdender och lägenheter, som ther wancke, giffwendes oss vm alle lägligheter med thet förste tilkenne.

Att han later then Gallee etc löpe vt med ten blekingz sijde, att achte ho ter far vt och in etc.

Oss syntes icke häller [v]rådeligit ware, att en aff galleerne, som löpe aff och till j Stäkholms skär, motte häller löpe inn vnder thenn blekingzsijden, bliffwendes någen tijdt framåt vnder Hanö liggiendes hosz thett sägelskäp, som thu tijt skicket haffwer, Så kunne the altijd haffwe tessz ytterligere acht [och] tilsyn, hwad för sälskap

ther drager vt och inn, att ther icke något förräderij aff siön motte instunget bliffwe, och sedenn hijt till tesse Smålenninger. Doch mann medt all flijt alffwarligen tilseije och förmane the höffwidtzmen på samme sägelskep och Gallee, att the icke göre ther något pärlemente, eller tage anten på en eller annen, giffwendes ther igenom orsak till något obestondt, Vtan hwadt the elliest medt lämpe kunne förkundskapa och förfare hwad ther drager för sälskap inn och vt, der måge the winläggie sich vm. Tu behöffwer icke häller nu strax, att lathe någenn aff Galleerne löpe ther häden för, änn thu haffwer skriffwit oss till, hwadt tich synes i thenn mottenn rådeligest ware.

Om Jöns Wärkmästeres bekennelsze.

Wij skicke tich her hosz förwaredt en affskrifft aff Jöns werckmesteris bekännilsze. Ther aff warder thu förnimmendes, hwad meening han haffwer vm the Smålenninger. Hwarföre råde och förmane wij tich, att thu szeer tich wäl före medt samme sälskap, att the icke änn ene gonge bewijsze oss ett skalkstycke, effter oss fruchter nog, the ståå föge till betroendes, Och synnerlig then Birge j Skulebäck, Henning Knap, Päder j Brandhult, Swenn Stare, och flere aff thett sälskap, Wåre gott, att mann tänckte till j tijde, att the och andre flere aff thenn förräderehop motte änn nu komme aff wägenn.

Att han achter sig wäl för förräderij och synnerligen ståå Ölandt etc.

Tu wilt icke heller försuma, att lathe flux haffwe vpszeende på Ölandt, att ther icke häller något förräderij ingutit bliffwer. Förty tich drager och så wäl till minnes, hwadt wij skriffwe tich till i Wåres, Att thenn Hertig Albricht hade latit sich höre, han wilde änn nu vpweckie en ny Dacke etc. Så är högeligen förnöden, att mann allestedtz haffwer nöge acht och tilsyn.

Om Blasius Schriffwere, som K: Ma:tt tijt med 4024 march sende.

Så skicke wij nu tenne wår tro vndersåthe Blasius Schriffwere tijt nidt till Calmarne, medt en Summe peninger, nemplig 5024 march ortoger, till Knechternes betalning, som ther liggie. Och effther her på thenne tijd inge flere peninger förhondenn äre, Må thu förthenskuld finne rådt till, att vndsättie honom, Så att Knechterne bliffwe tilfridtz stälte, och Borger[n]e bliffwe betalede. Tu wilt och så ware offwer samme monstring och betalning, Achtendes på wårt gagn och beste, som wij tich vmbetro. Tu warder och så wijdere förnimmendes aff för:ne Blasius, hwadt wij honom om samme Knechter och andre ärender yttermere befalet haffwe. Datum

Stegeborg den 27 Julii.

Till fogden Joen Bagge om smörskatten af hans fögderi, sommarskatten af Gäsened, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 241 v.

Til Joen Bagge swar om smörskatten, ten her Göstaff honom till Lödesze på K. Ma:ttz wägna haffwer befalet komma late etc. Datum Stägeborg. 27 Julij. Anno 44.

Dett thu skriffwer, Joen, att her Göstaff haffwer skrifftеligen tilbodet tich, på wåre wägne, att lathe komme thenn Smörskatt, som faller j thin befalning, j thette år, nidt till Nylödesze etc. Ther med äre wij tilfridtz, att så bestält bliffwer.

Om sommerskatten i Gäszäne etc. Om her Christoffers Fougte etc.

Dett andre thu skriffwer, att Sommerskatten i Gäszene haffwer Almogenn änn nu inne medt sich. Och att her

Christoffers Fougte skall ware ther förhonden och berömer sich, att han haffwer förskicket en Christoffers tienere hijt vp till oss, medt några synnerlige tijdender. Så mottu wethe, att samme Christoffers tienere som hijt kommen är, haffwer platt inge tijdender, som oss makt på ligger hafft med sich, Menn hwar samme hans Fougte, eller någenn annen haffwer i thenn motten någen wijdere beskeed, thett kunne wij icke weethe. Så är doch wår wilie, att thu för thenne och andre orsaker skuld, skynder samme Christoffers Fougte oförsumeligenn hijt vp till oss, Wij haffwe något synnerligit att thale medt honom. Menn Smörskatten, och annet hwad som ther aff häredet bör vt gåå, thett aname thu på wåre wägne, Och latt thett ingestädtz komme aff landet, så frampt wij icke framdelis tich ther vm tilltale wele, Latendes samme smör komme med thett annet, som förberört är. Datum

Stegeborg den 27 Julii.

Till Mårten Myntskrifvare, om bristen på silfver och om myntningen.

Riks-Registr. 1544, fol. 242.

Til Morten Mynteskriffwere om ten brist påå sölff, ther är påå myntet, Så att folket gåå ter fåfänge, Att han förtenskuld anamer sölff aff Cammeren i Stocholm. Och later mynte then ene giutningen vm ten annen swenskt mynt och Daler, doch först swensktt. Datum vt supra.

Wår gunst tilförende etc. Som thu giffwer tilkenne, Morten, at alth hyttesölffwet, som tich leffwereret bleff aff then 43 årsz Rekenskap pro Anno etc 44, är alt sammens vpmyntet i Daler, och Dalerne skole bliffwe innsatte j her Eskils Maak, Och att intit mere sölff för hondenn är, vtan karlerne gåå nu alle fåfenge, Jcke häller monge peninger

till sölffköpit etc. Så effther thu wäl weest, hwar sölffweret är, nemplig i Stocholm, Mottu förthenskuld länge seedenn haffwe giffwit tich ther hädenn till Cammerrådet, och fordrat mere sölff, och icke hafft så stort ryggespråk eller skottzmåel inn till oss, Effther wij haffwe ju intit sölff her widt hondenn, som j thenn mottenn brukes kann. Wij förszee oss och, att ther är en hop brottit sölff och något skeedesölff j her Eskels Cammer, hwar änn icke annet hade för honden warit. Tesligeste är och nu sölff förnimmendes, hwar och icke aff thett 43 års rekenskap, så mykit sölff förhondenn är, då må mann tage aff thette 44 året, som förhonden är. Så biude wij tich änn nu, att thu oförsumeligen skynder tich in till Camer-Rådet, och skaffer tich sölff till Myntet, att Folket icke behöffwer gå fåfengt. Och synes oss lijkast ware, att thu lather mynte thenn ene giutningen vm thenn annen, Daler och swenskt mynt, Doch effther ther äre fåå peninger för honden till sölffköpet, må thu nu medt thett förste lathe mynte aff thett swenskt mynt, Så att thu kommer någett j förrådt igenn till sölffköpit.

Stegeborg den 27. Julii.

Till Botvid Larsson i Stockholm och Lars Organista, om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 242 v.

Til Botwet ok Lars Orgenist, att the änn nu bestyre om tett inköp ther till Slottett, som Kong:e Ma:tt tem tilförende ter om haffwer skriffwe latit, och icke twinge tenn mester Aren ther till etc. Datum Stägborg. 27 Julij. Anno 44.

Wår gunst etc. Eder drager wäll till minnes, att för någen ringe ting [ɔ: tijd] seedenn, skriffwe wij eder till wårt betänckiende och willie, vm Slottzens inköp. Så för-

nimme wij nu, att j ther till intet giortt haffwenn, vtann thenn M. Arne, som doch tesförutan haffwer tijefallt nog att skaffe medt the andre daglige vtgiffther ther j Cammeren, bliffwer ther till dreffwenn, som i sielffwe måge szee och förnimme hans beswäringer, aff thenne hans brefz Copie. Så förundrer ossz icke lijtit, att i icke haffwe beställt samme saak, effther thett sätt, wij eder schrifftligen befalet haffwe, Effther Slottzskriffweren haffwer ju så monge Vnderskriffwere ther hosz sig, att hann ju lätteligenn thenn samme Slottzens inköp (. för the orsaker skuld wij och szeenest skriffwe .) holle kann. Biude wij eder änn nu, att i thett så beställe, som wij thett haffwe wele, och skickeligest ware kann, så frampt, att wij skole tagett till gode.

Att Larentz later Morten Mynteschriffwere fåå sölff till myntett.

Så må thu Lars ware förtänckt vdi, att skaffe Morthen något sölff till myntet, effther wij höre, att Folket gå ther mest fåfänge, och fåå peninger äre och så förhonden till sölffköpet. Terföre lat tette ingelunde försumet bliffwa, som ossz macht på ligger. Wij haffwe och wijdere skriffwit Mynteskriffwerenn wår willie och meening ther vm till.

Att han later församble gode Bådtzmen aff Finnlandt, och te som någett duge.

Är och så wår wilie och begärenn, att thu äst förtänckt vm några gode Båttzmenn att lathe församble och synnerligen aff Finlandt, Wij förnimme och wäl, när man sådant Folk behöffwer att haffwe, då tage Fougterne, och the som länen haffwe, mutor och gåffwor, och lathe så the beste bliffwa hemme, och the andre som föge duge, skicke the hijt. I thenn motten må thu och Steen Erichson alffwarligen skriffwe Fougterne till, att the lathe komme hijt öffwer thet folk mann kann bliffwe belåthenn

medt. Tett annet sälskap, som föge wethe aff sakenn, måge wäl bliffwe hemme.

Jtem att the swenske knechter motte bliffwe betalede för the tre måneder tem äre til akters.

Tu wilt och så ware förtänkt Larsz samt med Niels Person, och i flere, att wåre Swenske Knechter äre nu på Torsdag nestkommendes, tre måneder Sold tilachters, som Anders Smålenninge oss vnderwijst haffwer. Derföre säge wij gärne, att i wilde vdi tijdt tänckie till, att the motte bliffwe bethalede, och icke dröije medt sakenn, som mest altijd skee pläger, therigenom både Borgerene och Knechterne fast beswärede och owillige bliffwe. Datum

Stegeborg den 27 Julii.

Till Niels Pedersson och Lars Organista, om kläder till drabanterne, tillsättande af en ny fogde i Norrbotten, åtskilliga räkenskaper, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 243 v.

Swar till Niels Pederson och Larentz Orgelekere, om Dräffwanteclädningen, som nu är på wägen till K. Ma:tt. Datum vt supra.

Wår etc. Wij förnimme aff eders skriffwelsze, att wåre draffwanteclädning skall ware till reede på wägenn hijt nidt till oss. Så äre the änn nu icke framkompne. Och när wij haffwe besett monstret på hoffclädningen, wele wij szedenn giffwe eder wijdere wår wilie ther om tilkenne.

Vm Oloff Brors och flere theris Rekenskaper i Östergötland.

Vm thenn Oloff Brors och flere theris rekenskaper her i Östergötland belangende, kunne wij föge sware till, Doch haffwe wij befalet Mons Erichson, och flere aff Camere-

rerne her tillstädes äre, att the vm the samme och flere slijke wåre Cammersaker flijteligen bespörie ech ransaka skole.

Om ten Fougte han begärer till Norrebottn i Henrick Simonsons stadt.

J begäre och, att wij wilde sielffwe lathe skicke en j Henrick Simensons stadt till Norrebottn, och beclage att ther fattes och flerestedtz Fougter. Så haffwe wij och samme clagemål, Och wethe icke härnest hwar wij kunne bekomme skickelige karler ther till. Doch wele wij så mykit mögeligit är winnläggie oss ther vm. J motte och wäl förskriffwa inn till Finnlandt eller annerstedtz effther några som till Fougter tiene, Wij wele och såå på thenne tijdt winläggie oss ther till.

Om Jacop vhon Costnis rekenskap then han nu på holler.

J lathe och förståå, att thenn Jacob vhon Costnis sitter nu öffwer sinn Rekenskap etc. Så wåre gott, att samme Rekenskap motte flijteligen och troligenn förhörd bliffwe. Sammelunde ransakes, vm hann icke haffwer giort någenn skalkhet, eller förfalske[t] thet krut, som han haffwer hafft honde emellen.

Att Henrick Snijdere och Hans Skyrmann skole ståå för inköpet och warerne etc.

Som i och giffwe edert betänckiende tilkenne, vm then Henrich Snijdere och Hans Skyrmann, att thenn ene bliffwer wid inköpit thenn andre widt warerne. Så må thett bliffwe ther widt, och äre tillfridtz, hwicken aff them eder synes lijkast ware, at bruke till thenn ene eller andre befalning, när j elliest wele haffwe flijtigt acht och tillsyn, hure the sich achte och skicke, Och vnderwijsze them, hure the rätt holle böker, och elliest skicke sich [j] samme befalning, till tess wij sielffwe tillstäde komme.

Te begäre köpe cläde för warer, ther med är K. Ma:tt tillfridtz.

Som j och begäre wete vm wij wele effther lathe eder, att köpe cläde för warer, då beträste j bekomme bätter köp, Och hwar så skeer, då haffwe wij ther ingen beszwäring vtinnen, alleeneste att wij motte bekomme gruntligit och wist beskeedt, hwartt hädenn warerne bliffwe förwände oss till nytte och gagn. Ther effther j måge haffwe eder att rätte. Datum

Stegeborg den 28 Julii.

Öppet bref till menige man i Småland och på Öland, om utgörande af tionde till presterskapets, skolornas och hospitalens underhåll.

Riks-Registr. 1544, fol. 244 v.

Opet breff till meenige mann vdhi Småland och pååa Ölandt, att the tänckie till att vtgöre theris rätte tijend, them the plichtige äre. Datum Stägeborg. 28 Julij. Anno etc 44.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige käre Vndersåther och Dannemenn, alle Cronones skattskillige Bönder, Landboer, och meenige Almoge, som byggie och boo öffwer alt Smålandt, och på Ölandt, Wår gunst och nåde tillförende. Giffwendes eder her medt tilkenne, käre Vndersåther, och som eder sielffwe nog witterligit är, att szeedenn förste begynnelszenn haffwer waridt en godt Christlig bruk och seedwane, och är änn nu her j Rijkit, thet hwar och en fattig och rijk, både effther Gudtz och så wår egenn Swerigis lag, haffwer pläget sin rätte tijende, aff all thenn deel the haffwe böriet och fått in aff Jordenn, Ther med the som skulle ståå Christendomen före, Nempligen edre Kyrckiehärrer och Siälegömere Item Scholestuger,

Studenter, Spettaler, och andre flere, som pläge leffwe aff gode menniskers milde gåffwer och almoszer skole haffwe theris vppehälle och föde aff. Szå szee och förmärckie wij nu dagligen för ögenn, att sådane Christelige gode, gamble bruk och plägseder lägges fast vdaff år från år, och bliffwe slätt förgättne, vndendolde och ödelagde, Så att man slätt inthet kommer j hug sinn näste, eller hwadt oss Gudt i thenn motten budit haffwer. Ther medt wij vtan twijl vpwäckie gudtz stränge näffzst och wreede öffwer oss, Och går thett oss förthenskuld, som thet nu på någer åår skedtt är, att nu haffwer Gudt straffet oss medt jämmerlig och inuertis buller och vproor, nu medt swår dyr tijdt och åtskillige siukedomer, nu medt tette närwärende gräszelige owäder, rägn, och andre swåre Gudtz plåger, som wij dagligenn och vtann åtherwände szee för ögenen. Ock kunne wäl ther aff förmärckie och besinne, käre Vndersåther, att effther Gudt skeer inthet loff eller tacksamhet för hans wälgärninger och thet gode han lather oss menniskerne her, till nytte, tröst, och vppehälle wäxe på Jordenn, Så tager han oss vnderstundom sin milde hand och wälsignelsze iffrå, Förty wij förglöme wår näste, thenn oss Gudt budit haffwer, wij skole fordre och främie fram. Wij göre icke wåre rätte tijende med myken annen olydne och otacksamhet, som wij altijdt vtan åtherwände vpwäckie gudtz stränge wreede och förtörnilsze öffwer oss medt. Hwarföre käre gode Vndersåter, till att förekomme och förblidke slijk gudtz stränge wreede, som Gudt han hootar oss dagligenn medt, tyckte oss gott och rådeligit ware, att mann wille änn nu besinne sig, Görendes Gudi thenn ärhe honom bör, Menniskiom och wår näste, thett wij honom plichtige äre. Och effter Gudt sielff buditt, stadgatt, och i gamble förfäders tijdt insatt haffwer, thett wij skole göre wår tijende rätt och ofalskeligenn iffrå ossz, wåre gott, att i Dannemenn wilde sådant läggie på hiertet, och betänckie, att sådane Christlige Stadger icke äre få-

fängelige påbudne, Vtann ther i wele szee rätt påå sakenn, så kommer thet eder sielffwe till gode och gagn, både j thenne wärld och så framdelis, effther tette lekamlige lijffwet. Förty ther j icke bekomme prester och annet lärt folk, som eder både vdi thenn andelige och wärdzlige motte föreståå och regere kunne, szåå will thett gåå sielsint till medt eder, Jaa hedendomenn och ett ochristeligit liffwerne will ther effther fölie, som och tywärr skee will, hwar j icke annerlunde tänckie till, att göre eders tijende iffrå eder, änn här till dagz skedt är, Ther med mann Scholestuffwerne, och the menn som fatige diekner läre och vptukte skole. Sammelunde the arme förlamme siuke menniskier, som i Spetalerne och annerstedtz äre, theris reedelige vppehälle och vnderhold aff haffwe kunne. Sammelunde Studenter, som på swår och dråpelig vmkost, vtann rijkes vdi the höge Scholer läre och studere, bliffwe aff samme tijende och så vppeholdne. Terföre rätter eder sielffwe Dannemenn, och lather eder effther thenne dag medt slijk vhörsamhet [icke] förnimme, szå frampt wij icke nödges lathe annerlunde till sakenn, och ther offwer effter Swerigis lag clarligen vttryckie, straffe lathe. Datum

Stegeborg den 28 Julii.

Öppet bref för M. Claves Canuti, ordinarius i Linköping, att konungen på hans och kanikernes begäran sjelf öfvertagit de landbor, som legat under prebendena, och i stället förlänt honom biskopstionden af Vifolka härad.

Riks-Registr. 1544, fol. 246.

Opit breff för M. Clåwes Ordinario vdi Lincöping på Biskopztijenden offwer hele Wijfolkersz heredtz prosterij till en behagelig tijdt, som är en wijderlägning för hans Landboer, och han begärett haffwer. Datum Stägeborg. 28 Julij. Anno etc 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effther thenne oss elskelig hederlig mann her Clawes Kanuti, wår Ordinarius till Lincöping, Så och the gode menn flere Canikerne, som nu i Lincöping besittne äre, haffwe giffwitt oss tilkenne, att the Landboer, som vnder the prebender, wij them gunsteligenn vndt och förlänt haffwe, liggiendes äre, bliffwe vndertijdenn aff en och annen fast puckede och offwerfalne, Så att the them icke så nottorfftеligenn försware och widt macht holle kunne, som behöffdes, Så haffwe the icke häller thenn lydne medt samme theris landboer, som och sakenn wäl kraffde. Derföre haffwe the ödmiukeligen bidit, och begärett, att wij samme theris Landboer till oss aname wilde, medt all thenn ränte och rättigheet, som samme landboer årligen bör och pläge vtgöre, och vnder wårt eigit synnerligit beskydd them beskärme och försware, och vdi thenn städ widerläggie them någett annett till vnderhold och theris reedeligit vppehälle, ther medt the sich i thenn städt hielpe och näre kunne. Så vppå thett för:ne wår Ordinarius icke förthenskuld till hans skälige vppehälle och vnderholdt någenn feel eller

bräch haffwe skall, all ten stund han troligen och flijteligenn driffwer gudtz clare och reene ordt, och förståår sitt förelagde ämbete, som honom rätteligen bör, och elliest bewijser sig emot oss och Rijkit, som en rättrådig och tro Vndersåthe skyllig och plichtig är, Derföre haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde vndt och efftherlatidt, att han må och skall her effther, oss till en behagelig tijdt, niute och beholle thenn Biskopztijend, som årligen faller aff heele Wijfolke häredz prowesterij. Hwickit wij giffwe Prosterne, och then meenige man tilkenne, att the icke göre förbe:te etc. Datum

Stegeborg den 29 Julii.

Öppet bref för hr Peder Caroli på en gård i Linköping, som legat under S:t Michaelis prebenda, jemte collationsbref på Landeryds pastorat

Riks-Registr. 1544, fol. 246 v.

Opit bref för her Peder Karoli, til en behagelig tijdt, på tenn gård, som för haffwer leegat vnder Prebendam Michaelis, ther i Lincöping etc. Sammelunde Collation pååå Landarydt, som M. Nicolaus Botuidi vnder sin Canoniam tilförende hade. Datum Stäge:[borg] 29 Julij. Anno 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Att wij aff synnerlige gunst och nåde haffwe vndt och efftherlatit, att thenne oss elskelig tro Vndersåthe Petrus Karoli Scholmestere vdi Lincöping, må och skal, (: oss till en behagelig tijdt :) niute och besittie thenn gårdt j Lincöping, som tilförende vnder Prebendam Michaelis ther sammestedtz leegatt haffwer. Doch med så skääl, att han samme gård byggie, förbättre, och aldelis widt macht holle skall, Så haffwe wij och effterlatit, att han lijkwäl beholler thenn åker och Äng, som vnder thenn prebendam Martinj, som wij honom

tilförende vndt och förländt haffwe, leegat haffwer. Hwickit wij giffwe wåre Fougter och Befalningzmän tilkenne, att the wethe sich her effther rätte. Sammelunde vnne och confærere wij honom thenn socknekyrckie, som M. Nicolaus Botwidj tilförende vnder sin Canonie hafft haffwer, Nemplig med all[e] rättigheter och ränter, som Kyrckiehärren ther aff haffwe bör. Hwickit wij giffwe wåre Fougter och Befalningzmenn tilkenne, Tesligeste eder wåre Vndersåther, som vdi för:ne Landerydtz kyrckiesockn byggie och boo, att j måge wethe eder her effther rätte, Icke görendes för:ne Peder Caroli her emot hinder, vtan wälwilligenn giffwe honom all thenn deel honom med rätte bör. Schall han och ther emot redeligen lathe vppeholle widt för:ne Landarydt all thenn tienist, som en rätt Christelig Kyrckieprest på gudtz och sitt ämbetes wägne skyllig och plichtig är, som han thett för gudt och oss tryggeligen answare will. Datum

Stegeborg den 29 Julii.

Bref till och för kanikerne i Linköping på tionde för dem, chorprester och klockare, i st. f. de landbor, som förut legat under prebendena, vidare om understöd för fattige studenter och djeknar, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 247.

För Canikerne her effter:ne, vdi Lincöping, ett opett breff påå all ten tijendt, som kalles sielekorens deel, och faller vdi Wijfolke häredtz, Walkebo, Skärkinde och Aske häredtz prowesterij, till en behagelig tijdt, för the landboer the tilförende hafft haffwe. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Att effther tesse effther:ne hederlige menn, her Mons Laurentij, her Gunnar Joannis, och her Petri Caroli nu på thenne tijdt besittne Canicker i Lincöping haffwe giffwit osz tilkenne, att the

Landboer, som vnder the prebender, wij them gunsteligenn vndt och förlänt haffwe, liggiendes äre, bliffwe vndertijden fast öffwerfalne aff en och annen, så att the them icke så nottorffteligenn försware och widt macht holle kunne, som wäl behöffdes, Så haffwe the icke häller thenn lydne med samme theris landboer, som och saken wäl kraffde. Derföre haffwe the ödmiukeligen bidit och begärett, att wij samme theris Landboer till oss aname wilde, medt all thenn ränte och rättigheet, som samme Landboer årligenn bör och pläge vtgöre, och vnder wårt eigit synnerligit beskydd och beskärm them försware, och vdi thenn städt wijderläggie them något annet till vnderhold. Förthenskuld haffwe wij, aff synnerlige gunst och nåde vndt och efftherlatit, att förbe:te her Mons Laurentij, her Gunnar Joann:[is] och Pet: Caroli, måge och skole her efftther (: oss till en behagelig tijdt :) niute och beholle all thenn tijende, som kalles Siälekoorsdeelenn, som årligen falle kann offwer tesse 4 prosterij j Östergötlandt, nemplige, Wijfolke häredz prosterij, Walkebo häredz prosterij, Skärkinde häredz prosterij, och Aske häredtz prosterij. Tesligeste och thenn Canicketijenden, som the her till dagz hwar vnder sin prebendam hafft och nutit haffwe, skole the och så beholle. Och efftther wij nu för några synnerlige orsaker och lägenheter skuld haffwe igenn kallet någen biskopztijende, som tilförende vnder wår Ordinarij, her Clåweszes, Item för:ne her Monszes och Petri Caroli prebender leeget haffwe. Så haffwe wij ther emot, them alle Tre tilskifftes vnt och efftherlatit all thenn Canicketijende, som M. Clawes Botuidj her till dagz vnder sin prebende, som kalles Anuntiationis haft haffwer.

Och vppå thett, att Choorpresterne och Klockeren ther i Lincöping theris vnderholning teste bätter och nottorffteligen haffwe motte, haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde effterlatidt thenn Sielekorsens(!) deelen aff tijendenn, som falle kunne vdi Lyszings häredtz prosterij, i Östergötlandt.

Sammeledes och till Studenters och fattige diekners hielp och vppehälle, haffwe wij aff synnerlige gunst och nåde vnt och efftherlatit partem animarum, som falle kunne vdi Kinden, Tiust, Ydra, Norre och Södre Widbo, Tesligeste partem Leprosorum, som faller vdi för:ne fyre häreder, som äre Kind, Idre, Norre och Södre Wibbo, alleenest Tiust vndentagit. Doch med sådane skäl, att oss hwart år, vdi wår Kong:e Cammer, en reedelig och beskeedelig rekenskap aff för:ne Lincöpingz Kanicker skee kann, hureledes samme deeler, Studenterne och Diecknerne till gode, vtspiszede och vtskiffte, medt clare och bewijslige Quittencier och recognitioner, att the icke ther igenom sökie någenn theris eigenn synnerlige nytte, lönligenn eller oppenbarligen, widt wårt stränge straff och wreede. Wij haffwe och så vndt och efftherlatit, att Kyrckieprestenn i Calmarne må niute och beholle (: oss till en behaglig tid :) partem animarum aff Öland, som han och her till hafft haffwer. Tesligeste och Scholmesterenn sammestedz må beholle partem animarum aff Ambyrde och Strändhäredt, som han och her till haffwe pläger.

Menn för thenn Sielekore deel, som vdi Bråbo häredtz proesterij, Östkind häredtz, och Göstingz häredtz prosterij j Östergötlandt, Tesligeste vdi Szeewede, Asbolandt, Östre härede, Westerhäred, Ösbo, Sönerbo och Weszbo j Smålandt falle kann, wele wij att vdi wår Cammer såsom för Biskopztijendenn, en godt, clar och beskedelig rekenskap her efftther årligenn göres skall.

Till thett sidtzste är wår alffwarlige wilie och befalning, att ett synnerligit och gott vpszeende och tillsyn, medt all thenn deel, som kalles pars Leprosorum offwer hele Lincöpingz stifft haffwes skal, att han lijke och reedeligen vpborenn, och sedenn emellen alle Siukestugerne, Hospitaler, Scholestuger, och andre fattige och huszarme, som tess vndsättning bäst behooff hade, må och skall, vtan falskheet eller bedrag vtdeelte bliffwa, lijka som tesse

gode menn sådant för oss nu, effther tette leffwerne dristeligen försware kunne. Ther hwar och en sich effther rätte haffwer. Datum

Stegeborg den 29 Julii.

Till Peder Nilsson (Grip till Follnäs), om hr Peder i Grenna och hr Henrik i Säby.

Riks-Registr. 1544, fol. 248 v.

Til Peder Nilson Att han icke tillstäder ten tiocke her Peder, som her till besatt Grana Prestegäld, längre besittia samme gäld, eller tett hemmen han nu akter besittia, vtan bliffwa en Borgere j Wastena. Datum Stägeborg. 29 Julij. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe förstått, Peder Nielson, thett thenn tiocke her Peder, som her till haffwer besittit Gräna, will nu öffwergiffwa samme gäld, och bliffwa besittiendes ther vpå ett Landbo eller Schattehemmen etc. Så skall thu wethe, att wij ingelunde wele tilstädie, att samme her Peder längre skall besittiendes bliffwe, hwarkenn på gäldet eller samme hemmenn, Effther oss twiffler fast vm hans saker. Och må hann wäl draga inn till Wastena, och bliffwa ther sittiendes för en Borgere. Han haffwer wäl så mykit i förrådt, att han behielper sich i sin liffztijdt.

Att han skynder ten her Henrick j Säby vp till K. Ma:tt etc.

Wij förnimme och, att ther nidre vnder Holweden boor en Prest, benempd her Henrick j Sääby, hwicken j tette framlidne vproor en stoor skalk warit haffwer, och som thu må szee aff thenne inneluchte Zedel, som oss om honom tilskriffwen är. Synes oss lijkast wara, att thu funne lämpeligenn rådt, att skynde honom hijt vp till oss, att

wij motte fåå tale med honom. Kant thu och något wijdere, seden han vpdragenn är, ransake eller förspörie tich om hans sak, då må thu giffwe oss ther om tilkenne. Tette icke häller försumendes. Datum

Stegeborg den 29 Julii.

Frihetsbref för bergsmännen på Näfveberg, m. fl., från skjutsfärder, utom för konungens eget behof.

Riks-Registr. 1544, fol. 249.

Frijheet för Bergzmenn pååå Näffweberg, och andre som nämest almunde wägen boo, för skiuttzfärder, Doch skole te förtänckte ware, att fordre K. Ma:tt med sitt Hoff, när H. N. ther häden kommer, Tesligeste tem, som med Hans Ma:ttz paszbordt eller wapn ter om dragendes warde. Datum Stäge:[borg] 29 Julij. Anno 44.

Wij Gustaff etc. Effther för oss några aff wåre Vndersåther, som byggie och boo på Näffweberg, waridt haffwe, och clageligen föregiffwit, hurelunde meenige Bergzlaget, och andre som nämest ther vt medt almunde wägenn widt Näffweberg byggie och boo, titt och offthe warde nödde och trugede till skiudzfärder, och all som offtest aff them, som hwarckenn medt wåre breff, wärff, ärender, eller vdi wår tieniste stadde äre etc. Giffwe the och sammeledes tilkenne, thett offte skeer, thett theris hester längre och wijdere borrt rijdne bliffwe, än thett med rätte skee borde, och aff ålder haffwer waridt bruk eller seedt, Så att the vnderstundom få theris hester igenn förderffwede, och vndertijdenn bliffwe the platt borte. Så vpå thett sådant her effther icke skee må, haffwe wij aff synnerlige gunst och nåde vndt och efftherlatit, att för:ne wåre Vndersåther [icke] skole förplichtige ware, att fordre eller skiudzfärd göre, vtan när wij sielffwe medt wårt hoff, eller

och någre, som vdi wåre och rijkesens wordende wärff och ärender, eller wåre Breffdragere, som hastige wärff och breff haffwe, och haffwe ther bewijsz vppå, medt wårt opne breff elller wåpn. Så skole the doch eij wijdere bruke samme skiudtzreeszer, vtan till Nycöping, på thenn sijden, och på thenn annen sijdenn, inn till Färiestadenn till Brådwijkenn. Hwar och her emot någenn dierffwes att göre eller öffwer tette wårt förbudt träder, skall ther offwer vdi wår stränge näffzst och wreede förfallen och straffet warde, Biudendes förthenskuld wåre Fougter och Befalningzmen ther sammestedtz, att the haffwe ther ett flijtigt vpszeende med, att för:ne wår Vndersåther icke her offwer någen oförrätten skeer, widt wår ogunste. Datum

Stegeborg den 29 Julii.

Bref å slottslofven på Stegeborg för Måns Svensson (Somme) till Vesterby, m. fl.

Riks-Registr. 1544, fol. 250.

Slottzloffwen för Mons Swenszon, Truels Schriffwere, Lyder Slatte etc. påå Stägeborgz slott. Datum Datum Stägeborg. 29 Julij. Anno 44.

Wij Gustaff medt Gudtz nådhe etc. Göre witterligit, att wij befalet, offwerantwardet, och tilbetrot haffwe thenne wår tro Mann och tienere Esbiörnn Torckilszonn, medt tesse efftther:ne wåre trogne menn och tienere, Nempligenn Mons Swenson till Westerby, Truels Schriffwere till Raffnääsz, Lyder Slatte till Söderby, Niels Hoffwenskääl till Wij, Arffwit Biörnson, Jörenn Nielson, Tord Schriffwere, och Niels Birgesonn, till getrwer hand, och vdhi en ärlig Slottzloffwe, Så att the allesammens, samptlig och synnerlig, hwar widt sitt nampn, widt alles theris ärhe, reedelighet, Christlig tro och sanning, skole holle förbe:de Slott Stägeborg, oss, och ingen annen tilhonde, och thet wälwilligen och vtann all

gensägn thett igenn vpantwarda, eenär wij thett personligenn äskie och begäre, eller och medt wår tilförordnede fulmyndige Sendebudt (: the ther aff oss fulkomlig och wiss befalning haffwe, genom wår frije egentlige gode wilie :) thett fordra och äskie lathe. Hwar och så hände, thett Gudt nådeligen affwende, att oss aff Gudtz försyn kunne förstackot bliffwa, då skole alle för:ne holle tette samme Slott Stägeborg högmechtige Förstinne och Frwe, Fru Margareta, Swerigis, Göthis och Wenndis etc Dröttning, wår alder käreste huszfrwe, vdi lijke motte, som för:wit ståår, tilhonde, till tessz högborne Förste hertig Erich wår käre äldste Sonn kommer till sin laga ålder, och hann då (: effther som tilförende endrechteligen, aff meenige Rijkesens ridderskap och Stennder beleeffwedt är :) Rijkeszens Regemente, och Swerigis Crone, aff Gudtz skickelsze vndfongendes warder, Och seedenn holle wåre andre Söner och Döttrer tilhonde, till tess the aff förbemelte wår älste Sonn hertig Erich och meenige Rijkit, Sönnerne med en tilbörlig vnderholning aff Cronone, och Döttrene medt en ärlig brudskatt, och som Konge Barn ägner och bör, måge vnderholdne och förseedde bliffwe. Hwar och förbe:te wår älste Sonn Hertig Erich aff Gudtz försyn förstacket worde, (. thett Gudt affwände .) skole the ändåå vdi lijke wärde holle förbe:de Stägeborgz Slott the andre wåre vnge lijffzärffhärskaffter tilhonde, hwickit the alle för:ne hwar widt sitt nampn haffwe loffwet och sworet ther vppå, widt theris Christlige tro, ärhe, och reedelighet, att the alle punchter och articler tesses breffwes stadige, faste, och ubrottzligenn wele holle, Argelister och nyefunder herutinnen aldelis vndentagne. Och hwar wij nu heller medt tijdenn, någre punchter eller articler, en eller flere, vdi tette Slottzloffwe breff förandre, förnye, afftage, eller tilläggie wele, då skall thett altijdt ståå oss öpit och fritt före. Och tess till wisse. Datum

Stegeborg den 29 Julii.

Till hr Trued (Gregersson Ulfstand) i Danmark, med begäran om underrättelser.

Riks-Registr. 1544, fol. 251.

Till Her Trwedt j Danmarck, att han wilde giffwe K. Ma:tt tilkenne hwad han om ten fordracht emellen Keyseren och Kongen i Danmark förnummit haffwer, Tesligest på hwad welkor ten fongne Ko: Christiern är löösz worden, Effter her ryktes flux om samme ärender. Datum vt supra.

Wår synner:[lige] gunst och wänlige hälszen altijd tilförende etc. Käre her Trwet, wij wele icke dölie för eder, hurelunde her hosz oss richtes flux, att sakenn emellen Key:e Ma:tt och Kong:e wärde till Danmarch skall ware kommen till fördracht och förlijkning, Och thenn gamble fongne Konung Christiern lösz giffwen, menn på hwad Conditioner är oss owitterligit, Doch tales her sielsint om sakenn, hwad ther om sant är, wethe wij icke. Så effther wij platt ingen grundlig kundskap bekommit haffwe, hure samme handlinger sich förlupne äre. Derföre är wår kärlige begärenn, att j meddeele oss hwad som j förnummit haffwe om samme handling, eller på hwad welkor för:ne Kong Christiern är löösz giffwen. Hwickit wij med eder altijdt gärne förskulle wele. Datum

Stegeborg den 31 Julii.

Till rikets råd, kallelse att möta konungen samt konungens af Danmark sändebud, Erik Krabbe, i Arboga, för att erhålla underrättelser angående underhandlingarna vid riksdagen i Speyer.

Riks-Registr. 1544, fol. 251.

Til Her Göstaf att han medt tett förste giffwer sich till K. Ma:tt åt Arboga, Efter Kongens sendebud i Danmarck Erick Krabbe är ter, med ten handell emellen Keyseren, Kongen j Danmarch, och K. Ma:tt till Swerge etc som nu i ten nestlidne Spiriske rigzdag handlett bleff. Datum Stägeborg. Vltima Julij. Anno 44.

Samme meening till { Her Knut Anderson, h. Ture Trolle, h. Birge Nielson, h. Mons Johanson, h. Lars Siggeson, h. Johan Turson, Steen Erichson, Peder Braa, Swante Sture, Joen Olson, Abraham Erichson, Niels Krumme, Gabriel Christerson, Larsz Turson, Axel Anderson, Biörn Person, Ture Person, Jören Erichson.

Wår syn:[nerlige] gunst etc. Wij giffwe eder tilkenne, käre her Göstaff, att nu i tesse dager är K. Wärde till Danmarchz myndige Sendebudt Erich Krabbe, medt Instruction och Creditiwe, på thenn handel, som emellen Key:e Ma:tt, Kongen i Danmarch, och oss, nu på thenne nest framlidne Spiriske Rigzdag förhandlet är, hijt vp till oss kommen. Och effther vdi samme handell några högwichtige, oss och tette Rijke icke ringe anliggiende saker och lägenheter författede äre, them wij icke wäl kunne eller oss vnderståå wele, att giffwe något äntligit swar vppå, med

minne j och flere gode menn aff wårt Rådt widt hondenn äre, och ther flijteligenn om alle sakers och lägenheters vmbständer rådslå, bewäge och beslute, hwadt som göres eller lates skall. Tenne sak är och så belägenn, att hon ingelunde någen fördröijelsze eller vpskuff lijde kann etc. Hwarföre är wår wilie och begärenn, att j medt en Clippere, tre eller fyre, wele skynde eder thet alder snareste mögeligit ware kann, vp till oss, till wår köpstadt Arboga, Så att j äre ther nu nestkommendes S. Laurentij dag, eller och twå eller 3 dager ther effther till thet sidzste, tijt wij då flere aff wårt Rådt, och the förnämste aff Ridderskapet till osz förskriffwit haffwe. Hwad seden för handlinger på färde äre, och ther förhandles skole, warde j då förnimmendes. Datum

Stegeborg den 1 Augusti.

Till Nils Vesgöte, om hans räkenskap.

Riks-Registr. 1544, fol. 252.

Til Nils Weszgöthe att han tänker till göre K. Ma:tt en clar räkenskap på sköflingerne, som ter aff hans befalning faller, Effter han haffwer, them förutan, nog stoor vnderhold. Datum Stägeborg. Prima Augusti. Anno 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe förstått, Niels, att thu haffwer ingenn reede eller rekenskap giort oss för sköfflinger, hwarcken för lijtet eller mykit, vtan skiuter vppå, att thet är alt kommit till Hoffzgårdt etc. Så wethe wij doch wäl, att thu haffwer vpborit ther en heel hoop sölff, ther thu icke häller haffwer giort oss någenn rekenskap före, hwickit oss icke wäl ståår till lijdende, Effther thu haffwer hafft aff oss en godt vnderholdning, som är 100 march ortuger förutan tin fulle löön, Och tesligeste hafft all Fougtefodringenn medt, förutann annen gunst och nåde,

som wij tig bewijst haffwe. Hwarföre biude wij tig, att thu annerledes ställer tich vdj tin befalning, görendes oss en reedelig och tilbörlig rekenskap för sådane sköfflinger och partzeler. Tu må wäl lathe tich åt nöije med thenn deel wij tich vnt och efftherlatit haffwe. Datum

Stegeborg den 2 Augusti.

Till Axel Eriksson (Bielke), om hans förläningar.

Riks-Registr. 1544, fol. 252.

Til Axel Erikson swar om Nydala Clöster och Wästra härede, tesligeste Idrö med Södre widbo som han begärer etc. Datum Stägeborg. 2 Augusti.

Wår synnerlige gunst etc. Som thu lather wärffwa till oss, vm thet Clöster Nydale och Wästrä härede, Effther thu tich ther nijdre vnderholle skalt, Eller och ther som oss icke lägligit wåre medt Clöstret, och för:ne Wästre häred, begärer thu då beholle Ydrö med Södre Widbo etc. Så kunne wij inthet synnerligit sware ther till, på thenne tijdt, Effter wij icke wäl kunne så plutzlige skilie her Johann och Fru Chirstine ther iffrå. Doch wele wij nu j Wåår härnest handle och tale med them ther om, och höre theris sinne och meening i thenn motten. Seeden wele wij wethe tich wijdere beskeedt. Menn om thu kant ware beholpenn medt Idröö, då äre wij tilfridtz, att thu kännes ther widt. Hwar thu och hade lust och wilie, att byggie ther widt Jönecöping, som Clostret stått haffwer, och wij tilförende medt tich vmtalet haffwe, då wåre wij icke vbenägne, att vnne tich mere län ther oppunder, Så att thu skulle ingenn skade haffwe ther vdaff. Her vppå må thu framdelis giffwe oss titt sinne och meening schriffteligen tilkenne. Ther wij oss seedenn effther rätte kunne. Datum.

Stegeborg den 2 Augusti.

Till Henrik Persson, fogde i Vestergötland, om förbättring af kronans tullqvarnar i fögderiet, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 252 v.

Befalning för Henrick Person, att byggie och förbättre alle the tullqwärner som vdi hans befalning finnes. Tesligeste att kwicke affrad som aff hans befalning faller, skall leffwereres in på Högnatorp etc. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effther thenne wår tro tienere Henrick Pederson oss tilkenne giffwit haffwer, att vdi hans befalning någre aff wåre Tullqwarner äre, som förbättring och bygning behöffwe, Vppå thett, att oss och Cronone aff för:ne Qwärner thenn rättighet skee borde, som tilbörligit är. Terföre haffwe wij budit och befalet för:ne Henrick, som wij och nu her medt befale, att han sådane för:ne Tullqwarner restituere, förbätre, och widt macht holle skall, så mykit på wåre wägne ther till göres bör. Och förthenskuld hwad han i sådane motte skäligenn och reedeligenn vtlägger, och vppå samme tullqwarners nottorfftige och nyttige bygning åwender och koster, thet gode menn wijthe och ransake kunne skäligit och reedeligit är, skall honom icke bliffwe affkortet j wår Räkninge Cammer etc. Tesligeste haffwe wij och så för:ne Henrick befalet, som wij honom och nu tillstå, att all thenn qwickaffradt, som vdi hans befalning faller och vtgöres pläger, må och skall leffwereres på Högnetorpz gårdt, och icke för peninger sälies, som her till skedt är, eller och någre andrestädtz, ther någen gård lagder eller ordineret bliffwer, ther om han och wår befalning vndfongendes warder. Sammelunde skole och all dagzwärcker som till sådane gårder göres, och synnerligen aff the Landboer ther om kring liggiendes äre, och inge annerstädtz. Ther för:ne Henrick sig effther rätte haffwer. Datum

Stegeborg den 2 Augusti.

Till fogden Niels Munk, om uppbyggande af ett stenhus vid Orrholmen eller annan lämplig plats i Vartofta härad.

Riks-Registr. 1544, fol. 253.

Til Niels Munk att han granneligen ransaker hwar bäst tillfälle är, att vpsättie ett steenhusz, anten wid Orreholmen eller annerstädtz ther vdi Wartoffte härede, som lägligest wåre med ååker, äng, fiskewattn etc. Datum Stägeborg. 2 Augusti. Anno 44.

Wår gunst etc. Effther thett, Niels, att wij gärne wilde haffwe någen bygning för honden ther nidre j Wartoffte härede, medt ett Steenhusz, Synnerligen ther på Orreholmen, eller annerstedz, om lägligheten sich så begiffwe kunde, som thu wårt sinne och meening ther om ytterligere tilförende förnummit haffwer. Terföre är wår wilie, att thu granneligenn ther effther szee och ranszake wilt, hwar sich sådane lägenhet begiffwe kann, antingen ther widt för:de Orreholmen, eller annerstädtz, ther thu tänckie kant belägligest wåre, med åker, äng, fiskewattn, och all annen nottorfftig lägenhet. Ther vdinnen thu tich beflijte måå. Datum

Stegeborg den 2 Augusti.

Till Germund Svensson (Somme), befallningsman på Kalmar, att väl försörja slottet, m. m.

Riks-Registr. 1544 fol. 253 v.

Til Germund Swenszon szwar pååthe tijdender han skriffwer om the Danske Knechter som nu till Land tho Holsten emot Diettmerskenn dragne äre, och icke ackte sich hijt etc. Ther på han doch ingen tilforsikt sättie skall, vtan försörge staden och Slottet wäl med folk, och etc. Datum vt supra.

Wår gunst til.[förende] etc. Oss är nu tijdender tilhonde kommen, aff hwicke wij eij annet förnimme kunne, änn att the Knechter, som her till tenne tijdt haffwe leegat j Schåne, äre dragne inn vdi Land tho Holsten, haffwendes thenn meening, att the Diettmersker wilie aff them heemsöckte bliffwe. Sååweet mann doch icke änn nu, hwad thett för en meening haffwe will, eller hure stor loffwan mann skall ther till sättie, effther mongen tillförende j szådane skijn offthe äre bedragne wordne etc. Terföre tycker oss rådeligenn ware, att thu aff sådane tijdender icke för stor tryggheet och säkerheet tager, Vtan jämwäl her effther grann acht och tillsyn haffwe, både medt wårt Slott och Stadt, att wij icke (. thett gudt affwende .) för stor tro och loffwe skuld vdi någen skade eller farligheet vdi satte bliffwe. Förty mann pläger säije, och finnes så j sanning, att thenn ther lätteligen tror, bliffwer snarligenn bedragenn. Förthenskuld må mann eij alt för mykit tro thett sälskap, vtan så hemeligenn medt sich ett gott vpszeende haffwe, thett doch intit skade kann, Hwar weet, hwadt i winteren skee kann, vm the fåå främie theris vpsååt, tijt the sich nu achtet haffwe, thet mann och be-

tänckie moste. Må thu förthenskuld altijdt wårt Slott och Stadt wäl försörgt haffwe och förstärckie tich thett bäste thu kant, både med folk, prowiant, och artelarij etc.

Vm Jöns Schåning.

Item skall thu och på wåre wägne thenne Breffwijszere Jöns Schåning 20 march Danske leffwerere, till en hielp. Och om thu förmärcker, att han trogenn och dugelig ware will, må thu honom wäl bruke, hwar som behoff görs, och behollen ther widt Slottet. Datum

Stegeborg den 2 Augusti.

Till hr Birger (Nilson Grip), om Vesterviks stads bygnad.

Riks-Registr. 1544, fol. 254.

Til her Birge att han ingelunde tilstäder the Wästerwijkz borgere att flyttie teris stadt på branderne, Vtan på Capellebacken. Latendes ten Bådtzman Henrich Munck vtmäta på samme Cappelbacke gatur, Torg etc. Datum vt supra.

Wår synner:[lige] etc. Wij förnimme her Birge, att the Wästerwijkz borgere wele flyttie theris Stadt in på Branderne, ther som thenn gamble Stadenn j förtijden belägenn war, och sökie ther vtinnen en ringe theris nytte, och icke wårt eller Rijkesens beste och lägenheet, Meenendes att the kunne bruke och förbättre the gamble Källere, som ther tilförende waridt haffwe, och nu öde liggie etc. Så effther oss synes thenn lägenhet på branderne föge ware oss eller Rijkit belägligit, Äär förthenskuld wår wilie och begärenn, att j alfwarligen wele holle Borgerene wår alffwarlige wilie och meening före, att wij ingelunde wele, att the läggie Staden annerstädtz änn på Cappellebacken, Förty j wethe wäl sielffwe, att samme Cappelbacke will best för Slottet belägenn wara. Och sende

wij nu thenne wår tienere Henrick Munck tijt nidt till eder, som är en god Timbermann, och elliest förstondt och någenn förfarenhet vppå sådane saker. J wele förthenskuld flijteligenn med för:ne Henrick, och några the förstondigste aff Borgerene beszee och ransake, hure samme Cappelbacke skicket är, Vtmätendes ther gatur, Torg, och annen Stadtzens lägenheet och befästning, medt mur, waller, torn och annet, hwadt ther tillhörer. Och att Stadenn icke länger bliffwer intagenn, änn som han besittenn bliffwa kann, och the theris näring och bärning haffwe kunne. J wele och sååå medt all flijt förmane och tillskynde Borgerene, att the wele flyttie theris husz och gårder på Cappelebackenn. Datum

Stegeborg den 2 Augusti.

Till fogden Niels Munk, att till konungen uppsända vissa personer, väl bevakade, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 254 v.

Til Niels Munck, att han förskicker några bönder till K: Ma:tt. Datum Stägeborg. 2 Augusti. Anno 44.

Wår gunst etc. Wij wele och biude tich Niels, att thu tesse tre effter:ne, som äre Lasse Bror, Niels Botelson, och Oloff Brors Vnderfougte, medt Alwijka peder lather antasta, och hijt till wårt Slott Stägeborg wälförwarede före, Effter wij haffwe någett emot them, som wichtigt är. Tesligeste wele wij och, att thu och så lather tesse effter:ne Bönder komme till ossz, Nempligen Joen j Eedt, Niels i Torp, Oloff j Wreedzlösze, Joen i Ååresta, Peder Olsson i Torp, och Jöns j Torp, hwicke för:ne Bönder på Wiszingzöö boendes äre, hwicke ossz för någen vnderwijszning skuld, vdi Oloff Brors saak, förnöden ware wele. Äär och så en Bonde besittiendes j Lisingzhäredt, widt

nampn Jöns j Lillelunde, thenn wij och så wele, med the andre Sex för:ne till ossz komme skulle. Schall thu och szå medt för:ne sälskap Broder Anders j Schänninge lathe hijt komme. Doch för änn thett skeer, må och skall thu medt Wolff Grytegiutere j Wastena med foge och lämpe handle och förhöre, om han aff för:ne Broder Anders någre Klocker köpt haffwer, och hure mykit hann för samme Klocker giffwit haffwer, hwickit thu oss seeden må och skall tilkenne giffwe.

Att han ställer aff ten råjakt han bruker mykitt.

Wij haffwe och förnummit, att thu mykit trägen äst effther then Rååjacht och henne så idkeligen bruker, att ther i landet snartt icke ett Rådiur finnes kan, Ther vdinnen wij intit behag haffwe. Så wele och biude wij tich, att thu her effther sådane jacht förskoone wilt, Wäniendes tich och så till annen maat, som är flesk och Kookött, och icke altijdt till Rååkött. Datum

Stegeborg den 9 Augusti.

Till hr Gustaf Olsson, om underrättelserna från Danmark, hertig Albrechts, pfalzgrefvens och de undflydde förrädarnes fiendtliga afsigter mot Sverige, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 255.

Til her Göstaf swar etc. Datum Stägeborg. 9 Augusti.

Wår syn:[nerlige] etc. Wij förnimme aff eders skriffwelse, att j så föge beskeedt aff her Clawes Bilde, om thenn fridzhandling bekommit haffwe, som wij och aff hans eigenn missiwe eder tilskriffwen, förmärckie. Så kunne wij wäl tänckie, the lathe eder eller oss Swenske flere icke stort mere aff sådane handlinger förståå, änn som

the gärne wele, ändoch med rätte annerlunde borde tillgåå. Så kunne wij föge mere seije ther om på thenne tijdt, vtan när j och flere gode menn möthe nu med oss i Arboga, wele wij wijdere handle och tale medt eder och them, om allehonde saker och lägenheter. Så förnimme wij och, att i haffwe skicket en eders tienere till Hamborg på wijdere kundskap, hwickit oss wäl behager, Och skole tro, att mann bekommer ther the beste och wisszeste kundskaffter, som man någerstedtz j tesse läglighetер förspörie kann. Hwadt han och haffwer för tijdender med sich tilbake, att j genom natt och dag giffwe oss ther om tilkenne.

Hertig Albrectz och Pfaltzgreffwens vpsåått emot tette Rijke.

Ternest, som j och lathe förståå, att her Christoffer Andersons karll haffwer sich för en eders Fougte så höre latidt, att then Förrädere Oloff i Grällesta, som är i Strålesund, skulle haffwe berömet sig, att Hertig Albricht och Pfaltzgreffwen skulle haffwe i sinnet nu j Whår att bedriffwe her någenn ny anfechting inn på Rijkit, och ther till skulle ther ware hosz them x eller xv Smålenninger, genom hwicke the förmeene sich någett nytt obestond aff städt komme kunne. Så swärie wij ther icke stort före, att hwar samme hertig Albricht, Bisp Mons, Oloff Brompz, och Oloff j Grälleste kunne bewijse oss någen skalkhet eller förrädere stycke, då haffwe the thet icke fördrag. Doch hoppes oss, att när the komme och wele biude theris arge lister till, skole the få skam för mödenn, Lijkewäl är ett gott och nöge vpszeende allestädtz ther vt medt Gräntzen, både j Westergötlandt, Smålandt, och vt med Siösijderne j then Schäriegård, högt förnödenn, Thett j vdi Westergötland allestädtz wäl beställe wele. Wij wele och tänckie till, att vt med thenn Smålenske gräntz och Siösijdenn, skall och så ther till tänckt bliffwe,

Och teszligeste att thenn oskyllige icke skall för thenn skyllige tagen bliffwe.

Om lagmandz fodringen j Seffrin Kijls förläning, vdi Moo härede.

I lathe och förståå, att i Söffring Kijls förläning äre wid än 63 Bönder ogäste, för lagmandz fodringen i Winters, Och begäre förthenskuld wethe, hwad heller wij wele haffwe Oxer för samme fodring, effther som the i Kinden och annerstädtz vtgort haffwe, eller och peninger en march danske aff Bonden etc. Så äre wij tilfridtz, att i lathe aname oxer för samme fodring, hwar the något snarligen kunne komme vt, och tijdeligen bliffwe hijt vpp skickede för änn inn på sidhösten. Så måge och the sakefaltz oxer j vmröre, fölge medt.

Att han later ransake effther ten Fläckensteen, och skicken till K. Ma:tt.

Wether her Göstaff, att thenn Hans Fläckensteen wår Musterschriffwere war hosz osz seenest i Surcöping, Så haffwe wij icke annet wetet, änn att han hade rijdit offwer landt hijt tiil vpland, meeden wij wåre till siösz. Och förnimme wij icke änn nu aff honom, och wethe icke hwart han bleffwen är, tileffwentyrs kan ware sin kosz dragenn j thenn acht och meening, att han heemeligen will förstinge sich aff landet. Hwarföre är wår wilie och begärenn, att j hosz alle Fougterne, och andre som länen haffwe, vt med thenn westergötiske gräntzen wele på thett alder flijtigste lathe förkundskape, om han kommer ther, eller mann honom någerstedtz vpspörie kan, att man tager honom då tilbake igenn och skynden förwaret hijt vp till oss, Effther han står vdi en stor Rekenskap, ther wij änn nu föge beskeedt vm bekommit haffwe. Her vm j wele flijteligen winnläggie eder. Datum

Stegeborg den 9 Augusti.

Till Sten Eriksson och Botvid Larsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 256 v.

Til Steen ock Bottwedt, om Jakop vhon Costnis. Datum vt supra.

Wår etc. Käre Steen och Botwed, wij schriffwe eder twenne reeser wårt betänckiende till, vm thenn Jacop vhon Costnis. Så är ännu nu wår wilie, att medt honom motte szå fortfarit bliffwe. I wele och lathe ju så wäl granneligenn ransake vm wårt handskytt, rör, halffwehaker, och annen ther tilhörende små reedskap, är tillstäde, som thett annet artelarij och groffwe skytt. Och haffwe wij tesligeste förnummit, att när han fongen wart, då hade han ett röör hafft, och en aff the Swenske som honom fongede, hade Rööret, thet försmädde en aff the Tydzske landzknechte, som i Arboge liggie, segendes, (Du Swedische Laur) är eij wärd haffwe slijkt röör, och giorde sich ther offwer fast onyttig. Terföre måge j thenn samme Landzknechten lathe tage widt halszenn, ransakendes om wijdere beskeedt etc. Kunde och icke skade, att han finge sin förtiente löön.

Att han later vpränsze Härstäkett, Efter Galleerne skole lägges till Elsnabben.

Yttermere, som wij och szeeneste skriffwe eder till, vm wåre Galleijder motte läggies inn i Elffznabbenn. Terföre synes ossz gott och rådeligit wara, att Härrestäket motte bliffwe något yttermere vpränset, szå ther kunne bliffwe till ännu 4 alner diup. I wele i thenn motte handle medt Schipper Oloff, och flere som förståndige äre på slijke saker, hure mann skall gåå ther best och lämpeligest

medt om. I wele och szå finne ther till hwadt rådt i kunne, att thet szå skee motte.

Att the late antage mere folk i tienesten ther vpe vdi Dalerne.

Wij såge och gärne, för tessze farlige tijdender skuld, att ther vppe i Dalerne motte något mere folk bliffwe anamede vdi tienistenn, hwadt rååd eller tilfälle ther till bliffwer. Wij achte och med thett förste skicke Niels Larson vp ått Dalerne, med samme wärff.

Om inköpet, att Slotskriffweren holler vtgifften ther vppå.

Som i skriffwe, Begärendes wete, hwad heller Slottzskriffweren eller M. Erne skall holle thenn vtgifft på Slottzens inköp etc. Szå synes oss lijkast ware, att Slottzskriffweren thett gör, för the orsaker skuld, som i wäl sielffwe tänckie kunne. Doch szå, att M. Erne leffwererer honom i Summe wijsz, så mykit man förslåå kan effther nottorfften behöffwes att inköpa. Datum

Stockholm [ɔ: Stegeborg] den 9 Augusti.

Collationsbref för hr Knut Erici på Botkyrka pastorat.

Riks-Registr. 1544, fol. 257.

Collation för her Knut Erici på Botekyrkie prestegäld och tessz annexa. Datum 9 Augusti. Stocholm.

Stockholm [ɔ: Stegeborg] den 9 Augusti.

Till hr Birger Nilsson, om Clemet Renzels köpsvens handel, och att Danzigerboerne skola erlägga tull såsom andre från hansestäderne.

Riks-Registr. 1544, fol. 257.

Til her Birge swar, att han later then Köpswen, som med Klemmet Räntzels skipp iffrå Dantzike kom, köpslaga oförhindret, Effter icke gott är komma sich j trätte när man fridligen leffwa kan. Datum vt supra.

Wår synnerlige etc. Wij haffwe eder skriffwelsze, her Birge, vndfongett, j hwilke i mälde om thenn Tydzske Köpszwenn, som war vppå thet Danske Schipp, och thenn Clemmet Räntzell tilhörer etc. Så må j lathe samme Köpswenn oförhindrett handle, wandle, och bruke sin köpenskap, Effther föge rådeligit är, att mann lägger sich i någen trätte thenn elliest vndfly och fridligenn leffwe kann. Så haffwe wij icke häller nu nyligenn hört någen skalkheet aff samme Clemmet Räntzell. Derföre må i lathe honom obehindret komme sin koosz, så fiärrenn mann aff honom icke på nytt någen skalkheet eller bedrug förnimmendes warder.

Att the aff Dantzike måge och göre toll, effter Stocholmsz sätt.

Tesligeste som j och begäre wethe, om the i förne Dantzicke hemme äre, skole någen toll göre j Wästerwijk. Så måge och skole the och szå wäl, som andre aff Hänszestäderne theris toll vtgöre, widt thett sätt, som her vdi wår Stadt Stocholm skeer, thett i förnimmendes warde aff tette inneluchte tullregister, som wij eder sände, Ther aff i eder rätte kunne. Datum

Gripsholm (ɔ: Stegeborg) den 9 Augusti.

Till Lars Organista, om författande af noggranna räkenskaper öfver varuuppbörden.

Riks-Registr. 1544, fol. 257 v.

Till Larsz Orgeleekere, att han änn nu later K. Ma:tt warers vpbörder aff alle partzeler för sig granneligen författa, som hans K. Ma:tt offte aff honom begäret haffwer. Datum Gripzholm. 9 Augusti. Anno 44.

Wår gunst etc. Som wij offthe tilförende både myntlig och skrifftlig haffwe begäre latidt, Larsz, att wij doch ene gonge en wissz, clar, och beskeedelig vnderwijsning på alle wåre warers årlige vpbörder, både aff en partzel och andre, eehwadt thet helst ware kunde, bekomme motte etc. Så effther wij änn nu ther vm föge eller altzintet haffwe förständiget bliffwet. Äär förthenskuld wår wilie, att thu änn nu granneligen lather författa all wåre warers årlige vpbörd och ränte, eehwaden thet helst ware kann, och besynnerligen alle wåre Smör, Järnränter offwer heele Rijkit, Tesligeste Tråån, Huder, Elszhuder, och annet sådant, som årligenn pläge göre[s] Rekenskaper före, inn j wår Cammer, Latendes och så i sunderheet författa hwar partzeel för sich, och mykit aff hwar partzel aff hwar landtzände inkomme, Seeden kunde mann wijdere förtänckt ware, hure med them handles och skickes skall. Tesligeste bliffwe förständiget, mykit Smör årligen aff Wärmdöön vtgåå pläger, och mykit Fougten för thetta Anno etc 44 året leffwereret haffwer. Tette skall icke heller försumes. Datum

Gripsholm (ɔ: Stegeborg) den 9 Augusti.

Till Niels Tuleson, fogde i Åkerbo härad, Vestmanland, om en kostgärd, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 258.

Til Niels Tuleson att han lather tilreede aff Ååkerbo härede en mottelig kostgärd, effther Hans K. Ma:tt achter nu om Laurentij haffwe en försambling i Arboga medt Rijkesens Råådt. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Såsom wij tich nu szeenest, Niels, aff Stägeborg tilskriffwe wår meening, att wij vdi wår Köpstadt Arboge en försambling haffwe wilde med någre wåre Rijkesens Råd, sampt andre aff Adelenn etc. Så vppå thett teste bättre motte tillgåå, och wij med wårt eigit folk wårt reedeligit vppehälle bekomme måge, Wilie wij, att thu handler med Almogen öffwer alt Ååkerbo härede, Szå att the göre oss en mottelig kostgärd till hielp och vndsättning, som och nu mongestädtz, både j åår och fiord skedt är, synnerligen, som tette inneluchte Register inneholler, som wij tich her hosz tilhonde skicke. Skall thu och så förskaffe, att vppå wår gård Kongzöör motte något tillredt bliffwe, att om oss så tycktes, att wij ther, på någen tijd ware kunne, Ther rätte tich effther. Datum

Gripsholm(?) den 10 Augusti.

Till Germund Svensson (Somme), om utfodringen i Kalmar län af konungens hästar, om ytterligare 309 soningsoxar af N. o. Södra Möre till slottets bespisning, m. m., m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 258 v.

Til Germund Swenson swar om the borgeläges häster, som ther vdhi Calmarne leeget haffwe i Sommer, att the måge vtgäste för all fodring ther i Calmarne län öffwer alt. Datum Gripzholm. 10 Augusti.

Wår gunst etc. Som thu giffwer tilkenne, Germund, att ther på Calmarne haffwe stått i thenne Sommer 25 borgeläges häster, förvtan the i gräässz haffwe vtslagne warit, Begärendes wethe, hwadt häller samme häster skole j thenne winter löpe ther i Kalmarne lään för fougte fodringen eller thenn årlige fodring, Effter ther ingen annen gästning nu förhondenn är etc. Så äre wij tilfridtz att the gäste för hwad fodring, som på färde äre, thett ware sich Fougtefodring, Biskopzfodring eller årlige fodring. Och lat them gäste ther j Calmarne län, Och the häreder eller Sokner, som skole gästes, måge öffwer alt vtgäste bliffwa, och icke thenn ene partenn gästes, och thenn annen tillates, att lösze gästningen för peninger, både för en bätter och clarere Rekenskap, och monge andre orsaker skuld.

Att han må aname the 309 soningz oxer etc till slottzens slachterij.

Thernest, som thu berörer, att the saköres och andre Oxer, som wij till Slotzsens slachterij effterlatit haffwe, intet förslåå wele, Effther ther holles mykit folk och stor förtärning, Begärendes förthenskuld, att wij wele och så effterlate till samme slachterij the Soningzoxer aff Södre

och Norre Möre, som vdi Summa till 309 bliffwe kunne etc. Så hade wij wäl förmodet, att the saköresoxer, och andre oxepartzeler, som wij tilförende tich schrifftteligen till slottzens slachterij effterlatidt haffwe, skulle ju något förslaget haffwe, Så att wij samme Soningzoxer till andre wåre nottorffter hade bruke kunnet, Doch effther wij gärne szee, att Slottet motte wäl befettaliet bliffwe, derföre må thu wäl aname them, doch betänckiendes, att oss skeer någenn godt och beskeedelig Rekenskap, hwart the bliffwe, och monge the äre, Och att wij motte bekomme ther någenn Schipzfettalie aff j Wåår, hwar szå behöffdes.

En Copia aff her Göstaff Olsons breff, om Oloff j Grällesta.

Wij skicke tig och her innelucht en Copia aff her Göstaff Olszons breff, ther aff warder thu förnimmendes, hwad thenn Förräderen Oloff j Grällesta, som är j Strålesund haffwer sich höre och förmärkie latit. Och effther wij lätteligen tro, att sådant på färde är, och att han och flere sådane förräderehoop gärne giorde oss någett skalkestycke, hwar the elliest kunde komme möden widt. Derföre råde, biude, och högeligen förmane wij tig, att thu täncker till, allestädtz ther vt medt thenn Bleekingzgräntzen, Sammelunde vt medt Siösijdenn och Schäriegårdenn, att ther icke något heemeligit förräderij instunget bliffwer, som aller störste macht på ligger.

Att han skynder tesse effter:ne Småleninger jffrå Gräntzen, att the icke något obestond anbringe.

Ther äre änn nu en part nidre widt Gräntzen, widt nampn, Swen Starre, Germund Mölä, Härmod Eloffson, Joen Gertorm, Öle Nisseson, som i tette obestondt mykit i speelet waridt haffwe, wåre gott och rådeligit att thu

lothe haffwe ett skarpt vpszeende medt them, och att thu täncker till, medt lämpe, att samme sälskap motte komme dädenn, eliest befruchter oss, att the skynde oss änn ene gonge ett obestond på halsen för änn wij weethe ett ordt vtaff. Therföre tänck her och så till, som aller störste macht på ligger. Datum

Om Almogens vdi Trehäredzlag [ɔ: Tijehäredzlag?] gode löffter och tillsager, tett K. Ma:tt behager.

Wij förnimme och, att thu haffwer handlet och talet med Almogen ther vdi Tryhäredtzlag(!), vm the tijdender aff Danmarch, och att the haffwe alle loffwet gott vt, och wele vpsättie lijff och liffwerne och all theris wälfärd hoss ossz, Hwickit wij gärne höre, och mykit heller szåge, att thett wåre theris alffwar, Kann och wäl skee, att the betänckie sich ju någenn tijdt till någenn bättring, hwar icke onde mäcklere eller tilskyndere hacke något hundehåår ther iblandt, eller them någenn ond eller förrätlig ingift [skeer?], aff thett sälskap, som her Göstaff om rörer. Förmanendes tich änn nu, att thu lather haffwe gott vpszeende, och att handle wijszligenn och skäligenn medt Almogen, som ingen ringe macht på ligger. När thet breff förseeglet bliffwer då må thu lathe kommet wäl förwaret vp till ossz.

Att han bestyrer aff Tyslandt ett eller tuhundrede rumpefåår.

Är szå wår wilie, att thu täncker till, att lathe bestyre tig aff Tyszlandt till ett hundrede eller tu aff the Rumpefår, eehwar som helst thu spörie kant, the bäst stode till fongz, för ett skäligit köp. Och tesz flere Bocker mann kunde fåå, ju bätter thet wåre etc. Kunde mann seeden laget szåå, att the Swenske fåår, som nu szå monge äre ther på Ölandt, motte en partt komme dädenn, och tesse andre Ängelske Fåår j staden igenn, ther sådane lägenheet wäre. Så motte sådane skäperij med tijdenn

komme oss och meenige Rijkit till stor nytte och fördeel, som thu wäl sielff befinne kannt. Wåre förthenskuld gott, att ther täncktes något till. Datum

Stockholm(?) den 11 Augusti.

Till Niels Grabbe i Viborg och Tommes Jönsson i Åbo, om emottagande och befordrande af det ryska sändebudet till Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 260.

Til Niels Grabbe att han tillstäder tett Rydzske Sendebudt, som ther ligger widt Gräntzen komma her in, och bekomme en godt leedszagere. Datum Stocholm. 11 Augusti. Anno 44.

Wår gunst tilfö:[rende] etc. Wij förmärckie, Niels, aff tin skriffwelsze till herr Steen och Bottwedt, att en Storförstens Sendebudt skall ware kommenn tijt till Gräntzen, achtendes sich hijt inn till oss, thett thu honom icke haffwer efftherlate welet, för änn thu wår wilie och meening ytterмere ther om förfarendes warder etc. Så effther the haffwe både j fiord, så och nu, budit till, att komme hijt inn, kunne wij icke länger förholle them sådane intug. Hwarföre är wår gunstige wilie och begärenn, att thu, vtan wijdere vphold, städer them hijt inn, och skaffer them ledsagere, och några förståndige, som them beleedsage kunne, och haffwe acht och tillsyn, hure the sich skicke och holle, och att the måge wäl komme igenom landett, och effther sedwanen theris skälige nottorfft och vppehälle bekomme. Wij haffwe och szå latidt skriffwe Tommes Jönson till, att han skall lathe sättie them hijt offwer, när the till Åabo kommendes warde. Tu må och wäl (. doch skickeligen och med godt lämpe .) skriffwe samme Rysse sendebudt till, rådendes honom, att han icke drager medt för mykit onyttigt sälskap hijt inn, som theris

sedwane ware pläger, På thett the tessz snarerne måge med godt fordenskap åther och fram förfordrede bliffwe. Datum

Til Tommes Jönson att han later tett Rydzske sendebudt och hans sälskap bekomma teris fordenskap och nottorffter åt Stocholm. Datum vt supra.

Stockholm(?) den 11 Augusti.

Bref för en kronans landbo, Simon Benchtson, till domare, fogde och nämnd, att de låta honom återfå den äng, som tillhört hans hemman.

Riks-Registr. 1544, fol. 260 v.

Forskrifft for Simon Benchtson till Fougten och the tolff i Nämpden etc, om någen äng som iffrå mätt är, ok honom elliest aff ålder tillydt haffwer. Datum Stocholm. 11 Augusti. Anno 44.

Wij Gustaff medt Gudtz etc. Göre witterligit, att effther för oss nu någre reeser thenne Breffwijsere Simen Benchtson waridt haffwer, clageligen tilkenne giffwendes, att honom vtan lag, skäl eller rätt, någen äng iffrå mätt och deelt är, thenn ther elliest aff ålder tillydt haffwer etc. Szå effther wij endelis förmärckie, att sådant tileffwentyrs för wänskap, muthor och gåffwer skuld skeer, honom till förderff, och Cronone (. tess landbo han är, och ware skall .), till märckelig skade och nådeel. Och vppå thett för:ne Simenn icke vdi thenn motten någett förfong eller orätt skee motte, wele och biude wij eder alle änn nu, som för wåre skuld wele och skole göre och lathe, synnerlig wår Lagmann och Domere, Häredzhöffdinge, Fougte, och the Tolff menn, som i samme lagszagu, lag och rätt vtdeele skole, att j änn nu för:ne Simon Benchtson lathe skee och niute så mykit lag och rätt vtwijsza, Granneligen ransakendes, att hwarkenn honom,

eller någen annnen j thenn sak motte någen orätt wijderfares, Så att wij icke offthere, om thenne och andre slijke jordeträtter måge bekymbrede bliffwe, szå frampt j wele göre thet oss liufft och behageligit är. Datum

Gripsholm den 14 Augusti.

Öppet bref för hustru Birgitta (Wasa) på S. Barbaræ capell och hus i Upsala.

Riks-Registr. 1544, fol. 261.

Opett breff för Hustru Brijta Mattz Pedersons på ett Steenhusz j Vpszala medt ett lijtett Capell till ewärdelige äge. Datum Gripzholm. 14 Augusti. Anno etc. 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff synnerlige gunst och nåde haffwe vndtt och efftherlatidt, som wij och nu medt tette wårtt opne breff vnne och efftherlate, thenne oss elskelig, ärlig, wälbördig Qwinne hustru Birgitta Mattz Pedersons, må och skall niute, bruke, byggie, och beholle, ett wårt och Cronones Steenhusz liggiendes i wår Stadt Vpszala, Sunnan på Domkyrkiegårdenn, twert iffrå Biskopzgårdenn, medt thett lille Cappelle, som ligger widt samme Steenhusz, som tilhopa nämpnes sancte Barbare Cappell och husz, Så att hon och hennes efftherkommende ärffwinger samme Steenhusz och Cappelle niute och byggie, och till ewärdelige äge beholle må. Doch medt szå skäl, att hwadt som för:ne hustru Birgitta oss änn nu, j fast jordegodtz icke till fyllest, för för:ne Steenhusz och Cappelle wijderlagt haffwer, skall änn nu skee, så att wij fyllest för samme husz haffwe kunne etc. Hwarföre biude wij wåre Fougter, Embettzmenn, och alle andre, som för wåre skuld etc, att the icke göre för:ne hustru Birgitta her vtöffwer hinder eller förfong, widt wår ogunst. Datum

Arboga den 19 Augusti.

Öppet bref för Nils Helsing på 30 mark af fogdefodringen på Vermdön.

Riks-Registr. 1544, fol. 261 v.

Opett breff för Niels Hälsing på 30 march aff fougtefodringen, som j fiord anno 43 j Wärmdön föll, för tett andre skall han göre Rekenskap. Datum Arboga. 19 Augusti.

Arboga den 20 Augusti.

Till Anders Marbo, fogde i Sunnerbo, om priset å skattesmöret.

Riks-Registr. 1544, fol. 261 v.

Swar til Anders Marbo om thett Skattesmör som [han] sålt haffwer, tunna för 34 march danska, Att K. Ma:tt ingelunde sådant behager, Effter i Lödesze gäller tunnan 40 march danske, Vtan will H. N. haffwe fyllest i så motte, för så mykit som sålt är etc. Datum Arboga. 20 Augusti. Anno 44.

Wår gunst etc. Wij förnimme aff thin skriffwelsze, att thu haffwer solt i Lödesze wårt Schattesmör, som ther i Sunnerbo nu fallet är, för 34 march danska tunnen etc. Vdi hwicken köpslagenn wij platt intit behag haffwe, ey heller wethe tich ther någenn tack före. Förty wij haffwe wissz kundskap, att tunne smör, haffwer j all thenne Sommer gullet Fyretye march danske i Lödesze. Så wethe wij icke, hure wij tett förståå skole, att thu sälier tunen Sex march danske ringere, änn andre henne soltt haffwe. Så må thu fulleligen ware ther förtänckt vdi, att wij för ingenn deel wele beståå tich, att thu lättere

solt haffwer wåre warer, ännn andre them köpe eller sälie. Derföre tänck till, att wij wele haffwe fyllest eller thu skalt sware ther till, och ändå föge tack haffwe för mödenn, att thu ossz sådane vsandhet föregiffwer, ther vm wij tich icke heller betrott hade.

Att han intet behöffwer aname mere folk i tiensten etc.

Tu behöffwer icke häller mere folk aname j tienisten, effther the tijdender och lägenheter thu oss nu tilkenne giffwer. Doch skriffwer thu szå ringe beskeedt, hwicke the äre, som them anamede i tienisten igenn, eller hure the haffwe fått theris affskeedt iffrå Kongenn i Danmarch. Kann thu ännn nu någett wijdere förfare, thet giff oss och szå tilkenne. Datum

Arboga den 20 Augusti.

Till Botvid Larson i Stockholm, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 262.

Til Bottwedt, att han skynder then Marchus i Wällinge till Östergötlandt att vpsättie en hammersmidie wid Wongeberg, Latendes honom få aff Schipzgården 2 eller 3 timbermenn, att the kunne läre vpsättie sådåne hammersmidier etc. Datum vt supra.

Wår gunst tilförende etc. Äär wår wilie och begären, Botwed, att thu wilt lathe tillseije och förmane thenn Marchusz j Wällinge, att hann oförsumeligenn skynder sich nidt till Östergötlandt, vpsättiendes och färdig görendes thenn Hammersmidie ther widt Wångaberg, som wij honom befaledt haffwe. Wij haffwe och så latidt skriffwe honom ther om till, må thu skicke honom breffwed tilhonde. Och effther ther i Schipzgårdenn äre en heel hop

gode och förfarne Timbermenn, och haffwe doch icke alle altijdt szå hastigt arbeete ther i gårdenn. Derföre synes oss icke onyttigt ware, att man toge en, Twå, eller tre aff them samme, som något förstondh haffwe, lothe och szå läre them något annet medt iblandt, Som är med gode hammersmidier, hyttewärck, och annet slijkt, som och mykit stort nytte och profijt med fölier etc. Så må thu förthenskuld leete vp en eller twå aff samme Timbermenn, Latendes them bliffwa hosz Marchus, szå längie han sätter samme hammersmidie vp, att the motte szee och läre, hwadt ther till hörer, På thet mann them framdelis till sådane ärbete och szå bruka kann, Och förtröste samme Timbermenn, att theris lön skall them yttermere förbättredt bliffwe, änn the her till hafft haffwe, hwar the flijteligen winläggie sich, att läre samme hammersmidie bygning, både med dammer, wathuhiul, och alt annet, hwad som inne j Smidien brukes skall, att the framdelis motte ware wisse, att byggie slijke Smidier etc.

Att han giffwer K. Ma:tt tilkenne, om tett järn Munketorpz bönder haffwe skänkt hans N. etc.

Här wåre och szå några Bönder aff Munketorpz sockn hosz oss, och giffwit tilkenne, att the hade latidt komma till Stocholm, och skenckt oss widt passz Sex lester jern, som j long tijdt j theris kyrckiehärberge leeget hade. Och seije the, att thu haffwer vpborit samme järnn, och ther hosz beclage, att the ingenn rätt Qwittencia haffwe fått igenn, vtan alleeneste ett löst stycke papper, som lyder ord frå ord, som thenne inneluchte Zedell vtwijser. Och effther samme järn icke haffwer waridt någett skattejärn, vtann elliest församblet i Kyrckiehärbergit, i mong åår, aff the Kyrckielandbönder, ther vnder liggie. Szå förundrer oss förthenskuld icke lijtit, hure samme järn är vpburitt, heller hwem thett anamede, Effther the ingenn bätter beskeedt iffrå sich giffwe. Jcke haffwer häller then

som samme schrifft vtgaff, bekendt sitt nampn, thet ossz inthet ringe betänckiende giffwer. Må thu och Cammer-Rådet förthenskuld oförsumeligenn skriffwe oss ther om grund och beskeedt till, hure thet haffwer sich medt samme Summe järn. Och att Bönderne motte reedeligenn qwitterede bliffwa, som thet sich bör, elliest bliffwer thet eder icke till gode hollet. Ther rätter eder effther. Datum

Arboga den 20 Augusti.

Till Niels Person och Lars Organista om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 263.

Til Niels Person och Larentz Orgenistan, att the late ransake om tett järn, som Bönderne aff Munketorpz sokn haffwe skänkt K. Ma:tt, och late them therföre bliffwe qwitterede. Samme meening till Botwed, in literis seu articulo precedentj. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Wij förnimme, Niels och Larentz, att Bönderne vdi Muncketorpz sockn haffwe latidt komme till Stocholm och skänckt oss widt passz Sex lester järn, som the i mong åår haffwe församblet ther j theris kyrckiehärberge. Och kunne wij icke wethe, hwem samme järn vpborit haffwer, Effther ingen rätt eller beskeedelig Qwittencia ther vppå giffwenn är, vtann som i måge szee aff thenne inneluchte Zedell, som hwarcken nampn eller annen beskeedelighet vttrycker, ther aff mann någen rättelsze haffwe kann, hwem samme järn vpburit haffwer, eller hure ther vm fatt är. Doch skiute Bönderne vppå, att Bottwed skulle anamedt samme järn, tett wij doch icke wäl tro kunne. Szåå må j giffwe oss wijdere her vm tilkenne, hure thet haffwer sig medt samme järnn, och szå skaffet, att Bönderne motte fåå en rätt Qwittencia, och icke bliffwe them för någenn skatt räknet, Effther thett är

ingenn skatt, vtann elliest aff Kyrckienes landboer j någer åår försambledt, och oss nu skänckt. Szå giffwer thenne och tilleffwentyrs flere slijke vpbörder oss intit ringe betänckiende, att sådane vwissze partzeler, emot wåre margfaldige befalninger vpborne bliffwa, och all thenn stund ingen rätt Qwittencia ther vppå vtgiffwenn är, wethe wij icke hwadt wij her om seije skole, Wåre gott, att mann härnest wände igenn med slijke vwisse partzelers vpbörd, Effther wij wäl tänckie kunne, medt them szå behändigt handlett bliffwer, att wij oss ther effther ilde rätte kunde.

Att K. Ma:tt motte bekomme ett Register [på] alle warer, och synnerligen järn och smör, aff Westergötland etc.

Wij skriffwe eder och szeenest till aff Gripzholm, att wij gärne wilde wethe ett beskedeligit Register på alle warer, som öffwer hele Rijkit årligenn falle etc. Äär änn nu wår wilie, att wij sådane Register bekomme måge, och ju j sunderhet mykit smör och järn wij årligen haffwe inn att komme, synnerligenn aff Wärmeland, Weste[r]götlandt och Daal för sig, aff Östergötland för sig, och synneligen aff Vplandt, Södermanneland, Närickie, och Wästerårsz sticht, och aff Finnland för sich. Oss fruchter och nog, att wij icke bekomme sådane beskeedelig rekenskap på thenn offwerwickt på Smör och järn falle, som thet sig borde, Wåre gott, att mann tänckte änn nu ther till.

Att han och skynder Hans Tommeson till K. Ma:tt med sin Rekenskap.

Och effther wij icke annet tro kunne, vtan att the Rekenskaper, som Hans Tommeson haffwer hafft att skaffe medt, hosz wåre Guldsmeder, och thenn Krutmakeren, haffwe ju härnest (: hwar elliest något arbeethe driffwit är :) fått en ände. Derföre må j wäl skicke till oss samme

Hans Tommeson, med hans Rekenskap, att wij doch ene gonge motte ther med komme till ände.

Att the late tett Register på Smörskatten, som Joen Bagge hijt sende aff Gäsene, komme ibland K. Ma:ttz årlige ränte.

Wij haffwe och latidt kennes widt Gäszene j Wästergötland, och haffwe befalet Joen Bagge thet fögderij. Szå haffwer han vpborit Smörskatten ther aff, och sendt oss ther ett Register vpå, och hwad annen vpbörd ther årligenn aff går. Så må j late kommet inn j wår Register och årlige ränter. J wele och så skicke ossz med för:ne Hans Tommeson tilhonde the Rekenskaper, som lyde her till Kongzör, Ååkerbo härede, och Westerårs län, effther wij äre her nu widt honden, Så kunne wij ju något med iblandt lathe ransake och förhöre, hure ther om fatt är, heller om Fougterne något troligen ther medt handlet haffwe. Och att j skicke och så oss med för:ne Hans Tommeson wårt Lendzregister tilhonde, Szå att ther medt icke längre försumet eller förhalet bliffwer. Ther rätter eder effther. Datum

Arboga den 22 Augusti.

Till nämnd, fogde och lagman i Helsingland, att vid landstinget ånyo ransaka ett mål rörande jordrefning och rågångar, och att parterne, om de der ej kunna förlikas, stämmas inför rikets råd.

Riks-Registr. 1544, fol. 264 v.

Förskrifft för Oloff Biörnson till the Tolf i Nämpden, Fougten och Lagmannen vdi Hälsingelandt, vm någen jordemätning, Schogzröregong, och Hagelöter etc. Datum Arboga. 22 Augusti. Anno etc. 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Att effther för någen förlijden tijdt sedenn, Twå wåre Vndersåther aff

Hälsingelandt benempd Hans Anderson, och Gregers Siurdzson, för oss warit haffwe, och clageligenn föregiffwet, att them skulle waridt för kortt skedt, med någenn jordemättning, Schogzröregong, och hagelöther, anlangende thenne Breffwijsere och wår Vndersåte Oloff Biörnson etc. Szå haffwer nu thenne breffwijsere för:ne Oloff, annerledes giffwit oss sakenn före, att thet icke aldelis szå är, som the andre tilförende föregåffwe, Och förthenskuld begäret, att saken motte änn nu komme till wijdere förhör och ransakning ther vppå landztinget, heller hwar sakenn ingelunde ther kunde slijtenn bliffwa, att wij då wille stämpne bäggie parterne inn för oss, och wår[t] elskelige Rijkesens Rådt, Så att saken motte ene gonge komme till en ände, och hwarckenn thenne för:ne wår Vndersåthe Oloff, heller och the andre på annen sijdenn, någen orätt wijderfares må, vtan bäggie parterne thet rätt och skäl är, Biude wij alle, som för wåre skuld wele och skole göre och lathe, och synnerligen wår Fougte, Lagmann, och the Tolff menn, som ther j landett för rätte sittie, att the thenne Breffwijserere Oloff Biörnson hielpe och fordre (: doch vthan hans wijderpartz rättighetz förswagelse :) till all thenn deel, som han rätt till haffwer, Förskaffendes och så ther till laglige Synemenn, som sådane gamull ärende rätt ransake kunne. Hwicke om the eij höre, eller med theris dom och ransaken tilfridz ware wele, då stämpne wij med thetta wårt breffz krafft, bäggie parterne inn för oss och wårt Rijkesens rådt till Vpszale nu nest tilkommende distingz marcknet. Hwar någenn partenn thenne wår Stämpning medt olydne försittiendes warder, ware sakfält widt theris 40 march, som wår beskriffne lag thet vtwijse. Datum

Arboga den 23 Augusti.

Bref för borgaren i Örebro, Kort Pipere, att utkräfva sina fordringar.

Riks-Registr. 1544, fol. 265.

Förschrifft för Kortt Pijpere att vpkräffie sin gäld. Datum Arboga. 23 Augusti. Anno etc 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wår Vndersåthe, och Borgere i Örebro Kortt Pijpere, haffwer sich för oss beclaget, hurelunde hann märckeligen till achters kommen är, och hälst förty, att the som honom skyldige och plichtige äre, wele honom ingenn betalning giffwe, vtan förhale honom tijdt frå tijdt, Ändoch han icke tessz minne aff them hann skyldig [är] hårdeligen nog krafft och mant bliffwer, Och förthenskuld ödmiukeligen begärett wår förskrifft, att han tessz bätter till sin bethalning komme motte, hwickit wij honom icke haffwe weegre welet eller kunnet. Hwarföre biude wåre Fougter, och Embetzmen, ther för:ne Kort Pijpere sin rätt sökiendes worder, och sine gäldenärer beslåå kann, att the äre honom forderlige och behielpelige att hann till sin reedelige bethalning komme må, På thet hann och szå framdelis them hann skyldig är, till fridtz ställe och bethale kunde. Datum

Arboga den 23 Augusti.

Till Olof Eriksson, att komma till konungen.

Riks-Registr. 1544, fol. 265 v.

Til Oloff Erikszon att han giffwer sich till K. Ma:tt, att förhandle om the Knekter han j befalning haffwer. Datum vt supra.

Wår gunst tillförende etc. Effther thu wäl wiste, Oloff, thenn lägenhet, och hwadt för ryckte aff Danmarch

wanckede, thenn tijd wij tig befalningenn öffwer wåre nykompne Swenske Knechter ther nijdre i Westergötlandt gåffwe, att tage och flere ann i tienistenn. Tesligeste wet thu och, vthan twijffwel wäl, hure saken sich ther om nu begeffwer, att samme tijdende och rychte sich nu annerlunde förlöper, vthan thu ligger ther, och gör tich gode dager, och wonder icke mere, hure thet till gåår. Szå kunne wij j ossz förthenskuld nogsambligenn icke förundre, hwadt thett för en meening haffwe skall, att thu seedenn tich icke eene reese till ossz förfoget haffwer, och besport wår wilie, hwadt heller wij them längre beholle wille, eller huru medt them wijdere förhandles skall, Och helst förty, att wij vdhi saning förnummit haffwe, att en stor part aff the giffte Knechter, som nu liggie och pancketere i borgeläge ther hossz Presterne och annerstedtz, Intit achtendes, huru thett till går med theris fattige hustrur, Barn och hemmen, som hwarckenn cläde eller föde haffwe etc. Terföre är wår alffwarlige wilie och befalning, att thu tich till ossz oförsumeligen begiffwer, hwar wij helst ware kunne, Förhandlendes medt ossz om szamme wåre Knechter. Ther tag ingenn försumelsze vdi. Datum

Arboga den 23 Augusti.

Till Markus Hammarsmed, att vid Vångaberg upprätta en hammarsmedja.

Riks-Registr. 1544, fol. 266.

Til Marckus Hammersmedt, att han giffwer sich till Wångeberg, ock vprätter then Hammersmidie, som han K: Ma:tt loffwedt haffwer, Anamendes tesligeste aff Skipgården i Stokholm någre gode Timbermen, som kunde läre samme arbeete. Datum Arboga. 23 Augusti.

Wår gunst etc. Såsom thu weest, Marchus, att thu haffwer oss loffwedt, att vprätte thenn Hammersmedie wid

Wångeberg etc. Så är ännu nu wår wilie, att thu tich ther hädenn skynde och begiffwe wiltt, Görendes färdigt thet arbeete, som sagt är. Haffwe wij och tesligeste Bottwedt wår Befalningzmann på Stocholm skrifftteligen befalet, att han tig några gode Timbermen tilskicke skall, hwicke tu vnderwijsze och läre wilt i sådane saker, att man tich seeden szå offte thervdinnen att bekymbre [icke] behöffwer. Wij wele och så betänckie tich sådant titt möde och vnderwijsning. Schall thu och icke häller förgäthe thenn Szägellhammer, att hann motte och szå vdi samme Smidie bliffwe vprättedt. Ther oss ett behag vdi skeer. Datum

(Arboga den 23 Augusti?)

Öppet bref på förläggandet af fyra hemman på Grönsö, som förut hört till Husby-Trögds s:n, till Bond-Arnö s:n.

Riks-Registr. 1544, fol. 266 v.

Opett breff för Bonde Arnöö prestegäld påå Fyre bönder aff Gröntzö som her till Huszeby Trögds prestegäld leegat haffwe, Effter samme Prestegäld är szå lijtett, att Presten näppelig kann haffwe ther aff sitt vppehälle. Datum

Wij Gustaff medt etc. Göre witterligit, Att effther Kyrckieprestenn och meenige Soknebönderne j Bonde arnöö sockn haffwe oss vnderdånligen tilkenne giffwit, och sich beclaget, att samme förbe:de Arnö sockn (: som och j sanning är :) ett ringe gäld är, och icke szå monge Bönder vnder samme Prestegäld liggiendes, att Presten sitt reedeligit vppehälle aff haffwe kann, icke häller Prestegården widt mackt hollen bliffwe etc. Terföre haffwe wij aff synnerlig gunst och nåde vndt och effftherlatidt, som wij och nu med tette wårt opne breff vnne och effftherlate, att the Fyre Bönder, som vppå Gräntzöö ther hartt hosz liggiendes äre, och her till dagz vnder Huszeby Trögdz

prestegäld leegat haffwe, att the her effter måge och skole vnder för:ne Bonde arnöösz prestegäld liggie. Biudendes förthenskuld her medt för:ne Fyre Bönder på Gräntzöön, att the her effther all theris tijendt, lijkstoel, och all annen rättighet, som the årligen plichtige äre vt att göre theris kyrckiehärre, ingenn annerstedtz göre skole, vtan till för:ne Bonde Arnöösz prestegäld. Biudendes tesligeste alle, som för wåre skuld wele och skole etc, att the icke göre för:ne Bonde Arnöö Kyrckieprest her emot hinder eller förfong. Datum

Arboga den 23 Augusti*).

Till Germund (Svensson Somme), om införskaffande af 200—300 engelska får med herde, och deras placerande på södra Öland; om vildhästarne derstädes, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 267.

Til Germund att han förskriffwer aff Tyslandt Tu eller Trijhundrede ängelsk fåår och en godt heerde. Item late rödie Söder på landet, och skicke ther till all lägenhet medt hager, Fårehusz, och elliest till teris behoff. Datum 23 Augusti. Arboga. Anno etc 44.

Wår gunst tilförende etc. Effther wij förnimme, att ther på Öland är godt råd haffwe ängelske Fåår etc. Äär förthenskuld wår wilie, att thu ändeligenn, eehwadt rådt ther till finnes, wilt förskaffe tich en hoop engilske fåår, och synnerligen Gumszerne, Och kunde icke skade, att mann kunde få, till tu eller Trijhundrede stycker aff them, szå kunde man bespijse mest heele landet, med thet

*) För de vid den till Arboga utlysta herredagen (se åtskilliga föregående bref) förekommande förhandlingar hänvisas till »Svenska riksdagsakter» 1, utg. af E. Hildebrand, och till Tegel, G. I:s hist. Några anteckningar om besluten vid detsamma finnas ej. Resultatet af förhandlingarna rörande förbållandet till kejsaren finner man i den den 1 Sept. uppsatta instructionen för den beslutade beskickningen till kejsaren (se längre fram).

slaget, och lathe the andre seeden lägges ödhe. Szå mottu wäl skriffwe then Theus Normann eller Glaszenapp ther om till, att the skaffede tich på wåre wägne sådane slächte, förszee wij oss, att the worde sich j then motten winnläggiendes. Tu wilt och icke förgäte att förskriffwe och beställe strax med en godt heerde, Then ther wäl kunde med sådane sälskap vmbgåå, och theris lag granneligen wiste. Och synes oss lijkest ware, att samme Fåår bliffwe ther söder på landet. Så må thu lathe rödie thenn för:ne södre änden på landet, alt inn till Ottenby, görendes ther en god Haga, ther samme Fåår kunde bliffwe vdi, vm samme tijdt, Så kunde mann och lathe byggie ther wältäkte och moszede Fårehusz, och annet hwad som behöffwes, ther the och kunde behielpe sich vdi vm winterenn, och förskaffe gott höö, ther till laader, att the och hade bärningen. Tette szåge wij gärne, att szå motte bestyrtt bliffwa.

Att han later snöpe Gumszerne.

Schall thu och wethe, Germund, att alle the Gumszer, som förste året aff samme sleckte falla, them motte mann lathe snöpa, szå frampt ther skall något slechtes, elliest, hwar the komme åther i färde med the andre heemfåår, slächtes thet alt tilbake, och bliffwe sådane som wåre.

Om the wildmärer ther på Öland.

Tu må och szå handle medt Almogen ther på landet, att the wilde doch ene gonge skilie sich iffrå the monge Wildmerer, som the ther på landet szå öffwerflödeligen haffwe, och j thenn städ förskaffe sich tesse ängelske fåår. Szå twijler oss intit, när the rätt wiste och kunde handle med them, skulle the haffwe tijedobbelt mere profijt aff them, änn aff the wildmärer. Szå wele wij och ingelunde tilstädie, szedenn thu kant öffwerkomme någen Summa aff tessze Rumpefår, att Bönderne ther på landet skole

haffwe szå monge aff the wildmerer, som nu skeer, vtan alleneste hwar Bonde änn xij eller xiiij stycker, På thett Fårenn tessz bäter gong och beet haffwe kunne. Tette må thu alffwarligen holle Almogen före, och förtälie hwad fördeel mann medt samme skaffe kann. Datum

Kungsör den 25 Augusti.

Till Botvid Larsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 268.

Til Bottwed att han giffwer K. Ma:tt tilkenne hure monge the Oxer äre, och hwicke them vpsentt haffwer, som nu frå Småland, Östergötland och Westergötlandt komne äre etc. Datum Kongzöör. 25 Augusti. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Wij förmode, Bottwedt, att sedenn wij affdroge, skulle ju någre Oxer tijt vpp till Stocholm kompne wara, aff Smålandt, Östergötlandt, och Wästergötlandt, som tileffwentyrs nu till Oloffzmessen icke komme kunde. Terföre må thu ossz tilkenne giffwe, hure monge szeeden kompne äre, och hwikke them vpskickat haffwe, och hwadt Summarum nu drage kann.

Om Swen Monsons förköp på Salebergit med Oxer etc. Att Bottwedt later komme Oxer på Salebergit etc.

Och effther wij förmode, att en heel hop Oxer till öffwerlöpz bliffwe, som j tette åår till wåre Slottz och gårders slachterij icke behöffwes, Och effther meenige Bergzlaget aff Szalebergit haffwe hafft theris budt her vthe hosz ossz, och clageligenn tilkenne giffwit, att the ganske fåå Oxer, them och theris bergzarbeete till vppehälle, j thenne nestförlidne Oloffzmesse marckneden till köpz offwerkomme kunde, och helst förthenskuld att Stocholms

borgere haffwe them j thenn motte stort förfong och förköp giortt, och synnerligenn Swenn Monson, hwicken alleena the meste Oxer vpköpt haffwer, och åther skicket Bergzmennerne thom till thenn dyreste pening j händer, Szå att hann j thenn handell sig mere änn till Fem eller Sexhundrede marck aff them skall förkoffred haffwe, thet oss föge behager, besynnerligenn effther hann doch wäl wet, att the samme Szalebergzmenn äre ossz doch till intit ringe profijt, Szå skulle mann och förthenskuld icke szå nöge sökiet hosz them, eller göre them sådane förköp. Szå må thu förthenskuld seije Swenn Monson alffwarligen till, att han en annen tijd haffwer sådant fördrag, eller wij taget icke till gode, ther hann sich fult och fast effther rätte weet.

Szå haffwe wij för tesse lägligheter skuld loffwet och tillsagt the Szalebergzmenn the meste Oxer wij haffwe att afflate till köpz, Må thu förthenskuld till för:ne Szalebergzmendz behoff vpskicke szå monge Oxer thu wäl vmbäre kant, them the oss loffwat haffwe reedeligen bethale wele och skole. The wåre wäl begärendes ettuszende eller flere, både till theris slachterij och drächteszoxer, Menn wij skole icke tro, att ther szå monge kunne vmbäris. Terföre mottu rame mottenn, och som thu tänckie kann, the kunne haffwe rådt och ämpne till att bethale.

Om the Galleer iffrå Calmarne vpkompne äre.

Som thu och szeenest skreff ossz till, att the Galleer iffrå Calmarne vpkompne wåre, och att thu skickede them strax medt Twå andre tilbake till Calmarne igenn etc. Och ändoch i sistens sådant wäl vmtalet bleff, szå betänckie wij änn nu annerlunde saken j szå motte, att wij bättre och nyttigere achte, att alle Galleerne bliffwe tillsamens her vppe widt Stocholm, och mann åther j thenn stadenn skickede tu aff the små skipp, sådane som the finske Barcker äre, Så kunde man ju holle siön medt them, ther

man behöffde att skicke them, anten vnder thenn tydzske sijdenn, eller annerstädz, som med the Galleer doch icke wäl skee kann. Derföre må thu her om förtänckt ware, att kalle the samme 4 Galleer hijt vp igenn, och sende the 2 skipp tijt nidt, Doch att thu medt her Erich, om hann offwerkommenn är, och andre, som tess förstondt haffwe, her om wijdere berådslå, hwad them j thenne sak synes lijkest ware.

Att han haffwer vpszeende med fongerne.

Thu lather och förståå, att thenn Germundt i Möle, Henning Knapp och Joen Knapp skole med thet förste iffrå Calmarne vpskickede bliffwe etc. Szå drager tich ju tillminnes, att när wij szeneste komme vpp iffrå Östergötland, lothe wij ibland andre Fonger öffwerantwarde tich thenn Henning Knap i hender, synes ossz rådt ware, att thu szeer wäl till medt honom och the andre fonger.

Att Knechterne betales motte, och förhandles med them j årspeninger, och somme årsknekter förskickes öffwer till Finland.

Och som thu begärer wethe om the Knechter ther j Stocholm och flerestädtz munstres och affbethales skole. Szå haffwer thu och Cammerrådett wårt sinne och meening j thenn motten tilförende wäl förnummet, att wij gärne såge, att the motte bliffwe bethalede, Och att mann giorde en ny handell med them på årszpeninger, att wij icke haffwe wäl rådt längre holle them j månedtz besoldung. Ther om j på alle sijder flijteligenn winläggie och förhandle wele. Och effther wij nu haffwe en stor hoop aff the årspeningzknechter j wår besolding, och wete på thenne tijd intit synnerligit med them skaffe, synes oss lijkast ware, att en heel hop aff them motte skickes vtöffwer till Finland, att bliffwe ther vppe widt Gräntzen, eehwad råd ther finnes kunde them till vnderholning, szå

wåre ju någenn macht widt hondenn, om the Rysser ändeligenn profoss någenn rågong med oss holle wele. Och hwar något tilfälle wåre, att göre the Rysser något synnerligit till wilie, ther något bestondt med fölie kunde, då wiste wij nu råd till ett tuszende mann, tre eller fyre. Och synes oss rådt ware, att thu skriffwer Grabbenn till, att hann oförsumeligenn giffwer oss skriffteligenn tilkenne, hwadt tijdender, lägenheter, och kundskaper hann haffwer iffrå Rysselandt, och vm icke stode rådt till, att tage them Nootheborg och Käxholm medt theris län iffrå, att behollet ther efftther. Hwar icke szå skee kann, då är fast bätter att haffwet fördrag. Ther om thu med her Erich och Grabben, thinn rådt haffwe wele, Giffwendes oss sådant ther om tilkenne. Datum

Arboga den 26 Augusti.

De vid Arboga möte närvarande riksråden till det till Tyskland afvikna riksrådet och riddaren Christopher Anderson till Skälleryd, svar på hans ursäkter för sitt förhållande.

Efter samtidig afskrift i kongl. Riks-Archivet, bland »Rådslag» med påskrift på omslaget: »Copia af thet breff oc swar, som Rigisens råd scriffwe her Christoffer Andersson till j frå Arboga Anno 1544». C. C. Gjörwell har i »Nya Swenska Bibl.» 2: 135, tryckt i Sthm 1763, aftryckt samma bref, enligt uppgift efter originalet, men, utom annat, antyda de många felaktigheterna att han följt en dålig copia.

Wor wennlige hellsenn alltid tillfornne etc skall eder witterlig ware her Christoffwer att wij nockssamt haffwe forstått edre breff och schriffwellser som ij haffwe scriffuet her in till Ko. Ma:t wår aller nadigste herre, och szedenn teszligest till oss anndere flere, både indenn Radz och vttann etc. Vttij hwilcke edre breff ij eder fast och högt beklage vttoffwer en part edere miszgynnere, szom skulle staa efftther eder Lempe och wellferdh, Och fast törste effter eder skade och förderff med mange anndre shlicke

vnderlige och wijttlöfftige meninger, som wij doch ecke forstaa kwnne hwem ij ther medt menne, heller hwem the hellest skwlle ware anntenn höge heller låge, jnnenn Radtz heller vttan, Tyske heller Swenske, effter ij ingenn nämpne ij nampn, heller wille giffwe tillkenne, Vttann saa förtecktlig ther om scriffwe, att ij förhopes att samme eder miszgunnere skulle vpfluge mett rijder szancte Jörens höns etc Thet osz er fast vmögeligtth att förstaa szedenn nagett ther om att döme heller kwnne wetta hwem the skwlle ware ij thermett menne, Menn Kere her Christofwer oss kann ecke litthet förvnndre edere vstandafftighett ij thenn mottenn, Och hade wij oss ecke till eder forszett att ij skwlle tage eder szadanne vttijlbörlige beschweringer före, som doch med ingenn grunndh kwnne bewisses fast mindre thet ij skwlle Ko. Ma:t wor allernad:te Herre, heller nogor ther mett beschwere etc Vttann hade jw well warett Rett och tilbörliget, att hwar som ij hade hafft nogor slicke heller anndere beschweringer ij mott nogre anttenn höge heller Låge, ehwem the hellest haffwe kwnnet waret, jnnen Rads heller vttann (. att ij doch hade giort, som enn wijs och förstonndig mann, som ehnn ther möget skwlle haffwe szett och lert etc att ij daa hade gannget inn för Ko. Ma:t som ehr alles wore rette herre och Konningh, och beklaget eder sadanne höge beschweringer som ij nw latte giffwe tillkenne, tha twiffeller oss inthet thet hanns Nadis Ko. Ma:t hade iw nadeligenn hört och förskaffet eder saa möget som rett och tilbörliget hade warett, thet ij och wij alle moste bekenne (thenn ther rettwijsshettenn ellerst will annsehe hann kann jw ecke andet szije,) ehnn hans ko. Ma:t alldrig haffwer nogenn Personn, höge heller lage, fattige eller Rijcke, Vttann hwar och ehnn effter szijnn tilbörlige Rett hullpet och hanthaffwet Thermett Kere her Christoffwer synnes oss ganske radeligt ware, att ij wille stelle slijge vgrwnde och forgefflige meninger vttaff och

Ko. ma:t war aller nadigste herre heller nager anndre ecke wijdere ther med beschwere, Vttann ij wille fast mehre beszijnne och komme ij hogg thenn högge ed och lyffte, som ij mett oss ij Örebroo, Ko. Ma:t och wart kere federnnes Lannd giort haffwe, ther paa wij alle thet hellige szackermentte entfanget haffwe att wij aldrijg skwlle heller welle vnddrage oss ij frann thenn thiennest som wij Hans Ko. Ma:t och Wart federnnes Rijcke mett rette plichtig ehre etc Kere her Christoffuer saa wette ij och well att ko. Ma:t war allernadigste herre hade vttskicket eder ij hanns nadis och meninge Rijkszens merckelige erennde, ther oss alle ecke ringe mackt paa lag etc Hade for thenn skyll well tijmett och bortt szeg att ij hade dragett strax till bagke ijgenn till hanns nadis Ko. Ma:t och gört hanns nade enn klar relation och vnnderwiszning forenn ij hade begeret naget wijdere forlöff. Hwilcket eder thaa inthet hade blefwet wegerdt Vttann aff ko. Ma:t well nadelig effterlathet, Och skwlle ij ecke thetta forvndre att wij eder szadannt formanne och tillscriffwe, effter wij ingelwnndhe thet edrett afftogg heller lange fordröiellsze ecke for nogenn rettmettigk billig vrszack ehracktte kwnne, Vttann wij formanne och rade eder ehnn nw som tillfornne, ij wille betencke eder egenn ehre lempe och wellferd, och szaa frambt wij ecke oss högre och wijdere ijmott edre beschwere och beklage skwlle, ij wille nw med thet förderligste giffwe eder her in till Ko. Ma:t och edertt federnneslannd ijghenn som ij haffwe loffwet och Sworet, och hielpe med vnnder then byrde som ij well wette ko. Ma:t och oss alle nockszam öffwer hennger, Och vttan twiffell ij well, bade vttaff welltlicke geskickter och Estorier haffwe erfarett att thet ehr römligtt then ther naget kann heller wett att hann tienner szitt federnnes lannd, och ecke anndre etc. Kere her Christoffwer hwilcket Wij eder alle ij thenn beste menning haffwe giffwett tilkenne och ecke kwnnet förhollett att ij eder theste better och ytterliger[e]

her effter rette wille, eder alltid her medt gwd befalendes. Datum Arboge thenn 26 Augustj A:o etc 44:de

Alle Ritter
Laurens Siggeszonn
Stenn Erichszon etc
Her Iffwer Fleming
Johan tordszonn [ɔ: turesson]
Knuth Anderszonn
Mons Johanszon
Birre [ɔ: Birge] Niellszonn
Gustaf Oloffszon

Johann Oloffszon
Abraham Erickszon
Peer Braade
Swante Stwr[e]
Nells Krumme
Lars Tordszon [ɔ: Turesson]
Georg Norman

Kungsör den 29 Augusti.

Öppet bref för borgaren i Arboga Anders Månsson, att i Öster- och Vestergötland samt Småland uppköpa oxar för bergslagernas behof, och för dem tillbyta sig jern till sin hammarsmedja.

Riks-Registr. 1544, fol. 269 v.

Opit bref for Anders Monson i Arboga att fara nid i Östergötland, Westergötland och Småland, att köpa Oxer, them han seden till Cronones berg skall komma late. Datum Kongzör. 29 Augusti. Anno 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effther för oss thenne Breffwijsere oss elskelig tro Vndersåthe och Borgere i wår Köpstadt Arboga Anders Monson waridt haffwer,

vnderdånligenn begärendes, att hann till Östergöttlandt, Westergötland och Smålandt årligen fare motte Köpendes ther några Oxer, hwicke han seeden vp till wåre och Cronones järnberg oeh Copperberg will driffwe lathe, och sich ther före igenn järn tilbyte. Så haffwe wij aff synnerlige gunst och nåde vndt och effterlatidt, att för:ne Anders Monson må och skall i förbe:de Östergötlandt, Westergötlandt och Smålandt frij och obehindret, oss till en behagelig tijdt köpe ther årligen en hoop Oxer, Doch szå monge han aff sitt eigit bethale kann, och icke medt andre mens peninger. Och skall han sedenn (. som han sich tess forplichtet haffwer .) och för är sagt, samme Oxer till wåre och Cronones Berg vpdriffwe, Förbythendes sich för samme Oxer järn till igenn ther hann sin hammersmidie med vppehålle kann. Haffwe wij och szå tette förthenskuld szå gunsteligen tillatidt, att för:ne Anders Monsonn her effther sich deste flijtigere winläggie skall, att tess flere hammersmidier vpsatte och till gagnsz komme måge, Cronone, och alle Rijkeszens Inbyggiere till nytto och gagn. Och om förnödenn wåre, att wij någett aff wårtt Schattejärn ther vppe wilde till stångsmijde lathe, att för:ne Anders Monson, och flere, the som Hammersmidier haffwe, wille sich tess wiligere befinne lathe, årligen att vträckie till wårt och Cronone behoff några skippundt etc. Hwarföre biude wij wåre Fougter och Befalningzmenn, att the för:ne Anders intit hinder eller förfong her vdinnen göre, widt wåre etc. Datum

Kungsör den 29 Augusti.

Till fogden i Åkerbo härad och Vesterås stad, Niels Tulesson, om försäljning af kronospannemålen.

Riks-Registr. 1544, fol. 270.

Til Niels Tuleson om then spannemåle han till Westerårs haffwer komma latidt, terföre K. Ma:tt will haffwe, som han then tijd ther gullit haffwer. Then annen spannemåle må han byte vdi gott åsmundzjärn, Och icke leffwerere någen samme järn, vtan han befråger sich ther om medt K. Ma:tt. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Wij haffwe aff tin skriffwelsze, Niels, förstondet, att thu thenn Spannemåle effther wår befalning till Westerårs skicket haffwer, Giffwer och tilkenne, att samme Spannemåle i så motte föryttredt är, att han betalet bliffwe skall aff them honom anamet haffwe, effther som hann mest gälde kann, när thu kant fåå thett att wethe etc. Drage wij ther öffwer stort vnder, att thu sådannt skriffwe dierffwes, lijke som thu her till icke wist haffwer, eller ju wethe skulle, hwadt spannen gullit haffwer. Terföre må thu ware förtänckt vdhi, att wij wår betalning för för:ne spannemåle, effter som hann haffwer her till gullit, haffwe wele, att wij ther vdinnen ingen skade lijde motte. Ther rätte tich effther.

Om thenn andre spannemåle ther nu qwarr liggiendes är, må thu wäl lathe föryttre ther på järnbergenn, anamendes gott åsmundziern j bethalningen igenn, och vdi lijke wärde för spannen, som titt breff inneholder. Tesligeste att sådane betalning j järn ingen annen skall offwerantwordet och leffwereret bliffwe, vtan thu oss ther om tilförende åtspör, heller wij tich ytterligere ther om wår wilie tilkenne giffwendes warde, hwem thet leffwereres

skall Ther vdinnen wet att rätte tich, och wårt gagn och beste sökie. Datum

Kungsör den 29 Augusti.

Förbud för allmogen i Åkerbo härad och Nerike, att drifva köpenskap i bergslagen med allmogen och i Arboga, denna stads borgare till förfång.

A. A. v. Stiernmans saml. af K. Br. m. m. ang. Sveriges commerce, etc. 1: 66—68.

Wij Gustaff medh Gudz Nådhe, Sweriges, Göthis och Wändis Konung; Giöre witterliget, att Wåre trogne vndersåthare Borgmästarna, Råådh menige Borgarne i Wår köpstadh Arboga, hafwe sig för Oss högeligen beklagat hurulunda een part af Bönderne som der kring om Arboga i Åkerbo häradhe och Nerickie byggia och boo, hafwa på någon kort tijd tagit sigh före, att bruka stoor handling och köpenskap in på Chrononeş Jernberg i så måtto, att dhe opkiöpa till prångz all den Spannemåhl, Fetallie och annan köpenskap som dhe kunna öfwerkomma, och icke allenast thet the fåå till kiöpz på bygdher hoos dheras grannar och någrannar (läggiandes der igenom theras åkrar och hemman ödhe) uthan och jembwäl haffwa sig företagit att dhe på alle Torgdagar och des emellan fara tijt in i Stadhen Arboga, ther the opkiöpa innom Stadzgroperne på torget och i båtarne all dhen Spannemål och annat, ther kommer till kiöpz, görandes dher medh Borgarne stoort förkiöp, och der till en swår och dyr tijdh, Så att Borgarne här näst medh stoor platz så mycken spannemåhl och Fetalie för dheras penningar inne i Stadhen kunne öfwerkomma, att dhe dhen dagelige gästning och dheras huus och gårdar medh uppehålla kunna, för hwilken orsaak skuldh the och mehra åhrligen förswagadhe blifwa, thesligeste så prånge samme bönder then Spannemål the

till bergen föra, Bergzmännerne så dyr i händer, att the härnäst icke kunne wägan op som nog bewijsligit är, att i dhenna Winter hafwa een part af samma Böndher som spannemålen så till prångs upkiöpa, tagit hwarie hoos(!) till ett heelt eller halfft faat Jern för en Span miöhl, therigenom Chronones bergzmän och så märkeligen förswagadhe blifwa. Och hafwe för sådane orsaker skuldh flijteligen begärat, att Wij till sådana otålig handell och kiöpenskap ett nådigt inseendhe hafwa wille, på dhet dhe icke platt uthi grunden måtte förderfwadhe bliffwa, hwilcket Wij aff Wår Konungzlige macht och embete Oss skyldige bekänne, Så på thet alle och hwar och een Borgare, Bönder och andre som der omkring byggie och boo måge och skole blifwa hwar widh then nährings och bäring som Gudh, all christelig skähl och Wår egen beskrefne Sweriges Lagh medgifwer, och icke dhen eene falle uthi dhen andres handling och nährings. Derföre haffwe Wij af Wår synnerlig gunst och Nådhe vndt och efterlåtet, och nu her medh vnne och efterlåte att inge böndher måge eller skole köpa någon Spannemåhl Fetalie eller annan köpenskap till prångz af andre bönder in på stadzens tårg, innan Stadzgroparne eller i Båtarne, vndantagandes fersk fisk till dheras edne nodtorfftер medh mindre dhet skeer i rätta marknadher eller dess emellan af Borgarne, hwilcket Wij giffwe Edher Dannemän alle, som i förberördhe Nerickie och Åkerbo häradher byggia och boo tillkänna, att I Edher her effter rätta wele, icke görandes förberördhe Arboga Borgare her emodt något hindher, meen eller förfång, så frampt I deröfwer icke uthi skada såsom för andre Konungz förbudh komma wele; Biudandes och så Wåre Fougder och embetzmän i förber:de Arboga och Åkerbo häradhe, att dhe wele hafwa her medh ett flijtigt och noga opseendhe, på det att Borgarne så wäll som Böndherne, och Bönderne så wäl som Borgarne, på alle sidor måge och kunne widh macht blifwa. Finnes och någre på bygdhen

som för dheras witterlige fattigdom skuldh, behöfwe vndertijdhen att kiöpa till een Spann, twå, tree eller flere till dheras egne nödtorfter och icke till prångz ther i byyn, då skall det icke heller dhem nekat blifwa, ther hwar och een sig effterrätta må.

Så hafwe Wij och thesligest föreskrefne Arboga Borgare låtet Oss och Wårt ellskelige Rijkzens Rådh besee och läsa ett Sändhebref, hwilcket Borgmästare, Rådh och menigheeten i Stockholm dem tillskrifwet hafwa, uthi hwilcket dhe gifwa tillkänna om någon handling som dhem emellan besluten är, och iblandh annat, att dhe liggiare af Stockholm icke skole köpa här oppe i Arboga, eller på bergen Iern eller Koppar i hundradhe taal eller lisspund taal, hwarken i Marknader eller dess emellan, uthan af Borgarne dersammastädes i lästetahl och skeppundethal. Doch medh så skääl, att the Stockholms Borgare måge närmast blifwa att köpa samme waror af the Arboga borgere för skälige penningar; Så oppå thet Wåre vndersåthare bådhe i Stockholm och Arboga thes ytterligare kunne uppå bägge sijdor wid macht blifwa, hafwe Wij medh Wårt ellskelige Rijkzens Rådh öfwerwägat och beslutet, att sådant effter theres egen begär, på bägge sidor må skall i så måtto, Oss till een behagelig tijdh och så länge [wij] see och förnimma ehuru(!) dhet sig skicka will hållit och efterkommet blifwa. Biudandes fördenskuldh dhe liggiare af Stockholm som på samma bergen och i Arboga dheras handell hafwa pläga, att the sig her effter rätta och skicka wele så frampt dhe wele vndfly wår ogunst och dhet straff som dhe sig emellan på beggie sidor beslutet hafwa. Och dess till yttermera wisso, låte Wij tryckia Wårt Kongl. Secret här nedan före. Datum af Wår Gårdh Konungzöhr den 29 Augusti A:o 1544.

(Den 29 Augusti—5 September.)

Försvarelsebref för en Sven Åsmundsson.

Riks-Registr. 1544, fol. 270 v.

Förskrifft för Swen Ååsmundzson till Seffwerin Jute, för thett han icke will städie honom till rätte, vtan öffwerfaller honom med hugg och slag etc.

(Den 29 Augusti—5 September.)

Till hr Gustaf Olson om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 271.

Swar til her Göstaff, om the tijdender han skriffwer på then fordragt emellen Kongen j Danmarch och de Diettmersker. Datum

Wår synnerlige etc. Wij haffwe eder skriffwelse, käre her Göstaff, vndfongit, j hwicke j tilkenne giffwe, vm Kong:e Wärde till Danmarch och the Diettmersker, att saken them emellen till frid och fordracht skall kommen wara, Och the främende Knechter förthenskuld fått theris affskeed och förloff inn till thenn tydzske sijde. Tesligeste och aff samme skriffwelsze eder vrsecht och entskyllinger förstondet, hwarföre j nu icke hijt vp till tette möthe komme kunde, Med hwicken entskyllung wij och wäl tilfridtz äre, Och hwad som her nu förhandlet bliffwer, worde i med Swante Sture och Abraham Erichson j thenn heemkompst wäl förnimmendes, Hwad j och wijdere vm then Diettmerske handling förfarendes warde, Och hwicke aff the Tydzske Furster samme förlöffwede Knechter j tienisten anamet haffwe, att j och giffwe oss ther om tilkenne etc.

Om Lödze by.

Szom j och skriffwe om Lödze by, att wij skulle haffwe efftherlatidt, att han till Gulborg lägges motte etc Szå

drager oss thet icke till minnes, Will icke heller effther wårt betänckiende rådeligit ware, att man annerstädz lägger honom, änn ther mann kann haffwe Slottet hart hosz, vtan wele [j] heller granneligen tilszee, medt andre flere, som ther på förstondt haffwe, att Stadenn skickeligenn ther kring om Slottet motte lägges, Förhandlendes ther om med thenn Byggiemestere, som förscriffwen är, när hann tijt kommer, som j tänckie kunne skickeligest wåre, och ther hann best liggie kunde. Och hwar mann änn fast Staden ther hosz Gulborg läggie skulle, (. ther doch icke häller någen synnerlig godt lägenheet är, som wäl behöffdes .) szå wilde doch samme Berg tages inn, och ju szå wäl, som Stadenn befästes, anten med ett fast Torn eller Blockhusz. Och giffwe eder förthenskuld sielffwe tilbetänckiendes, hwad råd ther kunde ware till, att holle både samme Gulborg, szå och Elffzborgz Slott widt macht. Dett mann och skulle läggie för Stadenn skuld Elffzborg ödhe, effther thenn bekostning ther vppå skedd är, synes oss icke heller råd eller nyttig ware.

Om smörskatten titt inkommen är.

Om wår Smörskatt, som tijt inkommen är, och i begäre wethe, hwad heller han ther sälies skall, eller vtskickes. Szå effther wij förmärckie, att tunnen ther hosz eder 40 march Dansche gäller, tycker oss icke rådeligit ware, att mann thet vtskicke lather, och står sådane bekostning och ewentyr. Terföre är wår begärenn, att j wårt beste ther vdinnen berame wele, som wij oss till eder förszee, Tagendes the samme 40 march dansche, eller thet meste j kunne för tunnan, och så på wåre wägne befalendes thenn Lasse Schriffwere, att han oss en beskeedelig Rekenskap på all wår Smörränte aff Schara stifft vpskicker, szå att wij wethe kunne hwart thet bliffwer, och hure mykit vtkommit är. Och sedenn när hann ther om bestält haffwer, att han då giffwer sich vp j wår

Cammer, med sin rekenskap, och szå lagat, att wij ther med icke längre förhaledt bliffwe. Datum

Gripsholm den 1 September.

Instruction för de svenska sändebuden till kejsar Carl den femte.

Samtidig afskrift i samlingen »Germanica», afd. B: 1, i kongl. Riks-Archivet. — Fullmakten för sändebuden är dat. d. 8 Sept. Beskickningen kom väl icke till stånd, men instructionen torde likväl här böra upptagas, såsom betecknande för konungens missnöje med de af Danmarks konung, såsom fullmäktig för konung Gustaf, förda förhandlingarna vid riksdagen i Speyer, samt kon. G:s önskan att taga saken i egen hand, och såsom ett af resultaten af den nyss afslutade herredagen i Arboga.

Instructionn vnd bericht der gewerb, Wess dem durchlauchtigsten Grosmachtigistenn vnd vnuberwindlichstenn Fursten vnd herrenn herren karlenn denn funften Ro. Kayser, zu allenn zeiten merer des reichs, in germanienn durch Hispanienn, beider Secilien Jerusalem hungernn dalmatien Croatienn etc Konnig etc, Ertzehertzogenn zu osterreich Hertzogenn zu Burgundi etc Grauen zu Habspurg flandernn vnnd Tyrol etc Jnn namenn vnsers Gustafs vonn gots gnaden zu Schwedenn der Gottenn vnnd Wendenn etc Konnig etc durch die gestrengenn edlenn errenuesten vnnd wolgelartenn vnsere getrew liebenn herrenn Lorentz Sygeson vnserer Reiche Marschalgk [Birge Nielsson?*)] beide Rittere herrenn georgenn Norman, redte, vnnd Clement hanson Secretarienn sal angetragn vnnd eroffennt werdenn etc.

Anfenglich nach gepuerlicher begrussung Erpietung vnnd geluckwunschung

Zum erstenn sollen der Hochgstgemeltenn Ro. kay. May. die vnnsernn vor erst antragenn. Seintemal auf nechstuerflossennem Speyerschenn handelstag so viel zwschen

*) Tomrum för namnet.

Der Ro. Kay. May. vnnd dem Konnig zu dennemarck etc jren beiderseitz volmechtigenn dartzuuerordentenn Redten beschlossenn, das ein eiwiger bestendiger fried vnnd zuuorsicht vorainiget Vnnd dar vber ein besigelter Tractat aufgericht vnnd betedinget werdenn, Welchs tractats vnns vornotlung am sechsvndtzwantzigistenn tag des Monats Julij von ko: w: zu dennemarckenn vbergeschickt, vnnd als wir in solichenn friedenn zum tayl mit eingetzogenn denselbtigenn zuratificirend erfuddert werdenn.

Zum andern habenn die vnnsern in beuelich antzubringenn, Seintemal, wir sam ein mitgeliet gemeinner Cristenhayt bey vnns in diesenn gefarlichenn schwinden leuftenn, vnd der weltschwebendenn vnrue iedere irrung zweyspalt vnnd vndfriedenn, zu gemeiner Cristenhayt vorderb vnnd nachteyl erstreckende erwegenn vnnd ansehenn konnen, So habenn auch wir vmb deroselbtigenn wolphart willenn mit hochestem vleis dahin geradtenn, vnnd gernne fuddernn wollenn, das die vnenigkaitenn abgelegt, vnnd fried dagegen eingephlantzt wurde, Vnnd das nun zwschen hochstgedacht kay. May. vnnd dem konnig zu dennemarckenn etc die entzundten jrrung vnfreuntschafft vnnd vnenigkayt, Got dem almechtigenn sey lob vnnd danck, in vergleichung Rue vnnd friedenn seind abgehandelt, wir hochlichenn erfrewet werdenn.

Zum dritternn als auch wir aus solicher verhand-[l]ung der hochloblichenn kay. May. benaigts gemuetz gegen vnns vnnser jungen leibserbherschaftenn konnigreichen landn vnnd leuten (. also auch vmb die kay. May. iren erbherschaften konnigreichenn erblandenn vnnd vndertannen wir jm wenigsten vnndt vnnodt anderst verschuldenn woltenn .) der miteinzehung aufgerichts fridens befunden, habenn wir vnns auch darumb zum hochstenn bedanckenn wollen, Seind auch solichens nach vnnserm eussersten vormogen vmb die kay. May. zubeschuldenn vrputich.

Zum verdten: Vnnd sollen darauf die vnnsern furtragenn, Das wir auch vonn anfang vnnserer konniglichenn regirung entgegenn solichs keyserlichs beneigts gemuet, bijshieher, auch dem heiligenn Ro. reich derselbtigenn irer May. erbkonigreichenn furstenthumbenn vnnd erbniderlandenn, auch dero alseitz hindersassenn, vnnd jnwonnernn, vns anderst jm werck nicht ertzeigt vnnd verhalten, dan was zu freuntschaft, Rue vnnd gouter nachparschaft dinlich vnnd fuderlich das vnnsers verhoffens dardurch sonder zweiffel vnnser rulich friedliebends gemuet erpuret vnnd ainigem widerwil keine antzeigung gegebenn, wie wir auch nochmals mit warhait vngernne anderst woltenn erfundenn werdenn, Das auch die hochstgedacht Ro. kay. May. jm selbtigenn desta ansehentlicher vnnd klarer vnnsers gemuts meynung vernemen mochten, So habenn auch demnach wir vnnsere volmechtigte legationn, fried zuuersicht vnnd mer ainigkayt zu bestetigen, vnnd fernere handelung furtzunemen abfertigen wollen,

Zum funften vnd ob wir nun gleich in der Speyerischen handelung (. des wir alweg danckpar .) betedinget vnnd darauf mit eingenomenn, So bijttenn aber wir aufs vleissigist, es woltenn die Ro. kay. May. durch hochlobllichenn verstandt freuntlichenn vnnd gunstiglichenn ermessenn, das nachdem wir nebenst vnnsern altenn freyenn konnigreichenn vneingeleibt, vns auch derowegenn, vnnd vnnsern konnigreichenn landen vnd leuten gleich auch hochstgerumbter kay. May. notig sein wolte, wue ein bestendiger grundvest zuversicht fried vnnd verwarung aufgericht pleibenn solte, Dieweile allenthalbenn jm selbtigenn aufgerichten Tractat, Die konnigreiche Dennemarck, Norweden, vnnd Hertzogtumb holstain tayls auch alse priuaten sachen so vnns vnnd vnnsernn reichenn nicht angehenndt, tayls auch weiter fur sich limitirt vnnd ire noturftige vorwarliche Clauselenn ausgetruckt, das auch ge-

leichermassenn, Nebenst der Ro. kay. May. jm gleichenn Contract ein tayl gegenn denn andernn, die kay. May. fur sich ire konnigreich vnnd erblande auf der einenn seidten, vnnd wir nebenst vnnsernn Jungen herschaftenn, konnigreichenn vnnd landn, auf der andernn mit ausgedruckten specificirten articulen, so beiderseitz belegenn, vorwardt vnnd vorfast werdenn mochtenn, auch wes vnns vnnd vnnsere reiche jm vorigen Contract alse dennemarckische priuaten fur sich, vnnd vnns nit angehendt, handelungenn, vnnd articul betreffendt, ausgeschlossenn vnnd do hin sie gehorrig gereferiret wurdenn.

Zum Sechstenn Wiewol wir dan anhero vns in allenn friedlichenn wegenn gegenn der Ro. kay. May. vnnd Jrenn vndertannenn geschickt, darumb auch wir vnns alles goutenn versehenn, vnnd anhero Ro. kay. May. durch die vnnsernn zubeschickenn kein gelegenhayt gehabt, Nichstweiniger als wir dan abermals nichts liebers dann bey Ro. kay. May. in sonder zuuorlas zusein begernn tuen. So sollen dennoch vnnsere volmechtigen gesandtenn mit der hochstgedachtenn kay. May. oder Jrenn volmechtigenn verordentenn Redten, von wegen vnnser vnser jungen herschaften konnigreichenn landen vnnd leudten nottruft gelegenhait vnnd erfudderung in vernotlung articulsweise beredenn, beradtschlagenn vnd beschliessen, wes zu allem goutenn dinlichenn, auch das hinfuro zwschen der kay. May. vnnd vnns beiderseitz junge herschaftenn erbkonnigreichenn vnnd vndertannenn, ein merer bestendiger zuuorlessickayt jm werck, auch was zu Rue, vriedt vnnd gouter nachparlicher vorwantnuss nutzlich aufgericht, auch wo etwo ainig misuerstandt geschwebt, abgelegt werdn mochte, Vnnd alse wir dan denn vnnsern in solicher Vorhandelung alle pillig mittel Cristliche vnnd aigende wege die zu rue wolphart vnnd gemeins bestenn furderlich furtzuschlann, vnnd zuuorainigen mitgegebenn, So zweiffe[l]n wir nicht, vnnd wollenn vns zu der hochstgemelten kay. May.

auf irer seidtenn alse einem friedliebendenn haupt vnnd kayser herwiderumb versehenn, ire kay. May. werde jm gleichenn fal die pillickayt ansehenn, vnnd dagegenn durch sich ader die Jrenn, auch alles dass jenige zu solichenn wegenn dinlichst vnabschlegig erfindenn lasenn.

Zum Siebendenn sollenn die vnnsern wan soliche handelung bey Ro. kay. May. oder iren vorordenten gewaltragendenn Redtenn, beredt beschlossenn vnnd in vernotlung gepracht solichenn Contract vonn der kay. May. vnderhandelers, auf volstendige Ratificationn besigelenn lasen, auch vnsere gesandtenn zu kreftigister vollentziehung beiderseitz, auch jre sigele vorhenckenn. Darnegest dan jnwendig einer beiderseitz gelegennen zeit, sich die vnnsern daselbest vorainigenn sollenn, tag vnnd malstat, daselbest die keyserliche vnnd vnnsere Ratificationn gegenn ein ander desta furderlichster verschicket vnnd vberraicht pleibe, auch solichs anstellenn vnnd bestemmen muegen.

Zum Achtenn zuuormeldenn, Das wir auch wu dergestalt hiebeuor sam es der kay. May. irenn erblandenn vnnd vnnsere vnnd vnser landenn gelegenhait erfudert, die sache gericht vnnd jm Buchstabenn ausgetruckt were, Wir ohnne auftzueg vnnsere Ratification gernne vnnd vmbschwerlich hettenn schickenn muegenn, Desgleichenn auch hettenn zu des kay. May. vnsere redte zuuerhandelung gernne ehe abfertigenn muegenn, so seind aber vns allererst, vast spet am sechsuntzwantzigisten tag des Monats Julij die vernotlung dar wir in abgelegennen vnsers Reichs orternn auff im zueg warenn vbersandt, das wir nicht ehe vnnsere redte bey vnns habenn, vnnd seiner kay. May. die vnnsernn zufertigenn konnenn, vnnd weilo solicher Vertzueg an vns nicht gemangelt, bijtten wir die Ro. kay. May. vns freuntgunstig enschuldigt nemen,

Zum Newndenn, die vnnsernn auch nicht zuuorgessenn, wue etwo hiebeuor ymantz aus abgunst, (. wie wir etwas bericht .) vnns anderst dan mit dem bestenn angebenn,

vnnd gegenn kay. May. verunglimpft hette, woruber etwo beschwerung erreget werdenn mochtenn, Das alsedann die vnnsern vnnsere stadtliche ansentlich vnschult, Wie gegen Ro. kay. May. irenn erblandenn, vnnd vndertannen, wir vnns alweg ertzeigt furgebracht, auch gebettenn werde, die hochstgedacht kay. May. jmselbtigenn vnns entschuldiget habenn, vnnd hinfuro onne alweg vnnserer stadlichenn vorantwortung der zugenottigitenn vngegrunten anbringent kein stadt noch glauben zutzustellenn, Dan ob get wil kay. May. das gegenspiel jm grundt bey vns erfindenn werdn,

Zum zehendennn, Wiewol wir fur erwelt konnig jm vorrigem aufgerichtenn Contract angetzegenn werdenn, vorhoffenn wir vnns es werdenn kay. May. vnnsere hohe gerechtigkayt ansehenn als wie vnns von geblouet vnnd errettung vnsers vatterlandes, der ko. regirung pillig annemenn muesenn, auch wie wir aus einheiliger wal, aller vnnserer reichs prelatenn vnnd Stend erstlichenn erwelt, gekront, gesalbet, Confirmirt, gehuldiget vnnd geschwerenn, auch in die vieru[n]tzwantzig iar die konnigreiche vnterm rechtenn erbtitel in besitz gesessenn vnnd verwaltet, auch vnsere geschichte so seiner kay. May. bericht werdenn sol. Vnnd vnns ann vnnser gerechtigkayt gepuerenden Tijtel vnd ko. wirde nichts geferenn noch verkurtzenn, besonnder sam seiner kay. May. freuntlicher lieber herr Bruder die Ro. konniglich May. al andere Cristliche konnige Potentatenn hauptere vnnd alle Churfurstenn des reichs vnnd derselbtigenn stende, anhero pillig vnnd rechtmessig getann, bey demselbtigenn tijtel vnnd gepuerender Wurde, so doch wir Cristlich besitzenn, vngeprecipitirt sonnder zweiffel vnnd wy vnnser hochst zuuersicht vnd bit wol lasenn werdenn.

Vnnd schlieslich worinnen wir herwiderumb vnnd sonst hochstgedacht Ro. kay. May. vnnd das iro zu dinst vnnd gefallenn gereichenn konnt, angeneme wilpharung zuertzai-

genn wustenn, sollenn in allem vns muglichenn seine kay. May. vnns guetwillig zuerfindenn habenn. Die wir dem Schutz vnnsers heilandes Jesu Cristj zu langwirigem glucklichem regement entphelenn tuen. Gegebenn vndter vnnserm aufgetruckten ko:n Secret, auf vnserm Schlos Grifsholm am ehestenn tag des Monats Septembris Anno etc jm vierun[t]uirtzigisten Jar.

Gripsholm den 5 September.

Till fogden Anders Eriksson på Kungsör, om skatteoxarne, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 275.

Swar til Anders Erichson, vm the Oxer till Kongzör Anno etc 44 kompne äre etc. Datum Gripzholm. 5 Septembris. Anno 44.

Wår gunst etc. Som thu giffwer oss i en Summa tilkenne, Anders, monge Oxer i tette år tijt till Kongzör kompne äre etc. Szå förundrer oss icke lijtet, att thu icke longe seden, hwarcken oss eller Bottwed Schriffwere ther om tilkenne [giffwit], vtan förhaler ther med, Szå att icke heller han, änn wij wete ther något beskeed vm, Tett oss intit behager, och wete icke huru wij thett förstå skole, eller vm thett är tin eller Schriffwerens skuld. Szå skall thu wetha, att wij nu haffwe skriffwit vp till Szalebergit, att the skole skicke någre ther vt, som samme Oxer beszee skole, och strax giffwe oss tilkenne, hwad the för parett giffwe wele, och skicke wij tich samme breff her med tilhonde, må thu skicke med thett förste vp till Oloff Joenson. När thett skett är, szå wele wij seden wijdere giffwe tich tilkenne, hure thu tich med samme Oxer holle skall.

Om the 100 Oxer han begärer till slakterijd.

Thu skriffwer och, att thu behöffwer hundrede Oxer ther till Gårdtzens slachterij etc. Szå skall thu wethe,

att wij ingelunde wele efftherlathe tich till Slachterijd mere, änn Femtije Oxer. Ther må thu fult och fast tich effther rätte. Szå må tu och sättie tin täring effther tin näring, och icke holle så stor förtärning, som thu ther til giortt haffwer. Och hwar thett icke skeer, szå skall thu förlate tich ther till, att thet bliffwer tich i tin Rekenskap icke bestondet.

Om the berijdere, som berijde K. Ma:ttz Foler.

The Berijdere, som wåre Foler ther berijde pläge, må och göre thett samme i fodringenn, Effther the finne allestedz plattz, ther the sådant beställe kunne, och icke altijd liggie ther på gården att förtäre, Thett må thu alffwarligen tillseije Stalmesteren Brix.

Om Smöret aff affwelen.

Tett Smör som ther på Gården effther affwelen bliffwet är, må thu late sälie oss till gode vppe widt Järnbergen, och tage ther gott Tackejärn före igenn, Szå kunne wij lathe samme tackejärn smide till Stänger, på wåre eegne Hammersmidier. I thenn motten thu wilt rame wårtt beste, Szå att wij motte få godt skääl för samme wårt Smör. Tu wilt och tilseije Niels Tuleszon, att han skynder med the Hammersmidier wij honom befalett haffwe, att vpsättie lathe. Datum

Gripsholm den 5 September.

Förläningsbref för Abraham Eriksson (Leijonhufvud) på biskopssaker och gästning i Valle härad, och på biskopssaker och gästning af alla Varnhems klosters landbor i Vestergötland.

Riks-Registr. 1544, fol. 275 v.

Förläningzbreff för Abraham Erickson på Wärnäme Closters Landboer, med alle biskopz saker och gästninger etc. Datum Gripzholm. 5 Septembris. Anno etc 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij aff synnernerlige gunst och nåde haffwe vndt och förlänt, som wij och nu, med tette wårtt opne breff, vnne och förläne thenne oss elskelig wår tro Mann och Rådt Abraham Erichson till Ekeberg (: oss till en behagelig tijdt :) alle Biskopz szaker och gästninger i Walle härede, som han aff oss i förläning haffwer. Tesligeste alle Biskops saker och gästninger med alle Wärname Clösters Landboer, eehwar som helst the vdi Wästergötland belägne äre, Anszeendes then hulle och tro tienist, som förbe:te Abraham Erichson oss och wårt Rijke Swerige altijd troligen bewijst och giortt haffwer och änn yttermere bewijsze och göre, må och skall etc. Hwarföre biude wij eder alle wåre Vndersåther, som i för:ne Walle härede byggie och boo, Tesligeste eder alle landboer, som vnder för:ne Warneme Closter liggie, att i ingen annen sware till förbe:te Biskopzsaker och Biskopzgästninger, vtan för:ne Abraham Erichson, szå länge wij honom tette gunsteligen vnne och effther lathe, Hwickit wij giffwe wåre Fougter, och alle andre wåre Befalningzmenn tilkenne, att the måge wete sig her effther rätte. Datum

Gripsholm den 5 September.

Till Niels Pedersson och Lars Organista om räkenskaperna, tionden af Öland och Småland, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 276.

Swar til Niels Pederszon och Lartz Orgelekere, om Mons Monsons rekenskap then the loffwa skole med tett förste tillreede bliffwe, och hans K. Ma:tt tilhonde komme. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Szom i skriffwe, Niels och Lars, att i lathe flux holle på Mons Monszons rekenskap, Wiliendes oförszumeligenn förskaffe oss szådane beskeedt och rekenskap påå wåre warer, szom wij nu j long tijdt begärett haffwe, Doch begärendes, att wij änn på någenn tijdt wele haffwe medlijdende eller patientz etc. Szå wåre wäl härnest tijdt, att szådane vnderwijsning motte ene gonge komme fram, Effther wij haffwe ju länge nog hafft tolemodt ther medt, Ther rätter eder effther.

Om then oskickelige tijendz vtgifft aff Öland etc.

Szom i och giffwe tilkenne, hure falskeligen och oskickeligen Almogen på Öland och i Szmålandt göre theris tijendt etc. Szå haffwe wij wäl länge wetedt, att szå tilgår, haffwe och nog hörtt the clagemål j Östergötlandt. Doch wele wij icke råde, att j vdi Cammeren göre ther vdi någenn förwandling vm, med minne thett skeer medt wårtt wittskap och szamtyckie, elliest fruchte wij, att oss bliffwer åther någett nytt bruggitt på halszenn igen, szom tich Larsz wäl förtäncker szeeneste genom szådane handell skedde. Derföre weter hwadt j göre j szådane szaker, Wij haffwe och szielffwe achtett skriffwe tijt nidt till Smålandt och Ölandt, vm tijenden, Hwadt thett hielpe kan, warder mann framdelis förnimmendes.

Om tett cläde Langermann skulle haffwe inskickett etc.

Yttermere vm thet tanetefärge[de] cläde, som j skickede oss Register vppå, och Langermann skulle hijt inskicket haffwe, och räkne ther vppå änn nu en stor Summa obetalett etc. Szå kunne wij föge rätte oss vtaff samme eder register och vnderwijsninger, Effther j haffwe blandett allt j hop, räcknendes szå dyrtt alnen på thenn ringeste ängelske zartt, som på thenn beste och midelste, Och wete icke hure wij thett förståå skole, Derföre kunne wij icke häller giffwe eder någen beskeedt på thenn betalning.

Gripsholm den 6 September.

Till Botvid Larsson i Stockholm, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 277.

Swar till Bottwedt, om thenn Hammersmedt, som will haffwe förloff till Tyslandt, ok förplickter szig komma igen i höst etc. Datum Gripzholm. 6 aprilis [ɔ: Septembris] Anno 44.

Wår etc. Szom thu skriffwer, Bottwedt, att then kleene Hans wår Hammersmedt, will gärne haffwe förloff åt Tyszlandt, och förplichter szig komme igenn j höst. Och är tin meening, att hann oss några gode Embettzmenn med sich hijt in bestyre motte etc. Szå kunne wij wäl lijde, att thu förlöffwer(!) honom på någenn tijdt. Kunde thu och så beställe, att hann förskaffede oss szådane Embettzmen, och beszynnerligen szådane godhe Hammerszmeder, och the szom wiste thenn rätte konstenn med rännewerck, och the szom kunde smijde och förtinne thet tunne bläck, szom Bältere bruke pläge, då szåge wij thett gärne, Menn andre Embettzmenn, szom äre Glaszmakere, Paperemaker,

Messingzsmeder, Kopperhammersmeder, och flere szådane, szom wij och gärne hade, Schole wij tro, att hann icke är thenn mann, szom them vpbringe kann, Ther till motte mann bruke någenn annen, szom tess yttermere förstånd haffwer, Thenn thu och szå, szom wij tich szeeneste tilskriffwe, beflijte wilt att vtspane.

Om the Knechter vnder Hans Wolffz fänicke etc.

Thernest, szom thu lather förståå, att Knechterne vnder Hans Wolffz Fänicke äre mustrede och affbetalede för 4 måneder, och någre rooter vtmustrede, Begärendes och szå wethe, vm wij någre flere aff thett szälskap wele vtmustra eller förlöffwe(!), och att the Befalningzmenn haffwe för stor besoldung, Tesligeste haffwe wij och förstått tin meening vm tin[e] årszpeningzknechter etc. Schall thu wethe, att vm alle tesse szaker och ärender, szå mykit Knechterne belanger, haffwe wij yttermere handlet och talett medt Steen Erichszon och Peder Bragde, och giffwitt them wårt szinne och meening i thenn motten tilkenne, hwicke widt tette pasz vtan twil ther i Stocholm äre, Szå må i förthenskuld samfelt yttermere bewäge och rådslåå, hure mann med them best, och medt ringeste tunga och besz[w]äring offwer eens komme kann, Szå warder och Steen och Peder Bragde yttermere giffwendes tick wårtt szinne och meening ther om tilkenne, Ther thu tich effther rätte willt.

Musterhärrer.

Till Musterhärrer wete wij inge andre, vtan Steen Erichszon, Peder Braa, Biörn Pederson och Ture Pederson, Och szende wij tich her med the breff, szom Biörn och Ture haffwe skole, Szå må Steen och du wijdere förhandle med them, Vnderwijszendes them hure the sig holle och skicke skole. Vm thenn Hans Wolff, och flere aff the grottehanszer och store snorckere icke wele bliffwe

på en lijdeligere besoldung, szå må thu lathe them passere, och skicke andre gode karler j thenn stadenn igenn.

Vm Jacop Danne etc.

Tu giffwer och tilkenne, att Jacop Horn är kommen till Stocholm, medt thet Szigelskip iffrå Calmarne, och lather ther hosz förståå, att thenn Jacop Danne skall haffwe en Iackt j sziön, Wiliendes tage på wåre Vndersåther. Szå haffwer Germund Swenszon och skriffwit oss ther vm till, och begärer förthenskuld, att Szegelskepett motte oförszumeligenn komme tilbake igenn. Hann begärer tesligeste en lijten Boijert eller någre Espinger tijt nidt, På thett han kunde göre szamme Danne någett till gode, szom thu yttermere hans meening aff thenne inneluchte Zedell förnimmer aff Germundz breff. Szå såge wij gärne, att thu wilde haffwe tine rådt j then motten med the gode men ther nu tilstäde äre, Schyndendes szedenn szamme Szegelskep tilbaka med thet förste, med en annen Jagt eller någre Espinger, heller hwadt eder szynes lijkest ware j szakenn. Oss syntes och icke vrådt wara, szom wij och tilförende skriffwe tich till, att ther widt Calmarne wåre ett gott Schip eller tu, szom mann kunde latha frachta, och löpe påå koffartt emellen thenn Tydske szijdenn och ther, förtienendes någett, och icke altijdt liggie ther för Stocholm, rötendes takell och tug förderffwedt, och intit förwärffwendes, szom wår szedwane ware pläger. Oss tycktes icke heller onyttigt wara, att in till Nylödze motte och skickes Tu sköne Schip, Och må Kijlenn bliffwe thett ene, hwickitt thet annet bliffwer, må j ware till rådtz vm, Szå kunde mann och late szamme Schipp löpe på fracht, och förtiene någett, och elliest bruke them, ther szå behöffdes, Ther j wele förtänckte wara, Menn the Galleer för Calmarne liggie, szynes oss för nöden wara att the ther längre bliffwe, Doch ett gott rådt och betänckende j szakenn kann intit skada.

Om Skytterne.

Wij haffwe och förstått titt betänckende vm wåre Schyttere etc. Szå är wäl szantt, thet går oskickeligenn nog till, med thet sälskap. Oss synes och att Formarskenn szeer lijtett till med them, vtan efftherlater them theris eegenn wilie, Szå haffwe wij förthenskuld förskriffwit Lasse Perszon hijt vp till oss, wij wele då wijdere handle och tale medt honom vm szamme szaker och ärender.

Vm Tre Croner skole förgylles medt vngersk guld.

Tu begärer och wethe vm the 3 Croner med Vngersk guld förgyldes skole, Szå äre wij ther med wäl tilfridtz. Och effther mann kann bestyrett med 30 vngerske gyllene, szå förszee wij oss, att CammerRådett wete jw wäl rådt till szå mykitt guld, Hwar och icke, då måge the läne szå mykitt på en godt betalning. Wij hade wäl sielffwe gärne skicket szå mykitt guld ther hädenn, Doch haffwe wij thet icke nu förhondenn, Derföre må j finne ther till hwadt rådt i kunne.

Om tet Register på Oxer, som i Stokholm äre.

Wij haffwe och fått thett Oxeregister, szom thu oss tilhonde skicker. Szå förnimme wij ther aff, att thu haffwer icke stortt mere än the 1500 oxer till Slachterijd, och 400 som till foders vt skickede äre etc. Szå synes oss, att thu kantt icke stort mindre haffwe ther till Slottzens behoff, än szom nu för:witt ståår. Och effther her widt Gripzholm, szammelunde widt Kongzör, en hop Oxer kompne, som intit funnes j titt Register. Derföre wele wij szå lagett, att her iffrå Gripzholm och iffrå Kongzör szå monge Oxer, szom iffrå samme wåre gårder vmbäris kunne tijt vp till Szalebergitt och Järnbergenn måge skickede bliffwe, Szå att thu beholler ther till Szalebergitt szå monge thu nu haffwer.

Om Höffwidtzmenn på the skipp szom skole till Calmarne etc.

Tu begärer och wethe, hwad för Höffwidtzmenn på the Schip till Calmarne skickis skole, förordnes skall. Szå synes oss föge behöffwes att ther enckom några Höffwidtzmenn tilskickes, vtan alleenest, att ther skickes gode trogne och förfarne Scheppere vpå, the kunne ju wäl bestyre alt, hwad på samme Schipp behöffwes.

Om the Finske Bådzmenn, som begäre förloff etc.

Tu skriffwer och, att ther i Schipgården några finske Bådzmenn äre, som begäre heemloff j thenne Winter, Szå må thu wäl effterlate them thet welkor, Doch szå, att thu west, hwar man tager them igenn, när man them behöffwer och bruke will. Datum

Gripsholm den 6 September.

Till i Stockholm varande riksråd, jemte ståthållaren derstädes, Botvid Larsson, att afdöma ett mål rörande arfstvist mellan ett par borgare i Åbo.

Riks-Registr. 1544, fol. 279.

Forskrifft till Rådett j Stocholm*) för Lassze Jönszon och Cukule Huns. Datum vt supra

Wår synnerlige gunst etc. Her haffwe tesse Breffwijszere för oss warit och tilkenne giffwitt, att the szig emellen någen trätte haffwe, om någenn arffwedeel i wår Stadt Åbo, på bägges theris hustrues wägne. Och ändoch them emellen tilförende några förlijkninger skedde äre, Szå äre doch szamme förlijkninger tileffwentyrs aff bägge parterne icke holdne wordne, Och förthenskuld haffwe the

*) Vid sidan står: her Erich Fläming, Sten Erichson, Peder Braa, och Bottwedt.

på bägge szijder begärett, att wij änn nu wille hielpe till, att the anten wänlige fördragne, eller med rätten åtskilde bliffwe motte etc. Szå effther wij icke nu monge för honden haffwe, them wij szådane irrig handell befäle kunne, Tesligeste äre wij och szielffwe för wåre perszon med andre wichtigere szaker på thenne tijdt bekymbrede, att wij them emellen icke szå sakenn förhöre kunne, och vträtte, szom för nödenne wåre. Äär förthenskuld wår wilie, att i med någre flere gode Menn, szom nu ther j Stocholm tilstäde äre, Szå och med Borgmestere och Rådt ther szammestädtz wele tesse för:ne mendz szaker eder företage, Förhörendes granneligen theris szak, och ranszake szamme ärende emellen flijteligen, att ingenn på någenn szijde någenn orett motte wijderfares, vtan ändeligenn anten lagligenn åtskilies eller wänligenn fördrages kunne, Szå at wij och andre gode menn flere icke offtere motte om szamme ärende bekymbrede bliffwe, szom nu skeer och tilförende skedt är, Wijderläggendes them och szå ett wijte eller straff, om the medt szådane laglig doom eller förlijkning icke wele lathe sich åttnöije, szom i them emellenn seijendes wardenn. Datum

Gripsholm den 7 Augusti.

Till Germund (Svensson Somme), om en sjöröfvare Jakob Danne, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 279 v.

Swar till Germund om then Iacop Danne, som haffwer förmannett sich i sziön medt en Iackt, att öffwerfalle K. Ma:ttz Vnderszåter etc. Datum Gripzholm etc. 7 Septembris.

Wår gunst tilf:[örende] etc. Szom thu giffwer tilkenne, Germund, vm thenn Iacob Danne skall haffwe förmannedt sich medt en Jagt, wiliendes tage på wåre Vnder-

såther, ther han them öffwerkomme kan, Begärendes förthenskuld att Segelskepett medt en annen jagt eller några Espinger motte snarligen komme tijt nidt igenn, På thett mann kunde något late göre effther bakbeenen på honom etc. Szå haffwe wij nu skriffwitt Bottwedt Larson ther om till, att han oförsumeligen thet szå bestyre skall. Kantt thu j midler tijdt haffwe tine wisse kundskaper, Szå att mann rätteligen finge speijning på honom, och hwicke the äre, szom honom vtgiortt haffwe, då szåge wij thet och omykitt gärne, att thu kunde lathe göre honom något till gode igenn, j thenn motten thu all thin ytterste flijt förewände willt, Effther wij szådane förrädere stycker aff thenn amechtige Stympere icke förtientt haffwe.

Om Oxer etc.

Tu lather och förståå, att the Ölendzske Bönder begäre att them effthertates motte vtgiffwe 2 kör för en Oxe j wår skatt, effter ther är fast tunt till Oxer på landett etc. Ääre wij ther wäl tillfridtz medt, szynnerligenn j tette åhr, Szå kann mann och framdelis wijdere betänckie szaken, hwad oss i thenn motten står till görendes.

Om szoningzoxer iffrå Norre Mötet.

Tu berörer och, att the szoningz Oxer aff Norre mötett willt thu oförszumeligen medt Schip och Skuter lathe skippe vtöffwer till Stockholm, Och the aff Södre mötedt skole driffwes vtöffwer landt etc. Szå skall thu wethe, att wij alreede haffwe szå monge Oxer her vppe, szom i tetta åhr, till alle wåre Slottz och Gårders behoff förnödenn är, Och än therutöffwer, Szå att mann icke haffwer wäl rådt till, att holle her flere Oxer. Terföre må thet heller szå handles med Almogenn ther på Ölandt, att the wilde (: hwar szamme Oxer icke änn nu theris kosz skickede äre :) haffwe them inne med szig in till ått åhre igenn, och arbeete med them, vm szå behöffdes, såå att the för-

tiente fodrett, Doch att thu hade godt räkenskap på szamme oxer, hwar mann skulle tage them igenn, Szå warder thu och framdelis wäl förnimmendes, hwartt hädenn wij szamme Oxer haffwe wele.

Om the Falkuner han begärer.

Vm the 1½ duszenn falkuner, som thu med lodt och former begärer tijt nidt till Calmarne, Them skicke wij tich, medt thenne Breffwijszere Jöns Wäszgöte tilhonde. Tu wiltt och lathe aname them i titt Inuentarium, och haffwe ackt och tilszyn, att the icke förkomme.

Om ten Ölendzske smörskatt, som i Calmarna ligger.

Szom thu och giffwer tilkenne, att thenn Ölendzske smörskatt, wid pass halfftrettende lest, förutan några Restantier, szom icke än nu inkompne äre, ligger ther j Calmarne, Begärendes wete, hure thu tich ther medt holle skalt etc. Szå wele wij late tale och handle medt Jochim Horn ther om, och medt thet förste wete tich swar och beskeedt j then motten, hwar effther thu tich rätte skall. Szå förundrer oss, att thu platt intitt skriffwer vm wårtt eigitt landgilles smör aff Smålandt, hwadt heller thet inkommitt är eller eij, heller mykit thet är, hwickitt wij än nu gärne wethe wilde.

Thenn vmkost Jacop Horn haffwer förlagtt j Tyslandt, till wårt Szigelskipz behoff, szamme vmkost skall wäl bliffwe affräknet j hans räkenskap, och honom betaledt. Ter rätte tich effther.

Att han bestyrer ängelsk Får iffrå Tyszlandt.

Wij skriffwe tich och i szistens till vm the Engelske Får, szom thu skulle bestyre aff Tyslandt. Szå är änn nu wår wilie, att thu täncker ther till, eehwadt thet koster, szom wij och szeeneste skriffwe tich ther om till, och late Erich Rumbo förståå wår wilie och meening i then motte. Datum

Gripsholm den 8 September.

Fullmakt för de utsedda svenska sändebuden till kejsar Karl den femte.

Efter det ej afsända originalet i saml. »Germanica» i kongl. Riks-Archivet.

Allerdurchlauchtigister Grosmachtigister furst vnnd vnuberwindlichster Romischer Kayser E. Kay. May. seind vnnsere gantzwillige vnnd freuntguliessenne dienste auch wir sonst viel mer liebs vnnd gouts vormuegenn beuor, grosgunstiger lieber herr. Ann e. kay. May. habenn wir in sachen bestendig zuuorlas ainigung gemeins nutzenn, auch beiderseitz kay. Erbkonnigreichn, Furstentumben, landenn vnnd deroselbtigen aller hindersassen vnnd Jnwonnerenn, so wol vnserer konnigreichenn Furstentumb landen vnd leutenn, best vnnd wolphart anrurend vnd befuderend, Die Gestrengenn Edlenn errenustenn, vnd wolgelarte, vnnsere getrewe liebe Herren Larentz Sijgesonn vnnserer reiche Marschalgk *) beide Rittere, heren Georgenn Norman redte vnnd Clement hansson Secretarienn mit instructionn beuelch vnnd gewerbenn, deroselbtigenn E. Kay. May. aufs vndertenigist furtzutragen abgefertiget Myt vleissiger byt e. Kay. May. demselbtigenn vnnsernn gesandten dismalch ires anbringent gnedigist gehor gonnenn, vnnd sam vnserer ko:n aigenen person volenkomen glaubenn zu stellen, sich auch darnegst dergestalt in solichen wegenn zu bestendiger wolphart fruchtlich auch gegenn die vnnsern mit ehester vnd gnedigster vnd zuuorlesiger antwurdt zum bestenn vormarckenn, vnnd dieselbtigenn mit gnadigster kayserlicher fuderrung vnsernthalb entpholenn sein lasenn, Wie zuu e. Kay. May. wir vns des gentzlichenn vnnd vngetzweifelt vorsehenn tuen, Solichens vmb e. Kay. May. seind wir in alweg jm vil hoherm nach eussersten vnn-

*) Tomrum för nästa namn.

sernn vormogenn zuuordinenn willig vnnd geuliessenn. Datum auf vnnserm ko:n Schlos Grifsholm am achten tag des Monats Septembris Anno etc Jm Viervnduirtzigistenn Jar.

Gustaf vonn gots gnadenn zu Schwedenn der Gottenn vnnd Wendenn Konnig etc.

Utanskrift: Dem allerdurchlauchtigstenn Grosmachtigstenn vnnd vnuberwindlichstenn furstenn vnd herren herrnn Karlenn dem funftenn Romischenn Kaysernn zue allenn zeitenn merer des reichs in garmanienn, durch hispanienn beider Secilienn Jerusalem hungernn dalmatienn Croatienn etc konnig etc ertzehertzogenn zu osterreich hertzogenn zu Burgundj Grauen zu hapsburg vnd tyrol etc vnsernn gunstgn liebenn herren.

Gripsholm den 8 April.

Till Botvid Larsson i Stockholm om användandet af några fartyg.

Riks-Registr. 1544, fol. 280 v.

Til Bottwed att han later komme then finske Barcken och Vglen till Calmarne, Latendes förskriffwe the 4 galleer hijt vp igenn, som ther nidre äre. Datum Gripzholm. 8 Aprilis [ɔ: Septembris]. Anno 44.

Wår gunst etc. Szåszom wij haffwe latidt tich nu i tesse dager, genom wår skriffwelsze tilkenne giffwe, att wij Tu aff wåre Schip gärne nidt till Calmarne skicke wele, för thenn orsak skuld, szom tilförende szagt är, och i thenn städt lathe wåre Galleijder hijt vp igenn komme etc. Szå haffwe wij om szamme ärende medt oss elskelig tro Mann och Rådt her Erich Fläming berådtslagitt, hwicken thet icke heller orådligett szynes ware, Terföre är wår wilie änn nu, att thu the Twenne wåre Schip, szom äre

thenn Finske Barckenn och Vglen ther hädenn förskaffe wiltt, Så äre the altijdt ther widt hondenn och till reede, eehwar mann för nödenn haffwer att bruke them. The 4 Galleer ther nidre äre, må thu late förskaffa hijt vp igenn. Ther rätte tich effter. Datum

Gripsholm den 9 September.

Till Axel Eriksson (Bielke) och Måns Svensson (Somme), att de skola mönstra och betala knektar i Öster- och Vestergötland, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 281.

Til Axel Erickszon och Mons Swenszon, att the hielpe Mons Erichson mustre och affbetale the Knechter vdi Östergötland och Westergötlandt, och handle medt the Swenske Knechter, att the med årszpeninger sig benöge late. Datum Gripzholm. 9 Septembris. Anno 44.

Wår gunst etc. Weter Axel och Mons, att wij wår tro tienere Mons Erichszon nu haffwe affärdige latidt, medt en Summa peninger, och musterregisterne nidt till Östergötlandt, ther medt i och hann wåre Knechter vnder Anders Småleningz fänicke szom i Östergöteland och Westergötlandt förlagde äre, mustre och affbetale skole. Äär förthenskuld wår wilie och befalning, att i med för:ne Mons Erichszon wele offwer szådane mustring och affbetalning ware, och tilszee, att oss någen godt skäl ther vdinnen skee motte. Äär och szå wår alffwarlige befalning, att i godt acht och tillsyn medt szamme Knechter haffwe wele, vm ther finnes några iblandt, medt hwicke wij icke wäl tiente äre, eller och the szom några puckere eller mytemakere wåre, Szådant szälskap skole j drijffwe vt, och lathe them löpe. Wij wele och så, att i med szamme wåre Swenske Knechter szå handle skole, att the vdi tesse fridlighe tijder

szig medt årszpeninger skole benöije lathe, szom och alreede med några aff wåre Knechter skett är, hwickit eder för:ne Mons Erichson kann wijdere vnderrätte, hure medt them handlett är, Szå att en part aff them är tillsagt om årett Sexton, szomme Aderton, och en part Tiuge march Danske, och ther till frij kost, doch intit cläde, Ther i eder och szå effther rätte wele.

Och när j vtöffwer alle tesse betalninger waridt, och tesse saker wäl vträttett haffwer, då må j giffwe eder vp till oss med the musterregister, Vnderwijsendes oss vm alle lägligheter, och huru j szamme ärende vträttedt haffwe, När j szå haffwe handlett medt Knechterne, och kommit them j årszpeninger, då må j och late drage them vp till Stocholm, szeeden skole the bliffwe förordnede j borgeläger, ther the vtöffwer thenne winter bliffwe skole. Ther i eder effther rätte wele. Datum

Gripsholm den 9 September.

Till Niels Pedersson, Botvid Larsson och Lars Organista, att underrätta om bästa vägen för ryttare uppifrån landet till Småland, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 282.

Til Nils Pederszon, Bottwedt, och Larsz Orgelekere, att the giffwe K. Ma:tt tilkenne, hwicken wägen the Schyttere är lägligest att drage ått Småland, szom nu tijt affärdige[de] äre att gäste för fodringen, anten öffwer Tijweden åt Westergötland, eller öffwer Östre ok Wästre Holweden. Datum Gripzholm. 9 Septembris. Anno etc 44.

Wår gunst tilförende etc. Weet, Niels Perszon, Bottwed, och Lartz, att wij haffwe achte late wåre Hoffszindere och Schyttere gäste ther nidre j Smålandt, och synnerlig vt med Gräntzen i Tijehäredzlag, och flere the häreder

ther vm kring, i thenne tilkommende whinter, för hwadt szom helst fodringer ther falle kunne. Szå effther wij icke fulleligenn wethe, hwadt fodringer ther falle, eller Bönderne haffwe giffwitt peninger eller Oxer före, eller hwicken wägenn them lägligest ware will, att drage, anten åt Tiwedenn in åt Westergötlandt, eller thenn annen wäg öffwer Östre och Westre Holwedenn etc. Hwarföre är wår wilie och begärenn, att j the szamme lägenheter eder emellen berådslåå och bewäge wele, Giffwendes seden thenne Peder Schriffwere tilkenne, hwicken wägen the drage, och för hwadt fodring the gäste skole, Effther j vdi Cammeren wete ju bäst, hwadt för fodring ther faller och ogäst är. Hwar wij och hade j Wästergötlandt någen fodring, ther the på någenn tijdt kunde holle sich vppå, då syntes oss icke olijkt ware, att the droge öffwer Tiwedenn, och gäste ther in till tess förett kan bliffwe, szå finge the icke szå monge förderffwede Häster, szom elliest skee will, hwar the strax skole drage in j Smålandt. Her om j wele rådslåå, och giffwe thenne Peder Schriffwere beskeedt, Ther hann och the andre sich effther rätte kunne.

Hure Skytterne i fodringen sig holle.

J wele och szå alffwarligenn lathe tillseije Schytterne och Hoffszinderne, att the icke läggie sich aff för någen fodring, ther the framdrage, för änn the framkomme, ther the gäste skole, straff, szom för annen tiuffnatt, Doch måge the bliffwe i midler tijdt afflagde för landreedt, och tage till tacka, hwad Bönderne them giffwe haffwe, Doch szå, att the icke göre theris Tug förlongt. J wele och seije Brigz Podewittz, att hann oförsumeligen giffwer sich hijt till ord och taels medt oss.

I wele och skaffe thenne Peder Schriffwere en starck Råss aff wårt Stall, ther han kann rijde vpå. Datum

Gripsholm den 9 September.

Till menige man i Vadsbo, att upprödja vägen från Hofva i Vestergötland till Bodarne på Tiveden.

Riks-Registr. 1544, fol. 282 v.

Till meenige man i Waszbo, att the hielpe till att vprödie ok göra then wongzwäg iffrå Hoffwa och mitt in på Schogen in i Boderne på Tiweden. Effter szamme wäg ligger emellen Wästergötlandt, Närickе och Oplandt etc. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige trogne Vndersåter Cronones skattskyllige Bönder och meenige Almoge, szom byggie och boo vdi Waszbo härede j Westergötlandt, Wår gunst och nåde tilförende etc. Szom eder, käre Vndersåter, wäl witterligitt är, att the Tre Sockner ther i Häredet, szom nest vnder Tiffwedenn liggie, haffwe aff ålder plichtige waridt, thenn wäg iffrå Hoffwa, och mitt in på Schogen i Boderne på Tijwäden rydie, broe och förbättre etc. Och effther wij förmärckie, att wåre Vnderszåter, szom i the 3 sockner boendes äre, endelis för swage befinnes till szådane wägzrödning och förbättring, Szå att ther igenom tilbake bliffwer thet meenige nytte och gagn, szom oss och wårtt Rijke skee kunne, med thenn handell och Wandell iffrå Westergötlandt, och in ått Närickie och Vplandt, thet elliest icke skedde, om szamme wäg wäl broet och förbättrett wåre, szom tilförende och aff ålder waridt haffwer. Terföre är wår wilie och begärenn till eder käre Vndersåter alle, szom byggie och boo i för:ne Waszbo, att i szamfält med the Tre för:ne Sockner wele alle mann hielpe till, att thet motte en god och slätt wongzwäg rydiett och förbättredt bliffwa iffrå Hoffwa, och mitt in på Schogen till Boderne. Wij wele och late biude och befale wåre Vnderszåter, szom vppå thenne szijden

om för:ne Boderne i Närickie besittiendes äre, att the skole och, szå mykitt behoff kann göres, theris part rödie, broe, och förbättre, Szå att ther motte en godt almännelig och brukelig wongwäg bliffwa, landen emellen, oss och meenige rijkitt till eewärdeligit nytte, gagn och gode, Szom och nog bewijszligitt är, att i gammell tijdt vtöffwer för:ne Tijwedenn godt wäg waridt haffwer. Tett i Dannemenn på edre szijde, ingelunde szådanne wårtt och Rijkesens beste, förhindre eller förszume wele eller skole. Szådane eders omak och wälwillighet wele [wij] vdi all gunst och nåder eder, och altt edertt härede betänckie. Datum

(Gripsholm den 9 September.)

Till menige man i Leckö län, om dagsverken till slottsbygnaden på Leckö.

Riks-Registr. 1544, fol. 283 v.

Til meenige mann vdhi Läckiö lään, att the late szig wälwillige befinne med tu eller tre dagzwärker till ten bygning widt Läckiö Slott.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige wåre trogne Vnderszåther och Dannemenn alle, Cronones skattskyllige Bönder och meenige Almoge, szom byggie och boo vdi Läckiö län, Wår gunst och nåde tilförende etc. Giffwendes eder her med käre Vndersåter tilkenne, Att effther wårtt och Cronones Slott Läckiö står szå gott, szom på fallende foot, Och förthenskuld bygges och förbättres, Szå frampt thet icke platt niderfalla skall. Hwarföre haffwer wår tro Mann och Rådt Swante Sture achtett nu i thenne nest tilkommende Szommer late byggie och förbättre för:ne Cronones Slott Läckiöö. Och effter szådane bygning honom medt sin mackt alleena att driffwa eller fulkompna, icke wäl mögeligitt ware will, Och i szom vdi för:ne Slottz län byggie och boo, effther Sweriges lag skyl-

lige och plichtige äre, att hielpe till medt, när Cronones Slot och Fäster bygges och förbättres skole. För sådane orszaker skuld, är wår wilie och befalning, att i käre Vnderszåter wele lathe eder i thenn motte godwillige och reedebogne befinne, Hielpendes till, hwar mann medt Tu eller Trij dagzwercker och annen vndsättning, när szom wår tro mann Swante Sture eder ther om tilseijendes warder. Tett wij och szå eder alle, och hwar besynnerligenn vdi all gunst och nåder gärne betänckie wele. Datum

Gripsholm den 9 September.

Till Lars Organista, om Jochim Horns införda varor, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 284.

Til Larentz Organista om the warer Jochim Horn haffwer förtt her in till K. Ma:tt, Att szamme Larttz giffwer szig än nu till Hans Ma:tt att vnderwijsze, om hans handell och annet. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Wij kunne icke wethe, hure thet haffwer beställt waridt med thenn Jochim Horn, Effther han haffwer förtt oss för thenn Szumma peninger, honom aff wår Cammer leffwererett bleff, szå ganske ringe thet oss tiener, eller thet wij gärne haffwe wilde, vtan en hop huder eller annett slijkt prackerij, thet oss platt intit tiener, och wij icke heller belattne äre, Vtan szom wij tänckie kunne, förwänt wåre peninger j sin eegenn nytte och köpenskap etc. Szå förundrer oss icke lijtett, att i haffwe icke ther i Cammeren skriffwit oss wijdere beskeedt till, hure och hwadt j med honom beställt och bestyrtt haffwe, Eller och, att en aff eder icke haffwer giffwitt sig hijt till oss, Giffwendes oss grund och beskeedt tilkenne, vm thenne och alle andre lägligheter. Szå må thu, Lars, ännu oförszumeligen giffwe tich hijt till oss, vnderwijszendes oss vm szamme Horns handell, och alt annet, szom wij tich tilförende vm tilskriffwitt haffwe. Datum

Gripsholm den 9 September.

Öppet bref derom, att dagsverkena af Hauho s:n i Tavastland skola utgöras till Väsunda gård.

Riks-Registr. 1544, fol. 284 v.

Opett breff, att alle the dagzwärcker, szom hosz Cronones skattskyllige bönder i Hauhu szockn vdhi Tawesteland skole liggie till K. Ma:ttz gård Wäszunda etc. Datum Gripzholm. 9 Septembris. Anno etc. 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Att effther wij förnummitt haffwe, att wår Gård Wäszunda icke wäl kann bliffwa widt macht, med minne ther kunne några dagzwercker tillagde warde etc. Hwarföre är wår wilie och befalning, att alle the Dagzwercker, szom hosz alle Cronones skattskyllige Bönder vdi Hauhu sockn j Tawasteland falle kunne, skole her effter vnder för:ne Wäszunde gård liggiendes bliffwe etc. Hwickit wij giffwe wår Befalningzman på Tawastehusz tilkenne, Biudendes tesligeste her medt wåre Vndersåther Cronones skattskyllige Bönder vdi för:ne Hauho szockn byggie och boo, att i effther thenne dag, szå länge wij ther annerlunde förtänckte bliffwe, eders rätte dagzwercker, szom i oss på Cronones wägne skyllige äre, till för:ne Wäsunda, och ingen annerstädz göre skole. Datum*)

*) Peder Svenskes salubref till konung Gustaf på Wäsunda, dat. den 30 Junii 1542, finnes i orig. på pergament i Riks-Archivet.

Gripsholm den 9 September.

Till fogden på Tavastehus och i dess län, Isaak Nielsson, att lemna boskap till besättning å Wäsunda gård i Hauho s:n.

Riks-Registr. 1544, fol. 285.

Till Iszaak Nielszon, att han later Lasse Jönszon K. Ma:ttz LandboFougte fåå szå myken boskap till Wäsunda gård, szom han aff Slottet vmbäre kan, Effter K. Ma:tt will late holle affwell ther på szamma gård. Datum Gripzholm, 9 Sept. etc.

Gripsholm den 10 September.

Bref för bönderne på Tiveden, att alla vägfarande skola betala dem för kost, öl och hästefoder.

Riks-Registr. 1544, fol. 285.

Förszwarelszebreff för the Bönder, szom boo på Boderne in pååå Tijweden, att ingen må begäre mat, ööl eller Hestefoder aff them, med minne han geffwer them terföre godt betalning. Datum Gripz: [holm] 10 Aprilis [ɔ: Septembris]. Anno etc 44.

Wij Gustaff medt etc. Göre witterligitt, att effther wåre Vnderszåther, szom byggie och boo på Boderne, in på Tiweden, sig fast beclage och beswäre, att mest alle the ther framdraga, wele haffwe aff them theris wälfordan, medt mat, ööl och hestefoor, och the szom någen rättighet och betalning för sig giffwe, äre ganske fåå, Hwarföre the anten platt förderffwede bliffwe eller och nödgas däden förlöpe, medt minne wij någen annen råd ther till finne kunne. Och förthenskuld haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde tage[t] och anamet, szom wij och nu her medt tage och aname för:ne wåre Vndersåter, som

byggie och boo widt Boderne, på Tiweden, vdi wårt kong:e hägn, beskerm, och förswar, med alt thet the äge, rörligit eller orörligitt, Szå att ingen, ee hoo the helst ware kunne, dierffwes gäste eller begäre mat, ööl, eller hestefor aff them, med minne the betale them redeligen för hwadt szom helst the hosz them förtärendes warde. 'Biudendes förthenskuld wårt Rådt, Ridderskap, Fougter, Embettzmenn, Prestmenn, Köpstadzmenn, wårt Hoffolk, Landzknechter, Bönder, och alle andre, szom för wåre skuld wele och skole göre och late, att the måge wete sich fulkompligen her effter rätte, Jcke görendes för:ne wåre Vndersåter vdi någen motte her emot hinder eller förfong, wid wår strenge näff[z]t och wreede. Datum

Gripsholm den 10 September.

Öppet bref för Bengt Kåre, borgare i Nyköping, på en kronotomt derstädes.

Riks-Registr. 1544, fol. 285 v.

Opett breff för Bencht Kåre pååa en tomptt vdi Nycöping till ewärdelige äge etc. Datum Gripzholm. 10 Septembris. Anno etc 1544.

Wij Gustaff etc. Göre witterligitt, att wij aff synnerlige gunst och nåde, Szå och för wälwillig tienist, szom thenne osz elskelig wår tro Vndersåthe och Borgere j wår Stadt Nycöping Bencht Kåre oss och wårtt Rijke Swerige troligen giortt och bewijst, och än ytterligere her effther szå lenge han leffwer, göre och bewijse må och skall, haffwe vndt och giffwit, szom wij och nu her medt vnne och giffwe honom hans effther:de Barn och arffwinger effther honom till ewärdelige äghe En wår och Cronones tompt, liggiendes j Nycöping, emellen åån, och thett gamble förfalne Clöster, szom vdhi längden och bredden sich försträcker, szom her effther:wit står, Först iffrå Aåån (!)

och vp vt medt N. Guldsmedtz bodt, till plattzen 46 alner, Item iffrån ån, vt medt thet gamble Steenhuszet, vp till plattzen, 60 alner. Item vt medt åen 50 alner. Item iffrå Östre hörnet vppå Guldsmedtzbodenn, och mot Slottett ther in på plattzen 40 alner etc. Hwicken tompt, han och hans effter:de Barn och arffwinger effther honom frij och obehindrett byggie, nyttie, bruke, szig till gode, effther theris eegen wilie, måge och skole etc. Hwarföre affhände wij oss och Cronone förbenemde Tompt, och tillägne medt Källere, och andre lägligheter szom på szamme tompt belägne äre, för:ne Bencht Kåre, och hans effther:de Barn och ärffwinger effther honom till ewärdelige häffd och ähge etc. Förbiudendes tesligeste alle, ee ho the helst äre, eller ware kunne, att the icke göre för:ne Bencht Kåre her emot, nu eller j framtijden, hinder eller förfong. Datum

Gripsholm den 10 September.

Till Botvid Larsson, om några tyska landsknektar, som uppsändas till Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 286.

Til Bottwed om några Tydtske Knechter them K: Ma:tt nu förskicker till honom, hure hann med them förhandle skall etc. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Weet Bottwedt, att nu j tesse dager, äre hijt till oss kompne tesse 8 eller 10 Tyske landzknechter aff Danmarck, szom biude sich j tienisten medt oss etc. Szå effther wij för tette fremende folk skuld, szom her hosz oss nu tilstäde äre, icke wele strax platt seije them tienisten vtaff, Vtann haffwe förwijst them till till tig åt Stocholm, vnder thett sken, att thu wijdere medt them i thenn motten handle skall. Szå må thu förthenskuld giffwe tich j handell med them, Slåendes them månedzbesoldingen platt vdaff, doch må thu biude them

ringe årszpeninger, På thett the sielffwe motte fordre förloff att drage aff landett igenn, Schaffendes them seeden in på något Schipp, Szå att the kunne komme till sziösz vt, och icke vtöffwer landt, wåre Vndersåter till tunge och beszwäring, Och att thu icke länge holler them vppe, att the icke ther vtöffwer roope eller skrije torffwe. Och må thu med lämpe finne, hwad rådt thu kantt, szå att wij måge bliffwe quitt och vtaff med them. Datum

Gripsholm den 13 September.

Till Olof Galle om afgälden för biskopstionden för Agunnaryds s:n i Sunnerbo, Småland; jemte ett annat brefjragment.

Riks-Registr. 1544, fol. 286 v.

Til Olof Galle om then smörsämie han haffwer j någor ååhr behollet inne medt szig, att han later szamme smörsämie effter thenne dag obekymbrett, och betaler tett som han ther aff vpboritt haffwer. Datum Gripzholm. 13 Septembris. Anno 44.

Wår gunst etc. Oss är för wisse vnderrätted, Oloff, att thu i någer år haffwer hafft inne medt tich, och beholled the 10 pund Smör, szom årligen aff Augunnaryd sockn j Synnerbo pläger vtgöres j szämie för then Biskopztijende, som j szamme sockn årligen faller, Szå weest thu wäl, att wij tich för:ne Augunnarydz sockn gunsteligen förlänt haffwe, szå mykitt som Cronones skattskyllige ränte belanger, Doch wethe wij oss ingen tijend*) — — —

wij icke holle honom med flere, änn 4 eller 6 hester, Och giffwe honom till beszolding och fodringepeninger ther vppå, lijke szom andre aff wåre Hoffszindere och Tyske Iunckere haffwe på theris karler och hester. Ther rätter eder effther på bäggie sijder.

Gripsholm den 14 September.

Till Botvid Larsson, befallningsman i Stockholm, om den årliga uppbörden af oxar, betalning till knektarne, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 287.

Til Bottwed om the Oxer han skriffwer iffrå Ölandt komne äre, och the Oxer tilforende påå Ören. Datum Gripzholm 14 Septem:[bris]

Wår gunst etc. Wij förnimme aff tin skriffwelsze, Bottwed, att ther äre änn nu flere Oxer iffrå Öland kompne, och giffwer tilkenne mykitt Szumman reeszer offwer alt, medt thet, szom till Kongzör kommitt är. Szå skall thu wethe, att vppå Konungzör fast flere änn thu skriffwer, Nempligen in Summa 336 oxer, Och ther med är thenn Summa falsk, som thu oss nu tilskreff. Szå må thu wijdere förspörie tig med Schrifweren aff Örenn, hwem szamme Oxer leffwererett haffwer, effther wij förnimme, hann är nu j Stocholm, Tesligeste för hwad orsaker skuld han icke haffwer giffwitt tich szådantt tilkenne. Szå äre wij änn nu widt szamme szinnet om the Oxer, som wij szeenest skriffwe tich till, att thu finner hwadt rådt thu kantt, att man behölle meste hopenn vtöffwer thenne winter i foder, Effther mann haffwer ju på thenne tijdt allestädz godt rådt till höö, Och att man sälier nu inge flere Oxer j thenne höst, än som mann kunde enckom wäl fåå lijka och skääl före, Menn för ringe peninger äre wij icke förtänckte att sälia them. Szå haffwe wij och nu skriffwitt vp till Szalebergitt, vm the wele beholle the Oxer widt Kongzör, att the förskicke några ther vt, szom

beszee them, och wete giffwe oss tilkenne, mykitt the wele giffwe oss för parett, När thet är skedt, szå kunne wij wijdere giffwe tich tilkenne, huru ther om handlett bliffwer, och hwar thu wijdere tich effther rätte skaltt.

Om the årspenningzknechter i Stocholm etc.

Szom thu och later förståå, hure thu medt the årszpeningzknechter, som ther på Slottet liggie, handlett haffwer, Szå äre wij tilfridtz, som thet nu beställt är, Menn thet szomblige sich med szådane handell icke wele benöije late etc. Szå måge the göre, hure the wele, wij äre doch icke till sinnes, att giffwe them mere, än som thu med the andre handlett haffwer, Effther her är änn nu icke szå stortt trong vm slijktt szälskap. Wij wåre och szå tilfridtz, att medt wåre Swenske Knechter j Östergöttland och Westergötlandt och szå handlett wåre. The andre främende Knechter, som komme och biude sich j tienistenn etc, Szå effter wij på thenne tijd föge haffwe theris tieniste behoff, må thu late löpe them igenn, medt minne thu förnimmer aff tesse främende Sendebudt någen fara eller krigzhandell på färde wara, Ther thu då, medt the andre aff Rådett, som ther tillstäde äre, wete eder effther rätte och skicke. Doch att man med någenn månedtz beszoldung eller store årspeninger skulle giffwe them plattz, äre wij icke tilsinnes, med minne tess större nöd på färde wåre.

Om the fonger j Stocholm äre.

Tig förtäncker och Bottwedt, att wij hade en hop Fonger vp med oss iffrå Östergötlandt, Szå wåre ther och tilförende och seden kompne några Fonger, Fruchter oss nog, att thu icke later haffwe szå godt acht och tillsyn med them, som behöffwes. Äär wår wilie, att thu giffwer oss tilkenne, hure vm szamme fonger bestält är, och synnerligen thenn Henning Knapp, och flere aff thet sälskap. Datum

Gripsholm den 14 September.

Till Peder Kart, om uppbörden af restantier i Sunnerbo härad, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 288.

Til Peder Kartt om the peninger han i Sunnerbo, för smörrestantier aff Almogen ther sammestädz vpborett haffwer etc. Datum Gripzholm. 14 Septembris.

Wår gunst etc. Wij haffwe förstått aff tin skriffwelsze, att wåre Vndersåter j Sunnerbo sich beswäre, the smörrestantier aff Biskopztijenden vp att före, szom nu tilbake stodt, Terföre thu aff för:ne Restantier twå march ortuger för pundett vpborit haffwer, Szå äre wij ther med tilfridtz, effther the szå long wäg haffwe, och hade wäl kunne liditt, att thu någett ringere för pundett, anamett hade, doch må thet bliffwe ther widt, som thet nu giortt är,

Om Oloff Galle.

Om thenn Oloff Galle, som nu j szå mong år the Tije pund Smör aff Agunnarydz sockn haffwer inne med sich behollit, haffwe wij latidt med wår skriffwelsze tilbiude honom, att han szådane smör iffrå sich leffre[re] skall, och seg ther intit yttermere bekymbra, widt wåre ogunst, Förskickendes tich samme wårt breff tilhonde, med någre andre opne breff, szom wij wåre Vndersåter j Sunnerbo, Ösbo och Wäsbo, Szå och i Östre och Westre härede, om samme smörsämie och thenn munkeskäppe etc haffwe tilskriffwe latidt, hwickit thu må ther läsze och förkunne late, hwar tich och flere godemenn ther nidre synes szå nyttigtt och rådeligitt wara. Wij skicke tich och ett opidt breff till meenige Smålandt, szom är en almennelig förmaning, att Frellsitt och thenn meenige Almoge theris rätte tijend göre skole, Tett man och må förkunna lata, när och hwar behöffwes. Datum

Gripsholm den 14 September.

Öppet bref för smältarne vid Salberget, att de skola vara frie från annat arbete.

Riks-Registr. 1544, fol. 288 v.

Opitt bref för the Smeltere på Szalebergitt, att ingen skall rycke dem iffrå teres företagne smeltning till någett annet arbete eller dagzwercke. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, Effther meenige Bergzmen widt Szalebergitt haffwe clageligen oss vnderwijsze latidt, att the Smeltere szom ther dagligen ståå och smelte vdi theris hytter, warde offte iffrå theris företagne arbete ryckte till annen dagzwercke, genom hwickett för:ne wåre och Cronones Bergzmendz brukninger offte merckelig skade lijder, Szå att Smeltningen vndertijden icke szå wäl går eller kann achtet bliffwe, szom them elliest borde, och wäl förnöden wåre, ther aff wij szå wäl szom Bergzmennerne ingen ringe skade tage. Och på thett sådant icke yttermere skee motte, haffwe wij aff synnerlige gunst och nåde vndt och effterlatidt, szom wij och nu med thetta wårt opne breff vnne och effterlate, att the Smeltere, szom sich någen smeltning företagitt haffwe, iffrå theris företagne arbeete och smeltning ingelunde skole tagne eller fordrede warda till någer annor dagzwercker, som the elliest oss och Cronone kunde plichtige wara, Vtan theris företagne smeltning först iffrå sig skilie, att the icke för thenn orsak skuld någen skotzmåel eller hielpereede haffwe skole, hwar the annars, änn wäl smelte, Biudendes förthenskuld wåre Fougter och Befalningzmenn, att the them herudinnen, som för är sagt, intit hinder eller förfong göre, widt wår ogunst. Datum

Gripsholm den 15 September.

Till Germund (Svensson Somme), om ett par oxar.

Riks-Registr. 1544, fol. 289 v.

Till Germund, att han later Jöns Ruske få ett par Oxer szom K: Ma:tt honom till bohag skänckt haffwer. Datum Gripz:[holm] 15 Septembris. Anno 44.

Gripsholm den 15 September.

Till Måns (Svensson Somme), om olika ämnen,

Riks-Registr. 1544, fol. 289.

Til Mons att han icke wijdere dröges ther i Östergötland, vtan medt thet förste giffwer sig till K: Ma:tt oförszumeligen. Datum Gripzholm. 15 Septe:[mbris]

Wår etc. Wij förnimme aff tin skriffwelsze, Mons, hwadt thu till thenne dag ther j Östergötland bestält haffwer. Szå synes oss thet går mechtigt longsampt till, Biudendes tich, att thu änn nu skynder tich thet snareste thu kantt hijt vp till oss igenn, med yttermere och wijdere beskeedt.

Om gillestingest vdi S:t Laurentij kyrkie etc.

Om thenn Bryggiepanne, sölff, peninger, och altt annet gillestingest, szom i S. Laurentij Kyrckie j Lincöping är etc. Ther om må thu beställe, szom thu skriffwit haffwer.

Om Joen Andersons äger inwenteret etc.

Dett thu haffwer beskriffwit och inuenteret then Jon Anderszons (: som wår Fougte war j Wartoffte härede :) effterlattne äger, och latit ther aff komme Elleffwe Oxer

till Stägeborg, Så behöffwer thu icke heller giffwe hans godz löst, för änn man wet hure hans rekenskap sich förlöpe kann.

Om Oloff Bror, och hans snack etc.

Som thu skriffwer, att ther höris mykitt sielsindt snack aff thenn Oloff Bror, och att han haffwer mykitt aff thett sköfflingefää på sin gård, och hosz sin Syster, Ther om må thu wijdere ransaka, och szå lagatt, att han kommer j en borgann, och att thu skynder honom seden hijt vp med tig, att han må göre reede och räkenskap för sig. Ther rätte tig effther.

Om the Oxer, som iffrå Michel Olszon komme.

Wij wilde och gärne wethe, hwem the Oxer, szom iffrå wår Landbofougte j Småland Michel Olszon kompne äre, anamett haffwer, Ther thu wiltt och szå skaffe oss beskeedt vppå.

Om Salpetersiuderen, som begärer 30 march etc.

Tu giffwer och szå tilkenne, om thenn Salpetersiudere, att hann ändeligen will haffwe för hwartt skippund 30 march ortuger och frij kost etc. Szå är thet oss icke lägligitt, att wij giffwe honom mere änn thenn annnen Szalpetersiudere i Vpsala. Derföre må thu änn nu handle medt honom, att han lather sich benögie, som thenn annen i Vpsale haffwer, wijdere wethe wij icke inryme honom.

Gripsholm den 15 September.

Till Jöran Jönsson på Kronoberg, om de tyske knektarne från Danmark.

Riks-Registr. 1544, fol. 290.

Til Jören Jönszon, om the Tydzske Knechter, som aff Danmarch förlöffwede äre, och giffwe sig hit in i landett, görendes K: Ma:ttz Vndersåter öffwerwold etc, Att the vdi szå motte icke tillstadde bliffwe, Och the szom sådant öffwergåå, motte terföre straffes. Datum Gripzholm. 15 Septe:[mbris] 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe förstått, Jören, att monge aff the förloffwede Knechter i Danmarch sich hijt in j wårtt Rijke begiffwe, Görendes wåre Vndersåter ther the framdrage, och szynnerligen vt med Gränttzen, stor tunge och öffwerlast, slå theris dörrer vp, och tage bortt hwadt the haffwe. Szå effter wij thet sälskap och theris tieniste på thenne tijd icke aff nödenne haffwe, Äär wår wilie, att szamme Knechter szådant ther wedt gräntzen motte bliffwe vnderwijst och icke tillstatt, att the yttermere draga hijt in, och att wåre Vnderszåter aff szamme hop icke någen öffwerlast lijde motte. Hwar och befinnes kann, att the någen woldzgärning bedriffwe, ther the framdrage, skall thu tillszee, att szådant icke motte ostraffet bliffwe, vtan widt halszen tage, och straffe någre aff them, Szå andre måge haffwe ther en warnagell vdaf. Datum

(Gripsholm den 15 September?)

Till Peder Nilsson (Grip), om en landsknekt, mot hvilken han begått orätt.

Riks-Registr. 1544, fol. 290 v.

Til Peder Nilson om then Landzknecht Peder Bårdskärere, aff hwicken han tagett haffwer 10 daler etc. att han later honom få them medt altt annet igenn, som han honom fråtaget haffwer etc. Datum

Wår gunst etc. Wij förstått, Peder, hurelunde thu med thenne Landzknecht Päder Bårdskärere, szom kommen war iffrå Lybbeke, och tilförende låg vnder Sixten vhon Mönickz fänicke, handlett haffwer, Icke tillstädiendes honom drage her aff landett igenn, och haffwer ther till tagett tije daler aff honom etc. Szå effther her monge äre, szom szamme Landzknecht känne, och wäl tänckie kunne, att han icke på någen skalkhet inkommen är, Vtan till att hämpta sitt Barn i Jönecöping, Williendes gärne haffwe thet aff landett medt sig. Derföre kunne wij icke tänckie, att thu medt någen skääl haffwer tagitt honom szamme Daler iffrå, eller förbiude honom, att fare her aff landett. Hwarföre är wår wilie, att thu antworder honom szamme Daler igenn, och annet hwadt thu honom iffrå tagitt haffwer, Latendes honom szeden passere szin kosz aff landett etc. Datum

(Gripsholm den 15 September?)

Förläningsbref för Axel Eriksson (Bielke), på behaglig tid å biskopssakören och gästning i Ydre.

Riks-Registr. 1544, fol. 290 v.

Förläningzbref för Axell Erickszon till en behagelig tijd på alle Biskopzsaker och gästninger, som med Schattebönderne och alle Kyrkie, Closters, Canicke, och Prebenders landboer i Ydrö falle kunne. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligitt, att wij aff wår szynnerlige gunst och nåde, haffwe vntt och förlänt, och nu medt tette wårtt opne breff vnne och förläne thenne oss elskelig wår tro Mann Axell Erichszon till Heredsäter (: oss till en behagelig tijdt :) alle Biskopzsaker och biskopzgästninger, szom medt Schattebönderne, Kyrckie, Closter, Canicke, och Prebendes landboer i Ydrö liggie, årligenn falle kunne, Anszeendes thenn hulle tro tieniste, szom för:ne Axell Erichson oss och wårt Rijke altijdt troligen giort och bewijst haffwer och änn yttermere bewijse och göre må och skall etc.

Hwarföre biude wij eder wåre Vndersåter alle, som i för:ne Ydre byggie och boo, och szådane rättigheter årligen vtgöre plichtige äre, att j ingen annen sware till szamme Biskopzsaker och gästning, vtan för:ne Axell. Wij haffwe honom buditt och befalett, att han skall eder holle widt lag och rätt, szom han thet för Gudt och oss answare will. Datum

(Gripsholm den 15 September?)

Till borgarene i Kalmar, om lediga prebendens anslående till kyrkans förbättring, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 291 v.

Swar til Calmarna borgare, om then Prebenda the begäre till teris kyrkies reformations behoff etc. Datum

Wår gunst etc. Szom i Dannemen bidie och begäre, att wij the Prebender, szom liggie till Calmarne Kyrckie, och icke förlänte äre, vnne och effterlate wilde etc. Szå wåre wij ther aldelis tilfridtz medt, hwar j elliest någett till szakenn göre wilde, Menn oss synes j göre ther szå ringe till. Och skole tro, att Kyrcken faller eder snartt på huffwedet, szåsom och annnor Stadzens mur och befästninger hernest göre. Derföre wele wij änn nu förmane eder, att j änn nu täncke annerlunde, både till eder Stadzbygning, szå och att täckie och förbättre eder Kyrckie. Menn thenn vnderwijsning, szom eders Kyrckieherre her Jöns oss vppå szamme prebendes ränte vdi ett register förteeknede, nu öffwerantwordede, kunne wij icke wäl tro, att szamme Prebender szå ringe ränte, Effther the skole för Prebender räknede wara. Szå må i wäl beholle szamme prebender ther vnder kyrckien, med szå skääl, att Kyrckien och szå någett förbätredt bliffwer, Och att wij framdelis ett wijdere beskeedt vm szamme Prebenders wisse ränte bekomme måge etc.

Om ten Oloff i Bredinge etc.

J skriffwe och begäre tesligeste, att wij eder Stad med någre gode Borgere förstärckie wille, och giffwe tilkenne, att thenn Oloff i Bredinge, szom szin borgere eed medt eder giortt haffwer, will nu icke komma tit in, vtan beroper sig in på oss, att wij honom effterlatidt haffwe,

att bliffwa och boo på Ölandt etc, Tett wij doch icke giortt haffwe, Och förthenskuld wete wij icke annett, änn att han må wäl draga tijt in till eder igen, Effther han ther szin Borgere eedt giortt haffwer. Wij szåge och gärne, att flere gode och förtrogne Borgere motte komme tijt inn, hwar wij elliest wiste någen godt rådt ther till. J wele sielffwe ware förtänckte therutinnen, hwem ther till tiener, Szedenn kan mann yttermere ther om förtänckt ware. Datum

(Gripsholm den 15 September?)

Till Nils Persson och Lars Organista om räkenskaperna och tionden, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 292.

Til Nils Person och Larentz Orgelekere, om Regenskapen, och ten patientz the ter vppå begäre etc. Datum

Wår gunst tilförende etc. Szom i skriffwe, Niels och Lars, att i lathe flux holle på Mons Monszons Rekenskap, Welendes oförszumeligenn förskaffe oss szådane beskeedt på wåre warer, szom wij nu i long tijdt fordratt och begärett haffwe, Doch begärendes, att wij änn nu på någenn tijdt wele haffwe patientz etc. Szå wåre hernest tijdt, att szådane vnderwijsninger motte ene gonge komme fram, effther wij haffwe ju länge nog hafft patientz ther medt, Ther rätter eder effther.

Om ten oskickelighet med tijenden på Öland och Småland.

Szom i och giffwe tilkenne, hure oskickeligenn Almogen på Öland szammestädz [i] Smålandt göre tijenden. Szå haffwe wij länge wettett, att szå tillgår, haffwe och nog hörtt the clageмål, meden wij ware i Östergötland.

Doch szee wij icke för nyttigtt eller rådeligitt, att j vdi Cammeren göre ther någenn förwandling vm, medt minne thet skeer medt wårtt wittskap och szamtyckie, elliest fruchte wij, att oss bliffwer någett nytt brugget på halszenn igenn, szom tich Lars wäl förtäncker szeenest genom szådane handell skedde. Derföre weter hwadt i göre j szådane szaker, Wij achte och szå sielffwe nu medt thet förste late skriffwe tijt nidt till Smålandt och Ölandt, vm tijendene, hwad thet hielpe kann, warder man framdelis förnimmendes.

Om tett Register på tanetefärge[t] cläde etc.

Yttermere vm thet tanetefärge cläde, som i skickede oss Register på och Langerman skulle hijt inskickett haffwe, och räkne ther på änn nu en stor Summa obetalet etc. Szå kunne wij föge rätte oss vtaff szamme eder Register och vnderwijsninger, besynnerligen effther thett, att j haffwe blandett altt i hop, räcknendes szå dyrtt alnen på thenn ringeste Engelske zartt, som på thenn beste och midelste. Szå kunne wij icke tilfyllest förundra, hwadt meening ther vnder är, att i blandett szå ihop, och räckne thet ringeste szå dyrtt i wärdett, som thet beste, slijk arbete, och fåfeng räckning motte i wäl haffwe eller hafft fördrag, änn att beswärett och bekymbrett oss medt szådant förgäffweligitt arbeete, Menn wij kunne täncke thet går nu szå till, szom altijd tilförende skee pläger, att thet arbeete, szom ther i Cammeren görs, är mest onyttigt, ther vtaff wij dog föge eller altzingen rättelsze, grund eller sanning bekomme, vtan haffwe ther fast mere bekymber och förtörnilser aff änn wij oss någenn tijdt beclage kunne, Szå att wij igenom szådane tin försumelsze och wronghet, Lasse, och flere eders ther i Cammeren, att j alrig wele beställe effter wår wilie hwadt wij eder befale, snart komme vm wår sundhet. Och när wåre szaker icke kunne, eller medt större flijt måge bestälte bliffwa, då szåge wij fast heller, thett hades fördrag. Szå

haffwe i ther vdi Cammeren nu szå länge arbetet öffwer the Ländzregister, Menn när wij szee noge till, då är inthet aff them rätt, Vtan finne ther flere feel vdi, änn wij skriffwe kunne, Wåre gott, att j annerlunda bestälte thet i bestelle skole, eller och hadett fördrag. Ther rätter eder effter.

Om knechternes betalning etc. Om Musterherrer.

Szom i och giffwe tilkenne, att thenn Stocholmiske Fänicke är mustredt och affbetaledt, och wele medt thet förste late affbetale Anders Smålenningz och Wijkmandz fänicker, Alleneste, att några till Musterherrer tiltänckte bliffwe motte. Szå wete wij inge andre, vtan Biörn Pederson, och Ture Person, the måge wäl ware vtöffwer, och försorge szamme mustring och betalning, Wij wele och oförsumeligen late skriffwe them ther vm till, Och wele medt thet första skicka Bottwedt breffwet tilhonde, medt wijdere beskeedt, på the Knechters wägne etc. Datum

(Gripsholm den 15 September?)

Till Anders Eriksson, om de till Kungsör komne oxarne.

Riks-Registr. 1544, fol. 293.

Til Anders Erichson, att han sender K. Ma:tt ett Register på the Oxer som i tette åår till Kongzör kompne äre etc, effter K. M:att will late sälie en hop aff them. Datum

Wår gunst etc. Äär wår wilie, Anders, att thu vp till oss ett beskeedeligitt register sende skall, på alle the Oxer, som till wår gård Kongzör j tette åhr, både för änn wij tijt komme, och sedenn wij nu täden droge, kompne äre, och hwadan och iffrå hwem the vpskickede äre. Twiffler oss och intitt, att ther ju flere ware skole,

änn till för:ne wår gårdz slachterij behöffwes kunne. Terföre wij icke vbenägne wåre, att lathe sälie en hop aff them, anten vp till Järnbergit eller Szalebergitt, hwar wij elliest motte bekomme någon god betalning för them, Och besynnerligen effter Oxerne äre nu wäl till pass och fast bättre, änn the vtsultne och vtdriffne skulle köpes j marcknaderne, Må thu förthenskuld oförsumeligen giffwe oss tilkenne, monge Oxerne äre, som för:witt står, och mykitt thu beträster föreståå slachterijdt medt, szeden wele wij wijdere giffwe tich wårtt sinne och meening ther om tilkenne. Datum

(Gripsholm den 15 September?)

Straffbref till Olof Jonsson, fogde på Salberget.

Riks-Registr. 1544, fol. 293 v.

Til Oloff Jonson om then Peder Larson haffwer satt i Kijsten etc, att han later honom komma vt etc. Datum

Wår gunst etc. Weet, Oloff, att oss är tilkenne giffwitt, hurelunde thu medt thenn Peder Larson, som wår Soffrebodt ther på Bergitt wackta pläger, handlett haffwer, slåendes, plustrendes och kastendes honom j kijstenn vtan all skuld och orsak, Och som oss szynes haffwer han ingen annen skuld, änn att han råkede straffe tine Fränder, som thu holler szå mykitt vdaff ther vppe för the swåre och gruffwelige eeder han(!) bruke plägede, Och beropet sich i thenn motten inn till oss, och wårtt Kong:e Mandat, wij szeeneste i Lincöping haffwe vtgåå latidt, Då haffwer han änn nu icke mykitt handlett aff wägenn. Szå skall thu wethe, att oss sådane tine plegseder och brukninger rätt alltzintet behage, och wethe tich ther szå föge tack före, att wij szå offte om tig bekymbrede bliffwe skole, och thet ene clagemål komber ju altijdt vppå thett annett

etc. Biude wij tich änn nu, att thu ställer szådant vtaff, eller wij warde ther annerlunde till tänckiende, Latendes szamme Päder Larson komme vtaff Kijstan frij och obehindrett, effther han ingen större skuld eller brott haffwer. Tett hade änn waridt mögeligitt att han haffwer biditt then Gruffwe Fougte gåå och achte på wårtt gagn och beste, och icke sittie ther emot wårt Mandat, duble, swerie, och möde Gudtz nampn fåfengeligenn etc. Datum

(Gripsholm den 15 September?)

Till Niels Eskilsson, fogde i Hofs län, om sten till Vadstena slotts bygnad.

Riks-Registr. 1544, fol. 294.

Till Niels Eskelson, att han later all tenn meste steen wid Motala, Aåmeberg och annerstedz till ten bygningz behoff widt Wastena. Effter K. Ma:tt late[r] samme bygning nu i tenne tilkommende Wår gåå för sig. Datum

(Gripsholm den 15 September?)

Till Botvid Larsson i Stockholm, om de till Stockholm komne skatteoxarne.

Riks-Registr. 1544, fol. 294.

Til Bottwed om the Oxer nu iffrå Småland, Östergötland och Småland (!), seden K. Ma:tt tädan drog, kompne äre, att han ter om giffwer H. Ma:t tilkenne etc. Datum

Wår gunst til: etc. Wij förmode Bottwedt, att seden wij afdroge, skole ju änn nu någre oxer tijt vp till Stocholm kompne ware, aff Smålandt, Östergötland och Westergötlandt, som tileffwentyrs icke till Oloffzmesse komme

kunde, Terföre må thu oss tilkenne giffwe, hure monge seedan kompne äre, hwicke them vpskicket haffwer, och hwadt Summarum nu drage kan etc. Och effter wij nu intitt twifwel haffwe, att ther skall ju flere Oxer vpkompne ware, änn wij till wåre Slott och gårder behöffwe. Szå haffwe och meenige Bergzmennerne aff Szalebergitt hafft theris budt her vthe hosz oss, och clageligenn tilkenne giffwitt, att the ganske fåå Oxer till vppehälle i thenn förlidne Oloffzmesse marckneden till köpz bekomme kunde, och helst för thenn skuld, att Stocholmszborgerne haffwe them i thenn motte stort förfong och förköp giortt, och szynnerligen Swenn Monszon, hwickenn allena the meste Oxer vpköpt haffwer och åther skickett them Bergzmennen till then dyreste pening i hender, Szå att [han] i thenn handell sich mere änn 500 eller 600 march förkåffredt haffwer thett oss föge behager, Och om han en annen tijdt sich sådant vnderslår, wåre och Cronones Bergzmenn till skada och förderff, skulle han då wethe att wij honom en ringe tack therföre wete wele, thet thu honom på wåre wägne wäl må föreholle. Szå må thu till för:ne Szalebergzmens behoff vpskicke en hop Oxer, så monge ther wäl vmbäres kunde, them the oss loffwatt haffwe reedeligenn betale wele och skole. The wåre wäl begärendes ettusende, eller någre flere, både till theris slachterij och drächtesoxer. Menn wij skole icke tro, om szå monge vmbäres kunne, Terföre må thu ramme motten, och som thu tänckie kantt, the kunne haffwe råd och ämpne att betale. Ter rätte tich effter. Datum

Gripsholm den 20 September.

Till bergsfogden på Salberget, Olof Jonsson, om oxhandeln.

Riks-Registr. 1544, fol. 300.

Til Oloff Ioenson om Oxer, Szalebergzlaget begäre till köpz. Datum Gripzholm, 20 Septembris. Anno 44.

Wår gunst etc. Tig förtäncker, Oloff, att när thu war hosz osz på Kongzör, wåre ther medt tig några aff the Szalebergzmenn ödmiukeligen på hele Bergzlagens wägne begärendes, att wij them några hundrede aff wåre Oxer till köpz vplate wilde, Tett wij them icke heller affsloge. Szå ändoch wij ther till ingen synnerlig god rådt haffwe sådane Oxer att sälie, eller vplate, Effther wij tileffwentyrs sielffwe framdelis them behöffwe kunne, Haffwe wij likwel några hundrede på Kongzör gångende, the ther ganske sköne, wäl fodrade, och till pass är, med hwicke wij tilfridz wåre, att för:ne Bergzmenn them till köpz bekomme motte, om oss för förbe:de Oxer någen godt skääl skee kunde. Terföre må thu förhandle med them, att the skickede några aff them till för:ne Örenn, Besichtandes samme Oxer, och seden måge the giffwe oss tilkenne, hure mykitt the beträste att giffwe oss för parett, Förty thett är wäl til betänckiendes, att wij sådane wåre Oxer för szå ringe icke kunne afflate (: effter the så wäl till pass äre :) som the tileffwentyrs elliest nu j marcknadenn köpte och sålde äre, the ther wåre magre och vtdreffne. Hwar för:ne Bergzmenn szamme Oxer behöffwe eller haffwe wele, som nu szagt är, skall thu oss thet samme oförsumeligen tilkenne giffwe etc. Datum

Gripsholm den 20 September.

Öppet bref för Niels Larsson i Gagnef, i Dalarne, på arf efter sin fader.

Riks-Registr. 1544, fol. 300 v.

Opett bref for Niels Larson på någett arff som honom effter hans Fader tilkommer etc. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Göre witterligitt, att effter thenne Breffwijsere Niels Larson haffwer waridt her för oss, och med några gode mendz wittnesbyrd och bekännelsze bewijst och berättet, att hans framlidne Fader her Lars i Gagne vpe i Dalerne skulle j sin wälmacht ware lagligen fäst och gifft widt hans Moder hustru N., ändoch han icke szå lenge leeffde, att bröllopett giortt bleff, Och förthenskuld vnderdånligen begärett wårt gunstelige förloff och samtycke, thet han, vtan för:ne hans framlidne Faders ärffwingers och Fränders hinder, motte komme till thenn ärffwedeel, som hans Fader honom återlefft haffwer. Szå effter thet haffwer ju waridt lagligitt ächteskap för Gudt, hwar thet elliest, som thet her för oss berättet, lagligen skedt är, haffwe wij förthenskuld aff synnerlige gunst och nåde vndt och effterlatidt, som wij och nu medt tette wårtt opne breff vnne och effterlate (szå medt skääl och förord, thet kann finnes j sanning, som han her szamme sak för oss berättett haffwer) att han frij och obehindrett må och skall gåå j fult arff effter förbe:te sin Fader, lijke som andre ächtemandz barn her j wårt Rijke göre. Förbiudendes förthenskuld wåre Fougter, Befalningzmenn etc. Datum

Gripsholm den 20 September.

Till Botvid Larsson i Stockholm, om de för bergslagen behöflige oxar, byte af skattevictualier mot tackjern i bergslagen, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 300 v.

Swar till Botued om the Oxer han skriffwer, som widt Kongzör gåå i gräasz etc. Datum Gripzholm. 20 Septembris. Anno etc 44.

Wår etc. Szom thu vdi tin skriffwelsze, Bottwedt, till wår Secreterer Clement, begärer wethe wår wilie, om the Tuhundrede och några flere Oxer, som gåå j gräsz wid wår gårdt, hwad heller the skole sälies och föryttres oss till gode, eller och om thu skalt late komme them i foder, Effter Anders Erichson beswärer sich att fodra them i winter etc. Szå effther wij haffwe tillsagt the Bergzmen widt Szalebergit några hundrede, äre wij tilfridz, att the bekomme samme Oxer, hwar the elliest wele giffwe oss lijke och skääl för them, som wij och nu haffwe skriffwitt Oloff Jonson ther vm till, hwar och icke, szå må thu finne hwadt rådt thu kantt, att samme Oxer och the andre, som nu iffrå Öland kompne äre, måge fåå någen godt fodring vtöffwer thenne winter in mot wåren, Szå finge wij då wäl bätter skääl för en part aff them aff Köttmongerne j Stocholm, än nu på thenne tid vm åhret, Szå wet mann icke heller hwadt godt rådt will wara till Oxer, nu j thett tilkommende århet. Wåre förthenskuld icke orådt, att vtöffwer thenne höst och winter motte några komme j foder, och bliffwe skonede till en annen Szommer, ther thu wilt och szå wara förtänckt vtinnen.

Om feete warer, som bytes skole i tackejärn.

Wij såge och szå gärne, Bottwedt, att en part aff wåre feete warer, Szom är Smör, Lax, Finske gädder,

motte bliffwe vpskickede till the Järnbärgenn, att wij kunde lathe byte oss några hundrede skippund tackejärn till, szå kunde wij szeeden lathe smide them j gott stongejärn widt wåre Hammersmidier, Förszee wij oss hwar en partt aff wårtt Smör, Lax och Finske gädder i szå motte oss till gode, och genom trogett Folk motte föryttret bliffwe, Schulle wij haffwe ther fast större profijt vdaff, änn [om] thet bliffwe vtöffwer skickett till Tyszlandt, Måå thu förthenskuld medt flere, som ther tilstäde äre, och tess förstond haffwe, ware förtänckt, att thet szå motte bestyrt bliffwe.

Om Smör Stocholms borgere begäre vtföre.

Som thu och fordrar och begärer, att wij wilde gunsteligen vnne och effterlate the Stocholms borgere, att vtföre några tunner Smör, somblige Twå och somblige Tre etc. Szå äre wij ther wäl till fridz medt, doch att thu ramer motten, Szå att thet icke förmykitt bliffwer vtförtt, Rijkitt till skada, och tenn meenige mann till dyrtt köp, och att ther igenom icke någen synnerlig egen nytte söckt bliffwer. Datum

Gripsholm den 22 September.

Drottning Margareta af Sverige till Margareta af Angoulême, drottning af Navarra), med tacksägelser för hennes välvilja mot Sten Eriksson Leijonhufvud.*

Efter conceptet i kongl. Riks-Archivet.

Margareta Dei Gratia Swecorum Gothorum et Findorum Regina Illustri dominæ . . . . . **) Nauarrorum Reginæ sorori suæ amantissimæ salutem et fœlicitatem precatur. Amantissima et charissima soror, quoniam charissi-

*) Hon var gift med Henrik II d'Albret, kon. af Navarra, syster till kon. Frans I af Frankrike, och mormoder till Henrik IV af Frankrike.

**) Tomrum för namnet i conceptet.

mus frater noster Dominus Steno magnitudinem beneficiorum vestræ dilectionis erga se sedulo nobis commemorat et quanta animi propensione V. D. sit in nos nunquam satis predicare potest, haud quaquam pretereundum duximus quin ad contestandam nostram vicissim gratitudinem per hunc nuntium Doctorem Karolum Paludanum qui Domino nostro aliquandiu magno cum laude seruiuit: Vestram dilectionem quam offitiosissime salutaremus. Et petimus magnopere si quid nouerit vestra dilectio in hoc nostro Septentrionali Regno sibi quod aut gratum aut iucundum esse poterit, nobis id innotescere velit: nihil nos profecto prætermittemus quo modo Vestræ Dilectioni gratificare in omnibus possimus. Deum optimum maximum precamur vestræ Dilectioni omnibusque suis prepetuo bene esse. Ex Arce nostra Grippesholm Anno ab incarnato christo 1544 duodecima Kalend: Octobris

Gripsholm den 23 September.

Till hr Måns Larsson, uppdrag att uppbära borglägerstaxan i Östergötland, och deröfver föra räkenskap.

Riks-Registr. 1544, fol. 301 v.

Til her Mons Larson, att han wille vpbäre ten Borgelägztaxa, som i Östergötland faller, Görendes kong:e Ma:tt terföre clar rekenskap. Datum Gripz: [holm] 23 Septembris.

Wår gunst tilförende etc. Som eder wäl witterligitt är, her Mons Larson, att ingen änn nu tilskicket är, som haffwer achtung och tilsyn på wår Borgelägestaxa, ther i Östergötlandt faller, eller bär henne vpp på wåre wägne. Hwarföre är wår wilie och begären, thet j wele late eder finne obeswärett, Anamendes eder samme befalning vpå, och när tijden kommer vpbäre samme taxe vtaff Clärkerijd på wåre wägne, Tänckendes seden till, att leffwerere samme

Summa in j wår Cammer, och göre ther reede och rekenskap före, och elliest rame wårt beste, som wij betro eder vm. Wij wele åter igenn betänckie eder altijd eder möde till thet beste och vdi al gunst och nåde. Datum

Gripsholm den 23 September.

Till Clement Skrifvare i Finland, om användande af uppbörden, och om förhållandena i Ryssland.

Riks-Registr. 1544, fol. 302.

Til Finske Clement Schriffwere, om then Spannemåle han haffwer latidt komma till Stocholm, Szå och Fisk etc. Datum Gripzholm. 23 Julij. [ɔ: September] Anno 44.

Wij förnimme aff tin skriffwelsze, Clement, att thu haffwer latidt komme någen föge Spannemåle och Fisk till Stocholm, Och vndsatt the Wijborgz borgere j theris trong till Tije eller Elleffwe lester Spannemåle, lijke som spannen j Stocholm gick och galtt. Szå må thu ware förtänckt vdi, att peningerne med thett förste måge vdi wår Cammer leffwererede bliffwe. Tenn annen Spannemåle, som ther änn nu j Wijborg tilstäde ligger, må thu late wäl förwarett hijt vtöffwer komme, Effter sådant är här wäl behoff.

Om te lägligheter aff Rysseland.

Som thu yttermere giffwer the lägligheter aff Ryssellandt etc. Synes oss thu haffwer szå föge beskeedt, ther wij kunne haffwe någenn godt rättilsze vdaff. Szå förtäncker tich wäl, när wij skickede tig till thenn befalning, och änn nu seden loffwede thu annerlunde wele achte och szee på alle saker, j thenn landzändenn, änn wij nu förnimme thu gör, Kunne wij icke annett besinne, vtan att thu gör tich ther gode dager, och achter föge påå thett tich

befalett är, Terutinnen wij haffwe ett ringe behag, Och hwar thu änn nu icke annerlunde winlägger tich, att skaffe oss beskeedt och vnderwijsninger vm the saker och ärender, som oss någenn macht vppå ligger, och synnerligen vm then Landzändens lägligheter emot Rysselandt, då tage wij thett icke til gode. Datum

Gripsholm den 24 September.

Öppet bref för Anders Månsson, borgare i Arboga, att i Östergötland, Småland och Vestergötland uppköpa oxar.

Riks-Registr. 1544, fol. 302 v.

Opett breff for Anders Monszon j Arboga, att fare till Östergötland, Småland och Westergötland, och köpe Oxer för sine och anner mandz peninger. Datum Gripzholm. 24 Septembris. Anno 49. [ɔ: 1544]

Wij Gustaff etc. Göre witterligitt, Att effther för oss thenne Breffwijsere oss elskelig tro Vndersåte och Borgere i Arboga, Anders Monszon waridt haffwer, Vnderdånligen begärendes, att han till Östergötland, Smålandt och Westergötlandt årligen fare motte, Köpendes ther några Oxer, hwicke Oxer han sijden vp till wåre och Cronones järnberg och Koperberg will driffwe late, och byte sig järn them före igenn. Szå haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde, vntt och effterlatidt, szom wij och nu her medt vnne och effterlate, att för:bede Anders må och skall j förbe:de Landzänder frij och obehindrett fare, Köpendes ther årligen en hoop Oxer, Doch szå monge, han aff sitt eigitt betale kann och [icke?] medt annen mandz peninger. Och skall han seden, som han sich tess förplichtett haffwer, och för är szagtt, szamme Oxer till wåre och Cronones Berg vpdriffwe, Förbytendes sich för samme Oxer järn till igenn, ther han sin Hammersmidie medt vppeholle kann. Haffwe wij och så tette förthenskuld szå

gunsteligen tillatit, att för:ne Anders Monszon her effter sich tess flijtigere winläggie skall, att tess flere Hammersmidier vpsatte och till gongz komme måge, Cronone och alle Rijkesens Inbyggiere till nytte oeh gagn. Och om för nöden wåre, att wij nägett aff wårt skattejärn ther vppe wilde till stänger smide late, att för:ne Anders och flere the som Hammersmidier haffwe, sig tess willigere befinne late, årligen att vträckie till wårt och Cronones behoff några skippund. Hwarföre biude wij alle etc. Datum

(Gripsholm den 24(?) September.)

Till hr Erik Fleming och Botvid Larsson, om utförseln af smör m. m. från Finland.

Riks-Registr. 1544, fol. 303. — Förut tryckt af Arvidsson, l. c. 7:133.

Til her Erick Fleming och Bottwedt om thet smör och andre warer, som Aåbo borgere begäre före aff landet. Att te ter om betänkie wele, om sådant tem nyttigt är etc. Datum

Wår synnerlige gunst tillförende etc. Här haffwe wåre Vndersåter, meenige Borgere i Aåbo hoss oss genom theris Sendebud ödmiukeligen wärffwe latidt, att wij them gunsteligenn tillate wele, några lester Smör och andre warer her aff landett före, som j, her Erich och Bottwedt, samme teris wärffwer förnimmendes warde vtaff tette inneluchte teris breff, och hure monge samme warer äre, som the för oss bekentt haffwe etc. Szå wåre wij för wår person wäl tilfridtz, att the i thenn motten theris gagn och beste sökie och bruke motte, hwar wij förmerckie kunde, the sich något till fördeel och gagnz ther vdinnen handle kunde, Szom oss doch nog fruchtar icke skeer, Effter i wäl wete, hure the Lubske och andre ther j Städerne handle med wåre Vndersåters warer, när the komme szå i store Summor tijt till them. Terföre giffwe wij

eder sielffwe tette ärende wijdere till att betänckie, som eder best och rådeligitt tycktes ware j thenn motten att handle, szå att j både wårt, Rijkesens och teris gagn och beste besinne wele, För wår person äre wij wäl tillfridtz, att the sådane vtföre måge, som för sagt är, vm i elliest betänckie kunne, att the therutaff någet profitt eller gagn haffwe motte. Ter rätter eder effter. Datum

Gripsholm (den 24(?) September).

Till bergsfogden vid Salberget, Olof Jonsson, om brytningen i grufvan.

Riks-Registr. 1544, fol. 303 v.

Til Oloff Jonszon om bryttningen i Gruffwen, att han later och bryte pååa wäggerne medt, och icke allenest på bottnen etc. Datum Gripzholm

Wår gunst etc. Wij förnimme, att thu lather fast sänckie och(!) pååa bottnen i Gruffwen, och wäggerne ther gode streck finnes, them lather thu igenn ståå obrottne, och intitt wilt lathe ryme eller bryte in effther strecken, szom och wäl giordes behoff etc. Szå förundrer oss, att thu icke sielff wiltt tänckie till, att skone Botnen emellen åt, Latendes bryte på wäggerne, Effther ther äre sköne strick medt iblandt. Szå förnimme wij och, att thu haffwer latidt ett sköntt streck ståå ther j södre wäggen, och bruttit ther nidt vm, ther med skaffer thu oss en ringe fördeel etc. Szå må thu änn nu täncke till, att ther szådane streck finnes, att man går effter them in j Bergitt, eller och till thet minste leeffwer ett Sylterum, ther man kunde haffwe en foot, att make effter szådane streck, när man wilde. Tette ingelunde försumendes, szå frampt tu wilt wete wårt gagn och beste. Datum

Gripsholm (den 24(?) September).

Till hr Johan Turesson, om en godtycklig beskattning af kronans landbönder i Småland.

Riks-Registr. 1544, fol. 304.

Til her Johan Turszon om then skattlägning som Gabriel Christerson, Öszgöte Mons Person, Christern Larson, och flere giort haffwe, K: Ma:tt oåtsportt, på her Johans [ɔ: cronones] Landbönder j Småland etc. Datum Gripzholm.

Wår synnerlige gunst tilförende etc. Wij förnimme, her Johan, att Gabriel Christerson, Öszgöte Mons Person, Christiern Larson, och några flere aff Adelenn haffwe förutan wårtt tilstånd, och oss aldelis våtsporde, beskatted några aff wåre och Cronones bönder ther vdi eder förläning j Småland en heel hoop Oxer och szölff vtaff, för thenn orsak skuld, att the röffwede några Oxer iffrå them, hwicke the vpskickede aff thett byte, som the nidre j Småland köpt hade etc Szå förundrer oss icke lijtidt, hwarföre j effther late, att the wåre och Cronones Bönder effther theris egenn wilie szå beskatte och beszwäre, lijke som the platt intitt förswar hade, eller och, att för:ne Gabriel och the andre enckiom szå stor rätt j thenn motten tillopitt hade, thett wij doch icke hosz oss befinne kunne, all thenn stund samme Oxer wåre hwarckenn theris eegne städtzle eller landgilles oxer, vtan aff bytet tagne eller för ringe ting köpte, Och wåre förthenskuld icke aff nödenen, att göre szå dyr tijdt ther aff. Wij hade och wäl förmodett och betroedt eder her Johan ther om, att j ytter-mere skulle betänckt wårtt beste, att wij j thenne feigde then störste vtlägning och tunga hafft haffwe. Och förthenskuld hwar någenn soningsoxer eller fordeel på färde waridt hade, att wij och thenn samme nämest skulle ware,

att niute och beholle, Tyckes oss, att sådant föge achtes, Vthan hwar och en rycker och rappar aff Bönderne, alt hwadt them synes, och j som länett haffwe, szee ther medt igenom fingerenn, och seije icke ene gonge thet är ilde giortt, eller betänckie, att almogenn genom sådantt och annet slijkt mere, kan åter snartt till buller och [obeståndt?] vpwäckt bliffwe. Szå må j ware förtänckt vdi, att szå monge Öxer, som Cronones Bönder ther j edertt län för:ne Gabriel Christerson, Mons Person, eller andre aff Frälsett j szå motte vtgiffwitt haffwe, wele wij ändeligen haffwe igenn. Och effter j them sådant vtan wårt tillat eller befalning effterlatidt haffwe, Szå må j och late kräffie them in igenn, och ther med wete them föge tack för mödenn, att the (.oss oåtsport.) szå dristige wåre, att the Cronones beskattet haffwe. Herutinnen måge både j och the förtänckte ware.

Om the Fonger her Johan skriffwer etc.

Wij förmärckie och, att j haffwe latidt hämpte thenn Päder i Fräcknöte vp till Nycöping, och Fru Christina gör hennes entskylling, att hann oskyllig waridt haffwer etc. Szå wete wij oss intitt sådantt befalett haffwe, icke heller haffwe någen tijdt hörtt hans nampn, anten till onde eller gode nämpnes, Szå wete j och wäl sielffwe, att wij alrig befalett haffwe, eder eller andre, att straffe någenn, then vskyllig är, vtan thet bekenne wij [eij] haffwe nämpt för eder samme Peder, som j nu hijt skickett haffwe. Derföre motte j latid honom bliffwe tilfridz, effter han ingen brott hade. Ter till j änn nu täncke wele. Datum

Gripsholm den 24 September.

Frälse- och frihetsbref för Jöns Michelsson (Kurck) på Kuriala, i Tavastehus län, på de gårdar han och hans hustru ärft eller köpt hafva.

Efter en yngre afskrift i kongl. Riksarchivet bland »Kon. G. I:s bref».

Wij Göstav med Gudz Nåde, Swäriges, Giötes ock Wändes Konung; Giör witterligit att wij af synnerlig gunst ock Nåde hafwe undt ock effterlåtit, som wij ock nu här med vnne ock effterlåte, att thenne wår Troo undersåte Jöns Michellson på Kuriala i Lampis S: i Tafuasthuus lähn må ock skall frij ock obehindrat niuta, bruka ock behålla under rätt Frälse till ewärdelig åhr, the gods ock gårdar, som han och hans Hustro med Lag ock Rätt arf fångit, eller kiöpt hafwe widh Kuriala, Wijala, Käikälä ock Ripola, lijka med dess [ɔ: dem] han tilförende af ålder Frälse hafwer undantagandes, att han icke mehra skall tillägna under för:ne gods ock gårdar, än här till af ålder tillegat hafwer, antingen af Skattegodz eller Cronohemman, hwilcket wij gifwe wåre Fougtar, Befallningsmän ock alle andre som för wår skuld wehle och skohle giöra och låta, besynnerlig wår Befallningsman på Tafwastehuus tillkänna, att dhe utj ingen måtto giöre för:ne Jöns Michellson här emot hinder plattz eller förfång. Ther hwar och en sig effterrätta må. Datum aff wårt Slått Gripsholm 24 Sept: A:o Domini 1544 under wår[t] Kongelige Secret.

Räfsnäs den 25 September.

Till Esbiörn (Torkelsson Bock) på Stegeborg, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 294 v.

Swar till Eszbiörn Schriffwere om then her Oloff i Ingetorp etc. Datum Räffznäsz. 25 Septembris.

Wår gunst etc. Szom thu begärer wete, Esbiörn, vm thu skalt szende thenn her Oloff i Ingetorp hijt vp till oss, eller hure thu medt honom handle skalt etc. Szå wethe wij icke annet, Vtan att thu förskicker honom wälförwaret vp till Stocholm.

Om Päder i Alwijka.

Tesligeste som thu begärer wethe wår wilie, vm then Peder i Alffwijka, Szå hwar han szå förrättligen handlet haffwer, szom thu skriffwer, må thu wäl lathe honom bekomme szin förtiente lön.

Om Salt han begärer etc.

Szom thu later oss förståå, att ther vppå Slottet är mangel och bräck vppå salt, Och haffwer förthenskuld skriffwitt Bottued Larson till, att han tich medt Salt vndsettie skall. Szå motte thu wäl täncke till, att skaffe tig salt och andre nottorffter, Effter thu haffwer störe Siön och tyske Städerne öpne för tig, ther thu så wäl som andre kunde skaffe tig salt, för hwad deel thu hade att förwände ther vdi, och icke altijd lijte till oss, vm sådant. Må thu ware förtänckt vdi, hwar thu wiltt haffwe salt, må thu skicke peninger vp j wår Cammer, ther thet kann köpes före. Ter rätte tich effter. Datum

(Räfsnäs den 25 September.)

Till bergsmännen på Lindesberg och Noraskoga, om utgörande af några dagsverken till uppbyggande af en hammarsmedja vid Noraskoga.

Riks-Registr. 1544, fol. 295.

Til Bergzmennerne på Lindesberg och Noraskoga att the wele sich med någre dagzwerker till ten Hammersmidie K: Ma:tt haffwer befalet Nils Schriffwere vpsättie, wälwillige befinne late etc. Datum

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige trogne Vndersåter, meenige Bergzmenn och Bönder, som byggie och boo påå Lindesberg och Noraskooga, Wår gunst och nåde tilförende etc. Och giffwe eder käre Vndersåter her med tilkenne, att wij för eders och meenige Rijkesens beste och nytte skuld haffwe latidt kalla hijt in i Rijkitt monge honde främende, och tette Rijkitt mykitt nyttige Embetzmenn, och szynnerligen gode Hammersmeder, szom eder och andre Rijkesens Bergzmenn och Vndersåter, the ther iernbergzbrukning haffwe, mykit nyttige och gagnlige ware kunne, szom i thet sielffwe wäl hört och förnummit haffwe. Szå haffwe wij och nu befalet wår Fougte och tro Tienere Niels Schriffwere, att han ther vppe widt Noreskoga en hammersmidie ther best lägligitt är, vpsättie och byggie lathe skall, och mest för thenn orsak skuld, att j måge och kunne haffwe ther en rätt efftersyn vdaff, hure j szådane hammersmidier eder sielffwe till gode och gagn medt tijdenn byggie och bruke kunne och måge. Hwarföre är wår wilie och begären, att j käre Vndersåter wele late eder wälwillige befinne medt någre dagzwercker och annen hielp, Szå att szamme hammersmedie tess snarerne vpsatt, och till gagns komme kann, Kunne j och

seden skaffe eder szådane Smidier och reedskap, och sielffwe late smide edert järn i stänger, Szå haffwe j dubbelt mere gagn ther aff, än aff thett åszmundziärn i hugge pläge. Käre Dannemenn later eder nu herutinnen willige befinnes, szom wij tro eder om. Datum

Kungsör (ɔ: Räfsnäs?) den 25 September.

Öppet bref för borgarene i Arboga, att vara skyddade för landthandlare, ej blott i bergslagen, utan också mot desses förköp inom stadens råmärken.

Riks-Registr. 1544, fol. 296 v.

Opet bref för Arboga stadt, att ingen må köpe Spannemåle eller annen köpenskap till prongz aff Bönder eller andre in på Stadzens Torg, innen Stadzgroperne eller Båterne, vtan tett skeer om marknadztijd eller aff Borgerene. Datum Kongzör 25 Septembris. Anno 44.

Wij Gustaff medt etc. Göre witterligitt, att wåre trogne Vndersåter, Borgmestere, Rådt, och meenige Borgere j wår Köpstadt Arboga, haffwe sich her för oss högeligen beclagett, hurelunde en partt aff Bönderne, som ther kring-om Arboge i Åkerbo härede och Näricke bygge och boo, haffwe på någenn kortt tijdt tagett sig före, att bruke stor handling och köpenskap, inn vppå Cronones Jernberg, I szå motte, att the vpköpe till prongz all thenn Spanne-måle, fethalie, och annen köpenskap, som the kunne öffwer-komma, och icke alleeneste thet the få till köpz på bygdenn, hosz theris granner och någranner, Läggiendes ther igenom theris eegne åkrer och hemmen öde, Vtan och jämwäl haffwe sich företagitt, att the på alle Torgdager, och tess emellen, fare tijt in i Stadenn Arboga, ther the vpköpe innen Stadz-groperne, på Torgitt och i Båterne, all thenn Spannemåle och annet ther komber till köpz, Görendes ther medt

Borgerene stort förköp, och ther till en swår och dyr tijdt, Szå att Borgerene hernest medt stortt plattz szå myken spannemåle och fethalie för theris peninger ther inne j Stadenn kunne öffwerkomme, att the theris daglige gästning, och theris husz och gårder medt vppeholle kunne, för hwicken orsak skuld the och merckeligen förswagede och förderffwede bliffwe, Tesligeste, szå pronge szamme Bönder thenn Spannemåle ther till Bergenn szå dyr Bergzmennerne j händer, att the hernest icke kunne wägen vp, Som nog bewijsligitt är, att i thenne winter haffwe en part aff szamme Bönder, som Spannemålen så till prongz vpköpe, tagitt hartt(!) hosz(!) till ett heelt eller halfft fat jern för span miöl, Terigenom Cronones Bergzmenn mächteligenn förswagede bliffwe. Och haffwe för sådane orsaak skuld för:ne Arboge Borgere flijteligen begärett, att wij till sådane olaglig handell och köpenskap ett nådigt inszeende haffwe wilde, På thett the icke platt vdi grunden motte förderffwede bliffwe. Hwickit wij aff wårtt konungzlige macht och ämbete skyllige bekenne, Szå vppå thet alle och hwar och en Borgere, Bönder och andre, som ther omkring byggie och boo, måge och skole bliffwe hwar widt sin näring och bärning, som Gudt, all Christelig skääl, och wår egenn beskriffne Swerigis lag medgiffwe, och icke thenn ene falle vdi thenn annendz handling och näring, Derföre haffwe wij aff wår synnerlige gunst och nåde vnt och effterlatet, och nu her medt vnne och effterlate, att inge Bönder måge och skole köpe någen Spannemåle, fetalie, eller annen köpenskap till prongz aff andre Bönder in vppå Stadzens Torg innann Stadzgroperne eller i Båterne, Vndentagendes färsk fisk till teris eegne nottorffter, medt minne thet skeer j rätte marcknader, eller tess emellom aff Borgerne. Hwickitt wij giffwe eder Dannemenn alle, som i för:ne Närickie och Aåkerbo härede byggie och boo tilkenne, att i eder ther effter rätte wele, Icke görendes för:ne Arboge Borgere her emot hinder eller förfong. Szå

frampt j ther vtöffwer icke vdj skade, såsom för andre konungz förbudt komme wele, Biudendes och szå wåre Fougter och Embettzmenn j för:ne Arboga och Aåkerbo härede, att j wele haffwe her medt ett flijtigt och nöge vpszeende, på thet att Borgerene så wäl som Bönderne, och Bönderne szå wäl som Borgerene på alle sijder måge och kunne widt macht bliffwe, Finnes och någre på Bygden, som för theris witterlige fattigdom skuld, behöffwe vndertijden att köpe till en spann, Twå, Tre, eller flere, till teris eegne nottorffter och icke till prongz ther i byn, Tå skall thet icke heller them neekatt bliffwe. Ter hwar och en sich effter rätte må. Datum

(Räfsnäs?) den 25 September.

Till Niels Eskilsson, fogde i Hofs län, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 298.

Swar til Niels Eskilson, om then fetalie som han begärer till K: Ma:ttz gårder Starby, Hoff och Alffwastra etc. Datum vt supra.

Wår gunst tilförende etc. Tu skriffwer, Niels, och begärer att wij tijt nidt till wåre gårder Starby, Hoff och Alffwastre någre lester Salt wele förskicke lathe, Sammelunde någen salt Fisk iffrå Stägeborg etc. Szå förundrer oss, att thu oss om sådant tilskriffwer, tu motte wäl sielff täncke till, att skaffe tich hwadt som behöffdes, och icke altijdt clancka och lijta vppå oss, lijke som wij wåre tin Reedeswenn, och hade intitt annett bestyre, vtan skaffe tich alt thet thu påholle skulle, Doch vm thu skicker peninger hijt vp i wår Cammer, ther Fisk och Salt kann köpes före, szå äre wij tilfridz, att skaffe tich igenn hwad thu behöffwer, elliest wete wij ther ingen rådt till. Wij kunde och wäl lijde, att thu finge någenn salt fisk iffrå

Stägeborg, hwar Esbiörn hade ther någen godt rådt till, wete wij icke häller hwadt förtäring thu holler ther szå enckiom stor, Effter thu fordrer szå enckiom på fisk och saltt, Tu motte och wäl haffwe skriffwit oss någen beskeedt ther om till, att wij hade mott wete, hwar till thu sådane fethalie fordrer, Wij haffwe och nu skriffwit Esbiörn ther om till, att han skall tig någenn salt fisk vndsättie, om han elliest någen ämpne ther till haffwer.

Tu skriffwer icke häller hwadt boskap, oxer, köör, eller annet slijktt, till the samme wåre gårder, nu szeeden wij j Östergötland wåre kompne, äre icke heller någen annen beskeedt, ther wij kunne haffwe någenn grund eller rättilsze vtaff, Må thu änn nu wijdere giffwe oss tilkenne, huru alle lägligheter på samme wåre gårder skickede äre, Och må thu rätte tich ther effther, att wij icke haffwe latidt sättie affwel på samme gårder förthenskuld, att alt som thet årett föroffres kann, skall ther förtärtt bliffwe, Vtan wij wele wete hwadt fördeel wij hwart år, både i Spannemåle, smör, och annett slijkt ther aff haffwe kunne, ther thu wilt och så ware förtänckt vtinnnen.

Om sågeqwärner och Hammersmidier.

Wij szåge och gärne, att thu och flere aff Fougterne ther i Östergöttlandt wilde flijteligen täncke till, att komme oss någre gode Szågeqwarner widt Mölleby, Buxöö, och flerestädz, ther sådane tilfälle wåre till gongz, Effter the storligen till then bygning, wij achte nu late haffwe förhänder, behoff ware wele. Tu wilt och szå täncke till, att widt Hammersberg, som best lägligitt wåre, och nämest in mot Wäter, motte och så en god hammersmidie j tenne winter vpsatt bliffwe, Ter till tu wilt förskaffe nu i tijdt Timber och andre tilbehöringer, Szå kan man wid samme Hammersmidie late allehonde järnwärck smijde, som till samme bygning behöffwes. Tette skall ingelunde heller försumett bliffwa.

Om steenbrutt och redskap till bygningen etc.

Szom thu och skriffwer, att ther holles vppå the Pråmer etc. Szå biude wij tig, att thu icke alleeneste skynder vppå, att the Pråmer bliffwe tillrede giorde, vtan och täncker till nu j tijdt vm grundwalsteen, som wij tilförende både skrifftlig och muntlig tig ther om tilkenne giffwitt haffwe. Tu wilt och szå förspörie tig att late vpsökie några sköne stenbrutt ther när widt honden, Szå att mann icke behöffde före steenen enkom then longe wäg iffrå Åmeberg etc. Widt Motala och flerestädz ther hartt hosz finnes och wäl steenbrutt, them mann [med?] intit minne [ɔ: större?] vmkost och arbeete bryte och före kunde, än iffrå Aåmeberg, Wij äre och tilfridz, att störste partenn aff the hus wid Alffwastra, som aff Täliesten vpmurede äre, (doch vndentagendes kyrckien) motte nidbrytes, och nhetn beste huggesten till Wastena förd bliffwe. Tu wilt och szå nu i thenne Höst och Winter late göre allehonde tilbehöringer, som äre, jernstänger, Schoffler, Hackor, Schuffwekärrer, och all annen redskap, som till graffningen och bygningen behöffwes, Så att all tingest wåre till reede och clare, när man wille tage bygningen före. Tette försume ingelunde widt wår ogunste.

Om then Bonde sich förwärket haffwer.

Om thenn Szälle, som i Steen Erichsons förläning sich förwercket haffwer, och tenn gård och Löszörer j Wastena äger, Szå må tu kännes widt szamme gårdt och Löszörer på wåre wägne, vm thu elliest haffwer ther någen rätt till. Wij haffwe och skriffwit Steen Erichson ther om till, att han sig ther medt intitt befata skall, och sende tich her med breffwet tilhonde.

Fodring till hans hester.

Tu begärer och wete, om wij wele vnne tich till tine hester någen fodring, Szå äre wij ther tilfridz medt, doch

så mykitt thu nögest kant holle tine hester vppe med, som thu kant göre [oss?] och Cronone tieniste medt, Och att thu gör oss regenskap j wår Cammer, mykitt thu gäster före. Datum

(Räfsnäs den 25 September?)

Till Nils Pederson och Lars Organista, om underhåll till den fångne cancelleren Pyhys hustru.

Riks-Registr. 1544, fol. 299 v.

Till Niels Pederson och Lars Orgelekere, att the late Cantzelerentz hustru bekomma Hundrede march ortuger till vndsättning. Datum

(Räfsnäs den 25 September?)

Förläningsbref för Niels Persson, på Bettna s:n, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 299 v.

Förläningz breff för Niels Person, på Bättna sockn, till en behagelig tijdt, Szå och Biskopzsaker och biskopzgästninger j Wiste häred vdi Wästergötland.

(Räfsnäs den 25 September?)

Till riksmarsken hr Lars Lars Siggesson, om uppskof med den beslutade ambassaden till kejsaren.

Riks-Registr. 1544, fol. 299 v.

Til her Lars om then reesze han, her Birge, sampt medt flere achtede för händer haffwe till Käijseren.

Wår synnerl:[ige] etc. I wete wäl her Lars, att szeenest när i med flere gode menn aff wårt Råådt wåre hosz oss

i Eskelstuna, bleff ändeligen besluttit vm thenn reese, som i med några flere aff wårtt Rådt skulle nu på thenne tijd haffwe hafft för händer, Szå wele wij icke dölie för eder, att wij förnummitt haffwe på thenne tijdt icke wäl säkertt wara, att drage igenom Tysland, med minne mann medt en säker leegde försörgd wåre, Och förthenskuld haffwe wij nu skriffwit till Keij:ge Ma:tt, och vpsatt med samme beskickning på någen tijdt, till tess wij kunne bekomme wijdere szwar och beskeed tilbaka igenn. Szå skriffwe wij eder tette korteligenn till, På thet i måge wete skicke och laga eder stycke ther effther, till tess i yttermere bekomme wår skriffwelsze, Ter om j wele göre her Birge Nielson budt, att han må och wete rätte sich ther effter. Datum

Räfsnäs den 26 September.

Till Tord Skrifvare, om befrielse för ett års afrad för en bonde, och om kanaliserandet af Motala ström till Söderköping.

Riks-Registr. 1544, fol. 295 v.

Til Tord Schriffwere om then Pälle Päderson, som honom bijstond giortt haffwer, och han begärer wara skattfrij pro Anno 43. Datum Räffznäs. 26 Septembris. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Som thu begärer, Tordt, att wij thenne Bonde Pälle Person, som tich myken bijstond giortt haffwer, motte befrijat bliffwe för sitt affradt, pro Anno 43 etc. Szå äre wij ther medt wäl tilfridtz, Haffwe och szå giffwitt honon wårt breff till Arffwedt Biörnson, att han honom her vdi intet förhindre skall.

Hure man företage skall, om ten å wid Munkeboda at vpgraffwes.

Tich förtäncker och szå, att wij offte med tich och flere wåre Fougter handlett haffwe, att thenn åå widt

Munckebode motte bliffwe vtgraffwenn, Szå att hon komme kunde in vdi Aspelongen, och szeden framdelis åt Sudercöping, På thett, att thenn meenige mann vdi Schärkinde härede och flerestädtz ther om kring icke medt thenn försle szå platt vtarmede och förderffwede bliffwe, szom her till mykitt skedt är etc. Szå är wår wilie och alffwarlige befalning än nu, att thu förhandler med her Mons Johanson, Axell Erichsonn, och the andre wåre Fougter och Befalningzmen ther nest vm kring, att i alle samptlig motte handle medt wåre Vndersåther och meenige Almoge ther nest widt honden, att ther motte alffwarligen företages, hure thet skee kunde, och hwadt hielp och rådt [the] ther till göre och bekomme motte, Kunde mann nu i höst late rödie skogen aff, ther Aån skulle bliffwe genom stungen, då szåge wij thet gärne, szå kunde man tess förre i Whår late tage vppå och grafwe, herutinnen skole j på alle sijder förtänckte ware. Datum

Räfsnäs den 26 September.

Öppet bref för borgaren i Arboga Niels Ingemarsson, att fritt handla vid kronans jernberg.

Riks-Registr. 1544, fol. 296 v.

Opet bref for Niels Ingemarson, att köpslage obehindrett wid Cronones jernberg, All ten stund han ingen olaglig köpmandzhandel driffwer, Effter Örebro borgere wele förmeene honom tett. Datum vt supra.

Wij Gustaff etc. Göre witterligitt, att effter för oss thenne wår tro Vndersåte och Borgere j Arboga Niels Ingemarson waridt haffwer, clageligen tilkenne giffwendes, att han offte i sin reedelige handel och wandell vp till wåre och Cronones Järnberg vtaff wåre Vndersåter, Borgmestere och Rådt j wår Stadt Örebro förhindret och

bekymbrett warder etc. Szå effter wij förmerckie kunne, att han medt ingen olofflig köpzhandell vmbgår, vtan sin näring söker och bruker som andre wåre Vndersåter och Borgere j wår köpstadt Arboge göre, Biude wij förthenskuld eder alle, som för wåre skuld wele etc, synnerligen Borgmestere och Råd j för:ne Örebro, att the förbe:de Niels her emot intit hinder göre skole. Datum

Gripsholm den 30 September.

Till fogden Joen Bagge, om smörskatten af Redvägs, Ås och Gäseneds härader, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 305.

Till Joen Bagge om tenn smörskatt han aff Ridwäg, Aåszhäredt, och Gäszene vpboritt och till Lödesze leffwererett haffwer. Datum Gripzholm. 30 Sept. Anno 44.

Wår gunst etc. Szom thu lather förståå, vm thenn smörskatt, som thu aff Ridwäg, Aåsz härede och Gäszene vpborit haffwer, är altt kommet till Lödesze, och leffwererett Lasse Schriffwere. Szå behager oss thet wäl, Haffwe och szå skriffwitt her Göstaff wijdere till, hure med szamme wår smörskatt handles skall. Och haffwe wij nu satt then Jören Arffwidson till wår Fougte i Wasbo, Effther Seffwerin är en siuklig karll, och kann icke wäl bestå samme befalning.

Om the Hoffmenn han haffwer etc.

The Hoffmenn och Footfolk thu haffwer, må thu änn nu på någenn Tijdt beholle j tienistenn, till tess thu yttermere får wete wår wilie och meening vm them.

Om te 12 pund smör Ländzmannen i Gäsene begärer.

Tu begärer och wete, vm thenn Ländzmann j Gäszene skall beholle 12 pund smör, som han aff her Christoffer

hafft haffwer, cch giffwer honom godt skuld. Så kunne wij ther föge szware till, effter wij icke känne honom, eller fulleligen wete, vm han oss någett synnerligen till wilie warid haffwer. Menn hwar thu förnimmer någen synnerlig trohet aff honom, så kantu wäl rame hans beste j thenn motten.

Om Arffwidt Claeson etc.

Denn Arffwedt Claeson, som du till Häredzhöffdinge ther j Gäszene nämpt haffwer, wele wij icke för saker skuld haffwe ther till, vtan må thu täncke någen annen thenn ther till tiene kann.

(Gripsholm den 30(?) September.)

Bref för Sven Helsing på en gård, till behaglig tid.

Riks-Registr. 1544, fol. 305 v.

Opitt breff för Swen Hälszing påå en gård wid Lindesåsz, till en behagelig tijdt. Datum

Ekolsund den 3 Oktober.

Collationsbref för biskop Mårten i Åbo på Johannis prebenda i Åbo.

Riks-Registr. 1544, fol. 306. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 134.

Collation för Bisp Morten j Aåbo påå prebendam Joannis i hans lijffztijdt etc. Datum Eekelsund. 3 Octobris. Anno etc 44.

Wij Gustaff etc. Göre witterligitt, att wij aff synnerlige gunst och nåde haffwe vntt och confereret, som wij och nu medt tette wårtt opne breff vnne och conferere thenne oss elskelig wördelig mann her Mortenn Biskop till Aåbo, Prebendann Joannis, liggiendes till Aåbo Dom-

kyrckie, med all thenn ränte och rättighet, som vnder samme prebende tilligger, och aff ålder tillegett haffwer, Szå att han samme Prebende sig till gode och vppehälle j sin liffztijd niute, bruke, och beholle må och skall, lijke som szalige M. Morten Teijten henne tilförende aff oss hade etc. Hwarföre biude wij Camerererne och Cappittlett i Aåbo etc. Datum

Ekolsund den 3 October.

Till Niels Persson, om betalningen till en läkare.

Riks-Registr. 1544, fol. 306.

Till Niels Person om Doctoren och the daler han beswärer szig vpbäre styckett för $3^1/_2$ march, Szå och te Croner, som K. Ma:tt honom bettale skall, styckett för $4^1/_2$ march ortuger. Datum vt supra.

Wår gunst tilförende etc. Wij förnimme, Niels, att Docteren haffwer några beswäringer j hans rekenskap, och besynnerligenn vm the Daler, att han icke will vpbäre them för halffierde march styckett etc. Szå må thu ware ther förtänckt vdi, att wij icke wele effterlate honom Dalerne ringere än som the gåå och gälde för 4 march styckett, Ter må thu wete rätte tich effter. Will han och haffwe Daler j sin betalning, för thet wij honom skyllige äre, då kunne wij thet lijde, szåå fiärrenn hann will them vpbäre, szom för:uit ståår, för 4 march styckett. Hwar hann thet icke göre will, då må j bettale honom medt swenskt myntt, Så må han szedenn wäsle sigh Daler eller guld till, för szå ringe köp, som hann them lättest bekomme kann. Te Croner wele wij honom icke dyrere betale, änn som medt honom effther hans beställung affhandlet är, för halffempte march ortuger stycker. Vm tesse och alle andre articler j szamme rekenskap, hwadt och

hure mykit wij honom beståå och effterlate wele, förnimme j aff thenne innelychte räckning, thenn wij her haffwe vtsättie latidt, hwickenn thu och wilt förware late, ther effther thu honom och szå förnöije och affärdige wilt. Will han icke sich ther medt benögie late, då må han göre hure han will, Effter wij haffwe buditt honom thet rätt och skääl är.

Ekolsund den 4 October.

Till fogden Joen Bagge, straffbref för hans förfarande mot några af Bogesunds borgare.

Riks-Registr. 1544, fol. 306 v.

Till Joen Gagge [ɔ: Bagge] om thet han arresterett haffwer för Bogesundtz Borgere, att han them tet lösz göre skall, Latendes tem bekomme samme peninger igenn etc. Datum aff Ekelsund. 4 Octobris. Anno 44.

Wår gunst etc. Wet Joen, att tesse wåre Vndersåter, som tilförende bodde i Bogesundt, haffwe på theris eegne szå wäl szom någre andre theris medtbröders wägne her clagewisz berättet, att thu haffwer tagitt them iffrå och qwarsätie latit thenn fattigdom, som the fattige menn haffwe fått för theris Oxer her vppe j måremesse marckneden, och skottet vppå oss, thet wij szådane Oxeköp skulle förbudett haffwe. Szå giffwer thet oss stortt vnder, att thu och flere skole så oförstondige ware, att j icke kunne bätter förståå wår breff, eller hwadt som handles både vm slijke och andre Rijkesens saker, som j Fougter besynnerligen borde haffwe acht vppå, vtan tage szå offwan vdi, och göre, som j wane äre, ståcke flugerne och late Bijen fare. Szå westu wääl sielff, att wij sådane Oxeköp szå strängt icke förbudett haffwe, när Oxerne driffwes hijt vp, och bespijse wåre och Cronones Berg och Städer medt them, och wåre Vndersåter handle hwar med annen j frije

och oppenbare marcknader. Menn när the driffwes vtaff landett, som en part aff Adelenn och Fougterne ther nidre göre, bespijsendes främende land och Städer ther medt, Ter om haffwe wij handlett, talett och skriffwitt, och all olage köp och handell förbuditt, och icke annerlunde. Ter mottu änn nu wete tich effter rätte. Biudendes tich strängeligen, att thu later för:ne wåre Vndersåter, szå monge the äre, fåå theris peninger och godtz igenn, och icke affhände them thenn minste pening, szå frampt thu wiltt göre thett oss liufft är. Datum

Ekolsund den 6 October

Till Botvid Larsson i Stockholm, om de svenske knektarne, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 307 v.

Szwar till Bottued om the Swenske Knechter, som han skriffwer, och han sampt med her Erick Fläming flux handlett haffwer etc. Datum Ekelsund. 6 Octobris. 44.

Wår gunst tilförende etc. Wij förnimme aff twenne tine skrifwelser, Bottwedt, att her Erich Fläming och thu haffwe flux handlett med the Swenske knechter, som Peder Bragde nu nyligest vpskickede iffrå Anders Smålenningz Fänicke, Ändoch the Fast beswäre sich att tiene för kostenn och the Tolff march ortuger om århet, som j them buditt haffwe, Begärendes förthenskuld wete wår wilie vm samme Knechter, och hwartt hädenn the i borgeläge förskickes skole etc. Her vppå giffwe wij eder tilkenne, att effter störste partenn aff Fougterne på wåre Slott och gårder haffwe allestädz en hop löst partij hosz sig, som föge duge, eller någett förstond haffwe, anten till ett eller annet, Och therföre giffwe Fougterne en part aff them anten lijten löön eller altzingen, lijkwäl skriffwes j wår Rekenskap icke tess minne theris vtgiftter. Tesligeste effther

oss icke synes gott eller rådeligitt ware, att wij her i Swerige, änn nu så stort (: som wår sedwane ware pläger :) förtröste oss, eller sättie lijt till thenne frijdenn, som en partt tileffwentyrs szå mykitt förlate sich till, Szammelunde effther mann szå ringe ting haffwer att förlate sich på the Tyske Knechter, hwar gud förbiude vmtränger, som thu wäl sielff weest, hure ther om är. Derföre synes oss icke gott och rådeligitt wara, att man later alle tesse Swenske Knechter komma theris kosz, och besynnerligen för tesse effter:ne orsaker skuld, Doch haffwe wij szå betenckt szakenn, effter wij skole doch vnderholle them medt kost, cläde, och peninger, att wij heller wele haffwe the beste och dugeligste aff szamme Knechter hosz wåre Fougter påå Slotten och Gårderne, och hosz Landzfougterne, ther flere och ther minne, effther som hwar kan haffwe lägenhet och rådt till, att vnderholle. Och äre wij tilfridtz, att the som dugelige, gode, och förstondige karler äre, måge bekomme the Sexton march, Sex alner cläde, och kosten lijke som andre Hoffmenn. Aär förthenskuld wår wilie och begärenn, att i samfält wele vtfälie the alderdugligeste och skickeligste karler aff samme sälskap, som ther vnder finnes, och them må j fördeele först till wåre Slott och gårder, och seden till Landzfougterne, effther thenne inneluchte Zedel hwar szå behöffwes.

Till
- Vpsale gård 12
- Örby gård 6
- Echolmsund 6
- Swarteszö 8
- Westerårs slott 12
- Wesby gård 6

Summa 92.

till
- Oloff Jonson 6
- Kongzör 6
- Gripzholms slott 12
- Tynnelsöö 4
- Stägeborgz slott 8
- Lincöpingz gård ..... 6.

Szå må j och skriffwe medt them, att Fougterne giffwe them cläde och peninger, och vnderhold, lijke med the andre karle, som them på wåre wägne fölgachtige äre, Och

tencke tesligeste till, att bruke them, eehwar the haffwe them förnödenn, Doch att hwar wij och när them behoff hade att bruke vnder Knechterne, att wij och så motte wete, hwar wij tage them igen. Tett annet sälskap, som icke szå dugelige wåre, eller them mann icke szå bruke kunne, the motte sich wäl med the Tolff march och kosten benögie late, Schyndendes them sedenn ått Finland, eller hwar man kunde best skaffe them vnderhold, Menn förmykitt förblotta oss med the Swenske Knechter, och lijtet haffwe att lijte på the främende, synes oss hwarken nyttigt eller rådeligitt ware.

Om them som medt te nysantagne knechter handle.

Tu lather och förståå, hwicke som j alle landzänder vtskickede äre, till att handle med the nysantagne Knechter, som hosz Presterne allestedtz förlagde äre, och the som holle sich sielffwe hosz theris eigitt, Tesligeste thenn skrifftelige vnderwijsning, som them medtgiffwen war, Begärendes förthenskuld wete, vm med samme Knechter, effter samme vnderwijsningz lydelse szå handles skall etc. Szå kunne wij icke stortt förbättre samme meeninger, hwar thet elliest motte szå flijteligen bestält och vträttedt bliffwe, Och the Register, hwar mann skulle tage them igenn bättre och beskedeligere achtede och holdne, änn szeenest skedde. I thenn mottenn thu wiltt förewände tin högzste flijt, att förmane alle the, som vtskickede äre till att handle med Knechterne.

Ter finnes och ibland samme nyszantagne knechter en hop som ju szå dugelige karler, och änn tileffwentyrs hiertigere, än en part aff the gamble knechter äre, när mann elliest wille flijteligen ransake ther effter, Szådane Szäller motte man icke vtmustra, vtan heller effterlate them någen ringe fördeel mere, änn thenn menemann, på thet mann them tess wälwilligere beholle motte.

Om te Knechter som begare tienist för 6 march om måneden.

Tu begärer och wete, om wij några flere aff Wijkmandz fänicke wele vtmustra late etc. Och att ther komme flux Knechter både Tydzske och Danske, som biude sich i tienisten, och wele tiene för the Sex march om måneden etc. Szå äre wij tillfridtz, att the som dugelige äre, och lust haffwe, att tiene oss, måge wäl anames i tienisten, på the 6 march om måneden, och ther emot vtmustra thet annet sälskap, som föge duge, och wij intitt medt tiente bliffwe, icke heller lust eller wilie haffwe till att tiene, vnder hwad helst fänicke the ligge, thet är oss alt lijke. Ter j eder effter rätte wele.

Om the Smålendzske fånger.

Szom thu giffwer tilkenne, att the Fonger äre alle tilstädes, Begärendes wete, om thu skaltt late rätte några aff them, eller huru thu tich i thenn motten skicka skall etc. Szå kunne wij ingen fulkomplig swar giffwe tich her vppå, doch synes oss icke olijkt wara, att en partt aff them motte bliffwa skickede till Finland, till thet annet smålendzske sälskap ther tilförende är. Doch får man änn nu ytterligere betänckie sakenn, hwad rådeligest j thenn motten ware kann, vdi midlertijd wiltu och late haffwe godt acht och tilsynn medt them. Datum

(Ekolsund den 6 October?)

Tillåtelsebref för de nunnor i Vadstena kloster, som det önska, att lemna klostret.

Riks-Registr. 1544, fol. 309.

Tillatelszebref för the Nunnor i Wastena, att the som icke lust haffwe att ware ther inne, måge giffwe sich ter vt, och till ett gott ächteskap. Doch skole te straffes vtan nåder, som lösactigen skicker sich seden hon vtkommen är.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effther wij förstått haffwe, thet några aff the älende Closters personer, och Systrer j Wastena Closter ingiffne äre, wåre ther gärne vthe, och heller gåffwe sich j ett ärligitt och Cristeligitt ächtestondt, änn att bliffwe ther inne vdi ett slijkt babiloniske fängilsze, emot Gudt och theris szamwet inneluchte, och förtwinges vnder slige oppenbare, falske, skinachtige Gudtz tieniste och Closterleffnett, som the her till, och änn nu, emot thenn helige skrifftz rätthe grundt (ty wärr) mykitt szå wäl her i Rijkitt, som i andre nationer brukeligitt waridt haffwer, Och ther hosz genom theris supplication, till några gode lärde menn och Cristelige Predicanter, som them j thenn rätte och szanfärdige Christi lärdom rätte och vnderwijse, suppliceret och ödmiukeligenn begäre latidt, wår gunstige wilie, förloff, och samtyckie, att the Systrer som lust och wilie haffwe till att bliffwe förlossede vtaff szådane fängelse och älendhet, motte (föruthan the andre gamble Systrers och Bröders gensegn och förhindring) giffwe sich vt dädenn, anten till theris wäner och Fränder, och hosz them att bliffwe och leffwe j ett ärligitt, tuchtigt och Christeligitt leffwerne, eller och effter Gudtz budt och skickelse, giffwe sich vdi ett Christeligitt ächteskap, och leffwa i Gudtz fruchtan, som Fader och föräldre för them giortt haffwe, hwickitt

wij icke haffwe welet eller kunnet them affslåå, Effther wij på wårt Kong:e ämbetes wägne böre och plichtige äre, att styrckie och widt macht holle alle christelige stadger, och szådane misbruk, och j thenn helige skrifft ogrundede Gudtz dyrckan och stadger hielpe affskaffe och niderläggie etc. Hwarföre biude wij wåre Ordinarier, Fougter, Embettzmenn, och alle andre, som för wåre skuld wele och skole göre och late, både andelige och wärdzlige och besynnerlige Abbedissen sampt the andre gamble hennes medsystrer och bröder j för:ne Wastena Clöster, att the icke vdi någenn motte göre förbe:de the Systrer, som sich willeligenn vt dädenn giffwe wele, her emot någen plattz, hinder, bekymber, eller förfong widt wår ogunste. Der och någenn aff them, som vtaff Clostrett sich giffwendes warde, sedenn the ther vt komme, beslagne bliffwe, vdj någett löszachtigt, vtogtigt, eller vloffligit leffwerne, anten j ene motte eller andre, då skole szamme personer therutöffwer vtan alle nåder tilbörligenn straffede bliffwe, Ther hwar och en må wethe sich effter rätte och skicke. Datum

Ekholmen [ɔ: Ekolsund] den 6 October.

Öppet bref för tre svenskar att arrestera skottska fartyg, tills de hafva fått ersättning för ifrån dem af skottar röfvadt gods.

Riks-Registr. 1544, fol. 310.

De potestate arresstandi Schotos propter iniuriam nobis ab illis illatam. Datum Eekholm. 6 Octo:[bris]

Cum omnibus et singulis bene cognitum et apertum sit, inter duorum Regnorum Suecie scilicet ac Schotiæ Subditos, nostri regiminis tempore pacem, amabilem vicinitatem et concordiam fuisse, adeo quidem, vt vnanimes inter se contractus et rerum comunicationes vtriusque Regni subditi. Schoti videlicet hic in Regno nostro Sueciæ,

et vicissim nostri subditi in Schotia exercuerant, Quandoquidem omnis suspitio odii ac simultatis cuiuspiam vlla ex parte omnino hactenus hic latuit. Verum in comperto habemus, nos tali in amabili confidentia (: quam concordes vicinos decet habere :) deceptos esse. Schoti enim aliqui, qui hac præterita Aestate in oceano vagarunt non procul a finibus Norduegiæ, nempe Lindernäsz predarunt nauem quandam pertinentem ad Ciues nostros Stocholmenses subsequentes videlicet Schepper Oloff, Gerlaff vhon Embden et Hans Erichson, quod quidem cum amicabili prefata vicinitate, confidentiaque, que inter hæc Regna semper constiterat, minime conuenit. Postea eandem nauem vna cum hominibus et bonis in Schotiam transmiserunt, quo quidem facto miseri suis bonis sentiant magnam iacturam, tractarique a Schotis satis hostiliter. Talem illatam iniuriam prædicti nostri Ciues humiliter nobis significarunt illis attrociter illis(!) factam esse: Et vt ad sufficientem restitutionem perueniant tanti damnj, talis vis illatæ, tam intollerabilis dedecorationis et iniuriæ, denique vt interesse (quod iustum censeatur) illis persolueretur, nostram dignitatem suppliciter orarunt, vt illis permitteremus quascunque Schoticas naues cum possidentibus, quas nancisci queant arrestare et impedire, ad plenariam. Quod quidem illis denegare non voluimus neque potuimus. Exigit enim regale nostrum munus, a subditis nostris se bene gerentibus omnem propulsare iniuriam, atque eosdem adiuuare ad res omnes iure sibi competentes. Igitur illis clementer permittendum esse sentimus sicut hisse litteris exacte permittimus ac potestatem damus quascunque Schoticas naues ac negotiatores in regno nostro, quocunque locorum inuenerint, arrestare, impedire, ac prohibere, donec illis satisfactum fuerit. Damnum alium cuiquam inferre prohibemus, sed vt dictum ad pleniorem executionem quod æqui et boni, tales hic retinere, eorumque bona arestare, donec Subditis nostris satisfactum, illisque

in integrum illorum res restituta fuerit, ac res penitus transierit in amicabilem reconuentionem, Quod Regni nostri Consiliarios nobilesque ac maritimas Ciuitates nostras, omnesque alios nostræ potestati subditos latere noluimus, ne prædictos Ciues nostros Stocholmenses eatenus impediant quatenus antea dictum est, si saltem nostram indignationem euitare cupiant. Datum

(Ekolsund) den 6 October.

Samma fullmakt, på svenska, för skeppar Olof, Gerloff von Emden och Hans Eriksson, att arrestera skottska fartyg.

Riks-Registr. 1544, fol. 310 v.

Commission för Scheper Oloff, Gärlaff von Embden och Hans Erichson att the måge arrestere the Schotzske Schipp, som the her i landet öffwerkomme kunna etc. Datum

Wij Gustaff etc. Göre witterligitt, att effther som hwar och en wäl kunnogt och oppenbart är, att emellen tesse twenne Kongerijkers vndersåter Swerige och Schottlandt, haffwer nu i wår regementz tijdt waridt godt fridt, nåborskap, och eenighet, Szå att vndersåterne påå både sijder haffwe sig wäl förlijktt och föreenett, driffwendes med hwar annen en wenlig handell, communication, theris vndersåter her j wårt Rijke, och wåre vndersåter vdi lijke motte j Schottland igenn, Szå att mann aff ingen vfruntlig handel eller misförstondt på någenn sijdenn wetet haffwer. Szå haffwe wij nu vdi sanning förnummit och sportt, att vtöffwer slijgk nåborskafft, och gode tilförsigt, någre Schottzske vtliggiere, som i thenne förledne Sommer haffwe lopitt aff och till j Westersiön, waridt vnder thenn Norske sijde widt Lindernäsz vm bord med någre wåre Vndersåters och Borgeres Schipp j wår Stadt Stocholm,

Nemplig Schepper Oloffs, Gärlaff vhon Embdens, och Hans Erichsons. Och emot thenn nåborlige och tilförlatelige wänskap, som altijd emellenn för:ne twenne Rijker waridt haffwer (oss eller them aldelis våtwarede) tagitt them Schipitt, Folkett och godtzett iffråå, hwickit the inn i Schottland skickatt haffwe, och tilfogett them i thenn mottenn en merckelig skade, och elliest föge bätter handlet eller trachteredt them, änn the theris oppenbare Fijender wåredt hade etc. Hwickett offwerwold för:ne wåre Vndersåter på thet högste (: som och icke vbilligt :) för oss beclagett haffwe etc. Szå vppå thet för:ne wåre Vndersåter motte komme till en fulkomplig restitution och widerlag igenn, för sådane theris leedne skade, offwerwold, spott, försumelsze och andre iniurier, som them genom samme Schotzske vtliggiere wijderfaret och tilfogett är, haffwe the vnderdånligen suppliceret och begärett aff oss, att the fritt och obehindrede vppå en rätt måge arrestere och qwarrsättie the Schottzske Schipp och Köpmenn, som the her i wårt Rijke beslåå och öffwerkomme kunne, Hwickitt wij them för rättwijsones skuld icke haffwe affslåå welett eller kunnett, effther wij på wårt kong:e embetes wägne förplichtige äre att förhielpe wåre trogne Vndersåter till all thenn deel the kunne finnes haffwe rätt och skääl till. Hwarföre haffwe wij aff synnerlige gunst och nåde vntt och effterlatidt, som wij och nu vdi tette wårt breffz krafft och macktt vnne och giffwe them wår wilie, tilstondt, och commission medt rätte till att antaste, arristere och beszåte, alle the Schottzske köpemenn, theris Schipp och godtz, eehwar som helst the them, her i wåre och Rijkesens Siöstäder eller annerstädtz beträde och öffwerkomme kunne, doch szåå, att the them ingen skade tilföge, vtan i en rätt och laglig besåttning, them och teris godtz anholde och bekymbre, till tess och szåå länge them för slijk dråpelig skade en wenlig affdracht, förlijkning, och vprättelse igenn aff förbe:de Skotter skee och

wijderfares måå, Hwickitt wij giffwe wårt elskelig Rijkesens Rådt, Adell, och meenige Siöstäderne, sampt alle andre, som för wåre skuld wele och skole göre och late, tilkenne, att the vdi ingenn motte göre för:ne wåre Vndersåter her emot hinder, plattz eller förfong, widt wår ogunst.

Ekolsund den 6 October.

Till fogden Joen Bagge, om oxhandlarne från Bogesund, om skatten af fögderiet, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 311 v.

Til Joen Bagge om thett godz som han för the Oxedriffwere wid Bogesund rusteredt haffwer etc. vt patet latius supra, 4 Octobris. Datum Ekelsund. 6 Octobris. Anno 44.

Wår gunst etc. Som thu skriffteligeu tilkenne giffwer, att thu haffwer rusteret thet godtz och peninger, som the Oxedriffwere ther bodde tilförende j Bogesund haffwe fått för theris Oxer her vppe i Måremessze marcknadenn etc. Szå effter the sielffwe haffwe warid her vppe hosz oss, och beclagett sich, them någett förkortt j thenn sak skedt ware, Szå haffwe wij och latid skrifwe tich till med them tilbake igenn, ther vtinnen thu wijdere wårtt sinne och betänckiende vm samme szaak wälförnimmendes warder. Ter thu och fulleligen må haffwe att rätte tich effther etc.

Om winterskatten aff hans befalning.

Hwadt thenn winterskatt belanger, som nu tilstunder aff tin befalning nestkommendes Tommæ, vdi alle partzeler, Begärendes wete, vm han sälies skall och någerstedz leffweres etc. Szå förtäncker tich wäl, hwad wij szeneste lote tich och flere wåre Fougter ther nest vm kring, som j Wastene församblede wåre, förståå, om szådane småskatt,

Nempligen, att han skulle föres till wåre gårder widt wastena, och förbättres affwelen ther medt, Effter wij äre tilsinnes och wele late haffwe thenn bygning för händer j Wastene, nu med thet förste, szå will och förthenskuld aff nöden ware, att samme gårder widt macht bliffwe. Och förundrer oss, att thu icke längre beholler, hwadt mann befaler tich, vtan szå titt bekymbrer och beszwärer oss med slijge pimpärender, som thu doch wäl vträtte kunde, när thu ene gonge wårt sinne och meening ther vm förnummit hade. Szå må thu änn nu ware förtänckt, att samme småskatt, som nu vtgåå skall, med thett alder förste tijt vtoffwer skickett bliffwer. Ter rätte tich änn nu effter.

Om Häredzrätten i Gäszene.

Vm thenn Häredzrätt i Gäszene, som nu lösz är, wele wij sielffwe beholle, Och må thu skaffe oss en godt karl till, then ther någett gott förstond haffwer, som besitter honom för oss, delendes lag och rätt iblandt Almogenn, och tu vpbär räntenn påå wåre wägne, Giffwendes honom therutaff en skälig lön, effter som meste partenn aff the Frälsesmenn göre ther nidre, hwicke szå föge achte hwadt the få för sälskap, som sittie j theris städt, först att the må vpbäre räntenn, och haffwe fördelenn ther aff, thenn konstenn kunne wij och wäl.

Om hans karler och teris lön.

Szå wete wij icke heller annet sware tich, vm tine karler, och the Knechter tu holler, vtan att thu må beholle the Sex hester och Knechter. Vm the Knechters besoldung, kann thu wäl rame mottenn, att betale och löne hwar och en, effter som han gör skääl före, och handle med them effter thet sätt, och lijke som Oloff Erichsonn handler med the nykompne andre knechter som han i wår tieniste antagitt haffwer. Aäre ther och

änckiom några dugelige karler iblandt, szå kantt thu wäl rame theris beste, szå finner thu och hosz Oloff Erichsonn wijdere beskeedt, hure med the andre Knechter handles, Ter kantt thu yttermere och skicke tich effter. Datum

Ekolsund den 7 October.

Till ståthållaren på Viborg, Niels Grabbe, om de ryska sändebuden, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 312 v.

Swar till Niels Grabbe om tett rydzske Sendebudt att thett her in komme motte. Datum Ekelsund. 7 Octobris. Anno 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe iu länge szedenn skriffwit tich till, Niels, att wij tillfridtz wåre med the Rydtzske Sendebudt, att the motte komme hijt inn j Rijkitt till oss etc. Oss är förthenskuld vnderligitt, att thu änn nu skriffwer ther om, och begärer wete wår wilie j thenn motten, medt minne szåå skee kunde, att wår förre skriffwelse war icke ändå tich tilhonde kommenn, när thetta breff vtskriffwitt war.

Vm the Smålenningers vnderhold etc.

Ternest, som thu begärer wete wår wilie, vm the älffwe rooter Smålenninger, som tijt skickede äre, hwar the skole haffwe theris vnderhold, och hwadt till cläde eller peninger wij wele them giffwe late, Effter the gå fast nackne etc. Szå kunne wij inthet stortt annett sware ther till, vtann att thu må finne medt them hwad rådt thu kantt ther iblandt borgerene och Presterne j Wijborgz stadt och Wijborgz län, som någenn förmögenhet haffwe, att the them påå någenn tijdt medt mat och ööl vnderholle, Then en, och tenn Twå eller Tre effter lägenheten och machtenn. Wij haffwe och nu skriffwitt them ther

om till, förseendes oss, att the thet iu gärne wele, Menn till cläde haffwe wij pååthenne tijdt ingenn rådt i wår Cammer. Szå må thu förthenskuld låte köpe them någett grofft cläde aff Räffle, eller hwar mann thet bäst bekomme kann, szådant som thet Lubske gråå, halff Bemisk, Kemmerling, och annet slijkt är, doch thet som rött, grönt, eller blått wåre, Giffwendes them szå mykitt the sich medt behielpe kunne, och ther till Tijo eller 12 march ortuger om årett, Latendes thet anteekne i tin rekenskap.

Som thu yttermere begärer, att thu må bliffwe aff medt Wijborgz Slott, hwar oss så syntes, eller och till thet minste med rekenskapenn, och att thenn Jöns Schriffwere motte tage sich thenn vnder händer igenn, som han och gärne gör, hwar wij honom thet vnderhold efftherlate wele, medt thenn häredzrätt, som Tommes Nielsonn haffwer etc. Szå wåre wij ther medt wäl tilfridtz, hwar han elliest wilde göre oss någett gagn, Menn thet wij skulle szå platt befrije tich iffrå rekenskapenn, szå länge thu skalt bliffwe widt thenn befalning, wete wij icke hure thet sich skicke will, Menn oss synes lijkast ware, att j bliffwe både ther om hielpendes till, med hwar annen, på thet alle saker tess skickeligere, både i ene motte och andre, motte tillgåå, Wij haffwe och szå befaledt wårt CammerRådt, att the skole skicke tich och samme Jöns Schriffwere en beskedelig och skrifftlig vnderwijsning, hure, och wid hwad sätt szamme räkenskap skall hollenn bliffwe, Ther j påå begge sijder eder efter rätte och skicke wele.

Om te Crossoter han förskickede till K. Ma:tt etc.

The hundrede Fyretije Sex Crossoter, och en vngersk gyllene, som thu oss medt Bertill Jonson tilhonde skickett haffwer, för thet räffwelske myntt etc. Tem haffwe wij vpboritt, och skicke tich qwittencien tilhonde, Menn thenn qwittencien på tin rekenskap haffwe wij taledt wår Cammerere till vm, och giffwe så för orsak, att the förthen-

skuld haffwe förhollit tig tin Quittencie, att tu haffwer hollitt en alt för swår och onyttig förtärning ther widt Slottet, och the icke förthenskuld kunne giffwe tig Quittencien, för änn wij sielffwe seet och ransaket haffwe samme rekenskap, När wij nu tess stunder haffwe, seden skall thu wäl fåå wijdere beskeedt i thenn motten. Datum

(Ekolsund den 7 October?)

Till presterne i Viborgs län och borgarene i Viborgs stad, om underhåll åt de svenske der förlagde knektarne.

Riks-Registr. 1544, fol. 314. — Förut tryckt af Arwidson, l. c., 7: 137.

Opitt breff till Clerkerijdt vdi Wijborgz län samt Borgerene i Wijborgz stadt, att wele late sich wälwillige befinne att vnderholle the Smålenninger sich emellen, som K. Ma:tt terhäden haffwer skicke latidt emot Rysserne. Datum

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige trogne Vnderszåter och Dannemenn alle, meenige Clerkerijdt, öffwer alt Wijborgz län, sampt Borgerene, som byggie och boo i wår Stadt Wijborg, Wår gunst och Nåde tilförende. Käre Dannemenn, szom eder alle vtann twijl wäl witterligit är, hwickitt offwerwold och bekymber wåre granner the Rysser oss och wåre fattige Vndersåter på thenne sijden nest för Gränttzen giortt och vdi monge motte nu i tesse förledne åhrenn, med rooff, mordt, brand, och annen åwerkann, Ändoch emellan them och oss godt fridt och eenighet ware skall, tillfogett haffwe, szå att the szamme föge skole haffwe att rosze marcknadenn. Szå vppå thett samme wåre granner icke aldelis tilförgeffwes offtere szådane skade och förderff wåre för:ne fattige Vndersåter tilfoge motte, haffwe wij på wårtt kong:e embetz wägne, thenn meenige mann i thenn landzänden till gode och beskeedt förskickedt eder thenn tilhielp och vndsett-

ning någre rooter aff wåre Swenske Knechter, Pååthett the Ryssetiuffwer iu någenn warnagell eller fruchtan haffwe måge, och icke så dristeligen altijdt göre szådane infall hijt vtöffwer gränttzenn, medt minne the åther förwänte sich hugg och niderlag igenn, som påånågenn tijdt ther hosz eder j landett bliffwa skole. Såå effter wij icke haffwe tilfälle eller lägenhet sielffwe att late vnderholle för:ne Knechter i midler tijdt, the äre ther i landett, medt ööl och mat, Aär förthenskuld wår wilie och begärenn, thett i käre Vndersåter, late eder wälwillige befinne, vnderholle ibland eder för:ne Knechter, somblige en och somblige Twå eller 3, effter som hwar kann haffwe ämpnen och lägenhetenn till, Försorgendes them med mat, ööl och annen nottorfft effter skälighet. Wij försee oss, thet skall komme eder sielffwe till nytte, hielp och bijstondt, huar i thet rätt besinne wele eller kunne. Wij haffwe och szå them alfwarligen biude och befale latidt, att the skole late sig åttnöije, medt hwad deel j them effter skälighet haffwe att giffwe, och icke anners sich emot eder bewijse, änn som j [ɔ: the] kunne ware till swarsz. Ter j eder effter rätte wele. Datum

Ekholmen [ɔ: Ekolsund] (den 7 October?).

Till Anders Eriksson, att han skall hålla måttligare förtäring på Kungsör.

Riks-Registr. 1544, fol. 314 v.

Till Anders Erson pååKongzör att han täncker till att holle en motteligere förtäring, ther påå gården. Datum Eekholm

Wij förmercke, att ther påå wår Gårdt Öres holles stor förtäring, Szå må thu wara förtänckt ydi, att holle en motteligere förtäring j allehonde partzeler, eller thet bliffwer tig i tin rekenskap icke bestonditt, Ter förlat tich till etc.

Wij skriffwe tich och i sistens till, att Brix motte wäl late berijde wåre vnge häster, ther the löpe j fodringenn, och icke altijdt ther widt gårdenn liggie, och late holle them slampampet vppe effter theris wilie, Szå lat platt intitt spijse thet sälskap antenn widt Grönöö eller Nyegårdenn, medt minne tu wilt betaledt. Ter rätte tich effter.

Tu må och szå täncke till, effter thu haffwer fått en dråpelig Summa höö j thetta år, att wij icke wele haffwedt alt förtärtt, Vtann tu må täncke till, att hwad som icke förtäris, motte elliest bliffwa ramett wårtt beste medt, och framdelis solt för peninger. Datum

Ekholmen [ɔ: Ekolsund] (den 7 October?).

Till Mårten Myntskrifvare om aflemnande af redogörelse.

Riks-Registr. 1544, fol. 315.

Till Morten mynteskriffwere, att han giffwer K. Ma:tt ett fult beskeedt hure tett haffwer sig medt tett hyttesölff pro Anno etc 43, och hwartt the Daler kompne äre, som ter aff myntedes. Datum vt supra

Ekolsund den 9 October.

Till Botvid Larsson i Stockholm om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 315.

Till Bottwed att han haffwer vpseende medt Krutmakeren om tett körnekrut han nu nyligest vtskifft, att the icke någen falskhet ther medt bedriffwe etc. Datum Ekelsundt 9 Octobris. Anno

Wår gunst tilförende etc. Oss synes, Bottwedt, att ther handles fast sielsindt nog, medt thet körnekrut, som

wij haffwe nu j thenne reese hafft, och her iblandt wåre Draffwanter, Wildskyttere, och elliest till wårt egitt behoff vtskifft är, Effter thet duger platt intitt, hwadt heller thet är Kruttskriffwerens, arclimesterens, eller Kruttmakerens skuld, wete wij icke, och skole ieke annett tro, änn att thet är vpkörnett och farligitt Slangekrut, och lijkewäl räknes thet in i Rekenskapenn för gott körnekrutt, Och hwar thet så är, då wåre thet det argeste förrädere stycke, som mann någenn tijd skee kunde, Och der mann kunde beslåå them ther medt, skulle ther utöffwer straffes vtan all nåder. Och fruchte nog, hure the Krutmakere, och andre som thet i befalning haffwe, handle och gåå ther med till wärcke, tileffwentyrs när wij szee noge till, och meene, att ther står alt wäl till j wår Krutkammer, Szå befinne wij them snarerne med stort försumelse eller annet skalkestycke, änn med annett gott etc. Terföre syntes oss intit orådeligitt ware, Bottwedt, att thu yttermere wilt see på brädett medt them, och hure ther står till j wår KrutCammer och besynnerligen med thet Körnekrut, och hwadt thet är för slag the haffwe nu nyligenn vtskifft, både till wårt egitt behoff, och elliest, Wetendes giffwe oss her ett änckende swar och beskeedt vppå.

Om en stark hornboge.

Och wåre wij szeeneste begärende en god starck hornbuge till en Finsk Wildskyttes behoff, som är hädenn dragen till Gripzholm etc. Szå hwar du icke reede haffwer sendt samme buge åstadt, mottu änn nu oförsumeligen late kommen ther hädenn, och thenn som han är belatenn medt, med all tilbehöring.

Om M. Påffwel och tett skampelun etc.

Tenn M. Påffwel byggiemesteren, mottu och oförsumeligen skynde åt Vpsale till oss, för änn wij drage tädenn,

med thenn skampflun han haffwer giortt, till thenn befestning i Vpszale, och förskaffe ther en Bååt till, Så thet kan komme wäl och oförderffwett fram. Datum

Ekolsund den 9 October.

Stadfästelsebref för Erik Folkesson på besittningen af ett gods i Husbysjutolfts s:n, Trögds härad, Upland.

Riks-Registr. 1544, fol. 316.

Stadfästelszebreff för Erick Folkeson påå Rythestada godtz, som han köpt haffwer, och Joen Olofson förmeener sig haffwa rätt till etc. Datum Eekelsund. 9 Octobris.

Wij Gustaff etc. Göre witterligitt, att effther som thenne wår tro Vndersåte Erich Folkesonn j Rytestada j Huseby sockn oss vnderdånligen berättet och tilkenne giffwitt haffwer, att han för:ne Rytestade lagligenn och med rätte köpt och sich tilleegnett haffwer, ther vppå och så stadfestilsebreff begäredt vtaff wår tro mann och Rådt Joenn Oloffson påå Hakestada, som vdi Trögd Häredzhöffdinge är, Ändoch han sådane skrifftelig bewijsz aff honom icke bekomme kann, För hwad orsak skuld, kunne wij icke wete, annen, änn att för:ne Joen förmeener sich haffwe någenn rätt till ett stycke jord j samme hemmenn vnder Frälsett, thet doch näppeligen bewijsligitt är, som wij her förmerckt haffwe. Hwarföre, och vppå thet, att för:ne Erich Folkesonn, vdi samme hans lagaköp, ingen oskääl wijderfares motte, wele wij medt thette wårt breffz krafft, sådane köp (så fierren thet elliest lagligenn skedt är) bekräfftigett och stadfest haffwe, Giffwendes och szå her medt allom tilkenne att the för:ne Erich Folkeson her emot intit hinder göre. Datum

(Ekolsund den 9 October?)

Till Mårten Myntskrifvare om föregående årens räkenskap öfver silfret och myntningen.

Riks-Registr. 1544, fol. 316 v.

Till Morten Mynteskriffwere, att han giffwer K. Ma:tt ännu tilkenne om then framlidne års rekenskap, huru mykit affgongen är på huar mark int fine etc. Datum

Wår gunst etc. Wij förmerke aff tin skriffwelse, hure thet haffwer sich med tenn framlidne års mynterekenskap. Så synes oss, ther haffwer waridt alt för mykitt stor affgong, och kunne icke lätteligenn tro, att så swår affgong waridt haffwer, Och effter thu icke haffwer räcknet, mykitt på en march löper. Ändoch tu icke skriffwer, mykitt affgongen är pååa hwar march int fine. Må thu förthenskuld änn nu giffwe oss ther om tilkenne, Och tesligeste en beskeedelig vnderwijsning, hwartt häden alle myntede Daler j tesse framlidne 3 eller 4 åår, som för thet 41, 42 [och] 43 året bliffne äre, att wij ther om en beskeedelig och fulkomplig vnderwijsning bekomme måge. Tette ingelunde försumendes. Datum

(Ekolsund den 9 October?)

Till hr Johan Turesson och Niels Krumme, att de, jemte hr Knut Andersson, skola infinna sig hos konungen i Stockholm.

Riks-Registr. 1544, fol. 316 v.

Till her Johan och Niels Crumme, att the sampt medt Her Knutt Anderson giffwe sig till Stocholm, ther kong:e Ma:tt achter late haffwe tett Rydzske sendebudt till audientz etc. Datum vt supra.

Wår synnerlige etc. Wij giffwe eder tilkenne, att nu i tesse dager äre några Ryske Sendebud kompne till Stocholm, Hwad theris wärff och ärender äre, kunne wij änn nu icke wete, Derföre achte wij med förste lägenhet haffwe them till audientz, anten i Stocholm eller annerstedz, ther wåre lägligheter så tilseije. Derföre är wår wilie och begärenn att j sampt medt her Knut Anderson wele oförsumeligen skynde eder åt Stocholm, ther skole i finne wijdere beskedt för eder, hwad heller wij them i Stocholm eller annerstedz förhöre kunne, Ter j sedenn wete eder effther rätte och skicke, och så laga eder styckenn, att j med the andre godemen aff Rådett, som her nämest widt honden boo, them wij och nu förskriffwitt haffwe, bliffwe då hosz oss tillstäde, szå länge mann theris saker förhörer, Och sedenn med samfelt råd beslute och rådslåå, hwad them för swar och besked giffwes skall, Tett ingelunde försumendes. Datum

(Ekolsund den 9 October?)

Till Anders Eriksson på Kungsör, att han skall sälja till bergsmännen på Salberget 100—200 oxar, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 317.

Til Anders Erikson, att han later Bergzmännen på Salebergitt bekomme ett hundred eller tu aff te störste Oxer, parett för 50 march ortuger till köpz etc. Datum

Weet Anders, att Bergzmennen aff Szalebergit haffwe nu hafft theris Sendebudt her vte hosz oss, och begäret the Oxer till köpz, som the haffwe länge talett vm. Szå haffwe wij ingen annen szwar kunnet giffwe them, Vtan hwar the wele giffwe oss femtije march ortuger för parett aff the alder störste och beste, och för the medelmetige fyretije march ortuger, szå äre wij tilfridz, att vnne them till änn ett Hundrede eller Tw, aff the Oxer tu i befalning haffwer, hwar the thom på sådane welkor aname wele, och försäkre oss, på hwad tijd wij till wåre redelig betalning komme skole. Szå må thu wäl late them få samme Oxer, Hwar och icke, szå må thu wete att rätte och skicke tich med samme Oxer, lijke som wij szeneste skriffwe tich ther om till. Wij haffwe och vnt Oloff Joenson Tre par gode drättesoxer, them må thu leffwerere honom. Datum

Upsala den 12 October.

Till Botvid Larsson på Stockholm, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 317 v.

Swar till Botued om te Knechter han skriffwer, att K. Ma:tt behager hure han medt them handlet haffwer påå theris årslön etc. Datum Vpsala. 12 Octob[ris].

Wår gunst etc. Som thu skriffwer hure tu haffwer beställt och affhandlet med the Knechter, som vpp iffrå Anders Smålenings Fänicke kompne äre, och att thu haffwer förlagt störste partenn aff them till wåre Slott och Gårder her nemest wid hondenn, och tillsagt en partt aff them Tolff, somme Fiorton, och the som dugeligest ware kunne, till Sexton march ortuger om århet, och ther till frij kost och intit cläde. Szå äre wij med samme medell tillfridtz. Komme ther och några flere vp iffrå Anders Smålennings fänicke, då må thu wäl vdi lijke motte handle med them, Förläggiendes them sedenn hosz the andre wåre Fougter, som nu inge fått haffwe, vnder the welkor wij seneste skriffwe tig till. Menn oss fruchter mest, att ther som thu och the andre som vtskickede äre, att mustra och betale tesse nyligenn antagne Knechter, mustre the beste vt, och beholle tesse gamble Knechter, som all skalkhet med snorcken och pucken aff the Tydzske lärt haffwe, och tesförutan föge duge. I thenne sak skulle mann haffwe ett flijtigt och nöge vpseende, hwad för sälskap man vtmustrar. Förty mann finner ibland tesse nysantagne Knechter iu så dugelige och hiertige karler, som iblandt the gamble, och göre doch icke så mykit ther aff, som the gamble. Szå förmane wij tich, att thu icke heller förtröster tich mykitt på the främende Knechter, eller tager för monge aff them i tienistenn, Effther thu

west wäl sielff, hure mykitt man haffwer att förlate sig på samme sälskap när vmtränger. Wij szee icke heller för gott eller rådeligitt, att te Tyske Knechter skole bliffwe ther i Stocholm altijd liggiendes för monge saker skuld, Effter tu west wäl sielff thet är en sielsind hop. Tu må elliest finne hwad råd tu kantt, szå att en hop aff them motte annerstädz förlagde bliffwe.

Oss syntes och icke orådeligitt ware, att man handlede allestädz medt Fougterne, hwar [j] sitt Fougderij, att mann motte förwete sich med en hop dugeligitt folk aff hwartt härede, när vmträngde, Förty wij haffwe inthet förlate oss till tesse främende allene, med minne wij bliffwe med wåre egne landzsåter tess ytterligere försträckte, så att mann altijd haffwer öffwerhondenn med thett annet sälskap, elliest haffwer man platt inthet att lijte vppå them. Tenne sak motte man yttermere betänckie och berådslåå, och med tijden så bestället.

Om Körnekrut.

Ternest som thu skriffwer om thet körnekrut, meenendes att thet icke såå wäl skulle arbeted wara, som thet sig borde, Så kunne wij icke wete, hure ther om är. Doch fruchter oss nog, att the stiäle Salpeterett hädenn, och giffwe så en annen lösz endskyllung före. I then motten wilt tu ännu haffwe yttermere tilsyn, som macht vpå ligger.

Tenn Apetekere och Snidkere, som iffrå Danske kompne äre, må tu skaffe fordenskap och skynde hijt till oss, szå wele wij sielffwe wijdere late handle och tale med thom. Tet husz som then M. Jacop war vdi, äre wij tilfridz, att thenn Appotekere beholler, effter intit annet husz, som ther till tiener, på färde är.

Om Stålboger.

Wij szåge och gärne, att thu wilde förskaffe oss till köpz en hop gode starcke Stålboger till ett hundrede eller

flere, som altijd låge tilstädes, när mann them behöffde att bruke, så wåre thet en mechtig godt wärie för tesse Swenske Knechter, eller och the Stålbogesmeder ther nidre j Östergötland, och flerestädz nidre wid gräntzen, motte förskriffwes hijt vpp, och komme them her till arbetes.

Om ten fördyring på köpenskapen etc.

Wij förnimme Bottwedt, att ther i Stocholm handles fast sielsindt med köpenskapen, Så att tunne smör gälder åter 29 march, 30 och 31 march ortuger, Tesligeste och med alle andre warer, som ther köpes och sälies, Hwad orsaken till sådane fördyring är, kunne wij icke wete. Så förundrer oss icke lijtit, att thu icke ett ord skriffwer oss till, hure thet förhandles med köpenskapen, Må tu änn nu tänckie ther till, eller wij taget icke för gott. Ter rätte tich effter. Datum

Upsala den 14 October.

Till hr Gustaf Olsson, om ingångna underrättelser från Danmark, Tyskland och Lothringen m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 318 v.

Til her Göstaff vm tidender etc, att han, sampt Adelen ter sammestädz holle sich altid ruste och wederrede, och icke holle sich altt för säkre etc. Datum Vpsale. 14 Octo[bris].

Wår synnerlig gunst etc. Oss är tilkenne giffwit, käre her Göstaff, att vt med Elffwenn skall åter försambles och förgaddres en hop Knechter, ändoch ingen fulleligen wet, hwadt härre eller Förste tilgode. Så äre wij och åtwarde, att wij wåre saker vdi godt achtung och tilsyn haffwe skole, Effter gisningen sker, att thet skall gälde oss till, meden i Tysland skall mest allestädz ware fridligitt emellen Fursterne, och skall Kortt Pening,

som Kongen j Danmarchz öffwerste altijd waridt haffwer, ware öffwerste för samme folk. Sammelunde sigz her och, att the Diettmerske skole ware falne iffrå Kongen i Danmarch igenn, och förthenskuld skall Kongen åter late församble Knechter igenn vdi Danmarch, ändoch wij icke fulleligen wete kunne, hwad ther om santt är. En partt sige och, att thet Folk vt medt Elfwenn församblede äre, skole komme Pfaltzgreffwen till, ther med han och Hertigen j Lottringen skole wele öffwerfalla Danmarch och thette Rijke tileffwentyrs medt, Och derföre skall Kongen i Danmarch vppå thet häfftigeste rusta sich. Oss är och tilkenne giffwitt, att the Holster och Danske skole haffwe mygenn hemmelig handling vdi Hoffwedt vdi Burgundien, som oss föge till gode komme skall. Wij skole och tro, att tette skall ware theris prachtica, att the wele stycke oss thenne fridenn vp i ett stortt stycke peninger, och om wij effter teris pijpe icke dansze wele, och vtgiffwe sådane Summa, då skole wij förwänte oss feegde och öffwerfald aff them. För tesse för:ne och flere sådane orsaker, synes oss gott och rådeligitt ware, att wij Swenske icke änn nu för stor lijt eller tilförlatilse vppå thenne friden sättie eller oss förtröste, Förty wij förnimme j sanning, att wij haffwe platt intitt förlate oss vppå wåre granner the Danske och Holster, Effter man hörer altijd så mykitt siälsindt wäsende både medt ord och gärninger om them, att oss gruffwer före, Derföre synes oss, att j käre her Göstaff och flere gode menn i thenn landzänden, och meenige Adelen thersammestedz icke wele tage eder för stor säkerhet till, eller giffwe edertt folk orloff, vtan heller änn nu påå någenn tijdt tillgörendes szå länge mann sich vm en stadig fridt förwete må, förstärcke eder thet ytterste och bäste i kunne, Szå att i och the alle aldelis wäl ruste och wederrede wåre, eehure alle lägligheter sich tilldrage kunde, Effter thet är fast bättre, att ware förre war, änn effter snar. Szå är och icke heller thenn fridenn emellen Keij:e

Ma:tt och oss änn nu ratificeret och stadfest. Tesse lägenheter i flijteligen och nottorfftеligen öffwerwäge och bestyre wele, som alder störste macht vppå ligger.

Att han later förfare vm kundskap.

Och effter the Danske och Holster sådane hemmelig handell och prachtizering ther j Niderlanden haffwe, och the Knechter ther widt älffwen försambles skole, Synes oss högt för nöden och rådeligit wara, att j her Göstaff, wele förskicke eder wisse och förtrogne Kundskaffter, och the som någett förstond haffwe, vtöffwer j haffwett, Tesligeste vt medt Elffwen, Latendes förfare så mykit mögeligit wåre, hwad doch the Danskes anslag och prachtizering ware skall, Tesligeste hwem the Knechter widt Elffwen tilkomme, eller hwad theris vpsåt är, och hwartt häden the sich achtet haffwe, att mann doch vdi tijde någenn grund och beskeedt bekomme motte, hwad sådant hade vppå sich, eller hwartt häden thet gälde wille, som stor macht vpå ligger.

Om Stålboger etc.

Wij haffwe och twenne gonger tilförende skriffwitt eder till, och begärett, att j oss ett hundrede eller tu gode starcke westwarske stålboger bestyre skulle, ther påå j oss och förtröstedt haffwe, att så snart Schipenn säkert aff och till löpe, och fridt bliffwer, wilde j thett bestyre. Aär derföre änn nu wår begärenn, att j thetta icke förgäte wele, hwad the koste effter skälighet, wele wij gärne betale late. Datum

Upsala den 14 October.

Till hr Sten (Eriksson) och Peder Brahe, att bland de nyligen antagne knektar endast oduglige må utmönstras.

Riks-Registr. 1544, fol. 320.

Till her Steen och Peder Braa, att the late inge aff the nyszantagne Knechter j Östergötland, Wästergötland, ock annerstädtz vtmustres, vtan the som intit dugelige äre, etc. Datum Vpsala. 14 [Octobris].

Wår syn:[nerlige] etc. I haffwe vtan twijl wäl förstått, Steen och Peder, att wår Befalningzman på Stocholm Bottwedt Larson haffwer för någenn förledenn tijdt sedenn skickett några på wåre wägne tijt nider, både till Östergötland, Westergötlandt, och annerstädz her kring om rijkitt, som med the nysz antagne Knechter handle, och them mustre och betale skole, och en partt aff them vtmustre etc. Szå måge j lathe skriffwe och seije them till, som sådane befalning haffwe, att the änn nu för tesse förberörde orsaker skuld haffwe fördrag att vtmustre och förlöffwe några aff them, med minne ther finnes några iblandt som intitt duge eller tienlige äre, Vthan heller hwar the några alrede vtmustret haffwe, att the då medt lämpe tage them j tienisten igenn, Förhandlendes med them vm lönen, effter samma sätt, som them Bottwed j theris affskedt vnderrichtet hade. Kunne j eller the och så några flere dugelige karler öffwerkomme, att man anamer them i tienisten, och synnerligen gode Schyttere.

Och är wår wilie, att hwar Peder Braa icke är ther hosz tig tilstäde i Östergötland, att thu då oförsumeligen förskicker till honom, ee hwar han är, thenne missiue, eller en wiss Copia her utaff, att han och vtaff thenne handell ändeligen deelachtig bliffwe må, Tilbiudendes honom på wåre wägne, att han vdi lijke motte, vm alle tesse för:ne articler och punchter förhandle, och sich effterrätte will, ee hwar han är eller drager etc. Datum

Upsala den 16 October.

Konungens förnyade och förbättrade hofordning, eller s. k. »gårdsrätt».

Efter en afskrift från senare delen af 1500-talet, i samlingen »Gårdsrätter», m. m. in fol. i Riks-Archivet, jemnförd med två andra afskrifter i samma samling, och med den här förut sid. 111—118 intagna hofordning af den 5 Mars. — Förut tryckt af Schmedeman, Justitiæförordningar, sid. 15—22. *)

Wij Gwstaff medh Gwdz Nåde, Sweriges, Giöthes och Wändes Konungh, Giöre witterligit, att på det iblandh wåre Hoffsinnere, Hoffjunckere, Skyttere, Fougder och deres Tiänare, Theslikest ibland them som wår Gårdh dagelige efterföllie, hwad heller dhe ähre Småswenner, Drabanter, Knechter, Bådzmähn eller andre, ehoo the heelst ähre, Gudzfruchtan, ett gott och Christeligit Regiemente, ährligheet, tucht, redeligheet, fridh och endrächt handhafwes och beskyddes, opwexe och förmehres må, och Gudz förtörnelse, öfwerflödigheet och annan oskickeligheet affskaffas, och tillbake blifwe. Therföre hafwe wij korteligen låthet författa några Punchter och Artickler, efter hwilcke förbe:de wåre hofftiänere, som oss dageligen efterföllie, och the vthi fodringen ähre, och the dher vthj borgläger skickkade blifwe, sig efter skickke och holle skole, som the her efter vthtryckeligen beskrefne och författade ähre. Theslickest på wåre Slott och gårdar, och hoos wåre Fougder och Befallningzmähn vthöfwer heele Rijcket. Biudandes förthenskull och förmanandes Edher alle wåre Tiänere ehwilcke the heelst ähre, Ädle och Oädle, Jnlendske och Vthländske, Fattige och Rijcke, att i alldeeles holle och skicke edher efter desse samme Artickler, så frampt i wele vndwijke wår ogunst, och vthi thett straff icke förfalla, som vthi samme Artickler vthtryckte

*) Här förbigås dock de punkter, som, oafsedt stafsättet, och några tillagda eller ändrade oväsendtliga ord, öfverensstämma med Hofordningen af den 5 Mars.

ähre. Ther hwar och een må sig efter rätta, och wette taga sigh till wara före. *)

4. Så skole och alle förbe:de wåre Hoftienare, Småswenner, Drabanter, som wår Gårdh dageliga efterföllie, sammalunda våre Hofsinnere, Skyttere, Hengstridare, och alle andre wåre Tiänare, ehoo the heelst ähre, Ädle och Oädle, ware wåre Befallningzmähn, Hoffmarskalck, Fodermarsk, Stallmästare eller andre förordinerede befallningzmähn på Slotten och Gårdarne, på wåre wegne hörige och lydige, nährwarandes och frånwarandes, och hwar the them på wårt och Rijckzens bedsta, efter wår befallning, natt och dagh, till landh eller wattn, brucke eller skicke wele, antingen i ene måtto eller andre, Ther till skole the sig wällwilleligen och trooligen brucke och befinne låthe wid theres ähre och redeligheet tillgiörandes.

5. Så och dijtt the them afleggie i fodringen eller till borgläger, der skole the blifwe och låthe sigh nöija medh hwad deell wåre Fougdar och Befallningzmähn efter tillbörlig och skiälig wijss hafwe dhem att gifwa, och hwilcken som oskiäligen eller öfwerflödeligen medh maatt eller ööll sigh håller, att han der aff (: med tucht till att säyia :) spyr eller giör otucht i godhe mäns sängier, rötandes eller förderfwandes deres klädher, den samme skall widh wattn och brödh i kistone eller tornedt tillbörligen straffadt blifwe. **)

7. Hwilcke som sig i rothenskap tillsamman förbinde, Fyre, Sex, eller flere, emoot oss, wår Hoffmarskalck, ***) Ryttmästare, Stallmästare, eller wåre Fougder och befallningzmähn på Slotten eller Gårdenar, eller emoot denne wår Ordningh, vthi hwad saaker thett heelst skiee kundhe, som oss eller wårt Rijke till någon skadhe eller förderff

*) Artiklarne 1—3 i hufvudsak lika med art. 1—4 i Hofordningeu d. 5 Mars.

**) Art. 4—5 motsvara art. 5 i äldre Hofordn.

***) En annan afskrift har här tillagdt: Fodermarsk.

komma kan, eller och att gienom sådane förbindningar eller rothenskap någon åwerckan eller wåldzgierningh, anthen på them inbördes, eller andre wåre vndersåther otillbörligen skieddhe, så att wår rätt där igienom förminskas och förbräckt [ɔ: förkränckt] blifwer, eller och att dher igienom någon olydne eller skalkheet styrkt blifwer, hwilcken sigh sådant vnderståår eller giöre dierfwes, achtes för en förrädere och straffas till halssen, vthan han niuther serdeles wåre Nådher. Hafwer och then ene then andre om något tilltale, tale det medh rätt, widh lifz straff. *)

11. Skall och ingen vnderståå sigh att rijdhe till Prester, Borgere, eller Böndher, och truge sigh skiuttzhestar till, och fare kringh om landet medh på deres eget werff, beropandes och skiutandes sigh in på oss eller wårt Ridderskap, Fougder eller hwem thet heelst ware kan, dhem dhe icke tillhöre, dher medh liugandes sigh till matt och öell och fordenskap. Hwilcken ther medh beslagen warder, ware sigh wåre egne tiänare, Adelens, Fougternes eller andre gode mäns tienare, hafwe förwerckedt hallssen.

12. Skall och ingen Herremahn, Småswenner, Drabanter, Hengstrijdere, Skyttere, eller andre, dierfwes att drage ifrå hoopen, der wij oss lägredt hafwe, eller aff sitt borgläge, ahntingen till Giestebudz eller annorstädz på deres eget wäsendh, med mindre thett skieer medh Hoffmarskens, Formarskens, eller dhen i theres stadh tillsatt ähr, eller andre som på wåre wägne befallning hafwe, förlåff och samptycke, widh straff att liggie j otto dager vthi tornedt widh wattn och brödh.**)

16. Jngen dierfwes att gäste några Prestmähn, Borgare, bönder, eller andre med mindre han, efter tidzens lägenheet i landet, betaler och förnöyier den han giester

*) Art. 8—10 väsendtligen lika med den äldre Hofordn. Dess 11 art. saknas här, och dess art. 12, 13 motsvaras här af art. 11—12.

**) I följande art. står: leggie sigh af för, i st. f. läggia vtaff för.

hoos, att han till fridz ställt warder, med mindre det så skieer att han vthaf Fodermarsken eller andre, som wår befallningh hafwe, blifwer aflagdt för wår rätte fodringh eller rette landreedh, eller han vthaff bonden eller borgaren hafwer till giest buden waret, widh straf, att liggie otte dagar eller fiorton i tornedt eller kistan, widh wattn och brödh, och äntå betale det han förtärdt hafwer.

17. Jngen skall heller några wåre vndersåther i Städerna eller på Landzbygden wåldgieste, och icke heller deres hustrur, Qwinfolk eller hion woldh eller oskiäll giöre, wid lifz straff vthan nådher.

18. Hwilcken som belägrar Qwinna eller Möö, then som betrodd är att bähra husbondens eller hustrunes Nycklar, ahntingen till öell, maatt, klädhe, eller andre [saker?] som bondhen eller hustrun will hafwa förwaret, tå straffes dherföre som een witterligh och vppenbare Tiuf, om de tiäna bådhe i gårdhen samman, vthan huusbondhen honom benåda will.

19. Jngen fördriste sig vpbäre flere Penninger aff wår Cammar, ähn som honom låfwadt och tillsacht ähr, eller han hafwer wår befallningh vppå, och hafwer rustninger och harnesk till wid lifz straff.

21. Ther och såå skieer att wij wthi Eegen konungzlig Person, eller wåre vnge lifzerfherskapter, på någon reesa eller tugh här i wårt Rijke, till landh eller wattn staddhe ähro, Tå skole alle the som oss efterföllie, ehwem the heelst ähre, hoffsinnere, Småswenner, Drabanter, Knechter, Borgare eller andre wåre hofftiänare, inge vndantagandes, förplichtige ware, att blifwe tillstädes i Lägredt dher wij liggie, och icke drage dher vth, till att förläggie sigh hoos bönder, prester eller andre, med mindre wij eller wår hoffmarskalck, efter wår befallning och tillåtelse, sådant befaller. Hwilcken thett giöre dierfwes och wij till landh stadde ähro, liggie sex eller Otto dagar i kistone eller tornedt vid wattn och bröd, ähre wij och till

Siöös, tå skall han tree gånger vnder kiölen vthan Nåder. *)

22. Thett skole och alle som oss eller wåre vnge lifzerfherskafter efterföllie, ware wäll rustadhe medh godhe wärijor, hwad heller mahn till landh eller wattn stadder ähr, och samme wärior alltijdh, och med alla nödtorffter och tillbehöringer wäll färdige holle, så att hwadh tijdh eller stundh, natt eller dagh, mahn them för nöden hafwer att brucka, att alle och hwar och een i sin stadh, ware då alldeeles wederreede, att giöre sin herre konungh deres plichtige och tillbörlige tienst. Hwilcken det icke giör straffes otto dagar i kistone eller tornedt widh wattn och brödh.

23. Thett skall och ingen, ehwem the helst ähre, fattige eller rijcke, sittie och dubble och drickke nätterne igienom i Borgestugene eller annorstädes hemligen, som myckit skiee plägar, eller sedhan wij, wår Hoffmarskalck, Fodermarsk, Stallmestere, Fougder eller andre som befallningen hafwe, i säng ähre, eller sedhan klockkan ähr widh otto eller nije**), widh thet straff att liggie 14 dagar i kistone eller Tornedt widh wattn eller brödh. Kommer och någodt perlement, buller eller annat onyttigdt dher vthaf, sådant skall straffas efter saakenes lägligheet och bruthen vthan Nådher.

27. Wår Hoffmarskalck, Fodhermarsk, Ryttemästare, Stallmestere, och andre befallningzmehn på Slotten och gårdarne skole och så förplichtadhe ware, att holle borgestempne medh wårt hoffolck hwadh heller dhe ähre i Borgläge eller Foringen, vthi hwarie 14 dagar, tree weekur eller till thett längste hwar Måneds moot widh wår ogunste.

29. Hwar så skieer att wår Hoffmarskalck, Fodermarsk, Ryttemästere, Stallmästare eller andre Befallningz-

*) Art. 21—23 förekomma ej i föreg. Hofordn. Art. 24 motsvaras af art. 21 i föreg. Hofordn. (med den förändring att i nämnden kunde sitta 6, 12 eller 24 hofmän), art. 15—26 af art. 22—26.

**) Enligt en afskrift var tiden utsträckt till kl. 9 eller 10.

mähn see igienom finger, eller witterligen tillstädie, att wåre Hoffsinnere, hoffjunckere, Skyttere och deres tienare, öfwer denne wår Ordningh handle eller förgrijpandes warder, och samme wår Fodermarsk icker efter denne föreskrifne Artickler och Gårdzrätters lydelse der vthöfwer straffandes warder: då skall then som thett giör hollen och achtadt warde lijcke som then sin herres och konungz budh och willia förachter och otrooligen meener, och straffes lijke som een slijck mahn tillhörer.

30. Till thet sidste, så skole och alle andre saacker och ährender, som förefalla och sigh tilldraga kunne, ahntingen emellen före:ne wåre befallningzmehn, Hoffsinnere, Småswenner, Drabanter, Skyttere, Knechter, Bådzmehn, och andre som gården efterföllie i fodringen, eller på wåre slott och Gårdar ähre, ihnbördes eller och emellem före:ne wåre tiänare och wåre besittne vndersåther här i Rijcket, Prästmähn, Bönder, eller Borgare, och i desse Artickler icke vthtryckte ähro, alle sådane saacker skole wittnes och dömmes efter Gårdzrätten, och the saker och ährender, som vthi Gårdzrätten icke vttryckte ähre, the samme skole rättes och dömmes efter Sweriges Lagh, och efter saackenes wichtigheet och lägenheet. Dock wele wij her förordnat och oss förbehollit hafwe, att inge lifz saaker skole med straffet pijnligen fullföllias eller rättes, medh mindre the tillförende, medh alle deres omständer, och skriftelige författade wittner oss tillkienne gifne blifue, och wår Hoffmarskalck, Fodermarsk, eller förordnede befallninghzmän på sådane saaker och ärendher, wårt betänckiendhe, willie och befallningh i den måtton öfwerkommit hafue. Ther hwar och een sigh efterrätte och skicke må och skall. Och om wij framdeeles wthi dette Artickelsbreff några Articklar förbättre, förnyie, förwandle, afkorte, eller någodt tilläggia wele, tå skall thett altijd stå oss frijtt och öpet före. Och thess till yttermehre wisso och bättre förwaring, att wij desse Artickler

så belefwat, stadhfäst och samptyckt hafwe, hafwe wij witterligen låtit tryckie wårt Secret här nedhan före. Som gifwit och skrifwit ähr i wår Kiöpstadh Vpsala then 16 Octobris Anno M. D. XLIIII.

Upsala den 17 Oktober.

Till Jöran Jönsson på Kronoberg, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 320 v.

Till Jören Jönson att han täncker till skriffwe K. Ma:tt till offtere än han pläger, och trachte hans Ma:ttz beste i then landzänden, för the orsaker skuld som her effter fölie. Datum Vpsale 17 Octobris 44.

Wår gunst etc. Tig förtäncker wäl, Iörenn, hwad för swinde wärdzlop, och sielsinde prachticker nu i tesse förledne tijder waridt haffwer, och änn nu vtan twijl på färde äre, Szå att mann föge ting kann haffwe att förlate sich till någen stor säkerhet eller tilförlatelig fridt etc. Szå förundrer oss forthenskuld, att thu gör så longt emellen och intitt skriffwer oss till, hwadt för tijdender och lägenheter thu förfaridt haffwer, eller hure ther nidre j landett om alle saker och lägenheter tilstår, Icke heller giffwer acht vppå att haffwe tin bud och kundskaffter in i Danmarch, Holsten, eller vtt med Elffwen, till att höre och förfare vm någre Knechter förgadres, eller vttaff hwicken Förste the antages, medt monge andre lägenheter, ther oss ingen ringe macht vppå ligger att wete. Szå drager tich och wäl till minnes, hwadt thu oss titt och offte loffwett och tilsagt haffwer, att thu ingen mögelig flijt spare wille, vtan altidt både med skriffwelser och annen tilbörlig tienist genom natt och dag täncke och trachte wårtt och meenige Rijkesens gagn och beste, både j ene motte och andre. Szå fruchter oss nog, huru ther tillgår, effter wij förnimme, att thu och i flere ther nidre

holle så lijtitt folk, och tro icke annet, änn att man sitter nu i sådane godt frijdt, och then störste säkerhet, som wara kann, Ändoch oss nog fruchter, thet finnes annerlunde. Szammelunde weestu wäl sielff, hwickitt stortt län wij haffwe inrympt och antwordett tich j händer, ther vtaff tu medt rätte skulle göre oss och Cronone then tilbörlig tienist och holle oss en hop dugelige och manhafftige karler, både till hest och foot, them man nottorffteligen skulle haffwe att bruke, them mann och kunde sättie tro och lijt till, nidre i then landzänden, när vmträngde. Szå twijler oss fast, att tu täncker ther nägett till, Effther wij fåå slätt ingen vnderwijsning ifråå tich, hure mykitt, och hwad för folk thu holler, eller huru thu om wåre och Rijkesens anliggiende ärender beställer, som wij tich offte och titt både skrifftlig och muntlig befaledt haffwe etc. Wåre förthenskuld gott, att thu än nu yttermere ther till täncke wille, och icke late gijrighetenn fåå för mykitt öffwerhonden, som tileffwentyrs wäl skee pläger ibland thet sälskap ther nidre, att the mere achte theris köpenskap och annen egenn nytte, både inrijkis och vtrijkes, än hwadt the på menige rijkesens wägne och beste vt att rätte, befalett är, Medt sådant bliffwe wij och Cronen föge tiente, vtan snarerne komme pååobestondt och förderff. Biudendes tich förthenskuld, att thu änn nu widt tin tro och tieniste ytterligere i hugkommer, och betäncker hvadt vtloffwett är, Giffwendes och yttermere tilkenne, om alle förberörde lägligheter, punchter och articler.

Om tijdender etc.

Wij wele och icke dölie för tig, hurelunde wij vdi sandhet förfarit, att vt med Elffwen skall åter försambles en hop Knechter, ändoch ingenn änn nu fulleligen weet, hwadt herre eller Förste tillgode, Szå äre wij och aff nägre wåre wenner och förwanter åtwarede, att wij wåre

saker vdi godt achtung och tillsyn haffwe skole, Effter giszningen skeer, att thet skall gälle oss till, Meeden j Tysland skall allestädz ware frijdligitt emellen Försterne, Och skall Kortt pening, (som Kongens i Danmarch öffwerste altid waridt haffwer) ware öffwerste för samme folk. Sammelunde segz her och, att the Diettmerske skole ware faldne iffrå Kongen i Danmarch igenn, Och förthenskuld skall åter Kongen åter late församble Knechter, Ändoch wij icke fulleligen wete, hwad ther om santt är, En partt seije och, att thet folk, som vt medt Elffwen försambles, skole komme gamble Konung Christierns anhang, som är Pfaltzgreffwen och Hertigen vhon Luttringen till, ther med the tesse Rijker Swerige och Danmarch öffwerfalle wile, Derföre skall och Kongen j Danmarch till thet häfftigeste sig ruster och försterker, som och nog troligitt är, hwar sakenn sig så begiffwer. Och effter sådant på färde är, vndrer oss icke lijtitt, att tu ingen kundskap ther vm haffwer eller effterspör.

Her sigz och ett annett snack, att the Holster och Danske skole haffwe en hemmelig handel, vdi thet Burgundiske Hoff, hwad vppå thet gälder må Gudt wethe, Doch skole wij tro, att thet skall ware theris prachtica, att the wele stycke oss tenne feijgden vdi en dråpelig Summa peningar, och ther wij effter teris pijpe aldelis icke dantze wele, och vtgiffwe thenn Summa the oss föresättie, skole wij dåå snarerne förwänte oss feigde och öffwerfall aff them änn någett bestondt. Tesligeste skall och ett rychte ther vtenlandz oss vppå kommitt ware, (: aff hwem thet vtguttidt är, kunne wij icke wethe :) i szå motte, att wij oss i tesse förlidne tijder iu szå ilde her i Rijkitt skulle skickett haffwe, som thenn gamble konung Christiern i sin tijd giorde, Szå kunne wij wäl täncke, att the som sådan lygn oss vppå före, meene oss inthet gott. För tesse för:ne, och flere slijke farlige orsaker och lägenheter, synes oss gott och rådeligitt ware, att wij Swenske icke änn nu

alt för stor lijt eller tilförlatelse vppå thenne friden sättie, eller oss förtröste. Förty oss fruchter nog, wij haffwe icke szå mykitt att förlate oss vpå wåre granner the Danske och Holster, som man tileffwentyrs tror, Effter mann hörer altijd mykitt sielsind wäsende både med ord och gärninger om them, Derföre du och j flere j then landzänden, både Fougter och meenige Adelenn, icke wele tage eder för stor säkerhet till, eller giffwe Folkett orloff, vtan heller tage flere ahn och förstercke eder änn nu på någen tijdt tilgörendes, thet ytterste och beste j kunne, till tess mann sig vm en stadigere fridt förwete måå. Och see wij för gott och rådeligitt, att thu änn nu tager till hundrede eller 200 gode Schyttere i tienistenn, effter thet är fast bätter ware förre war, änn effter snar. Szå är icke heller thenne frijden emellenn Keijserenn och oss ratificeret och stadfest. Tesse lägligheter tu och j flere nottorffteligen och flijteligen öffwerwäge och bestyre wele, som alder störste macht vppå ligger, Påå thet mann iu altid motte rust och wederrede ware, eehure alle lägligheter sich tildrage kunne.

Att han om tesse för:ne tijdender later grant förkundskapa hwad sant är.

Och effter mann förnimmer, att sådane lägenheter och prachtizering på färde, och the Knechter ther widt Elffwen församblede äre, synes oss rådeligitt och högt förnödenn wara, att thu wille skicke tine wisse och förtrogede kundskaffter, och the som något förstondt hade, in åt Landt tho Holstenn och vt med Elffwen, Latendes förfare, szå myckitt mögeligitt wåre, hwad doch the Danske och Holster förhänder haffwe, Tesligeste hwem the Knechter widt Elffwenn församblede äre, tilkomme, och hwartt häden the sich achtedt haffwe, att mann doch vdi tijde någen grundt och beskeedt bekomme motte, hwadt sådant hade vppå sich, eller hwartt hädenn the gälde wille, som stor macht vppå ligger.

Swar till te tijdender han skriffwer, Att han achter på gräntzen, att icke förräderij instinges etc.

I thett samme thetta breff förfärdigett war, finge wij tin breff, then 16 dagenn Septembris vtgongitt, aff hwicke wij förmercke the tijdender thu skriffwer, vm Hertig Albricht och thenn annen Förste, som j Lybke någen hemmelig handell skall hafft haffwe. Tesligeste vm thenn Oloff j Grällesta, som sich och skulle flux höre late, att han och flere aff thett sälskap wele sättie her en ny Dacke inn igenn, som anners regera skulle etc. Szå skole wij wäl tro, att hwad samme Hertig Albricht, och thenn Oloff Schrifwere, med flere aff hans förrädere partij kunne bringe till wäge, som oss och Rijkitt till skade och förderff komme kann, då haffwe the thet icke fördrag, Förty mann skall betro thet sälskap om alt thet ondt är. Och hwar Germund Swenson, du och flere wåre Fougter i thenn landzänden, icke haffwe ytter-mere acht och tillsyn allestädz ther vt med siöösijdenn och thenn Danske gränttz, då fruchter oss nog, the biudett änn ene gonge till, Derföre biude och förmane wij tig, att thu alffwarligen täncker till sakenn, och förmaner the andre wåre Fougter, både Germund, Anders Marbo, Iöns Brun, och flere wåre Fougter, att the hwar j sitt fougderij haffwe godt tillsyn, att sådant förräderij icke instungett bliffwer, Szå frampt wij icke skole förmode oss någett nytt pärlemente igenn.

Vm the breff han skriffwer etc.

Och förundrer oss icke lijtitt, att thu skicker szå tin breff, att the så gåå manne emellen, och besynnerligen ther sådane kundskaffter vdi är. Tedt är nu mere än en måned, seden thet war vtskreffwitt, nu i dag kom thet oss först tilhonde. Må thu en annen tijd täncke till, att bestyrett annerlunde, skickendes heller ett eigitt wist budt, ee hwad thet kostede, änn att late så gået manne emellen.

Om te Danske karle, som komme aff Danmarch etc.

Tu begärer och så wete, hure tu skalt skicke tich med the Danske karle, som iffrå Danmarch vplöpende komme etc. Szå må thu wäl styrcke them till att draga hijt vp till oss, j midler tijdt kann mann bekomme wijdere kundskap, hwad vm tesse tijdender i sanning är, så kann man då skicka sich med samme sälskap effter lägenheten.

(Upsala den 17—27 October.)

Till mäster Michael (Agricola) i Åbo, att från Åbo skolestuga sända tre djeknar, som kunde vara lämpliga till tjenstemän i rikets cancelli eller kammarverk.

Riks-Registr. 1544, fol. 323 v. — Förut tryckt af Arwidsson, Handl. t. Finl. häfd. 7: 134.

Till M. Michell att han later komme iffråå Åabo Scholestuge Tre personer som tienlige wåre i K. Mattz Cantzelij och RäkneCammer. Datum

Wår gunst etc. Wij haffwe tilförende latidt skriffwe Bispenn och Cappittlet ther j Aåbo, sampt eder M. Michel till, och begärett thet i skulle förskaffe oss några vnge och skickelige Dieckner, ther aff Scholenn i Aåbo, them wij her i wårt Cantzelij, RäkneCammer, eller annerstädz till wåre och Rijkesens nottorffter bruke kunde, och oss tienlige wåre etc. Szå beclage änn nu wårtt Cammer-Rådt, att the ingen vndsättning haffwe fått iffrå Aåbo Scholestuffwe, såsom iffrå andre her i Rijkitt, hwickitt oss intitt(!) förundrer, Och kunne icke wete, om j eller the andre wele hollet för gilt, hwadt wij eder med wår skrifwelse eder tilbiude eller befale late. Derföre är änn nu wår wilie och befalning, att i äre her och fulleligen förtenchte vtinnen, Förskaffendes oss hijt Twå eller Tre tienlige

personer till för:ne ämbeter, Effter wij wäl förnummit haffwe, ther är (: ty bätter :) godt ämpne vppå sådane personer j Scholen. Hwar thet icke skeer, dåå warde wij förorsakede att göre annett till sakenn, Szå worde j och föge gunst och tack ther vppå förwerffwendes. Ter j ännu eder effter rätte.

Upsala den 27 October.

Till Olof Henriksson och Sven Frijs, att de i tjensten behålla de i Dalarne nyligen antagne knektarne, och ytterligare antaga duglige skyttar,

Riks-Registr. 1544, fol. 324.

Til Oloff Henrikszon och Swen Frijsz, att the inge aff the Knechter i Dalerne vtmustre och förlöffwe, som them doch befalett war, Vtan heller, huar ther några dugelige karler wåre, att the motte bliffue anamede i tienisten, och them någett motte bliffue giffuitt påå honden etc. Datum Vpsale. 27 Octobris. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Aändoch, Oloff och Swenn, att wår Befalningzman Botued Larsonn eder szeneste skickede vp i Dalerne, medt thenn befalning ibland annett, att vtmustra några aff the nysantagne Knechter ther vp i Dalerne, Som i ther och mustre och bethale etc. Szå haffwe wij nu bekommitt några synnerlige tijdender, ther oss och meenige Rijkitt macht vpå ligger, Hwarföre wij icke rådeligitt anszee, att man för monge aff samme sälskap giffuer förloff. Hwarföre, om j alreede några vtmustrett haffue, att j då med lämpe, (szå att thet icke kommer oss widt) tage them j tienisten igen. Och hwar j kunne öffuerkomme några flere the som godhe och dugelige Schyttere wåre, att j anamede them j tienisten och gåffue them någett påå honden, szå man wåre them wisse, påå hwadt

time eller stund man them behöffuer. I wele och såå förspörie eder med Presterne, Ländzmenn, gamble bönder, och andre, som Folkett ther vppe bäst känne, för änn j tage några j tienisten, hwad the duge, Att i icke giffue wåre peninger them, som icke dugelige äre, Fattes eder peninger, då haffwer Lasse Jäsperson några hundrede march, ther aff må j wäl tage, så mykitt behoff är etc. Datum.

Upsala den 27 October.

Öppet bref till allmogen i Leksand i Dalarne, att konungen med första ämnar ditskicka några gode män, som der skola hålla räfsteting rörande tvistiga jordeskiften.

Riks-Registr. 1544, fol. 224 v.

Opett breff till Almogen i Lixand, om the wärff och ärender, the nu hosz Kong:e Ma:tt haffwe anlange latidt, Att K. Ma:tt achter förthenskuld sende ther häden med förste åkeförett några gode män, som skole holle Kongzräffst och förhöre, både om the och andre saker. Datum Vpsale. 27 Octobris. 44.

Wij Gustaff medt etc. Tilbiude eder wåre trogne Vndersåter, meenige almoge, som byggie och boo j Lixand sockn i Dalerne, Wår gunst och nåde tilförende etc. Giffuendes eder her med tilkenne, att tesse eder Sendebudt Jöns Olsonn j Torberg, Niels Joanson j Hedaby, Mattz Erichson j Forsz, haffwe nu waridt her vte hosz oss, och påå alles eders wägne tilkenne giffuitt, att hosz eder, och flerestädz ther om kring någen trätte waridt haffuer, och änn nu på färde är, om thet iordeköp, som ibland eder skee pläger, Szåå att en partt wele gärne bliffue widt samme köp eller skiffte, som skedt är, menn somme wele thet ingelunde holle för giltt, vtan sådane köp räppe och

ryggie, när them synes. Tesligeste skall och någenn trätte och kijff vndertijden ware emellen domeren och Nämpdenn, szå att the icke kunne ware eensz i sakenn, Och ther med förorsakes, att Almogen skeer vndertijden lijtenn rätt, och monge saker bliffue oåtskilde ståndendes etc. Hwickitt wij nödigt höre, och kunne icke fulleligenn täncke, hure thet tilkommer, vtan att en partt aff almogen, som någre saker haffue vt att rätte, äre fast oförstondige, och wele sich med ingen laglig dom nöije late, vtan alle wele haffwe rätt, och ingen orätt, thet doch omögeligitt är, Förty ther som twå trätte, motte iu en aff them haffue orätt, eller och, att the som i Nämpden sittie, kunde vnderstundom ware wildige j Sakenn, Szå att rätten ther igenom förswaget bliffwer. Derföre achte wij med förste ååkeförett skicke någre aff wåre gode menn tijt vp till eder, och meenige Dalelagen, som med eder och them på wåre wägne Konungzräffst holle skole, och om alle saker och ärender ransake, och effter rättwijsen och Lagbokenn rätte och döme, som the för Gudt och oss wele och kunne tryggeligen till swars ware. Och hwad samme wåre Befalningzmen med rätt, lag och skääl eder emellen, på wåre wägne dömendes och affseijendes warde, att j på alle sijder eder ther medt wele åtnöije late, Förty wij wele så lagett, att the samme, som wij tijt vpskicke, skole ware gode, förståndige och vwilde menn, som eder emellen icke annett än thet rätt och skääl är, döme och affseije skole. Hwar och någre saker sååå högwichtige äre, att the på edertt landzting, eller för the samme, som nu tilskickede bliffue, och ther vppe konungzräffst holle skole, icke slijtes eller ändes kunne, dåå må the, som sådane saker haffue, kasta wäd ther emot effther Swerigis lag, Först inn [för] eders Lagmann, seden in för Rijkesens rådt, och in vnder wår eegen kong:e person, då wele wij med för:ne wårt elskelige rijkesens råd, gärne förhielpe hwar och en till lag och rätt. Datum

Upsala den 27 October.

Till Anders Eriksson på Kungsör, om dervarande oxar.

Riks-Registr. 1544, fol. 325.

Till Anders Erikson om K. Ma:ttz Oxer widt Kongzöör etc. Datum vt supra.

Szom wij skriffwe tich till i gåår, Anders, att thu skulle få wåre Oxer vt på foder hosz almogenn, allestädtz ther nest vm kring, Så att the motte bliffue åtskilde, effter tenn siukdom ibland them kommen är etc. Szå är wår wilie, att thet ännu nu szå beställt bliffwer, Och skole wij tro, att en partt aff almogen, som hade behoff drättes Oxer, och wilde bruke them till arbetes, skulle gärne giffwe leege aff them. Szå må thu wäl handle ther vppå, om någre wåre, som aff them på sådane welkor aname wilde, då må thu wäl late komme vt. The som them på sådane welkor icke aname wele, må thu elliest handle med, att the aname till fodersz, vtoffuer thenne winter, Wij äre och tilfridz, att the bruke någett skäligitt arbete med them, såå att the icke förderffuede bliffue. Och för ännu wij skulle sälie them för ringe peninger, eller minne ännu 50 march ortuger parett the som gilde Oxer [äre], heller wele wij them sielffue beholle, Effther wij wete, hwad wij fåå för Oxer åt århe. Derföre är och wäl rådeligitt, att wij icke för mykitt förskingre aff them wij nu haffue, Wij förszee oss icke heller annett, vtann att en partt aff Bönderne ther j Aåkerbo härede, i Westerårslän, i Närickе, Rekerne och flerestädz ther om kring göre oss iu szå mykitt till wilie, att hwar Bonde holler oss en Oxe, eller och tuå om en Oxe till foders vtöffuer thenne winter. Tu wilt nu med thet förste täncke her till, szå att the motte åtskilde bliffue, för ännu wij tage ther större skade vdi. Wele och Bergzmennerne beholle någre aff them, för sådane köp, då måge the wäl giffue oss, som för:uit står, och

late sielffue them hämpte. Wij skole och tro, att hade thu länge sedenn funnet rååd till, och fördelt them ibland Bönderne, att the icke szåå länge hade gått vthe i thenne höstköld, regnn och slagg, hade the icke fått then siuke. Derföre biude wij ännn nu, att thetta szåå bestält bliffuer, och att thu mere rätter tich effter thenne wår skriffwelse, ännn thenn som seneste vtgick. Datum

(Upsala den 27—29 October.)

Till densamme om samma ämne, och om bygnaden vid Qvicksund.

Riks-Registr. 1544, fol. 326.

Swar till för:ne Anders Erichson om samme Oxer etc. Datum

Wår gunst etc. Szom thu tilkenne giffwer, Anders, hurelunde wåre Oxer begynne flux döö, och skole alrede Tolff Oxer störte ware etc. Szå kunne wij intitt annett göre ther till, påå thenne tijd, vtan hwar thu kunde sälie samme Oxer med thet förste, szåge wij thet helst, och tage för them, som thu mest kantt fåå etc. Tesligeste må thu läne en part aff them vt, j Närickе, vp till Bergzlagett, j Westerårs, Ååkerbo härede, och flerestädz ther the them begärendes äre, och thu kunde komme them vt till foder vtöffuer thenne winter, ther thu wiste wij kunde fåå Oxer och wår redelig betalning igenn för them ått århett, för ännn the skulle så döö, att wij slätt intitt skulle haffue för them, Her lägg tich all winn om, att thetta så aldelis bestält bliffue måå. Menn the som samme Oxer köpe eller haffue wele, måge wäl sielffue hämpte them ther iffrå gården, hwar the them elliest haffue wele.

Som thu skriffuer om then bygning j Qwickesund etc. Aäre wij tilsinnes, att thet så bestelt bliffwer j tenne winter, hwar tu elliest täncke kant, thet någen fortgong haffue kunde etc. Datum

(Upsala den 27—29 October?)

Till fogdarne Anders Marbo, Jöns Brun och Niels Pedersson, om antagande af duglige karlar, synnerligen skyttar, i krigstjenst.

Riks-Registr. 1544, fol. 326 v.

Til Anders Marbo om the tijdender Kong:e Ma:tt haffuer latidt tilskriffue Jören Jönszon etc. Att han förthenskuld anamer i tienisten thet meste och dugeligste folk han kan åstådt komma. Datum

Samme meening till { Jöns Brun. Ösbo härede. / Niels Pedersson. Öster härede.

Wår gunst etc. Wij haffue skriffuitt wår Befalningzman Jören Jensonn någre tijdender och lägenheter till, Anders, som oss och meenige Rijkitt stor macht vppå ligger, och befaledt honom, att han samme tijdender tich och Jöns Brun meddeele skall.

Hwarföre biude wij eder, att i någett rätte eder ther effther, och aname i tienisten en hop gode och dugelige karler, synnerligenn the som gode Schyttere wåre, och them man kan haffue någett att lijte vppå, hwar så för nöden wåre. Tu wilt och szåå förspörie tich med en och annen, ther j Fögderijt, som best Folkett känne, Szå att thu kunde fåå thet folk, som någett dugde, och icke wände wåre peninger på en hop löst sälskapp, ther mann intitt med belatenn är. Tu och j flere wåre Fougter wele och så vdi all annen motte haffwe nöge och grann tilsyn hwar vdi sitt fögderij, att her icke någen stämplan och förräderij aff en eller annen instungett bliffuer. Förty wåre Fijender truga och pucke flux, att the wele ändeligen skynde hijt inn j thenn Landzänden Smålandt en ny Dacke igenn, som annerlunde regera skall, än thenn annen tilförende giorde. Szå må j täncke her alffuarligen till,

att man icke tager her försumelse före, som aller störste macht vpå ligger, på thet man icke åter ett nytt buller skall förmode i ten landzänden. Datum

(Upsala den 27—29 October.)

Till Ernst (Joensson?), att han ej afskedar några af knektarne i Helsingland.

Riks-Registr. 1544, fol. 327.

Till Aärnest att han inge aff the Knechter i Helsingeland giffwer orloff, som han mustre och bettale skall, och honom befalt war att förlöffwe, för the farlige tidender K. Ma:tt nu förstått haffuer etc. Datum

Wår gunst etc. Wij haffue förstått, Ernest, att wår Befalningzmann på Stocholm Bottuedt Larson haffuer tilskicket tich, att thu ther vdi Helsingelandt skulle handle med wåre Knechter, som i thenn Landzänden antagne och förlagde äre, och tileffuentyrs vtmustre och giffue förloff somme aff them etc. Szå effter her wancker någenn sielsind och farlig tijdender, att thenn gamble Konung Christierns anhang skole åter ruste och försterckie sich påå tesse Rijker igenn, Derföre synes oss rååd ware, att mann icke vtmustrer eller giffuer orloff någre aff för:ne wåre Knechter, med minne thet wåre the som föge dugde, Vtan hwar thu hade vtmustret eller förlöffuedt någre aff them, och besynnerligen the som dugelige äre, må thu då med lämpe late aname them i tienisten igen, Giffuendes sakenn sååå före, att thu haffuer effter titt äigitt huffuedt giffuitt them orloff, Och nu fått wete wår wilie, att thet icke haffuer oss behageligitt waritt, eller annet sådant huadt tu föreuende kantt, så att the ther igenom icke halstarkede bliffue, eller någett högre soldning fordre. Och hwar tu tess förutan kant offuerkomme gode och dugelige

karler, besynnerligen the som gode Schyttere wåre, då må tu aname them i wår tienist, giffwendes them något på honden, etc. Datum

(Upsala den 27 October?)

Till befallningsmannen på Åbo slott och i dess län, Tommes Jönsson (Ryting till Gesterby), om Raumo borgares inköp af den kronojord, på hvilken staden är bygd, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 327 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 135.

Till Tommes Jönson om the Tompter, som Raumo borgere begäre för guld och peninger till ewärdelige äger, och ten swar K. Ma:tt them ther vppå haffuer giffwe latidt etc. Datum vt supra.

Wår gunst etc. Schall thu wete, Tommes, att tesse wåre Vndersåter och Borgere i Raumo haffwe waridt her för oss, och på meenige Stadzens wägne ther sammestädz begärett, att wij them, alle wåre och Cronones tompter, ther Raumo stadt är bygd vppå, för ett Summa guld eller peninger, them till ewärdelige äge vnne och effterlate wilde etc. Szå effter wij icke fulwisse äre, hure med samme Tompter belägitt är, eller hure gode the vdi wärde ware kunne. Derföre kunde wij icke heller i thenn motte göre någett ändeligitt beskeedt med them, Vtan haffue giffuit them sådant beskeedt, att the nu framdelis j nestkommende Szommer, eller Höst, skole komme åther igenn till oss, med Tuhundrede gode fulwichtige vngerske gyllene, som the och nu vtloffuett haffue, sedenn wele wij wete them ther vppå ett gott behageligitt swar, och late giffue them wårtt breff och förseegling på samme tompt. Tesförinnen må thu wäl late skatte och mäte samme tompter, så att wij någett när motte wete yttermere grund och beskeedt hure gode the äre, med längd och bredd hwar för sich, Szå att wij icke handle oss sielffue heller

än them förnär. Szå haffue wij och nu i midler tijdt vnt samme Raumo borgere, som ther sielffue huszägende äre, frijhet för tullen i thetta åår, allenest hwad gäster eller Köpsuenner vtgöre, som seduane är. Her effter må tu wete tich effter rätte och skicke. Datum

(Upsala den 27—29 October.)

Till fogden på Salberget, Olof Jonsson, om bergsbrytningen m. fl. ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 328.

Swar till Oloff Joenson, om bergzbryttningen och then entskylling han gör etc. Datum

Wår gunst etc. Tu gör j thin skriffuelse tin vrsecht, att inge streck äre fram om brottne eller effterleeffde på wäggerne etc. Szå må thu wäl göre tin entskylling j then motten szå hög som thu wiltt, wij wete doeh wäl hure ther om är, Förmane wij tich änn nu, att thu her effther haffuer yttermere vpszeende medt, att icke szåå skeer. Szom thu later förståå, att när wåre eegne dagzbryttninger falle, later thu maka vppå inne i Gruffuen pååå beste strekenn, och Bergzmenner framme j gruffuen, Szå att the lijkewäl iäncka Gruffuen lijka etc. Szå wete wij icke hwadt rådt thett är, att mann altijdt och sååå iänckar Gruffuen pååå Bottnen, sänckiendes ther med offuermotten gruffuen pååå diupett, Menn ther någen lägenhet wåre till gode streck i wäggerne, dåå syntes oss rådeligest ware, att thu lote make in j berget, och fölgde så streckenn in effter, på thet bottnen motte vnderstondom någett skonett bliffue, som och stor macht vppå ligger. Kann thu och besinne, att thet wåre wår fördeel, om ther flere staffrum weedt j wåre dagzbryttninger tilmakedes, änn nu skeer, dåå äre wij ther tilfridz medt.

Hans enskylling vm the roster etc.

Tu gör och tin enskylling hwarföre the roster liggie så monge osmelte, Så wette wij icke huadt wij ther om seije skole. Oss är och vnderwijst, att thu later blanda mykitt gråberg j malmen, Och derföre bliffue Rosterne mykitt store, och lijtit sölff seden effter tunnetaledt, lickwäl bränes ther icke tess minne wår weedt och khol vppå, hwickitt icke heller wårtt gagn är, Ter vm thu annerlunde wilt förtänckt ware, szå att wåre kol icke påå Gråbergitt onytteligen förtäres.

Om the Oxer han begärer.

The tre par drättesoxer tu begärer till the kolninger, them må thu late aname på Kongzör, Wij haffue skriffuitt Anders Erichson ther vm till, att han tig sådane Oxer leffuerere skall.

Om Wadt, thett han wederkennes skall.

Tett hemmen benempd Wadt, som ther hart widt wår kolning ligger, och Engelbricht j Holmbonäsz tilkommer, må thu wäl kennes wedt påå wåre wägne, och brukatt till samme kolningen, wij wele wäl förlijke oss med honom ther om.

Om Longeforszehytte etc.

Tu begärer änn nu wethe wår wilie, om wij wele aname then Longeforszehytte till oss, och late Bergzmennerne få thenn Wesbyhytte igenn, och skicker oss ther hosz thenn fordeel beskriffuen som wij ther aff haffue kunne etc. Szå synes oss thet icke heller szåre olijkt ware, och besynnerligen för thenn orsak skuld, att wij kunne då haffue all wår malmroster nästan j en hop. Derföre wete wij icke annett seije ther till, vtan att samme byte må wäl skee,

Doch så, att wij finge ther en godt Bookere widt hyttenn, medt all annen fördeel, som thu oss förtröster, Szå och att wij bekomme så godt och myken khol ther widt Longeforsz, som wij nu förlate widt Wäsby hytte. Må thu och Seffwerin Juthe her vm ett flijtigt och trogett vpseende haffwe.

Om kolning.

Tu skriffuer och att wij wille beställe medt Rasmus Klodt, och flere wåre tienere ther om kring, att the wele och så på theris side khola, Szå synes oss, thet är nu alt för seentt tilsagt, Effter wägerne äre nu allestädz så diupe, att ingen kann komma aff eller till, Szådant skulle god tijd j Szommer bestyrtt waridt och icke nu omtales. Vm then hielp tu begärer, till att late före the khol fram till Hytterne, som thu haffuer kola latidt, kunne wij på thenne tijdt inthet sware till, Doch wele wij framdelis wete tich ther en swar vm etc. Datum

Upsala (den 27—29 October).

Till Severin Jute, om oxhandeln i bergslagen, och om byte af Väsby hytta mot Långefors hytta.

Riks-Registr. 1544, fol. 329.

Swar til Sefuerin Juthe, om the Oxer, som han med Bergzmennerne handlett haffwer att köpe etc. Datum. Vpsale.

Wår gunst etc. Som thu skriffuer och giffuer tilkenne Seffwerin, hurelunde thu förhandlett haffuer med Bergzmennen, om wåre Oxer, som the gärne köpe wele, Och att thu haffuer satt them parett för 36 och 38 march etc. Så skall thu wete, att wij icke tilsinnes äre, att afflate them för szå ringe peninger, Effter wij icke fulwisse äre, monge Oxer wij åt åre bekomme. Derföre kunne

wij wäl finne rådt, att late sielffue vnderholle them, wij nu haffue, öffwer thenne winter, så bliffue te oss vtan twijl framdelis wäl nyttige, Men wele the giffue oss för parett aff the störste och beste 50 march ortuger, och för the andre medelmätige 40 march, så äre wij tilfridz att vplate them så monge the aff samme Oxer behöffue. Och vndrer oss, att thu haffuer slagitt them köpett på samme Oxer sååå lätt före, Effter thu wäl weest, att wij icke wäl kunne vplathe them för så ringe wärd. Wele the nu på sådane welkor haffue them, och förwisse oss, på hwad tijdt wij till wår reedelig betalning komme motte, Szå måge the haffue theris budt tijt vt till Kongzör, och lathe aname them.

Om tett byte emellen Longeforsz och Wesby hytte.

Schall thu wete, att Oloff Joenson haffuer skriffwitt oss till, och rådt oss, att wij skulle tage till oss thenn Longeforszehytte, och antuarde Bergzmennen igenn thenn Wäsby hytte, Szå äre wij wäl tilfridz medt, att så skeer, hwar wij elliest sådane fördeel, som Oloff Jensonn oss skrifftligen ther om tilkenne giffuit haffuer, bekomme motte. Och skicke wij tig her hosz en affskrifft förwaredt huad fördeel Oloff Jonson meener, att wij ther aff haffwe kunne. Derföre äre wij och tilfridz, att szå skee må, huar wij kunne fåå thenn Bookere ther vppe widt Longefors färdig, som han förtröster, och lijke myken och gode kholl ther vppe igenn, som wij nidre widt Wäsby förlate, Må thu och så skriffue oss titt betänckende ther vm till igen. Datum

Upsala den 29 October.

Till fogden på Salberget, Olof Jonsson, om bergsbrukningen, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 329 v.

Til Oloff Joenson om the kolninger ther vppe wed Szalebergitt som han skriffwer etc, Att Kong:e Ma:tt tilfridz är, att Färnebo och Flättiebo sokner skole läggies till samme kolning, att hon tess bätter widt macht bliffwe må. Datum Vpsale. 29 Octobris. Anno 44.

Wår gunst etc. Wij förnimme aff thin skriffuelse, att thu haffwer kommit the kolninger wäl till gongz, Ändoch ther will ware nöd och trong till mat och ööl, för the kolere ther arbete skole, Begärendes förthenskuld, att wij wilde läggie någen vnderhold ther till, Szå på thet samme kolninger tess bätter widt makt bliffwe skole, Aäre wij tilsinnes, att Färnebo och Flättnebo Sockner, med thenn årlige ränte ther aff gåå pläger, må ther vnder lagd bliffue, Doch så, att ther motte en clar och beskedelig rekenskap bliffue hollen, hure med samme rekenskap handles. Och haffue wij nu skriffwitt Rasmus Kloot ther vm till, att han skal late samme Sockner bliffue ther vnder.

Om Matz Ingemarson, som han haffuer skicket til Fougte etc.

Thenn Mattz Ingemarson, som thu haffuer tilsatt att för[e]stå samme kolninger, kunne wij wäl lijde, att han bliffwer ther widt. Wij haffue och sielffue talett någett med honom ther om. Menn thett öpne breff thu begärer för honom, kann mann icke weette, huru thu thet meener, Må thu framdelis skriffue oss ther om till wijdere beskeedt.

Om the godz Engelbricht i Wadt will vplate K. Ma:tt

Wij haffwe och nu taledt medt thenn Engelbricht j Wadt, om the godz han haffuer liggiendes ther kring om bergitt etc. Szå haffuer han vplatidt oss samme godz, somme till köpz, och twå gårder haffuer hann skenckt oss, och någre gårder will han byte medt oss, Effter som thu yttermere aff thette inneluchte register hans meening förnimmendes warder. Aär förthenskuld wår wilie, att thu oförsumeligen later ransake och beszee, hure samme godz besittne äre, hwad äger och lägenheter the haffue, och hwadt the kunne wärde ware, Så att wij ther om ett wist och fulkomligit besked haffue motte. Datum

Upsala den 29 October.

Till Georg Norman, Botvid Larsson och Valentin v. Lüttich, om de till Stockholm ankomna ryska sändebuden.

Riks-Registr. 1544, fol. 330.

Swar til Norman, Bottwedt och Valentin, om the Ryske Sendebudt, som till Stocholm kompne äre. Datum Vpsale. 29 Octobris. Anno 44.

Wår gunst etc. Wij haffwe fått eders samfälte och synnerlige skriffuelse vm the Ryske Sendebudt, aff hwicke wij förnimme, att the wele holle stortt slampamp, och late flux skippe vp för sich, Szå att vpå them stor bekostning gå will, hwar the länge liggie skole, Tesligeste att j ingenn Tolk ther hosz eder haffue, ther j kunne lijte vppå etc. Szå wiste wij icke heller annett, än att ther hade waridt en godt Tolk för honden, medt hwicken j iu szå mykitt hade beställe kunnett, som wår Secreterer Clemmet Hanson eder seenest tilskreff. Doch effter såå icke är, och vppå thet man tess snarerne motte komme till saken med

thet sälskap, skicke wij tijt till eder tesse wåre tienere Bertill Tolk och Albricht Tolk, må i strax oförsumeligen fordra aff samme Rysser theris wärff j skriffter eller muntligen, Giffuendes tilkenne, att wij icke icke så när widt honden äre, att wij någett hastigt them förhöre kunne, att the förthenskuld wele vpteekne theris wärff, Och hwar the thett platt neeke, då må j wäl giffue them före, lijke som j wilde late them oförhörde drage theris koosz. Wij late oss och så tyckie, att wij icke enckiom för theris skuld plichtige äre att drage iffrå andre wåre och Rijkesens anliggende ärender och tijt till them. Sådant motte j wäl holle them före. Szå höre wij och, att the haffue skickett sich som en skalkehop på wägenn, med mykitt sielsindt snack och annett onytterij, som Bertill Tolk eder vnderwijse kann, Derföre wete wij icke, om thet någett wäl anlagt är, att man gör them så stor wördning eller ähre, Derföre må j holle motten j alle saker, och spijse them effter skälig wijss, till tess mann får höre, hwadt theris wärf — — — — —*)

(Upsala den 29—30 October.)

*Till bergsfogden vid Stora Kopparberget(?), om flera olika ämnen***).

Riks-Registr. 1544, fol. 331, enligt den gamla pagineringen fol. 344.

— — — — — — — — — — — — —

. . . . remessenn nestkommendes, och seden altijd på samme tijdt, Szå att ther medt ingelunde länger på århet förhalet bliffwer, som thet sich bör, eller wij warde ther till annet tänckendes, Förty wij kunne ingelunde längre lijde, att then ene årsz affrad skall szå dröges in på thet annett år. Ter rätte tich fulleligen effther.

*) Fortsättningen af brefvet saknas. Enligt den gamla pagineringen saknas här i Riks-Registraturet icke mindre än 18 blad eller f. o. m. 326 t. o. m. 343.

**) Början saknas. Se föreg. anm.

Szå skulle the och med rätte, effter som the vtloffwedt haffue, giffue oss ett skippund aff hwar fierding, effter Gruffwen står widt lag, som hon tilförende giorde. Doch effther thenn lägenhet, som på färde är, må mann änn nu late bliffuett med them, som thett [är], Förty thet är nu icke på tijden, att man bryter sich förmykit vt med thenn hop, Effter mann hörer änn nu monge farlige och sielsinde tijdender, Så äre the och ett sielsindt selskap, ther föge på byggiendes är, Må mann änn nu förthenskuld late bliffuet, som thet är, till tess mann sich ther om wijdere betäncke kann, alleneste att affradett motte komme j sin rätte tijdt vt.

Att han förskicker ten Hyttekopper obränd til Stocholm.

Tu later och förstå, att thenn hyttekopper ligger änn nu obrend och att thu achter med thet förste late brännen etc. Szå synes oss, wij båte så föge på thenn bränning ther vppe skeer, vtan tage fast större skade, vdi samme finiring, änn j Stocholm skeer. Terföre szee wij heller, att thu förskicker honom vp till Stocholm obränden. Tu motte och wäl haffue skrifwitt oss till, monge skeppund råå kopper, ther hade nu warit effther wår eegen hytte tilreede.

Om Swen Hemmingzson bergzfougte på Biesberg.

Tu later och förståå, att thenn Swen Hemmingzson tiener inthet til Bergzfougte ther widt Brettzberg, Effter han i mong stycken, (som thu vpräckner) är funnen medt falskhet och vtroligen handlett haffuer etc. Och hwar thet så j sanning är, dåå skedde honom rätt, att han afsatter bleff, Men thet, att han ingestädz will göre rätt för sich eller achte sin mandzdeel, borde honom wäl sådane tack före, som ther till hörde. Doch biude wij tich, att thu handler wijsligen både i thenn och andre saker, Szå att mann icke förmykitt effther som för:uit ståår, buldrer med thet säl-

skap, Doch kunde thu med lämpe och oförmerckt tale så medt honom, när thu drager hijt vt j winter, att han giorde tich seelskap, så kunde wij wijdere förhöre hans saker, och yttermere ware förtänckte, hwad ther till göres skulle.

Om tett godz Nils Orgelekere wil vplate K. Ma:tt etc.

Tett godz N: som Niels Orgelekere och samme Swen Hemmingzson stå i clander om, och Niels Orgelekere oss heller vplate wilde etc, Så äre wij tilfridz wijdere att handle med för:ne Orgelekere vm samme godtz, Må thu förthenskuld (som thu och skriffuer) skynde honom hijt vt till oss, wele wij då wäl förlike oss med honom, Doch om thu tilförende med lämpe kunde rätteligen förfare hwad samme Pederhytte för äger och gode lägligheter hade, giffuendes oss thet strax tilkenne, då hade wij tess wissere att handle med honom ther öm.

Om ten gård Oloff Marquardson biuder K. Ma:tt etc.

Then gård som Oloff etc biuder tich på wåre wägne j betalning för thenn kopper och annet han oss skyllig är, Ten må thu aname, Giffuendes oss seden tilkenne, hwadt han heter, mykit han skyller, med all annen legenhet, och hwar han ligger. Tu wilt och late skatten, hwadt han wärd är, och tilkenne giffue, mykit samme Oloff oss skyllig är.

Att han later komme till K. Ma:tt så mykit sölff ter är i Huseby clöster.

Och effther ther är nu nästen ingen i Huseby Clöster, som then del ther är wäl förware eller förestå kann, må thu haffue med tich wälförwaret hijt vt till Stocholm med förste före, så mykitt sölff ther är. Menn the mässerede och Korkåper ther äre, them må thu skiffte

och deele ibland the fattige Bondekyrckier ther om kring ther äre, och late quittere tich therföre, Menn om ther wåre någre sköne flowels hackler och Korkåper, them må thu wäl haffue hijt vt med tig, Doch att ther icke giordes stortt roop vtaff, hwarcken vm ett eller annet när thet vtföres.

Om köpenskap i Tuna etc.

Om thenn köpenskap i Tuna brukes pläger, aff the Sex eller 8 menn, som almogen ther vppe med lärefft, wadmal, och annet slijkt vppeholle pläge etc. Kunne wij på thenne tijdt ingen fulkomplig swar giffua vppå, Men när tu hernest drager hijt vt, må tu haffue någre aff samme Köpmenn med tig, Szå wele wij yttermere handle medt them vm samme ärende oeh beskeedt, som tilbörligitt är. Datum

Upsala den 30 October.

Till Lars Organista, att lemna underrättelser om granskningen af tvenne räkenskaper.

Riks-Registr. 1544, fol. 332.

Till Larentz Orgelekere, att han vtan widere förhaling giffwer K. Ma:tt tilkenne hure Normans och Valentins rekenskaper förlopne äre. Datum Vpsale. 30 Octobris. Anno 44.

Wår gunst tilförende etc. Som tich wäl förtäncker, Larsz, at wij alreede för ett halfft år seden, eller längre haffue både muntlig och skrifftlig äskett och begärett wete ther aff Cammeren, hurelunde Valentins och Normans rekenskaper äre sich förlöpne vdi längden, På thet wij, på alle sijder, motte ene gonge komme till en ände och beslutt med samme rekenskaper, ther doch änn nu intit tilgiortt är, Ändoch the och sielffue, både nu och offte tilförende ther på äskiett och fordrett haffue. Szå förundrer oss,

hwadt thu gör till sakenn, eller för hwad skuld thu haffuer drögt saken så länge, och icke giortt ther en ände med. Tu wiltt änn nu täncke ther till, att så skee motte, eller wij tagett icke till tacke, hwar wij offtere tig ther om förmane skole. Ter rätte tich effter. Datum

Stockholm den 2 November.

Till konungens fodermarsk, Lasse Pedersson, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 333.

Swar til Lasse Päderson Fodermarsk, om the Schyttere som holle monge Hester, ok fåå karler etc, Att han thett så lager, att the som Hester holle, motte holle lijke monge dugelige karler etc. Datum Stocholm 2 No[uembris]. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Wij förnimme aff tin skriffuelse, att bland wåre Schyttere några ware skole, som 4 hester haffue, och holle doch icke mere änn 2 karler och en dreng, Tett oss föge behager, Effther wij med theris Drenger föge tiente bliffue. Terföre må thu täncke till, att thet måå [komma] j ett annet skick, Szå att the som flere Hester holle, måge och såå holle lijke monge dugelige karler, heller och, att the holle mindre och tess bättre både hester och karler.

Han må gäste i Mark och Kind etc.

Som thu och begärer wår wilie att wete, om thu in i Mark och Kind med några aff wåre heste drage skalt, gästendes ther för landrijdet etc. Szå äre wij tilfridz att szå skeer, Doch icke högre änn med en eller twå hester hosz hwar Bonde, Och må thu tilförende anten sielff drage tijt in, eller skicke någen, som handler med almogen, vm samme landreed, Påå thet man medt lämpe

och wälwillighet bekomme motte, huad mann hosz them haffue skall, Effter oss icke synes rådeligit ware, för mykitt att clambre med them wid then grenttz, Seden må thu wäl drage in i Synnerbo, Wäsbo, och flere the häreder ther i Smålandt, Lagendes thet så ther thu och wårtt folk gäster, att wij allestädz en trogen och wäluillig almoge beholle motte. Må thu haffwe grann acht och tilsyn ther thu framdrager, hure Adelenn, tesligeste wåre Fougter, och Befalningzmenn sich holle och skicke, Och om mann någett bestond eller trohet kan haffue att förtröste hosz them.

Att han antager i tiensten vnge karler etc.

Hwar thu och några vnge gode karler bespörie kant, och synnerligen gode Schyttere, the thu täncke kann oss tienlige wåre, må thu j wår tienist aname, giffuendes oss sedenn ther vm tilkenne, szå wele wij seden late giffue them någett på handen.

Om then Seffuerin Småswen, som fodringen begärer till 4 hester, äre wij tilfridz, att han then och bekomme må. Wij haffue och effterlatidt Axell Töneson fodring till 4 hester, Ter tu och wet tich effter rätte, när samme hester ther kommendes warde. Datum

Stockholm den 3 November.

Till Christiern (Larsson Sjöblad?) om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 333 v.

Till Christiern om the karler han begärer till sig, som äre hosz Peder Nielson etc. Datum Stocholm. 3 Nouembris 44.

Wår gunst tilförende etc. Szom thu skriffuer, Christiern, att några karler fölge änn nu Peder Nielson, som wäl tiente, at bliffue ther nidre hosz tig, som och kunne

wäl fördrages med almogenn etc. Szå äre wij tilfridz, att the samme bliffue hosz tig, med såå förord, att the icke äre aff Niels Dackes sälskap. Och haffue wij nu latidt skriffue Peder Nielson till, att han tig the samme karler, som j breffuet nämpnes, öffuerlate skal, Doch szee wij nödigt, att monge aff thet Dackesälskap ther nidre bliffue skole, för monge saker skuld etc.

Om hans karlers lön, som honom effterfölie.

Tu begärer och wete, hwad thu skall giffue the karler tig fölie i lön, och mykitt för theris borgecläde. Szå kunne wij ther föge sware till, effter thu skriffuer så lijten beskeedt hwadt thet är för sälskap, Menn äre ther några gode dugelige hoffmenn iblandt, då må thu vnderholle them medt lönen effter sedwanen, och för borgeclädett tolff march ortuger, effter som her j wår Cammer och Gårdt mest skee pläger. Aäre ther och några nye Knechter iblandt, the måge vnderholles lijke som med the andre Swenske och nysantagne knechter vtoffuer heele rikitt handlett är. Och kunne wij lijde, att thu tager aff the peninger, som the Lönecöpingz borgere oss plichtige äre, och annett hwad thu kant till att löne folk medt, att the tilfridz stälte bliffue.

Om Oxer etc.

Tett thu wilt skaffe oss Oxer för sakören och gårdestädzlerne kan wäl duge, äre och tilfridz, att så skeer. Tu lather och så förståå, att några Wäxiöborgere haffue flux driffwit Oxer vt till Danmarch, szå wåre icke aff wägen när thu sådant skriffuer, att thu och gåffue tilkenne, hwicke thet giorde och huad skääl thu ther till wiste etc.

Om winterskatten aff Wiste härede.

Som thu begärer wete wår wilie om winterskatten aff Wiste härede, om tu skalt sälie honom för peninger etc. Ter på kunne wij nu ingen suar giffue, effter wij ther om änn nu icke fulleligen förtänckte äre, Doch må thu late [före?] samme winterskatt, när tijd är, och han vpbäres skall, till Iönecöping, och liggie tilstädes, till tess wij yttermere förtänckte bliffue, hwad heller samme skatt till Wastena bygning komme skall, eller sälies för peninger. Ter rätte tich effter.

Om ten förrädere Mons i Qwarnetorp.

Wij förmercke och att then förrädere Mons i Quarnetorp i Norre Widbo, later sich änn nu medt sielsint wäsende förnimme, Szå attu begärer gärne bliffue aff med honom, Huickit wij och gärne see, Må thu med lämpe finne huadt råd thu kant, att thu skaffer honom wälförwaret hijt vp, sedenn wele wij finne rådt, att thu icke yttermere fare för honom haffue skalt. Datum

(Stockholm) den 3 November.

Till Peder Skrifvare på Linköpings slott, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 334 v.

Til Peder Schriffuere på Lincöpingz gård, om förtärningen etc thersammestädtz. 3 Noue[mbris]. 44.

Wår gunst etc. Tu skriffuer Peder, och giffuer tilkenne, att then tijd Brusenn bleff aff med gården, stodt ther sielsindt till och synnerligen j Wisthuset, Effther ther war föge i förrådt, Och begärer förthenskuld, att thet motte bliffue tich bestondett i rekenskapen, hure thu köper in Fisk, Salt, Humble och annet slijkt, Effter alt slijkt är nu ther nidre dyrtt etc.

Szå kunne wij föge annet sware ther till, vtan hwadt som effter nottorfften, och för ett skäligit wärde inköpes, kan wäl beståendes bliffue, Menn wij skole tro, hwar thu elliest i then motten wilt rame wårt beste, som thu tilförende, meden thu war i Westerårs, och the tuå gongende Schutor emellen Westerårs och Stocholm hade, titt egit beste wiste, då finner tu wäl rådt till, att skaffe oss för mögelighet, hwadt ther behöffwes, Szå ther hwarcken owillighet eller buller aff bliffuer. Szå må thu ware förtänckt vdi, att ther på gården holles en mottelig förtärning, Effter wij icke tilsinnes äre, late holle ther någett slampamp eller monge härregästebodt, vtan allenest, att thu holler ther Sex eller Otte legedrenger, och några koner, som affuelen och gårdzens arbete nögest med beståesz kann, anner förtärning wele wij ther icke haffue, huarcken med borgeläge eller elliest. Ter rätte tich fult och fast effther. Och synes oss best lijkest ware, att thu bliffuer mest vte i länet, och skaffer then deel tich bör på wårt beste, och later Vnderfougten Oloff Smeltere bliffue ther widt gården, och achte på legefolkit, szå att gårdzens arbete och affuell wäl, och som thet sich bör, akchtet och driffuitt bliffwer. Wij wele icke heller, att affuelen skall ther all förtäris, vtan wele årligen ther utaff, både j Spannemåle, smör, och annet någen förbättring och profijt haffue in vdhi wår Cammer. Der thet icke skeer, då warder thu ingen tack förtienendes. Ter rätte tig effter.

Hure han laget haffuer med te prebende landboers ränte.

Thu later och förstå, att thu holler vppå och beskriffwer en wiss årlig ränte aff the prebende landboer, och skicker them i rätteredöme etc. När thet skedt är, må thu komme hijt vp med registren och vnderwijse oss, hure ther om beställt bliffuer, szå få wij szee, hwad förstond thu hafft ther till.

Om the 3 tunner och halff pund smör, som Canicherne ther j Lincöping haffue inne med sich aff samme prebenders landgille etc. Szå wete wij icke annet, änn att wij iu haffue wederlagt them fyllest för Landboerne med tijenden, wij them effterlatidt haffue, Och kunne the förthenskuld iu icke med någen skäl begäre bäggie parterne, med minne the icke hade vpboritt tijenden emot samme landgille.

Bönderne begäre löse affradet.

Dett Bönderne beclage sich haffue fått lijtitt korn, och begäre en part förthenskuld lösze theris affrad etc. Ter wåre wij wäl tilfridz medt, Menn thet wij skole giffue tich tilkenne, huadt spannen gälde skall, kunne wij icke göre, Effter wij icke wethe hwad spannen ther nidre i landet gälder, Ter må thu täncke till handle vm, effter som spannen ther nidre dyrest gälde kan. Datum

Tu begärer och så wete, hwadt thu skalt tage för hesten aff wår fodring etc. Szå kunne wij inthet ringere tage än 3 öre, mere begäre wij icke heller, Och behöffuer thu icke än nu mykit förhaste med samme fodring, för änn wij yttermere oss ther om betenckt haffue. Och må thu yttermere fordre suar ther om iule tijd, eller något ther effter, tesförinnen få wij och yttermere betänckie saken.

(Stockholm den 3 November.)

Till Nils Vesgöte, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 335 v.

Swar til Niels Wäszgöte, om then Szågequarn i Motale, som han haffuer bruke latidt etc. Datum

Wår gunst tilförende etc. Som thu giffuer tilkenne, Niels, om thenn Sågequarn j Motala, som the fattiga j

Wastena tilhörer, thenn thu till wårt behoff på någen kortt tijdt haffer bruke latidt etc. Szå må thu änn nu yttermere bruke henne till wårt beste, kant thu och lathe vpsättie en annen Sågequarn ther hosz, effther som du skriffuer, då äre wij tilfridz att szåå skeer, hwar ther elliest något widt honden är szådane timberskog, som szakenn kräffuer, Må thu och nu i Winter skaffe ther timber flux till, Szå att mann hade thenn heele Sommeren nog att szåge, och att Szågedeelerne bliffue seden lagde någerstädz vnder taak, att the icke förrottne. Wij wele och ware förtänckte vdi, att wederläggie the fattige någer annerstädz, så myken ränte igenn.

Om then Hammersmidie i samme ström.

Tu giffuer och tilkenne, att ther stode wäl rådt till, vpsättie en hammersmidie i samme Ström, Szå förnimme wij, att thu förstår tich en ringe ting ther vppå, Förty ther som Hammersmidier vpsätties skole, ther skall iernbergitt ware hart hosz, så mann icke hade för longt före tackeiernett, och annett huadt ther tillhörer, Menn vdi thenn ström widt Hammersberg, synes oss lijkere ware, att vpsättie en Hammersmidie.

Tenn Forszeström, som icke iämligen går, vtan höst och whår, behager oss [icke] wäl, vtan med så skäl, att slijk läglighet för honden wåre, dett man kunde göre något ther iffrå någre gode holdammer, szå mann kunde beholle wattnet hele sommeren och winteren vtöffuer.

Om then Sågequarn och Hammersmidie wid Fåresuik

Som thu och later förstå, att thenn Szågequarn och Hammersmidie widt Fåresuik äre nu aldelis och wäl wid macht, Szå wete wij icke fulleligen vtaff samme qwerner, eller hwem them haffuer byggie latidt, och besynnerligen Hammersmidien, Effter ther inthet iernberg

när wid honden är, Och förthenskuld effter wårt betänckende föge till gagn eller profijt. Må thu med tijden skriffue oss wijdere beskeedt till vm samme Hammersmidie.

Om Almogens wälwillighet i Hoffz län etc.

Tu later och förståå, att Almogen i Hoffz län, Wist och Tueta häreder, haffue wälwilleligen vtloffuet bryte, och medt förste förett framföre någenn grundwalsteen till Wastena bygning etc. Tet behager oss wäl, Doch biudendes tich, att tu handler beskeedeligen med almogen, så att mann med wälwillighet kann fåå aff them, huadt mann haffue skall, och icke med buller eller puckerij. Ter rätte tich effter.

Tu later och förståå, att alle tilbehöringer till thenn graffning, både Schoffler, Spader, Schottkärrer, Järnstänger och Hacker, är alt mest till reede etc, Motte thu wäl haffue skriffuitt ther hosz mykitt aff huartt slag. Szå skicke wij nu en Waldmestere, Leenardt benempd, medt Tuå waldknechter tijt nidt, som samme reedskap och instrumenter besee skole, om någen deel fattes, eller icke szå skickelige giorde äre, då skole the i thenne winter hielpe till, att thet bestyrtt bliffuer, på thet all ting wåre reede, och så snartt tiälenn ginge aff iordenn, att mann då strax begynte till att arbeeta. Tu wilt och flux late mane på samme waldknechter, att the icke gåå fåfänge, vtan altidt fordre, huadt som sakenn kräffuer. Wij förnimme och aff Jönsons skriffuelse, att han haffuer vpskickett till Wastena en annen Waldmestere, som han aff Danmarch nu nyligen bekommit haffuer, Må thu förthenskuld oförsumeligenn skynde samme Waldmestere hijt vp till oss, Schaffendes honom fordenskap, Szå att han snarligen framkomme kann, Effter wij haffue någett synnerligit, att handle och tale medt honom, ther oss macht vppå ligger.

Om Peninger, som Lasse Eleffson K. Ma:tt skyllig.

Som thu berörer, om thenn Summa Lasse Eleffson oss skyllig bliffuen är för thet Smör etc. Szå haffue wij skriffuitt Scholemesteren i Lincöping, Petro Caroli, wårt sinne och meening ther om till, Aär wår wilie, att thu äst honom behielpelig att han wår betalning vtfåå kann, för änn andre hans gäldenärer rycke och rappe huadt ther tilstädes är.

Om en tilsynesman pååStarby.

Tu skriffuer och om Starby gård, att ther giordes behoff en synnerlig tillsynesmann, och nempner thenn Niels Arffwidzson ther till, Ter medt wij och tilfridz äre, huar han elliest wilde göre oss någett gagn, Och haffue förthenskuld nu skriffuitt honom ther om till, wele och szå, att thu haffwer nöge acht och tillsyn medt honom, hure han sich skicker och holler, szå frampt thu med honom, och hann medt tig någenn tack förtiene wele. Och sich(!) honom alffuarligenn, att wij wele haffue ther en mottelig förtärning, och tesligeste någen fördeel aff affuelenn, både j szädt, smör, och andre partzeler, Och att huadt ther är för åker, motte rödiett, dijkett, vptagett, och wäl häffdett bliffue, som thet sich medt rätte bör. Szå szynes oss icke heller wäl lägligit ware, att arbeetes folkett skole altidt gåå tijt vp till Biskopzgårdenn iffrå arbetet, och fåå sich ther mat, effter han är szå longt iffrå gårdenn liggiendes, Menn oss synes lijkare ware, att ther hartt hosz, som först graffues skall, motte någre husz vpsätties, ther mann kunde koke vdi för folket, och ther äthe, Doch szåå, att huadt som vtspijsedes, fördes tit nu aff Biskopzgårdenn, och rekenskapenn hulles ther vppe, så försumede icke leegefolkett så mykenn tijdt, som elliest skeer, om the altijdh skole gåå tijt vp till måltidz.

Aär och så wår wilie, att thu skalt kännes widt thet rödinge fiske, som the Wastene nunnor her till i Wäter hafft haffue, Szå må thu och sende hijt vp till Stocholm the Spijkelaxer j Motala tagne äre, Tu wilt och så lagett, att the oförderffuede och ofrusne hijt vp komme, Wij wele åter skaffe tich Finske gädder j thenn stadt igenn, som wij alreede en heel hop tijt nidt förskickett haffue.

Aär och såå wår wilie, att om ther påå Kijlerne i Harg sockn och flerestädz i thenn skogzbygd någre dugelige karle finnes, som lust och wilie haffue, att tiene vnder Knechter, Då måå thu aname en hop aff them i tienisten, och giffue them någett på honden, Tette ingelunde försumendes. Datum

Stockholm den 6 November.

Till lagmannen i Österbotten, Jöns Knutsson (Kurck), om Ryssarnes infall öfver gränsen och våldsamheter.

Riks-Registr. 1544, fol. 337 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 142.

Till Jöns Knuttson att hann täncker till, beskeedeligen giffue K. Ma:tt om Rysserne tilkenne, huad skade the her in giortt haffue, och alt annet wid Gränttzen etc. Datum Stocholm. 6 Nouembris. 44.

Wår gunst etc. Oss förundrer icke lijtitt, Iöns, effter thu haffuer thet Lagmandzdöme vdi Östrebotnen, huarföre thu icke haffuer yttermere acht och tilsyn, hure thet tillgår, vt medt thenn Rydzske gräntz, änn thet nu skeer, Förty the Rysser tränge sich hijt vtöffuer Gräntzen, szå longt them synes, ingen szäger thet är ilde giortt, eller later sig ene gonge ther om wårde, Tett doch tig och eder som Lagmenn och Häredzhöffdinger äre, borde haffue acht och tillsyn medt, Och haffue beskriffne och till pricke wete alle saker och ärender, som widt Gränttzen, eller om wåre Nåboer, the Rysser, byggie oss i någen motte förnär

eller till meens, som vtan twijl mykitt skedt är, Menn nu later både thu och i flere alt sådantt gåå för wind och wåg, Hade icke heller waridt tig förnär, att thu hade giffuitt tich hijt vtöffuer till oss, nu medenn the Ryske Sendebudt her hosz oss wåre, och giortt oss vnderwijsning vm alle saker och ärender, szå widt titt lagmanzdömes gräntz sich försträcker. Szå må thu fult och fast förlate tig till, att huar wij och Cronon haffue tagett någenn skade ther widt thenn gräntz i titt Lagmandzdöme, att wij wele sökie sådane skade hosz tig, och titt arffuegodtz, ther förlat tich fult och fast till, Szå må thu änn nu täncke till, ath the clagemål och besuäringer, som wåre vndersåter aff the Rysser j Otte eller Tije åår vdi titt Lagmandzdöme widerfarne äre, och mykitt iord the oss vdi öde lagt haffue, måge rätt och beskedeligen beskriffne bliffue, och oss med thet förste opett watn i wåår tilhonde skickede, eller att thu kommer sielff vtöffuer, och gör oss vnderwijsning om alle lägligheter, huar thet icke skeer, bliffue wij förorsakede, icke alleeneste skilie tig widt samme lagmandzdöme, vtan och så täncke till vdi andre wäger, att sökie wår och Cronones skade igenn, ther förlat tich till. Datum

Stockholm den 8 November.

Till ståthållaren i Viborg, Niels Grabbe, om de ryska sändebudens andraganden, de svar de bekommit, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 338 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c., 7: 138.

Till Niels Grabbe om the Ryske Sendebudt her nu waridt haffue, Såå och om theres clagemål, och the swar the bekommitt haffue. Datum Stocholm. 8 Nouembris.

Wår gunst tilförende etc. Tesse Ryske Sendebudt haffue nu waridt her hosz oss, med theris wärff och

ärender, Som doch icke stortt annet är, änn clagemål och besuäringer vtoffuer tich och wåre Vndersåter ther widt Gränttzen och begärett rätt vppå samme clagemål, Ändoch en partt aff them föge vppå sich haffue etc. Szå haffue wij och latidt holle them före the clagemål och besuäringer, som wij och wåre Vndersåter haffue emot them igenn, Och effter samme brister och clagemål icke kunde her ransakede eller affhandlede bliffue, Haffue wij giffuitt them sådane beskeedt och suar till theris Storförste igenn, att nu i Sommer Pingzdaga tijdt, eller när them synes lägligest wara (thet them och nu i Winter genom ett postbodt skole tich påå wåre wägne tilskriffue) wele wij skicke några aff wåre Rådt och Sendebudt tijt till Gräntzen. The skole och sååa pååa theris sijde göre thet samme, Och så på bäggie sijder förspörie och ransake, på huicken sijden meste skadenn skedd är, och störste skulden befunnen warder, Och dåå late ther om skee huadt rätt och skääl är. Och effter tesse clagemål, som Mons Hylle hade nu hijt vtoffuer medt sich, icke äre mykitt skickeligen eller beskeedeligenn vtsatte, Wij skole icke heller tro, at halffpartenn aff the besuäringer oeh tiuffuestycker, som the Rysser oss och wåre fattige Vndersåter j tesse framlidne åhr margfallelige bewijst haffue, vpteeknede äre. Derföre är änn nu wår alffuarlige wilie och befalning, att thu och landzfougterne, med flere gode menn j thenn landzänden, wele änn nu ytterligere late ransake, vpspörie och vtsättie samme clagemål, szå att the motte haffue någenn skick och beskeedelighet medt sig. Och sååa att mann kunde bestå medt them, när thet kommer j handlingen, Szå motte och wäl her Erich Fläming, och flere the Lagmenn och Häredzhöffdinger, både i Wijborgz län, Nyeslottzlän, och Östrebottnen hielpe till, att komme samme wåre clagemål vdi ett rätt skick, Menn oss synes the achte szå ganske föge vppå, hure ther tilgår, vtan late the Rysser tränge sich hijt pååa wårtt landt, som the

wele. Szå må thu alffuarligen tilseije the Lagmenn, att them borde med rätte haffue acht och tilsyn ther med, och wethe huar j sitt Lagmandzdöme the rätte Råår, och att the Rysser icke trängie sich her inn, szå frampt wij med tijdenn icke skole tale them till vm sakenn. Szå haffuer och tesse Sendebudz meste och störste clagenn waridt, att när the infördes i Wijborg, bleff thenn ene skotenn med löst krut, så att han fick ther någenn skade aff etc. Förundrer oss icke lijtit, Niels, att man såå oförsichteligen går vm med saken, och icke betäncker, att thetta och annet slijkt mere giffuer en stor olämpe, tileffuentyrs när wåre Sendebudt komme tit inn, då skeer them thet samme, eller och wij ingen få, som tit inn drage will, Szå motte thu wäl annerlunde haffue beställt ther medt, och betänckt hure wäl thet ståår, att främende sendebudt sådantt wijderfars. Derföre synes oss änn nu rådt ware (effther thet är owitterligit, huem thet giorde) att vm thu hade ther någen Fonge, som sin haltz förbrottidt hade, och rättes skulle, att man giorde sådant anskrij, att thenn wåre thenn samme, som them then skadenn giorde, och motte förthenskuld döö. Kunde mann med sådan eller annen skickelighet ställe them tilfridz, då wåre wij ther medt tilfridz. Och förmane wij tig, att thu icke sätter för stor tro eller loffue till the Rysser eller theris förbundt. Wij haffue stortt tuiffuelsmåel att the holle oss någenn tro eller loffue, Förty mann haffuer hörtt så mykitt trug och puckerij aff them, thet vnder är, Szåå att wij för wår persone kunne föge förlate oss på theris handell, eller rätte oss effter theris tal, Derföre synes oss rådt ware, att thu förstärcker tich thet ytterste och beste thu kantt, Och later altidt någett gott waraftigt folk bliffue ther widt gräntzen, som kunne haffue acht och tillsyn vppå alle saker, och hielpe till, att wåre vndersåter icke någenn skade eller yttermere skalkhet aff thenn tiuffuehop wijderfares motte etc. Tu motte och handle

med Frälsitt ther i landet, att the och, så wäl som wij hade något aff theris Folk widt gräntzen och icke alt lijte in vppå oss j thenn motthen, Effter thett ringe folk wij ther vnderholle widt Wijborg, kunne icke försuare thenn hele landzänden etc. Datum

Stockholm den 8 November.

Till hr Erik Fleming, att hålla inventering på Borgå kungsgård, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 340. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 7: 141.

Til her Erick Fläming, att han inuenterer pååBorgo kongzgård, och sender K. Ma:tt ett beskeedeligitt Register ter vppå etc. Datum Stokholm 8 [Nouembris] 44.

Wår synnerlige g. t. etc. Effther thet, her Erich, wij förnimme, att thenn Borge kongzgård i Nylandt är oss föge profijtlig, att holle ther någen affuell, Icke ligger han oss heller så beläglig, att wij kunne haffue ther någen tilsyn medt etc. Haffue wij förthenskuld för gott och rådeligitt ansett, att ther med motte annerlunde bliffue skicket, Och haffue förthenskuld befalett och vnderwijst thenne wår tienere, som haffuer waridt Fougte på för:ne Borgo gård, att han skall sättie ther Bönder vppå, och late inuentere thenn deel ther är på gårdenn, Och effter wij förmercke thet i haffue achtet drage thenn wäg i winter, och holle Lagmandzting med almogen i Nylandt, Aär förthenskuld wår wilie och begären, att i med några flere gode menn wele ware ther vtöffuer, och late inuentere hwadt på samme gårdt är, både boskap och annet, Och så lagett, att wij motte bekomme ther gode och beskedelige register och hijt vtöffuer förskickes, huad som Bönderne till inuentarium icke offuerantuordet bliffuer.

Tenn gård Johan Olsonn haffuer her till aff oss hafft i förläning, benempd Boodt, haffue wij befaledt thenne för:ne Knut Schriffuere, att kennes widt igenn på wåre wägne, Tett må i vnderwijse samme Johan Olsonn. Datum

Stockholm den 10 November.

Till Gudmund Skrifvare, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 343.

Swar till Gudmund först om the tidender han skriffwer. Datum Stocholm. 10 Nouembris. anno etc 44.

Wår gunst til[förende] etc. Wij haffue förstått, Gudmund, the tidender och lägenheter thu skriffuer etc. Szå late wij samme tijdender bliffue vdi theris wärde, må och wäl skee, att en partt aff them kunne wäl haffue någett vppå sig, Doch störste parten lösze köpmandz tijdender, ther mann sich föge effter rätte kann, Winläggendes tig änn nu framdelis, och i midler tijdt thu wancker ther nidre, att befråge och bespörie huadt thu ytterligere för wisse tijdender och kundskaper, både her inrijkes och vtanrijkes, vm ett och annet befråge kant etc.

Om the Knechter etc.

Tu skriffuer och vm the förlöffuede Knechter aff Danmarch, som drage hijt vp j Rijkit, och göre wåre Vndersåter stor skalkhet och offuerlast ther the framdrage etc. Szå motte mann ingelunde aff them sådant lijde. Szå kunne wij inthet stortt annet seije ther till, vtan att thu på wåre wägne alffuarligen tilsiger och förmaner alle wåre Fougter, och andre wåre Embetzmen ther nidre j landett pååå alle sijder, att the haffue grann achtung på samme sälskap, Och när mann förnimmer, att the göre Bönderne någen offuerlast, eller tage them någen deel iffrå obetaledt,

att mann då straffer them vtan alle nåder, Menn the som sich wäl och reedeligen holle, må mann handle skäligen medt, och tacke them vtaff, Giffuendes them före, att wij theris tieniste på thenne tijdt icke behöffue, och skynde them ther med aff landet.

Det må och alffuarligen seijes Fougterne, att the på thenne tijdt inge flere aff samme sälskap städie in vtöffuer gränttzen, vtan tacke them vtaff strax the komme, och wijse them theris kosz igen.

Att han på någen tijd förholler sig ther nidre.

Sammelunde som thu later begäre wete wår wilie, vm thu något snart skalt giffue tich hijt vp till oss. Szå må thu änn nu på någen tijdt tilgörendes förholle tich ther nidre, Förhörendes vm alle saker och ärender etc.

Och effter wij haffue ett stortt feel och misbehag med wåre och Rijkesens vpbörder pro anno etc 42 och 43 szå att wij nogk fruchte oss icke i wår Cammer så godt skääl skedd ware, som thet sich med rätte borde, och förthenskuld äre wij förorsakede, att late församble och förskriffue vtöffuer hele rijkitt alle the Quittencier, som i the för:ne tu år aff wår RänteCammer, och aff alle andre, som någre vpbörder widt Stocholms Slot i the samme Tu åhr hafft haffwe, vtgiffne äre.

Derföre är wår wilie och alffuarlige befalning, att thu skalt beställe hosz alle wåre Fougter och Embetzmenn, Frälsesmen, Prestmenn, Borgere eller andre vtoffuer alt Linköpingz och Wexiö biskopzsticht, Tesligeste med alle andre, eehuem the helst äre, ther i stichtet, som thu tencke eller förspörie kantt, någen deel, anten i peninger, guld, sölff, smör, flesk, spannemåle, eller någre andre partzeler, in vdi wår kong:e RänteCammer, eller andre, som på wårt Slott Stocholm, för tesse för:ne tu årenn leffuereret, och Quittencier eller recognitioner ther vpå igenn anamet haffue, att the sådane Quittencier late beskeedeligen aff-

copiere, och Copierne med Quittencierne granneligen collationerede. Och att thu seden anamer till tig, och försambler sådane collationerede copier, och haffuer them vdi en hop aff både stichten hijt vp med tich, Leffuererendes oss och ingen annen them i händer, Förty oss ligger her ingen ringe macht vppå, att wij sådane affskriffter bekomme måge. Derföre wiltu icke heller tage her någen försumelse eller skottzmål före, vtan på thet alder flijtigste och troligen sådant beställe, som wij betro tig vm, Menn sielffue Quittencierne måge huar i sin städt beholle hosz sig, Ter med the i framtijden theris rekenskaper bewijse och försuare kunne. Och på thet thu tess yttermere i thenn motten må betrodd bliffue, skicke wij tich her hosz föruaret et fulmachtebreff på sådane wårt budt och alffuarlige befalning, Ter huar och en sich vtan tuil wäl effterrättendes och skickendes warder etc. Datum

Stockholm (10—12 November).

Till Niels Arfvedsson, att öfvertaga befallningen öfver Starby gård.

Riks-Registr. 1544, fol. 345.

Till Niels Arffwedson, att han giffuer sig till Starby gård, och haffwer then i befallning, ramendes ther K. Ma:ttz beste etc. Datum Stocholm. Anno etc 44.

Wår gunst etc. Effter thet, Niels, wij haffue behoff en godt tilsynesmann på wår gård Starby ther widt Wastene, som wårt affuell ther förestå, och wårt gagn och beste ther wete och förfordre kunde, Szå äre wij tilsinnes att bruke tich i samme befalning. Hwarföre är wår alfuarlige wilie och befalning, att thu samme befalning till tich anamer, achtendes och förfordrendes wårt beste, Szå att alle saker motte skäligen och wäl tilgåå.

Och att wij någen fördeel aff wår affuell haffue motte, både med Spannemåle, Smör, och alle andre partzeler. Tu behöffuer icke heller holle ther någen stor förtärning, vtan allenest så mykit Legefolket som arbeted driffuer skole behöffue, och förnöden ware will. Szå må thu och haffue tin hustru ther på gården för en fateburs hustru, tilseijendes henne tesligeste, att hon seer wäl på thenn deel henne bör, Och huar wij framdelis förnimme, att thu och hon holle eder vdi samme befalning, som eder bör, då wele wij och betäncke eder sådane omak vdi all gunst och nåde. Ter i eder effter rätte wet. Datum

(Stockholm den 10—12 November?)

Till Jöran Jönsson på Kronoberg, att rusta sig och vara vaksam mot befaradt infall från Blekinge, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 345 v.

Swar till Iören Iönson, att han tänker till förstärke sich med en hop gott och waraftigt folk, att the Blekingzboer, Wärner Pasberger eller flere rijkesens fiender icke kunne komme honom, och the honom fölge, vm halsen. Datum

Wij skriffue tich nu seneste till, Iörenn, Förmanendes, att thu wilde förstärcke tig, och holle något mere folk, änn nu tileffuentyrs skeer, och icke late gijrigheten alt för mykitt fåå offuerhonden. Szå är änn nu wår wilie och begärenn, att thu wilt sådane wåre förmaninger läggie på hiertet, och så betäncke saken, att thu icke alleneste ther igenom försätter oss, vtan och iemwäl kommer tileffuentyrs tig sielff och the andre wåre tienere, som tich fölie vm halsenn, effter som wij aff tin skriffuelse förmercke, att the Blekingzbönder, och Wärner Pasberg, fast effter prachtizere. Derföre är fast rådeligit, att thu holler något mere gott och warafftigt folk, szå att thu äst äffuen starck,

Effter thu haffuer doch ett skönt län och godt rådt ther till, Huar thet icke skeer, då fruchte wij, thu sätter icke alleneste oss, vtan och tich sielff vdi fare och ilde vt etc.

Om tet Blekingz sälskap etc.

Tu begärer och så wete wårt rådt, hure thu tich med samme sälskap i Blekingen holle och skicke skall. Szå wete wij tich inthet stort bätter rådt, vtan att thu skriffuer szådant till Kongen i Danmarck vdi egen person, och giffuer honom tilkenne, hure ther till går, när thu bekommer suar aff honom, Seden kunne wij wijdere rätte oss ther effter, och råde tich i sakenn. Och haffue wij latidt ställe ett Concept, hure oss synes lijkest ware, at thu skriffuer Kongen till,

Om the tijdender han skriffwer etc.

Wij haffue och förnummit the tijdender och lägenheter thu oss nu tilskriffuitt haffuer, Så haffue wij och tilförende fått endelis samme tijdender, Tesligeste att samme Knechter skulle nu åtskilde och förlupne wara, kunne icke heller tro, att samme hop haffuer waridt så starck, som thu skriffuer. Huad thu för tijdender och lägenheter ytterмere aff Danmarck eller Tysland förnimmendes warder, att thu genom natt och dag skynder oss them tilhonde.

Om then Muremestere han bestyrde aff Danmarch.

Som thu och later förståå, om then Muremestere, som thu haffuer förtinget sielffempte iffrå Danmarch, Begärendes wete wår wilie om then besoldning han för sich och sitt sälskap begärer etc. Szå äre wij tilfridz, att thu tilsige honom sådane lön, så fierren han förstondig och förfaren är, som thu skriffuer. Och må thu wäl skicke samme Muremestere hijt vp till oss, med en eller tuå aff hans mestersuene, att wij kunne höre, huad han förer j

skiöld, seden wele wij anten skynde honom strax nid till tig igenn, eller och någen annen i then städ, then thu kantt ware belåtenn medt. Wij wete icke heller, vm thet skall rådeligit wara, att haffue the Dantzke Embetzmenn widt thenn gränttzen, för monge saker skuld, som thu wäl sielff betäncke måå.

Hure han med almogen handlet haffwer etc.

Wij förnimme och hure thu haffuer handlet med almogen ther i länet, vm thenn köpenskap the pläge haffue i the Danske Städer etc. Szå behager oss thet wäl, wåre gott, att almogenn wilde och så alffuarligen tencke ther till, Ter vm thu tich beflijte wilt.

Om Waldmesteren etc.

Then Waldmestere thu haffuer bekommitt aff Danmarch, then må thu förskicke vp till oss, huar han änn nu ther hosz tig är, Effter oss icke synes lickt ware, att ther någen wald änn nu vpsätties skall, vtan ett fyrekant husz vpmures och mätes late, flux bruke gråstenen med iblandt, och icke alt tegelsten.

Oss är och vnderwijst, Jören, att thu och tine vnderfougter haffue ett hart rychte aff almogen, Riffuendes och slijtendes iffrå them, alt thet the offuerkomme. Szå förmane wij tich, widt eedt och tro tieniste, att thu ställer sådantt vtaff, och later skäligen handle med almogen, så frampt wij skole taget till gode. Ter rätte tich effter. Datum

(Stockholm 10—12 November?)

Bjudningsbref till hr Gustaf (Olsson Stenbock), att bevista den bröllopps fest, som konungen ämnar fira för åtskilliga vid hofvet).*

Riks-Registr. 1544, fol. 347.

Bröllopzbreff.

Wij giffue eder tilkenne, käre her Göstaff, att nu j thenne nestkommende iulehögtidt, besynnerligen thenn Sönnedag nest effter iuledag, achte wij holle några wåre hoffiunckeres och iunfrues bröllop her på wårt Slott Stocholm, Som är wälbördig Suenn Wolff Henrichson, med Agneta Knuttzdotter. Item Hermenn Fläming med Gertrudt Håkensdotter, och några flere wåre tienere och piger. Huarföre är wår nådige begärenn, att i med edre käre husfrue och hennes iumfruer wele på för:ne städ och tijdt her tilstäde komme, Szå att j likuäl äre her iuleaffton, görendes eder gladt med oss, och wåre trogne menn och gode wäner, som på för:ne tijdt her tilstäde kommendes warde. Huad deel gud oss förlänt haffuer, wele wij gunsteligen och gärne skiffte med eder, och sådant edert omak vdi all gunst och nåder betäncke. Datum

Stockholm den 12 November.

Till prosten i Jemtland, hr Erik i Oviken, om kyrkotionden, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 347 v.

Swar till her Erich vdi Owiken, om then kyrketijend han skriffwer etc. Datum Stocholm. 12 Nouembris.

Wår gunst tilförende etc. Wij haffue fått eders skriffuelsze, vdi huicken i begäre wete wår wilie och meening, hurelunde i eder holle och skicke skole, med

*) Detta bref har naturligtvis sin plats i registraturet endast såsom formulär för flera andra, hvarom i registraturet icke finnes något nämndt.

thenn kyrcketijende, som nu tilstunder pro anno etc 44 ther i Iemptelandt, Och vm i skole taxere kyrckierne på en årlig Summe effter som huar en kan haffue machten till etc. Szå effter oss icke aldelis witterligit är, hurelunde thet haffuer sich medt för:de tijende, och alle andre thenn landzändens vmbständer och lägenheter. Kunne wij förthenskuld på thenne tijdt intet änckende suar eller beskeed giffue eder vm samme ärende. Aär förthenskuld wår wilie och begären, att j wele nu strax effter Iul eller till Disating giffue eder hit vp till oss, vdi egen person, wele wij då ytterligere förhandle och rådslåå med eder, hure mann sich best vdi thenne, och flere slijke thenn landzänden anrörende saker och lägligheter holle och skicke skall, Szå att ther intit rumor eller buller affuäxer eller förorsakes motte, vtan alle saker påå thet skickeligste tilgåå. Tette i ingelunde försume wele. Datum

Som i tesligeste genom eders skriffuelse giffue tilkenne, vm thenn Peder Bagge, som haffuer draget aff och till igenom Iämptelandt i thette åhr, och sich fast otilbörligen medt monge skalkestycker och offueruold beuist och hollidt, både emot thenn Prest, såå och thenn arme Quinnen, och flere, ther han haffuer gäst heem till etc. Szå skole i wete, att sådane ärender äre oss aldelis owitterligen skedde. Och huar han änn fast i wår tieniste waridt haffuer, eller medt pasbord försedd, thet wij doch icke fulleligen seije eller neeke kunne, och sich annerlunde stält och bruket haffuer, än som han kan ware till suars medt, tå ståå wij honom ingelunde ther vm till, Vtan heller, ther wij wiste honom att offuerkomme her i wårt Rijke, skulle han vtan tuiffuel therföre så straffet bliffue, att andre skole szee ther widt. Kunde j och ytterm ere fåå kundskap och beskeed, huar han är, och hure samme ärender sich aldelis förlopne äre, tå wele wij gärne förhielpe eder till thenn deel j kunne haffue rätt och skääl till. Ther till j eder förlate måge. Datum

Stockholm den 12 November.

Öppet bref för Lasse Olofsson i Backa, Ume s:n, Vesterbotten, på ett hemman i Bygdeå s:n tills vidare, emot Skärpinge i S:t Drottens s:n vid Söderköping, som i byte tillfaller fru Ebba till Norrby.

Riks-Registr. 1544, fol. 348.

Opett breff för Lasse Oloffson på en Jord benempd Rikallå etc. Datum vt supra.

Wij Gustaff med Gudz nåde Swerigis, Göthes och etc. Göre witterligit, att effter thenne wår tro Vndersåte Lasse Olszonn till Backa vdi Vme sockn i Westerbottnen, haffuer oss vnderdånigligen berättet, att hure han vntt och vplatidt haffuer ärlig wälbördig Quinne Fru Ebba till till Norrby ett skattehemmen som hans arff ware skall, Liggiendes i S. Drottens socknn widt Sudercöping benempd Schärpinge, Och Fru Ebba honom åter lijke mykenn iordt annerstädz ther honom lägligit ware kann, honom igen att giffue loffued haffuer, Szå effter förbe:te Fru Ebba nu icke widt hondenn är, att hon samme byte med för:ne Lasse Olson fulgöre eller ände kann, terföre haffue wij aff synnerlige gunst och nåde vntt och effterlatid, som wij och nu medt thetta wårt opne breff vnne och förläne honom, att han på ett år, tu eller trij tilgörendes en wår och Cronones iord, som tilförende vnder St. Erici prebende i Vpsale Domkyrcke leeget haffuer, benempd Rikallå, liggiendes j Bygde sockn i för:ne Westrebottnen för then rättighet, som ther affgåå pläger, niute och beholle må och skall, Doch med szåå skääl och förord, att för:ne Lasse nu i midlertijdt skall icke allenest late oss förståå alle the lägligheter widt för:ne Rikallå, som är med thet laxefiske, och alt annet huadt ther vnder ligger, vtann iemwäl för oss beuise the skäl och rättigheter, som han till förbe:te

Schattehemmen i Östergötland haffue kann, seden wele wij yttermere handle både med wälbe:te Fru Ebba och honom vm samme byte, och them wårt sinne i thenn motte förstå late. Datum

Gripsholm den 18 November.

Till hr Erik Svenonis, ordinarius i Skara stift, och f. d. biskopen derstädes Sven Jacobi, om vissa qvittenser, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 349.

Til H. Erick Suenonis och M. Swen Iacobi vdi Schara, om the Copier aff alle Qwittencier som aff Cammeren gångne äre pro anno 42 och 43, och K. Ma:tt will haffwe affcopierede, Att the sådane Copier aff alt Schare sticht aname, och K. Ma:tt sielff leffwerere skole etc. Datum Gripzholm. 18 Nouemb:[ris]

Wår gunst etc. Weter käre gode menn, att effter wij för några synnerlige orsaker skuld, som oss och meenige rijkitt stor macht vppå ligger, haffue behoff och storligen för nödenn wisse affskriffter och Copier aff alle the the Quittencier och recognitioner, som offuer alt thetta wårt rijke i tesse förledne Tu åhrenn pro anno etc 42 och 43 aff wår Kong:e RänteCammer vttgongne äre, på alle the partzeler, guld, sölff, peninger, och annet, Tesligeste aff alle andre, som några vpbörder widt Stocholms Slott i för:ne Tu åhrenn hafft haffue etc. Derföre är wår wilie och befalning, att i samfält beställe wele, hosz alle wåre Fougter och Embetzmenn, Frälsesmenn, Prestmenn, Borgere, och andre, ee huem the helst äre, ther offuer alt Schare biskopzsticht, som i täncke eller förspörie kunne någen deel anten i guld, sölff, peninger, eller några andre partzeler, inn vdi wår Kong:e RänteCammere, eller andre, som på wårt Slott Stocholm för tesse för:ne Tu århen

leffuereret, och Quittencier eller recognitioner ther vppå igenn anamet och vndfongitt haffue, att the sådane Quittencier late beskedeligen affcopiere, och Copierne med Quittencierne granneligen collationere, Anamendes seden sådane collationerede Copier och etc. vt patet latius till Gudmund. 27 nouembris supra.

Gripsholm den 19 November.

Fullmakt för hr Erik Svenonis, ordinarius i Skara stift, och förre biskopen derstädes Sven Jacobi, att inom stiftet, och för Gudmund Skrifvare, att inom Kalmar län emottaga qvittenser för leveranser till Stockholms slott under de två föregående åren.

Riks-Registr. 1544, fol. 349 v.

Fulmacht för forschriffne her Erich och M. Swen Iacobi, att vpbäre för:ne Copier etc. Effter samme meening för Gudmund Schriffwere*). Datum Gripzholm. 19 Nouembris.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att wij för några synnerlige orsaker skuld, som oss och meenige Rijkitt macht vppå ligger, haffue behoff och storlige för nöden wisse affskriffter eller Copier aff alle the qwittencier och recognitioner, som offuer alt thetta wårt Rijke i tesse förlidne Tu århen, som är pro anno etc 42 och 43 aff wår Kong:e RänteCammer på Stocholm, på alle the partzeler i guld, sölff, eller peninger, som tijt in leffrerede waridt haffue, vtgongne äre. Sammelunde på alle andre partzeler, som i för:ne the Tu åhren leffrerede äre in till Stocholms Slott, ee huem som helst sådane partzeler vpburitt haffuer, och huad för partzeler thet helst wåre etc. Och förthenskuld haffue wij budet och befalett, som wi och nu med thetta wårt öpne breff biude och befale

*) Det sednare tillägget insereradt från marginalen.

tesse oss elskelige wördelige men her Erich Suenonis wår Ordinario till Schare sticht, att han sampt M. Suenn Iacobi fordom Ordinario ther sammestädz, att the på wåre wägne och vdi wårt nampn skall fordra, äskie, och begäre aff alle wåre Fougter, Befalningzmenn, Frälsesmenn, Prestmenn, Borgere och alle andre andelige och wärdzlige, som vdi Schare sticht byggie och boo, och besittiendes äre, heller i förbe:te Tu åhr någenn befalning eller vpbörd ther sammestädz hafft haffue, anten i guld, sölffuer, peninger, eller andre partzeler, och them in vdi wår Kong:e ränte Cammer på Stocholm eller andre wåre Befalningzmenn ther sammestädz leffreret haffue, wisse collatzionerede och offuersedde Copier eller affskriffter aff alle slijke recognitioner eller Quittencier, som the i för:ne tesse Thu årenn, aff wår Kong:e räntecammer och räkningeCammer fått haffue, Huicke quittencie Copier för:ne wåre gode menn nu med thet förste förskriffue och församble skole, Förendes them oss i en hoop hijt tilhonde. Huarföre biude och befale wij the gode menn aff Ridderskapet och Adelenn, Sammelunde wåre Fougter, Befalningzmenn, Prestmenn, och alle andre andelige eller wärdzlige, som någre partzeler i guld, sölff, peninger, eller andre partzeler in i wår kong:e RänteCammer, eller andre wåre Befalningzmenn på Stocholms Slott, som the för:ne tu årsz rekenskap aff för:ne Biskopzstichter tillyder leffrerett haffue, att the flijtligen och rätteligen late affcopiere samme theris Quittencier, för för:ne Tu år, Offuerantwordendes them för:ne wåre gode menn vtann alt skottzmål, hielpereede, eller insage, them the och sedenn hosz sielffue Quittencierne änn ene gonge offuerläsze, collatzionere och ransake skall, och seden offuerantuarde huar och en sine Quittencier igenn, och alleneste beholle och före oss tilhonde the rätte och wisse Copier etc. Ter huar och en sich effter rätte will. Datum vt supra.

Gripsholm den 19 November.

Till Germund Svensson (Somme), ståthållare på Kalmar, om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 350 v.

Till Germund Swenson K. Ma:ttz eigit och nådige betänkende hure Hans Ma:tt achter sich företage emot tette Rijkes fijender, the ther alt ont ter emot och K. Ma:tt stämple, Szå att her icke mykit främende Krigzfolk holles motte etc. Datum Gripzholm. 19.

Wår gunst tilförende etc. Effter thet, Germund, wij vtaff monge och åtskillelige förefallende lägligheter och thetta swinde wärdzens löp, som (ty wärr) på färde är, granneligen förnimme och offueruäge kunne, att wij och thetta Rijke haffue monge hädzske Fijender, som tess förderff, skade, och vndergong mykitt efftertränchte, och gärne szåge, Szå att wij hernest huarcken kunne haffwe att slåå någenn synnerlig lijt anthen till Danske eller Tydzske, icke heller för monge orsaker skuld, som thu wäl sielff weest och hörtt haffuer, will oss her effter lägligit wara, att vnderholde så mykitt fremende krigzfolk, som wij till thenne tijd giortt haffue, Tesligeste förnimmer mann och wäl, att ther i Småland och Blekingen äre ännu nu monge arge Förrädere, huicke fast snarerne till alt thet ontt är, ännu till någett annet benägne äre, och sich förföre lathe, Derföre haffue wij så betenckt saken (på thet wij måge förueete oss med någen krigzmacht her inrijkes, ee hure alle lägligheter sich tilldrage kunne), att ui vdi alle rijkesens Landzänder wele lathe tage vdi wår eed och tieniste the meste och dugeligste karler, som wij offuerkomme kunne, Må thu förthenskuld med flere wåre Befalningzmenn i Småland, och så på edre sijde täncke ther till, winläggiendes eder, att skaffe oss vdi tienisten alle the

dugligste karler, som i offuerkomme kunne, både giffte och ogiffte, och synnerligen the, som wele så gärne pärlemente och bliffue Hoffmenn, The ogiffte må i lathe giffue till en marck, twå eller tre på honden, och skynde them seden vp till oss, Effter the tiene doch icke till Bönder, szå kan mann och lathe läre them her vpe, huad äre och redeligheet haffuer in att bäre. Te andre aff sådane sälskap, som giffte äre, måge wäl bliffue ther hemme hosz theris hustrur och barnn, brukendes theris åker och ängg, Doch så, att the tesligeste anames i tienisten, och göre theris eed, Szå må i och wäl giffue them till en march, tuå eller tre på honden, Szå att wij motte ware wisse, vdi huartt härede vdi Småland till ett eller tuhundrede dugelige karler, effter som häredet är stortt till, och med gode wärier, Så hade mann iu thenn fördeel ther vtaff, att wij hade her samme sälskap på wåre sijde, huar någen skalkehop ther nidre wille åther begynne någett obestond, eller andre vtrijkes, som nogk prachtizeres och truges, både aff Hertugen aff Meckeleborg, thenn Oloff i Grellesta, som i Strålesund ligger och siuder, Szå och flere wåre affuekne förrädere och andre wåre Fijender, att the wele skaffe oss en ny Dacke påå halszenn igenn, som annerlunde regere skall, Szå gåffues och icke the andre som ilde wille och ther hoosz them boo, såå stortt tilfälle, att bruke theris förrädere stycker, Derföre biude wij tich, att thu vpå tine sijde, såå witt Calmarne län sich förstrecker, täncker ther alffuarligen till, Förmanendes och såå alle the andre att huar i sin städ sådantt bestyre wele, Och tesförutan på alle saker och lägenheter god acht och tilsyn haffue, som ingen ringe macht vpå ligger. Vij förnime och wäl, att wåre granner the Lybske, och the andre Städerne äre oss icke heller mykitt gode, effther the vppeholle och förstercke wåre Fijender, som nu med then Jacob Dann, Oloff Brömps, Biskop Mons, och flere slijke skedt är.

Vm Lasse Schriffwere.

Wij förnimme och, att thenn Lasse Schriffwere, som är Ridfougte ther i länett, duger platt inthet, Och när han haffuer huffuedet fult med ööl, dåå weet han platt inthet, Derföre syntes oss rååd ware, att thu skickede en annen ridfougte i hans stadt, som någett förstond hade, och wiste att handle effter skälighet med allmogen.

Om Walden och Slottzens bygning.

Tu wilt och szåå, effter som thu i tin skriffuelse berörer, lathe skaffe förråd till thenn wald och annen bygning till Slottzens behoff, Szå att mann med tijden kunde haffue förhänder, yttermere att befeste samme Slott.

Wij höre och, att ett heelt sälskap aff thenn Tiuffuehop som ther i Småland i thett vproor myken skalkhet bedriffuitt haffue, äre kompne inn i Blekingen, Ter haffue the god säkerhet, frid, och stortt försuar, aff Wärner Pasberg, och flere aff the Danske, och haffue the Blekingzfarer förbundet sich vpå Jörenn Jönsonn och hans tienere, att vm någen aff them, eller andre wåre tienere, komme tijt offuer gränttzen, i then acht, att the wele gripe eller niderlägge någen aff samme förrädere hoop, då haffue the ändeligen skicket sich vpå att läggie them nid, Szå synes oss sådantt är en sielsind nåborskap, och emot all bundzartt, Derföre är på tijden, att mann seer sich wäl före, och förstercker sich thet ytterste och beste mann kann.

Om ten stall i Calmarne vpsätties skall.

Tu berörer i titt breff, Germund, vm thett gamble stall, ther wid Slottet, att thet platt förderffuett är, etc. Szå kunne wij lijde, att thu lather vpsättie ett god[t] stall, Doch icke på then stad thett nu står, Effter oss syntes rådeligere, att på then stad bliffuer vpsatt ett gott stycke wall, som thu tilförende wårt sinne och meening ther vm wäl förnummet

haffuer, Menn stallet syntes oss lijkere ware, att thet vpsattes, (. som tin meening är .) på then slätte plattz in mot Clöstrett, doch longz vt med Stadzmuren, Szå att thenn ene wäggen aff Stallet bliffuer Stadzmuren, och alle Hesterne wände sich vt mott dagenn, och bakenn mot Stadzmuren, Motte och betenckes, att wärnen på Stadzmuren bliffuer frij, och må thu lathe hugget vp aff timber och icke murett emellen stondewerckett, Effter wij kunne änn nu icke wethe, huad bestond thet will haffue på thenn städt.

Vm ängelsk Fåår.

Tu skriffuer och, att thu kantt inge ängelske Fåår bekomme i Danmarck, Szå kunne wij täncke, the vnne oss icke mykitt thet någett duger, Må thu förthenskuld täncke till, att försöket i Tysland och annerstädz, huar the ståå till fongz.

Om Ströming han begärer.

Tu begärer och så, att wij wele lathe förskaffe tich iffrå Stägeborg tuå eller tre lester Ströming, Szå kunne wij ingen swar ther vppå giffue, effter wij icke wethe, huad förråd ther kann mer ware till fisk, änn hosz tich. Szå må thu och wethe, attui icke kunne så bespijse tijt nid med Fisk eller annet, med minne thu skicker peninger hijt vp, ther thet kann köpes före. Ter rätte tich effter etc.

Hure köpett ställes skall på warerne.

Aär och szå wår willie, Germund, att thu handler med the Calmarne borgere, Szå att the wele och på allehonde warer, som Almogen behöffuer, giffue thet samme köp, som the kunne fåå i Rottneby, och flere the Danske Städer, på thet mann kunde wänie almogen att köpslaga i wåre ägne Städer, och icke altt huad her i Rijkitt faller före in till the Danske Köpstäder, som mykitt skedt är,

Rijkit till ingen ringe skade och försuagelsze. Och förnimme wij att Jörenn Jönson haffuer handlett med allmogen i sin befallning vm samme sak, som thu aff thenne inneluchte zedell aff hans breff förnimmendes warder, Måå thu och så på tine sijde handle ther alffuarligen och wijdere vm med the Calmerne borgere, att thet så skee motte.

Om thet förbund te Blekingzfarer emot Jören Jönson giort haffue.

Wij skicke tich och så en affskrifft aff samme Jörenn Jönsons breff, Terutaff warder thu förnimmendes hure the Blekingzfarer haffue förbundet sich vpå honom, Ter må tu rätte tich effter, och wete att tage tich till ware före, Haffwendes tine saker i god acht och tilsyn, som stor macht vpå ligger. Datum

Gripsholm den 20 November.

Till hr Peder Karoli i Linköping, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 353 v.

Swar till her Peder Karoli, om then Lasse Eleffson, och thett smör han K. Ma:tt skyllig är etc. Datum Gripzholm. 20 Nouembris.

Wår gunst etc. Som j skriffwe, Petre Karoli, att Lasse Eleffsonn bleff död j Lybke, och effter honom stoor gäld, Begärendes förthenskuld få wethe wår wilie, vm betalningen för thet Smör han effter wår befalning aff eder anamett haffuer etc. Szå kunne wij icke annett seije ther till, vtan j måge winlägge eder, att förskaffe oss wår betalning, för så mykitt smör han förde vt med sich, för änn then deel ther effter honom bliffuitt är, aff andre hans skyldenärer förryckt bliffuer. Wij haffue och skriffuit Niels Eskilson wår Fougte i Wastene ther vm till, att att han skall wara eder behielpelig i then motte, Och thet

annet aff samme Smör, som her hemme tilstädes leget haffuer, må j wäl aname igenn, och föryttred oss till gode, ther i best kunne fåå lijke och skääl etc.

Om kyrketijenden och mantalet i Småland etc.

Ternest som i beröre vm kyrcketijenden i Småland, Begärendes wethe wår willie, vm han skall sällies för peninger lijke som Biskopzdeelenn, Tesligeste vm mantalett j thette nestkommende åhr ther i Småland, som i all anner stickt skeer, beskriffwendes, huickitt några häreder ther emot gränttzen wäl skall bittertt warda vndergåå etc. Her vpå wethe wi icke fulleligen, huad wij swara skole, vtann först och frempst, att i och flere täncke till, så att handle och bestyre wåre saker och ärender, att ther icke någett buller eller rumor aff kommer, eehure vm alt annet gåår, Och förståå wij icke fulleligen, hure i meene sakenn, Effter i så ringe beskeed ther vm skaffe, Må j änn nu med wijdere grund förständige oss samme sak, szå kunne wij och giffue eder annett beskeed. Menn thet synes oss iu ingen skade kunne göre, att granneligen beskaffet bliffue motte, mykitt och huad, som huar och een förer in i Kyrckeherbergitt, Haffuer Allmogen ther vdinnen besuering, då wethe wij icke, huad wij ther vm seije skole, Menn dett i achte med wår Ordinario M. Clawes drage tijt nid i Småland, thet kunne wij wäl lijde, Giffue gud att j samfelt wille och så flijtligenn winläggie eder på wårt och Rijkesens beste, både j the andelige och wärdzlige saker, och skaffe oss en wäluillig och trogenn Allmoge, ther i framdrage, som oss och intit tuiler j iu görendes warde, då giorde i oss en synnerlig och behaglig tieniste, thenn och så vdi all gunst och nåde skalt betenckt bliffue. Gud befalendes. Datum

Stockholm den 21 November.

Till fogden Niels Eskilsson i Hofs län, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 354.

Swar till Niels Eskelson vm thet Smör som han aff Schenningz och alffwastra Closters Landboer vpburit haffwer etc. Datum Stocholm. 21. [Nouembris]

Wår gunst etc. Wij haffue, Niels, tin skriffuelse vnfongit [i] huicke tu aff oss begärendes är wethe, hure thu med thet Smör handle skalt, som thu aff Scheninge och Alffuastre Closters landboer vdi befalning och vpboritt haffuer etc. Så wete wij icke, huad wij ther till suare kunne eller wele, effter thu så försumeligenn oss ther vm förseent tilkenne giffuer. Tu weest wäl sielff, att sådant vm Michelmesse, eller tilförende förhandles och skickes skulle, och icke nu på thenne tijd när slijkt godz tileffuentyrs wanwyrdt achtet warder, Terföre må thu ware förtänckt vdi, att vm oss någen skade på samme wårt Smör widerfars, anten att thet förderffues, eller att thenne partzeel något återslaag skeer, anners än som tunnen her i Stocholm, nempligen 22 march ortuger thenne Sommer och höost gullitt haffuer, att thu oss till sådane skade sware skalt. Ter rätte tich effter.

Att Bönderne i Småland måge löse Landgilles smöret.

Om the Bönder j Småland, huicke begärendes äre, att lösze theris landgilles smör för Tolff öre pundet, Szå wåre wij tillfridz, att szåå skedde, om the elliest förståå och wederkenne kunne, att them vdi thenn motte någenn remission och effterlatelsze widerfors, Menn om mann än fast them sådantt effterlater, murre the lickuell, att thett

them för högtt satt bliffuer, Szätter mann thet och så, som thet gåår och gälder, tå lathe the änn mykitt wärre. Förthenskuld synes oss best och rådeligest ware, att mann lather them vtgöre thenn deel them bör vdi slike parttzeler som the pläge. Szå kunne the iu icke med någen skääl knorre, att wij them fördyrt eller förlätt satt haffue.

Om affradet etc.

Tesligeste må och så med thet affred handlet bliffue, som the Ösgöte Landboer skyllige äre vt att göre, alleeneste, att wij gärne såge, att thu finner rååd till, att halffdeelen aff affradet må mälted bliffue j gott malt, och thenn annen halffpart i kornn infört, ther med mann fram i Whår, när åkrenn szååsz skall, the fattige som nottorfftige äre, någenn vndsettning göre kunne.

Tu wilt och ware förtenckt vm gode huusz, ther sådane spannemåle kann oförderffued på någenn tijd vdi liggiendes bliffue, till tess tu ytterligere wår befalning förnimmendes warder, huru med samme spannemåle handles skall. Ter rätte tich effter. Datum

Stockholm den 22 November.

Till ståthållaren på Kalmar, Germund Svensson (Somme), om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 355.

Swar till Germund Swenson om ten handell han med the Tu häreder på Ööland hafft haffuer belangendes soningen, som the K. Ma:tt vtgöre skole etc. Datum Stocholm. 22 No:[uembris]

Wår gunst tilförende etc. Wij haffue förnummit aff tin skriffuelse, hurelunde thu haffuer handlet och warid offuer eensz med the Tu häreder ther vpå Öland, om thenn sooning, som the oss giffue skole, Och haffuer så

giortt Compacht med them, att Fem Bönder skole ware vm en Oxe etc. Så effter the föge haffue warid i spelet med the andre, eller bedriffuitt någen stoor skalkheet kunne wij wäl lijde, att mann förthenskuld midler med them och förskooner them framför thet andre partij, som stor skuld hafft haffue, och mere wollendes warid till ett slijgt vpror och obestondt, Menn wij såge gärne, ee hure thu midlede, att wij finge och wethe, huart Schatten, Sakören, och någett annet mere, som vpborit är, ther aff Öland, och hure ther med handledes, effter thu skriffuer oss inthet beskeed ther vm, huad eller hure mykit thu anamet haffuer, Så är oss thet sielsindt, att thu och alt samens beholler ther på Slottet, och sluker thet alt samens inn, lijkerwiss som thet fölle vdi en brunn ther inthet bottnede, och ingen rekenskap fåå wij heller aff thenn Peder Schriffuere, wåre gott, att han wille ene reese täncke ther till, och lathe kommen fram. Sammelunde, som wij förnummitt haffue, holler thu ther ganske föge folk påå Slottet, effter som ther behöffues, lickuel när the skole lönes, skicker du them alle åt Stocholm, ther skole the alle betales, Så kunne wij icke rätt besinne, hure thu handler i tesse saker, Wåre gott, att thu wille fåå tich ett annet sätt her medt etc.

Om tidender.

Till thet andre som thu och skriffuer, att thu för någre förledne weker sedenn haffuer vtskicket tin hemmelig bud, till att förkunskape vm alle lägligheter, och hure ther tilstår, både med en och annen, och skole icke änn nu ware igen kompne, med monge andre flygende tijdender, som thu berörer j samme skriffwelse, både vm thenn härredag, som i Lantho Holsten angåå skall, Sammelunde vm thenn gamble Konung Christierns handel och förlossning, som nu wid pass skulle ware vdi wercket, Så må man wäl tage ther aff huad mann will, Men effter wij

höre mächte sielsinde och swinde prachticker ware förhonden, Tycker oss inthet oråd ware, att man haffuer all ting vdi achtung, och szeer sich wäl före på alle sijder, Effter wij wäl wethe, att the meene oss icke mykitt gott ther med etc.

Szå vm huad annet thu berörer i tin skriffuelse, både vm the breff, som wij lothe skriffue till Jören Normandz Broder i Strålsund, Sammelunde vm thenn bååt, som tijt offuer med en god trogenn karll förskickes skulle, Szee wij gärne, att thet kunne på thet alder skickeligste, och vtan all försumelse bestyres, såsom thu wäl täncke kantt, att oss ingen ringe macht vpå ligger, Giffuendes oss seden städze tilkenne, huad thu får för suar och beskeed igen, både aff en och annen, som thu i forkundskapzwijse vtskicket haffuer.

Stockholm den 23 November.

Till Erik Jönsson (Rosenstråle på Tuna?) om Jöns Verkmästares anhang.

Riks-Registr. 1544, fol. 356.

Till Erich Jönson swar om then Jöns Werkmesteres roote, som föllie Peder Fux och Christiern Iffwerson etc. Datum Stocholm. 23 Nouembris. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Som thu skriffteligen begärer wethe wår wilie, om thenn Jöns Werckmesteres roothe, som änn nu Peder Fux och Christiern Iffuerson effterfölge, huad heller the hijt vpskickes skole, eller bliffue ther nidre etc. Szå effter oss fast tuijler, att the bliffue något länge nyttige ther nidre, och wij them annerstädz förnöden haffue att bruke, att thu med flijt och lämpe förskaffer, att the oförsumeligen motte hijt vp komme, J thenn motten thu tin rååd med för:ne Peder Fux och Christiernn haffue wilt, På

thet the icke någen anner meening ther aff förståå skole, vtan så, att the sich sielffue godwillige hijt vp giffue, och att them icke heller någen fara eller förskräckelse ingiffuin bliffuer, Szå frampt man icke skall något förmode sich nijt eller buller aff them, Herutinnen thu och the andre för:ne wåre Fougter måge wete eder att skicke, som sakenn kräffuer, att wij icke vpå nytt något buller med them haffue skole. Datum

(Stockholm) den 23 November.

Till hr Gustaf Olsson, om solden till de tyske knektarne, om deras mönstring, m. m.

Efter en samtidig afskrift i en copiebok i kongl. Riks-Archivet.

Till Her Gustaff, Att han handler medh the Tysche Knechter thett the wille gifue sigh till fridz medh sådanne besoldning som Andra Knechter både Tysche och Swenske bekomme. Latius in Concepto. Datum then 23 Nouembris 1544.

Wår synnerligh Gunst och nådige willie tilförende. Wij gifue eder tilkenne Käre her Gustaff. Att wij hafwe låtidt förhandle med alle wåre Knechter, Tysche och Swenske som her vppe i Landet liggie vpå en ringere besoldning, Ähn the her till dags hafft hafwa, som i wäll sielffwe tenkie kunde, Att thett är osz icke drägeligitt eller mögeligit vthi thesze fridelige tider, Att holle them i sådanna swår besoldning, som the her till hafwe holdne waritt. Så schicke wij nu titt nidh till eder tesze wåre tienere, Nils Rynning Maurittz Olson och Hans flecke[n-steen?] medh then summe Penninger Nämbligen 8000 march ortiger till samme fännicke Knechters betalning ther i Westergöthland liggie. Hwarföre är wår willie och begären, Att i sampt för:de wåre tienere wele fliteligen handle medh för:ne fänicke Knechter, att i kunne komma them i lige

sådanna besoldning, som medt thesze andre wåre Knechter, både Tyske och Swenske alrede förhandlett är, synnerligen till thesz man them widere behöffuer att bruke, och sende wij eder innelucht ett Register på besoldning her vppe medh Knechterne handlett ähr. Ther i eder effter rätte kunne. Så ähr wår willie och begären, att i wille wara vthöffuer medh för:te wåre tienere, hielpendes till att Munstre och betala för:ne fännicke Knechter, vppå såå monge Måneder, som wij them skyllige ähre. Och iv så lagatt atte stelle Borgerne ther the legatt hafwe til frijdz. Så att icke någon Klagemål kommer them öffuer, Och hafue för:ne wåre tienere fåått här widere wnderwisning, huru medh för:ne Knechter handles skall. Så att man motte komma them vdij ringere besoldning i then motten i all möeligitt flitt förwenda wele. Eder Gudh befallandes. Datum then 23 aff Stocholm Nouemb. Åhr 1544.

Zedell.

Och effter tedh Käre här Gustaff att Petter van der Hanober är aff landett dragen, och ingen höffuitzman för samme fänicke nu för hender, Så är osz vnderwist, att then Jachim vt der march, som nu fendrich ähr, hafuer altid waritt willigh på wårtt bäste, och schall eliest wara een godh Karl, Så och på thet han thesz ytherligere schall winleggie sigh på wårtt bäste, att hielpe till att komma Knechterne vnder en ringere besoldning, Derföre må i wäll handle medh honom i then saak, Att hwar the sigh i then motten troligen och godwilleligen will bruka låta, Då må i wäll tillseija honom thett hoffmansdömet, och settie en annen fendrich i hans Stadh, then i tenkie kunnen osz wäll nyttigh och trogen wara. Datum vt supra.

Stockholm den 24 November.

Till Peder Fux och Christiern Ifvarsson, om uppsändande af Jöns Verkmästares anhang.

Riks-Registr. 1544, fol. 357 v.

Till Peder Fux och Christiernn Iffwerson, att the skicke then Jöns Werkmesteres roote, som them tiene, hijt vpp med hwad lämpe the kunne etc. Datum Stocholm. 24 Nouembris. Anno etc 44.

Stockholm den 24 November.

Förläningsbref för riksrådet, hr Knut Andersson (Lillie), på Fiskeboda gård i Juleta s:n, Södermanland.

Efter originalet i Stierneldska samlingen, tryckt i Skandinaviska samfundets handl. 17: 225.

Wij Gustaff medt Gudtz nåde, Swerigis Götis och Whendis etc. Konung. Göre witterligit ath wii aff wår synnerlige gunst och nåde, Szå och för wälvillig tro tienst, som thenne oss Elskelige tro Mann och Rådt, Herr Knut Andersson tijl Öknöö, oss och wårt Rijge Swerige her tijl dagz giordt och bewist haffuer och änn yttermere her efter giöre och bewijse må och schal, haffue vnt och förlänt, Och nw her medt vnne och förläne honum på tw eller trij årr tijl görendis, enn wår och Cronones gårdt, benempdt fijskieboda, Liggiendis j Jwleta Socken på Östrerekerne, medt al then renthe som ther årligen affgå pleger etc. Hwilket wii giffwe wåre fougter oc embetzmän tijlkenne, ath the vdi ingen motte göre för:ne Her Knwt her emott noget hijnder platz eller förfångh, Ther the måge wette seg effter rette etc. Datum aff wårt Kongelige Slott Stockholm 24 Nowembris Anno etc. 1544.

Under wårt Kongelige Secret.

(Sigill.)

Stockholm den 24 November.

Till Sten Eriksson, att han, jemte Göran Norman och Valentin von Lüttich skall förhöra de från hertig Otto af Lüneburg och grefven af Hoya ankomna sändebuden, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 356 v.

Til Steen Erikson att han sampt Norman och Valentin förhörer the Sendebud som iffrå Hertig Otte aff Luneborg och Greffwen vhon der Höije kompne äre etc. Datum vt supra.

Wår synnerlige gunst tilförende etc. Effter wij förnummit haffue, Steen, att ther främende Sendebud kompne äre, såsom iffrå Hertig Otte aff Luneborg och Greffue vhon der Höije etc. Szå må thu sampt Jörenn Normann och Valentin samme Sendebud förhöre, och vm the ingenn synnerlig wärff och ärende haffue, huicke the oss vdi egenn persoen ändeligen tilkenne giffue wele, Szå westu och the andre och såå wäl att skicke eder i sakenn. Szå är och wår wilie, att thu med her Erich Fleming och tesse andre för:ne wilt ware vtöffuer och förhöre Jochim Horns rekenskap, Tesligeste werdere the warer, som Rasmus Personn hijt vtoffuer med sich förtt haffuer.

J wele och så samfälleligen berådslåå för änn j skillies åått, hure wåre vnge Liffzärffherskaffter skole med tijden j thenn beste motte försedde och förordnede bliffue, som tilförende titt och offte handlett och talet är. Sammelunde vm thenn almennelige hielpeskatt, som beleffued är aff meenige Rijkesens rååd, nu i thenne höst vtgöres skall, att ther vm motte och såå handles och besluttes, hure han best och lämpeligest vpå lägges skall, Szå att icke ther igenom någett buller eller obestond åther igenn vpweckt bliffuer. Datum

Stockholm den 26 November.

Till en fogde Nils, om ett nyfunnet malmberg vid Undenäs, m. fl. olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 357.

Till Nils vm Vndenesberg, som han nu later holle vppå, och meener ther wara godt liknelse till malm etc. Datum Stocholm. 26 Nouembris. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Som thu giffuer tilkenne, vm Vndenesberg, meenendes, att ther skall ware god lijknelsze till malm, och lather förthenskuld flux holle ther vpå, Williendes med thet snareste lathe oss förståå, huad mann skall haffue att förmode sich aff samme Vndenäs bergzbrukning etc. Szå förundrer oss, hwij thu icke skreff ther hosz, huad för malm ther finnes, anten jern, koper, eller sölffmalm, Aär förthenskuld wår willie, att thu änn nu giffuer oss tilkenne, hure thet haffuer sich med samme bergzbrukning. Wij kunne föge lathe läggie ther till, eller wände ther någen bekostning vpå, för änn wij bekomme en annen beskeed och vnderwijsning. Doch kunne wij lijde, att thu anamer något lijtitt aff thenn fodring thu skriffuer vm, till för:ne brukningz förfordring, Effter wij wäl täncke kunne, att ther kann änn nu såå föge bekostning vpå gåå.

Om the Sågeqwarner han skriffwer etc.

Thu berörer och vm thenn nye Szågequarnn, som thu haffuer vpsättie latid, att hon skall effter wår wilie snart bliffue tilreede giord. Tesligeste vm thenn gamble Szågequarn, att hon är wid macht, Szå behager oss thet wäl, Och är wår willie, att thu flijtligenn lägger tich winn om, nu i winter, att latha komme thet meste timber fram,

som thu kantt, szåå att ther wåre nog att szåge thenn heele Sommer igenom, elliest haffue wij föge gagn ther aff. Tette ingelunde försumendes.

Om skatten Bönderne beswäre sich etc.

Tu skriffuer och, att Schattebönderne beswäre sich, att the j otijd skulle altid vtföre wår skatt. Szå wethe wij ingen rätt beskeed, hure thet haffuer sich med samme theris skatt, icke heller huad thet är, eller huad tijd the förenn vt, Och är thet oss fast emot, att the vdi otijd eller oföre thenn vtfört haffue. Motte och wäl thenn gode mann, som för tich befalning hade, annerlunde bestält ther vm, Szå mottu framdelis giffwe oss wijdere beskeed, hure ther vm fatt är, Menn huar szåå skee kann, att Bönderne thenn samme skatt, nu meden förett wåre, ått Wastene före wilde, då szåge wij thet helst, Effter wij achte nu i Sommer haffue ther en swår bygning förhänder, Och förmode att the iu haffue szå när förenn ther twert offuer Wäther in till Wastena, som hijt vp öfwer Tiwägenn åt Örebroo eller Arboga, Ter vm thu med Almogen handle wilt. Och synes oss såå lijkest ware att skattenn bliffuer först förd nid till stranden, och lagd i gode huusz, tlll tess Wäter så starck befrusenn bliffuer, att mann vtann fara kunde förenn med Släder vtöffuer, Eller och vm thet icke skee kunde, att han då låge ther in till wårenn, att man kunde då lathe hämpten vtöffuer med Schutor och gode båther, Her vm thu med almogen på thet flijtigste handle wilt, påå thet wij iu ändeligen kunde fåå skatten åt Wastena, Kunde thu och fåå rååd till, att lathe mälte hälfftene aff thenn kornnskatt ther faller, då såge wij thet gärne. Tesligeste vm ther någen rog faller, att thenn vdi miöl malenn bliffuer, och komme så tilsammens till för:ne Wastene. Och må thu lathe en förstondig och trogenn karll fölge med, som bliffuer hosz skatten, och holler ther register och rekenskap vtöffuer,

till tess thu ytterligere får wethe wår willie, huem samme skatt i Wastene vpbäre skall, Tu må och haffue titt bud vtöffuer till Wastena, och late skaffe tich god husz, ther skatten vdi kann ligge förwaredt.

Om then wagnwäg offwer Tiwäden.

Dett thu haffuer handlet med almogen vm thenn wagnwäg vtöffuer Tiwägenn, är oss icke obehageligit, Kunne och lijde, att thet bliffuer bestondendes till i Wåhr eller Sommer. Kunne the och nu i Winter, meden förett wåre, skaffe sich tilfong, och huad ther tilhörer, dess snarerne ginge arbetet fram i Sommer.

Om fodringen etc.

Thu begärer och wete wår willie, vm the Tre Sockners fodring, som ther i häredet allenest ogäste äre, nempligen Vndene, Anne sockn och Torszöön, vm wij wele vnne them lösze samme fodring för peninger etc. Ter kunne wij änn nu inthet swara till, må thu förthenskuld så lathe beståât, och framdelis emot helge Tre Konunge tijd yttermere lathe förfordre samme ärende hosz oss, så skall thu wethe wår willie ther vm. Ter rätte tich effter.

Tenn prebende thu begärer, kunne wij icke suare tich till påå thenne tijd, Menn framdelis när thu kommer sielff till taels med oss, Och wij förnimme, att thu tich troligen och flitligen på wårt gagn och beste holler och skicker, wele wij då vdi gunst och nåder betäncke titt beste etc. Datum

Stockholm den 27 November.

Till hr Göstaf Olsson, om freden mellan kejsaren och Frankrike, m. m., m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 340 v.

Swar till her Göstaff vppå the tidender han skriffuer om ten frid emellen Keijseren och Kongen i Frankerijke, som Franttz Trebou berätted haffuer etc. Datum Stocholm. 27 Nouembris. 44.

Wår synnerlige gunst etc. Wij haffue fått tuenne eders skriffuelser, her Göstaff, medt the tidender och lägenheter som i nu i tesse förlidne tijder förfaritt haffue, och synnerligenn thet som Franttz Trebo nu tilkenne giffuit haffuer, om thenn förlijkning emellen Keij:e Ma:tt och Kongen i Franckerijke etc. Szå är wår wilie och begärenn, att om samme Trebo i någenn wijdere grund och beskeedt vm samme handell, ännn i nu skriffue, förnummitt hade, att han eller j giffue oss thet oförsumeligen tilkenne, Wij wilde och gärne wete, huadt marcknet samme Trebo med sitt Timber ther vte giortt haffuer, och huadt han hijt in i Rikit igenn förde, Tet i oss oförsumeligen wele förständige late.

Om Lasse Schriffuere och te peninger han skall leffrere etc.

I late och förståå, att thenn Lasse Schriffuere haffuer föruänt wårtt Smör i peninger, och skulle alreede warid på wägen hijt vp med peningerne och sin rekenskap, huar han icke vdi thenn siukdom fallet hade etc. Må i så snart han någett till pass bliffuer, skynde honom hijt vp til oss. I wele och giffue honom en, tuå, eller tre gode och trogne karler till, som honom med peningerne fölie hijt vp och kunne hosz honom haffue acht och tilsyn, [att] icke någen skalkhet skee motte, som macht vppå ligger.

Om tett malt för theris fodring, som almogen etc. bör vtgöre.

J late och förståå, att allmogenn ther i Elffzborgz län icke wele vtgöre malt för theris fodring, som them med rätte bör, och seduane waridt haffuer, Effter j haffue nu j någer åhr latidt en partt aff them löse samme fodring för peninger etc. Så wete wij icke fulleligen, huad wij ther till suare skole annet, änn att j nu måge handle med them, att the vtgiffue thenn deel i malt, som them bör, och aff ålder seduane waridt haffuer, Och försee oss, the kunne iu icke medt någen skääl drage sich ther iffrå, Och synnerligen nu meden the haffue fått god bärning aff åkeren, Menn vm eder meening så är, att i wele haffue samme fodringz restantier för alle tesse förlupne Tu, Trij eller Fyre åhr vt i malt, Dett wete wij icke, om the drage kunne. Aäre the eder och några restantier skyllige, kunne i då wäl effter ämpnen och lägenheten late kräffie them vt i malt aff them, som förmögne äre, och malt vtgöre kunne, och aff the andre fattige tage mögelige peninger. Wijdere kunne wij icke råde eder i sakenn.

Om ten lägenhet wid Wasenda till ett Slott etc.

I late och förståå, att i sampt Suante och Byggiemesteren haffue waridt widt Wasenda, och besichted thenn plattz widt Edhet, och att ther godt lägenhet och tilfälle till ett fast Slott och Stadt ware skall etc. Och effter j haffue latidt figurere samme lägenhet på papiir, Må j nu till Jule haffue både samme skampelun så och byggiemesteren hijt vp med eder, Szå kunne wij yttermere handle och tale med eder och honom, både vm samme lägenhet, och Lödze stadz befästning etc.

Om thett Concept till Stadholleren i Schottland.

I sände och i sidzst ett Concept, hure i haffue skriffuitt thenn Stadtholdere vdi Schottlandt till, vm thett Schipp

och godz, som the Schottzske vtliggiere iffrå wåre vndersåter vptagett haffue, Szå synes oss, att samme breff icke haffuer aldelis så stält waridt, som thett sich borde, Förty edert argument slutter mest ther vppå, att i wele wete, vm sådane Schipp och godtz med hans befalning eller wilie tagett bleff, Och haffue ther hosz platt intitt rört eller fordrett på någenn restitution eller betalning för wåre Vndersåters lidne skade, Och thet som taget bleff, som meste machtenn påligger, dett är lijke mykitt, huadt heller thett medt hans befalning skedt är, eller eij. Menn betalningen och skaden ligger meste machtenn vppå etc.

Om Schipzwräkling etc.

I beröre och, att thenn Schipzwräkling skall best gälde j Engelandt, och ingenn wijdere beskeed ther hosz etc. Säge wij gärne, att när j om thetta och annet slijkt mere skriffue late, att j då med wijdere vmbständer sådant wele vttryckelige sättie late, och icke så slätt skriffue om sakenn, ther man ingen rättelse aff haffue kann, Szå må j änn nu framdelis giffue oss wijdere tilkenne, hure the köpes ther, j huicke Städer, och huadt Schippundet ther gälder, eller hure the sälies. Datum

Stockholm den 27 November.

Till Larens Larsson, om en qvarnbygnad i Upsala.

Riks-Registr. 1544, fol. 342.

Till Larens Larson att han later göre taak påå then Qwarn vdi Vpsala etc. Datum Stocholm. 27 Nouembris. 44.

Wår gunst etc. Aär wår wilie, att thu täncker till med flijt, och förskaffer, att thenn Quernen ther j Vpszale motte fåå ett gott taak vppå sich, och elliest förskaffe

ther til allehonde wärcke, både timber, bräder, och andre nottorffter, Szå att alle Quernerne med thet förste motte komme till reede. Oss syntes icke heller vrådeligit ware, att thu sätter ther en godt Mölnere till, som anamer Quernen, på wåre eegne wägne vdi antuordning, och gör oss tull för all thenn tull, ther faller hele året omkring, och leffuererer honom in på gården, Och huar thet så skedde, tuiler oss intitt, att samme tull skall holle wår gård en stor deel vppe med öol och brödt, och med tiden löne thenn vmkost och arbete igenn, som ther vppå kostett bliffuer. Szå haffue wij och handlet med thenne M. Mattz, att han skall ware ther hosz och hielpe till, att samme Quern skall bliffue skickeligen med profijt vpbygd, både med tak och huadt inne vdi husett till Quernerne behöffues will. Szå mottu ware förtänckt, att late komme ther till, huadt han till samme bygning på holle skall.

Om ten Sågequarn wid Vpsala bygges skall.

Tesligeste haffue wij befalett för:ne M. Mattz, att han skall ransake och besee, huar som best lägligit wåre till att byggie en Sågequarn, anten ther i Vpsale ström, eller widt Geszewadt, ther när widt hondenn, Szå mottu och sielff ware ther hosz, och besee allestädz, huar best lägligit wåre till en slijk Szågequarn, och late nu framdelis i Winter förskaffe och köre ther till en hop timber ther Szågequarnen med vpbyggies skall, Szå och Szågestocker, eehuad råd eller lämper ther till vtan buller eller owilie bliffue kan. Datum

(Stockholm den 27 November).

*Till en onämnd, om hans räkenskap, och om ett skrin, innehållande bref, funnet i Jönköpings kloster.**)

Riks-Registr. 1544, fol. 343.

Wår gunst etc. Som thu skriffuer och giffuer tilkenne tin förfall, att thu icke så snart kann komme hijt vpp medt tin rekenskap, Szå haffue wij latidt oss med samme tin vrsecht till thenne tijd benöge, Doch effter wij innen thenn nestkommende Jule wele endeligen haffue tin rekenskap i wår Cammer förhörd och besluten, må thu beställe tine saker och ärender med thet alder snareste och oförsumeligen giffue tich hijt vp medt tin rekenskap, Såå att thu äst her alder seneste Otte eller Fiorton dager för iule, Wetendes och såå göre oss en beskedelig vnderwijsning, vm alle lägligheter, som ther nidre i then landzänden förefalle.

Som thu och berörer vm thenn Prest her Bencht, som för 5 eller 6 år sedenn skulle haffue funnet ett skrin med breff i Ienecöpingz Clöster, Begärendes wete, vm thu skalt haffue honom med tig hijt vp. Szå effter wij gärne wete wilde, huadt för breff i samme skrin waridt haffue, Må thu förthenskuld late samme her Bencht komme vp med tig. Ter rätte tich effther. Datum vt supra.

*) Föregående blad med öfverskriften till detta bref saknas i Registraturet. — I en afskrift i Riks-Archivet är datum utsatt.

(Stockholm) den 29 November.

Till landbofogden i Upsala stift, Hans Jönsson, om två gårdar i Börje s:n, m. m.

Samtidig afskrift i kongl. Riks-Archivet ur en söndertagen copiebok.

En Copia förschickatt aff K. M:tt till Hans Jönson belangende Twå Gårder som Oloff Bröms för några Åhr seden Her Knutt Anderson gifuidt hadhe. Datum then 29 Nouembris 1544.

Wår gunst tilförende. Wij förschicke tigh her innelucht hans Jönson een Copia aff ett öpet breef, som Oloff Bröms för några åhr sedan Her Knutt Anderson giffuit hade, lydendes på twå gårder, som han pantsatt haffuer. Så ähr wår willie att tu vppå wåre wegne schall kännes widh the 10. öreland Jord i Ströby i Börie Sochen, i Vpsala Bichopsdöme, Schrifuendes them in i wår Jordeboch, effter wij haffue förlicht osz med her Knut om samme Gårder. Men the 3 öres landh iordh, ligiendes i Noheedh i Råby Sochen i Jenåkers herrede i Strängnes Bischopsdöme, hafwe wij befallat Wår landbofougthe Nilz Beriesson, att hann skall kennas wedh samme 3 öre landh jord på wåre wägner. Ter rette tigh effter. Datum then 29. Nouembris. Åhr 1544.

Stockholm den 29 November.

Öppet bref för bönderne i Kumogårds läns Östra härad, att vara beskyddade för intrång på marker och fisken af bönder från Nyslotts och Korsholms län.

Riks-Registr. 1544, fol. 358 v. — Förut tryckt af Arwidsson, l. c. 7: 144.

Opet breff till Bönderne i Cumegardz lään, om then skada the Bönder aff Nyeslott och Korszholm them göre pååtheres äremarker och fiskerij, ther om the nu supplicerede etc. Datum Stocholm. 29 Nouembris. Anno etc 44.

Wij Gustaff etc. Tilbiude eder oss elskelige trogne Vndersåther, wåre och Cronones skattskyllige Bönder och Landboer, meenige Almoge, som byggie och boo i Cumegårdz län vdi Öffre härede, Wår gunst och nåde tilförende etc. Som i käre Vndersåter, haffue eder clageuisz genom eder Supplicatz tilkenne giffuitt, att en part aff Nyslottz och Corsholms län göre någenn skade in vpå edre ärhemarcker och fiskerij, [på] huike the fijke och fare, lijke som the wåre theris eegne äger, ok gåå fast offuer the gamble råår och röör, som aff ålder bäggie Landzänderne emellen warid haffue etc. Szå vpå thet sådane oskääl och orätt motte affstält bliffwe, haffue wij skrifftligenn latid biude och befale wåre Befallningzmen vdi för:ne lään, att the skole haffue ther ett alffuarligit vpseende medt, och förtage Bönderne, som haffue sich sådant inwället vdi för:ne edre äger och fiskerij, att the sådane oskääl skole her effter haffue fördrag, så frampt wij icke skole täncke ther annet till, Och huar thette icke hielpe kann, eller i framdelis begäre haffue ther en almännelig Landzsyyn vpå, wele wi dåå förskaffet med för:ne wåre Befallningzmenn, att szåå skee skall, på thett eder må skee så mykitt som rätt och skäll är. Ter j, käre Vndersåter eder effter rätte wele. Datum vt supra.

Stockholm den 29 November.

Till borgmästare, råd och menigheten i Vadstena, att under vintern af stadens medel underhålla en vallmästare och hans två biträden.

Riks-Registr. 1544, fol. 359.

Till Borgmestere Rååd och meenigheten i Wastena, om thenn Waldmestere K. Ma:tt förskiker ther häden med twåå hans knechter etc. Datum Stocholm. 29 Nouembris 44.

Wår gunzt etc. Schole i wethe, käre Vndersåther, att vpåå thet thenn bygning och befästning med waller och annet ther kring om eder Stad Wastena, som nu företages skall, tess flijtligere och bättre må ordineret och anlagd bliffwe, haffwe wij förskriffuit aff Danmark thenne M. Hans Waldmestere, som i sådane saker god lägenhet och förstond haffwa skall. Såå haffuer wår Befallningzman Iören Jönson handlett med honom vm hans besoldning, effter som i förnimmendes warde aff thett breff Iörenn honom giffuit haffuer. Hwarföre skicke wij nu samme Waldmestere tijt nid till eder, Begärendes, att i honom med twåå hans Knechter ther hosz eder beholle wele, till tess i Whår, att the kunne komme till arbete, Och är wår meening såå, att i ther aff Stadzens ränthe och vpbörder samme Waldmestere vnderholle skole. Kunne i och handle med honom, på någre lideligere wäger, änn Jörn thett giortt haffuer, thåå szee wij thett gärne, Doch är her så mykitt med honom affhandlett, att hans Aårslöön och besoldning icke skall gåå vpå, effter Iörenn Jönsons beställing, vtan nu widt thette passe, Ter kunne j rätte eder effter. Och må i wäl nu strax giffue honom något vpå hondenn, ther med han sich vtöffwer Winteren behielpe kann. The andre Tuå hans Waldknechter må i lathe lägge vm hosz eder ther i Byyn offuer thenne Winter, Så att

the hade kostenn frij, Menn i [w]ååhr när the skole begynne på arbete, då må mann handle med them, anten pååa dagalöön eller årslöön, som eder dåå synes lijkast wara, och the kunne göre skääl före. I wele och haffue eder rååd med samme M. Hans, vm samme eders Stadz befestning, och iu så laget, att han giorde någet för mathenn nu i Winter meden ther inthet annet arbete driffues kann, att han med the andre hielpe till, att allehonde behöffuelig redskap till sådana graffning till reede giorde bliffwe. Datum

Stockholm den 30 November.

Till borgmästare och råd i Viborg, om arbetena på stadens befästning, om kalksten dertill från Estland, och om försäljning af kronospannemål.

Riks-Registr. 1544, fol. 360. — Förut tryckt af Arwidson, l. c., 7: 145.

Swar til Borgmestere och Rååd i Wijborg, om then murning the ther haffwe latid för händer haffwe pååa the Tu torn emot Ryssesijdenn etc. Datum Stocholm. 30 No:[uembris] 44.

Wår gunst tilförende etc. Som i käre Vndersåter aff Stad Wijborg oss skrifftligen tilkenne giffuitt haffue, vm the Tu tornn mot Rydze sijdenn, som i nu i thenn framlidne Sommer vpmuret och förbättred haffue, Och åther begynt vpå att församble Steen och kalk till thet tridie Tornett och någen muur som nidfallen är, Williendes och så tage thenn bygning före, Ändoch fatigdomen fast på färde är, Begärendes förthenskuld wår gunstige willie och tillatelse, att the Schip och Schuter ther aff Wijborgz sockn, Vtöijerne, Wederlagz, sakärffwi och Nykyrcke sockn måge ene reese till Liffland vm åhret sägle effter Kalksteen, och annen nottorfft, som till sådane murning behöffues will etc. Med huickit wij wäl tilfridz äre, Och haffue nu förthenskuld latid skriffue wår Befalningzmann på Wij-

borgz slott Nils Grabbe ther vm till, att han skall handle och holle Almogenn vdi tesse för:ne Sokner före, att the sich i thenn motten wäluillige skole befinne lathe, som oss och förmoder the gärne görendes warde. Wij wåre och wäl tilfridz, att Nils Grabbe handlede med almogen ther i Wijborgz lään, att the och giorde till samme eders Stadz befestning någen vndsättning med ett dagzuerke, tu eller trij. Och förmane wij eder, att i wele ware förtänckte samme eder Stad såå bygge och förbättre lathe, som eder sielffue, och thenn meenige Landzände störste machtenn vpå ligger, Och elliest i thetta farlige werdzlopp försörge eder, med the tilbehöringer, som är Schytt, Kruut, och annet, huad sakenn kräffuer, och mest makt vpå ligger.

Om then Spannemåle the begäre för peninger.

J begäre och någenn Spannemåle aff oss för peninger etc. Szå effter wij icke wethe, huad rååd eller ämpne ther kann ware till Spannemåle, Haffue wij förthenskuld skriffwit Nils Grabbe ther vm till, att han eder någenn vndsättning göre skall, effter som spannen ther går och gälder, huar han elliest någenn Spannemåle iffrå Slottet vmbäre kann. Datum vt supra.

(Stockholm den 30 November.)

Till hr Claves, ordinarius i Linköpings stift, om hans visitation i stiftet, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 360 v.

Swar till M. Claes Ordinarius, att Kong:e Ma:tt behager then visitering han hafft haffwer, och handlet vdi the religions saker etc. Datum

Wår gunst etc. Som i skriffue her Clawes, hure i eder vdi thenn wisitering på Öland och i Tiuust hollit,

och vm then vnderuisning, som i vdi the religions saker giort haffue etc. Szå är oss sådane handell icke obehagelige, giffue gud, thet motte elliest någen god frucht och förbättring effterföllie. Szå kunne wij och lijde, att i visitere vdi the häreder, som änn nu ståå tilbake vdi Småland, Och wete wij eder inthet synnerligit befale, att handle annet, änn som i vtan tuil aff oss tilförende wäl förnummit haffue, som i och wäl sielffue wethe, huad saken kräffuer, szå att yttermere Gudz fruchtan, sämie, kärlek, hörsamhet, och lydno må ibland almogen förmeres och vpwäxe, Gudz förtörnilse, synd och ondsko bortlägges, thet will mest och högst förnödenn wara.

Om Östre herede, som lägges skall till Lincöpingz schole.

Dett i och skriffue, att thenn terminering och socknegong ther i Stichtet kann icke förslåå till the personer ther äre i Lincöpingz Schole, med mindre thet häred Östre herede lagdes ther till etc. Szå äre wij ther och wäl tilfridz med, The Diekner vdi Wäxiöö kunne doch wäl behielpe sich med the hereder wij them tillagt haffue, Wij haffue och skriffuitt Iörenn Iönson ther vm till, att han må wete sich ther effter rätte.

Stockholm den 1 December.

Till fogden Tord Olsson om afraden och skatten af fögderiet, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 361 v.

Suar til Tord Schriffuere om affradet och skatten aff Guldbergz herede, att han later honom komma till Wastena etc. Datum Stocholm. Prima Decembris.

Wår gunst etc. Som thu skrifftligen begärer wethe wår willie och meening, huar wij helst wele haffua wår

skatt ock affrad fört, som nu i thetta tilstundende år 45 faller ther aff Gulbergz herede, anten till Lincöpingz gård eller Stägeborg etc. Ter kunne wij föge annet suare tig till, vtan att thu må late kommen till Wastena, ther görs han och best behooff, för thenn bygning skuld wij achte emot wåren late ther begynne, Till Lincöpingz gård wele wij ingelunde haffuen, Effter wij icke äre tilsinnes, att late holle ther några store pancketer eller herregestebud i wår fråware.

Dett wij och skulle lathe tage peninger för en part aff wårt affrad, som thu begärer wethe, kunne wij änn nu ingen suar vpå giffue, Menn oss synes lijkest wara, om elliest någen råd på färde wåre, att the giorde theris vtskyller iffrå sich, vdi slijke partzeler, som them borde, Szå kunde the icke med någenn skääl knarcka, att man satte them samme partzeler antenn för dyre eller lätte, Szå må thu än nu framdelis giffue tilkenne, huicke oeh monge the äre, som begäre lösze theris affrad, och huad spannen ther nidre gälder, Sedenn kunne wij giffue tich wijdere beskeed.

Om the Knechter i Östergötland hosz Presterne.

The Knechter som ther i Östergötland hosz presterne ligge, äre skröpelige clädde, ståår wäl till troendes, Doch wele wij ware förtenckte med thet förste, att late försörie och skaffe them theris löön, szå kunne the och köpe sich på kroppenn, huad the behöffue.

Om thet tijendesmör, som K. Ma:tt vnte Lasse Eleffson.

Huad thet tijendesmör aff Synnerbo belanger, som wij vnte thenn Lasse Eleffson i Wastene, behöffuer thu föge bekymbre tich vm, Effter wij för någenn förledenn tijd sedenn haffue skriffuitt Scholemesterenn i Lincöping sampt Nils Wesgöte wår willie och meening ther vm till,

Och förszee oss, att the iu bestält haffue, att wij till wår betalning komme kunne, eller att the aname godzet igenn, som änn nu tilstäde ligger. Datum

Stockholm den 2 December.

Till Rasmus Kloot i Vesterås, med föreskrifter, som hädanefter skola gälla för alla slott och kungsgårdar i riket, angående redogörelser för hvarje veckas kosthåll vid desamma.

Riks-Registr. 1544, fol. 362.

Til Rasmus Kloot hure han skall holle förtärningen påå Westerars slott Datum Stocholm. 2 Decembris.

Wår gunst etc. Weet, Rasmus, att wij med wårt CammerRååd så besluttid och samtyckt haffue, det wekekosten ther på Westerårs och alle andre wåre Slott och gårder offuer heele Rijkit skall effter thenne dag så skriffuen och hollen bliffue, som thenne inneluchte Register inneholler. Aär förthenskuld wår willie och alffuarlige befalning, att thu aldelis rätter tich ther effter, och tencker till, att szåå skee måtte. Tesligeste att thu och så holler en skälig och mottelig förtärning vdi alle partzeler synnerligen ööl, smör, och bröd, Szå frampt wij icke skole tale tich ther vm till, om oss i thenn motten, eller för thenn försumelse skuld någen skade widerfars. Datum vt supra.

Register vppå sådane förtärning i Wekekosten.

Först skall holles twenne åtskillige Register på all förtärning i Wekekostenn.

Tett förste skall lyyde på K. Ma:ttz wår allernådigste herris, wår allernådigste Frues, och theris vnge liffzärffherrers, Hoffsinneres, Draffuanters, och andre theris effterföliende daglige tieneres förtärning, granneligen beskriff-

wendes huad dag the komme till eller draga iffrå samme K. Ma:ttz Slott eller Gårder, mykit folk the med sich haffua, Schall och vpskriffues nampn fråå nampn och dag frå dag, monge tilstädes äre eller affdrage. Vdi samme Register skall och såå Fougtens, Fateburs hustrunes, och the Hoffmenn på Gårdenn som Härreöl eller Sueneööl förtäre, anteeknede bliffue, huar synnerligen för sich.

Vdi thet annet Register skall och granneligen beskriffues mantalet på alt leegefolk, dagzuerkes folk, och annet arbetes folk, som på samme Slott eller gårder äre, huar wid sitt nampn, och monge dager eller weker the tilstädes äre, och huad the förtäre vdi mat eller ööl, Ter huar och en sich effter rätte och skicke må. Datum

Stockholm den 5 December.

Till ståthållaren på Gripsholm, Harald Lake, att på slottet försörja en Lasse Kock med underhåll under dennes återstående lifstid.

Riks-Registr. 1544, fol. 363.

Till Harald Lake att han försörier thenne Lasse Kock ther påå Slottet Gripzholm med mat, ööl, cläder och annen tilbehöring i hans liffztijd. Datum Stocholm. 5 Decembris. anno 44.

Wår gunst etc. Wij haffue, Hareld, thenn longe tro tienist ansedt och betenckt, som thenne Breffuijsere Lasse Kock oss och wårt Rijke giortt haffuer, Williendes förthenskuld, att han till dödre dage sitt bröd och vppehälle haffue motte, Terföre är wår willie, att thu för:ne Lasse Kock antage skalt, Försöriendes honom med maet, ööl, cläder, och annen skälig tilbehöring, till tilbörlig nottorfft, ther på wårt Slott Gripzholm, så länge gud honom leffue täckes, och sådane gunstelig effterlatelse oss behagelig ware kann, Doch må thu tilszee, att samme Lasse

Koch lickuel vpå wårt gagn och beste ware måå, i the saker och ärender han nyttig och gagnlig befinnes kan. Datum

Stockholm den 6 December.

Förläningsbref för kammarskrifvaren Hans Tommesson på en prelatur vid Åbo domkyrka.

Riks-Registr. 1544, fol. 363 v.

Förläningzbreff för Hans Tommeson till en behagelig tijd påå archidiaconatum i Aåbo Domkyrkie. Datum Stocholm. 6 Decembris.

Wår gunst etc. Göre witterligitt, att wij gunsteligen haffue vndt och förlänt, som wij och nu her med vnne och förläne thenne wår tro Tienere och Cammerskriffuere Hans Tommesonn, oss till en behaglig tijd, en prelatur i Aåbo Domkyrcke, thenn mann kaller Archidiaconatum, med all then ränte och rättighet som ther till ligger och aff alder tilleget haffuer, både med Landbo tijende, och all annen ränthe, som ther vtaff gåå pläger, Anseendes, att han sich effter thenn eed och förplichtelse han oss giortt och sworet haffwer, deste troligere och wäluilligere vdi wåre Cammersaker sich skall bruuke och befinne lathe, Och elliest vdi all annen motte söke och rame wårt och wåre vnge liffzärffherrers och meenige Rijkesens frome, gagn, och beste, eenär och huar honom tilsagt bliffuer, Huickit wij giffue wåre Fougter, Befalningzmenn, och alle andre etc, synnerligenn wårt CammerRåd och Cappittelet vdi för:ne Ååbo etc. Datum

Stockholm den 8 December.

Till befallningsmannen på Stegeborg, Esbiörn (Torkelsson Bock), om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 363 v.

Til Esbiörn Schriffwere, om the Oxer tijt till Stägeborg kompne äre iffrå Östergötland, Småland, och annerstädz. Datum Stocholm. 8 Decembris. anno 44.

Wår gunst etc. Wij förnimme, Esbiörnn, att tijt till wårt Slott Stägeborg äre kompne i thetta åhr ett mechtigt tael Oxer, både iffrå Östergötland, Småland, Öland och flerestädz, them thu alle anamedt haffuer, och ther på Slottet slachte latid etc. Szå skall thu wethe, att wij sådane hoop Oxer, och synnerligenn så monge, som aff the soningz Oxer äre, ingelunde ther på Slottet förtärde haffue wele, Tu motte wäl funnet anner råd för them, som och wår meening war, att thu skulle fått them vt ibland Bönderne till foders, eller mest skickett them ther the vtöffuer thenne winter hade bliffue kunnet, Effther ther är iu god råd till höö j Östergötland, The hade och fast bättre kommet oss till motte i Sommer igenn, när wij icke så monge Oxer förwethe oss eller förmode haffue, och icke så alt latid slåå i hääl offuer huffued, Så må thu änn nu tencke ther alffuarligen till, att wij ingelunde wele them alle ther förtärde haffua, Må thu och szå, med thet förste giffue oss her vm wijdere tilkenne, hure mykit och hwadann samme Oxer komme, och monge Oxer till Slottzens slachterij synnerligen slachtede äre, Huad ther vtöffuer är, wele wij haffue besynnerlig rekenskap vpå, och till annen wår nottorfft i Sommer att bruke, anten till Schipz eller annerstädz, Tesligeste huem them leffreret haffuer, ther wij oss seden efftér rätte kunne.

Om förtärningen pååå Slottet.

Tu må och szå ware förtenckt vdi, att holle en mottelig förtärning på Slottet, Och att thu holler tig slachteoxer och andre nottorffter aff Stägeborgz ränthe, och ändå effther skälighet, Förty thu må täncke ther till, vm thu wilt, ther spörsz doch effter en dag. Wij wilde och szå gärne haffue någenn fördeel in i wår Cammer aff samme Slottz ränte, och ieke alt ther förtärtt, Effter ther är iu en stor ränte till, som icke skäligit och tilbörligit wåre, att ther alt förtäres skulle. Sammelunde pläger thu och flux tage till med thenn Spannemåle som wåre eegne Landboefougter och andre vndertijden tijt komme lathe, thett wij icke heller effterlathe wele, Ter må thu rätte tich effter.

Om en Strandboed.

Jtem szåge wij och gärne, att thenn ene wår Strandebod, som ther står änn nu vt med åhn i Surcöping, motte till Stägeborg förd och ther vpsatt bliffue, Ter kunde man sedenn inkomme och föruare så myken Spannemåle mann wilde, och elliest huad mann icke förtärt haffue wilde.

Stockholm den 9 December.

Till fogden i Hofs län, i Östergötland, Nils Eskilsson, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 364 v.

Swar till Nils Eskillson, om the Tije(!) halffwetunner malm wed Swintune berg brottne äre etc. Datum Stocholm. 9 Decembris.

Wår gunst etc. Som thu skriffuer, Nils, och förståå later, att wid Suintuna Berg en hop malm wid hundrede halffue tunner brutne är, som wid thetta pass skole smelte

ware etc. Må thu när thet skedt är, giffue oss tilkenne, huad ther effter bliffuitt är.

Om the 300 march Jören Osterman begärer etc.

Tu later och förståå, att Jörenn Ostermann begärer 300 march aff tich på wåre wägne till bergzens bekostning, ther emot han och hans sälskap lijke mykit tillägge wele etc. Szå är wäl santt, att så besluttid och offuertaled är, att wij thenn halffue vmkost med them ståå wele, Ter emot wij och ssåå alle hälfftenne, aff alt huad ther aff bliffuer, ee huad godz thet är, haffue skole. Doch thet wij änckiom skulle lägge wår anpart i peninger inn, synes oss föge behöffues, effter wij haffue wäl anner råd med Spannemåle, fettalie, och annet slikt, thet the doch mest behöffue, och aff andre köpe skole, Ter med wij wår anpart iu så wäl som med peninger inlägge kunne, Så må thu doch änn nu med lämpe holle honom ther med vppe, till tess thenne smeltning skedd är, att thu kant szee och förnimme, huad ther effter kann bliffue, och att thu wår halffpart rätt och redeligenn som thet sich bör bekomme kunne, Seden äre wij tilfridz, att thu lägger in med på wåre wägne, huad thu haffuer best ämpne vpå, Räknendis them sådant j wärdet, lijke som thet nu i landet går och gälder.

Tesligiste thenn gruffuewed thu haffuer latid hugga, må och wäl komme till Gruffuen, och räckne honom med i Summan, Sammelunde all then wed som thu haffuer hollit gruffuen her till vpe med, skall och räknes, Szå förszee wij oss, när sådant bliffuer tilhopa summeret, och förslaget, skall thet iu någet förslåå i Summan, ther med wij wår anpart i thett nämeste bethale kunne, Ssåå motte ther och haffues ett nöge vpseende, att han och hans sälskap lade ther och så mykitt till, som them borde, att vmkostenn icke hängde oss all vpå, Menn thet samme Ostermann meener, att han thenn affuell aldelis så fritt

haffue skall, thet kunne wij icke heller effterlathe, vtan huad ther effter bliffuer, wele wij och gärne haffue någen fördeel vtaff, Tett må thu honom wäl vnderuise.

Om ten kalk och messerede i Krookeck.

Tenn kalk och messerede i Krookeek äre, måge ther tilstäde bliffue till wijdere beskeed.

Om fisken, then han begärer wete, hwart föres skal.

Tu begärer wethe wår willie, huad heller thu skalt skicke wår Lax, torrfisk och åål, som i Norcöping i Sommer tagen bleff, hijt vp till Stocholm, eller till Gripzholm, Latendes ther hosz förståå, att thu hade skicket samme Fisk till siöösz, och Schuten bleff infroszen j Bråduiken, Derföre lat thu tage Fiskenn vp igenn etc. Szå förundrer oss icke lijtit, att thu icke vdi rätten tijd skickede samme Fisk iffrå tig, för huickit wij tig änn föge tack wethe kunne, Tu motte wäl annerlunde tänckt till saken, och skicket samme Fisk tijdeligen hijt vp, Szå hade wij och kunnet latid bruke wårt beste med honom, yttermere änn tileffwentyrs nu skee kann, Och är icke ene gonge, att wij vdi szåå motte genom tin och flere wåre Fougters försumelse och oachtsamhet ther nidre så försumede bliffue. Szå må thu änn nu täncke ther till, att sällie samme Fisk oss till gode, fram i Faste, när han mest gälder, eller och ther thu icke kant fåå lijke för honom, då må thu lathe kommen till Wastene, ther wij achte att haffue then bygning förhänder, szå kommer hann ändå oss till motte.

Om then tijende han begärer.

Tu begärer, att wij [tich] thenn tijende wid Eneby vnne wilde etc. Tett är oss icke wäl lägligit på thenne tijd, Menn Fougtefodringen äre wij tilfridz, att tu gäster vpå, doch skääligen. Och huad offuer bliffuer, att ther görs reede och räkenskap före in vdi wår Cammer etc. Datum

Stockholm den 9 December.

Till fogden i Åkerbo m. fl. härader i Östergötland, Tord Olsson, om olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 366.

Till Tord Olson om then Hytte han haffwer lated vpsättie med the Bönders tilhielp vdi Aåkerbo och Mimingz Hereder. Datum vt supra [Stocholm 9 Decembris].

Wår gunst etc. Som thu skriffuer, att then Hytten wed Wongeberg är med ringe vmkost vpbygd, Förty the Hereder Aåkerbo och Mimingz haffue ther flux tilholpet etc. Huickit oss behagligit är. Och må thu på wåre wägne betacke the Dannemenn för sådane theris wäluilligheet, Och förhoppes, att sådane theris arbete skall icke alleeneste komme oss, vthan och thenn meenige Landzände till nytte och gagn.

Om thet höö aff Munkebo äng och Huusängen.

Tu begärer och wethe, huart hädenn thet höö wid 400 lass, som aff Munkeboo äng och Huusängenn bliffuit är, komma skall, Såå må thu sällie hälfftene eller något mere aff szamme höö, szå att wij haffue ther någenn profijt vdaff, Tett andre må bliffue tillstäde liggiendes, om wij thett i Winter eller fram j Sommer behooff hade.

Om then Fisk aff Munkeboda etc.

Att thu haffuer skicket thenn Fisk aff Munckebode fiske till Lincöpingz gård, behager oss föge, Tu motte heller haffue soltt samme Fisk, eller och skicket honom hijt vp, Må thu än nu ware förtänckt, att wij samme Fisk ther på Lincöpingz gård icke wele förtärd haffue, Effter wij ackte icke mong härregästebud eller stor förtäring holle på then gård, med minne wij ther sielffue

tillstäde äre, vtann fram i Faste, när Fiskenn bäst gälder, må thu föryttren ossz till gode, eller och lathe kommen åth Wastene. Ther rätte tich effter.

Att K. Ma:tt vnner honom fodringen till 3 Hester.

Wij äre och tilfridz, att vnne tich fodringen till 3 eller 4 hester, så fierren Hesterne något duge, och thu gode karler och rustninger ther till haffuer, huad vtöffuer bliffuer på fougtefodringen, må thu göre reede och rekenskap före in vdi wår Kong:e Cammer.

Tu begärer och wår befallning, att läggie några Schattebönder in till then Garpegruffua, effter ther god iernmalm ware skall, med[en] Bergzmennerne ther till icke allene makt haffue etc. Så kunne wij lijde, att thu handler med them ther vm, Kant thu med god willie komme them ther till, då szee wij thet gärne. Datum

(Stockholm) den 9 December.

Till Jören (Eriksson Gyllenstierna?) om åtskilliga ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 367 v.

Swar till Iören om thett Landgilles korn han skriffwer, och begärer wete, om thet skall föryttres för peninger eller föres till Stägeborg. Datum 9 Decembris. anno etc 44.

Wår gunst etc. Tu skriffuer, Iören, och begärer wethe, vm wij wele vnne Landboerne lösze wårt tilstundende Landgilles kornn för peninger, eller the skole föret till Stägeborg eller Surcöping etc. Så effter thu icke skriffuer, huicke the Landboer äre wid nampn som thet begäre, huad spannen ther nidre gälder, eller mykit the begäre lösze, Derföre kunne wij icke heller giffue tich ther någen suar vpå, Må thu änn nu giffue oss ther vm

wijdere tilkenne eller oförsumeligen skynde tich sielff hijt vp, som wij och nu nyligen skriffue tich till, Vnderuisendes oss, både vm thenn och all annen läglighet. Doch synes oss lijkest ware, huar Landboerne ellest hade råd ther til, (. som oss icke heller annet förmoder, effter the finge iu ther i Östergötland j thenne förlidne Sommer en god årswext .) att the giorde theris affrad eller Landgille vt j sådane partzeler som them borde, szå kunde the iu icke knarcka, att mann anten för lätt eller dyrt satte them spannen, Schall mann altid effterlate them lösze theris Landgille, szå wele the med tijdenn haffuet för lag, Tett icke heller gott wåre.

Om Landgillet som faller emellen Wijka etc.

Tu skalt och wethe, att wij wele haffue Landgillet, som faller emellen Wijka och på thenne sijdenn om Stong, in till Stägeborg i thenne winter. Och huad på thenn annen sijden faller åt Wastena, ther må thu rätte tich effter, och täncke till, att thu i tijd skaffer tich gode huserum i Wastena, ther Spannemålen kann ligge förwared vdi, till tess thu yttermere ther vm wår sinne och meening förnimmendes warder.

Om en Strandboed vt supra in epistola ad Esbiörn.

Är och så wår alffuarlige willie och befalning, att then ene wår Strandbod, som änn nu står ther vt med åhn i Sudercöping motte till Stägeborg förd och ther vpsätt bliffue, szå hade mann tilfälle, att haffue ther så myken spannemåle, man mest wilde, Ter vm thu med Esbiörn och flere wåre Fougter forhandle wilt, att så ändeligen skee motte.

Om Lax, åål, Höö, och andre partzeler etc.

Tu begärer och wethe wår willie, vm wår Lax, åål, hö och andre partzeler skole wändes i peninger eller sändes

till Stägeborg etc. Så synes oss thu kommer sådant för sendt i hug, ändoch wij offte nog ther vm taledt haffue, så bliffuer thett ene så mykit som thet annet achtet, Tett skulle thu alreede i höstes bestelt haffue, och icke nu effteråt, som tin sedwane mest ware pläger, Wij kunne och wäl täncke, att Lax och åål wele wäl gälde theris wärde, fram i faste, Då kann tu wäl rame wårt beste ther med, att thet icke wanwyrdet bliffuer solt, vm thu elliest will tiene ther någenn tack vpå. Wele ingelunde haffue, att samme Fisk till Stägeborg eller Lincöpingz gård skall skickes, eller att han ther förtäres skall, Effter wij på ingen aff the städer monge Herregestebud eller någenn stor förtäring holle wele. Ter westu rätte tich effter.

Tett höö thu skriffuer vm, må thu wäl sällie altsammens eller meste parten, när thet alder mest gälder, att i thenn motten wåre profijt söckt bliffuer etc. Datum

Stockholm den 11 December.

Till Niels Boije om den egendom, han tagit i beslag hos bönder i Nyland, för af några bedrifvet landsköp.

Riks-Registr. 1544, fol. 368.

Till Niels Boye om the Bönders godz han haffuer arrestere lated, för thett Landzköp the bedriffwit haffue vdi Nyyland etc. Datum Stocholm. 11 Decembris anno etc 50 [ɔ: 44].

Wår gunst etc. Såsom thu giffuer tilkenne, Nils, att thu haffuer till rätte besätet wåre Vndersåthers godz, för then orsak skuld, att the något landzköp skulle bedriffuit haffue ther i Nyland etc. Szå synes oss, att vm än fast beuisligit wåre, att några aff them sligt landzköp driffuit hade, westu doch wäl sielff, att mann icke förthenskuld kan alle theris godz, som i skiplaget wåre, them iffrå tage, vtann vm beuisligit wåre, att några aff them något landz-

köp bedriffuit hade, må thu the samme med mottelige böther straffe lathe, som lag och skääl medgiffue, och icke göre them alle lijke gode, eller tage them alt theris iffrå, effter the wilde iu före samme godz hijt till Stocholm och icke aff Rijkit, som the oss tilkenne gåffue, när the her hosz oss i höstes wåre, Szå må thu täncke till, att late them få theris godz igenn, och böthe för landzköpet effter lagenn, doch med motte, Szå att thu icke gör oss någen ouillighet ibland almogen. Ter rätte tich effter. Datum

Stockholm den 11 December.

Förläningsbref på behaglig tid för Lasse Tegelslagare, på kyrkotionden af Häradshammars pastorat i Östergötland.

Riks-Registr. 1544, fol. 368 v.

Förläningzbreff för Lasse Tegelslagere till en behaglig tijd på Kyrkedelen aff tijenden wid Hersamme Kyrke. Datum vt supra.

Stockholm den 13 December.

Till hr Birger Nilsson (Grip), om planen för Vesterviks stads nybygnad och befästning, och om tillsyn med sågqvarnarne i Tjust och Tuna län.

Riks-Registr. 1544, fol. 368 v.

Til her Birge Nillson, om then skampelun Henrick Mänck påå Westerwijkz stad haffuer lated K. Ma:tt szee etc, Att han wille holle Borgerene före, att the häffwe ahnn att bygge effter samme skampelun. Datum Stocholm. 13 Decembris. 44.

Wår synner[lige] etc. Wether her Birge, att thenne wår tienere Henrick Menck haffuer warid her, och latid oss szee thenn skampelun, som han författed haffuer vpå Westeruickz stadz bygning och befestning, hure samme Stad

skickeligest och profiteligst må och skall bygd bliffue. Szå effter oss behager thenn meening han ther vpå vtkasted haffuer, och gärne wille, att Staden aldelis motte anläggges, och effter thet sätt han föregiffuitt haffuer, bygd bliffue, med Torg, Gather, Waller, Rundeler, och annen läglighet ther sammestädz. Aär förthenskuld wår willie och befalning till eder, att i med Borgerne ther i för:ne Westeruik så förhandle wele, att the vpå samme plattz, och effter thet sätt, som skampelunen förmelder, wele häffue ahn till bygge och affmäte gater, torg och all anner läglighet, som thenne Henrick Menck nu vtkastet haffuer, och them wijdere vnderuisning ther vm görendes worder, Szå att han ett gott skick haffue kunne, ther vm i eder och winlägge wele etc.

Om Sågequerner i Tiust och Tunelän.

Wij förnimme och her Birge, att ther nidre i Tiuste och Tunelän några Sågequerner äre, aff huicke wij och Cronon ingen nytte och gagn haffue. Derföre är wår willie, att i med samme Såger ett vpseende haffue wele, Förskaffendes att oss och Cronone motte någen profijt och fördeel skee ther vtaff, och icke så platt förgättne warda. Tette ingelunde försumendes. Datum

Stockholm den 16 December.

Förläningsbref för Henrik Menck på Helgerum i Gladhammars s:n i Tjust, skattfritt, på behaglig tid.

Riks-Registr. 1544, fol. 369.

Förläningzbreff för Henrick Menck pååa Cronones gård Helgerum vdi Gladhamers sockn i Tiust, frij för Cronones skatt till en behagelig tijd. Datum. 16 Decembris. Anno etc 44.

(Stockholm den 16 December?)

Till Lasse Persson, att han håller »skarpt och godt regemente» med skyttarne, och låter afstraffa tvenne af dem för begångna våldsdåd, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 369 v.

Til Lasse Perszon att han icke drager iffrå Schytterne såsom han achted hade, vtan bliffuer städze när hoopen etc. Datum

Wår gunst etc. Som thu begärer wete wår wilie, vm thu skalt drage hijt vp till Juletijd, och aname Suenernes cläde och peninger, eller vm wij wille sende thet med någen annen tijt nid etc. Så effter wij förnimme aff samme titt breff, hure otilbörligen the tuå Seller sich emot thenn fattige hustru och pijge beuiset haffue, Synes oss icke råd wara, att thu drager iffrå hoopen, vtan bliffuer tilstäde, Haffuendes nöge acht och tilsyn, hure the sich skicke, att ibland them ett skarpt och gott regemente må hollit bliffue, wij wele doch wäl finne råd, att skicke peninger tijt nid med ett wårt eigit bud, så snart wij bekomme iffrå tig ett wist register på alle theris nampn, som hosz tig i fodringen äre, och aff wår Cammer lönes skole, och mykit som huar haffue bör til cläde och peninger, Tett samme register thu oss oförsumeligen tilhonde skicke wilt, Och förundre, att thu icke med thet samme bud nu strax skickede oss samme register tilhonde, så hade wij och strax kunnet skicket peningerne nid.

Om then woldzgärning aff Schytterne skedde.

Vm the andre tuå Seller som then woldzgärning på then fattige hustru och pijge giortt haffue, och theris doom aff 24. hoffmenn affsagd är, Tem må thu lathe ståå theris rätt ther i heredet, som gärningen giordes, på thett

thenn meenige mann måge szee, att ther vtöffuer straffet bliffuer, Huar och så är, att thenn ene icke wåre alt för mykit groffuelig skyllig i sakenn, och man kunde handle ther vpå, att han toge pijgenn till ächte, vm hon så sielff wilde, då kunde wij lijde, att man skonede hans halsz, elliest icke. Ter rätte tich effter. Datum

Stockholm den 17 December.

Till domaren i Dalarne, Lasse Jespersson, om profning af malm, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 370.

Til Lasse Jäsperson, att han är thenne Peder Jämpte behielpelig påå K. Ma:ttz wägna att bepröffwa then malm wid Berkeberg etc. Datum Stocholm. 17 Decembris. Anno etc. 44.

Wår gunst etc. Wet, Lasse, att wij haffue förskicket thenne wår tienere Peder Jämpte tijt vp till Berkeberg, och honom befalet, att [han] bepröffue och försöke skall then malm som ther faller, och vm samme malm will något löne mödenn igenn, huar mann med alffuer wilde late tage vpå att bruka, som han tig yttermere med munnen wår meening ther vm vnderuise kann, Huarföre är wår willie och befalning, att thu äst honom på wåre wägne forderlig vdi samme sak, Förskaffendes honom huad deel han ther till behöffue kann, och synnerligen wed, khol, och någenn hielp till arbetid, så länge man får see, huad ther aff bliffue will, seden kan mann effter lägenhet finne annen råd ther till, Tu wilt och så försörge honom med hans skälige nottorfft till mat och ööl så länge han ther bliffuer, Och så laget, att hann med thet förste kommer till arbete, och försöker huad Gud giffue will, giffuendes oss seden ther vm tilkenne, huad i ther vträtte och förskaffe kunne etc. Datum

Stockholm den 17 December.

Till fogden på Stora Kopparberget, Michel Helsing, om bergsbrukningen, tionden, Sven Hemingsson i Pedershyttan, m. m.

Riks-Registr. 1544, fol. 370 v.

Til Mikkel Helsing vm kopperen på Kuperbergit etc. Datum Stocholm. 17 Octobris [ɔ: Decembris]. Anno 4[4].

Wår gunst etc. Som thu skriffuer, Michel, huad Summan reeser på wår hyttekuper i thetta 44 året, förutan the 12 roster som änn nu till koper vpsätties och göres skole, Tesligeste, att thu haffuer meste affradz koperen inne etc. Så är wår willie och alffuarlige befalning, att thu skynder flux vpå och lather samme Kuper komme hijt vt med thet förste, effter tijden fast förlöper, oeh wij samme koper fast behöffue. Tu wilt och så täncke till, att skaffe oss ther en annen koperbrukning wid wår egen hytte, änn till thenne tijd ther warid haffuer, Och är thetta wår meening, att thu wilt så förhandle, thet wij motte åhr och dag igenom haffue tuå gode kupervgner ther gongende, och ther till så monge Solle vgner, samme koperugner kräffie, Förty oss tuiffler inthet, när ther vm rätt och med förnufft handlet bliffuer, då kunne wij iu så wäl haffue ther tuå kopervgner åhr och dag gongende, som Bergzmennen huartere haffue en kopervgn året igenom gongende, Tette wele wij så ändeligen bestält haffue, Tu må och så skaffe ther till så gode och monge Kolare och kolninger, att alle Hytterne kunne bespijses mädh året igenom, Westu icke allene ther råd till, så må thu haffue tine råd och bespörie tich med flere, som tess förstånd haffue, och ändå vträtte oss samme saker, Förty wij wele ändeligen haffwed så bestält. Ter rätte tich effter.

Om tijenden wid Koperberget etc.

Tu begärer och wethe, hure thu med tijenden ther vpe handle skalt, eller hure wij spannen wele sällie lathe etc. Szå kunne wij icke så enckom skriffue tich före, huad han gälle skall, vthan oss synes lijkest wara, att thu haffuer tin råd med Bispenn i Westerårs och flere, som tess förstond haffue, Och att han och presterne handlede i thenn motte med almogen vm tijenden, och icke du allene, för monge saker skuld, och att thu sedenn med theris råd toge thet meste thu kunde fåå för spannen, Doch så, att ther ingenn ouillighet aff almogen affwäxe motte, Terföre thu tich flitligen förwara wilt, som aller störste macht vpå ligger, Förty thet är nu en sådane sielsind werd, att mann aldrig tager sich för wäl till wara för buller och obestond.

Om Swen Hemingzson hann clager offwer.

Som thu och clager offuer thenn Swen Hemingzson i Pedershytten, att han altid ligger tig vnder ögenen, och gör tilbaka, huad som andre göre fram, och förtälier vm then handell emellen Nils Orgelekere och honom, Szå effter han en sådane skalk är, säge wij heller hans rum ther vppe, än hans trong, Må thu förthenskuld lägge tich winning om, att haffue honom med tich hijt till oss, när thu drager vt med wår Kuper, Wij haffue och skriffuit honom till, att han skal komme hijt vt, och sende tich breffuet, thet thu honom antuarde må, när tig tyckes tijd wara, Wij sende tich och en Copia, hure samme breffuet lyder, på thet thu må wete tess bätter skicke tig i sakenn etc. Tenn handell thu med Oloff Marquardsonn haffuer, vm the 200 march han skyllig är, må bliffue så ståendes till tess thu haffuer warid her vthe hosz oss. Ter rätte tich effter. Datum

Stockholm den 17 December.

Till fogden i Sunnerbo, Östbo och Vestbo, Jöns Brun, om återställande af borttagna brudkronor till kyrkorna, m. fl. ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 371 v.

Til Iöns Brun om the Croner aff Kyrkerne vttagne äre, och ther i hans befallning brukes, att han thett så förskaffer, att samme Croner till Kyrkerne igen komme motte. Datum Stocholm. 17 Decembris. anno 44.

Wår gunst etc. Wij haffue förnummit, Jöns, aff tin skriffuelse, att ther nidre vdi tin befalning några Croner vtkompne äre aff Kyrckerne, aff huicke Jörenn Jönsons hustru en aff them skall haffue till sich anamet, och then andre skole Kyrckewerenderne i Brederidz sockn haffue taget etc. Szå effter wij icke wethe kunne, med huad skääl sådant skedt är, eller huarföre the sådantt hosz sich beholle, Må thu förthenskuld förskaffe, att samme Croner komme igenn till the Kyrckier, som the tilhöre, och tilförende hosz warid haffue, vpå thet, att the som ther boendes äre, slijke Croner bruke måge, när the theris Bruder wele wijge lathe, såsom vdi the andre häreder i lijke motte bestelt är, att the iu haffue vdi huart heredet till sådane theris Bruder hedersdager en eller tuå Croner, Szå äre wij och tilfridz, att her bestelt bliffuer, till tess wij wijdere förhöre kunne, med huad skääl the samme Croner till sich taget haffue etc.

Om fodringen etc.

Tu begärer och att wethe, hure mykit thu för hestenn tage skalt, för fodringen, ther som icke gästes etc. Szå kunne wij eij annet sware ther till, änn att thu för samme

fodring så mykit aff them ther tage må, som the elliest pläge vt att giffue, nempligen 3 öre för huar hest,

Om thet krigzfolk iffrå Danmarch, som her begäre tienst.

Menn om thett krigzfolk, som thu skriffuer, att ther vpkommer iffrå Danmarck, både Hoffmenn och Knechter, Begärendes aff oss tieniste, må thu förtröste them, att the drage hijt vp till oss, szå wele wij sielffue lathe handle med them effter skälighet och lägenhetenn.

Som thu och till thet sidzste wårt breff begärendes är, til thenn vnderhollning vpå thett folk och hester thu holler och vpå wåre wägne antaget haffuer, Szå kunne wij tich ther vpå på thenne tijd ingen beskeed att skriffue, vtann effter wij något synnerligit med tich att handle haffue, thet wij vdi skriffter icke kunne wäl vträtte, Är förthenskuld wår willie och befalning, att thu oförsumeligen nu strax effter Jule högtidenn tich hijt vp till oss begiffuer, granneligen tilförende förhörendes och förfarendes alle nye tidender och lägenheter aff Danmarck, ther vm thu oss her mundtligen berätte och vnderuijse kann, Szå skall thu och wijdere beskeed bekomma på samme folkz vnderhollning, Doch wele wij, att thu icke förskingrer samme Folk, eller lathe them löpe, för änn thu wijdere med oss handlet haffuer. Datum

Stockholm den 17 December.

Till Ture Pedersson (Bielke), att han tillika med Fleckensten mönstrar och betalar en del knektar.

Riks-Registr. 1544, fol. 372 v.

Till Ture Pederson, att han sampt med Fläckensten mustrer och affbetaler K. Ma:ttz knechter som obetalede äre i Gäffle och flere the vpländzske Städer etc. Datum vt supra.

Stockholm den 19 December.

Till Jöran Jönsson på Kronoberg, om flera olika ämnen.

Riks-Registr. 1544, fol. 372 v.

Swar till Jören Jönson om thett Folk han holler, både Schyttere och footfolk, och hwad för lön han them årligen giffwe skall. Datum Stocholm. 19 Decembris. anno etc 50 [ɔ: 44].

Wår gunst tilförende etc. Som thu giffuer tilkenne, Jören, ibland the tijdender thu oss seeneste tilskreeff, huad folk thu holler nempligen 100 gode Schyttere, them thu giffuer 15 march dansca vm året, och ther till 6 alner groofft cläde, Jtem 20 Hakeskyttere huartere vm århet 20 march ortuger och 6 alner engelst Jtem 16 rustninger med cläde och peninger vm året, och aff tin förläning 6 rustninger och 2 hakeskyttere, Begärendes wete, vm thu skalt lathe tesse för:ne bliffue wid samme lön som förskriffuitt ståår, Tesligeste vm the nye antagne Knechter skall så mykit giffues, som the andre tilförende haffue etc. Szå skall thu wete, att med tesse Knechter her i Vpland, Östergötland och Westergötland ligge, är sådane handell giord, att the gamble förnämeste brukelige Knechter skole haffue vm året 14 march ortuger eller 15 till thet högzste, ther till frij kost och inthet cläde, Menn the andre som nysantagne äre, eller icke så dugelige, them giffz Tolf march ortuger vm året, frij kost, och intett cläde. Och kunne förthenskuld icke så änckiom skriffue tich före, hure mykit thu them giffue skalt, vtann thu må tinge thet bäste köp thu kann, Szå att thu beholler iu Folket willigt och tilstäde, Menn oss synes lijkast wara, att thu handlede så, att them gåffues något groofft cläde på kroppen, och minne till peninger, Ter bestode the effter wårt betenckende best med, vdi thenn motte thu och så beställe wilt.

Om Knechterne etc.

Dett thu haffuer latid någre aff the Rooter, som Germund tijt till tich skicket haffuer, komme i Anders Marboos och Jöns Bruns fögderij, thet kunne wij lijde, men det thu meener icke skulle rådeligit wara, att förläggie någre Knechter ther ibland Presterne, effter ingen god frucht aff sådane borgeläger i thenn Landzänden fölge pläger etc. Ter till suare wij så, att the samme Kyrckieprester äre iu så wäl Rijkesens Jnbyggiere och the Dannemen her i Vpland, Östergötland och Westergötland, Och äre förthenskuld iu icke minne plichtige att vppeholle rijkesens tunge, när så behöffues, änn tesse her vppe äre, Och förthenskuld seije wij änn nu, att ther mann skulle haffue någen skalkhet att förmode aff them, för tesse och andre saker skuld, ther rijkit och oss alle till gode kommer, wåre bätter, att ther annerlunde tiltenchtes, Wij hade och förmodet, att the skulle hernest kunnet besinne sich, och the såsom andre trogne Rijkesens Inbyggiere, icke mere drage sich vndan tungan, änn andre gode menn göre, thet och wäl motte holles them före, när mann slijk ogijne aff them hörer och förnimmer.

Tu lather och så giffue tilkenne, att the Lincöpingz och Jönecöpingz dieckner göre the Wexiö dieckner något hinder på thenn socknegong i the Tijheredzlag, som wij till Wexiö vnt haffue etc. Szå haffuer her Claues, Ordinarius till Lincöping, skriffuit oss till, att ther i Lincöping äre monge personer och lijtenn socknegong, Derföre haffue wij vnt och effterlatid them till Lincöping igenn Östre herede, Effter i Wäxö är doch en ringe ting till personer, Och kunne vtan tuijl föruthan thett herede wäl behielpe sich, Thet må thu vnderuise Scholmesteren, att han må wethe sich ther effter rätte. Datum

Om the förbodne warer Wexö borgerne vtföre.

Wij haffue och förstått, Jören, att the Wäxiö borgere haffue i thetta åhr, som och altid tilförende fört myken Oxer, Hester, och andre förbodne warer aff landet, Szå behager oss så . . . . . *).

Stockholm den 20 December.

Gåfvobref till Peder Brahe på ett stenhus vid Stortorget i Stockholm.

Efter en afskrift i Lars Sparres copiebok »J. 7.» i kongl. Riks-Archivet, fol. 203.

Wij Gustaff medh Gudz Nådhe, Swerigis Giötis och Wändess etc. Konung. Giöre witterligit, att wij af wår synnerlige gunst och nådhe så och för then wälwillige och hulle troo tiänste, som thenne oss elskelig troo man och Rådh Pädher Bragdhe till Rybboholm, oss och wårt Rijke Swerige här till dagz troligen bewist och giort haffuer, som han och här epter så länge han leffuer och hanss Erffuingar effter honom, oss och wåre vnge liffz arffherskaffter, och effterkommande Erffuingar, bewijse och giöre må och skall, haffue vndt och giffuit som wij och nu medh thetta wårt öpne breff vnne och giffue honom, och hanss efterkommande Erffuingar till Ewärdelige ägho, ett gammalt förfallit Steenhwss medh gårdh och grundh, liggiandes i wår Stadh Stockholm, widh store Torget, emellan Rådstugun och gamble Lasse Biörnsons hwss, then ene gafflen wijtandes in till kyrkiegården och then annan emot torget, Huilket för:ne hwss gård ok grund som thett nu ligger, wij aldeless (: medh all thän richtigheet wij thär till hafue :) oss och wåre vnge Liffz Erffherskaffter, och efterkommande Erffuingar affhända, och för:de Pädher Bragde

*) Slutet af brefvet saknas.

och hanss effterkommande rätte arffuingar tillegne medh hwss, grundh, gårdzrum, källar, bodhar, Stuffuor, Winder, och all annan lägenhet och tillåger emellom the fyra murar, som thet nu och aff ålder warit haffuer, till Ewärdelige ägo, att bruka och nyttia effter sin egen willie och lägenheet. Hwarföre förbiude wij alle ehoo the hälst äre eller wara kunne, som för wåre skuld wele, och skole, giöra och låta, att the offte benämpde Pädher Bragdhe och hanss effterkommande rätte Erffuingar här vthinnan intet hinder, platz, elter förfång giöre, widh wåre ogunste. Och thess till ytermere wisso, låta wij witterligen hängie wårt konungzlige Secret här nedan för thetta breff. Som giffuit och skrifwit är vppå wårt Slått Stockholm. Thänn tiwgunde dagen Decembris. Anno etc. tusendhe Fämhundrade, Fyretije på thet fiärde.

Afritning af sigillet bifogad.

Stockholm den 23 December.

Till Konung Christian III i Danmark, om riksdagen i Speyer, Sveriges inneslutande i freden mellan kejsaren och konungen af Frankrike, konung Christians förnyade kraf på betalning för de svenska sändebudens lån, m. m.

Efter originalet i kongl. danska Riks-Archivet i Köpenhamn.

Vnnser frundlig dienst vnnd was wir sonst viel mehr liebs vnd gouths vormuegenn heuhor Grossmachtiger Konig, freundligr lieber Schwager Bruder vnd Nachpar E. L. schreibendt Coppenhagen ahm Montag nach Catharine negstvorschienen, ahn vns ausgegangenn, ist vns beandwordet worden, vnd so viel nhun die Speyersche vorhandlung belangendt, was E. L In dem das vns zum pestenn gedeyen magk vnternohemen, haben wir vns dasmalch vnd abermals itzo gegen E. L zum freundligsten zubedancken, Seindt auch sam alweg noch hinfurter solchens

vmb E. L schwegerligen zubeschulden gantz genaigt E. L haben es auch jm wercken anderst nicht erfunden, Das aber E: L: Irer ahnzeig nach bericht worden seindt, vnsers dieners halben so bei dem Cardinal gewesen sein solte, sampt fernerem Inhalt etc nhun wissen wir E. L darauf nicht zuuorhalten, das vorlengst ehe die Speijersche handlung angegangen, vnser vbrister Radt her Steenn Erichsonn seinen diener jn Franckreichen geschickt, die zeit wir dan weinig von der handlung gewust vnd auch vielweiniger vnser diener dem Cardinal darab ethwas vorstendigen muegen, es wirdt auch solchens der Cardinal nicht gestendig sein bsonder es seind E. L jn dem viel zu milde(?) bericht worden, Das auch E. L berueren das jn dem vortrag so zwuschen Ro:r Key:r M:t vnd Konig:r wirden(!) zu Franckreich vfgericht, E. L vnd wir mith eingezogen sein sollcn, dweil nhun solchens ahn E. L gelangt, Bitten wir sie woltenn vns doch des abschrift zukomen lassen, wie dan wir wan es ahn vns gereicht werhe, auch thuen woltenn,

Belangend aber das zugeschicktes Register vnd E. L furderung tragen wir keinen zweiffel, es haben E. L darauf bei Georgenn Luckenn vnser gelegenheit vnd beandwording Schwegerligen vormerckt, Weilo aber E. L abermals gleiche ahnfunderung thuen, So wollenn wir darauf mith negster vnser beschickung E. L auch fernere beandwordinge freundligen thuen vnd bejegnen lassenn, tragen keinen zweiffel, vnd es vns auch vorsehen E. L werde vorigs vnd dieses sich schwegerligen gefallen lasenn, Betreffendt die beschickung des Reichstags wiewol wir des tags angangs nicht wissen, so wollen wir dannochs auch dazu vordacht sein, Dan alles wes zu frieden dienlichen bei vns der gepuer kein abschlag sol erfunden werden, Vnd E. L alse vnserem lieben Schwagern Brudern vnd Nachparn viel freundlige wilfaherung zuerzeigenn seind wir jder zeith gantz genaigt, Datum auf vnserm Ko:n

Schlos Stockholm ahm dreij vnd zwanzigsten tag des Monats Decembris Anno etc. jm viervnndviertzigsten

Gustaff von gots gnaden zu Schweden der Gotten vnd Wendn etc. Konningk etc.

E L getreuue Bruder Gostauus*).

Utanskrift: Dem Grosmachtign Furstenn vnserem freundligen liebenn Schwagernn Brüdernn vnd Nachpaurenn(!) hernn Christiann zu Dennemarcken Norwegen der Wenden vnd Gottenn Konningk etc. Herzogen zu Schleseweigk Holstein Stormarn vnd der Ditmarschenn, Grauen zu Aldenpurgk vnd Dalmanhorsth etc.

Spår af sigillet.

Stockholm den 23 December.

Till densamme, om hr Sten Erikssons lån af konungen i Frankrike, m. m.

Efter originalet i kongl. danska Riks-Archivet i Köpenhamn.

Vnnssere freunthliche diennste Vnnd was wyr sonnst viell mehr Liebs vnnd gouts vormugen beuohr Grosmechtiger Koningk freuntlicher lieber Swager Bruder vnnd Nackpar E L: schreibennt wegenn sechstausennt kronenn so vonn Ko: W: zu frannckreichenn entphangenn vnnd das solliche herwidderumb vonn vnnsernn theils Rethenn sollten Georgenn Luckenn erlegt werdenn ist vnns nebenst anderm E: L: schreibent behantreichet Nun wissenn wyr vnns zuerinneren, dassmalch Georg Luckenn bey vnns gewessenn vnnd dero halb gleiche anfurderung gethaen, wes Jme, vnnd vonn dem Eddellenn vnnsernn vbristenn Radt vnnd liebenn getreuwen Hern Steenn Ericksonn zur anntwort begegnet Derohalb woll hettenn leiden mugen das E: L: vonn Luckenn diesser sachenn halbenn vnbe-

*) Underskriften egenhändig.

kummert gepliebenn wehren Dann ob Her Steenn vonn Hochgedachter Ko: W: zu franncкreich seins theills etwas aufgehebt So werdenn darumb mit der Ko: W: Her Steenn sich derogestallt sonder zweiffell vorgleichenn Das die Ko: w:e sich vber Herrn Steenn zum wennigsten werdenn zubeschwerenn habenn Vnnd nachdeme dann auch Her Steenn mit Lucken nichts zuschaffenn auch Lucke Jme nichts dann die Ko: W: furgestreckt So wirt auch ann diesem Lucke vnnsers vorsehenns beunegig(!) sein, vnnd darumb vns vnnd Hernn Steenn fernner vnnbemuhet pleibenn lassenn. Besonnder konnen woll glauben das dannochs Her Steenn vmb luckenn vielleicht jnn diesem ein ander gestallt woll beschulldt hette, da er dann Luckenns sach zum bestenn zubefurderenn jnn andernn ortern kein vleis gespart Wann aber die sache ein ander gestalt vnnd dem Luckenn seiner Perssonn ethwas abgelihenn wehre, wurde sich Her Steen anne erinnerunge ader vorschaffung woll selbst der gepuer zurichtenn wiessenn Wir wurdenn auch E. L. jmselbtigenn zum ehrenn vnns willferig befinden lassen Dero wyr dem Schutz gotts enntphelenn thun Gegebenn vff vnnserm Koniglich:n Slos Stockholm am dreijvnndzwantzigstenn tage des Monats Decembris Anno etc jm 44

Gustaff vonn gotts gnadenn zue Sweden der Gottenn vnd Wendenn etc. Koningk

E L getruue Bruder Gostauus*)

På en inlagd sedel.

Auch Grossmechtigr Furst freundligr lieber Schwager Bruder vnnd nachpar, Als wir hiebeuhor E. L gemeltes Zernowen halben geschriebenn, sie bei Jrenn voigten jn bleckingenn entphelch thuen lassen woltenn, dem armen mann sein geborgenn gudt, so aus dem schiefbruch erredt

*) Underskriften egenhändig.

wordenn, widervmb zugestalt werden muege, Bitten E L freundligst abermals, Jmhe so viell ehr zuberechtigt, gefolget pleiben mochte, Solchens seind wir gleichfellig zubeschulden vrpuetig Datum vt supra.

Utanskrift: Dem Grosmechtigenn Furstenn vnnserm Freunthlichenn liebenn Swagernn Brudernn vnd Nackparenn Herrn Christiann zw Dennemargkenn Norwegen Der Wenden vnnd Gottenn Koningk Hertzog zw Sleswigh Hollsten Stormarenn vnnd der Dittmarschenn Grauen zu Ollenburgk vnnd Dellmenhorstth

Det vidhäftade sigillet väl bibehållet.

(Stockholm slutet af December.)

Fragment af ett bref till någon af konungens förtroendemän i Finland, om den otillfredsställande rekryteringen af krigsfolket.

Riks-Registr. 1544, fol. 374.

. . . . . .

. . . . . .

owenner och Fijender haffuer, som tränchte och åstunda tess skada och förderff, Szå att mann näppeligen wet sich säker stund eller tijme för theris prachticker och farlige ansläge. Och förthenskuld will thet rådeligit och fast förnöden ware, att wij förstärcke oss her inrijkes med thet meste och dugeligste folk som mann kan offuerkomme, och besynnerligen the som hiertachtige och duglige karler äre, och någett skiute kunne, Tem mann seden ibland thet annet gamble Krigzfolk, som wij änn nu her i Rijkit tilstäde haffue, kunne vptuchta och läre late, huad äre och redelighet haffuer betyde, och annet huad saken kräffuer etc. Huarföre är wår alffuarlige willie och befalning, att thu så wäl som andre wåre Fougter ther i Finland, winlägger tich att vtspane ther i tin, så wäl som the andre hwar i sin befalning, en hoop the beste Schyttere och andre

dugelige Karler, som i öffuerkomme kunne, Sammelunde en hop gott Folk, them mann till siösz bruke kann, anamendes them i tiensten, Och må thu giffua huar aff them en march tuå eller Tre på hondenn, Och late them på någen tijd bliffua ther i landett tillstäde, Till tess thu och flere aff Fougterne ytterligere wår willie och meening ther vm förfarendes warde. Tette ingelunde försumendes.

Så är thetta oss och fast förtreetligit och besuärligit, att när wij sådane wår och Rijkesens anliggende befalninger tijt in till Finland skriffue lathe, då pläge meste partenn aff Fougterne och the som länen haffue, misbruke sådane wåre Mandater, j szå motte, att aff thet Folk, som til sådane krigzbruuk till land eller wattn dugeligst äre och vtnämpde bliffue, aff them tage the mutor och skäncker, latendes så bliffue hemme, Menn the andre som till sådane saker platt inthet duge och blödige äre, bliffue sedenn vtnempde och hijt offuer skickede, förrådendes ther med både oss, Rijkit och mong fattig Karll, som för rijkesens fiender till land och wattn, hosz sådane sälskap sich skole bruke och finne lathe. Szå wele wij änn nu warne tich och andre wåre Fougter i thenn Landzänden, Szå och the gode menn aff Frälset som länen haffue, att the icke late Jens Mutere j thenn motten vtsticke them ögerne, vtann att wij måge fåå thet folk vt, som dugeligit wåre, och ther wij och Rijkit både till land och wattn kunne med tiente bliffue, Huar så icke skeer, eller att wij yttermere förnimme, att thu eller andre aname skänckninger för sådane wåre och Rijkesens anliggende saker, då skole i som ther med befundne warde fult och fast förlate eder ther till, att therutöffuer vthan alle nåder, och icke minne änn för annen otroohet och förrättlige stycker skall straffet bliffue, Tette må thu vnderuise them aff Frelset som förläninger haffue ther i titt fögderij, att the och så wäl som Fougterne, måge wethe sich her effter rätte och skicke etc. Datum

Stockholm (slutet af December).

Fullmakt för Hans Bagge, att i Norge och annorstädes värfva skeppare, styrmän och annat sjöfaret folk.

Riks-Registr. 1544, fol. 375.

Fulmacht för Hans Bagge, att tage vdi K. Ma:ttz tieniste siööfared folk, både i Norge och flerestädz som lust haffwe att tiene för cläde och peninger etc. Datum Stocholm.

Wij Gustaff etc. Göre witterligit, att effter wij haffue behoff en hoop gott dugeligit och förfared siööfolk, them wij vdi wåre och wårt Rijkes nottorfter kunne haffue att bruke, Derföre haffue wij afferdiget thenne wår tro tienere Hans Bagge med fulle macht och befalning, att ther han slijkt siöfarid folk någerstadz vdi Norge eller annerstädz vpspörie eller offuerkomme kann, som lust och willie haffue oss för en reedelig och skäälig lön att tiene, att han them vdi wår tieniste aname och antage skall, tilseijendes huar och en vtaff them cläde och peninger, effter som huar kan göre lijke och skääl före, och som the Schipere, Styremenn, Båttzmenn och anned siöfared folk haffue, huicke nu i wår tieniste äre. Huarföre är wår willie och nådige begären till eder alle, och huar och en synnerligen, som för:ne wår tienere Hans Bagge nu i thenne reese hender till att komma, och sådane wåre wärff och ärender tilkenne giffue, att i wele stelle tro och loffue till huad deel han eder på wåre wägne och effter hans medgiffne befalning tilseijendes warder. Szå haffue wij och befaled wårt Råd och Befalningzmenn her på Stocholm att så snart i som sich vdi wår tieniste begiffue, hijt vp till för:ne Stocholm komme, skall eder giffues huad deel eder til sagt är, och tesförutan vdi all gunst och nåde vnderholdne och förfordrede bliffue, Begärendes förthen-

skuld aff Stormechtige Förstes wår käre her Swågers Broders och gode wens Kong:e Wärdes till Danmarch Fougter och Befalningzmenn i Norge, att the vdi ingen motte göre förbe:te wår tienere Hans Bagge her emot något hinder, plattz eller förfong, vtan heller hielpe och förfordre honom, och them han vdi wår tieniste anamer, till thet beste, huickit wij vdi all gunst och nåde gärne i lijke och större motte, effter huars och eens stand och condition betencke och förskulle wele. Datum.

Stockholm, utan dag.

Qvittobref till Axel Eriksson (Bielke) och Gudmund Skrifvare på levereradt silfver.

Efter det af fukt skadade originalet i kongl. Riks-Archivet, saml. af kongl. autografer.

Wij Gustaff [Sweriges, Götes och Wendes] etc. Konung . . . . . wår Quittencia . . . . . wårt Slott Stocholm then . . . . . 1544, anamedt och vpb[orit] . . . . . Elskelig tro tienere och Cam[merRåd] . . . . . Olsson, En kalck medt Ett p . . . . . [til]hopa En lödemarck och Siw lott S . . . . . leffuererede och öffuerantwordede v[på wår] tro Mans Axel Ericksons till Häriesäter wägna, Hwarföre giffue wij for:de Axel Ericksson och Gudmund scriffuere här medt qwitt och frij för alt yttermere tiltall vm for[:te] Sölff, Och tess till yttermere wisse lathe wij tryckie wårtt kon:ge Secrett her nedhen för och medt egin hand vnderscriffuit. Datum loco et tempore vt supra.

Gostauus*)

Det påtryckta sigillet väl bibehållet.

*) Underskriften egenhändig.

Tillägg.

Stockholm den 7 Februarii.

Konung Gustaf till konung Christian (III) i Danmark, om svenska riksrådet och riddaren Erik Flemings skepp, som var fraktadt till Bremen, men blef qvarhållet i Öresund, med anhållan, att detsamma måtte frigifvas.

Efter orig. i kongl. danska Riks-Archivet i Köpenhamn.

Vnsere freundliche dienste vnd was wir sonst viel liebs vnd guets vormuegn beuhor Grosmachtigr Konig frundlichr Lieber schwagr bruder vnd nachtpar, An vns thuet der Gestreng vnser Rath vnnd getrewer Liebr her Erich Flemingk Ritter vndertenigst gelangen wie ehr etzlichn sein schief nach Bremen gefrachtet, welchs dann jungst jm sundt gewesen vnd nicht durchkomen muegn Derohalb gehorsamlich gebeten ahn E. L jnen zuuorschreibn domit solich schief vf bremen gereichn vnd daruber bei denen so es gefrachtet jn keinen schaden gereichen mochten, Dweile dan die von bremen sich anderst nicht dan nachparlichn habn vornehmen Lassen, Wolten e L vns zue gefalln obberurtem vnserem Rath solich schief nach Bremen durch den sundt zulauffen gestadten, jdoch aber nahdem nebenst hern erichn auch andere von den bereiders anparth jm schief habn sollen, so wolten e L ehe dieselbtign durch den sundt gestadtet gnungsam vorsicherung vnnd anlobung thuen Lasen, domit sie mith dem guedt Bremen vnd nicht anderswo abwege besuechenn, E. L dem schutz des almechtign saliglich empheln thuen,

Datum jn vnserer stadt vpsalh ahm Dornstag nah Lichtmessenn Anno etc. jm 44.

Gustaf von gots gnadn zu Schwedn der Gottn vnnd Wendn etc. Konig

E L getruue Bruder Gostauus*).

Utanskrift: Dem Grosmachtign Furstn vnserem frundlichem lieben Schwagern Brudern vnnd Nachtbarnn Herren Cristian zue Dennemarckn Norwedn der Whendn vnd Gottn Konnige, Hertzogn zue Schlesewieck Holstain Stormarn vnnd der Ditmarschenn Grauenn zue Oldenburgk vnnd Delmenhorsth

Spår af sigillet.

Ekolsund den 28 Februari.

Till hr Måns, kyrkoherde i Åker, om inqvartering hos honom af fyra knektar.

Efter originalet på papper i Nordinska saml. i Upsala akad.-bibl., afdeln. »Svenska konungars originalbref», vol. 1.

Gustaff medt Gudtz nåde Swerigis Götis och Wendis etc Konung,

Wår gunst tilförende etc Wij forschicke till eder Her Måns tesse Fyre knechter, Begerendis thet j wele på någen tid tilgörendis försörge them, för theris peninger, med matt, öll och annen wälfartt, effter tilbörlig wise, Wij haffwe them strengeligen budit och befaledt, at the vdj ingen motte skole göre edher oskäll, Vtan heller holle och skicke sig redeligen emott edher, Och lathe sig nöije med hwadt dell j them giffwe, huilkit wij wele betenkie eder med all gunst och nåder igen, Datum aff wår gård Ekelsund 28 februarij Anno etc 1544.

Utanskrift: Oss Elskelig wår tro Vndersåte Her Måns Kyrckeprest i Åcker etc gunsteligen.

Sigillet finnes qvar.

*) Utanskriften egenhändig.

Upsala den 14 Mars.

Till konung Christian i Danmark om förhandlingarne vid riksdagen i Speyer, den tillämnade sammankomsten mellan konungarne, om främmande spejare, m. m.

Efter originalet i kongl. danska Riks-Archivet i Köpenhamn.

Vnsere frundliche dienste vnd was wir sonsth vhiel merh liebs vnd gouths vormuegn beuhor Grosmachtigr Konig frundlichr lieber Schwager brueder vnd nachpar, Wir habn E L schreibent entphangen vnd jnhaltz vornohmen, vnd so viel belangend den articul von wegn etzlichr fursten vnderhandlung, vnd das E L deshalb vffm Reichstag jre Redte des handels zugewartten geschickt mith anzeigung whue gleich kurtzhalb der zeith wir auch vnsere abgefertigten daselbst nicht habn mochten, das gleichwol E L nichts wenigr jren gesandtn beuelich gethaen vns auch nebenst e L jn denselbtign sachen gnungsamlichenn zuuorwarhen, welchs wir vns jegn E L frundlichst bedancken thuen, Weilo vns aber zu langsam des Reichstag beschickung vormeldt vnd die vnsern zuuorfertign altzu spedt fallen wolte, So vorsehn wir vns zuu E L gantz vnzweiffentlich, wie sich solichens vnserer vorwantnus nach aignen wil, also auh werden jre gesehicktn jn solichn handlung E L erpietend vnd wille, jn die wege so vns auch mitbelegen sein mochten jn kein vorgessen setzn, Dweile dan die sachen vhast hochwichtig vnd der ausgang E L anzeigung nach gantz zweiuelhaftig, vnd wir vns dannochst jn jedem fall bey zeith desta bas zuschicken wusten, Habn e L je zubedencken, es auch dannochst beid pillig vnd notig sein wolte, das wir aller sachn vmbstend und uorlauffung wissen mochten, warauf die handlung stunden, vf was wege mittl vnd Condition dieselbtign durch die vnderhandlers getriebn, vn worjnnen e L vhor

Jre person beide des gefangnen Konings Cristierns vnd andershalbn sich ein odder zulassenn bedacht, Dan dweile e L also durch die vnderhandlere vns aller vmbstend vnd Condition vnbewust handln lasen, muesten wir je auch der sachen alseitz erfurderung nach, die wege auch vnterricht sein, des wir dan grundlichn bescheidt von e L gewertig sein, vnd drumb gebetenn habn wolln,

Der zusambtkhumpsthalbn aller sachen mith e L drumb zuuorhandlen, warhen wir algereitz nebenst vnseren Redten jn aigner Ko:r person zubesouchen gefertiget, Weilo aber dartzue e L Jrer beschwerung nach nicht gelangen, vnd die zeith vortzogn worden, hat es ansteen muesen, nichts wenigr weilo aber der Erentuest Georg Lucke ahn vns vffin(!) wegk, wolln wir e L vf solich vnd vorig articul weitern bescheidt zuschicken.

Das aber E L beruern das aus vnseren Reichn, von neulose ab, nach Coppenhagn geschickt, Jre Reiche vorkundtschaft vnd nach den Niderlandn gefuert werdn, sambth fernerm jnhalt, Magk derogestalth e L vieleicht wol von etzlichn vnseren beiderseitz misgonnern angetragn sein, aber ob goth wil, jm grundt wirdt sich das werck andersth erfinden, vorhoffn auch vnd solten je pillig bey e L des glaubens vnd vortrawens anderst gefast sein, Wan e L wie bisanhero den vortrauten bruder solln zuerspuern habn, vnd e L viel freundliche angenehme dienste zuerzeigen, werhn wir jeder zeith gnaigt, Datum jn vnserer stadt vpsalh ahm 14 tag des Monats Martij Anno etc jm 44:ten.

Gustaf von gots gnadn zu Schwedn Der Gottn vnd whendn etc. Konigk etc.

E L getruue Bruder Gostanus*)

Sedel med annan stil.

Jnsonderheit wollen wir e l schwegerlichen gebeten haben sie wollen doch vns vorstendigen whue sie bericht

*) Underskriften egenhändig.

wusten, so vf beiderseitz vnser vngedey, die reiche vorkundschaften solten doch vnns so wol e l darahn mithbelegen vnd wue wir solchn bericht erlangten, oder es sonstent jnnen wurden, alsedan sollen e l es jn der tadt befinden, das wir das jenig darzu thuen wollen das andere sich darab exemplirn vnd man offentlich daraussen vnsere vnschulden vormercken sol, dan wir darvmb auch vnserm Stadthalter ernstlichn geschrieben, vnd wue solche vorspeiers, die wol vf beiderseitz vnser vngedei jn vnsern beiderseitz reichen sein mochten vorhanden So weis der almechtig das es vns vnwissentlich ist, dan e l Jrem vngedei zuuorhueten, bei vns gewertig je sein wolten Datum vt jn literis.

Utanskrift: Dem Grosmachtign Fursten vnserem frundlichen liebn Schwagern brudern vnd nachtparn herrenn Cristian zu Dennemarck Norwedn der Gotten vnd Whendn etc. Konig, hertzogn zu Schlesewick Holstain Stormarn vnd der ditmarschn Grauen zue Aldenburg vnd Delmenhorsth.

Det påtryckta sigillet finnes qvar, något skadadt.

Upsala den 14 Mars.

Till densamme om en viss Zernows sändning till Tyskland, för att uppköpa spannmål för de nödlidande i Vestergötland.

Efter originalet i kongl. danska Riks-Archivet i Köpenhamn.

Vnnsere freundlige dienste vnnd was wir sonst viel merh liebs vnd gouths vormuegen beuhor, Grosmachtigr Konig, freundligr lieber Schwager Bruder vnd nachpar, Als wir kurtz hiebeuhor ahnn E L von wegen Zernowens geschrieben, denen wir dan vmb mangel etzligs getreides zu bespeisung vnserer Reiche örther Westerguitlandt vnnd Newlöse, mith vorstreckung vnd genugsamen pass vnnd gleitsbrieuen, naoh teutscher nationn gefertigt, Domith

derselbtig seins anhaltens enthlediget, vnnd solch korn zu grossem nachteil nicht vorderbt vnnd vorwarloset werdenn mochte, Weilo aber alse wir abermals bericht werdenn, solch getreide theils, vast des langen vfzuegs vnnd liegents halb, vorlegenn vnnd schadaft sein sol, So bitten E L wir abermals gantz Schwegerlich, woltenn berurten Zernowen vnns zum pesthenn vorgonnen solch getreidt jn jrenn Reichenn (vnnd whue es jn seinen rechten wirdenn daselbst nicht abwerden mochte) zuuoreusseren, gersten einzukeuffen, auch vonn da ab entzwhar nach E L furstenthumb Holstein oder aber vf Lubeck zuuorlauffenn, Darnegst new vnd frisch getreide einzuladenn, vnnd wie nicht anderst, vormueg vnnser Siegel vnnd passbrieue, vnnser beuelch abscheidt vnnd vorlass, darngest das new getreidig durch Zernowenn zu enthsetzung vnnd bespeisung Westerguithland, nach newlösenn vnbehindert Siegelenn vnd von da ab zu rugk durch denn Sundt vorlauffenn lassenn, alse wir dann hirjnnen, vnnserer vorwanthnus nach vnns solchens vnzweiffentlichenn vorsehen wollen, Solchens seind wir herwidervmb freundlichen zu beschulden genaigt, Datum jn vnnser Stadt Vpsal denn 14 des Monats Martij Anno etc jm xliiij:ten

Gustaff vonn gots gnadenn zue Schweden der Gottenn vnnd Wendn etc. Koningk etc.

E L getruue Bruder Gostauus*)

Utanskrift: Dem Grossmechtigem Fursten vnnserm freundlichen liebenn Schwagernn Brudern vnd Nachparnn herrn Cristiann zue Dennemarcken Norweden der Wendn vnd Gotten etc. Konige etc. Hertzogen zue Schleseweigk, Holstein, Stormarnn vnd der Dithmarschenn Grauenn zue Aldenpurgk vnd Delmenhorsth.

Sigillet finnes qvar.

*) Underskriften egenhändig.

BILAGOR.

1.

Skuldebref af tre borgare i Gefle till konungen. Upsala den 18 Februarii 1544.

Riks-Registr. 1544, fol. 26.

Oloff Matzszons och Erick Jönszons och Haluard Jonszons beplictelsze breff. Datum Vpsala 18 Febru. Anno etc 1544.

Wij effterskriffne Oloff Matzszon, Erick Jönszon och Halward Joonszon Borgere i Gäffla, Bekännes och wetherligit göre, medt thetta wårt opne breff, att effther Stormächtigeste Förste och Herre Här Gustaff etc Wår Aller Käreste Nådigste Härre, aff Hans Konglige m:tz szynnerlige gunst och nåde och för wår armodt och fatigdom skuldt szom wij genom Skipzbrott och annen vlycke, szom wij vdi kompne äre haffwer annszedt wår flijtige bön och begären och nådeligenn på en års dag oss länt och försträkt, Först medt then årlige järnskatt aff Gestringelandt, szom full Anno etc 1542 szom är 25½ lest 2 fat fem och tiugu Åszmunder ofattadt jernn, och vndt oss hwart hundrede jern för Siu öre, för hwilkin konglige gunst och nådhe wij Hans Kong. Ma:t på thet aller vnderdåneligesten och ödmiukeligen betacke loffwendis for then skuld och förplicktendis oss att hwadt szom j szådana Summa till thenne tijdt icke betaledt är skall här effther wäl, och och i godo nöijo betaledt bliffwa, szom her effter skriffwidt står. Szå löper szig Summan för thenne fornemde Summa järn, szom är skatten aff förnemde Gestringelandt for thet 42 året i reede peninger till ettuszende Tryhundrede, Fyretiije halff ottonde marck ortiger halffannen öre, Ther vppå haffwe wij betaledt H. K. Ma:t, först på Gripzholm Prima Septembris Anno etc 1543 Femhundrede marck ortiger vdj reede Peninger och vdj Guldh, Sextie spansk Ducater, stycket för tie marck ortiger. Löper Sexhundrede marck ortiger, och en Portugalöszer för femtiye marck, Så att Suman szom på then 42 års Rekenskap be-

taled är, Löper szig till ettuszende, etthundrede Femtiye marck ortiger etc. Szå bliffwe wij ännu H. K. Ma:t skyllige på förnemde 42 åresz Järnskatt Etthundrede Nijetie halffottende marck ortiger halffannenn öre, hwilken Suma wij förplickthe ossz innan nästkommendes Johannis Baptiste, att betale H. K. Ma:t vdi gode reede, medt gott fullwijcktigt och oförfalsket vngersk gull, hwar vngersk gyllene räknedt för fem marck ortiger, och icke högre, Szå löper thenne Restantie Summa for thetta förnemde 42 året Trettie halfftiende vngersk Gyllene, halffannen öre.

Thernäst szå haffwer Högbe:te Kong. M:t wår Aller Nådigste Härre och szå på enn årsz dag, länt och vndsatt ossz här effther[:ne] Erick Jönszon och Halwardt Joonszon allene, then näst förlidne åårs jern skatt aff fornemde Gästringeland, szom war pro anno 1543, aldelis vdi lige motthe, szom förskriffwit ståår, szom är hwart Hundret Järn för Siu öre, Szå löper Huffwed Summan, både på Järnedt, szå och i Päningerne, effther szom fornemde huffwd summer i then näst forskriffne Artichel anteknede och räknede äre, Szå loffwe och förplickthe wij ossz tesszligeste, innan nestkomendis Joannis Baptiste, på thetta 1544, att bethale H. Kong. Ma:t thenne förnemde ganske huffwd Suma, szom är, Ettuszende, Tryhundrede fyretije siu och en halff marck ortiger, halffannen öre, medt godhe oförfalskne och fullwicktige vngerske Gyllene altijd for fem marck ortiger hwart stycke räknet, och löper szig då Suman i Wngerske gyllene taal, till tuhundrade, Sextije halfftijende vngerske gyllene, halffannen öre.

Hervtöffwer haffwer H. K. Ma:t nådeligen vndt och tillszagt ossz tenne närwarendis årszskatt, aff förnemde Gästringeland, szom är pro Anno 44 aldelis med liike förord och welkor szom förskriffwit står Och förthenskuld loffue och förplickte wij ossz och szå medt thetta wårt öpne breff, att betale H. Kong. Ma:t fornemde 44 årsz järnnskatt, innen nästkommendis Sancti Joannis Baptiste dag om ett år, szom är anno domini 1545, aldelis med gott fullwicktigt och oförfalsket vngersk Gull, och vdi lijke motthe och wärdt szom forskriffwit står. Hwar och szå hände (thet Gudh forbiude) att wii fornemde Oloff Matzszon, Erick Jönszon och Halward Joonszon, szamfelt, eller någen aff ossz beszynnerligen dödeligen affginge till Siö och Sand [ɔ: Land] eller elliest någen skade och fordärff komma kunde, szå att wii for:de Summa vppå tessze forbe:te terminer icke till fyllest eller j szå gode reede och medt szådant wärde, szom forskriffwit står, betale kunne, Szå haffwe wij hwar for szig och szin annpart Hans Kon. Ma:t eller H. Konglige och furstlige vnge lijffz

ärffherskaper wåre husz, Gårder, Grund, Löszörer, och älliest alt thet wij äge löst och fast både i Gäffle och annerstadz, ee hwar thet finnes och bespöries kann, till en rätt vnderpant till pantha szatt, Szå att hwar wij fornemde tiider och terminer H. K. Ma:t eller H. N. ärffwinger förnemde Summa icke betale kunne, Då skall H. K. Ma:t woldt och makt haffwa, att latha szökie szådana szin betalning vdi wår Husz, Gårder, Grund, Löszörer och ägodeler löst och fast, Ther emot wij hwarken vdi ene motthe eller andre någen skodzmål hielperede eller jnszagu forewända häller haffwe skole eller wele, och tessz till ythermere wisszo att Högbe:te Ma:t till Swerige wår aller Nådigste H. och wij medt H. K. Ma:t, szå vtoffwer eensz kompne äre, lathe wii förnemde Oloff matzson, Halward Joonszon och Erick Jönszon hwar for szig trycke wåre Signeter her neden for thetta wårt öpne breff, szom skriffwit etc i Vpszale etc.

2.

Härmästaren i Lifland, Herman von Bruggeney till konung Gustaf, förbön för Lucas Massow, att han må lösas ur den borgen han iklädt sig för en nu bortrymd guldsmed. Trikaten den 30 Maji 1544.

Efter originalet i kongl. Riks-Archivet saml. »Livonica», vol. 14.

Erleuchtigster furst Grossmechtigster Kuningk Ewer kuninglichen J:t seindt vnsere freundtwillige dienste, vnd was wyr mehr liebs vnd guts zw thun vermugen, zuuor, gnediger her, vnd freuntlicker geliebter nachpar Der Erntveste vnd Erbar, vnser lieber besonder Lucas Massow, Etwan E. K. J:t thiener, hat vns dienstlich zw erkennen gegebenn, wie ehr nebenst andern E. K. J:t vnderthanen, einen goldtschmidt (: welcher E. K. J:t nicht weinich beuntrewet, vnd hindergangen sol haben :) aus sonderlicher vorbede, vnd trewen gemute, vor E. K. J:t geburget, Vnd wiewol ehr sich, sowol die andern mitburgen, vorhoft, ess solt derselb goldschmidt, sein gelubt vnd zusage gehaltenn, vnd die burgen, jhrer burgeschaft gefreyet, vnd schadtloss gehalten habenn, Hieruber so sal derselb geburgte, vnuorsehens entwichen, vnd also entkumen, die burgenn vber allen jhren trwen guten willenn jn der last vnd burgschaft haben stecken lassen jnen allen zw mercklichen nachteil vnd schaden, Vnd wiewol sich gedachter Lucas Massow, nhu schuldich erkent, Seiner gethanen burgschaft, seins teyls wie einem ehrlichenn zuthunn zimbt vnd geburt,

nachzukumen, vnd zu freyen. Dieweil im aber, als einem dienstman, ein solchs zu mercklichem grossen abbruch, nachteil, vnd schaden, gereichen wil, Dennoch hat er vns, vmb mehrer zuuorsicht willen, vmb vnsere schriftliche vorbede, vnd furderunge, die wyr jm dan jn gnediger erwegunge seiner gantz getrewen dienst, darmit ehr E. K. J:t vnd dero loblicher Cronn, vnd Kuningreich, biss anher zugethan gewesen, vnd noch ist, zw weigerenn nicht gewissen, sonderlichs fleiss ersucht, vnd angefallen, Demnha gereichet an E. K. J:t, vnser dienstlich, freuntlich vnnd nachparlich bitten, mit gantzem vleiss, E. K. J:t, die wollen mehrgedachts Lucas Massowen, als jhres trewen dieners gelegenheit, vmb dieser vnser vorbit willen, gnediglich erwegen, vnd jhnen, solcher gethanen burgschaft gnediglichen erlassen, vnd ledich zellen, Das sein wyr vmb E. K. J:t jn alwegen, dienstlich, freuntlich vnd nachparlich zuuerdienen, mehr als geneigt, Die wir dem gotlichen schutz, vnd schirm, jn langer leibs gesuntheit, vnd friedlicher Regierung zw erhalten empfelen, Datum Trikaten, Freytags nach Exaudi Anno etc jm xliiij:ten

Herman von Brüggeney genandt
Hssenkamp
Meister Teutsches Ordens zw Leiflandt

Utanskrift: Dem Jrleuchtigstenn furstenn vnd grossmechtigsten hern hern Gustaff der Schweden vnd Gotten etc kuningk vnserm gnedigenn hern vnd freuntlichen lieben nachparnn.

Spår af sigillet finnas.

3.

Reversal af f. d. erkedjeknen i Linköping, m:r Peder Brask, på det jordabyte han med konungen gjort. (Linköping den 17 Junii 1544)*).

Riks-Registr. 1544, fol. 194 v.

Reuersael på samme Jordeskiffte. Datum.

Bekennes iack Peder Braske och med tette mitt opne bref witterligit gör, Att iach för min egen nytte, bättre lägenhet och tillfälle, haffwer giort, samtykt och stadfest, som iach och nu medt mitt opne breff gör, samtycker och stadfester ett fulkomligit och opliust

*) Det af konungen utfärdade bytesbrefvet är dateradt den 17 Junii, se förut, denna del, sid. 400.

byte och Jordeskifte, med Stormecktigste Furste och Herre, her Gustaff, Swerigis, Göthis och Wendes etc. Konung, min alder Nåd:te Härre, J så motte, Att iach vndt, vplatidt och tillsagt haffwer Högbe:te K. Ma:tt och H. N. efftherkomende erffwinger till ewärdelige äghe, Otte stänger Jordt, liggiendes i Hoffwetorpa i Wist sockn, och Hanakinde härede, medt åker, äng, husz, Jord, Schog, Fiskewattn, Quern, Quernesström, och all annen legänhet, som för:ne Otte stänger Jord i Hoffwetorp tilligger, och aff ålder tilleget haffwer, eller her effther ther till bespöries kann till ewärdelige äge etc. Ther emot haffwer Högbe:te Kong:e Ma:tt vplatidt, offwerantwordet och hemolat mich på thet alder gunstelig:te och krafftteligste, ett H. N. Hög:tz hemmen medt åker, äng, och all annen tilbehöring, liggiendes för tre stenger Jord i Skäggetorp, vtan för Lincköping i Kärna sockn och förb:te härede, hwicken Jord fordom giffwenn war vnder Prebendam Crucis Minoris j för:ne Linköping med en engiehage, som ligger vnder Prebendam Compassionis ther sammestedtz, med allt annet, som till för:ne Skattejord och ängiehage tilligger, och aff ålder tilleeget haffwer. Hwarföre affhänder jach mich och mine effter:de ärffwinger för:ne Otte stenger Jord med alle theris tillåger och tilleegner them Högbe:te K. Ma:tt min Nåd:te Härre, och hans effterkomende ärffwinger, medt husz, jord etc till ewärdelige äge.

Hwar och så hände (. thet Gud förbiude .) att något aff för:ne Otte stenger Jord Högbe:te K. Ma:tt till Swerige, eller H. N. ärffwinger med någen rätt iffrå ginge, då förplichter iach mich och mine effter:de ärffwinger, att wele wijderläggie högbe:te K. Ma:tt och H. N. ärffwinger så gott godz igenn, medt lijke mykenn ränthe, och i så gode lägenhet, innen neste Sex weker ther effther, som Swerigis lag ther vm vtwijse. Och tess till yttermere wisse och bättre förwaring, att för:ne bytthe är medt min fulkomlige wilie och wetskap skett och samtyckt, haffwer iach tet breff medt egen hand vnderskriffwit, och beder ther till N. N. N. N., att the till yttermere säkerhet hängie theris Intzegler her nedenn vnder hosz mitt egit. Datum

4.

Coadjutorn för tyska orden, Johan van der Recke, till konung Gustaf. Wenden den 4 September 1544.

Efter originalet i kongl. Riks-Archivet, saml. Livonica, vol. 14.

Jrleuchtigster Furst Grossmechtiger Kuning Ewer Kuniglichen Irleuchtigkeit, seindt vnsere wyllyge geflissene denist, vnnd was wyr

sonst mher liebs vnnd guts zu thun vormugen alle zeith beuorenn. Jnbosunder gunstiger her vnnd freunthlicher geliebter Nachpar, Ewer Kuniglichn Jrleuchtigkeit gunstig vnnd nachparlich erbieten, vff vnser hiebeuor ahn dieselbtig aussgangen, deinstlich ersuchenn, etzlicher Rhene vnnd Elend halben, haben wyr dato diess aus vbersanter schrifftlichen antworth allenthalben vorstandenn, Vormercken darauss, Ewere Kunigliche Jrleuchtigkeit zugeneigtenn freuntlichen vnnd nachparlichen wyllen, vnnd thun vnss dess hiemith deinstlich vnnd Nachparlich bedancken, wollen auch solcher thier, wan Ewere Kunigliche Irleuchtigkeit dieselben, auss denn abgelegenen Orteren Ihrer reich bekommen vnd erreichen werden, mith gleicher deinstlicher Nachparlicher danckbarheit erhoffen vnd gewertig sein. Ewere Kunigliche Irleuchtigkeit widerumb behegliche Nachparliche vnnd deinstliche wylfarung wyllen vnnd gefallen zuerzeigen, seindt wyr zuthun deinsthlich vnnd Nachparlich erbottig. Welche Ewere Ku: Ir:t wyr Gotth dem Almechtigenn, zu langweryger gewunschter leibs gutter wolmacht, auch heilsamer stetter friedlichn regirung zuerhalten thun empfelen. Datum auff Wenden, vnserem Schloss den vierden Septembris. Anno etc vliv etc.

Johan van der Recke Meister
duithsches Ordens zu Lifflandth*).

Spår af sigillet finnas.

*) Joh. v. d. Recke kallar sig, egendomligt nog, tysk ordensmästare, men blef detta först den 4 Februari 1549, då härmästaren Herm. v. Brüggeney dog i pesten, och var ända till dess blott härmästarens Coadjutor.

Register.

A.

Abbedissan i Vadstena klost., 201, 641.
Abraham (Gyllenstierna †) t. Haga, 106.
Abraham [Abram] **Erikson** [-ch-, -ck-] (Leijonhufvud) t. Ekeberg riksr., 515, 561; borgesm. f. hr Bänkt Niels., 61; lämpl. t. lagm. i Vg., 439; kall. t. möt. i Arb., 515—516; br. t. hr Christoph. Andss., 552—555; flän.-br. på bisk.-sak. o. gästn., 571.
Adeln, 694; om dss flängr, 71; vill lemna kon. otillräckl. hielp, 75; bör försörja slg med folk o. lifsm., 77; i Finl., bör värfva knekt, 104; utlofv. större rusttj., 420—421; regist. öfv. dss rusttj., 424; br. drom t. Smål., 424—425; rusttj. af Smål. sk. ftecknas, 425; om ad:s i Vg. undstöd t. rik. behof o. rustn., 433; fhdl. md a. om de danske sk. heml. hållas, 435; fskrifv. t. Sthm, 452; undersökn. om dn ftryckt allmog., 490; i Smål., sk. hålla sig färdig rustad, 492; i gränsort. bör rusta sig mot fiendtl. infall, 659—661; en del af a. drifv. f. land. skadl. handel, 636.
Afrad, 36, 47, 84, 95, 152, 165, 726, 746, 747, 757; qvick, 518; befrielse fr. 630; ej erlagd, 689; om lös. af, 698; af St. Kopp., belopp. af, 690.
Afvelsgård, kgl., på Starby, 201.
Agneta Knutsdotter (Lillie af Ökna), bröll. md Wolff Henrichson (Snakenborg), 713.
Agunneryd [Au-], s:n i Sunnerbo hd, Smål., 449; om smörskatt af, 593, 596.
Albrekt [-ikt, -icht], hert. af Meckl.; vill skaffa Sv. en ny Dacke på hals., 233, 239, 495; är Sv:s fiende, 234, 254, 524; hs stämpl. mot Sv., 296, 524, 672.
Aldenburg, Aldenpurgk, se **Oldenburg.**
Alwasta (Alfvesta) i Jäders s:n, Österrekarne här., Södml.); en äng drst. t. bisk. Botvid, 273.
Alwastra [Alffu-, -e] klost. (se reg. t. 1:a del.), 84; om gårdens vidmakthåll., 214; om fetal. o. salts ditsänd., 626—627; husen, ut. kyrk., må nedbrytas, o. täljsten. föras t. Vadst., 628; om afgäld af dss landbor, 725.
Altare, i Åbo, tomt, s. thört, 278; — Trium regum i Åbo, tomt, s. thört, gifves Er. Olss., 286.
Alwijka [Alff-], (trol. Alviken i Grenna s:n, Vista här., Smål.), 522, 622. — »Alwijka Peder», se **Peder.**
Ambasater, fr. Viborg, klaga öfv. Ryss:s röfverier, 336.
Ambörd [-byrdt] (Handbörds här., Smål.), 136; Er. Jönss. l. Jonss. fogde drst., 59; bönd. drst. i borg. f. Ped. i Branthult, 419; »Pars animarum» draf anslås t. skolmäst. i Kalm., 509.
Anders, hr, i Wij (se reg. t. 15:e del.), om hon., 188, 190, 199—200.

Anders, »broder A.», i Sken., kallas t. kon., 523.
Anders Benctsson i Bringetofta, sändeb. t. kon. fr. Vestra hd, 230.
Anders Erichson [-ckszon, Ersson], fogde på Kungsör, 295, 612; br. t., 39, 173—174, 569—570, 606—607, 650—651, 656, 678, 679, 684; sändt mjöl t. Salberg., 463; fbjudes a. ockra md spmln, *ib.*.
Anders Ersson, se **Anders Erichsson.**
Anders Monsson [-sz-], borg. i Arboga; får uppköpa ox. o. drf. tbyta sig jern i bgslag., 555—556, 616—617.
Anders Pedersson (Ranck på Rankhyttan, se reg. t. 3:e del.); br. f. hs h. (Agneta Olofsdtr t. Knifva) på hennes o. mannens gemens. egdm, 323.
Anders Simonsson [-e-], † 303; svärfad. t. Ped. Andss., 51.
Angermannelandt se **Ångermanneland.**
Angoulême, se **Margareta.**
Animarum pars af tiond. fr. 5 hdr i Smål. anslagen t. studenters o. djeknrs undhåll, 509; d:o af Öl. får behållas af kkoprest. i Kalm., *ib*; d:o af Amböd o. Stranda hdr behålles af skolmäst. i Kalm. *ib.*
Anna, Moens Smeds h. i Ups., 162.
Anne (Amnehärads) s:n i Vadsbo här., Vg., 735.
Anne (S:t) prebenda i Linköp., jordar, s. thört, lemnas t. hosp. drst., 330.
Anne, fru, cancell. v. Pyhys h., får vistas hos mann., 142.
Annexier, 133, 431.
Annuntiationis preb. i Linköp., 508.
Antisindons fierding i Jäskis s:n. Viborgs l., 359.
Apetekare, en, fr. Danzig, anvisas ett hus, 658.
Arboga [-e], 163, 526, 537, 538, 540, 542—547, 552, 555, 616, 631, 632, 734; möte md råd. o. en del af ad. drst., 515, 516, 524, 530, 547, 552; br. fr. de der närvar. herr. t. hr Chr. Andss., 552—555; And. Mons. borg. drst., 55, 616; fsvar.-br. mot landthandl., 558—560, 624—626; — o. f. utligg. fr. Sthm, 560; br. fr. Sthms borgm. o. råd, 558—560; Sthms borg. få dr ej köpa jern o. kopp. i minut, *ib.*, men hfa förköpsrätt drt., *ib.*
Archidiaconatus, prelatur vid Åbo domkyrka, fläntpå behagl. tid t. kammarskrifvaren Hans Tommeson, 750.
Archlimästare, 652.
Aren, mäster, se **Arne.**
Arendt, mäster, se **Arne.**
Arffwedt, hr (i Linköp.), håll. predik. vid prins Carls begrafn., 410.
Arffwedt [-idt] **Claeson,** af fogd. Joen Bagge utn. t. hdsh. i Gäsened, ogillas af kon., 633.
Arffwit, hr, prebendatus i Åbo, 286.
Arfwedt [Arfwit] **Biörnson,** fordn. i slottslofv. på Stegeborg, 512—513; fogde, 641; br. t., 630.
Arfvegods, kon:s, 209; — ngra länge legat öde, *ib.*
Arkedeken, se **Erkedjekne.**
Arne [Aren, -dt, Arnold], mäster, vid kamm.-verk., 365, 498—499; regist. öfv. hs uppbörd o. utgift, 411; om hs räksk., 252, 282, 417.
Arnold, mäster, se **Arne.**
Artelarij, kon:s, 444, 526; — sk. utrustas, 443.
Asbolandt (Aspeland), här. i Smål.; Själakorsdel. af tiond. o. bisk.-tiond. draf sk. redovisas i kgl. kamm., 509.

Ascheby (Askeby, se reg. t. 1:a del) klost.; 2 gdr indragna drifr. t. kron., 160.
Aske hd i Ög.; om dagsverk. af, 270; Själakorens del af tiond. fr. prosteriet, br. drå f. canik. i Link., 507—508.
Aspelongen (Asplången, stor sjö i Ög.), om kanal t. fr. Munkeboda, 631.
Augunnaryd. se **Agunneryd.**
Ausburg (Augsburg, fri riksstad, nu thör. Bayern), 374.
Axel Anderson (Lillie t. Ökna, väpn.), riksr., kall. t. herredag i Arboga, 515—516; br. t. hr Christoph. Andss., 552—555.
Axel [-ll] **Erickson** [-chsen, -cksz-] (Bielke) t. Häradssäter, 136, 137; br. t., 16—17, 36—37, 52—53, 58—59, 68—70, 121—126, 151—152, 266—267, 583—584; — — om kanalgräfn. i Ög., 631; br. fr. hon., 120; antag. Småländ. i tjenst, 129; uppdrag, 171, 172; hs fogde, 337; vid prins Carls begrafn., 409, 410; gåfvobr. t. hon. på en gd i Link., 430; sk. fhdla md ad. i Smål. om dss rustn., 492; om hs flängr, 517; fl.-br. å bisk.-sak. o. gästn. i Ydre, 602; aflev. silfv., qvitto drå, 777.
Axel Tönneson [Tönes-] (Tott?) frälsem., närv. vid prins Carls begrafn., 409; får fodring t. 4 häst., 694.

B.

Backa i Ume s:n, V.-botten (trol. B. i nuvar. Byske s:n), thör. Lasse Olss., 715.
Backabole [Backe-] på Torszön, i Vadsbo (Vg.), 321.
Bagge, Anders (på Gripsholm?), 311.
Bagge, Biörn, knektehöfvidsm., gjort stort öfvervåld und. tåg., 442; sk. straffas, *ib.*
Bagge, Christoffer (förut fogde i Vexiö stad, m. m.), lärer röfvat und. Hanö, 385; om en ann. höfv.-man i hs ställe, *ib.*
Bagge, Hans, fmkt a. värfva sjöfolk, 776—777.
Bagge, Joen [Joon], fogde i Redvägs, Ås o. Gäseneds hdr, 31; br. t., 496—497, 632—633, 645—647; om hs räkskp, 63; regist. fr. hon. på uppbörd., 542; lagt qvarstad på egdm, thör. Boges. borg., 635; straffbr. t., 635—636; sk. behålla 6 knekt. o. häst., 646.
Bagge, Peder, dragit gm Jemtl., der begått öfvervåld, 714.
Barken, finske; ett fartyg, skickas t. Kalm., 582—583.
Barker, två finska, 223; små, två sändas t. Kalm., 550.
Barne här. i Vg., om dagsv. drifr. t. Elfsborgs fästn.-bygn., 127—128.
Beata [-e] (Grip, enka eft. Holger Karlss. Gera), fru, hennes landbo deltagit i Dackefejden, 203; hälft. af ängarne vid Rönö henne frånkända, 321.
Belt (Stora l. Lilla Bält), 422.
Bemisk, ett slags kläde, 648.
Bencht i Tappeström, knekt, ihjelslag., 141.
Bencht, mäster i Skara, 427.
Bencht Olsson, student, om undrhåll t. hon. und. hs studier, 281.
Benckt Schriffwere (på Tuna, 1541 hdsh. i Röne här.), fogde på Kungsör, br. t., 356—357.
Berckie [Bierke] (Norr- o. Söderberke i Dal.), om sölfstreck drst., 222. — Se vid. **Berkeberg.**
Berg (bergverk), kronans, lida af landsköp., 6.

Bergsfogdar: vid Salberget Ol. Jonss., br. t., 43—46; på Hammersberg, Niels Larss. i Måsze drt. förordn., 451; vid Bispberg, Sv. Hemmingsson, odugl., 690.

Bergslagen, mandat t. om landsköp, 5—7; om spml dit, 295—296; tillåt. f. And. Monss. i Arboga a. dr tbyta sig jern mot oxar, 555—556; spml utprånglas der t. det dyraste, 625; ox. t. dss behof, 635. — Se vid. **Bergsmännen, Kopparberget** o. **Salberget** m. fl.

Bergsmännen, 625; på Salberg., om dm, 45, 550; om spml t. dm, 356—357; om drs oxeköp, 656; — se vid. **Salberget;** — på Hammersbg, priv., 450—451; på Näfveberg, frih.-br. fr. skjutsfärd., ut. f. kon:s eg. behof, 511—512; lida af bönd:s i Ner. o. Åkerbo hd prejande spmlshand., 559; vid kron:s grufv. lida gm flust af dagsverk., s. användas på ann. håll, 596, 597.

Bergsprivilegier f. Hammersberg, 450—451.

Berkeberg (nu N. o. S.-berke i Dal.), om malmprof drifr., 762. — Se vid. **Berckie.**

Bernefält, Clawes, köpsven fr. Lüb.; hs gods får tagas i beslag af Hans Erikss., 316—317.

Berquara (Bergqvara i Smål., se reg. t. 11:e del.), Ture Trolles egdm, 11.

Bertill [Bä-] **Jönsson,** skeppshöfv.-man, 649; kallas t. kon., 447.

Bertill [Bä-] **Tolk,** fl.-br. på ett notlag i Jäskis s:n, Vib. l., 359—360.

Bi, 635.

Biesberg se **Biskopsbergit.**

Bierke, se **Berckie.**

Bilde, Clawes (ståthåll. på Bohus, se reg. t. 9:e o. följ. del.), har spej. i Löd., 370; för sqvaller t. kon. af Dmk o. de danske, *ib.*; får veta allt s. händ. i Löd., 434; föga besked fås af hon., 523.

Bilde, Eske [-ie] (t. Vallen i Hall., d. riksr. o. ridd.), hr, skrifvit ett spotskt br. t. hr Gust. Olss., 370, 434; bud t. hon. fr. hr G. Olss., 434.

Birge [-ie], hr, se **Birge Nielson.**

Birge i Skulebäck, en af N. Dackes höfv.-m., ännu fri, 37, 38, 57, 192, 194, 495; sk. ej undgå sitt straff, 386.

Birge Nielson [-sz-] (Grip t. Vinäs, se reg. t. föreg. del.), riksr. o. ridd., 48; br. t. hon., 144, 151, 220—221, 274, 460—461, 528, 759—760; sk. bestyra om kostgärd. af Tjust, 479; br. t. hr Christoph. Andss., 552—555; utsedd t. sändebud t. kejs., 563, 629; bud t. hon. om uppskof md res., 630.

Birgitta (Christierns dtr Wasa, kon. G:s syskonbarn), Matz Pedss:s hustru, br. på S:t Barbaræ cap. o. hus i Ups., 536.

Birgitta, hr Birg. Niels:s fru, om henne, 274.

Birkarlar, br. t. dm s. hfa befalln. öfv. Lapp. i V.-bott., 121—122.

Biskopar; Henr. i V-ås, 247—248, 413, 764; i Skara, se **Sven Jacobi;** i Strengn., se **Botwedt;** i Åbo, se **Morten.**

——ne, deltagit i V-ås riksd:s beslut, 3, 81, 87; mandat t. alla i rik. om fir. af bot- o. bönedag., 379—382.

Biskopsbergit [Biesberg, Brettz-] (Bispberg, i Säters s:n, Dal.) 222; om sölfstreck drst., 167, 168; Sv. Hemmingss. bergsfogde drst., odugl., 690.

Biskopsfodring, se **Fodring,**

Biskopsgården vid Linköping, 701.

Biskopsgästning, se **Gästning.**

Biskopssaker, 108; af Valle hd i Vg. o. af Varnh. kl:s landbor fl. t. Abr. Erikss., 571; af Ydre fl. t. Ax. Erikss., 602; af Viste hd fl. t. Niels Perss., 629. — Se vid. **Saker.**

Biskopsstolen i Vexiö, om dss uppbörd o. räntor, 318—319.

Biskopstionden, 95, 724; af Öl., om uppsänd. af regist. dröfv., 429; af Vifolka prosteri förl. t. Claves Kanuti, ordinar. i Link., 505—506; indragen fr. andra, *ib.;* af 7 hdr i Smål. sk. redovisas i kon:s kamm., 509; af Agunnaryds s:n, 593, 596.

Biurer, se **Bäfrar.**

Biörkesboda (i Smål. l. Ög.); skattefrih. drå und. 3 år f. Erland, 1.

Biörn, se **Biörn Pedersson.**

Biörn, Joen [Jon], af Dackens anhäng., 56—58, 67; sk. bevakas, 78.

Biörn Pederson [Pä- -sz- Pärs-], (Bååt t. Follnäs, kammarråd, hdshöfd., sed. rr. o. rikskammarråd, se reg. t. föreg. del.), i kon:s kammar; 29, 366, 606; br. t., 15—16, 29—30, 131—132, 176, 218—219, 221, 223—224; lämpl. t. mönsterherre, 574.

Blasius Schriffware, sänd t. Kalm. md pgr, 496.

Bleck, 573.

Blekinge [-n, -eek-]; förräd. böra ej tillåtas ditkoa, 137; om inköp af utsädeskorn drifr. f. Kalm. l. o. Öl., 185—186; om noga tsyn md bönd. o. borg. drifr., 234, hke ä. gle k. Chr. myck. bevågne, *ib.;* om kunskapares ditsänd., 235; ditrymde sv. förräd., 347—348, 719, 721; inneb. drst., 366, söka Sveriges värsta, 367; om bevakn. vid kusten, 234, 406; ett skepp ditsändes, *ib.*, o. en galer, 494; om bevakn. af gräns., 532; fara f. infall drifr., 710; fsigtighetsmått dremot, 710—711, om dr skydd. sv. förräd. sk. skrifvas t. kon. i Dmk, 711; fogd. drst. plundrat skeppsbrut. sv. gods, drom, 773, —774.

Blekingsfarer, de (sv. förräd., s. flytt dit), fbundit sig emot Jör. Jönss. o. andre kon:s tjen., 721—723.

Blockhus, nödv. f. Lödöses o. Gullbgs fsvar, 562.

Blypenningar, 46.

Bobers (Bobergs) hd i Ög.; om dagsverk., af, 270.

Bockar, 533.

Boderne (Bodarne, s:n o. by i Grimstens här., Ner.) på Tiveden, på gräns. mot Vg.; om väganläggn. dit ifr. Hofva i Vg., 586, o. fr. Ner., 587; aa vägfar. skola der betala f. förtär., 590—591.

Bogesund [-t] (nu Ulricehamn); om flyttn. af borg. t. Jönk. l. fvandl. t. bönd., 20—21; ngre borgares egdm belagd md qvarstad af Joen Bagge, 635, 645.

Bokare, 174, 485, 686.

Bollenäsz (Bollnäs i Hels.) s:n; om skatt af laxfisk. drst., 140—141.

Bolverk vid Härstäket, 486.

Bonde-Arnöö s:n (i Trögds här., Upl.), alltf. lit.; 4 hemm. på Grönsö läggas dit fr. Husby-Trögds s:n, 546—547.

Bonde Olsson, bonde, kon. trogen, skattefrih. å sin gård i 3 år o. fsvar-br., 1—2.

Bonde, Tordh (riksr., väpn., se reg. t. 1:a o. följ. del.), t. Traneberg, tvist om gods i Ög. md Jör. Åkess. m. fl., 7—8.

Bonus (Niels Båneszon), af N. Dackes anhäng., 58. — Se vid. **Niels Båneszon.**

Boodt, gård i Nyland, flänt t. Joh. Olss., men indrages åter t. kron., 707.
Boosgården (Bossgård, i Ög. l. Smål.), thör. fru Beata (Grip); Mons landbo drst., 203.
Borgare, finske, frakta åt fogdarne, 226—227.
Borgarene i Sthm; inqvarter. hos, 229.
Borgareed, 604.
Borgläger, drom, 25, 33, 35, 36, 77, 98, 113, 114, 118, 123, 124, 125, 127, 216, 240, 241, 271, 294, 295, 313, 350, 545, 584.
Borglägerstaxa, af prest. i Ög., 614.
Borgmästare i Löd., om tsättn. af, 134; i städ., må gifva afsked. knekt. pass, 237, 240; i Ups., br. t., 283—285,
Borgo [-e] (Borgå) kungsgd i Nylands län, om inventer. drst., 706.
Borgstuga, 117.
Borgstämma, 118.
Born, Claes von, »Långe Clåwes», hs berätt. om riksd. i Speyer, 475.
Boskap, röfv. af Christoph. Bagge, 385.
Bot- o. Bönedagar, mand. om fir. af i aa rik:s kkr, 379—382; br. drom, 481—482.
Botekyrkie (Botkyrka, i Svartlösa här., Södml. nära Sthm), coll.-br. drå jemte annex f. hr Knut Erici, 527.
Bottnen (Öst- o. V.-bottnen), 340.
Bottnarne [Bå-], **både,** Östre o. Vestre, om tsyn öfv. hand. drst., 219—220; om afgäld af drs strömm.-fisk., 227; der sk. i aa elfvar o. åar ransakas eft. perl., 258—259.
Botwed, Bottwedt, Bottwid, se **Botwed Larson.**
Botwed [-tt, -wedh, -wedt, -wet, -widt] **Larsson** [-sz-] (Anckar, l. **B. Schriffwere,** ståthåll. i Sthm, 26, 36, 64, 71, 85, 93, 163, 280, 304, 310, 376, 390, 452, 468, 534, 569, 622, 662; br. t. hon., 19—20, 23—25, 26—29, 53—58, 72, 77—78, 129—131, 212—213, 220—221, 225—230, 242—243, 245—246, 259—261, 287—289, 290—292, 296—297, 301—302, 308—309, 322—323, 326, 365—368, 371, 389, 392—393, 420—423, 441—445, 448, 456—458, 473—478, 484—487, 498—502, 526—527, 538—540, 546, 549—552, 573—577, 579, 582—583, 584—585, 592, 596, 608—609, 612—613, 617—618, 636—637, 651—653, 657—659, 688—689; sk. döma i en arfstvist, 577; sändt Ol. Henrikss. o. Sv. Frijs t. Dal., 675, o. Ärnest t. Hels., a. mönstra knekt., 681.
Bottwedt (Sunonis), bisk. i Strengn.; br. f. hon. på en äng i Jäder o. ön Siöröö, 273; br. t. hon. o. capitl., 281.
Botwed Schriffwere, se **Botwed Larsson.**
Boye, Niels [-sz] (se reg. t. 8:e o. följ. del.), 173, 218; kall. t. kon., 159; br. t., 758—759; md orätt tagit i beslag gods fr. bönd., *ib.*
Boyert, en, begäres t. Kalm., 575; **—er,** kon:s, 367.
Bradhe [Braa, Braade, -agdhe], **Peder** [På-, Per] (Brahe) t. Rydboholm; riksr., 61, 228, 293, 439, 636; br. t., 154—155, 662; visat sig glömsk o. försuml., 206—207; instr. f. a. fhdhla md allmog. i Vadst., 490—491; kall. t. möt. i Arb., 515—516; br. t. hr Christoph. Andss., 552—555; uppdrag om knekt., 574; mönsterherre, *ib.;* sk. döma i en arfstvist, 577; gåfvobr. t. hon. på ett stenhus i Sthm, 769—770.
Branderne vid Vestervik; Vesterviks borg. vilja dit fflytta stad., 521; plats. olämpl., *ib.*

Brandhult (Branthult i Kråksmåla s:n, Handbörds hd, Smål.); Ped. drst. en af N. Dackes anhäng., 386, 495, frigifves; borgesmän f. hon., 402, 419—420.
Brask, Peder, mäster, f. d. erkedjekne i Link.; jordebyte mell. hon. o. kon., 400—401; frih.-br. å Osmundsta gd i Slaka s:n, 403; reversal t. kon. på jordebyt., 787—788.
Brederidz (Bredaryd i Vestbo här., Smål.) kyrka, af kkovärdarne beröfv. sin brudkrona, 765.
Bredinge (i Kastlösa s:n) på Öl.; Ol. drst. gjort borgareed i Kalm., drom, 603—604,
Bremen, ett dit fraktadt sv. skepp qvarhåll. i Öresund, 778.
Brettzberg se **Biskopsbergit.**
Bringetoffta s:n, i Vestra hd, Smål.; Jöns Pedss. sändeb. drifr. t. kon., 230.
Brijta, hustru, 536; se vid. **Birgitta.**
Brix, stallmäst., 570; sk. berida unghäst., 651. — Se vid. **Podewitz.**
Broer, Oloff, se **Bror,**
Brompz, Oloff, se **Bröms, Oloff.**
Brompz, innehaft kronogods i Smål., 146.
Broo s:n i Åkerbo hd, Vestml., 138.
Broo (Brokind i Vårdnäs s:n, Kinds här., Smål., nu i Ög.), Måns Johanss:s egdm, 387.
Bror, Lasse (se reg. t. 15:e del.), sk. uppsändas t. kon., 522.
Bror [-oer, -oor], **Oloff** (se reg. t. 15:e del.), uppdrag, 85, 165—166; om hon., 171; om hs räksk., 500; hs undrfogde sk. uppsändas t. kon., 522; myck. snack om hon. höres, 599.
Bruddeboda skog vid Salberg., 45; br. f. en bonde, Lasse, a. besitta hemmanet, 357.
Brudepenningar, 4.
Brudkronor, tagna fr. kkor i Smål., sk. återlemnas, 765.
Brüggeney, Herman von, genannt Hasenkampf, tyska ordens härmäst. i Lifl. o. Estl., br. t. kon. G., 786—787.
Brun [-uun], **Jöns,** fogde i Sunnerbo, Vestbo o. Östbo, 97, 257, 469; br. t., 17—18, 143, 488—489, 680—681, 765—766; ej redovisat uppbörd, 125; sk. fstärka sig md manskap, 258, 327; kallas t. kon., 383—384; underrätt. fr., 491; sk. hfa tsyn vid gräns. a. ej ngt förräderi insmyg. sig, 673: sk. antaga dugl. folk t. knekt., 680; hs fögderi, 768.
Bruse, f. d. fogde på Linköp. gård, 696.
Bryggiepanna, 598.
Bryggning t. flottans behof, drom, 162—163; ordinantia om, 335.
Bryniel Schriffwere, hs räkskp, 472.
Brynolffzboda [-bo] (Brunsbo) biskopsgd vid Skara, 82, 83.
Bråbo hd (i Ög.); Själakorsdel. o. bisk.-tiond. draf sk. redovisas i kon:s kamm., 509.
Bråwijken [Brådu-] (mell. Òg. o. Södml.), 351.
Bräder, 739.
Bröd, 115, 162—163, 334, 748.
Bröllopp, vid hofvet, inbjudn. t., 713.
Bröms [Brompz, Brömps, -ptz], **Oloff,** o. hs hustru, 68; förräd., stämpl. mot Sv., 524; skydd. i Tyskl., 720; pantsatt gård. t. hr Knut Andss., 741.

Bulgrin, Jachim [Jacop] (se reg. t. 15:e del.), uppdr. rör. Pyhy, 164—165; br. t. om utrust. af en galer, 324.
Burgundien [-undi], 361; Dmks o. Holst:s heml. undrhdl. md, 660, 671.
Buxöö (i Ög., Hofs l.?), om upprätt. af en sågqvarn drst., 627.
Byggemästare, gode, stor brist på, 133, 249; saknas i Ups., 213; om en t. Löd. o. Elfsborg, 249, 250, 562; vid Gripsholm flere, 483; Pet. Hollender, 483; en, besigtigat plats f. ett slott vid Edet l. Vassända, 737.
Bysseskyttar, 20, 58; i V.-ås vis. ovilja o. trots, 36; en t. Leckö, 72; soml. gjort myteri, *ib.*
Bågar, om tillverkn. af, 134; westwarske, *ib.* — Se vid. **Stålbågar.**
Bårdskärere, Clawes, fr. Malmö, köp. häst. i Vg., 440.
Bårdskärere, Hans, borg. i Vadst., frih. f. gästning. på behagl. tid, 449.
Bårdskärere, Lars, kallas t. Ups. a. sköta hert. Erik, 26.
Bårdskärere, Peder, landsknekt, lidit orätt af Ped. Nielss., 601.
Båt, 653.
Båtsmän, 663; tyske, om drs sold, 19; svenske, 20, 400; i Sthm, 99, 100; kläde t., 457; gode, sk. anskaffas, 499; om värfn. af, 776; finske, få orlof öfv. vint., 577; gårdsrätten f. dm gäll., 668.
Bäfrar, talrika i Ångml., 170.
Bäfvergäll, sändt fr. Ångml., 170.
Bäfverskinn, önskas af hon., 170.
Bäfverstjertar, sända fr. Ångml., 170.
Bältere (gördel- och sadelmakare), 573.
Bänkt Nielszon, hr (Ferla t. Bergshammar, riksr. o. ridd.), öfvat våld mot dräng. o. landbor, 60; hs borgesmän sk. tilltalas, 60—61.
Bänkt Skriffwere, förordn. t. fogde öfv. Kungsörs landbor, 39.
Bärga (Berga i Ununge s:n, Närdinghundra hd, Upl.), h. Karins egdm, 243, 244.
Bärtill Jönson se **Bertill Jönson.**
Bättna (Bettna i Oppunda här., Södml.) s:n, fl. t. Niels Perss., 629.
Böde (Böda) s:n på Öl., till.-br. f. bönd. drst. a. md kalk, kalksten, tjära o. trävaror segla utomlands, 404.
Bönderne, de danske, l betryck f. knektarne, 233; i Ner. o. Åkerbo hd preja bgsmänn., 559; — — fbjudas a. i Arboga uppköpa spml f. utprångl., 559—560.
Bönedagar, mandat om fir. af, 379—382; br. t. erkebisk. o. capitl. i Ups. drom, 481—482.
Börcklinge (Björklinge i Norunda här., Upl.) s:n, 287.
Börie s:n, vid Upsala, 741.

C.

Calmarna [-ne, -are, Kalmare, -na, -ne], 98, 165, 189, 234, 236, 270, 272, 292, 294, 307, 308, 312, 575; Germ. Svenss. ståthåll. drst., 145; borgläg. drst., 125; landboerne vid C. fmå ej utgöra landtgillet, 215; om tsyn md en tysk knektefänika drst., s. afskedats, 220—221, 237; ett skepp sk. bevaka skärgdn drifr. t. Stegeb., 234; galerer drst., 272, 550; om betaln. t. borg. f. knekt:s ftär., 272; sk. noga bevakas, 385; skickl. styrmän sk. der upp-

spörjas, 406; om stadens befästn., föreskrifter, 407—408; om proviant. af, 409; om betaln. t. knekt. drst., 206, 496; kko-prest. drst. får behålla en del af tiond. fr. Öl., 509; sk. väl fsörjas md folk, prov. o. artill., 520—523; 1 l. 2 skepp behöfvas dr f. fraktfart t. Tyskl., 575; om höfv.-män t. skepp., s. ditsändas, 577; 2 skepp sändas dit och 4 galer. drifr., 582—583; om preb. drst., 603; om anslag t. kkns fbättr., *ib.*; klostr. drst., 722; borg. drst. böra gifva saa pris s. i de danske städ., 722—723.

—— **län,** 531; om utsädesspml t. allmog. drst., 185—186; om bevakn. af gräns. mot Blek., 532; om lösngspris. f. fodr., 352—353; om oxskatt. af, 312—313, 386; ridfogdarne i län. kall. t. Sthm md sina räkensk., 469; för all fodring sk. dr gästas, 531; i hvje här. bör hållas 100—200 dugl. väl beväpn. karl., i händ. af fiendtl. infall, 720.

—— **slott,** Jöns Werkmäst. dr fång., 171, 191, 192; stor ftär. drst., 272, 722; om fisk t. besättn., 272, 727; om ox. t. slagteriet, 313, 385, 386, 531—532; om anlägg. af en krutqvarn drst., 408; sk. väl provianteras, 409, 520—521, och fsörjas md folk o. artill., 520—521; falkuner o. tillbehör ditsändas, 580; smörskatt af Öl. förvaras der, *ib.*; om bygn. på slott., 721—722.

—— **sund,** 393, 406, 422; om befar. ankomst dit af fiend., 405.

Camererere, kon:s, 23, 100, 116, 155, 291, 648; arbetsordn. f., 412; utkräfva dt yttersta af fogd., 417; föreskrift. f., 634; flere på Stegeb., 500—501.

Cammer, kon:s (kammarverk), 23, 32, 47, 64, 95, 101, 131, 132, 152, 176, 189, 204, 221, 223, 231, 234, 252, 261, 266, 268, 277, 280, 282, 293, 319, 346, 352, 366, 367, 465, 466, 468, 469, 480, 481, 489, 497, 499, 529, 563, 572, 585, 588, 605, 606, 615, 622, 626, 629, 648, 666, 692, 695, 697, 741, 752, 754, 756, 761; behof af tjenstemän drst., 150, 302, 303; om medel drifr. t. dn sjuke m:r Påffwel, 227; arbetsordn. f., 411—413; räkskpr sk. der göras f. anslag. t. student. o. djekn. o. f. bisk.-tiond., 509; obetydl. silfv. der inkommit, 265; afskrift. af drifr. utgifna qvitt. f. två år infordras, 708, 716—718. — Se vid. **Räknekammaren** o. **Räntekammaren.**

Cammergods, kongl., utödde, 75, 101.

Cammerordning, 365, 366; brist. i den nuvar., 290, 415; ny såd. utfärdad, 466—468, 471.

Cammerråd, kon:s, 47, 73, 84, 85, 132, 217, 227, 243, 457, 498, 540, 551, 576, 648, 748, 750, 777; sk. inventera kon:s vinkäll., 230.

Cammersaker, 63, 64, 132, 366, 473, 501.

Cammerskriffwere i kon:s kammarverk, br. t., 30—31; sjuke, 64; flere behöfvas, 150; om dm, 469; Hans Tommesson, 750.

Cancelleren (Conr. v. Pyhy), om hans fhåll. i Tyskl., 287; om hs bevakn., 36, 287, 391; om hs hustru o. bevakn., 142, 153; om hs för. t. Sthm, 164—165; om hs räkskp, 213; om hs lån hos Ant. Fucker i Augsburg, 374, 375; om 100 mark ort. t. hs hustru, 629. — Se vid. **Pyhy.**

Cancelli, kon:s; behof af tjenstemän drst., 150, 302—303; djekn. fr. Åbo begäras till, 674—675.

Canikerne i Link., 505, 698; br. på tionde, 507—510; sk. göra räkskp f. tionden t. stud. o. djekn., 509; afgäld. af drs landbor i Ydre, 602.

Caniketionden af preb. behållas af canik. i Link., 508.

Canonier i Strengn., om drs inkomst., 263—264; regist. öfv. sk. upprättas, 466; i Link., 506—507.

Capell, S:t Barbaræ i Ups., 536.

Capellan, kon:s, Er. Svenonis (Hiort) utn. t. superint. l. ordin. i Skara stift, 79—83.
Capellebacken (nu ö. qvart. i Vestervik) vid V.-vik; dn nya stad. sk. der läggas, 521; om dss utstakn., 521—522.
Capitenere, N. Dackes, 25, 129, 130, 355; en del fsänd t. Finl., 225—226.
Capricavin (vin fr. Capri), 456, 457.
Carl, prins, ceremoniel vid hs begrafn. i Link., 409—410.
Carl V, kejsare, instr. f. de sv. sändeb. t. hon., 563—569.
Ceremoniel vid prins Carls begrafn., 409—410.
Ceremonier, 382, 482.
Chirstine, fru, se **Christina.**
Chorpresterne i Link. få en del af tiond. fr. ett prosteri i Ög., 508.
Christiern, »gamle k. C.», 234, 781; rykt. om a. h., gm flikn. mell. kejs. o. k. Chr. (III), sk. få Norge, 17, 65, 109, 132, l. del af Dmk, 65, 109, 461—462, l. del. af Dmk o. Norge, 76; möjl. anfall af hon. mot Sv., 462; rykt. om hs frigifv., 101, 103, 283, 298, 341, 435, 461—462, 494, 727; om möjl. vilk. f. flikn., 492, 514; en del af bönd. o. borg. i Dmk hon. tgifv., 137, 234, 238—239; hs anhang, 254, trakt. eft. Sv:s fderf, 88—89; fara f. Sv. af hs slägt o. vänn., 239, 671, 681; om hs brandskattn. i Ups., 284; om hs döttrars brudskatt, 452, 475; Sv:s fiend. jemnfört kon. G. md hon., 671.
Christiern (III), kon. i Dmk, 341; br. t. hon., 178—185, 361—362, 436—437, 711, 770—774, 778—779, 780—783; hs sändeb. Jörg. Lycke, 161, 178, 181; rykt. om hs landafträd. t. gle k. Chr., 462 o. fl. st.; hs kraf på betaln. f. sv. sändebudens lån, 771—773. — Se vid. **Danmark.**
Christiern Iffwerson, ngre af Jöns Werkmästares rote tjena hon., 728; br. t. hon. om dm, 731.
Christiern [-tern] **Larsson** (Sjöblad t. Flättna, se reg. t. 1:a, 2:a, 4:e, 10:e, 11:e o. 14:e del.); br. t., 694—695; har, jemte andra, godtyckl. beskatt. kronans landbor i Smål., 618—620.
Christina [Chirstine] (Gyllenstierna), fru, om hennes flängr, 517; intygat en bondes oskuld, 620.
Christoffer Andersson, kkhde i Resele (Ångml.); br. t. hon., 169—170; om hs supplik, 170.
Christoffer Andersson (Röd l. Eklöf), riksr. o. ridd., 524, 632; lånat pgr af kon. Chr. i Dmk, 179; br. fr. en hs fogde, 496—497; rådets svar på hs ursäkt för s. fhåll., 552—555; brut. sin i Örebro gifna ed, 554.
Churfurstar, 180, 181, 566.
Chöllen, Henrik von, se **Cöllen.**
Cicilia, Joen Ugglas h., om hennes anspråk på hus m. m. i Sthm, 197—198.
Claues, hr, ordinarius i Link., se **Clawes Kanuti.**
Clawes Botuidi, mäster, coll.-br. på Norrköp. stads o. S:t Johannis s:r, 484.
Clawes Jörenson (i Dmk), br. t., 248.
Clawes Jörenson, officiant vid prins Carls begrafn. i Link., 409—410.
Clawes [Claes, Clå-] **Kanuti,** mäster, ordinarius l. superint. i Link. stift, 768; br. t., 187—188, 505—506; håller messa vid prins Carls begrafn., 410; får bisk.-tiond. af Vifolka hd, 505, 506; en ann. del draf indrages, 508; om hs visit., 724, 745—746; br. t. kon., 768.
Clement Schriffwere, se **Clement Hansson.**

Clement [-et, -mmet] **Hansson** (Oliveblad), kon:s secr., 256, 260, 350, 394, 454, 612, 688; utsedd a. mdfölja sändebud. t. kejs., 563, 581.
Clement Schriffwere, se **Clement Hansson.**
Clement Schriffwere, »Finske C. S.», br. t., 615—616.
Clerkeriet i Skara stift; dss besvär, 108.
Cläwes, hr, se **Clawes Kanuti.**
Cläwes Bårdskärere i Malmö, köp. häst. i Vg., 440.
Cläwes, »Longe C.», se **Born, Claes von.**
Coberg, Päffwel vhon, bygmästare. 311.
Collationsbref f. hr Joen Benedicti på Järstada ss. annex t. Vallesta, 431; f. m:r Clawes Botwidi på Norrk. stads o. Johannis s:r, 484; f. skolmäst. i Link. på Landeryds past., 506—507; f. hr Knut Erici på Botkyrka md annex, 527; f. bisk. Mårt. i Åbo på preb. Joannis drst., 633—634.
Compassionis prebenda i Link., 401; br. f. m:r Ped. Brask å drifr. indragne jordar, 788.
Conrådt, se **Cancelleren** o. **Pyhy.**
Coppenhagen, se **Köpenhaffn.**
Corper, kon:s af Dmk secr., 181.
Corzholm se **Korszholm.**
Cost, Coste o, **Costen,** se **Costnitz, Jacop von.**
Costnitz [Cost, -e, -n, -nis, Kostnis], **Jacop von** (varit vid artilleriet), om hon., 389, 526; rymd o. ertappad, sk. fhöras, 444; hs räksk., 472, 501.
Creditiv fr. kon. i Dmk f. Jörg. Lycke, 178.
Croatien, kon. af, i kejs:s titel, 563, 582.
Croneberg se **Kronoberg.**
Croner (kronor, franska mynt, i värde af $4^1/_2$ mark ort. styck.), 634.
Crossoter (Korsater, guldmynt md korstecken), 748.
Crucis majoris prebenda i Link.; jord drt. hör. anslås t. hosp., 329—330.
Crucis minoris prebenda i Link., jord thör. gifves åt m:r Ped. Brask, 400, 788.
Crumme, Niels, se **Krumme.**
Cukule, Hans, arfstvist i Åbo; råd. i Sthm sk. drom döma, 577—578.
Cumegårdz (Kumogårds) län i Finl., 742.
Cöllen [Ch-], **Henrik** [-ch, -dr-] **vhon,** bygmäst. vid Gripsholm, sk. uppsända arbetare fr. Gripsholm t. Sthms slotts bygn., 378; br. t., 483—484.

D.

Daal, se **Dal.**
Dacke, Niels, hs visa, 16; om hs f. d. högsta råd o. höfv.-män, 37, 38; Erland en af dm, 355; hs capitenere, om drs fsänd. t. Finl., 225—226. Hs anhäng. (»Dackekarlar, Dackesällskapet»), 25, 70, 25, 203, 327—328, 393, 695; 100 man af dm värfv. af Ped. Nielss., 251, hke öfva våld mot bönd., *ib.*; ngre af dm ännu i Högsby, 384; knekt. bl. dm värfv., 251; — sk. fblifva i Finl., 445—446, 448; skydd. i Dmk af fru Elsa Laxmand, 454—455.
Dacke, en ny, vilja Sv:s fiender uppväcka, 233, 239, 495, 673; fara drf., 680.
Dackefejden, drom, 190, 192.

Dagsverken, 270; t. Elfsb. fästn.-bygn., 127—129; fr. Torsö, utgöras t. Leckö slotts bygn., 364; af Leckö län t. d:o, 587—588; af Hauho s:n i Tavastl. t. Väsunda gd, 589; smält. på Salberg. ofta ryckte t. andra dgsv., 597; af Lindesberg o. Noraskoga t. uppsätt. af en hammarsmedja, 623—624.

Dagsverksfolk, regist. öfv. vid slott o. kungsgdr sk. föras, 749.

Dal [Daal], thör Skara stift, 82; om skatt. o. fodr. af, 372—373; om fsäljn. af smörskatt. ifr., 399—400; om regist. öfv. skatten af, 541.

Daler (mynt), 19, 48, 49, 366, 374, 375, 411, 497, 498, 651, 654; en = 4 mark ortug., 634.

Dalerne (Dalarne), 611; krigsfolk sändt drifr., 28; rörsmed. drifr., 29; Lars Jesperss. dom. drst., 262; tacksäg. t. men. drst., *ib.*; skogstvist drst., 263; om antag. af ytterl. krigsfolk drst., 369, 452, 485, 527, 676; kon. vill dr antaga 4—5000 man, 486; vilkor f. drs antag., *ib.*; Niels Larss. ditsändes, 527; dr nyantagne knekt. sk. behållas, 675, 676; ordres t. Ol. Henrikss. o. Sv. Frijs drom, 675—676.

Dalmanhorsth, se **Delmenhorst.**

Dalmatien, kon. af, i kejs:s tit., 563, 582.

Danaarf, sk. registreras i kon:s kammar, 467.

Danmark [-ch, Dennemarck, -gk, -en], 137, 228, 236, 292, 355, 394, 437, 514, 772, 774, 777, 782, 783; om underr. drifr., 18, 132, 186, 229, 233, 238, 246—247, 257, 260, 327, 341, 369, 377, 384, 387, 388, 394—395, 433, 438, 443, 461—462, 493, 544, 711, 766; märkvd. o. farl. tidend. drifr., 29, 206, rykt. om ngn del af D. bevilj. gle k. Chr., 65, 76, 103, 462; stora gärder lagda på allmog. o. städ., 132, 163, 233; en del af borg. o. bönd. drst. benägne f. gle k. Chr., 137, 238—239; köpmän drifr. må ej drifva landthand. inom Sv., 34—35; om de afsked. tyske knekt:s gmtåg, 182, 183, 226—227; om kunskapares ditsänd., 235, 239, 369, 388, 669; dss fbund md Sv., 347—348; fri seglats dit, 354; dss flotta utrust., 393; myck. krigsfolk undrhålles dr, 431; befar. anfall emot, 493, 660, 671; befar. »förräderi» drifr. mot Sv., 494; tyske landsknekt. drifr. komne t. Sv., 592—593, 600; danske knekt. erbjuda sig tjena i Sv. f. 6 mark i mån., 639; sk. uppsändas t. kon., 674; en del af dm göra stort förfång på sv. undersåt., 707; tsyn öfv. dssa o. bestraffn. ut. nåd, 707—708; en vallmäst. md vallknekt. drifr., 700, 712, 743; murmäst. drifr., 711; farl. a. hfa danske hdtverk. nära gräns., 712; inga eng. får fås drifr., 722; hofmän o. knekt. ytterl. drifr. uppkomne, huru md dm sk. hdlas, 766.

—— **kon.** af, 178, 179, 538, 660, 671; om hs fred md kejs., 17, 65, 76, 101, 103, 109, 369, 461, 475, 494, 514; tract. md kejs., 564, 565; Sv. dri inbegrip., 475; ej drom undrrätt. kon. G., 103, 109; antag. myck. krigsfolk, 17, 65—66, 110, 484—485; br. fr. hon., 135; Clawes Bilde fört sqvaller t. hon., 370; om hs sändeb., 143, 149; underr. fr. hon. uteblifv., 475; ej svar. på fl. bref, 485; hs sändeb. t. Sv., 515; fred mell. hon. o. Ditmarsk., 561; Ditmarsk. åter fr. hon. affallit, 660, 671; hs rustn. mot dm, 671; br. t. hon., 178, 185, 361—362, 436—437, 711, 770—774, 778—779, 780—783.

Dann l. **Danne, Jacob** [-p], förräd. skydd. i Tyskl., 720; smädat kon., 391; sjöröfvare, 575, 578—579; om åtgärd. mot hon., 575, 579.

Dann, Steffen, den förres brod., förut varit sv. hofjunkare, 391.

Danske, de, 133, 186, 246; hfa ond vilja o. afvogt sinne mot Sv., 206, 238, 369, 370; Sv. ej haft l. har godt grannskap af dm, 233; om drs fhåll.

o. sinnesstämn. emot Sv., 368—370, 385, 388, 394—395, 435, 485, 493—494; om drs oxhand. md Smål., 235, 239—240; inga meddel. fr. dm, 395; arglist. mot Sv., 395; ej a. lita på, 432, 445—446, 660, 671, 672; lära vilja lägga gle k. Chr:s döttrars brudskatt på Sv., 452, 475; de s. inkoa sk. bevakas, 435; lära hfa heml. underhdl. md Nederländ., 660, 661, 667.

—— städerne, om svenskars hand. drst., 712, 722—723; flere af dm beskydda de sv. förräd., 721; unna Sv. ej godt, 722.

Danske [Dantzike, -eke] (Danzig), segl. drifr. tillåt., 354; skepp drifr. sk. utgöra tull s. andra, 320, 321, 528; en apotekare o. en snick. drifr. tagit tjenst hos kon., 658.

Delmenhorsth, 362, 437, 772, 774, 779, 782, 783.

Dennemarck, se **Danmark.**

Dirick Johanson, holländsk köpm., inkommit i skärgdn, om handl md hon., 456—457, 468.

Ditmarschen [Diet-, Ditt-, -merskenn], 362, 434, 484, 485, 492, 520, 772, 774, 779, 782, 783; om Dansk:s afsigt emot, 395, 484, 485, 520; rykte om fred slut. mell. D. o. Dmk, 561; innebygg. lära åter affallit fr. Dmk, 660, 671.

Disating, Disting (marknad), i Upsala, 206, 714.

Djeknar; 224, 264; en fr. Skara önskas af kon. t. skrifv., 150; vid prins Carls begrafn., 409; fattige, tionde anslag. t., 509; i Vexiö, 746; i Vexiö, Jönköp. o. Linköp., 768.

Doctor (läkare), en, om betaln. t., 634—635.

Domare i Dalarne, Ol. Marchuson, f. d., eft. hon. Jöns Perss. på Rijsoren, 157, 158; sed. Lars Jesperss., 262.

Domareränta af Dal., om rätt t., 157, 158.

Domkyrkan i Vexiö, om dss ränta o. uppbörd, 318—319.

Domkyrkogården i Upsala, 536.

Domprostegården i Link., 430.

Domprostetomt, en i Strengn., br. drå f. m:r Hans Nicolai, skolmäst. drst., 208.

Drabanter, 748; kon:s, 149, 652, 663—666, 668; en Sten Eriks:s, 448.

Drabantekläd̈ningar, 468, 500.

Drenzing [Drendz-, Dräns-], **Rotgerd** [Roth-, Rott, -gerdt], om skuldfodringsmål mell. hon., hr Nils på Vermdö o. Ol. Brömpz, 68; hs räkskp, 472.

Dreszen, Christoffer vhon, knektehöfv.-m. f. en fänika, 183.

Dryckekar, 2 bestälda af kon. hos guldsmed., 470.

Dränsing, se **Drenzing.**

Drätsel, kon:s, medtagen, 75.

Ducater, spanska, värda 10 mark ort. styck., 784.

Dyr tid i landet, 124, 163.

E.

Ebba, fru E. Eriksdtr Wasa t. Norrby (o. Ekeberg m. m., se reg. t. 1:a, 3:e o. 4:e del.); jordebyte md Lasse Olofss. i Backa, i Ume s:n, 715—716.

Edhet (Lilla Edet i Fuxerna s:n, Flundre hd, Vg.), om plan t. ett fast slott o. stad drst., 737.

Eedt (Ed i Sunds s:n, Ydre, Smål.); Lasse Pedss:s gård, 190, 199.

Eedt (i Visingsö s:n), Joen i E., 522.
Ekelsund, se **Ekolszund.**
Eekenäsz, se **Ekenäsz.**
Eekholmen o. **Eekholm,** se **Ekholmen.**
Ek, må ej utskeppas, 423, 424.
Ekolsuud [Eekels-, Ekels-] (i Husby-Sjutolfts s:n, Trögds här., Upl.), 64, 91—93, 107, 123, 141, 144, 152, 633—636, 640—641, 643, 645, 647, 649, 651, 653—656; borgläg. drst., 125, 637; en hage tillägges egorna, 145; br. t. fogd. drst., 162—163.
Ekenäsz (i Smål.; fl. gdr md dta namn); knapen drst. en af Dackens höfv.-män., 192—194.
Ekesiö [Eekesziöö]; borg. drst. sk. flytta t. V.-vik l. Jönk., o. stadsjord. utläggas t. bondgdr, 151—152.
Ekholmen [Ee-, -lm] (på fl. ställ. orätt dat.-ort i st. f. Ekolsund.
Eleff, bonde i Vassända, Väne hd, Vg., 428.
Elffuekarleby (Elfkarleby vid Dalelfven), om fisktull. drst., 290, 291; fartyg, s. legat dr i vinterläge, må ej ånyo beskattas, 340.
Elffwen (Elben), misstänkta truppsmndragn. dr, 659, 661, 669—672.
Elffzborg, om fästngsbygn. drst., 127—129, 251; skytt. fr. Lödöse bör flyttas dit, 435; Lödöse stad bör byggas dromkr., 562; ej rådl. a. lägga dt öde, *ib.*
——**s län,** om mantalsregist. f., 346, o. skatt. af, 268; om malt f. fodr. af, 737.
Elffznabben [Elsz-] (se reg. t. 15:e del.), station f. flott., 261, 389, 392, 393, 445, 446, 526.
Elghudar, i kronans uppbörd, 529.
Eliff, »preste-Eliff», 343.
Ellinger, Tommas [-es, -is] **von,** fånge, uppsigt md hs sällskap, 288; förräd., 301, 302; sk. föras t. Sthm, 301; må qvarblifva i fäng., 391.
Eline Håkensdotter, stulit pgr, 306.
Ellse, hustru, på Haga, tagit jord fr. Tillinge prestbord, 106; sk. den återlemna, 107.
Elneberg i N. Vedbo, br. å skattefrih. drå f. Joen Nilss., 363—364.
Elsa [-sze] (Påvelsdtr Laxmand) fru, br. t. henne om flykt. upprorsmän, som hos henne skyddas, 355—356, 454—455.
Embden [-nn], **Gerloff** [-aff, -eff, Gärlaff] **von** [vhon], borg. i Sthm, om hs skuld t. kon., 291, 308—309, br. t., 310—311: fmkt f. hon. o. två andra a. arrestera skotska fartyg, t. ersättn. f. röfvadt gods, 641—645.
Embetsmän (handtverkare), främm., inkall. i rik., 623.
Eneby s:n (i Ög., Bråbo här. l. i Kinds här.), om tiond. af, 754.
Eneköping; Ol. Erici skolmäst. drst., 52; skolestugan sk. behålla s. gods o. räntor, 52—53.
Enewald Hansson (flän.-man o. fogde), 100.
Engelandt, om afsättning af skeppsvräkling t., 738.
Engelbricht i Holmbonäsz (i bergslag.), om fvärfv. af ett hemman Wadt fr. hon., 584, 688.
Engelskt (kläde), 767.
Erich [-ck], hertig, 513; skadat sig, 26; ridit oförsigt., *ib.*
Erich, hr, se **Fleming.**
Erich Andersson i Dmk; vigt. br. fr. hon., 369, 370.

Erich (Andreæ, prost i Jemtl. † 1563), hr, i Oviken; br. t., 713—714.
Erich Arffwidson, assist. vid prins Carls begrafn., 409.
Erich Folkeson, besittn.-bref på Ryttestada i Husby-Sjutolfts s:n, Trögds hd, Upl., 653.
Erich Jonszon [Jöns-, Jen-], fogde i Sevede o. Ambörds hdr, 69, 136, 192; dug. platt int., 59; fsuml., 148, 149; oskicklig, 172; må afsättas, 149, 172; br. t. 191; om fodr. af hs fögderi, 192—193; afsättes, 194, 354.
Erich Jönsson (Rosenstråle på Tuna?), br. t., 728—729.
Erick Jönszon, borg. i Gefle, skuldebr. t. kon., 784—786.
Erick Matzzon får 260 mk t. skänks, 487—488.
Erich [-ck] **Olsson,** borg. i Åbo, 280; br. om byte af en tomt drst. emot en i Ups., 279; fmkt a. uppbära tull i Åbo o. Raumo, 285—286; br. på tomt i Åbo, 286; bortbyt. Salesta gods i Upl. t. kon., 286—287.
Erich Pedersson, assister. vid prins Carls begrafn., 409.
Erich Rafwalson, gruffogde vid Salberg., 299.
Erich Schriffwere (fogde i Smål. l. Ög.), br. t., 320.
Erich Schriffwere, om borgen af hon., 171.
Erik [-ck] **Schriffuere** (på Gripsholm?), ej lemn. redovisn., 92.
Erik [-ch, -ck] **Suenonis** (Hiort), kon:s capellan, utn. t. superint. l. ordinarius i Skara stift, 79—81; fsvar.-br. f., 82; br. på biskgdn o. tiond. af 5 hdr, 82—83; immission i biskgdn, 83—84; br. t., 302—303, 383; sk. anskaffa afskrift. af kammarens qvitt. f. 2 år, 716—718; fmkt a. dm mottaga, 717—718.
Erich Turson (Bielke), förr befmn å Vib. slott o. i dss län, 332.
Erich Tönnesson (Tott t. Skedebo, Berga o. Benhammar), h. Karins på Berga son; hs öfvervåld mot hr Joen i Ununge, drom, 243—244.
Erkedjekne i Link., m:r Ped. Brask f. d., 400, 403.
Erkedjeknegården i Link., 430.
Erland i Biörkesboda, bonde, kon. trog., skattefrih. und. 3 år, 1—2.
Erland [Erling], en af N. Dackes förnämste »capitenere», 355; hs slägt. i Sunnerbo flytt in på danska områd.; om drs utlemn., 356—356; »Erlandz söner» — en skalkehop i Vestbo, 257—258; om drs fång., 417—419.
Erlandh Benchtson i Söderk., †; om deln. af hs qvarlåt., 422—423.
Erne, mäster, i kon:s kammar, 527. (Trol. dsme s. Arne, mäster).
Ernest [Ä-] **Jonszon** (förut slottsfogde på Kalm. sl.?), värfvat knekt. i Hels., 73.
Esbiörn, se **Esbiörn Torkelson.**
Esbiörn Skriffwere, se **Esbiörn Torkelson.**
Esbiörn Person i Karleby, fskrift f. hon. på besittn. af ett hemman, 388.
Esbiörn [-sz-] **Torkelson** [-ilsz-] l. **Skriffwere** (Bock, kallas sid. 479 af misskrifning Erik Skriffwere), befmn på Stegeborg, 124, 160, 260, 627, 757; fnyadt br. å slottslofv. drst., 512—513; br. t., 41, 84—85, 220—221, 320—321, 419—420, 422—423, 479, 622, 627, 751.
Eskelstuna, beslut drst. md råd. om ambassaden t. kejs., 630.
Eskil, hr (E. Michelss., förut canik i Link.?), kon:s camererare, hs mak, mynt. dal. sk. dr inlemnas, 497; silfv. dr fvar., 498.
Espingar (ett slags större båtar), 260; utrustas fr. Åbo, 278, 280; om bygg. af en mängd, 289—290; sk. byggas i Finl., 280, 446; begäras t. Kalm., 575, 579.

F.

Factor, Johan Lagermans, 227.
Fagerhult [-olt] (s:n i Handbörds hd, Smål.); en skalkehop ännu drst., 187, 192—194; knekt. ditsändas, 193—194.
Falkenet (se reg. t. 13:e del., **Falkonetter),** en t. Leckö, 72.
Falkuner (Falkoner, se reg. t. 13:e del.), 18 md tbehör begäras t. Kalm., 580.
Farenhorst, Simen, f. d. knektehöfv.-m., 391.
Fasehult, Jören, får ej lemna landet, 445.
Fatburen på Kungsör, 39.
Fateburshustrur, uppföras i registren öfv. folk vid slott. o. kgsgdrne, 749.
Fendrich, Jachim vt der Marck, 730.
Fetalier, 57, 58, 63, 64, 98, 104, 289, 406, 532, 753; uppköp af f. utprångl. fbjudes bönd. kring Arboga o. i Nerike, 558—560; om utförs. af, 613; knapp tgg på i Arb., 625; t. ngra kungsgdr, 626—627.
Fijt, Palm, får bygga o. bruka en hammarsmedja i Bro s:n, Åkerbo hd (Vestml.), 138, 139,
Fincke, Göstaff, skeppshöfv.-m., kall. t. kon., 447.
Finland [-nn-, -dt], 75, 226, 289; om knektars ditsänd., 56, 207, 226, 229, 551, 638—639; om båtsmäns d:o, 100; gärd. af utgjorda, 78, 474; — begärda, 78, 105; om tförs. drifr. t. Sthm, 105, 225; om noggrann tsyn öfv. fbryt. o. dit sände Småländ., 305; om espingars bygg. drst., 289, 290, 446; knekt. sk. drifr. återkallas, 443, 445, 446, 448; adeln drst. lemn. regist. öfv. sitt manskap, 424—425; rior, dr brukl., mönst. f. Sv., 476; om båtsmän drifr., 499; regist. öfv. uppbörd sk. dr hållas, 541; om värfn. af skytt. o. ann. dugl. folk drst., 774—775.
Fijskieboda (herregård i Juleta s:n, på Österrekarne); flän.-br. drå f. hr Knut Anderss. (Lillie), 731.
Fisk, 320, 625, 627, 696, 758; om tionde af, 4; bok sk. dröfv. hållas i kammaren, 466; får ej utföras fr. Finl., 106; om inventer. af, 100; färsk, brist på i Sthm, 162; om saltn. af, 212; brist på i Kalm., 272, 722; om handel md i Arboga, 559; fr. Finl. t. Sthm, 615; fr. Norrköp., 754; fr. Munkeboda, 755.
Fisken, om afgift af i Ång. o. Medelpad, 211; i Hels., drom, 290; i Vettern, thör. Vadst. kl., indrag. t. kron., 702; i Kumagårds län, 742.
Fisktull vid Elfkarleby, 290—291; Hels. frie drifr., 291.
Fjerdingsmän, 379.
Flandern, kejs. grefve af, 563.
Flanckert (en del af pansarklädningen), 40.
Fleckensten [Flecksteen, Flä-], **Hans,** anför. f. en fänika, 155, 349, 729; hs räkskp, 252, 525; mönsterskrifv., efterspanas, 525; sk. mönstra knekt., 766.
Fleming [Flä-], **Erik,** riksr. o. ridd., 582; br. o. uppdrag t., 74—77, 78, 104—106, 226, 289, 445—446, 448, 577, 617—618, 636, 704, 706—707, 732; sk. rådfrågas om fhåll. t. Ryss., 478; rådslag md hon., 551, 556; bör thjelpa att sätta klagomål öfv. Ryss. i rätt skick, 704; ett hs skepp qvarhåll. i Öresund, 778.

Fleming, Iffwer, riksr. o. ridd., borgesm. f. hr Bänkt Nielson, 60; undrteckn. rådets br. t. hr Christoph. Andersson, 555.
Flensburgk, 437.
Flottan, 105.
Flowels hackler (messhakar af sammet), 692.
Fläming, Hermen, kon:s hofjunk. (slutl. riksr. o. fältmarskalk, † 1583), bröll. md Gertr. Håkensdtr (Hand), 713.
Flättiebo [Flättne-] (Fläckebo s:n i Norrbo här., Vestml.), anslås md sin ränta t. koln. på Salberg., 687.
Fläsk, 324, 326, 523, 708; om uppbörd af, 65; må ej utföras, 461.
Fodermarsk, kon:s, 99, 666; hs tjensteåligg. o. befoght, 111—115, 117—119; Lars l. Lasse Pedss., 123, 270, 350, 398, 462, 464; har f. lit. tsyn öfv. skyttarne, 576; hofordn. f. hon. gäll., 664—668; br. t., 693—694.
Fodring, 33, 270, 585, 667; biskops-, 531; fogde-, 516, 531, 537; f. en del i Hofs län må gästas, 754, men för en del redovisas i kon:s kamm., 756; konungs-, 31, 33, 40, 55, 113—115, 117, 118, 240—241, 343, 628, 651, 668; af Sevede o. Ambörd bör lindras, 191—192; f. Ol. Michelss., 216; »emellan Vika», 241; får i Småland lösas, 256—257, — — eller sk. gästas, 584—585; för stor utkräfd, 242; regist. sk. dröfv. föras, 471; lösn.-pris. f., 123, 352, 373, 408, 698, 765—766; om lös. af, 735; ordinantia om, 125; betalas md ox., 338, 353; årlig, 467, 531; medgifves Seffu. Småsven f. 4 häst., 698; flänt Tord Olss. f. en del af hs fögderi, 756; regist. på rytt. i fodr., 761; af tre s:r i Vadsbo, 735; lagmans- i Vg., dss belopp o. beräkn., 398, 399; af Mo o. Kind, 525.
Fodringspenningar, 160, 241, 467, 594.
Fogdar: kon:s, 114, 117, 271; i Smål., 37, 38, 69; Nils Pärsson i Sevede, 38; And. Erikss. på Kungsör, 39; Bänkt Skriffw. landbofogde, 39; Jör. Nielss. d:o, 63; Hans Jönss. d:o, 64; Erik Jönsson i Sevede o. Ambörd, 59; i Ög., 94; frälsets, 123; Hans Schredd. i Vallentuna o. Sollentuna h., 152; Niels Birgess. uppdrag vid Vångaberg, 156; Ol. Jönss. på Salberg., 196, 265; Joh. Turess:s i V. här., 230; Niels Pedss. i Ö. här., 270; på Väsby, 295; på Örby, 306, 356—357; Jören Soneson, Joh. Turessons i V. här., 337; Lille Hans, Ax. Eriks:s i S. Vedbo, *ib.*; Sv. Kusze i Smål. l. Vg., 338; Henr. Tommess. på Korsholm, 478; hr Christophers (i Gäsened?), 496, 497; Is. Nielss. i Tavast. län, 593; Jon Andss. förut i Vartofta hd, 598; Jören Arffwidss. i Vadsbo förordn. eft. Seffw. (Jute?), 632; Knut Ribbing förordn. eft. Jöns Schåning, 354; Gust. Olssons, 434; Matz Ingemarss. förordn. öfv. koln. t. Salberg., 687; Niels Eskilss. i Vadstena, 723; Nils Scriffu. i Noraskoga(?), 623; br. t. ngra, 59; ngra legat länge i Sthm, 63; br. t. fl. om brygd o. bak t. flott., 162—163; sk. hålla noggr. uppsigt vid gräns. mot Dmk, 66, 137, 369, 673, o. öfv. landsköp., 34, 66; lemnat underrätt. fr. Dmk, 109; om drs pligter, 55, 112; på slott o. gdr, 113; i Smål. sk. uppsända förräd., 37; i Finl., sk. värfva krigsfolk, 104; — vid sjösidan sk. bygga espingar, 280; br. t., 226; allm. uppdrag o. befalln. t., 130; i Smål., 256; en del af dm olyd., 171; om tsyn md dm a. de ej ftrycka allmog., 237, 240, 694; rådslag mell. dm i Smål. om knekt., 343; om inkräfv. af skatt. fr., 267, 282; i Vg., föreskrifter, 341—342; mandat t. aa om bönedagars firande, 379 o. f.; fr. näst. hela Smål. kall. t. kon., 388; i Smål., br. t. dm om rusttjenst., 424—425; f. aa sk. i kamm.

särskildt registeras olika uppbörd, 467; saknas flerestädes, 501; dugl. svåra a. erhålla, *ib.*; uppdrag t. ngra rör. kanalgräfn. i Ög., 630; en del drifva f. land. skadl. handel, 636; en del skrifva f. myck. i räkskp., *ib.*; kon:s hofordng l. gårdsrätt f. dm aa gäll., 663—665, 667; sk. hfa tsyn öfv. danske i landet inkomm. knekt., 707—708, o. afvisa dm, 708; uppdrag t. ngra, 729; i Norge, 777.

——**ne:** i Finl., sk. värfva krigsfolk, 104, 499; — taga mutor, 776; uppdrag t., 130; — sk. uppspörja o. uppsätta klagomål öfv. Ryss:s våldsamhter, 704; i Ög., 94; drs räkskp, 469; om allmogens klagomål mot dm, soml. af dm taga mut. vid inskrifn., 499; sk. fsäkra sig om dugl. o. pålitl. knekt., 658, 672.

Fogden i Hofs län, 55; i Ång., sk. hfa tsyn öfv. laxfisk., 50; i Åkerbo hd, br. t., 356—357.

Fogdöön (stor ö i Mälaren, Åkers här., Södml.), dagsverk. drifr. t. Vårfruberga, 198.

Fogel, om tionde af, 4.

Fogelfängare, om anskaff. af fr. Finl., 104.

Folar, kon:s, 570.

Forsz (Fors) i Leksand, Dal., 676.

Forszeström (trol. ant. Stora Forssa i Rappestads s:n, Valkebo här., l. Forssa i Närberga s:n. Vifolka här., Ög.); om bygg. af en hammarsmedja drst., 699.

Franckerijke, 204; kon. af (Frans I) gifvit kon. G. S:t Michaels-orden, 161; berätt. ifr., 181; fred slut. mell. Fr. o. kejs., 736, 771; sv. sändebudens lån af kon. (6,000 kr.), 772—773.

Frans I, kon. af Frankr., 613.

Frantz Mortenson, om hs räkskp, 411.

Frantz Persson (fogde), om hs utgifter, 411.

Frantz [sz] **Skriffwere** (i kon:s kammarverk), 365; sk. koa t. kon. md räk. o. mönsterregist., 29; om hs räkskp, 252, 411.

Fred slut. mell. kejs. o. kon. af Frankr., 736 Sv. dri inneslutet, 771.

Friere [Frijer], **Jören,** borg. i Ups., ersättn. f. flor. tomt., 147—148.

Frihetsbref fr. skatt på viss tid f. ngra bönd. i Smål., 1—3; f. innevån. i Ups. und. 3 år, 8—9; f. Jon l. Jöns Schreddere på 2 gdr i Smål. und. 3 år, 12—13; f. erkedjekn. i Link. Ped. Brask på Osmundsstads gd i Slaka s:n, Hammarkinds hd, 403; f. bgsmänn. på Näfvebg fr. skjutsfärd., ut f. kon:s eg. räkn., 511—512.

Frijsz, Swen, lämpl. t. skeppshöfv.-m., 389; sänd t. Dal. a. mönstra knekt., br. t. hon. drom, 675—676.

Fräcknöte (möjl. Fräcke i Aspö s:n, Selebo här., Södml.), 620.

Frälsebref f. Torbiörn Pedss. på Våla, 13—15; f. Jöns Michelss. (Kurck) på aa sina gdr, 621.

Frälset tar »soning» af skalkar o. förräd., 22; i Finl., om dss rusttjenst, 103; — om regist. dröfv., 75; bör hålla folk vid gräns. mot Ryssl., 706; i Sv. gör lit. tjenst, 108; tar f. stor lös. f. fodringen, 123; i Smål., om tsyn md, a. det ej ftryck. allmogen, 237, 240; bör fstärka sig, 395; sk. uppgifva allt sitt rust. folk, 424; i Smål., sk. rätt utgifva tionden, 596.

Frökinds hd (i Vg.), om dagsverk. ifr. t. Elfsborgs befäst., 128—129.

Fröwij (i Högsby s:n, Handbörds h.) i Smål., 402, 419.

Fucker, Anthonius, i Augsburg (en af stamfäd. f. de furstl. o. grefl. slägterna Fugger, linneväfvare, bankir o. grefve, trol. dn rikaste man i Europa på sin tid), lånt pgr t. Pyhy o. Jochim Horn, 374, 375; har föga rätt a. härf. fordra kon. G., 375; om br. t., *ib.*
Fullmakt f. de sv. sändeb. t. kejs., 581—582.
Furste, en, hft heml. hand. i Lüb. md hert. Albr. af Meckl., 673.
Furstar, tyske, 180, 181, 561.
Fux, Peder, knektehöfv.-m., 728, 731; br. t., 731.
Fyn (Fyen), rykt. om dss återlemn. t. gle k. Chr., 462.
Fyrkransar, 408.
Fångar, 3, 620; fr. Kalm. skickas t. Sthm, 551, en hop i Sthm, 595; fr. Smål., 639.
Får, 85, 385; svenska, 533; eng. »rumpefår», 533, 548; 100—200 l. 200—300 sk. uppköpas i Tyskl., o. placeras på Öl., 533, 580; — vid Ottenby, 547—548; allmog. sk. fskaffa sig af dm på södra änd. af Öl., 548; — fås ej i Dmk, sk. efterhöras i Tyskl., 722.
Fåresnik (i Ög.), en hammarsmedja bygd drst., 699—700.
Fältslanger, 367.
Färe i Seland, Dmk, 548.
Färjestaden vid Bråviken, 512.
Färjor öfver Bråviken, 351.
Färnebo, Ol. Andss. drst., 307.
Färnebo s:n i Vestml., skatt. draf anslås t. koln. på Salberg., 687.
Förläningsbref: f. Seffu. Jute å bisk.-sak. o. gästn. i Mo hd, 31; f. Hans Garstenberg på Vårfruberga kl:s gård o. dagsv. af Vika rättaredöme på Fogdön, 198—199; f. fodermarsk. Lasse Pedss. på Villsta s:n i Vestbo, 464; f. Abr. Erikss. på bisk.-sak. o. gästn. af Varnh. kl:s landbor o. af Valle hd, 571; f. Ax. Erikss. (Bielke) på sakören o. gästn. i Ydre, 602; f. Niels Perss. på Bettna s:n, m. m., 629; f. kammarskrifv. Hans Tommess. på en prelatur vid Åbo domkka, 750; f. Henr. Menck på Helgerum i Tjust, 760.
Förläningsmännen taga »soning» af skalk. o. förräd., 22; de som äro flänte md kl:s landbor, få äfv. bisk.-gästn., 377; i Smål., br. t. dm om rusttjenst., 424 425.
Försvarelsebref f. borg. i Link. Håkon Bengtss., 458—459.

G.

Gabriel Christersson (Oxenstierna t. Mörby, rr.), kall. t. herredagn i Arboga, 515 516; godtyckl. beskattat kronobönd. i Smål., 619—620.
Gagne (Gagnef) i Dalarne, hr Lars kkoprest drst. †, arf eft. hon., 611.
Galeer [Galeijer, Galeyder] (galerer, roddkrigsfartyg), 389, 392, 406, 447; om utrust. af, 228, 324; aa sk. utrustas, 367, 443, 446, 462; vid Kalm., 234, 272, 575; om utsänd. af, 260—261; nybygda, 277—278, 468; om lifsfnöd. t., 296—297; fläggas vid Elfsnabben, 392, 445, 446, 526; om drs användn., 421, 422, 494, och bemanning, 474; sk. samlas vid Sthm, 550, 582—583.
Galle, Olof (fogde), br. t., 593; i fl. år innehållit smörskatt. af Sunnerbo, 596.

Garbebergit, se **Garpebergit.**
Garpebergit [Garbe-] (Garpenberg i Dal.); kopparmalm dr brut., må ej der smältas, 276.
Garpegrufvan i Ög., jernmalmsgr., 756.
Garmanien, se **Germanien.**
Garstenberg [Garstenberger], **Hans,** kon:s hofmarskalk, får Vårfruberga kl. o. gd i flän., 107, 198—199.
Gastenberger, se **Garstenberg.**
Gefle [Gäff-], 766; Marc. Andss. fogde drst. (o. i Hels.?), 220—221; f. många knekt. drst., 228; knekt. dr flagde, 349—350, 766; om flyttn. af dm, 358—359; br. t. borg. drst., *ib.*; skuldebr. fr. tre borg. drst. t. kon., 784—786.
Germanien [Gar-], 563, 582; kon. af, i kejs:s titel, 563, 582.
Germundt i Möle, fånge, sk. fr. Kalm. skickas t. Stnm, 551.
Germund [-dt] **Svenszon** (Somme, ståthållare på Kalm. o. i dss län), 37, 69, 136, 138, 210, 256, 673, 768; br. o. uppdrag t., 38, 145—147, 148—149, 172, 185—186, 192—193, 221, 233—237, 270—273, 312—313, 352—355, 384—386, 405—409, 422, 493—496, 520—521, 531—534, 547—549, 578—579, 598, 719—723, 726—728; br. fr. hon., 469, 575.
Gertorm, Holme, en N. Dackes anför., ihjelslagen, 2.
Gertorm, Joen, 532.
Gertorm [-rn], **Sven,** en af N. Dackes höfd., ihjelslagen, 2.
Gertrud Håkensdotter (Hand, dtr af ståthåll. Håk. Perss. t. Dansjö m. m.), hnes bröll. md Herm. Fleming, 713.
Gestringelandt [Gä-], 785; jernskatt. af, dss belopp, 784.
Geszewadt (Gjesvad i Bälinge s:n, Upl., vid Fyrisån), nära Upsala, om bygg. af en sågqvarn drst., 739.
Getalaboda (ant. Getabo i Christvalla s:n, N. Möre, l. Getaboda i Agunnaryds s:n, Sunnerbo h., Smål.), Mårten drst., 1.
Gillestingest i S:t Laurentii kka i Link., 598.
Gillestufwer i Åbo, om drs tomter, 278.
Giresta s:n (i Lagunda här., Upl.), 314.
Gladhamers (Gladhammar) s:n i Tjust, Smål., 760.
Glaszenapp (Otto, f. d. höfvidsman f. tyske knekt. i Sv.), br. t. hon. om anskaff. af eng. får fr. Tyskl., 548.
Glasmakare behöfvas, 573.
Gongere (hästar), 321.
Gottorm [-tth-] **Nielson,** fogde på Ekolsunds gd m. m., 145; br. t., 71.
Grabbe, Niels (t. Grabacka), ståthåll. på Viborg o. i dss län, 105, 477; br. t., 100—104, 226, 331—337, 534—535, 647—649, 703—706, 744—745; håll. öfverflöd. ftär., 331—332; önskar få afsked, 337, 648; haft skärmytsl. md Ryss., 453; om inhemt. af råd fr. hon., 552; underrätt. fr. hon. begäres, 478, 552.
Grana [Gräna] (Grenna), hr Ped. (kyrkohde drst.) får ej längre blfva dr qvar, 510.
Gregers Person i Hedesta, 307.
Gregers Sigurdzson i Helsingl., jordatvist md en Ol. Biörnss., 543.
Grenge s:n (nu Grangärde s:n i Dal.), om sölffstreck drst., 222.
Grimstada gd (trol. Grimsta i Erentuna s:n, Örbyhus hd, Upl.); tvist drom mell. rr. Jon Olss. (t. Hakesta) o. Truls Skrifv., 10.

Gripzholm [Grifs-], 42, 141—145, 151—154, 156—159, 172—174, 176—178, 185, 187, 189—199, 201, 204, 206, 208, 209, 211, 212, 217—225, 230—233, 238, 240, 242—246, 250—254, 258—259, 261—263, 265—267, 269, 270, 273—275, 277, 281—283, 285—287, 290, 292, 294—297, 300—304, 306—308, 310—313, 315—324, 326, 328—331, 337—339, 352, 353, 355—360, 362, 462, 529—531, 536, 541, 569, 571, 573, 577, 578, 581—584, 586—594, 596—598, 600—604, 606—608, 610—619, 621—624, 632, 633, 652, 716, 717, 719, 723, 754, 784; om borgläg. drst., 125, 637; om sköfl. af bohag o. om bygn. drst., 162; om bygd o. bak drst. f. flott. behof, 162—163; öfverflöd. arbetsfolk drst., 378; arbetare drifr. t. Sthms slottsbygn., 442; om slottsbygn., 483—484; ox. ditkomna, ej i räksk. uppförda, 576; — drifr. t. Salberg., *ib.*; lifstidsunderhåll f. Lasse Kock derst., 749—750.

——**s län,** 92.

Groop, Tynnies [Tynis] **Benchtson,** förordnas t. vågmäst. i Sthm, 195—196.

Gruffogdar: på Salberg. Philippus, 299; Erich Raffwelson, *ib.*

Gryta s:n (i Hagunda här., Upl.), 314.

Grytegiutere, Jöns Wolff i Vadst. sk. fhöras om inköp af klockor, 523.

Grällesta [Gre-], 524, 532, 673, 720. — Se **Olof** i Grällesta.

Gräna, se **Grana.**

Gränsö, i Stegeborgs skärgd, 306.

Gräntzö, se **Gröntzö.**

Grödinge s:n (i Svartlösa här., Södm.), 52.

Grönskog (i Fliseryds s:n, Handbörds här.), kon:s hufvudgd i Smål., drom, 210.

Gröntzö [Grä-] (Grönsö, säteri i Kungs-Husby s:n, Trögds här., Upl.), 4 bönd. drst. sk. fr. Husby-Trögds läggas t. Bond-Arnö s:n, 546—547.

Grönöö (sätesgd i Björskogs s:n, Åkerbo här., Vestml., ½ mil s. om Köpings stad), 651.

Gudems hd (Gudhem i Vg.), om dagsverk. t. Elfsb:s slotts befästn. drifr., 128—129.

Gudmund Oloffzson, br. t., 171—172.

Gudmund Skriffwere [Schr-], 120, 136; br. t., 16—17, 36—37, 58—59, 68—70, 151—152, 266—267, 328—329, 707—709, 717—718; qvittobr. f. hon., 777; uppskick. folk fr. Smål. t. Sthm, 25; sk. uppsända N. Dackes f. d. höfvidsmän, 37.

Gulbergs [Guld-] (Gullberg i Ög.) här., om dagsverk. af, 270; om skatten af, 746—747.

Gulborg (Gullberg, gamm. fästn. vid Göta elf, strax n. om Götbg), Lödöse kan ej flyttas derintill, 561—562.

Guld, 11, 88, 268, 467, 476, 634, 682, 708, 716, 717, 784; ungerskt t. fgylln. af torn. »Tre kronor» på Sthms slott, 576.

Guldbergs se **Gulbergs** härad.

Guldsmeder, kon:s, 469, 541; drs arbete sk. påskyndas, 470; en, otrogen, fått borg. af Lucas Massow, men rymt, 786—787.

Guldsmed, N. i Nyköp., 592.

Guldsmedt, Aren, hs gd i Jönköp., 450.

Gullandt (Gotland), om anskaff. af fisk drifr., 272.

Gulsmedt, Christoffer, förlupen, 218.

Gulsmedt [Gull-], **Jacop,** i V.-ås, †, hs enka och stjuffad. okrafde f. hs skuld., 441.

Gumsar, engelske, t. Öland, 547—548.
Gunnar Joannis, canik i Link., br. på tionde, 507—508.
Gustaff [Gö-] **Olson** [Oloffson] (Stenbock, se reg. t. föreg. del.), rr. o. ridd., 13, 31, 108—111, 250, 254, 268, 461, 496; br. t., 132—135, 204—205, 220—221, 246—248, 341—342, 344—346, 362—363, 368—370, 394—399, 428—429, 432—435, 438—440, 523—525, 561—563, 632, 659—661, 729—730, 736—738; sk. ytterl. befästa Elfsborg, 128; spotskt bref t. hon. fr. Eske Bilde, 370; hs fogde, 434, 439; kall. t. rådsmöte i Arb., 515—516; br. fr. hon., 532—533; br. t. hr Christoph. Andss., 552—555; bjudes af kon. t. bröllopp, 629.
Gutt, Peder, om hon., 229.
Gydinge (Göinge) hd i Sk., 149; br. t. inneb. drst. om dr skydd. upprorsmän, 347—348.
Gyllene, ungerske, 334, 648, 682; uppskattas t. 5 mark ortug., 785.
Gårdastädslor (Städsleören, städja), 46, 695; om klerkeriets landbors i Skara stift, 108; regist. öfv. aa i hela rik. sk. föras, 471.
Gårdskrifvare, Ped. Skrifv. vid kgsgdn i Ups., 47; — dug. int., 65.
Gårdsrätt, kon:s, 111—119; fnyad, förbättrad, 663—669.
Gäddor, 325; utföras t. utland. fr. Finl., 278; finska, 612, 613, 702.
Gäffle, se **Gefle.**
Gäsene [Gäsz-] här. i Vg., 83; om sommarskatt. af, 496; indrages fr. hr Christoph. Andss., 542; Joen Bagge förordn. t. fogde öfv., *ib.*; räksk. öfv. smörskatt. af, *ib.*; om smörskatt. af, 632—633; länsmann. drst, 632; om utnämn. af ny hdsh. drst., 633; om hdsrätten drst., 646.
Gästning, 531; biskops-, 377; — af Ydre fl. t. Ax. Erikss., 602; — af Viste här. flänt t. Niels Pedss., 629; konungs-, i Mo hd, 31, 108; lagmans-, 123, 338. —**ar,** alla af Valle hd o. Varnh. kl:s landbor fl. t. Abr. Erikss., 571.
Gästringelandt, se **Gestringeland.**
Gäszene, se **Gäsene.**
Göstaff Olsson, se **Gustaff Olsson.**
Göstings (Göstrings) hd i Ög., en del tionde af sk. redovisas i k:s kammar, 509.

H.

Habspurg [Hap-] (nu slott o. by i kanton. Aargau i Schweiz), grefve af, i kejs:s titel, 563, 582.
Hackelse, 271.
Hackler, se **Flowells Hackler.**
Hackor, 628, 700.
Hagelöter (inhägnade jordstycken), 542.
Haga, Gamla (i Tillinge s:n, Åsunda här., Upl.), Abraham (Gyllenstierna †) t., 106.
Hakelsta, se **Hakestada.**
Hakestada [Hakelsta] (Hacksta i Trögds hd, Upl.), rr. Jon Olssons egdm, 10, 653.
Haker [hakebössor], **halfva,** 389, 526.
Hakeskyttere, 763.
Hallandt (Halland), 488, 491.
Halward Joonszon [Jönszon], borg. i Gefle, skuldebr. t. kon., 784—786.
Hamborg, skepp ifr., 248; om en kunskapares ditsänd., 396, 524.

Hammarsmeder, skickl., inkall. i rik., 623.
Hammarsmedjor: kon:s, 44, 167, 570; om en vid Sthms slott, 98; om bygg. af en vid Vångebg, 121, 156, 160, 538, 539, 545—546; om en i Noraskoga, 623—624; om dagsverk. drst., *ib.*; om bygg. af i Ög., vid Hammersbg, 627, 699; om bygg. af flere nya, 556, 570, 617, 624; får byggas af Palm Fijt vid Österloftinge i Bro s:n, Vestml., 138—139; And. Monss:s i Arboga, 616; uppför. af i Motala ström olämpl., 699; — — vid Forszeström, *ib.*; bygd vid Foresvik, *ib.*
Hammerkinde hd i Ög., 469; om hjelpgärd af, 479.
Hammersberg (nu Hammars s:n i Sundbo här., Ner., omkring Vetterns n. ända), priv. f. bgsmänn., 450—451; Niels Larss. i Måsze fordn. t. bgsfogde drst., 451; om bygg. af en hammarsmedja drst., 627, 699.
Hammersmedt, Marcus [-ch-], i Vellinge, 721; sk. bygga en hammarsmedja vid Vångebg, 156, 160, 545—546.
Hampe, Jacop, lånar pgr af kon., 291, 303—304, 308—310.
Hamrar, små, f. mindre smiden, 98.
Handskar, införas fr. Ryssl., 219.
Handskytt (handskjutvapen i motsats t. »fältskytt»), 389, 526.
Hanekinde hd i Ög., 400, 403, 788.
Hans, »Klene H.», kon:s hammarsmed, begär permiss. a. få resa t. Tyskl., 573; må anskaffa hdtverk. drifr., *ib.*
Hans, »Lille H.», Ax. Eriks:s fogde i S. Vedbo, 337; br. t., 337—338.
Hans, mäster, vallmästare fr. Dmk; sänd t. Vadst.; om undrhåll f. hon. o. hs tjenare, 743; Vadst. borg. sk. md hon. rådslå om stadens befästn. 744.
Hans Andersson i Hels., tvist md Ol. Biörnson om jordrefn. o. rågång, 542—543.
Hans Claweson, lämpl. t. skeppshöfvidsm., 389.
Hans Erichson, borg. i Sthm, br. f. hon. a. arrestera Cl. Bernefelts gods, 316—317; får jemte 2 andra arrestera skotska fartyg, tills h. fått sin förlust ersatt, 641—645.
Hans Jönson, kon:s landbofogde i Upland, 64; br. t., 74.
Hans Jönson, borg. i Åbo, 324.
Hans Nicolai, skolmäst. i Strengn., br. på en tomt drst., 208.
Hans Scholemestere i Strengn., br. på en tomt i sin lifstid, 208.
Hans Schriffwere, 172.
Hans Tommeson, kammarskrifv. i kon:s kammar, 292, 750; kon. kan ej undvara hs tjenst, 481; om hs räkskap, 541, 542; flän.-br. på prelatura Archidiaconatus i Åbo, 750.
Hansestäderne, 528, 617. — Se vid. **Städerne,**
Hanöö (i Blek. skärgd, hör. t. Sölvesborgs s:n, Listers här.), 234, 385; ett sv. skepp dr flagdt, 494; en galer sk. ditsändas, *ib.*
Hareld, se **Lake, Harald.**
Hargs s:n (Ö. l. V. Harg i Ög.), 702.
Harnesk, harnsk, 96, 488, 666; sk. alltid begagnas af hoftjen. o. skyttar, 40.
Harpenist, Niclis [-ckles], tillåt.-br. a. drifva hand. i Sv. o. t. v. tullfritt införa sina var., 330.
Hasenkampf, se **Brüggeney, Herman von.**
Hauho [-hu] s:n i Tavastl., dagsverk. draf sk. utgöras t. Väsunda gd, 589.

Hedaby (nu Heden, by) i Leksand, Dal., 676.
Hedesta (i Vestml.?), Greger Perss:s gd, 307.
Helgerum, kronogods i Gladhammars s:n (i S. Tjust); flänt t. Herm. Menck på behagl. tid, 760.
Helsing [Hell-], **Michel** [-ll], fogde på St. Kopparb., br. t., 275—276, 763—764.
Helsing [Hällsz-], **Michel** [Mikk-], br. t., 168—169; sett igen. fingr. md ryssehand. i Norrbott., 220. — Se vid. **Helszing** o. **Hälsing.**
Helsingar, frie fr. tull. vid Elfkarleby, 291.
Helsingeland [-äl-, -dh, -dt], br. t. inneb. att vidblifva dn rena christl. lär. o. utgöra rätta utskyld., 3—5; om inqvarter. af knekt. hos prest. drst., 25; krigsfolk dr värfv., 73; om efterforskn. af perl. m. m. drst., 258—259; om skatt af fisk. drst., 290; lagm., fogde o. nämnd drst. sk. ånyo ransaka ett mål, 542—543; om mönstr. af dr flagde knektar, 681; om antag. af flere nya, 681—682.
Helszing, Oloff, sk. sändas t. Ups., 65.
Helwetz-Mattz, hs räkskp, 472.
Hemmanesvenner, 6.
Hendrick Knutson (fogde?), 307.
Henning i Vestervik (fogde?), br. t., 220—221.
Henrick (Johannis), bisk. i V.-ås, 367; br. t., 413—414.
Henrik II d'Albret, kon. af Navarra, 613 (not).
Henrik IV, kon. af Frankr., 613 (not).
Henrik [-ch], hr, i Säby »und. Holveden», om hs sak, 480; deltagit i uppror., må skyndas t. kon. o. hs gern. ransakas, 510—511.
Henrich Claweson (Horn), om hs räkskp, 411.
Henrick Jönsson, tjuf, afrättad, 306.
Henrick Person [Peder-] (fogde öfver landbor, m. m. i Skara stift, se reg. t. 13:e del.), br. t. 518.
Henrick Simonson [Simen-], sk. hålla tsyn öfv. hand. md Ryss. i V.- o. Österbott., 219—220; förut fogde drst., 501.
Henrik Tommeson, fogde i Korsholms län, dug. ej, 478.
Henrick Torckel [-ll, -ill], br. om fri kost åt hon. o. hs son t. v. på Sthms slott, 322—323.
Se vid. **Hinrik.**
Hersamme (Häradshammar, i Östkinds här., Ög.) s:n, kkotiond. draf flänt t. Lasse Tegelslagare, 759.
Hertig; Otte v. Lüneborg, 17; hs tjen., *ib.*
Hess, Jacop, 292.
Hessen [Hä-], furst. af, 180, 181.
Hingstar, kon:s, om deras utfodr., 315.
Hingstridare, 664—665; flagde i Ups., klaga öfv. fogd. Lasse Larss., 313—314; en, begått våldsdåd, 322.
Hinrik (fogde i Hels.), br. t. hon., 73—74.
Hispanien (Spanien), kon. af, i kejs:s tit., 563, 582.
Hoffolk, Jör. Jönss. sk. hålla mera, 492.
Hoffsinnere, Hoffszinder (hoftjenare, män i kon:s följe), 749.
Hoffwa (pastorat i Vadsbo här.) i Vg.; om anlägg. af vagnsväg drifr. t. Bodarne på Tiveden, 586.
Hoffwenskääl, Niels, t. Wij, i Stegeborgs slottslofv., 512.

Hoffwetorp (Hofvetorp) i Vists s:n, Hanekinds här., Ög., af m:r Ped. Brask i Linköp. bortbytt t. kon., 401; reversal drå, 787—788.
Hoffz gård (nu Hofgården, f. d. kgsgd i Hofs s:n, Göstr. här., Ög.), 214, 216, 516; om borgläg. drst., 124, 125; s. sk. flyttas drifr., 294; om fetal. t., 626.
—— **län** (Vifolka, Dals, Lysings o. Göstrings hdr), i Ög., 8; br. fr. fogd. drst., 55; Niels Eskilss. fogde drst., 201; br. fr. men. m. drst., 213; om dagsverk. af, 270; allmog. drst. lofvat bryta sten t. Vadstena slotts bygn., 700.
Hofjunkare, 111, 118, 119, 159, 663, 668; kon. håller bröll. f. ngra af sina, 713.
Hofmarskalk, kon:s, 117, 664, 665, 667, 668; Hans Garstenberg, 107, 198.
Hofmän, 111, 116, 117, 118, 119, 125, 350, 584, 585, 594, 637, 663, 664, 666, 668, 720; må ej drifva landsköp, 6; sk. alltid rida i harnesk, 40; Joen Bagges, 632; om drs lön, 695; 24 fält dom öfv. 2 skyttar, 761; fr. Dmk komne må draga upp t. kon., 766; regist. öfv. dm sk. hållas vid slott o. kgsgdr, 749.
Hofordning, kon:s, 111—119; fnyad, 663—669.
Hoftjenare, 116, 117.
Hoije (Hoya), grefv. af, hs sändeb., 732.
Holland, om seglats dit, 135; otillåt. seglats dit fr. Löd., 344—345.
Hollender, Peter, bygmäst. vid Gripsholm, 483.
Holländare, en, Dirick Johanss., ankommit t. Sv. md handelsvar., 456; om hdl md hon., 456—458; två ankomne md varor, 345; fl. i Östersjön väntas, 443, 456.
Holmbonäsz vid Salberg., 684.
Holme gd (i Smål.?), Sven i H., 1.
Holst, Jacob [-cop], fogde i Ångml. o. Medelpad, 49, 169, 212; sk. ordna om laxfisk. drst., 50; får salt t. strömm.-fisk., 212; om kläde t. af hon. antagne knekt., 227; br. t., 170, 211—212.
Holstein [Holl-, -ain, -en, -een], **land tho,** 362, 437, 488, 491, 520, 565, 772, 774, 779, 782, 783; kunskapare sk. ditsändas, 669, 672; om herredag drst., 727.
Holster, de (Holsteinarne), lära hfa heml. fhdl. md hofv. i Burgund o. Nederländ., 560, 661, 671; ej a. lita på, 660, 672.
Holweden, Östra o. Vestra (förr en stor skog mell. Ög. o. Smål.), 584, 585.
Honing, 94; i uppbörd fr. Ög., Vg. o. Smål., 416.
Horn, Jacob [-p, Jachim, Jochim], 176, 575; kon:s köpman o. trotjen.; br. på hand. inom rik. o. tullfrih., 166—167; lånat pgr af Ant. Fucker i Augsburg, 374, 375; om utskick. af ett skepp emot hon., 475; hs räksk., 580, 732; infört odugl. var. i land., 588.
Hornby, Niels Larss:s egdm, 253.
Hornbåge, om anskaff. af en, 652.
Horszö (ö i Smål. skärgd, thör. Eds kapells s:n, N. Tjust här.), 274.
Hospital, Linköp:s, jord skänkes t., 329—330.
——**en,** om en viss del af tionden t. drs undrhåll, 502—504, 509.
Hudar, 99; må utföras, 325; i skatt, 529; obehöfl. införda fr. Tyskl., 588.
Hugsterkarler (malmbrytare?) vid Salberg., 45.
Hukelsta (möjl. Hukesta i Odensvi s:n) i Bro s:n, Åkerbo hd, Vestml., 138.
Hult i Hvittaryds s:n, Sunnerbo hd (Smål.), frih.-br. drå und. 3 år f. Jon Skrädd., 12—13.
Hulte, Pelle, 146, 147.

Humle, 696.
Humpe, Carl [K-], i Torfus, bonde, bevisat sig väl i Dackefejd., frih.-br. und. 3 år, 1—3; ihjelslagit ngre af N. Dackes höfvidsmän, 2; fsvar.-br., *ib.*
Humpe, Pelle, i Torfus, bonde, frih.-br. und. 3 år f. sitt välförhåll. i Dackefejd. o. mot D:s medhåll., 1—3, fsvar.-br., 2.
Hwndre, en äng mell. Svingarn o. Haga, 106.
Hungern, kon. af, i kejs:s tit., 563, 582.
Huseby (Husby-Sjutolfts s:n i Trögds hd, Upl.), 652.
Huseby klost. (Cistercienser- l. Bernhardinerkl., dr nu Klosters bruk ligger, i Husby s:n, Dal.), om dr var. silfv. o. andra värdeföremål, 691—692.
Husmän, 315.
Husrötor, sk. bokföras i kon:s kammar, 467.
Huszeby—Trögds prestgäll (Trögds hd, Upl.); 4 bönd. på Grönsö sk. drifr. läggas t. Bond-Arnö s:n, 546—547.
Huusängen (kronolägenhet i Borg o. Löts s:r, Memmings hd, Ög., straxt v. om Norrköp.), 755.
Hvete, tionde af, 4.
Hvitaridh (Hvittaryd), s:n i Sunnerbo hd, Smål., 12, 13.
Hylle, Mons (fr. Viborg), 704.
Hytta, en vid Jämpteboda i bergslag., br. drå f. Ol. Jonss., 351.
Hyttefogdar, vid Salberg., 43.
Hyttekoppar, 763.
Hyttesölff, sk. gjutas t. daler, 49.
Håkon [Haken] **Benchtson** [-ct-], borg. i Jönk., fsvar.-br., 458—459.
Hånger, s:n i Östbo hd, Smål., 12.
Hälsing, Niels, br. f. hon. på pgr, 537.
Hälszing, Sven, br. på en gd, 633.
Hänning, Joh. Turessons tjen. i Nyköp., 231.
Härad, alla i rik. sk. ftecknas, 466, o. upptagas i ordn. eft. länen i k. kammarens böck., 467.
Häradshöfdingar: 535, 702; i Gäsened Arffw. Claess., utn., dug. icke, 633; i Trögd, Joen Olofss., 653; i Finl. böra hjelpa t. a. klagomål. öfv. Ryss. komma i rätt skick, 704.
Häradsrätten i Gäsened, om dss tillsätt., 646. — Se vid. **Häradshöfdingar.**
Häredzsäter [Hereds-, Härie-] (Herrsäter i Värna s:n, Bankekinds här., Ög.), Ax. Erikss:s egdm, 425, 430, 602, 777.
Häriaren (nu Härjarö) gd i Wekol (Veckholms s:n, Trögds här., Upl.), 152.
Härmod Eleffson, Småländ., 532.
Härsteket [Härre-] (nu Baggensstäket vid Boo), om dss fdjupn. md 4 aln., 389; derom, 486, 526.
Hässe, Niels, sk. öfvervakas, 444.
Hässen, Christoffer von, knektehöfv.-m., bedragare, 184.
Hästar, 96, 99, 350, 373, 440, 462, 585, 593, 594, 628, 646, 694, 766, 769; landsköp md, bedrifves, 6; i fodring, se **Fodring;** om fbättr. afvel af, 35; hd f. fodr. sk. betalas, 55; ryttare-, om drs försörjn., 124; stuteri på Kungsör, 173—174; 570, 651; frälsets, 240, 241; kon:s utsläppas på bete, 241, 270—271; i borgläg., 35, 124, 125; om antal. i borgläg. i Kalm., 241, 270—272, 531; — på Stegeb., 242; vid Nyköp. o. Linköp., *ib.*; f. många

vid Viborgs slott, 333; vilda på Öl., 548—549; fl. h. än karl. hållas af skyttarne, 693.
Hästefoder, 590.
Hö, 85, 91, 115, 125, 242, 350, 351, 651, 750, 755, 757, 758; t. de eng. får. på Öl., 548; brist drpå i Upländerna, 241; god skörd drå f. öfr., 594.
Höfvidsmän, om anskaff. af gode t. flott., 261, 577. — Se vid. **Skeppare, Styrmän.**
Högnetorp [Högna-] (Höjentorp i Eggby s:n, Valle här., Vg.), kungsgd, 518; qvickaffrad sk. dit levereras o. dagsverk. dit utgöras, *ib.*; dss landbor, *ib.*
Högzby (Högsby s:n i Handbörds hd, Smål.); en skalkehop ännu drst., 187, 192—194; knekt. ditsändas, 193—195; ngra af Dackens parti drst., 354.

I. J.

Jacop, antages t. gruffogde, 175.
Jacop, tysk timmerman, hs fslag i afs. på Gripsholms slottsbygn., 483.
Jacop, hr, kkoprest i Vaksala, får del i Örby skog o. en äng, 90—91.
Jacop, mäster, bebott hus i Sthm, 658.
Jacop Turson, lämpl. t. skeppshöfv.-m., 389.
Jakter, 341, 575, 579.
Idre, Iddre, Idrö, se **Ydre.**
Jemptelandt [Jä-], om kkotiond. af, 714; om Ped. Bagges dr begångna öfvervåld, *ib.*; hr Erik i Oviken prost drst., 713.
Jenaköping, Jenechöping, se **Jönköping.**
Jenåkers (Jönåker) här. i Södml., 741.
Jern, 99, 275, 316; osmunds-, 317, 784; skänkt t. kon. af bönd. i Munketorp ur kkoherberget, 439, 540; i kronoskatt, 541; bönd. drifva ocker drmd, 559; får ej köpas i Arboga i 100- l. pundtal, 560; om byte af ox. mot j., 616; — — mjöl mot j., 625; om jernsmide, 624, 657.
Jernbergen, Jernbergslagen, 139; And. Monss. fr. Arboga får dr idka byteshand., 555—556; bönd. fbjudas a. dr idka köpskp md i Arboga köpta varor, 558—560; smör må der bytas mot tackjern, 570; fetalier d:o d:o, 613; oxar t., 607; om byte drst. af ox. mot jern, 616; Niels Ingemarss. får der idka handel, 631.
Jernbergsmännen besvärat sig öfv. landsköp, 5.
Jernräntor, regist. öfv. sk. i kon:s kammar uppgöras f. hela rik., 529.
Jernskatten af Gestr.; dss belopp, 784, 785.
Jernstänger, 628, 700.
Jerusalem, kon. af, i kejs:s titel, 563, 582.
Jesus Christus, 569.
Iffwar Olson, bonde, i Häriaren i Veckholms s:n, 152.
Iffwer (Fleming), hr, 288; en »sielsindt» man, »bekännelser» om bon., 390. — Se vid. **Fleming, Iffuar.**
Inge Jonszon, förräd., död i fäng., om hon., 55.
Ingefära, 456; behöfver köpas, 457.
Ingerede skrin, se **S:t Ingred.**
Ingetorp (Ingestorp i Ledbergs l. i Regna s:n i Ög.), 622.
Insegel [Incigler] (sigill), t. ngra här., 255; om drs fvar., *ib.*

Instruction, rör. arb. inom dn kgl. kammaren, 466; f. Ped. Brahe om fhdl. md allmog. i Vadstena, 490; f. de utsedde sv. sändebud. t. kejs., 563—569.

Inventarium vid Brynolfsboda bisk.-gd vid Skara, 83; vid Stegeborg, 84, 85; i Sken. klost., 210; i kgl. räknekamm., 415; eft. fogd. i Vartofta Jon Anderss., 598—599.

Joannis prebenda i Åbo; coll.-br. drå f. bisk. Morten, 633—634.

Jochimsdaler (Joachimsdaler, se reg. t. 9:e del.), 48, 183, 365

Joen i Eedt (Ed på Visingsö), bonde, sk. vitna inf. kon., 522.

Joen i Åresta (nu Erstad på Visingsö), bonde, sk. vitna inf. kon., 522.

Joen i Vninge, hr, lidit våld af h. Karin på Berga o. hennes son, 243—244.

Joen Amundtszon, förrädare, 25.

Joen Benedicti, hr, kkhde i Vallesta (Ög.), coll.-br. på Järstada ss. annex, 431—432.

Joen Clädeskriffwere, hs räksk., 472.

Joen Nielson, br. å skattefrih. f. Elnebergs gd i N. Vedbo, 363—364.

Joen [Joon, Jon, Johan] **Olsson** [-sz-, Oloff-] (Gyllenhorn t. Hacksta), rr.; stämmes inf. kon. l. rik. råd, 10; borgesm. f. rr. hr Bänkt Nielss., 60; kall. t. herredag. i Arboga, 515—516; hdsh. i Trögd, 653; fordr. på gods, *ib.*; br. fr. hon. t. hr Christoph. Andss., 552—554.

Johan, hr, se **Johan Tureson.**

Johan Oloffson, se **Joen Olsson.**

Johan Olsson, haft Boodts gd i Nyland i flän., s. nu indrages t. kron., 707.

Johan Philip, Wild- o. Rhengrefve, kon:s öfverste, 183.

Johan Turesson [Turss-] (af tre Rosor, se föreg. delar), hr, har Nydala kl. i flän., 95; hs fogde i Vestra hd, 230, 337; kall. t. Sthm, 461; kall. t. herredag. i Arboga, 515—516; kan ej plötsl. beröfvas sina flän., 517; eg. gd i Link., 387; br. t. hon., 231—232, 350—351, 461—462, 619—620, 655; br. fr. hon. t. hr Christoph., 552—555.

Jon, se **Joen.**

Jon Anderszon, förut fogde i Vartofta hd, om inventer. eft. hon., 598—599.

Jordabyte, mell. kon. o. m:r Ped. Brask i Link., 400, 787—788; mell. Mons Monss., borg. i Jönköp., o. Jöns Pedss. på Rödenäs, stadfäst. å, 449—450; mell. fru Ebba t. Norrby o. Lasse Olofss. i Backa, 715—716.

Jordeböcker, 15, 16, 30, 63.

Jordrefning, tvist om i Hels., 542—543.

Iszaak Nielszon, fogde på Tavastehus o. i dss län, br. t., 590.

Junckere, tyske, 594.

Jwleta s:n på Österrekarne, Söd., 731.

Juthe, Michel, i borgläg. i Kalm. md 2 häst., 272.

Juthe, Peder, kon:s af Dmk brefdrag., om fordenskap åt hon., 143.

Juthe, Påffwel [Pa-], fast borgen sk. tagas af hon., 142.

Juthe, Söffwerin [-g, Sefuerin], flän.-br. å bisk.-sak, o. gästn. i Mo hd, 31; får behålla Tveta hemm. i Skallmeja s:n, Skån. hd, Vg., 46.

Juthe [Jute] **Söffwerin** [Seffw-] (fogde, se reg. t. 12:e del.), 174; br. om bgsbrukn. vid Salberg., 172—173, 175; — om uppsätt. af en hytta, 396, 397; föreskrift t. hon. f. Sv. Åsmundss., 561; br. t. om oxhand. i bgslag., m. m., 685—686.

Juttlandt, 462.

Jäder s:n (i Österrekarne här., Södml.), br. på en äng drst. f. bisk. Botvid, 273.
Jämpte, Peder, skickad t. Berkebg a. probera malm, 762.
Jämpteboda (Jämptebo, bgsfrälseläg. i Kopparbgs s:n, Dal.), br. drå jemte hytta f. Ol. Jonss., 351.
Jäppe Hanson, förr bgsman i Dal., afrättad, 253.
Järper (Hjerpar), 104.
Järstada s:n (i Göstrings här., Ög.), blir annex t. Vallersta, 431—432.
Jäskis [Jäszkisz) s:n i Viborgs län, 359.
Jönköping [Jena-, Jenech-, Jöna-, Jönec-], 449, 601, 696; om fflyttn. dit af borg. fr. Bogesund, 20—21, — — — Eksjö, 151; en tomt drst. bortbytt, 449—450; fsvar.-br. f. en borg. drst., 458—459; klostr. drst., 517, 740; om bygn. på kl:s plats, 517; dss borg. i skuld hos kon., 695; om socknegg f. djekn. drst., 768.
Jöns (Johannes Haqvini, † 1535), bisk. i Linköp., 95.
Jöns, prost på Öl., sk. redovisa f. bisk.-tiond. af Öl. o. Möre, 429.
Jöns, hr, kkhde i Kalm., 603.
Jöns i Lillelunde (nu Lilla Lund i V. Tollstads s:n, Ög.), bonde, sk. vitna inf. kon., 523.
Jöns i Torp, på Visingsö, kall. a. vitna inf. kon.. 522.
Jöns Knutsson, skeppshöfv.-man, kallas t. kon., 447.
Jöns Knutsson (Kurck, befman öfv. Tavastl.), lagman i Ö.-botten o. Satakunda, br. t. om Ryss:s infall o. våldshtr, m. m.. 702—703.
Jöns Michelson, frälse- o. frih.-br. på gdr i Finl., 621.
Jöns Olsson, lämpl. t. skeppshöfv.-man, 389.
Jöns Olsson i Torberg, sändeman t. kon. fr. allmog. i Leksand, 676.
Jöns Pedersson i Bringetofta, sändeman fr. Vestra hd t. kon., 230.
Jöns Pedersson (Hiort) på Rödenäs, jordabyte md Mons Monss. i Jönk., 449—450.
Jöns Person på Rijsoren (Risholen, i num. Sundborns s:n, af bergsknapeslägt, fick ny vapensköld af kon. Erik XIV), domare i Dal., 157; straffbr. t. hon., 158.
Jöns Schriffwere på Viborg, 648.
Jöns Werkmästare, en af N. Dackes höfvidsmän, om hon., 37, 38, 68—70, 136.
Jören Arffwidson, förordn. t. fogde i Vadsbo eft. Seffwerin, 632.
Jören Erickson, 27, 28.
Jören [-nn] **Erikson** [-ch-] (Gyllenstierna t. Fogelvik, riksr., se reg. t. fl. del.), br. t., 303—304, 756—758; betal. pgr t. kon., 291, 308—309; kall. t. herremöt. i Arboga, 515—516.
Jören Jenson, sk. uppläras af ngn fogde, 328.
Jören [Jörn] **Jönsson** [-sz-, -ssz-, Jen-] (Svan, se reg. t. 14:e del.), befman på Kronoberg, 18, 37, 38, 69, 193, 235, 343, 352, 368; br. t., 65—66, 136—138, 149—150, 232—233, 238—140, 254—258, 318—319, 326—328, 387—388, 491—493, 600, 669—674, 680, 710—712, 716, 767—768; skaffat en vallmäst. fr. Dmk, 700, 743; blek.-boer o. t. Blek. rymde förräd. fbundit sig emot hon., hs tjen. m. fl., 721, 723; fhdlat md allmog. om a. ej handla i danska städ., 723; hs hustru tagit en brudkrona fr. en kka; sk. återställa dn, 765.

Jören Jörenson, hs räkskp, 469.
Jören Nielson (troligen dsme s. nästfölj.), i Stegeborgs slottslofven, 512.
Jören Nielszon, kon:s landbofogde (i Smål. l. Ög.), 63.
Jören Schriffwere, Gust. Olss:s tjen., 394, 434.
Jören Soneson, Joh. Tures:s fogde i Vestra hd, br. t., 230—231, 337—338.
Jören [-an] **Åkesson** [-sz] (Tott), 33; jemte andra i tvist md Tord Bonde om gdr i Ög., 7; slägt md hr Bänkt Niels., 60.
Jösse, »Lille J.», en af N. Dackes höfv.-m.; hs systerson, 328.

K.

Kaffring (ett slags tunnt bröd, ordet ännu brukl. i Smål.), 163.
Kalfvar, 85.
Kalk (silfver-), en i Krokek, 754; qvitto å en, 777.
Kalk, 744; utförselvara fr. Öl., 404.
Kalksten, fr. Lifl. (o. Estl.) t. Viborgs stads befästn., 744—745.
Kalkugn vid Kronoberg, 256.
Kalmar, Kalmare, Kalmarna, Kalmarne, Kallmarne, se **Calmarna.**
Kammar, kon:s, se **Cammer.**
Kammarskrifvare i kon:s kammarverk, — Se **Cammerskriffwere.**
Kanel, 457.
Kannegiutere, Michel (Tenngjutare), borg. i Ups., lidit brandskada, 42.
Karelen (östligaste del. af Finl.), stort elände drst., 335.
Karin, Nils Birgess:s hustru, 68.
Karin, hustru, på Berga, om hennes o. sonens, Erik Tönnesons (Tott) öfvervåld mot prest. i Ununge, 243—244; br. t. henne drom, 244—245.
Karin [-e] (Gyllenstierna, se reg. t. 11:e del.), fru, på Lagnö, 431, 432; br. t., 145; hennes landbor i Järstads s:n (Ög.), 432.
Karine, Peders i Backaböle h.; öpp. br. f. henne a. låta häkta o. lagföra en dräng, 321—322.
Karl (VIII Knutsson), kon., hs räfst, 106.
Karl (V), kejsare, fmkt f. de sv. sändeb. t. hon., 581—582. — Se vid. **Kejsaren.**
Karl Holgersson (Gera), officier. vid prins Carls begrafn., 409.
Karleby, Esbiörn Perss:s gd (i Nils Muncks fögderi), 388.
Kart, Peder [-dh-], br. t., 142, 153, 164, 596; officier. vid prins Carls begrafn. i Link., 409; uppburit restant. i Sunnerbo, 596.
Kart, Sven (öfverfogde på Dal), br. t., 372—373; br. fr., 441—442.
Kartoger (cartower, kartauer, kanoner), 367.
Katteheden, skog vid Salberg., 45.
Kejsaren (Carl V), om hs fred md kon. af Dmk, 17, 65, 76, 101, 103, 109, 132, 369, 443, 461, 475, 494, 514, 575; Sv. dri inneslutet, 475; om beskickn. t., 547; instruction f. de sv. sändeb. t. hon., 563—569; fmkt f. dm, 581—582; tvung. uppskof md sv. ambassad. t. hon., 629—630; br. t. hon. drom, 630; fred. md hon. ej ratific., 672; fred mell. hon. o. kon. af Frankr., 736, 771.
Kemmerling, ett slags groft kläde, 648.

Kijl, Söffwerin [Seffrin, Söffring] (se föreg. delar); om hs biträde f. utstakn. m. m. i Nylödöse, 249; br. t. hon. om befästn. af Nylöd., 250—251; flän. i Mo hd, 108, 525.
Kijlen, ett skepp, 228, 484; sk. sändas t. Nylödöse, 575.
Kijlerne (Nykils o. Gammalkils s:r i Valkebo här., Ög.), 702.
Kind, hd i Ög., om böt. drifr., 360; trohetsförsäkr. fr. inneb., 361; en del tionde drifr. anslås t. studenters o. djeknars undrhåll, 509; lagmansfodr. af, 525.
Kindt (Kind), hd i Vg., om mantalsregist. öfv., 268; om gästn. drst., 691—692.
Kiöpetorp (Köpetorp i S:t Lars s:n l. Linköp. landsfsml., Åkerbo här., Ög.), förut thört 2 preb., 329; lägges und. Linköp. hospital, 329—330.
Klippan vid Lödöse, 399.
Klippare (se reg. t. 14:e del.), 115, 516.
Klippingar, i räntekamm. inkomna, må t. v. ej utlemnas l. ommyntas, 465.
Klockaren i Linköp., br. på tionde, 508.
Klockor, 523.
Klode, f. d. hofjunkare, 391.
Kloot [-th, Klodt], **Rasmus** [-ss-, -sz], befmn på Vesterås o. hdsh. i Norrbo o. Siende hdr), 685; br. t., 35—36, 142, 153, 162—165, 295—296, 300—301, 356—357, 393, 687, 748; uppdrag, 165; klagomål emot hon., 300—301; plågar bönd., 315; om hs uppför., 413—414.
Kloster: Alvastra, 84, 725; Askeby, 160; Husby i Dal., 691—692; Jönköpings, 517, 740; Kalmar, 722; Krokeks, 754; Nydala, 95; Nyköpings, ffallet, 591; Skeninge, 84, 166, 202, 216, 533, 725; Upsala, 91; Vadstena, 96, 201—202, 640—641; Varnhems, 571; Vreta, 216, 423; Vårfruberga, 107, 198—199; Åbo, 278—279; om indragn. fr. kl., 159—160, 201—202, 278—779; kl:s landbor, 84, 95; de s. hfa dm i flän., må äfv. behålla bisk.-gästn,, 377. — i Ydre, bisk.-sak. o. bisk.-gästn. af dm flänta t. Ax. Erikss., 602.
Kläde, 61, 116, 117; utdeln. af vid prins Carls begrafn., 409; inkommet i land., 456; t. knekt., 227, 457, 648, 767, 776; behöfl. i kamm:s förråd, 468; sk. inköpas, 468; må tbytas f. varor, 502; tanetefärg., 573, 605; groft, 648; engelskt, 605; 6 aln. t. hvje knekt, 573, 637.
Klädeskrifvare, kon:s i Sthm, 63, 177; hs räkskp, 472.
Knapen i Ekenäsz (i Smål.), af N. Dackes mdhåll., 192, 194.
Knapp, Joen, fånge, föres fr. Kalm. t. Sthm, 551.
Knapp [Knap], **Henning,** 495, 595; fånge i Kalm., sk. föras t. Sthm, 551.
Kneffwelspjut (korta spjut), 40.
Knektar, 58, 61, 116, 126, 220, 237, 595, 646, 647, 649—650, 711; antagne i kon:s tjenst, 20; tyske, om bestämm. vid anställn., 391; förlagde i borgläg., 35, 42; — — t. slott o. kgsgdr, 657; om inqvarter. af, 54, 71, 273, 339, 349—350, 638, 747, 768, 779; f. många flagde i köpstäd., 228; i Sthm, antal, 229; i Kalm., borg. fmå ej hålla dm, 272; om de i Smål. flagde, 343; besvär fr. Gefle öfv. dm, 358—359; om flägg. af i Vg:s städer, 362—363; främm. må ej draga ur rik. ut. pass, 135, 137, 240; ovill. vill kon. vara af md, 154—155; 6 fänikor utländske, afdank., 123; utländske ej pålitl., 637, 638, 657; ytterl. afsked., 228, 339—340, 349, 595; om tsyn md de afsked. utl., 237; om aflön. t., 188, 206, 252, 266—267, 280, 574, 393, 457, 496, 500, 551—552, 583, 606, 657, 766; svenske, dugl., få fhöjd lön (16 mk kläde o. kost), 637, mindre dugl. 12 mk o. kost i mån., 638; f. en

del redovisas ej rätt af fogd., 636; ngra rot. sända t. Sevede o. Ambörd, 193–194; sändas t. Finl., 226, 229, 551—552; fr. Finl. återkall., 443; nye antagne i Ång. o. Medelp., 226, i Vg., 545; om de nyantagne, 638, 662; i Dal. o. Hels., sk. behållas, 675—676, 681; om drs sold, 695, 729—730, 767; om ytterligare värfn. af, 682, 702; en del af de gifte vårda sig ej om hustru, barn l. hem, 545; om antag. af knekt. f. årslön, 583—584; s. dock få blifva hemma tills de behöfvas, 344, 595 o. fl. st.; om uppgift. å utgift. t., 261; register öfv. de sv. o. drs aflön., 77, 266—267; odugl. sv. sk. utmönstras, 662; klag. af bönd. o. andre öfv., 442; sk. betala sin ftär., *ib.*; de, s. begått öfvervåld, sk. straffas, 442, 708; danske, låtit höra »onytterij o. puckerij», 484; utländske inkommit i rik. o. öfvat våldsverk., 600, 707; — sk. fbjudas a. inkomma, 606, 708; tyske, en »sielsind» hop, 658; tyske o. danske erbjuda sig tjena f. 6 mk i mån., 639; dugl. af dm må antagas, 582, 639, l. hänvisas t. kon., 766; ej f. mga må fläggas i Sthm, 658; stålbågar, gode, sk. anskaffas t. de svenske, 659; kon:s gdsrätt f. dm gäll., 665—668; — i Dmk, flagde i städ. o. hos bönd. ut. betaln., 233; om värfv. af i Sv:s fienders tjenst, 369, 561; om i Dmk afsked. utl., 561; danske, dragne fr. Hall. o. Skåne t. Holst., 488, 491, 520; en mgd saml. i Dmk, se **Danmark**; — — — utmed Elben, 661, 669—672.

Knut Andersson (Lillie) t. Öknöö, riksr. o. ridd., borgesm. f. hr Bänkt Nielss., 60; kall. t. herredag. i Arboga, 515—516; br t. hr Christopher, 552—555; kall. t. kon., 655; flån.-br. på Fiskeboda gd i Juleta s:n, 731; Ol. Bröms pantsatt t. hon. 2 gdr i Börje s:n, 741.

Knut Pederson, 381.

Knut Schriffuere (fogde i Nyland?); sk. f. kron:s räkn. vidkännas en gd, 707.

Kock [-ch], **Lasse,** sk. hfa lifstidsundrhåll på Gripsh., 749—750.

Kockar, f. många på Sthms slott, 97.

Koffringen vid Salberget, 175, 396.

Kokött, 523.

Kol, 45, 684, 685.

Kolarne vid Salberget, 45; sakna matvar., 687; vid St. Kopparberg., 763.

Kollendz härad (Kullings), om dagsverk. af t. Elfsborgs befästn., 127—128.

Kolningar f. St. Kopparberg., 763.

Kolningen vid Salberg., drom, 684—685, 687; Matz Ingemarss. fogde öfv., 687.

Konge här. (Konga i Smål.), om bevakn. af dss gräns, 238.

Konungsbyar i rik., regist. öfv. dm sk. upprättas i kon:s kammar, 466.

Konungsfodring, se **Fodring.**

Konungsräfst i Dal. om tvistejordar, 676, 677.

Konungzör [Kongzör, Kungzör] (se regist. t. 15:e del.), 549, 555—558, 560, 594, 610, 612, 624; And. Erikss. fogde drst., 39; Bengt Skrifv. landbofogde, 39, 356; br. t. fogden drst., 162—163; om brygd o. bak drst. f. flott., *ib.*; sk. ställas i ordn. f. kon:s emottag., 530; räkskp. fr., 542; skatteox., dr fodr., sk. säljas t. Salberg., 569, 576, 594, 595. 612, 686, — o. t. jernberg., 607, 685, 686; regist. öfv. dm, 606–607; 50 ox. t. gdns slagteri, 570; 336 ox. dr und. utfodr., 594, 678—679; sjukdom bl. dm, 679; om utlemn. af ox. drifr., 684; knekt. i borgläg. drst., 637.

Koberg, Påffwel, se **Coberg.**

Koppar, 423, 691; eftersökes vid Näshultaberg i Smål., 343; t. taktäckn., 457; får af utprångl. ej köpas i mindre än läste- l. skepp.-tal, 560; skifve-k. säljes i V.- o. Ö.-bott. t. ryske köpmän, 219; hyttekopp., 690. —**en** vid St. Kopparb., drom, 763—764.
Kopparberg, rikets, And. Monss. får der idka byteshand., 555—556; om byte af ox. mot jern drst., 616.
Kopparberget (Stora Kopparberget), om bgsbruknin. drst., 275—276; ladugdn drst., *ib.*; br. t. bgsfogd. drst., 689—692; om bgsbrukn. o. tiond. af, 763—764.
Kopparbergsmännen besvärat sig öfv. landsköp., 5.
Kopparhammarsmeder behöfvas, 574.
Kopparmalm, 168, 169; fr. Näshultabg i Smål., 343.
Kopparstreck, om sådana befintl. i Smål., 196.
Kopparugnar, 763.
Kor, 627; f. tionde, 4; i uppbörd, 210.
Korberget (Kopparberget?), om malmstreck drst., 168.
Korkåpor i Husby klost., utdelas t. kkorna dromkr., 691—692.
Korn, 4, 28, 94, 115, 125, 130, 146, 350, 356, 415; landgilles-, 756; om lös. af, 214, 756; — må säljas, 271; om pris å, 146, 202, 246; om anskaff. af t. de af missväxt lid., 163; upländskt dug. ej t. utsäde i Smål. l. på Öl., 185; t. Salberg., 314; brist på i Upländ., 241; ocker md kronans må ej bedrifvas, 463; lit. skörd af i Ög., 698.
Kornskrifvaren i kon:s kammar, 63, 412; hs räkensk., 16; hs bokföring, 467, 471.
Korsholm (kungsgd vid Vasa), Henr. Tommess. fogde drst., 478.
——**s län,** ngra fiskare dr ihjelslagne af Ryss., 478; en trog. o. skarpsinn. man behöfves dr t. fogde, *ib.*; intrång af bönd. drifr. på Kumogds Östra här., 742.
Kosie gods sk. thöra Ol. Andss. i Färnebo, 30.
Kostnis, se **Costnitz.**
Krabbe, Erick, danskt sändeb. t. Sv., 515.
Kreffwethe (pansar), 40.
Krehake (redskap att spänna bågar med), 134.
Krogzmåle (Kråksmåla i Handbörds hd) i Smål., 402, 419.
Kronoberg (slott, nu kungsgd i Vexiö landsfsaml. vid Helgasjön); Jör. Jönss. (Svan) dr höfvidsm., 136, 254; om dss befästn., 255, 327; om bygn. drst., 712; en dansk vallmäst. sk. skickas drifr. t. Sthm, *ib.*
Kronor, Tre, torn på Sthms slott, om dss täck. md kopp., 457—458; sk. helt o. håll. renoveras, 458.
Krookeck (Krokek, kl. på Kolmården, förut thör. Johanniterorden, i Krokeks s:n, Lös. här. Ög.), om kalk o. messkläd. drst., 754.
Krumme [Cr-], **Niels** (t. Åtvid o. Örboholm, riksr. o. väpn.), kall. t. Sthm, 655.
Krut, 278, 501, 705; t. Kalm. slott, 408. Körnekrut, 651—652, 658. Slangekrut, 652.
Krutmakare, en, 469; kon:s, 541; om uppsigt md, 651.
Krutqvarn sk. inrättas på Kalm. slott, 408.
Krutskrifvare, kon:s, 652.
Kryddor, fr. utland. inkomna, 456; behöfvas, 457.
Kumegårdt (kungsgd i Kumo s:n vid Kumo elf), 323.

Kungsgårdar, 112, 113, 115, 121, 126. —**ne,** 667; knekt. inqvarteras der, 226, 229, 657; rior sk. på dm inrättas, 476.
Kungzör, se **Konungzör.**
Kunskapare sk. utskickas utmed gräns. mot Dmk, 492.
Kunsze (rymd), 288.
Kuriala i Lampis s:n, Tavastl., frälsebr. drå f. Jöns Michelss., 621.
Kusze, Seffwerin, fogde (i Smål. l. Ög.), br. t., 338.
Kusten, om bevakn. af, 673.
Kymia (Kemi i Österbotten), om Ryss:s hand. drst., 219.
Kyrkeherrar, om tionde till, 502.
Kyrkievärderne, 67; må ej slå und. sig kkospmln, 131.
Kyrkoböcker, gamla, fr. Strengnäs stift, sk. uppsändas t. kon., 264.
Kyrkogångspenningar, 4.
Kyrkoherberget i Munketorp, 539. —**n,** 724.
Kyrkor, om indragn. fr., 159—160; i Åbo, om tomt., s. thört, 278—279; flere i Finl. ligga fulla af taget byte, 336; alla i rik. sk. i kon:s kammar ftecknas, 466; omkring Husby kl. i Dal., utdeln. af messekläd. t., 691—692. —**s** landbor, se **Landbor.**
Kyrkotionden, 42; får lösas af dm, s. lidit missväxt, 163; i Smål., 724; — sk. säljas, 256; af Jemtl., drom, 714; vid Hersamme kka flänt t. Lasse Tegelslag., 759.
Kåkindt (Kåkind) här. i Vg., 83.
Kålmorden (Kolmården, bgs- o. skogstrakt mell. Söd. o. Ög.), 350.
Kåpa, 152. — Se vid. **Korkåpor.**
Kåre, Bencht, borg. i Nyköp., br. på en kronotomt drst., 591.
Kåreryd (i Kråksmåla s:n, Handbörds här., Smål.), 402, 419.
Käikälä, i Lampis s:n, Tavastl., frälsebr. drå f. Jöns Michelss., 621.
Källaresvenner, 114.
Kämmenerene i Sthm, 242; om drs räkskp, 243.
Kärna [-o] (Kärna i Hanekinds h., Ög.), s:n utanför Linköp., 400, 768.
Käxholm o. dss län, om möjlghet af a. intaga dt fr. Ryss., 552.
Köijel (något groft tyg?) införes fr. Ryssl., 219.
Köpenhaffn [Coppenhagen], 247, 341, 770, 781; dss uppgifvande, 307; om möt. drst., 438, 452.
Köping, 338; Olofsmessomarkn. drst., 231.
Köpman, Jochim Horn kon:s, 166.
Köpmän, fr. Dmk, fbjudas a. bedrifva landsköp i Sv., 34—35; utländske, hfa mesta nytt. af marknaderna i de små städ., 66; — må ej draga ur rik. ut. pass, 135, 137.
Köpstadsmän, 81.
Köpstäderne deltagit i Vesterås riksd., 3; besvärat sig öfv. landsköp, 5—6; lida draf, 6, 34, 35.
Köpsvenner, 683; utländske, må ej draga ur rik. ut. pass, 135, 137; må t. v. vara tullfrie, 353.
Körnekrut, se **Krut.**
Kött, 324, 326; i uppbörd, 63.
Köttmongerne i Sthm, 612.

L.

Laake, Lache, se **Lake.**
Lador, sk. byggas på Öl., 548.
Ladugårdsfogden i Nyköp., 232.
Lag, Sveriges rikes, 6, 7, 10, 67, 67, 88, 122, 127, 166, 253, 330, 459, 589, 668, 677.
Lagman, om tsättn. af i Vg., 134; Abr. Erikss. drt. lämpl., 439; sk. md hds-höfd., fogde o. nämnd låta en Simon Benchts. njuta lag o. rätt, 535—536; i Jemtl., 542—543; i Dal., 677; i Nyland, Er. Flem., 706; i Österbotten, Jöns Knutss. (Kurck), 702—703.
Lagmansdöme, 705; —t i Österbotten, 702, 703.
Lagmansfodringen af Vg., dss belopp, 398.
Lagmansgästningen, 338; får lösas md pgr, 123.
Lagmansting i Nyland, 706.
Lagmännen vid gräns. borde känna fhåll. drst., 702—703, o. vid ansvar lemna underrätt. drom, 703; sk. lemna uppgift om Ryss:s öfvergrepp o. våld, 704; sk. hfa tsyn öfv. råggn mot Ryssl. o. hindra Ryss. a. inträngа, 705.
Lagnö (i Aspö s:n, Selebo här., Söd.), fru Karins (Gyllenstierna) egdm, 431.
Lake [Laa-, Lach-], **Harald** [-all, -ldt, -eld] (Karlson t. Ulfstorp), befm. på Gripsholm, br. t., 42—43, 92—93, 378, 442, 483—484; ej skött sig väl, 162, bref a. återtaga stulna varor, 306.
Lampis s:n i Tavastl., 621.
Landbofogdar: 752; Jören Nielss. vid Kungsör, 39, 63; Hans Jönss. i Upl., 64, 741; kon:s i Smål., 146; Michel Olss. i Smål., 402, 599; Lasse Jönss. i Tavastehus län, 590; Henr. Perss. i Skara st., 618; Nilz Beriesson i Strengn. stift, 744. — Se vid. **Fogdar.**
Landbor: S:t Eriks, 63; klosters, 84, 95, 377; Vadstena kl:s, dagsverk. af, 202; Varnhems kl:s, 571; klerkeriets i Skara stift, suppl. om gårdastädslor, 108; fru Beatas, 203; canik:s i Linköp. indragne t. kron., 505—507; ersättn. drf., 507—508; prebendens, 508; kyrko-, i Munktorp, 539; — i allmht, 541; kyrkors, klost., canik. o. preb:s i Ydre, 602; konungens, en, fsvar.-br., 535—536; om drs afgifter o. skatt, 165, 210, 726; vid Kalm., 215; t. Högnatorp, 518; prebendens, om drs ränta, 697; Skeninge o. Alvastra kl:s, 725; kronans, 756.
Landbönder [Landt-], kronans (kronoskattebönder), 225; godtyckl. beskatt. af ngra adelsmän i Smål., 619.
Landerydt [-da-], prestgäll (i Bankekinds o. Hanekinds här.) i Ög.; coll.-br. drå f. hr Ped. Karoli, skolmäst. i Linköp., 506—507.
Landgille [Landt-] (afrad, arrende), 21, 46, 146, 215, 471, 580, 757; prebendens, 698; —skorn, 156; —ssmör, 215, 580, 725—726.
Landreed (gästning), 693.
Landsfogde, i Nyköp., 232.
Landsknektar, 526; en mängd saml. i Dmk, 103; en ihjelslag. af bönd. i Tjust, 144; en lidit orätt, 601. — Se vid. **Knektar.**
Landsköp; mandat emot, 5—7; mest vanl. i Ög., Vg., Smål. o. bgslag., 5; om fbud emot, 21—22, 33; brukas af Danskar i Smål. o. Vg., 34; af ut- o.

inländske t. skada f. bgslag. o. städ., 34—35; fbjudes inneb. i Åkerbo hd o. Ner., 624—625; i Nyland, 758—759.
Landsköpare, om uppsigt öfv., 66.
Landstinget i Helsingl. sk. ånyo ransaka om en rågångstvist, 542—543; i Dal., 677; om mål s. vid landsting. ej kunna afgöras, 677.
Landtoholsten, se **Holsten.**
Laneflske, ett i Norrköp., thört kyrkor o. klost., indrag, 159—160.
Langerman, Johan, handelsman, hs faktor får utföra smör, 227; infört kläde, 573, 605.
Lapparne i Vesterbott., birkarl. hfa öfv. dm befalln., 121; om drs näringsfång, 122.
Lappemarken, 50; om anlägg. af nyhemman drst., 122.
Larens, Larentz o. **Laurens,** se **Lars** och **Lasse.**
Lars [Larentz], bisk. (Laur. Petri, erkebisk. i Ups.), br. t., 243—244, 481—482.
Larsz, hr, syssloman i Ups., 42.
Lars, hr, kkhde i Vendel, får inlösa jord inom prestebordets egor, 67.
Lars, hr, kkhde i Gagnef i Dal., om arf eft. hon., 611.
Lars Pärson, se **Lasse Pederson.**
Lars [-sz, Larentz, Laurens] **Siggesson** [Sygeszon] (Sparre), riksmarsk o. ridd., fodr. i flän., 33; kallas t. herredag. i Arboga, 515—516; br. t. hr Christopher, 552—555; utsedd t. sändeb. t. kejs., 563; fmkt ss. sändeb., 581—582; br. t., 629.
Lars [Lasz] **Turson** [Tord-] (af Tre Rosor), rr., 33; ej lämpl. t. lagman i Vg., 439; kall. t. herredag. i Arboga, 515—516; br. t. hr Christoph., 552—555.
Lasse i Bruddeboda, öpp. br. å gdn, 357.
Lasze i Röriste, i Tjust, af Dackens anhäng., 144.
Lasse Biörnsons hus i Sthm, 769.
Lasse Eleffson i Vadstena, hft skattesmör t. försäljn., 701; skuld t. kon., 701, 723; † i Lüb., 723; om hon., 747.
Lasse Hareldson, kon:s dräng, 294; om hs räkskp, 416; uppdrag, 487—488.
Lasse Ingewåldson, kon:s båtsman, 242.
Lasse Jenson, vid prins Carls begrafn., 409.
Lasse [-sz] **Jäsperszon,** domare i Dal., om hon., 36, 676; br. t., 262—263, 762.
Lasse Jönson, sk. mönstra knekt., 349.
Lasse Jönsson, kon:s landbofogde (i Tavast. län), 590.
Lasse Jönson, borg. o. köpsven i Vadstena, orätt beskylt en borg. i Kalm., 307—308; får utskeppa skattesmör, 399—400.
Lassze Jönson i Åbo, arfstvist, s. sk. afdömas af 4 riksråd, 577—578.
Lasse [Lasz-, -ssze, Larsz, Larens] **Larson** [-sz-], fogde i Ups., 284; f. d. gårdskrifv. vid Ups. gd, 47; br. t., 42, 91, 147—148, 738—739.
Lasse Moenson, borg. i Sthm, får öfvertaga våg. drst., 154.
Lassze Nielson, lagman i Helsingl, br. t., 140—141.
Lasse Oloffson [Ols-] i Backa, Ume s:n, V.-bott., br. på Rikallå gd i Bygde s:n, 715—716.
Lasse [Larsz, Lasze, Lasz] **Pederson** [Persz-, Pä-], kon:s fodermarsk, 270, 294, 398; br. t., 33—35, 123—125, 240—242, 313—315, 350, 693—694, 761—762; om hs gästn. i Ner. o. Vg., 40—41; assist. vid prins Carls begrafn. i Linköp., 409; uppdrag, 462; kallas t. kon., 576; sk. hålla skarpt regemente md skyttarne o. afstraffa två f. våldsdåd, 761—762.

Lasse Person i Eedt i Ydre, ombud t. kon., 199—200.
Lasse Schriffwere i Lödöse, 353; sk. uppbära smörskatt. af Vg., Verml. o. Dal, 373, 398; uppburit dsaa, 632; räkskp, 562, 736.
Lasse Schriffwere, ridfogde i Kalm. l., dug. alls icke, 721.
Lasse Schriffwere, f. d. fogde i Hammarkinds h., †, hs räkskp, 469.
Lasse [-rsz] **Sölffköpere,** om hon., 223—224; kall. t. kon., 224.
Laszka (Laske) här. i Vg., om dgsverk. drifr. t. Elfsborg, 127—128.
Lax, får ej utföras, 99; fr. Viborg t. Sthm, 334; i skatt fr. Ög., Vg. o. Smål., 41, 416; sk. sändas t. bgslag., 612, 613; fång. vid Norrköp., 754; — — om dss användn., 757—758.
Laxfiskare, om anskaff. af en fr. Norrl., 73—74.
Laxfisken: 160, 212; vid Ångm.-elfv., om ordn. draf o. skatten, 49—50; i Bollnäs (Helsingl.), 140; i Lids s:n, Ång., 169, 170; inrätt. af fogd. Jak. Holst i Ång. o. Medelp., 211—212; vid Rikallå i V.-bott., 715.
Leckö [Läckiö] **län** (flänt t. Peder Brahe), om dagsverk. af bönd. drst. t. slottsbygn., 364, 587.
—— **slott,** om skytt o. en bösseskytt dit, 62; om bygn. o. befästn. drst., 587.
Leenardt, vallmäst., se **Leypzick.**
Legat fr. Frankr. t Sv., Richer, 183.
Legefolk, mantalsregist. öfv. dm sk. hållas vid aa slott o. kungsgdr., 749.
Leiflandt, se **Lifland.**
Leprosorum pars, 95; af tiond. fr. hela Linköp. stift anslag t. sjukstug., hosp., skolestug. o. fattige, 509—510.
Lerefft, se **Lärefft.**
Leypzick, Lenardt [Lee-] **vhonn,** vallmäst. vid Vadstena, 269, 700.
Liffland [Leiflandt, Lijfl-, Lifflandh], 340, 787, 789; rior der brukl., 476; om kalksten drifr. t. Viborgs stads befästn., 744—745.
Lijd [Lijdt] (Liden, omkr. Ångermanelfvens norra gren), s:n i Ångm., om ett laxfiske drst., 169, 170.
Lillelunde (nu Lilla Lund i V. Tollstads s:n, Lysings här. Ög.), 523.
Liminge (Limingo i N. Österbotten, vid Bottniska viken) s:n, om Ryss:s hand. drst., 219—220.
Lindernäsz (Lindesnäs, sydligaste udd. af Norge), 642—643.
Lindesberg, br. t. bgsmänn. om dagsverk., 623—624; om upprätt. af en hammarsmedja drst., 623.
Lindesåsz, 623.
Lindholmen vid Göteborg, 399.
Linköping [-chö-, -cö-], 93, 188, 363, 374, 376, 379, 383, 392, 397, 403, 410, 419, 450, 452, 454, 456, 458—461, 463, 464—466, 468, 470, 473, 477, 479—481, 483, 484, 607; anslag t. skolmäst. drst., 95; br. f. hospit. drst. på åker o. äng, s. thört Crucis maioris preb., 329—330; br. f. hr Måns Johanss. på en gd, 386—387; m:r Ped. Brask erkedjekne drst., 400, 403; Crucis minoris preb. drst., dss jord. bortgifvas, 400, 788; br. å en gd drst. t. Ax. Erikss., 430; canik. drst. kunna ej fsvara sina landbor, 505; br. f. dm på tionde, 507—508; drom, 698; chorprest:s o. klock:s tionde, 508; canik. sk. redovisa f. en del tionde, 509; S:t Laurentii kka drst., 598; Petr. Karoli skolmäst. drst., 701, 747; djekn. vid skol. få Östra här. ss. tillökn. i sockneggn, 746, 768; — — hft lit. socknegg, 768; preb. drst., 788.

——s **gård,** 95, 216, 747, 755, 758; om hushålln. drst., 320, 696—697; om borgläg. drst., 124, 125, 242, 637.
——s **stift,** regist. öfv. aa prestgäll drst. sk. upprättas, 70; hr Clawes ordinarius drst., 187; mandat t. om bot- o. bönedag., 382; en del af tiond. anslag. t. sjukstug., hosp., skolstug. o. fattige, 509—510; aa qvitt. dit utgifna af kongl. kamm. f. 2 år infordras i afskrift., 715—716.
Lixand (Leksand) i Dal., ö. br. t. inneb. drst. om blifv. konungsräfst ang. jordatvist., 676—677.
Lod, 580.
Longeforszehytta (Långefors i Sala s:n, Öfv.-Tjurbo här.) vid Salberget, 172, 174, 396, 397, 684—686.
Lottringen [Lutt-] (Lothringen), hert. af sk. hfa samlat krigsfolk vid Elben mot de nord. rik., 660, 671.
Loytz [Löitz], **Steffan,** om uppköp af socker, specerier m. fl. var. af hon., 61.
Lubeck [Lybbecke, Lybke], 316, 601, 783; fejd md, 307; rykt. fr., 484; heml. fhdl. dr mell. Sv:s fiend., 673; undrstödj. dm, 720.
Lubske, de, handla ej väl md sv. varor, 617.
Lubskt kläde, 648.
Lucas Matzson, sänd a. undrhdla md ryttarne, 159.
Lucke, Georg l. **Jören,** se **Lycke.**
Luneborg (Lüneburg), hert. Otto af, hs sändeb. i Sv., 17, 732.
Lund, 182.
Luttich, Valentin vhon, kon:s secreterare, 224, 287, 290, 374, 376, 732; br. t., 23, 688—689; föreskrifter, 391; hs räksk., 221, 223, 692.
Luttringen, se **Lottringen.**
Lybbeke, Lybeck, Lybke, se **Lubeck.**
Lycke [Lu-], **Georg** [Jören, Jörg-], danskt riksr., sändebud t. Sv., 161, 178, 181, 326—327; om hon., 772—773, 781.
Lysings [Lis-] här. i Ög.; en del af tiond. anslag. t. chorprest. o. klock. i Link., 508; en bonde drifr. kall. a. vitna inför kon., 522—523.
Lähus, Mårthen [Mort-], om hs efterlemn. egodel., 27—28, 93.
Läckö [-iö], se **Leckö.**
Länsman, Nils i Svärdsbro, 442. — **nen** i Tuna i fäng., 100; ej så skyld., *ib.*; i Gäsened, 632.
Länsmännen, 114; sk. fmanas a. sköta sina pligt., 245.
Länsregister, kon:s, öfv. flän., 63, 542, 606; sk. föras i både räkne- o. räntekammaren, 412—413, 466; föreskrift huru, 466, 467.
Lärefft [Ler-] (lärft) i böter, 94, införes fr. Ryssl., 219; om handel md, 692.
Lödöse [-esze, Lödze], 110, 373, 395, 400, 496, 632; om stadens nybygn., 133, 134, 399, 432; om tsättn. af borgmäst. drst., 134; om seglats. mell. L. o. Holl. o. följd. draf, 135; seglats. drifr. frigifv., 394; en borg. drifr. fasthåll. i Dmk., 248; pris. på smör drst., 537; om dss befäst., 737. — Se vid. **Nylödöse.**
Lödze by (Gamla Lödöse?), om dss läge, 561—562.
Löitz, se **Loytz, Staffan.**
Lösta skogen (Löfsta?), kol drifr. t. Salberg., 45.

M.

Magdeborg, Tommes vhon, knektehöfv.-m., 391.
Magnus, prins, tillfrisknad, 162.
Malm, vid Salberg., regist. dröfv. sk. hållas, 33; om dss behdl., 265—266, 299; fr. Garpenbg, 276; fr. Näshultabg i Smål., 342—343; funnen vid Undenäs, 733; fr. Svintunaberg, 752—753; fr. Garpegrufv. i Ög., 756; om prober. af vid Berkeberg, 762; silfver-, inblandad med gråsten, 684.
Malmberg, om efterforsk. af i Ång. o. Medelp., 211.
Malmskrifvaren vid Salberg., 32, 223—225; om hs räksk., 252.
Malmö, 440; en vallmäst. md biträd. drifr., 255—256.
Malt, 53, 215, 314, 356, 460; i st. f. fodringen, 737.
Mandat, kon:s, 607; emot landsköp, 5—7; t. hela rik. om bot- o. bönedag., 379—382.
Mantalet i Smål., drom, 724.
Mantalsregister, öfv. Elfsb. län upprättade, 268, 346; sk. hållas öfv. folk. vid aa slott o. kungsgdr, 748—749.
Manteufel, Karsten, 185.
Manteufel, Peter (kallas en ann. gg Mandyffwel; var anför. f. en tysk fänika), 185.
Marbo, Anders, fogde i Sunnerbo, 18, 38, 97, 257, 258, 343, 768; br. t., 143, 537, 680—681; sk. fstärka sig md mansk., 327; kall. t. kon., 383—384; hs räkskp, 469; sk. hålla god uppsigt mot insmyg. förräd., 673.
Marchus Anderson, fogde i Gefle (o. Gestr., förut i Ångml. o. Medelp.), 221.
Marck [March], **Jochim** [Ja-] **vt der,** fänrik, 163, 207, 349, 730; afsked., 220; hs fän. består mest af »mytemakere» o. »snorkere», 228; om hs fänikas afsked, 236—237; om hs befordran, 730.
Marck, Wijkman vt der, knektehöfv.-m., 339—340.
Marcolphus 399.
Marcus [-ch-] **Hammersmedt,** 98; i Vällinge, 538, 539; sk. vid Vångeberg upprätta en hammarsmedja, 538, 539, 545—546.
Margareta, drottn., emottagit silfver fr. Salberg., 33, 513; sjuk, 59; br. t. henne, 161—162; br. fr. henne t. drottn. Marg. af Navarra, 613—614.
Margareta af Angoulême, drottn. af Navarra, br. t. henne fr. drottn. Marg. af Sverige, 613—614.
Marine, fru (Marina Bosdtr Grip, t. Nynäs, dtr af riksr. Nils Boss. t. Vinäs och Anna Arvidsdtr Trolle, g. m. 1 Karl Erikss. Gyllenstierna o. 2 md riksr. Claes Göranss. Stjernsköld); hennes rättare bör få sin lön, 258.
Marck, danska, 275.
Marck, här. i Vg., mantalsregist. öfv., 268; om gästn. drst., 693—694.
Marknader i vissa småstäd. skadl., böra fbjudas, 66.
Markstycken (= 8 öre, skulle väga 1 lod silfv.), 48.
Marskalk, rikets, hr Lars Siggeson, 563.
Martini prebenda i Linköp., 506.
Massow [Mattzow], **Lucas** (kallas också orätt **Mattszon,** ryttarehöfvidsm.), får draga ur riket, 218; borgesm. f. Christoff. Guldsmed, hkn rymt, *ib.*; härmäst:s förbön f. hon. a. befrias fr. borgen, 786—787.
Matskott t. presterne, 4.

Mattes Eskilson (kallas ock Morthen E.), fbrytare, 321, 322.
Mattz, »Helwetz M.», hs räkskp, 472.
Mattzow, Luchas, se **Massow, Lucas.**
Mattz, mäster, qvarnbygg., 739.
Mattz Erichson i Forsz, sändeman fr. Leksand t. kon., 676.
Mattz Ingemarson i Forsz, förordn. t. fogde öfv. koln. vid Salberg., 687.
Matz Pederson [Pärsz-] (Upländing, md half lilja i vapn.); br. t. hon. om drottn. Marg. sjukdom, 59; br. f. hs hustru Birgitta på S:t Barbaræ hus o. cap. i Ups., 536.
Mauritz [-ris] **Olson,** officier. vid prins Carls begrafn. i Linköp., 409; uppdrag t. Vg., 729.
Mechelborg [-ele-, Meckele-], hert. Albr. af, 239, 720; de afsked. främm. knekt. må ej ditsändas, 340. — Se vid. **Albrecht.**
Medelpad [Mädelpada, -aa, -de]; Ped. Kättilson prost drst., 29; om kronotionde af, 30; Jac. Holst fogde drst., 211; om perl. drifr., *ib.*; i aa elfv. o. åar drst. sk. ransakas eft. perl., 258—259.
Meesz, Peter, har fordr. af kgl. kamm., 415.
Melen, B. von, 180.
Menck [Mä-], **Henrick,** uppgjort plan t. Vesterviks stads nybygn, som kon. gillar, 759—760; flän.-br. på Helgerum i Tjust, 760.
Messa, 5.
Messerede (messeskrudar), i Husby kl. i Dal., drom, 691—692; i Krokeks kl., 754.
Messingssmeder behöfvas, 574.
Michaelis prebenda i Linköp., 506.
Michaels-orden förär. kon. G. af kon. i Frankr., 161.
Michel (Agricola), mäster, i Åbo (skolmäst. i Åbo, sed. bisk. drst., † 1557); br. t. om anskaff. af djekn. fr. skolestug. drst. t. kon:s tjenst, 674—675.
Michel, ett danskt skepp, 393, 406.
Michel Olson, fogde öfv. kon:s egne landbor i Smål., 599; br. t. 209—210, 402, 419—420.
Mimingz (Memmings) här. i Ög., bönd. drst. hjelpt t. a. bygga en hytta vid Vångebg, 755.
Missväxt föreg. år i landet, 163.
Mjöl, 356, 734; om fsäljn. af t. de nödlid., 271; mot jern i byte, 625; ocker drmed i bergslag. (½ l. 1 fat jern f. en spann), 559.
Mjölqvarn, en vid Longefors, 396, 397. — Se vid. **Qvarnar.**
Moens, se **Mons.**
Mola, se **Möla.**
Molnstadåås, se **Mölstadåås.**
Mons, bisp (Måns Haraldss., f. d. bisk. i Skara), förräd. anslag. mot Sv., 524; Sv:s fiende, 720.
Mons i Boosgården, fru Beatas landbo, af Dackens sällskap, 203.
Mons i Qwarnetorp, förräd., sk. uppskickas t. kon., 696.
Mons Erichson, kamrerare, 500, 584; om hs räkskp, 268, 292—293, 416, 417; sk. mönstra o. aflöna knekt., 583.
Mons [Moens] **Johansson** (Natt o. Dag, se reg. t. 1:a o. följ. del.), t. Broo, 387; riksr., ridd., 409, 410; br. t. hon., 191, 199—200, 360—361; br. på gd i Linköp., 386—387; — på en lycka drst., 426; kall. t. herredag. i

Arboga, 515—516; br. t. hr Christopher, 552—555; sk. fhdla md allmog. om utgräfn. af en kanal fr. Munkeboda t. Söderköp., 631.
Mons Jenson, se **Mons Jönsson.**
Mons Jönson, i kon:s räntekammar, 293, 312; om hs räkskp o. uppbörd, 411—412, 417, 471, 472.
Mons Larson [Laurentij], hr, canik i Linköp., br. på tionde, 507—508; sk. uppbära borglägerstax. af Ög., 614—615.
Mons Laurentij, se **Mons Larson.**
Mons Monszon, i kon:s kammar (klädeskrifv.?), 16, 63, 365; br. t., 317—318; om hs räkskp, 411—413, 415—416, 572, 604; om hs bokför., 467, 471.
Mons Monson, borg. i Jönköp.; jordabyte md Jöns Pedss. på Rödenäs, 449.
Mons Nielson, fogde i Kumagds län, br. t., 304—305; gjort en bonde oförrätt, 322—323.
Mons Nilson, i kgl. räntekamm., br. t., om biträde f. arbet. inom kamm., 465.
Mons Person, »Öszgöte M. P.» (Stierna t. Eskilstorp o. Lina, lagm. i Tiohärad), godtyckl. beskatt. kronobönd. i Smål., 619.
Mons Svenson (Somme, se reg. t. 4:e o. följ. del.) t. Vesterby, 409; sjuk, drf. olämpl. t. anför. f. flott., 421; br. på slottslofv. å Stegeborg, 512—513; br. t., 583, 598—599.
Se vid. **Måns.**
Moo här. i Smål.; bisk.-sak. o. gästn. drst. flänt t. Sev. Jute, 31; — — — fl. t. Sev. Kijl, 108; ytterl. fl. t. dsme, 525.
Morekarler, de, en skogsträta mell. dm o. Rättviksboerne, 263.
Morlunda, se **Mörlunda.**
Morten (Martin Skytte), bisk. i Åbo, coll.-br. på Johannis preb. drst., 633—634.
Morten [-th-, Må-] **Mynteskriffwere,** 470, 473, 497, 499; br. t. hon. om myntn. o. räksk., 48—49, 365, 371, 375, 651, 654; har befattn. md mynt. o. sölfköp:s räksk., 473.
Morthen i Swartebäck i Vendel, 67.
Morthen Eskelson, fbrytare, 322.
Morthen Jenszon, hyttvakt. vid Salberg., 46.
Motala [-e], om brytn. af sten drst. t. Vadstena slott, 608, 628; en sågqvarn drst. thör. de fatt. i Vadstena, drom, 698; laxfisk. drst., 702.
Motet, Norra o. Södra, på Öland, 679; **Norra,** 404.
Mowick, Jost von, köpsven, hitkommen md dyra stenar, 487.
Munck, Henrick [-ch], kon:s timmerman; kallas ock båtsman, sk. utmäta plats. f. V.-viks nya stad, 521, 522.
Munck, Niels, fogde (i Marks här. m. m.), br. t., 388, 459—460, 522—523; sk. bygga ett stenhus vid Orrholmen l. annorstädes i Vartofta här., 519.
Munkar, 490.
Munkeboda [-e, Munkebo] (nu Norsholm i Kimstads s:n, Memmings här., Ög., vid ö. ändan af sjön Roxen), 85, 392—394, 396, 397; om kanaliser. af ån drifr. t. Asplången, 630—631; om höet drst., 755; fisk drifr., *ib.*
Munkeskeppan af 4 här. i Smål., 596.
Munketorp [-ck-] (s:n i Snäfringe här., Vestml.); bönd. drst. skänkt kon. 6 läst. jern ur kkoherberget, 539; om sakn. qvitto drå, 539—541.
Murmästare, en, md fyra mästersvenner, från Dmk anskaffad, 711.

Muskater, 456, 457.
Muskateblommor, 457.
Mutere, Jens (i ett ordspråk), 775.
Mynt, »räffwelske», sk. bortvexlas, 334.
Myntere [-th-], **Lasse,** sk. vara okrafd f. Jac. Gulsmeds gäld, 440—441.
Mynteskrifvaren på Svartsjö, 298.
Mynteskriffwere, Mårten, se **Morten.**
Myntet (= myntverket), 267, 297, 465, 470, 497, 498, 499; på Svartsjö, 371; räksk. f., 473.
Måns, kkoprest i Åker, br. t. om inqvarter., 779.
Måremesse markn. (i V.-ås), 306, 338, 635, 645.
Mårten, se **Morten.**
Mårthen i Getalaboda, kon. trog., skattefrih.- o. fsvar.-br., 1—3.
Måsze på Hammersberg (nu Mårsäter, herregd i Hammars s:n, Sundbo här., Ner., nära Vettern), thör Nils Larss., 451.
Mädelpada, se **Medelpad.**
Möla [-e, Mola], **Germund,** deltagit i uppror. (kallas och Germ. i M.), 343, 361, 532, 551.
Mölleby (nu Mjölby i Mjölby s:n, Vifolka här.), kgsgd i Ög., om upprätt. af sågqvarn. drst., 627.
Möllen (stad i Tyskl.), 492.
Mölstadåås [Mo-, -ln-, -stadt-] (Mönsterås) s:n i (Stranda här.) Smål.; upprorsmän ännu drst., 187, 192—194; knekt. ditsändas, 193—194.
Mönich, Sixten vhon, anför. f. en fänika, 601.
Mönsterherrar, 574, 606.
Mönsterskrifvare, god, sk. anskaffas, 189; Hans Fleckensteen kon:s, 525.
Möre, Norra o. **Södra,** i Smål., 78, 309, 494: om inneb:s stämn. mot kon., 292; sakör. o. »soning» af, 385, 532; om redovisn. af bisk.-tiond., 429.
Möret (= Motet), **Norra** på Öl., 404.
Mörlunda [-o-, -e] s:n (i Aspelands här., Smål.), upprorsmän ännu drst., 187, 192—194; knekt. ditsändas, 193—194.

N.

Nacke-Pelle, förrädare, 386.
Navarra, drottn. Margareta af, 611.
Neglicker [Nägelker] (Nejlikor), 456, 457.
Nerickie, se **Närike.**
Neulose, Newlose, se **Nylödese.**
Nicodemus, ryssebayor, sändeb. t. Sverige, 477.
Nicolaus Botuidi, magister, canik i Linköp., innehaft Landeryds s:n, 506, 507.
Nicolaus Canuti, djekne i Skara skolestuga, behöfves i kon:s tjenst, 150.
Niderlanden (Nederländerna), 781.
Niels i Swerdzbro, länsman, öfverfall. af upptåg. knekt., 442.
Niels i Torp, bonde, sk. vitna inf. kon., 522.
Niels Arffwidzson (i Vadstena, hdsh. o. lagläsare), tsatt t. förvaltare vid Starby gd (invid Vadstena), 701, 709—710.

Niels Beneszon, se Niels Båneszon.
Niels Birgeson [Bier-, Bäriesz-], anför. f. 450 man, 16; ej uppfört sig väl, *ib.*; hs hustru Karin, 68; om hs bygg. af en hammarsmedja, 156, 160; sk. indraga lanefisk. i Norrköp. fr. kkor o. klost., 159—160; hs skrifvare, 469; i Stegeborgs slottslofv., 512.
Niels Botelson, sk. antastas o. uppsändas t. kon., 522.
Niels [Nils] **Båneszon** [Bene-, Bäne-], också kallad Bonus; en af Dackens »capitenere», 25, 56, 57, 58, 78.
Niels Eskilson [Eszkil-, Eskelsz-], fogde i Vadstena o. Hofs län i Ög., br. o. uppdrag t., 93, 401—204, 480—481, 608, 626—629, 723—726, 752—754.
Niels Hemingzson [Hening-] i Frövi, borgesm. f. Ped. i Branthult, 402, 419.
Niels Henrichson har borgläg. i Kalm., 271—572.
Niels Ingemarson, borg. i Arboga, får fritt handla i bgslagen, 631—632.
Niels Joanson i Hedaby, sändeman fr. Leksand t. kon., 676.
Niels Jäsperson, lämpl. t. skepphöfv.-m., 389; sk. antaga knekt. i Dal., 452.
Niels Larson (kon:s troman o. tjenare), 260; sändes md ngra rot. knekt. t. Sevede o. Ambyrd, 193—194; förordn. t. v. t. fogde drst., 194; br. t. hon., 194—195; officiant vid prins Carls begrafn. i Linköp., 409.
Niels Larson på Hornby (Schack, fogde i Ö. Dal.), br. f. hon. på en äng i Svärdsjö s:n, 253; sk. värfv. krigsfolk i Dal., 389, 527.
Niels Larson får taga arf eft. sin fader, hr Lars i Gagnef, 611.
Niels Larson i Måsze, förordn. t. bergsfogde på Hammarsbg, 451.
Niels Lasseson i Krogzmåle, borgesm. f. Ped. i Branthult, 402, 419.
Niels Lyderson (fogde?) i Norrbott., br. t., 348.
Niels Monson, officiant vid prins Carls begrafn. i Linköp., 409.
Niels Pederson [Pädersz-, Persz-, Pä-], »smålenske N. P.», fogde i Östra här. o. Uppvidinge, 37, 68, 69, 210, 270; får borgläg. i Kalm. f. 3—4 häst., 271: br. t., 342—344, 376—378; sk. antaga nya knekt., helst skytt., 680—681.
Niels Pederson [Pä-, Per-], kon:s fodermarsk, 361; br. t., 294—295; br. på flän. i Vg., 629.
Niels [Nils] **Pederson** [Per-, Pär-] (Bielke) t. Åkerö, 500; br. t., 131; antag. i kon:s kammar, 366, 472; br. t., 468, 487—489, 500—502, 540—542, 572, 584—585, 604—607, 629.
Niels Skreddere, en af N. Dackes anhäng., 25.
Niels Swenson, bonde, illa behandl. af Rasmus Kloot, 315.
Niels Tuleson, fogde i Åkerbo här. o. Arboga stad, br. t., 530, 557—558; sk. påskynda bygg. af en hammarsmedja, 570.
Niels Wilkeson (fogde?), sk. hfa tsyn öfv. handeln md Ryss. i V.- o. Ö.-bott., 219—220.
Nils, hr, kkhde på Vermdö, br. t., 68.
Nils (fogde?) i Vadsbo, br. 733—735.
Nils Schriffwere, fogde (trol. dsme s. Niels Tuleson), sk. uppbygga en hammarsmedja vid Noraskoga, 623.
Nilz Berieson, landbofogde öfv. kon:s arf- o. egne gods i Strengn. stift, br. t., 741.
Noheedh (nu Noheden) i Råby s:n, Jönåk. här., Södml.; jord drst. sk. vidkännas af landbofogd. Nilz Berieson, 741.

Nootheborg (Nöteborg, fäste på en ö vid Nevas utflöde ur Ladoga, der nu Schlüsselburg ligger) o. dss län, fråga om dss intag. fr. Ryssl., 552.
Noraskoga (Nora bergslag), br. t. bgsmänn. om dagsverk., 623—624; om bygg. af en hammarsmedja drst., 623.
Norcöping, Norcöpung, se **Norrköping.**
Norduegia, se **Norige.**
Norige [Norduegia, Norwedn, Norwegen], 362, 394, 437, 565, 642, 772, 774, 776, 777, 779, 782, 783; rykt. om dss afträd. t. gle k. Christ., helt l. delvis, 17, 65, 76, 103; fred md kejs., 443, 493.
Norman [-rr-, -nn, -nd], **Georg** [Jören, Jörgen], m:r (se reg. t. 13:e del.), sv. riksr., 53, 62; br. fr., 23; br. t. hon., 688—689, 728; om hs räksk., 44, 176, 221, 223, 224, 692; uppdrag t. Dmk, 180—181; närvar. vid prins Carls begrafn. i Linköp., 409; br. t. hr Christopher, 552—555; utsedd t. sv. sändeb. t. kejs., 563; fmkt drt. f. hon., 581—582; sk. jemte två andra förhöra sändeb. fr. hert. Otto af Lüneburg o. grefv. af Hoya, 732.
Norman, Tewes [Teus], i Stralsund; brod. t. Georg N., br. t., 236, 728; br. fr. hon. t. Georg N., 376; undrrätt. fr. hon., 384; uppdrag t., 548.
Norrby (Kongs-Norrby, kgsgd i Brunnby s:n, Bobergs h., Ög.; thör. fru Ebba Eriksdtr Wasa, svärmoder t. kon. Gustaf), 715.
Norrebotten, om Ryss:s hand. drst., 219—220; fång. drifr. rymde, 288; Henr. Simonss. f. d. fogde drst., om ny fogde dit, 501.
Norrköping [Norco-, -ch-, -ung], 220, 236; om indragn. af lanefisk. drst., 159—160; ett skepp drifr. tag. i lübska krig., 307; coll.-br. å stadens prestgäll o. S. Johannis s:n f. m:r Clawes Botuidi, 484; lax, ål o. torrfisk drifr., 754.
Norrlanden, i alla sk. ransakas eft. perl., m. m., 258—259; skepp drifr. i vinterläge vid Elfkarleby, 340—341.
Notslanger (thörde dt större fältskyttet, vägde omkr. 50 cntr, md jernkul. af 16—18 ℔), 367.
Nunnor, 490. —**na** i Skeninge kl., om drs fflytt. t. Vadstena l, Vreta kl., 166; om dem, 214, 216; i Vadstena kl. hft rödingefiske i Vettern, 702; — vilja ej afstå fr. papisteriet, 96; de, s. dt önska, få lemna klostret, 640—641.
Nybyggen, om anlägg. af, 121—122.
Nycöping [Nych-, Nyech-], se **Nyköping.**
Nydala kloster (i Smål., se reg. t. 1:a del.), dss landbor, 95; begäres af Ax. Erikss. i flän., 517.
Nyegården nära Kungsör, 651.
Nyeslotts (Nyslott) **län,** 704; bönd. drst. göra intrång f. bönd. i Kumagds län, 742.
Nykyrcke s:n vid Viborg; om tjenstbarheter af inneb. t. Viborgs stads befästn., 774.
Nyköping [-cöp-, -ech-], 220, 236, 365, 368, 371, 372, 378, 466, 471, 512, 620; Henning fogde drst., 221; br. på en kronotomt drst. f. B. Kåre, 591—592; dt gla klostr. drst., 591.
——**s län,** 350.
——**s slott;** 592; om vård. draf, 231—232; om borgläg. drst., 242; om kon:s öfvertag. draf, 350; skytt o. häst. drifr. t. Sthm o. Gripsholm, 462.
Nylandt [Nyy-] (Nyland), 706; om lagmansting drst., *ib.;* Er. Flem. lagman drst.. *ib.;* om landsköp drst., 758—759.

Nylödese [-sze, -lödze, -lödtze, Neulose, Newlose], 163, 217, 221, 459, 496, 781, 782; om dss bygn. o. befästn., 249, 250; olofl. seglat. drifr. t. Holl., 344; om knektars flägg. dit, 365; Clawes Bildes kunskapare drst., 370, 434; sk. ej nu befästas, ut. befästn. raseras, 434—435; två goda skepp sk. ditsändas, 575. — Se vid. **Lödese.**

Nysättra s:n (i Lagunda här., Upl.), 314.

Nårga, sågqvarn i Grödinge s:n, Södml.; br. drå f. Ped. Andss., borg. i Sthm, 52.

Näffweberg (nu Tunaberg, i Jönåkers här., Söd.), bgsmänn. drst. frie fr. skjutsfärder, 511—512.

Nägelker, se **Neglicker.**

Närickie, 210. — Här missskrifn. för Småland.

Närike [-cke, Nerickie], 33, 34; om gästn. drst., 40; regist. öfv. kronans uppbörd af sk. upprättas i kgl. kamm., 541; fbud f. bönd. drst. a. i Arboga uppköpa lifsmedel, f. a. ockra drmd i bgslagen, 558—560, 624—625; om väg. öfv. Tiveden, 586, 587; om utfodr. af skatteox. drst., 678, 679.

Näshult, s:n i (Östra här.) Smål.; silfverstreck drst. funnet sk. undrsökas, 196; malm drifr. proberas, 342; kopparmalm drifr. erhållen, 343; — sk. ytterl. eftersökas, *ib.*

Näshulteberg, se **Näshult.**

[Nöteborg], se **Nootheborg.**

O.

Ocker md kronospmln fbjudes, 463; om ocker drmd på Salberg., 549—550; bönd. i Åkerbo här. o. Ner. fbjudas a. uppköpa lifsmed. o. drmd ockra, 558—559, 624—626.

Oldenburg [Aldenpurck, Allen-, Old-gk, Ollenburgk], grefskap, 362, 437, 772, 774, 779, 782, 783.

Oloff, mäster (Olaus Petri); om hs predikan, 390.

Oloff i Bredinge, gjort borgareed i Kalm., men vill bo på Öl., 603—604.

Oloff i Grällesta, landsförräd., nu i Stralsund, 524, 532, 673, 720.

Oloff i Ingatorp, 622.

Oloff i Wreedzlösze, på Visingsö; sk. vitna inf. kon., 522.

Oloff Anderson i Färnebo, får föreskrift om Kosie gods, 307.

Oloff Biörnson i Helsingl.; hs räggstvist sk. ransakas vid landstinget, 542—543.

Oloff Erici, skolmäst. i Enköp.; fsäkr.-br. på de gods o. ränt., s. anslagits t. skol. o. skolmäst. drst., 52—53.

Oloff Erickson (i kammarverk.), 133.

Oloff Erikszon (1543 höfvidsman f. dt i Vg. fast antagna krigsfolk. o. flänt md Kåkinds här. o. Sköfde stad), 544, 646, 647.

Oloff Henrickson (frälseman), hs räkskp, 411; sänd af Botvid Larss. i Sthm a. mönstra knekt., 675—676.

Oloff Jonson [Jen-, Joen, -sz-], bergsfogde vid Salberg., 173, 177, 315, 396; br. t., 43—46, 222, 265—266, 297—298, 397, 569, 607—608, 610, 618, 683—685, 687—688; sk. anskaffa en bgsman t. en silfv.-grufva i Smål., 126—127, 167—168, 196; föreskrift. om bgsbrukn. o. nya grufv., 167—168,

174—175; får 3 par oxar, 656; har 6 knektar i tjenst, 637; br. t. kon., 686.
Oloff Jonson, förr i Smettzarydt, br. å Jämteboda hemman o. hytta, 351—352.
Oloff Jonson i Solberga, borgesm. f. Ped. i Branthult, 402.
Oloff Marchuson, bergsman, f. d. domare i Dal., får uppbära domareränta, 157, 158.
Oloff Marquardson (på Stora Kopparberget); lemnar kon. en gd i betaln. f koppar, m. m., 691; skuld t. kon., 764.
Oloff Matzszon, borg. i Gefle, skuldebr. t. kon., 784—786.
Oloff Michelson, fogde(?), br. t., 215—216.
Oloff Nielson, br. på ett hemm. i Piteå gamla kkoby, 348.
Olofsmesso marknad, 549; i Köping, 231, 338; i Vadstena, 490.
Oloff Schrifwere (säkerl. dsme s. Olof i Grällesta), 673.
Oloff Skepper (kon:s skeppsbygmäst. o. öfverste skeppare), 389; befattn. md fdjupn. af Härstäket, 526; br. f. hon. o. två andra a. arrestera skotska fartyg, 641—645.
Orden, S:t Michaels, till kon. Gust. fr. Frankr., 161.
Ordinantia, Vesterås, 52, 107; på fodringen, 125; om brygning, 335.
Ordinantier, 52.
Ordinarier, mandat t. aa i rik. om bot- o. bönedagar, 379—382.
Ordinarius, hr Erik Suenonis (Hiort) utn. t. ord. l. superint. i Skara stift, 79—81; fsvar.-br. f. hon. o. br. på tionde, 82—83; hr Claves Canuti i Linköp. stift, 724, 745; br. t., 187—188; br. f. hon. på inkomst., 505—506.
Organista [Orgelekere, Orgenista], **Lars** [-sz, -rens, -rentz, Lasse] (förut organist i Sthm), kammarråd, om hon., 57, 131, 132, 465; br. t., 15—16, 29—30, 62—64, 176, 177, 189, 218—219, 221, 223—224, 252, 261, 267—268, 282, 292—294, 365—367, 410—413, 414—417, 468—472, 487—488, 489, 498—502, 529, 540—542, 584—585, 588, 592—593, 604—607, 629, 692—693 (flera straffbref!); om hs tjensteåligg., 470—471, 473.
Orgelekere, Lars, se **Organista.**
Orgelekere, Matz, hs gård i Linköp., 387.
Orgelekere, Niels [Nils]; om hs tvist md Sven Hemmingss. på Pedershyttan vid Bispberg, 691, 764; vill upplåta Pedershytte gd åt kon., 691.
Orreholmen (kungsgd i Skörstorps s:n, Vartofta här., nära Herrljunga i Vg.), 460; om bygg. af ett stenhus drst., 460, 519.
Osmundsjern, 624, 784; byte af mot kronospml, 557.
Osmundzsta (Åsmesta) i Slaka s:n, Hanekinds här., Ög.; frih.-br. drå f. erkedjekn. m:r Ped. Brask, 403.
Ost, tförs. af t. bergslag. behöfves, 34.
Osterman, Jören, handelsman, 227; om anslag t. hs bergsbrytn. vid Svintuna berg, 753—754.
Osterreich (Österrike), erkehertigdöme, i kejs:s titel, 563, 582.
Ostfrijslandt (grefskap i n. v. Tyskland), 345.
Otte vhan Luneborg, hertig, hs tjen. hos kon. G., 17; hs sändebud, 732.
Ottenby på Öland, om upprätt. af schäferi drst., 548.
Owiken i Jemtl.; hr Erik drst., br. t., 713.

Oxar, 684, 752; landsköp md, 6; tförs. t. bergslag. saknas, 34, o. höga pris drst., 609; om fsäljn. af t. bergslag., 549—550, 609, 610, 612, 656, 685—686; hand. drmd i bgslag. tillåtes, 555—560, 616—617; i böter (»sonings-», »saköres-»), 94, 125, 309, 313, 338, 385, 386, 531, 532, 579, 580, 695, 727; inventering af, 100; lagmansgästn. löses md, 123; lagmansfodr. löses md, 398, 525; tionde löses md, 230; konungsfodr. löses md, 353, 373, 585; i uppbörd, 210, 635; om användn. af uppburna, 569, 570, 598, 608, 609, 612; sk. i rättan tid uppsändas, 227, 231, 337—338, 341—342; i skatt, 312, 383, 409, 549, 599; städsle-ox., 338, 386, 616; landgilles-, 619; lösas md pgr, 274; på Öl. brist uppå, 579; 2 kor gifvas der f. en oxe, *ib.*; sk. särskildt i räkskp. upptagas, 467; fteckn. begäres fr. Kungsör, 606, 607; utfodras vid slott. o. kgsgdrne, 569, 570, 576, 594, 598, 599, 606, 607, 627; godtyckl. tagne i skatt af ngra adelsmän i Smål., 619, 620; handel md af f. d. borg. i Bogesund, 645; vid Kungsör, om drs fodring, 678—679; sjukdom bl. dm, 679; om pris. å, 274, 656, 685—686; sålde af Vexiö borg. t. Dmk, 695, 769; ett stort antal komm. t. Stegeborg, 751.

P.

Paperemakere behöfvas, 573.
Papister, misstånkte, 188.
Papisteri, 96, 490.
Pasberg [Pasberger, Passeberger], **Wärner** [Wa-] (Tönneson, fogde i Ronneby), Sveriges fiende, 257; anslag emot Jör. Jönss. o. andra kon:s tjen., 710; fsvar. de undflydde förräd.,721.
Passbord [paszebordt] (pass), 135, 220, 235, 237, 344, 345, 714; ur land., lemnas ej åt främm. obekante, 78.
Paszement, 162.
Pawal [På-] **Pelkons** notlag i Jäskis s:n, Vib. län; flän.-br. drå drå f. Bert. Tolk, 359—360.
Peder »Alwijka P.», sk. antastas o. föras inför kon., 522; må få sin lön, 622.
Peder [Pär] i Backaböle i Vadsbo, 321.
Peder i Brandhult (Branthult i Kråksmåla s:n, Smål.), sk. få sitt straff, 386; frigifves emot borgen, 402, 419; ej a. betro, 495.
Peder, hr, i Gräna (Grenna), må ej längre besitta sitt gäll, 510.
Peder [På-] i Fräcknöte, oskyld. fånge, 620.
Peder [På-] **Anderson,** borg. i Sthm; ö. br. på Norga sågqvarn i Gröd. s:n, Södml., 52.
Peder Andersson, uppskickad t. kon., om hon., 376, 377.
Peder Benctson, afrättad, 210.
Peder Bårdskärere, landsknekt, lidit orätt af Ped. Nilss., 601.
Peder Ingelson i Hukelsta i Vestml., 138.
Peder [Petrus] **Karoli** [C-], hr, canik o. skolmäst. i Linköp. (se reg. t. 15:e del.), br. t., 93—96, 701, 723—724; br. på en gd i Linköp. o. coll.-br. på Landeryd, 506—507; br. å tionde, 507—508.
Peder Larson, höfv.-m. på en galer, 324.
Peder [På-] **Larson,** kon:s sofrebud vid Salberg., 607; kastad i fäng., *ib.*; sk. befrias, 608.

Peder [Pädh-] **Nielson** [Nil-, -sz-] (Grip t. Follnäs), knektehöfv.-m. o. fogde i Vista, Tveta o. N. Vedbo här., 694—695; br. o. fman. t., 20—23, 97, 251, 319, 510—511, 601; om borgläg. t. ngra hs hästar., 271; kall. t. kon., 417; uppsändt knekt., 442; br. t. kon., 448.

Peder Olsson i Torp på Visingsö, bonde, sk. vitna inf. kon., 522.

Peder Schriffuere, 585; får en stark »råss» ur kon:s stall, *ib.*; sk. draga md skyttarne t. Smål., *ib.*; på Linköpings gd, br. t., 696—698.

Peder Schriffuere på Kalm. slott, 727.

Pedershyttan vid Bispberg; Niels Orgelekeres tvist drom med Sv. Hemminggss., 691; Sv. Hemmingss. drst., 764, vill hellre upplåta gdn åt kon., 691.

Pedher, hr, kkhde i Svanshals (Svanhals i Lysings här., Ög.), förut i Råby; sockneboerne ej md hon. belåtne, 203.

Pelle Pedherson i Eedt, ombud fr. Ydre t. kon., 190. — Se vid. **Per** o. **Pälle.**

Pening, Kort, kon:s af Dmk öfverste, 659—660, 671.

Penningar (pregl. småmynt, som i värde skulle motsvara ungefär $^{7}/_{10}$ öre af nu gäll. mynt), 11; om drs utvexl. mot daler, 19.

Pensioner, regist. öfv. aa sk. fvaras i kamm., 466.

Per Larsson, f. d. fogde i Hels., 140.

Per Larson (Ulfstand l. Königsmarck?), närvar. vid prins Carls begrafn. i Link., 409.

Perlor; fr. Ångml. sk. uppköpas, 211; säljas fr. V.- o. Ö.-bott. t. ryske köpmän, 219; i alla elfv. o. åar i Norrl. sk. ransakas eft., 258—259.

Pfaltzgrefven (Fredrik, Chr. II:s måg), lär. tillämna anfall mot Sv., 524; sk. vid Elben hafva samlat krigsfolk emot Sv. o. Dmk, 660, 671.

Pflankert (Flankert, en del af pansarklädn.), 40.

Phillippus [Philpus], gruffogde vid Salberg., 299.

Philpus (Olsson) slottsskrifvare, lemnat dål. räkskpr, 474.

Pijta (Piteå) s:n, br. f. Ol. Niels. på ett hemm. i gla kkobyn drst., 348.

Pipere, Kort, borg. i Örebro, får utkräfva sina fordr., 544.

Podewitz, Brix [Brigx] (stallmäst.), kallas t. kon., 585. — Se vid. **Brix.**

Portugalöser (ett guldmynt värdt 50 mk ortug. l. dröfver), 334, 784.

Prebenden: lagda und. kon:s kammar, 95; S:t Anne et Crucis maioris i Linköp., 329—330; Crucis minoris drst., 400, 401, 788; Compassionis drst., 400—401; Michaelis drst., 506; Martini drst., *ib.*; S:t Erici vid Upsala domkka, 715; ordinarii o. canikernes drst., 507—508; om drs landbors indragning t. kron., 505; regist. öfv. aa o. drs gods sk. föras i kon. kamm., 263—264, 318—319, 466. —s landbor, 696; i Ydre, 602; lediga i Kalm. t. kkns repar., 603; prebenda Joannis i Åbo, coll.-br. drå f. bisk. Morten, 633—634. —s landgille, 698; begärdt af Nils i Vadsbo, 735.

Prelater, 568; vid möt. i V.-ås närvar., 3, 81, 87; mandat t. aa i rik. om bot- o. bönedag., 379—382.

Prelaturer: noggranna reg. öfv. drs gods sk. uppgöras, 263—264, 318—319; archidiaconatus i Åbo, 750.

Prestebordet i Ununge, br. om, 244.

Presterne; br. t. Hels. om rätt utgör. af utskyld. t., 3—5; må ej drifva landsköp, 6; om inqvart. af knekt. hos dm, 22, 25, 54, 71, 226, 545, 747; om landstionde t., 502—504.

Prestasvennar, 6.

Prestgäll, regist. öfv. sk. upprättas f. Linköp. stift, 70; — — f. Skara st., 110.
Privilegier, f. bgsmänn. på Hammersbg, 450—451.
Prowest (prost): i Medelpad Päder Kätilszon, 29—30; hs räksk., 30; i Vestra här. hr Torsten, br. t., 230—231; i Jemtl. Erik i Oviken, 713. —**en** på Öl. sk. redovisa f. bisk.-tiond. af Öl. o. Möre, 429. — **erne,** 130, 506; alle sk. redogöra f. tiond., 406. —**erijer,** en del tionde fr. 4 i Ög. anslagen t. 3 canik. i Linköp., 507—508.
Pryttzen (Preussen), 340.
Prånar, om bygg. af vid Vadstena o. i Roxen, 392; om bygg. i Ög., 528.
Pyckere, 99.
Pyhy, Conradt [-ådt] **vhon** [vhan] (se reg. t. 15:e del. **Cancelleren),** 374; lånat 1000 dal. af kon. i Dmk, 178; fslös. en stor summa af kon:s pgr, 178, 179; äfven annorstädes upplånt ståtl. summor, *ib.*; sk. stå räksk. inf. kon., 179; fpantat skytt t. kon. i Dmk, 181. — Se vid. **Cancelleren.**
Påffwell [Påw-], mäster, bygmäst. på Sthms slott, 213; sk. göra skamplun t. kon:s mak på slottet, 56; sjuk, 227; kon. har ej stort förtroende f. hon., 444; sk. arbeta i Ups., 453; fhöjn. i hs lön, 454; gjort skamplun t. Ups. stads befästn., 652—653.
Påsche, Söffwerin, bosatt i Köphmn, 247.
Påwel Abrahamsson (Gyllenstierna †) t. Haga; hans son roffat jord fr. Tillinge prestbord, 106.
Päder Jopson, innehaft en tomt i V.-ås, 265.
Päder Kätilszon, prost i Medelp., 29—30; hs räksk., 30.
Päder [Pär] **Skriffwere,** skrifv. vid Ups. gård, 47.
Pälle, »Krämare-P.», landsförräd., kommit om halsen, 386.
Pälle, »Nacke-P.», förräd., 386, kommit om hals., *ib.*
Pälle Päderson [Pär-], borg. i Kalm., frikänn.- o. fsvar.-br., 307—308.
Pälle Päderson [Per-], gjort Tord Skrifv. bistånd, får skattefrih. f. ett år, 630.

Q.

Qvarnar: en vid Hofvetorp i Vist s:n, Hanekinds här., Ög., 401, 788; tull-, sk. byggas o. förbättras af Henr. Perss. i hs fögderi (i Vg.), 518; om bygn. af i o. vid Ups., 738—739.
Qvarnetorp i N. Vedbo; Mons drst. förräd., 696.
Qvarnström vid Hofvetorp i Ög., 401, 788.
Qvarstadsbref å afgäld f. tre gdr i Ög., 7—8.
Qvickesund (smalt sund i Mälaren, mellan Söd. o. Nyckelön, tillhör. Vestml., dr dn gla stråkväg. gått mell. dssa landskap), om tilämn. fästn.-bygn. drst., 679.
Qvicktionde, 4.
Qvittencier, Lasse Sölfköperes, 32; på silfv. fr. Salberg., 33, f. Lasse Larss. f. Upsala gd, 47; på skytt t. Leckö, 72; på böt. af Kind i Smål., 360; f. Tord Skrifv., 489; öfv. tiondeanslag. t. stud. o. djekn., 509; t. bönd. i Munktorp f. jern, 539—541; t. Niels Grabbe på Viborg, 648, 649; afskrift af aa fr. k. kammaren und. 2 år utgifna sk. anskaffas o. kon. tsändas, 708 709, 716—718.

R.

Raffnääsz [Räweness] (Rafvenäs l. Rafnäs, herregd i Konungsunds s:n, Björkekinds här., Ög., vid en fjerd af Bråviken), Truls Skrifv:s egdm, 10, 512.
Rasmus, kon:s dräng, se **Rasmus Nielson.**
Rasmus Lodwickson, om hs räkensk., 411.
Rasmus [-sz-] **Nielson,** »kon:s dräng», 32, 223, 294, 470; vid Salberget, br. t., 525; om hs regist. o. räkensk., 252; har befattn. vid myntverk., 371; sk. hålla räksk. öfv. mynt. o. sölfköp., 470, 473.
Rasmus Person, infört var. fr. utland., 732.
Raszbo s:n (i Rasbo här., n. o. om Upsala); Örby skog drst., 90, 91.
Raumo borgare sk. gifva tomtör. f. kronans tomter, 279, 285; sk. hädaneft. gifva tull, 279—280, 286; om hjelpegärd af, 277; om borg:s inlös. af kronomark. på hkn stad. är bygd, 682—683; få tullfrih. und. året, 683.
Recess, Vesterås, 52, 106.
Recke, Johan vhan der, coadjutor vid tyska orden, br. t. kon. G., 788—789.
Recognitioner (qvittenser), 708, 716, 718.
Redesvenner, 63, 114.
Redkyrkor (annexer), 133.
Reesel (Resele i Ångml.), hr Christoff. kkhde drst., 170.
Redtzer [Redz-, Rettz-] (ryttare), 174, 321, 350.
Reingraffwe, Johan Philip, se **Johan Philip.**
Register, 63; om håll. vid Ups. gd, 65; öfv. adelns rusttj., m. m., 75, 103, 108; — inventar. på Stegeborg, 84; — slottsfolk. i Sthm, 97; — rustjenst., 103; — alla prestgäll i Skara stift, 133; — prelaturers, canoniers o. preb. gods sk. upprättas, 264; — knekt. o. drs aflön., 280; — restantier, 467, 471; — aa skatt. af Vg., 541; — smörskatt. af Gäsened, 542; — inventar. på Borgå kgsgd, 706; sk. uppgöras öfv. folk o. ftär. vid aa slott o. kgsgdr i rik., 748—749.
Rekerne (Ö. o. V. Rekarne här. i Söd.), 678.
Restantieregister, sk. föras i kon:s kammar, 467, 471.
Ribbing, Knut (saknas i Anreps ättartaflor); om borgläg. t. hs häst. i Kalm., 271—272; må antagas t. fogde (i Smål.) i st. f. Jöns Skåning, 354.
Richerius (Christopher, kon:s af Frankr. secr. o. kammarherre), fr. sändebud. t. Sv., 183.
Ridderskapet, 105, 665; vid V.-ås riksdag, 3, 74, 75, 81, 88; regist. öfv. dss rusttjenst, 103.
Ridfogdar; om drs skyld., 245; föreskrift. f. dm i Kalm. län, 270; i Viborgs l. sk. uppbära skatt., 333; fr. Kalm. län, kallas t. Sthm med sina räksk., 469; Lasse Schriffu. i Kalm. l., 721.
Ridwäg (Redvägs här. i Vg.), 83; om smörskatt. af, 632.
Rijsta gd i Tonneme l. Tönneme s:n, Väne här. (förmodl. Resta i Naglums s:n, saa hd), Vg., flänt t. Fr. Trebow, 427—428.
Rikallå (nu Rickleå) i Bygde s:n, V.-botten, förut legat und. S: Erici preb. i Ups.; br. drå f. Lasse Olss. i Backa, 712.
Rior sk. upprättas på kgsgdrne, m. m., 476.

Ripola gd i Tavast. län, frälsebr. drå f. Jöns Michelss., 621.
Rittmestere, se **Ryttmästare.**
Rodhen, Norra o. **Södra** (Roslagen), br. t. allmog. drst., 86—89.
Rolff, hr, fånge, om hon., 367—368; hs bekännelse, 476.
Romerska riket, 565.
Roster (vid bergverken), 684, 763.
Rostock [Rå-], ett fartyg drifr. flist i Kalm. sund, 312.
Rottneby (Ronneby), 146, 722.
Roxen (stor sjö i Ög.), om pråmbygn. drst., 392.
Rugberga (Rogberga) s:n i Tveta hd, Smål., 450.
Rumbo, Erich, 580.
Rumpefår, engelska, 1—200 sk. fr. Tyskl. anskaffas t. Öl., 533, 548.
Rundstycker (större silfvermynt = 1 öre l. 3 ortuger), 340.
Ruske, Jöns, får ett par oxar, 598.
Rybboholm (Rydboholm i Ö. Ryds s:n, Upl.), Ped. Brahes egdm, 769.
Rydh i Hångers s:n, Östbo här., Smål.; skattefrih. drå und. 3 år f. Jon l. Jöns Schreddere, 12—13.
Rygg (t. harnesk), 40.
Rynning, Nils, sänd t. Vg. a. betala knekt., 729.
Ryssarne, om tsyn öfv. drs handel i Ö.- o. V.-bott., 219—220; om drs infall öfv. gräns., röfverier o. våldshtr, 336, 702—703; hd dremot bör göras, 336—337, 705; skärmytslgr mell. dm o. Niels Grabbe, 453; ihjelslagit fiskare i Korsholms län, 478, o. bygt 40 mil in öfv. gränsen, *ib.*; vilja md våld uppgöra rågång, 552; knekt. flagde i Viborgs län t. fsvar emot, 649; ej att tilltro, 705.
Ryssebayor, Nicodemus, 477.
Ryssland, om införs. af hud. fr., 219; om infall drst. fr. svenska sid., 336—337; Sv. ej färd. t. krig emot, *ib.*; sändebud drifr. hitväntas, 453, neml. Nicodemus, bayor, 477; hkn md sällskap må befordras t. Sthm, 534—535, 647; — ankomm. dit, 655; om underrätt:s anskaff. drifr., 552; om Sv:s fhåll. t., 615—616; storförsten af, 477; klen tsyn vid gräns. mot, 702—703; god bevakn. sk. alltid dr hållas, 705—706; sändebud. drifr. ankomne t. Sthm, 688—689; underrätt. md anledn. draf infordras, 703—705; om drs klagomål o. svar t. dm, *ib.*
Rysoren (Risholen, bergsfrälseegdm i Sundborns s:n, Dal.), 157.
Rytestada (nu Ryttesta) gods i Husby-Sjutolfts s:n, Trögds här., Upl; besittn.-br. drå f. Erik Folkess., 653.
Ryttare, 111, 159, 237, 240; om register öfv. dm o. utgift. t., 261.
Ryttmästare, 113, 114, 118, 664, 667.
Råby s:n i Jönåkers (nu i V. Rekarne l. Rönö här., Söd.), 741.
Råd, rikets, vid V.-ås riksd., 3; kallas a. möta kon. i Arboga, 515, 530; i Sthm närvar. sk. afdöma en arfstvist, 577—578; sk. afgöra ifrån landsting o. lagmän vädjade saker, 677.
Rådjur, öfverdrifv. jagt drå fbjud. fogd. Nils Munck, 523.
Rådstugan i Sthm, 769.
Råg, 53, 94, 130, 131, 314, 356, 734, 783; om tionde af, 4; om pris. å, 202; om lösen af skatteråg., 214; förråd draf må säljas, 271. — Se vid. **Spannemål.**
Rågmjöl t. Salberg., 463.

Rågången emot Ryssl., 477; Ryssarne lagt den 40 mil in öfv. gräns., 478; o. vilja md våld uppgöra dn, 552.
Råss (ross, häst), en af kon:s sk. lemnas Ped. Skrifv., 585.
Räffle (Reval), 648.
Räffwelskt mynt sk. bortvexlas, 334.
Räffznäsz (Räfsnäs, numera kungsgd i Thoresunds s:n, Selebo här., Söd., på ett näs i Gripsholmsviken af Mälaren, kon. G:s arfvegods), 622—624, 626—631.
Räkenskaper, noggranna, öfv. varuuppbörd. sk. uppgöras i kamm., 529.
Räknekammaren, dn kgl., 465, 518; sk. bättre skötas, 411; fskrift drom, 412; instruction drom, 465—468; fdeln. af arb. drst., 473; om anskaff. af djekn. t. tjenstgör. drst., 674—675; afskrift af dss qvittens. f. två år infordras, 718.
Rännere, Staffan, går ännu vid skogen, 360; må komma ur vägen, 360—361.
Räntekammere, kon:s, om bättre registers för. drinom, 465; instr. rör. arbetet, 466; dss qvittens. f. två år infordras i afskrift, 708—709, 716—718.
Räntzel, Clemmet (förut fogde i Söd., sed. rådman i Sthm), ett skepp hon. thör., 528.
Rättare, 114.
Rättaredömen, 697; alla i rik. sk. förtecknas, 466.
Rättwijk i Dal., tvist om en skog md Morakarl., 263.
Räweness, se **Raffnääsz.**
Rödenääsz (nu Rönnäs) i Agunnaryds s:n (Sunnerbo h., Smål.), Jöns Peders:s (Hiort) egdm, 449.
Röding, fisk. draf i Vettern indrages fr. Vadstena klost., 702.
Rönö (nu kungsgd i Rönö s:n, Björkekinds här., Ög.), fru Beatas (Grip) egdm; äng. frånkända af befmn på Stegeb., 321.
Rör (skjutgevär), 389, 526.
Röriste i Tjust, 144.
Rörsmed (bössesmed), en fr. Dal., 29.

S.

Sachsen [Sax-], churfurst. af, 180, 181.
Sadelmakere, Hans, ämn. öfvergifva s. hustru o. fly ur land., 422.
Saker (Sakören), 44, 125, 160, 695; biskops-, 22, 31, 108, 467, 571, 602, 629; konungs-, 22, 467; öfv. alla sk. regist. föras i kamm., 471.
Sakristia, 216; i Vexiö domkka, 318.
Sakärffwi (Säkkjervi s:n vid Viborg), om tjenstbarhet, drifr. t. Viborgs stads befästn., 744—745.
Salberget [Sz-], 342; qvitto å silfv. drifr., 33; om hushålln. o. bgsbruk. drst., 43—46, 687; br. fr. fogd. drst., 55—56; en kunnig karl drifr. sk. undrsöka nyfunna grufvor, 168; om bgsbrytn. drst., 297—298, 618; om silfv. drifr., 298; om undsättn. af spml. t., 300, 314—315, 463; om bgslagen, 397; Sven Mons. ockr. drst. md oxar, 549—550; om ditsänd. af skatteox., 549—550, 569, 576, 594, 607, 610, 612; br. f. smältarne drst., 597; Färnebo o. Fläckebo s:r läggas drunder, 686.

Salbergsmännen äro rik. t. ej ringa profit, 550; klaga a. de fått köpa alltf. få ox., o. t. oskäl. pris, 609; köpa ox. af kon., 656. — Se vid. **Salberget.**
Salesta [Sz-] (nu Salsta), i Björklinge s:n, Upl.; om byte draf t. kon. fr. Erik Olss. i Åbo, 286—287.
Salpeter, 658.
Salpetersjudare, drs aflön., 599.
Salt; 424, 456, 622, 626, 627, 696; t. Ångml. o. Medelp. f. insaltn. af fisk, 211, 212.
Salu (Salo), en af de handelsplats. i Ö.-bott., s. Ryss. pläga besöka, 219.
Samsing, ett danskt skepp, om utrustn. af, 393, 406.
Samsingzgrundet i Kalm.-sund, 312.
Samtings marknad (i Strengnäs), 61.
Sanct Barbaræ capell o. hus i Ups., gåfvobr. drå f. hustru Birgitta, Mats Perssons, 536—537.
S:t Bartholomei preb. i Linköp., 387.
S:t Drottens s:n vid Södköp., 715.
S:t Eriks landbor, 63; — prebende vid Ups. domkka, 715.
S:t Ingride skrin i Skeninge, fflyttas drifr. t. Vadstena, 216.
S:t Joannis s:n vid Norrköp., coll.-br. drå f. m:r Claves Botvidi, 484.
S:t Jörens höns (i ett ordspråk), 553.
S:t Laurentii kyrka (domkyrkn) i Linköp., 598.
S:t Nicolai prebenda i Linköp., 387, 430.
Saxen, se **Sachsen.**
Schara, se **Skara.**
Schepper Oloff, se **Oloff.**
Schinnere, Tommes, borg. i Ups., 284.
Schleswick, Schleseweigk, se **Sleswigh.**
Schotia, se **Schottland.**
Schotte, Hans, borg. i Sthm, ihjelslag. i Varbg, 89; br. f. hs arfv., 89—90.
Schottland [-dt, Schotia], 484, 485, 641, 643; om inköp af ett skepp drifr., 345; fartyg drifr. få tagas i beslag af 3 borg. i Sthm, 641—645; om br. t. ståthåll. drst., 737—738; »uteliggare» (sjöröfvare) drifr. röfvat sv. gods, 738.
Schram, Peder (dansk amiral), br. fr. hon., 149, 150; om hon., 257.
Schreddere, Hans, fogde i Vallentuna o. Sollentuna här., br. t., 152.
Schreddere, Jon l. **Jöns,** skattefrih. å 2 gdr i Smål. und. 3 år, 12—13; bevis. sig manl. i Dackefejd., *ib.*
Schulebeck, se **Skulebäck.**
Schwab [Swab], **Hans,** om hs aflön., 19; om hs qvarhåll. i Sthm t. v., 23—24; ytterl. om hon., 24—27.
Schyrman [Schyre-, Skyrman], **Hans,** borg. i Ups., sk. hfa ersättn. f. sin gd drst., 91; får 2 låst osmundsjern t. låns, 317; om hon., 472; antages i kon:s kammar, a. stå f. inköpet, 501.
Schåne, se **Skåne.**
Schåning, Jöns, se **Skåning.**
Schäggetorp (Skäggetorp) i Kärna s:n vid Linköp., bortbytt t. m:r Ped. Brask, 400—401.
Schäninge, se **Skäninge.**

Schärpinge i S:t Drottens s:n vid Södköp., bortbytes af Lasse Olss. i Backa i V.-bott. t. fru Ebba på Norrby, 715—716.
Secilien (Sicilien), kon. af, i kejs:s tit., 563.
Secreterare, Corper, kon:s af Dmk, 181. — kon. G:s, 217; — Clem. Hansson, 256, 260, 350, 394, 454, 563, 581, 612, 688. — Valentin von Luttich, 23, 221, 223, 224, 287. 290, 374, 376, 391, 688, 732.
Seffwede [Szeewede] (Sevede) här. i Smål.; fogden drst., 38, Erik Jonss., odugl., 59, 172, 191, 192; om hs afsättn, 148—149; Själakorens del af tiond. fr. här. indrages t. kron., 509.
Seffwerin, fogde i Vadsbo, kan ej väl förestå hdt, 632.
Selandt [Siälendt, Szälandt], 248, 488; rykt. om dss återlemn. t. gle k. Chr., 462.
Sicilierna, begge, kgarike, i kejs:s tit., 582.
Sigfridt Henrichson, borg. i Åbo, 324.
Simen Andersson Schriffwere, borg. i Sthm; ö. br. f. hon. a. i hela Norrl. forska eft. perl. o. dyrbara stenar, 258—259.
Simen Skriffwere, sk. vara skrifvare vid Kungsör, 39.
Simon (Olavi, en af N. Dackes ifrigaste anhängare), hr (kkhde) i Sundt, om hon., 188, 190.
Simon Benchtson, föreskrift f. hon. t. fogde o. nämnd, a. återfå en äng, 535—536.
Sielendt, se **Selandt.**
Sjukstugorna, tionde anslag. t., 509.
Själakorens del af tiond. i Linköp. stift, om fdeln af, 507—509.
Sjögatan i Jönköp., 450.
Sjöröö, ö, flänt t. bisk. i Strengn. på behagl. tid, 273.
Skallmöije (Skallmeja i Skånings här.) s:n i Vg., 46.
Skanungz (Skånings) här. i Vg., 46.
Skara [Sch-], 427; br. t. inneb. drst., 79—81; om skol. drst., 80; om djekn. drifr. t. kon:s tjenst, 150; br. t. capitl. drom, 302—303, 383.
—— **stift,** 108, 133; br. t. aa inneb. drst., 79—81; Er. Svenonis superint. i stift., 82—83; regist. öfv. prestgällen drst., 110; om smörskatt. af, 562; afskr. af k. kammarens qvitt. f. 2 år sk. dr insamlas, 716—718.
Skatt, frih. fr. und. 3 år f. ngra bönd., 1—3; f. Ups. stad å d:o, 8—9; f. Jon l. Jöns Schreddere på 2 gdr und. 3 år, 12—13; **—en,** af Finl., 332—333; af Joen Bagges fögderi, 645. — Se vid. särskilda titlar.
Skattejern, 556.
Skattesmör, 41, 529; sk. säljas, 165; af Dal, drom, 372—374; äf Vg., Verml. o. Dal föres t. Lödöse, 373, 632; af Ög., 383; om uppbörd af o. pris å, 397—398; får utskeppas, 399—400; af Sunnerbo, 537; om pris å, *ib.*; regist. dröfv. sk. uppgöras, 416, 541, 542; af Gäsened, 542; fr. Skara stift, 562; af Agunnaryd behållet af Ol. Galle, 593; om fsäljn. af t. bergslag., 612, 613. — Se vid. **Smör.**
Skattespannemålen sk. säljas, 165. — Se vid. **Spannemål.**
Skattmästare, kon:s, 117.
Skepp, 99, 446, 579, 580; ett sändes a. bevaka blek. kust., 234; sända t. Finl. eft. skatt., 325, 333; sv., om utrustn. af, 367, 406, 461, 462, 474; aa örlogssk. sk. rustas, 443; om drs placer., 421, 551, 575—577; ett, t. öfverför. af

afsked. utl. knekt., 593; danska, utrustade, 393; om inköp af ett skottskt, 439—440; fr. Strals. o. Wismar tullfria, 460.
Skeppare, förfarne, om antag. af, 577, 776—777.
Skeppsbröd, 77, 78; om anskaff. af fr. de kongl. slotten, 162—163. — Se vid. **Bröd.**
Skeppsbyggare behöfvas vid Vadstena o. Roxen, 392.
Skeppsgården i Sthm, 545, 577.
Skeppsgärder, 77, 78, 277; dråpel. fr. Finl. utgjorda, 474.
Skeppshöfvidsmän; hka dert. må antagas, 389; gode erfordras, 406, 407; tillsatte, 421, 447.
Skeppswräkling, se **Wräkling.**
Skeppsöl, 77, 78; om anskaff. af fr. slotten, 162—163.
Skinn få utföras, 325.
Skinnvaror, 288; om räkskp. f., 177; handel md i Ö.- o. V.-bott., 219.
Skjutsfärder, om frih. fr., 9, 511—512.
Skoflar, 628, 700.
Skolestugan i Enköp. sk. bibehållas vid sina gods o. räntor, 52—53; i Sthm, 465; i Åbo om djekn. drifr. t. tjenstgör. i kon:s cancelli o. kammarverk, 674—675. **—or,** sk. hjelpas o. styrkas, 52, om anslag t. dm, 95; tionde t., 502—504, 509.
Skolmästaren i Enköp., hr Ol. Erici, 52; i Skara, 80; i Linköp., 747; — fsörjd md skäl. undrhåll; 95; ett preb. dit anslsg., *ib.;* Hans i Strengn., br. på en tomt i sin lifstid, 208; i Linköp., Petr. Karoli, 701.
Skotte, Jacop, om köp af ett skepp ifr. hon., 439—440; ankommit t. Lödöse, 345.
Skottar, röfv. sv. fartyg, 642—643, 738.
Skottkärror, 628, 700.
Skrifvare, 150, 223; fogden Jöns Bruns, 18; Nils Birgesons, 469; kon. har ej många t. öfverlopps, 481. **—n** på Ören, 594.
Skulebäck [Schulebeck] (i Fagerhults s:n, Handbörds här., Smål.), Birg. drst. en af Dackens höfvm., 37, 38, 57, 192, 194, 386.
Skutor, 697.
Skyrman, Hans, se **Schyrman.**
Skytt, 476; fpant. af C. v. Pyhy t. kon. i Dmk, 181, 182; t. Stegeborg, 260; t. espingar i flott., 278; groft, 389, 526; hand-, 389, 526; i Nylöd., föres t. Elfsborg, 435; inventering af anbefald, 441; om utrustn. af, 462.
Skyttar, 111, 112, 118, 119, 125, 333, 767; sk. alltid rida i sina harnesk, 40; begäras fr. Finl. (jägare), 104, 774—775; de fleste fr. Nyköp:s slott sk. fläggas annorstädes, 462; md skytt. ej väl beställdt, 576; sändas t. Smål. a. gästa, 584—585; föreskrift om drs uppför., 585; md dm sk. hållas skarpt regemente; två dömde t. döden, 761—762; gode, må antagas i tjenst, 662; gårdsrätt. l. hofordn. f. dm gäll., 663—665, 668; ytterl. 1—200 sk. antagas, 672; skickl. sk. värfvas, 675, 680, 694; soml. hålla fl. häst. än karl., 693.
Skåne [Schå-], 520; om uppköp af sädeskorn drst., 185; om sänd. af spej. t. städ. drst., 235, 239; om försigt. mot inneb., 234—235; i städ. praktiseras på Sv:s värsta, 367; kust. af, 406; danskt krigsfolk ditsändt, 443, — — drifr. t. Holst., 488, 491.
Skåning [Sch-], **Jöns,** f. d. drabant, om hs använd. ss. fogde, 149; fogde (i Smål.?), 405; odugl. drt., 354; må brukas vid Kalm. slott, 521.

Skäggetorp i Kärna s:n (utanför Linköp.); bytesbr. drå mell. kon. o. Ped. Brask, 787—788.

Skäninge [Schenn-, Schän-], 201; klost., dss landbor, 84, 725; — om nunnornas fflytt. t. Vadst. l. Vreta, 166; om dm, 216; klostr. sk ödeläggas, 202; om S:t Ingrids skrin drst, 216; om afveln af egdmn, *ib.*; Broder Anders drst., 523.

Skärkinde här. i Ög., 631; en del af tiond. drifr. anslag. t. canik. i Link., 507—508.

Sköflinger (fbruten egdm), 516, 517; **—efä,** 599.

Sköldebref f. Torbiörn Pedss. på Våla, 13—15.

Sköllesta (Sköllersta) här. i Nerike, om fodr. af, 33.

Skört (t. harneskklädn.), 40.

Slaku (Slaka) s:n i Hanekinds här., Ög., 403.

Slangekrut, 652.

Slanger, halfva o. qvarts-, 72; not- o. fält- (thörde aa fältskyttet; hslfva slangor md 4—5 ℔ kula, notslangan md 16—18 ℔ kula o. fältslangan 12 ℔), 367.

Slatte, Lyder, t. Söderby, i Stegeborgs slottslofv., 512—513.

Sleswigh [Schlesewick, -wieck, -weigk], 772, 774, 779, 782, 783.

Slott, kongl. i Uplanden, 56; kgl., 112, 113—115, 118, 123, 657; om flägg. af knekt. t. dm, 226, 229, 657; hofordn. f. dm gäll., 666, 668; om bef.-männ. på, 667; bygn. af vid Vassända ifrågasatt, 737. — Se vid. **Calmarna, Elfsborg, Kronoberg, Leckö, Nyköping, Stegeborg, Stockholm, Wadstena, Wiborg, Vpsala.**

Slottsliggare, 55.

Slottslofven på Stegeborg, br. drå f. Mons Svenss. m. fl., 512—513,

Slottsskrifvaren på Sthms slott, 63, 412, 499, 527; huru hs räkskpr sk. föras, 467, 471; på Kalm. sl. kallas t. kon., 146; vid Nyköp. sl., 232; Philpus i Sthm, 474.

Smed, Moens, hs hustru Anna, 162.

Smeder, öfverflöd. antal i Sthm, 97.

Smeltere, Oloff, undrfogde vid Linköp. gd, 697.

Smettzarydt, i bergslagen, 351.

Småland [-dt], 21, 28, 36, 55, 56, 130, 154, 187, 227, 229, 237, 241, 585, 680; om uppror. drst., 1, 2, 11, 13, 418, 454—455; innebygg. besvära sig öfv. landsköpet, 5; mandat emot landsköp., 5—7; landsköp bedrifv. dr af Danskar, 34—35; uppdrag t. fogd. drst., 37, 38, 55, o. t. befmänn., 121; knekt. dr flagde, 70; skyttar — — 584—585; — — hos prest., 273; om bättre uppseende md knekt. drst., 343; fogd. drst., 109; — de flesta kall. t. kon. i Ög., 388; om drs räkenskap., 416; om tiond. af, 93—96; om silfv.-grufv. dr funna, 126, 167—168; om bevakn. af gräns., 135, 137, 239, 247, 524; uteblifv. landgille drifr., 146; om landgillesmör. af, 580, 725; klagomål öfv. fogd. drst., 149—150; upprorsmän ännu dr, 37, 38, 187, 719; — rymt t. Blek. o. skyddas dr, 721; om undrrätt. fr., 188; om fbud. mot utförs. af ox., 235; bönd. drmd missnöjde, 239—240; om frälsets o. fogd:s behdl. af allmog., 240; skatte- o. son.-ox. fr., 312, 338, 549, 608—609, 751; böt. f. upprorsmänn., 337; Mich. Olss. kon:s landbofogde drst., 402, 599; pris å fodr. drst., 408; br. t. ad., fogd. o. flän.-män om rusttjensten, 424—425; fräls. ej lemnat regist. dröfv. 425; fhdl. drom, *ib.*; några gode män böra

ditskickas f. a. undrhdla md bönd., 452; adeln drst. sk. hålla sig färd. rustad, 492; br. t. men. m. drst. om utgör. af tiond., 502—504, 596, 605; om fdeln. af tiond. i ngra här., 509; om orikt. tiond. drifr., 572, 604, 605; om kkotiond. af o. mantalet, 724; And. Mons. fr. Arboga tillåt. a. dr uppköpa ox., 555—556, 616—617; en del kronolandbor drst. godtyckl. beskatt. af ngra adelsmän, 619—620; en del fång. drifr. må skickas t. Finl., 639; om gästn. drst., 694; 1—200 dugl. karl. af hvje här. sk. antagas i krigstj., 720; kkovisitation drst., 724.

Smålenning [-e], **Anders** [-sz-], 144, 500; höfvidsm. f. en fänika, 189, 636; sk. sända ngra rot. knekt. t. 4 sockn. i Smål., 193—195; hs fänika, 206, 207, 442, 606, 657; flagd t. Vg., 363, — i Vg. o. Ög., 583.

Smålenninge, Mons, 55.

Smålenninger, de, tagne t. nåder, 87; af dm antagne knekt. sändes en del t. Finl., 226, 305; om mönstr. af o. aflön. t. dm, 266—267; om noga tsyn öfv. dm, 226; sk. användas s. spioner på Ryssl., 336; hft skärmytsl. md Ryss., 453; om drs undrhåll, 647—650; om tillåt. f. dm a. begifva sig hem, 327—328, 446, 448; de s. thört Dackens parti få qvarstanna i Finl., 445—446, 448; två flupne fr. Sthm, 259; upproriske flydde t. Blek. o. Skåne, 347—348; om förekomm. af uppror. stämpl. bl., 495; ngra s. deltagit i uppror. sk. skyndas ifr. gräns., 532.

Småskatt, 645.

Småswen, Benckt, 100.

Småswen, Söffwerin, fogde, 63; får fodring t. 4 häst., 694.

Småswenner, 116; hofordn:n för dm gäll., 663—668.

Smältarne vid Salberget, 43; br. f., 597.

Smör, 94, 541, 570, 697, 698, 701, 708, 710, 725; i tionde, 4, 747; landsköp bedrifv. md, 6; ing. tförs. af t. bgslag., 34; landgilles, 215, 580, 725; om pris å (32 mark tunn.), 41, 215, 373, 398; högt pris i Sthm, 659; om utförsel af, 227, 613, 617—618; olofl. utförs. af fr. Finl., 278; fr. Finl. t. Sthm, 334; må ej utföras, 99, 106, 325, 461; af kgsgdrnes afkastn., 627; om fsäljn. af, 723—725, 736. — Se vid. **Skattesmör** o. **Smörskatten.**

Smörskatten, af Mark, bör utgå in natura, 459; af Joen Bagges fögderi, drom, 496; af Öl., drom 580; om fsäljn. af, 723—725, 736; af klostrens landbor, 725. — Se vid. **Smör** o. **Smörsämja.**

Smörsämja, af fyra här. i Smål., 596. — Se vid. **Smörskatten.**

Snidere [-ij-], **Henrick,** borg. i Ups., 472; sk. förestå inköp. af varorna t. kamm:s förråd, 501.

Snickare. en fr. Danzig, 658.

Snickaredrängar, 56.

Socknar, öfv. aa i rik. sk. fteckn. upprättas i kon:s kammar, 486.

Socknebud, 5.

Socknegång i Östra här. tillägges djekn. i Linköp. skola, 746, 768.

Soffrebodt (kon:s ombud vid sofringen) på Salberg., Ped. Larss., 607.

Sofring af silfv.-malm., drom, 265—266.

Solleugnar vid Kopparberg. (Suluugnar kallas sådana ugnar, i hka dn fattigare kopparmalmen l. kopparkisen smältes, för a. afskilja omgifvande bergarter, s. förvandlas t. slagg, o. af mineralierna s. k. »skärsten» erhålles), 763.

Soltuna (Sollentuna) här. i Upl., Hans Schreddere fogde drst., 152.

Sommarskatten af Gäsened, 496.
Sone i Kåreryd, borgesm. f. Ped. i Branthult, 402, 419.
Sone [Szone] **Karlson** [-sz-], en af Dackens anhäng., 70, 136.
Soning (böter) af »skalkar o. förräd,», 22; af Kind i Smål., 360; af Öl., 726. — Se vid. **Småland** o. **Öland.**
Soolberga (Solberga i Högsby s:n, Handbörds här., Smål.), 402, 419.
Spadar, 700.
Spannemål, 19, 41, 42, 63, 64, 84, 98, 99, 104, 185, 214, 332, 353, 463, 697, 708, 710, 726, 752, 753, 757; om inventer. af, 100; kronans, 225; — säljes t. allmog., 202, 215, 295; — — t. bergslag., 295—296, 308; l. bytes mot osmundsjern, 557; om anskaff. af t. V.-ås o. bgslag., 356—357; om fsäljn. af t. inneb. i Viborg, 615, 745; brist på i land., 245, 246; fr. Finl. t. Sthm, 334, 615; må ej utföras, 456—457; uppgift om tiondespmln sk. uppgöras i kamm., 466; om ocker md i bgslag., 558—509, 625; fbjud. handel md, 624, 625; fr. kungsgdrne, 627; om Zernows uppköp af spml f. de nödlid. i Sv., 782—783.
Specerij, 61.
Spegel, Gudmundt, hr, i Vexiö, om ett hs skrin, nedsatt i kkns sakristia, 233, 318.
Spetalen, se **Hospitalen.**
Speyer [Spijr] (stad vid Rhen i Pfalz, nu thör. Bayern), om fhdl. o. beslut vid riksdag. drst., 346, 361—362, 436, 475, 515, 563 o. följ., 770—771, 787; Sv. der inneslut. i fred. mell. kejs. o. Frankr., 770—771.
Spikilax (Spickelax), 92, 702.
Spore, Erick, skeppshöfv.-m., 447.
Spijr, se **Speyer.**
Staffan Hindrichszon, borgare i Ups., 89.
Staffen Larson på Svartsjö, hs räksk., 414—415.
Stafjern, 167.
Stakenät, 212.
Stall vid Kalm. slott, 721.
Stallmästare, kon:s, 113, 118, 664—667; Brix (säkerl. Podewitz), 570.
Starby, kungsgd vid Vadst., 201, 214; om fetalier t., 626; Niels Arfvidss. tsatt t. förvalt., 701, 709—710; om dss sköts., 701.
Stare [Starre], **Swen** (fr. Handbörds hd, Smål.), en af Dackens höfvidsm, 192, 194; är ej att betro, 495; får ej vistas vid gräns., 532.
Stegeborg [Stäg-, Stäk-], slott (vid inloppet t. Slätbaken i Ög.), 41, 85, 96, 160, 383, 384, 387—389, 406, 422—424, 468, 479, 487—491, 493, 496—498, 500, 502, 505—507, 510—512, 514—523, 526—531, 599, 732, 747, 751, 752, 756, 758; borgläg. drst., 124, 125, 242; om skytt t., 260; brist på hö drst., 321; br. å slottslofv. drst. f. Mons Svenss. (Somme) m. fl., 512—513; sk. i händ. af kon:s död hållas drottn. Marg. thanda, 513; fång. ditföras, 523; knekt. flagda dit. 637; om tförs. af fisk dit, 626—627; en strandbod ditflytt. fr. Södköp., 757. —s skärgård, 234, 406.
Sten (Sture), »unge hr S.», 102.
Sten [Steen], hr, se **Sten Eriksson.**
Sten [-een, Stein] **Eriksson** [Erich-] (Leijonhufvud, kon. G:s svåger, se reg. t. 14:e del.), riksr. o. ridd., 227, 472, 478, 486, 534; br. t., 60—62, 206—207, 287—290, 301—302, 365—368, 375—376, 389—393, 410—413, 420

—422, 443, 448, 452—454, 473—477, 526—527, 662, 732, 771; undrrätt. fr., 155; om hs räksk., 176; fpantat skytt t. kon. af Dmk, 181; lånat pgr af hon., 185; lånat pgr af Ant. Fucker i Augsb., 374—375; lån af kon. G., 365; uppbörd af pgr, 411; uppdrag, 209, 456, 457, 468, 499, 574; kall. t. herredag i Arboga, 515—516; br. t. hr Christopher Andss., 552—555; mönsterherre, 574; sk. md andre rådshrr afdöma en arfstvist, 577; drottn. Marg:s tacks.-br. t. drottn. af Navarra rör. hon., 613—614; om hs lån af kon. i Frankr., 772—773.

Stenar, dyrbara, 487; ö. br. f. Sim. Andss. a. i Norrl. efterforska, 258—259.

Stenbrott sk. eftersökas i Ög., 628.

Stetiniske djupet, 176.

Stockholm, 24, 30, 51, 63, 96—98, 100, 104, 106, 107, 131, 136, 161, 162, 164—171, 204, 207, 213, 215, 221, 285, 289, 294, 301, 316, 324, 332, 335, 342, 344. 347—351, 362, 461, 466, 497, 498, 527, 534, 535, 574, 575, 615, 622, 658, 681, 688, 690, 693, 694, 696—698, 702, 703, 706—710, 713, 715, 717, 719, 725, 733, 736, 738, 740—746, 748—752, 755, 757—763, 765, 767, 768, 770, 776, 777; om befästn. af stad., 29, 213, 378, 462; knekt. ditsändas, 36, 474; Söderport drst., 77; om våg o. vågmäst. drst., 154; vågmäst. drst. Tynnies Bengss. Groop, 195; bönd. i dss närh. myck. besvär. af skjutsn., 245; om bygndssätt. drst., 249; fl. borg. drst. fått lån af kon., 291; sk. väl bespisas, 443; tyske köpmän ditkommit, 461; drs berätt., *ib.;* ngra råd behöfdes der, 462; der gäll. tull gäller äfv. i andra städ., 528; skatteox. ditkomna, 549; regist. på der fodr. ox., 576; antal fodrade o. bortsända, *ib.;* dr var. rådshrr, 577; om köttmångl. drst., 612; smör får utföras drifr., 613; skepp, dr thör., röfvade, 643; ryska sändeb. ditkomna, 655; Stortorget, 769; rådstugan, *ib.;* skeppsgårdn drst., 545; borgarene gjort stort ffång f. Salbgsmänn., 549—550; galererna sk. samlade fblifva dr, 550; om knektars mönstr. drst., 551; br. fr. borgmäst., råd o. menigh. drst. t. Arboga om inbördes handel, 560.

——s län, 131.

——s slott, 57, 213, 466, 470, 498, 527, 595; om dss befästn., 29, 378, 442, 462; stor uppbörd af spml o. fetal. drst., 63; regist. sk. hållas öfv. slottsfolk. drst., 97; öfverflöd af »embetsmän» (handtverkare) drst., *ib.;* fri kost drst. t. v. f. en bonde o. hs son fr. Finl., 322—323; sk. väl bespisas, 443.

——s skärgård, 405, 406.

Stode, Gudmund, förräd., 386.

Stong (Stångån i Ög.), 757.

Stongekreger (ett slags mindre fartyg); en fr. Rostock, strand. i Kalm. sund, 312.

Storfursten af Ryssl.; a. skrifva t. hon. ej lämpl., 453; hs sändeb., 477; sk. befordras t. Sv., 534—535; svar t. hon. på hs sändebuds framställn., 704. — Se vid. **Ryssland.**

Stormaren [-rn] (Södra Holstein), 362, 437, 772, 774, 779, 782, 783; rykt. om dss återlemn. t. gle k. Christiern, 462.

Stranda här. i Smål.; Pars Animarum af tiond. draf anslag t. skolmäst. i Kalm., 509.

Strandbod, kon:s, flyttas fr. Södköp. t. Stegeborg, 757.

Strengnäs [Strä-, -nes]; riksdagsbeslut. drst., 88; br. fr. Hans Skolemäst. på på en tomt drst., i sin lifstid, 208; om skolmäst. drst., 264; bisk. Botvid

drst., 263, 268, — får en äng o. en ö i flän., 273; kkoböcker o. regist. öfv. capitelgods o. drs räntor sk. sändas t. kon., 263—264; br. t. bisk. o. domcap., 281.

—— **stift,** 741; om afgift t. studenter ifr., 281; mandat t. om bot- o. bönedag., 379—380.

Strålsund [-de, -dt] (Stralsund), 236, 376, 524, 532, 728; skepp drifr. få tullfrih., 460—461; sv. förräd. drst., 720.

Ströby i Börje s:n vid Ups.; jord drst. vidkännes af kon., 741.

Strömming, t. Kalm. slotts behof, 725.

Strömmingsfisken i Ångml., om salt dit, 212.

Strömmingsskötar, om afgift af, 227.

Studenter, om del af tiond. t., 503—504, 509.

Sture, Swante (Stensson, se fl. föreg. del.), 561; begärt att få låna skytt o. en bösseskytt t. Leckö, 72; ö. br. f. hon. på dagsverk. af Torsön t. bygn.-arb. på Leckö slott, 364; br. t. hon., 242, 461—462; kall. t. Sthm, 461; kallad t. herredag. i Arboga, 515—516; uppdrag, 574; om hs bygn. på Leckö, 587, 588; besigt. plats. vid Edet o. Vassända f. bygg. af ett slott, 737.

Stuteri, vid Kongsör, 173, 174.

Styremän, gode, t. flottan, sk. uppspörjas på Öl., i Kalm. o. skärgdn, 406, s. känna skärgdn mell. Sthm o. Kalm., 407; om värfn. af, 776—777.

Stålbågar köpas utifr., 111; odugl., 203—204; gode, sk. anskaffas, 658; vestvarske d:o, 661.

Stålbågesmeder, 131; två i Vadst. gjort odugl. arb., 203—204; sk. skickas t. Sthm, 204; i Ög. o. flerest. må efterskrifvas o. lemnas arb., 659.

Stångjern, 613, 617, 624.

Stångsmide (Stångjernssmide), 556.

Städer, små, markn. drst. skadl., 66.

Städerne (tyske hansestäderne), 622; om sjöfart t., 99; äro Sv. ej gunstige, 99, 720.

Städselören (gårdastädsler, städjor), sk. ftecknas i kammaren, 467; regist. deröfv. sk. föras f. hela rik., 471.

Städsleoxar, 210.

Stäkholms skärgård (i trakt. af Vestervik), 494.

Suante, se **Sture.**

Sucker (Socker), 61, 456, 457.

Sundet, se **Öresund,**

Sundt (Sund s:n i Ydre här. Smål.); kkhdn drst., hr Simon, förräd., 188, 190.

Sunnenwalde, Vrban vhan, vallmäst. vid Vadstena, 269.

Sunnerbo [Sy-, Sö-] här. i Smål.; 13, 355, 593; om tiond. af, 95; om bevakn. vid dss gräns, 234, 238, 247; Själakorens del af tiond. fr. indrag. t. kron., 509; skattesmör. af, 537, 747; pris drå, 537; —löses md pgr, 596; br. t. inneb. drst., 596; om gästn. drst., 694.

Sunnerborg, en äng i Svärdsjö s:n, Dal., 253.

Superintendent öfv. Skara stift, hr Erik Svenonis utn. t., 79—83.

Surchöping o. **Surköping,** se **Söderköping.**

Swalsjö [-sz-] (Svärdsjö) s:n i Dal., 253.

Swansfjerden i Stegeborgs skärgd, 406.

Swanshals [Swanszholtz] (nu Svanhals i Lysings här., Ög.), prestgäll, inneb. ej nöjde md hr Peder, må få en ny kkhde, 203.

Swartekonsten (Kruttillverkning), 408.
Swartesiö [-sziöö, -ssö] slott (se reg. t. 13:e del.), 311, 390; borgläg. drst., 125, 637; br. t. fogd. drst., 162—163; myntskrifv. drst., 298; om mynt. drst., 371.
Swarth, Oloff, 68.
Swarthebäck (Svartbäcke) i Vendels s:n (Örbyhus hd, Upl.), Morten drst., 67.
Swen, 397.
Swen i Holma, bonde, fsvar.-br. o. br. å skattefrih. und. tre år, 2—3.
Swen Anderszon antagit knekt. i Ög., 54.
Swen Hemmingzson i Pedershyttan, bgsfogde vid Bispberg; anklag. mot, 690, 764; afsatt, 690; må komma t. kon., 691; tvist md Niels Orgelek. om ett gods, *ib.*
Swen Jacobi, m:r, f. d. bisk. i Skara, br. t., 83—84, 716—717; fmkt a. insamla afskrift. af k. kammarens qvitt., 717—718.
Swen [Szwenn, Swänn] **Karlszon,** af Dackens anhäng., 70, 136.
Swen Monson, borg. i Sthm, får en tomt l V.-ås, 265; ockrat i bergslagen md oxar, 549—550, 609.
Swen Åsmundzson, fsvar.-br., 561.
Swenske, Herlag, om hs aflön., 96.
Swenske, Michel, tomteg. i Åbo, 286.
Swijngarn (s:n i Åsunda här., Upl.), 106.
Swintunaberg i Krokeks s:n, Lösings här., Ög.; om malm drifr., 752—753; Jör. Osterman drifv. dr malmbrytn., 753.
Synnerbo, se **Sunnerbo.**
Syssloman i Upsala, hr Lars, 42.
Szalebergit, se **Salberget.**
Szalesta, se **Salesta.**
Sågqvarnar: br. å en vid Norga i Grödinge s:n, 51; en vid Kronoberg, 256; om bygg. af flere i Ög., 627; en i Motala, thörde de fatt. i Vadst., 698—699; om bygg. af en ny drst., 699; en vid Fåresvik, *ib.*; i Vadsbo, 733—734; om bygg. af en i l. vid Ups., 739; i Tjust o. Tunalän, 760.
Sågstockar, 739.
Säby [Sää-] »under Holeveden» (i Hofs län, Ög.), s:n, om hr Henr. drst., 480, 510—511.
Säby fjerding (i Ög.), flän.-br. drå f. Germund Svenss. (Somme), 354—355.
Sädeskorn behöfl. t. Kalm. län o. Öl., 185, 186.
Sägelhammer (kniphammare l. ann. mindre hammare f. jernförädl.), 98; om inrätt. af vid Vångabg, 546.
Sälspäck, i tionde; uppgift. om sk. upprättas i kon:s kammar, 466.
Säthuna vid Vaksala (nära Upsala), 91.
Söderby (i Örtomta s:n, Ög.), Lyder Slattes egdm, 512.
Söderköping (Suderch-, Sur-, Surck-), 93, 165, 215, 220, 236, 429, 460, 525, 715, 756; br. t. borg. drst. om befrielse fr. knekteinqvarter., m. m., 339; om kanal drifr. o. t. Munkeboda, 631; en strandbod flyttas drifr. t. Stegeb., 752, 757.
Södermanneland, regist. öfv. kron:s uppbörd draf sk. upprättas i kon:s kammar, 541.
Söderport i Sthm, 77.
Söffwerin (Småsven l. Juthe), 174.

Sölff, Sölffwer, 11, 35, 88, 125, 223, 411, 423, 471, 473, 476, 497, 498, 499, 516, 619, 708, 716, 717, 777; rotekarlars, 32; dagakarlars, *ib.*; slagg-, *ib.*; skede-, 498; hytte-, 49, 651; om uppbörd af fr. Salberg. lever., 33, 48, 265, 266, 298, 299; lit. inkommet i kamm., 265, 266, 684; om räksk. f., 268; brutet, 498; i Husby klost., 691.
Sölffberget, Gamla, i Tuna s:n (Dal.), nya fynd dr gjorda, 167; om bgsbrukn. drst., 222.
Sölffbergsmännen klaga öfv. landsköp, 5.
Sölffkammer, kon:s, 32.
Sölffköpare, Lars [Lasse], kon:s vid Sala, 46, 225, 298, 470, 471; br. t., 32—33, 224; om hs räksk., 177, 223, 224, 252, 476.
Sölffmalm, 168, 169; fr. Stora Kopparberg. dug. föga, 275.
Sölffstreck, funna i Smål., 126; i Smål. vid Gla Sölfberg. o. flerestädes, om drs undrsökn., 167—168, nya, 222.
Sölffwidzborg, Sölffzborg, 146.
——**s län,** br. dit om dit undflydde upprorsmän fr. Smål., 347—348.

T.

Tackjern må bytas mot smör, 570; om byte af emot fetalier i bergslag., 612, 613.
Taffzinge se **Taxinge.**
Talg, får utföras, 99, 325.
Tanneforsze gata i Linköp., 426.
Tappeström (Tappström, gd i Ekerö s:n, Färentuna här., Upl.), 141.
Tawastehus [Tafw-], 589; br. t. fogd. drst. Is. Niels., 590.
—— **län,** 621.
Tawasteland, 589.
Taxinge [Taffz-] (i Taxinge s:n, Selebo här., Söd., nära Gripsholm), om qvarnbygn. drst., 311.
Taxor, öfv. aa i rik. sk. förteckn. upprättas i kon:s kammar, 466.
Tegel, 712; så myck. s. möjl. sk. brännas vid Vadstena, 202—203.
Tegelbruk; kronans två vid Ups.; ett får brukas af stad. und. 3 år, 8, 9.
Tegelugnar, en vid Kronoberg, 256; tre vid Vadstena, 202.
Tegelslagere, Lasse, flän.-br. på kkotiond. vid Hersamme kka på behagl. tid, 759.
Teijt, Morten, mäster, †, innehaft preb. Joannis i Åbo, 634.
Testamentet, gamla och nya, 118.
Thore, mäster, 2. — Se vid. **Thord.**
Tijehäredzlag (Tiohärads lagsaga i Smål.. se reg. t. 15:e del.), 584, 768; allmog. drst. gifvit goda löften, 533.
Tijerpen (Tierps här. i Upl.), om inqvarter. af knekt. hos prest. drst., 25.
Tijnes (i Södrml.), 273.
Tijweden, Tijwäden, se **Tiweden.**
Timmer, 311, 627, 733, 736, 739; utföres af Frans Trebow, 205.
Timmerman, Henr. Munck, en god, 522.
Timmerman, Jacob, tysk, hs fslag rör. bygn. vid Gripsholm, 483—484.

Timmermän, 85, 99, 311; fr. Ångml., 311; behöfvas vid Vångaberg f. bygg. af en hammarsmedja, 538—539; sk. tagas fr. skeppsgård. i Sthm, 545—546.
Tingshästar (skjuts f. häradshöfd.), 242.
Tionde, kronans, om rätt utgör. af i Hels., 3—4, af fisk o. fogel, m. m., 4; af Medelpad, 29—30; af Smål., 93—94, 596; br. t. men. m. drst. drom, 502—504; om fdeln. af t. i Linköp. stift, 507—510; »oskickligt» utgjord i Smål. o. på Öl., 572, 604; om dss rätta utgör., 596, 605; om lösen af, 130, 131, 230; vid Kopparberg., 764; om använd. t. de nödlid., 163; förteckningar för hela rik. öfv. tionden af aa slag, hvart för sig, sk. upprättas i kammaren, i pgr, smör, spml, fisk, sälspäck, m. m., 466. — Se vid. **Råg** o. **Spannemål.**
—— biskops-, 95; kyrko-, vid Hersamme kka, fläntt. Lasse Tegelslagere, 759.
Tiste l. **Tistel, Lasse,** borg. i Vadst., tillåtes utskeppa smör, 399—400.
Tiust [-uust] (N. o. S. Tjust) här. i Smål., om ränt. o. mantal. af, 144; om lös. f. ox. af, 274; om hjelpgärd af, 479; Animarum pars af tiond. ifr. anslag. t. fatt., stud. o. djekn., 509; kkovisit. drst., 745—746; om sågqvarn. drst., 760.
Tiweden [Tij-, -iffw-, -wäd-, -wäg-] (se reg. t. 14:e del.), 584, 734—735; vagnväg dröfv. sk. anläggas, 586—587; br. f. bönd. a. vägfar. sk. betala kost, m. m., 590—591.
Tjära, utföres fr. Böda s:n på Öl., 404.
Tolk, ryssetolk, saknas, 688.
Tolk, Albricht (var red. 1523 fogde i Finl.), 689.
Tolk, Bertill, 689; fläns.-br. på ett notlag i Jäskis s:n, Viborgs län, 359—360.
Tommes vhon Magdeburg, f. d. höfvidsm., 391.
Tommes Jönsson (Ryting t. Gesterby), befmn i Åbo; br. t.. 277—280, 682—683; sk. befordra dt ryska sändebud. md sällsk. t. Sthm, 534—535.
Tommes Nielsson, fogde (på Örby, i Tierp o. Vendel), får ej ånyo beskatta norrlandsfiskarena vid Elfkarleby, 340—341.
Tommes Nielson (hdsh. i Savolax), 648; innehar en hdsrätt, *ib.*
Tomtören af kronans tomter i Raumo sk. hädaneft. utgöras, 285—286.
Tonneme, se **Tönneme.**
Torberg, i Leksands s:n, Dal., 676.
Torbiörn Pedersson på Våla, frälse o. sköldebr. f., 13—15.
Tord [Thore], mäster (i Link.), 25, 26; borgen f. hon., 477; får på en tid återkomma t. Ög., *ib.*
Tord Oloffson, fogde i Åkerbo (Memmings och Finspånga läns hdr o. Norrköpings stad) i Ög., br. t., 96—97; 120—121, 755—756.
Tord Schriffwere (fogde i Gullbergs här. i Ög.), om hs räkskp, 416; får eftergift på räkskp., qvitto drå, 489; i Stegeborgs slottslofv., 512; br. t., 320, 631, 746—748.
Torfus, gård (i Smål.), 1.
Tornö (Torneå), handelsplats, s. af Ryss. pläg. besökas, 219.
Torp, på Visingsö, 522.
Torrfisk fr. Norrköp. kronofiske t. Sthm l. Gripsholm, 754.
Torskesnörer, om afgift af, 2.

Torsten Salmundson (Ram t. Torlax, se reg. t. 4:e del.), förordn. t. skeppshöfv.-m., 447.

Torsön [Torsz-, Tå-] (stor ö i Venern), thör. Vadsbo här., 321; dagsverk. draf t. Leckö slottsbygn., 364; om fodr. af, 735.

Tractat, i Speijer mell. kejs. o. kon. af Dmk, 564—565.

Tranebergh (i Kållands s:n o. här., Vg.), Tord Bondes egdm, 7.

Trebow [Trebo, -oo, -oer, Tröboj, **Frans** [-tz]; om hon., 204—205; br. t., 217; må ej resa ur land., ut. a. hfa infunnit sig hos kon., 345; tillåt.-br. a. utskeppa trävirke, 423—424; ö. br. f. hon. på Rijsta gd, 427; drom, 428—429; om hs träutförsel, 439, 736; hs berätt., 736.

Trikaten, slott o. riddargods i Lifl., 787.

Trium regum altare i Åbo, en tomt lydt drund., 286.

Trolle, Arffwidt (se reg. t. 11:e o. 14:e del.), närvar. vid prins Carls begrafn. i Link., 409.

Trolle, Ture, t. Bergqvara, riksr. o. ridd., till.-br. a. återkräfva fr. hon. röfv. gods, 11—12; br. t. 430—431; kall. t. herredag. i Arboga, 515—516.

Truels Schriffwere (Rosenstråle t. Rafvanäs, se reg. t. 3:e o. 4:e m. fl. del.), rättegg md rr. Jon Olss. på Hacksta, 10; i Stegeborgs slottslofv., 512.

Trwedt, Trwet, hr, se **Trwedt Gregerson.**

Trwedt [Trwet] **Gregerson** (Ulfstand t. Torup, dansk ståthåll. på Varberg), hr, underrätt. böra skaffas fr. hon., 438; två ggr kallad t. Köphmn, men ej ditrest, *ib.;* br. t. hon., 504.

Tråån (tran) i skatt, 529.

Träd, bärande, virke af må ej utskeppas, 423—424.

Trävirke, får utskeppas fr. Öl., 404, 423—424.

Tröbo, se **Trebow.**

Trögd, Trögden, här. i Upl., 145, 313; Joen Olss. på Hacksta hdsh. drst., 653.

Tull, om utgifv. af i Hels., 3; sk. hädaneft. utgöras fr. Raumo, 279—280, 285—286; fmkt f. Er. Olss. a. uppbära i Åbo o. Raumo, 285—286; af fiskare fr. Norrl. vid Elfkarleby, drom, 340—341; — frih. fr. bevilj. Jochim Horn, 166—167, Niclis Harpenist, 330, utl. köpsvenner t. v.; 353; f. ett år bevilj. Raumo borg., 683.

Tullqvarnar sk. byggas o. repareras af Henr. Perss. inom hs fögderi, 518. — Se vid. **Qvarnar.**

Tuna i Hofs län, Ög., tvist om tre gdr drst., 7—8.

Tuna, länsmann. drst. fången, anklag. af Benkt Småsven, 100.

Tuna (Stora Tuna) s:n i Dal., om silf.-grufv. dr funna, vid Gla Sölfberg., 167; om köpenskap drst., 692.

Tunaläns här. i Smål., om sågqvarn. drst., 760.

Ture Pederson [Per-] (Bielke t. Kråkerum), br. t., 339, 349—350; kall. t. herredag. i Arboga, 515—516; utsedd t. mönsterherre, 574, 606; uppdrag, 766.

Tweta [Tweete] här. i Smål., 450; Ped. Nils. fogde drst., 251; allmog. drst. lofvat a. bryta sten t. Vadstena slottsbygn., 700.

Twetha hemman i Skallmeja s:n, Skån. här., Vg.; ö. br. drå f. Sev. Jute, 46—47.

Tyllinge (Tillinge i Åsunda här., Upl., nära Enköping), s:n, jord tag. fr. prestebord. sk. återgå, 106.

Tynnelsöö [Tönnelszö] (i Öfver Sela s:n, Selebo hd, Södml., se reg. t. 4:e del.); borgläg. drst., 125, 637; br. t. fogd. drst., 162—163.
Tyrol (Tyrolen), grefskap, i kejs:s tit., 563, 582.
Tyska nationen, 182; — språket, 487.
Tyske knektar erbjuda sig i tjenst f. 6 mark i mån.., 639; föga dugl. o. pålitl., 657. — Se vid. **Knektar;** — män, 553; — sidan (kust. af Tyskl.), 2 skepp sk. ditsändas, 551, 575; — städerne, fri seglation dit tillåten, 354; — Se vid. **Hansestäderne** o. **Städerne.**
Tyskland [Tys-, -sz-], 580, 613, 630; om tidend. fr., 186, 257, 260, 384, 461, 711; om segl. dit, 228; om underrätt. drifr. ang. Pyhy, 287; om öfverför. dit af afsked. knekt., 339—340; om utskeppning af trävirke dit, 404, 423—424; eng. rumpefår sk. drifr. fskaffas t. Öl., 533, 547—548, 722; Hans Hammersmeds resa dit, 573; nu fredligt drst., 659, 671.
Tyskt krigsfolk nu ej mycket i Sv., 283.
Tårszön, se **Torsön.**
Täliewijken (Söderteljeviken), fart. sk. ditsändas, 260—261.
Täljsten t. Vadstena slottsbygn. må hemtas fr. bygnaderna vid Alvastra, men ej fr. kyrkan, 628.
Tönnelszö, se **Tynnelsöö.**
Tönneme [Tone-] (Tanum), prestgäll i Väne hd, Vg., 427.

U. V. W.

Wadmal, handel md, 692.
Wadt (Vad i Vstml.; fl. med dtta namn) må f. koln. vidkännas fr. egaren, 684; upplåtet åt kon., 688.
Walborgemessen, 232.
Valentin, se **Luttich, Valentin van.**
Valentin, kon:s vintappare, 229.
Walkebo här. i Ög.; Själakorsdel. af tiond. anslag t. canik. i Link., 508.
Walle här. i Vg.; bisk.-saker o. gästn. drst. flänt t. Abr. Erikss., 571.
Wallesta (Vallerstad i Ög.), pastorat; Järstad förenas drmd ss. annex, 431.
Wallknektar (arbetare, kunnige i fästningsbygn.), 2 sände t. Vadst., 700.
Wallmästare (fästningsbyggare), en fr. Malmö md biträden anskaffad, 255—256; sändas t. Vadst., 260—261; om två vid Vadst., 269; Urban von Sunnenwalde vid Vadst., 269; en, m:r Leenardt, nedsänd t. Vadst., 700; en fr. Dmk vid Kronoberg, sk. skickas t. kon., 712; m:r Hans, sänd md 2 vallknekt. t. Vadst. f. uppför. af fästngsverk omkr. stad., 733—734; om drs undrhåll, *ib.*
Waltuna (Vallentuna i Upl.) här., Hans Schreddere fogde drst., 152.
Warneme [Wärname, Wärneme] (i Valle hd, Vg.) klost. landbor i Vg.; bisk.-sak. o. gästning af dm flänta t. Abr. Erikss., 571.
Wartoffte här. i Vg., 34; om klost.-landbor och bisk.-gästn. drst., 377; om bygg. af ett stenhus drinom åt kon., 519.
Wasbo [-sz-] (Vadsbo) här. i Vg., 34, 83, 321, 364; br. t. men. m. drst. a. upprödja väg fr. Hofva t. Bodarne på Tiveden, 586; Jör. Arffwidson förordn. t. fogde eft. Seffwerin, s. var sjukl., 632.
Wasenda [Wattzende] (Vassända vid Götaelf, i socknen md saa namn, nu Gust. Adolfs s:n, annex t. Venersborgs stadsförsml., Väne här.), 428; om anläggg. af ett slott drst., 737.

Wask (malm, s. måste gm bokning o. vaskn. skiljas fr. dn odugl. bergart., i hkn dn är inbäddad), 32.

Wastena [Wastein] (Vadstena), 5, 202, 211, 216, 430, 432, 437, 440, 441, 443, 445, 447, 469, 487, 490, 510, 523, 628, 645, 709, 734, 735, 746, 754, 756. — klost., 201—202; nunn. drst. vidhålla s. gla papisteri, 96; de nunn., s. dt önska få lemna klostr., 640—641; nunn. drst. hft rödingefiske i Vettern, 702; — stad o. slott, om uppgör. md borg. ang. Starby gärde, 201; om tegelbränn. drst., 202—203; om stålbågesmed. drst., 203—204; om en vallmästares o. hs biträd. ditsänd. f. stadens befästn., 260—261, 700, 743—744; två vallmäst. drst., 269; om stadens befästn., 743—744; om borgläg. drst., 294—295; skeppsbygg. ditfordras, 392; tre borg. drst. få utskeppa skattesmör af Dal, 399—400; frih. f. gästn. f. en borg. drst., 449; om flikn. mell. borg. drst. om drs jordar, 480; om stens bryt. t. slottsbygn., 608; täljsten drt. får tagas fr. Alvastra, 628; om slottsbygn, 646, 696, 700, 747; de fattige drst. ega en sågqvarn i Motala, 698—699; Niels Eleffs. fogde drst., 723, 747; om spmlsmagasin drst., 757.

Wattzenda, se **Wasenda.**

Waxall, Waxalla (Vaksala vid Upsala) prestebord vid Upsala tillägges del i Örby skog o. en äng, 90—91; hr Jacob kkoprest drst., *ib.*

Waxljus, 409.

Vdde Jönson, borg. i Vadst., tillåtes a. utskeppa smör, 399.

Weene, se **Wäne.**

Wederlagz (Vederlax i S. Karelen) s:n, om tjenstbarhet. af t. Viborgs stads befästn., 744—745.

Wekekosten (förtäringen f. veckan) vid aa kgl. slott o. gdr; räksk. sk. dröfv. hållas, 748—749.

Wekol (Veckholm i Trögds här., Upl., vid N. Björkfjerden af Mälaren), s:n, 152.

Wellinge [Wä-] (Vällinge i Salems s:n, Svartlösa här., Söd., vid Ekeröfjerfjerden), Marc. Hammarsmed dr anställd, 160, 538.

Wenden (sl. o. stad i Lifl., n. o. om Riga), 788, 789.

Werkmästere [Wä-, Wercke-], **Jöns,** förräd., ännu fri, 37, 38, 57, 58; om hon. o. hs anhang, 120—121, 126; vandr. omkr. i Sevede, farlig, 148; om hon., 129, 186, 187, 193, 195, 368; fången, 191, 192; hs sällskap, 195, 728, 731; hs bekänn., 292, 495; sk. stå sitt straff, 292.

Wermbdöö [Wä-] (Vermdö s:n i V.-ö skeppslag; nära Sthm), hr Niels kkhde drst., 68; om smörskatt. af, 529; fogdefodr. af, 537.

Wesby, se **Wäsby.**

Wesgöte, se **Wäszgöte.**

Wesmer, se **Wismer.**

Westerbotten [Westrebotnen], 121, 122, 715; om tsyn öfv. hand. md Ryss. drst., 219—220.

Westerby (sätesgd vid Stångån i Vårdnäs s:n, Kinds här., Smål., nu Ög.); Mons Svenss. Sommes egdm, 512.

Westergötland [Wä-, -göthlandh, -göte-], 5, 16, 21, 46, 155, 227, 241, 322, 364, 400, 427, 542, 545, 571, 583—586, 595, 629, 729, 767, 768; mandat t. inneb. mot landsköp, 5—7; landsköp af Dansk. drst., 34, 35; om inqvarter. af knekt. hos prest. drst., 22, — — i städ., 362—363; hr Erik Svenonis utn. t. superint. öfv., 82—83; om värfv. af krigsfolk drst., 110; om dagsverk.

af vissa här. t. Elfsb., 127—129; om dss beskydd af Elfsb., 128; om tillsätt. af lagman drst., 134; om bevakn. af dss gräns, 135, 241, 524, 525; om smörskatt. af, 373, 397—400; om skatteox. fr., 338, 341—342, 549, 608 609; fpligt.-br. fr., 346; lösn.-pris. å lagmansfodr. drst., 398; om fogd:s räkskp., 416; om rusttjenst. af, 420; regist. öfv. dsmma lemnadt, 424; fsäljn. af häst. drifr., 440; regist. öfv. kron. uppbörd af sk. uppgöras i kon:s kammar, 541; tillåt.-br. a. uppköpa oxar drst. f. afyttr. i bgslag., 555—556, 616—617; knekt. antagne drst., 662; om uppköp utomlands af spml f. de nödlid. drst., 782—783.

Westerwijk [-ä-], 221, 460; om ditflytt. af borg. fr. Eksjö, 151—152; Brandarne drst. vid slott., 152; knekt. der inqvarter., 273; om plats f. o. utstakn. af nya stad., 521; plan f. dss nybygn. o. befästn., gillad af kon., 759—760.

Westersjön (Nordsjön), 643.

Westerås [-års, Westrås, -års, Wä-], 1, 3, 5, 7, 8, 10—12, 15, 21, 36, 64, 158, 295, 296, 300, 327, 356, 440, 441, 557; riksd. o. riksdagsbeslut drst., 61, 62, 66, 73—76, 81, 86, 88, 102, 105, 130, 254, 262, 274, 447; — recess, 52, 106; — ordinantia, 52; borgläg. drst., 36, 125, 350; bisk. Henr. drst., 247, 248, 367, 764; br. å tomt drst. f. Sven Monss., 265; Ped. Schriffw. förut fogde drst., 697.

—— **län,** knekt. dr flagde, 35; regist. öfv. prestgällen drst. önskas, 36; räksk. drifr. infordras, 542; om vinterutfodr. f. skatteox. drst., 678, 679.

—— **slott;** f. d. cancell. v. Pyhy dr fång., 142, 153; om hs fflyttn. drifr. t. Sthm, 164—165; om brygd o. bak drst f. flottans behof, 162—163; knekt. dr flagde, 637; om ftär. drst. o. redogör. f. vekokosten, 748—749.

—— **stift,** mandat t. om bot- o. bönedag., 379—382; regist. öfv. kron. uppbörd af sk. uppgöras, 541.

Westre [Wästra] här. i Smål., br. t. fogd. drst., 337—338; begäres i flän. af Ax. Erikss. Bielke, 517; Själakorens del af tiond. indrag. t. kron., 509; br. t. inneb., 596.

Westwarske bågar, 134.

Westwart, 111; om uträtt. af ärend. drst., 217; fbud a. resa w. fr. Löd., 248; om segl. w., 394.

Weszbo [Wäs-, Wes-] (Vestbo här. i Smål.), 464; böt. fr., 125; om tsyn vid gräns., 235, 238, 247; en förräd.-hop drst., 257; t. bönd. drst. om de dit flydde s. k. Erlandssön., 417—419; Själakorens del af tiond. fr. här. indrag. t. kron., 509; br. t. inneb., 596; om gästn. drst., 694.

Wexiö [Wä-, Wäxö]; råd. drst. gjort ursäkt f. hr Sv. Petri, 232; knekt. flagde der, 273; domkkns sakristia, 318; borg. drst. utfört fbjudna var., 695, 769; djekn. vid skol. flora sockneggn i Ö. här., 746, 767, 768.

—— **stift,** mandat t. om bot- o. bönedag., 379—382; afskr. af k. kamm:s qvitt. f. 2 år infordras, 708—709.

Vgle, Joen, hs hustru Cecilia, 197.

Vglen, ett kgl. skepp, 582, 583.

Wickman, se **Wijkmand.**

Widbo [Wij-] (Vedbo i Smål.), **Norre,** 363, 696. **N.** o. **Södre,** Själakorens del o. Pars leprosorum af tiond. anslag. t. fatt. stud. o. djekn., 509. **Södre,** br. t. fogd. drst., 337; begäres t. flän. af Ax. Erikss., 517.

Wij [Wijdt] (Norra Vi, Ydre här., Smål., nu Ög.), hr And. drst., 188, 190.

Wij, Niels Hoffwenskääls egdm, 512.
Wijala i Lampis(?) s:n; frälse- o, frih.-br. drå f. Jöns Michelss., 621
Wijborg, 615; ryska sändebud. Nikodemus drst., 477; smål. knekt. flagde i staden o. länet, om drs undrhåll, 647—650; en af ryske sändemännen dr skjuten md löst krut, 705; ringa krigsfolk dr undrhållet, 706; br. t. borgmäst. o. råd om stad:s befästn., m. m., 744—745.
——**s län,** 359; kronans inkomst. draf fslös. på slottet, 101; jäg. o. fogelfäng. drifr. begäras, 104; om skatten af, 332, 333; lagman o. hdshöfd. sk. lemna upplysn. om Ryss:s öfvergrepp, m. m., 704.
——**s slott,** stort slöseri drst., 101, 331—332, myck. folk hålles drst., *ib.*; rytt. drifr. sändas t. Sv., 333; Niels Grabbe vill blfva af md befalln. drst., 648.
——**s socken,** om tjenstbarhet. t. V:s stads befäst., 744—745.
Wijdt, se **Wij.**
Wijelsta (Villsta) s:n i Vestbo, flänt. t. kon:s fodermarsk Lasse Pedss. pä behagl. tid, 464.
Wijfolkers (Vifolka) här. i Ög.; bisk.-tiond. draf flänt t. ordinarius i Linköp., m:r Claves Kanuti, 505; Själakorsdel. af tiond. draf anslag. t. canik. i Linköp., 507, 508.
Wijka, »Emellem W.» (Vikbolandet i Ög.), 479, 757; en arg förräd.-hop bor drst., 241.
Wijkman [-nn, Wick-] **vt der March,** anför. f. en fänika, 206—207, 349; sänd t. Smål. a. aflöna knekt., 155; hs fänika, 206—207, 391. 606; br. t., 339; om utmönstr. af knekt. drifr., 639; sk. ställa gislan f. sina afsked. knekt., 340.
Wildhästar [Wildmärer] på Öl., antalet af sk. minskas, 547—548; hvje bonde bör ej få hfa mer än 12—14, 549.
Wildranck, Hans, vågmäst. i Sthm, †, 154.
Wildskyttere (vildtskyttar, jägare), 652.
Wilsche (Vilske) här. (i Vg.); om dagsverk. drifr. f. Elfsb. fästn. bygn., 128—129.
Vin, 456; Caprica- (vin fr. Capri), *ib.*
Windar (vindspel) vid Salberget, 55.
Winterskatt, 645; af Viste här., 696. — Se vid. **Skatt.**
Wipper (t. a. spänna bågar med), 134.
Wismar [Wesmer, Wismer], skepp drifr., 302, — tullfria, 460.
Wist [Wiste] (Vista) här. i Smål., Ped. Nielss. fogde drst., 251; om winterskatt. af, 696; allmog. drst. lofvat bryta sten t. Vadstena slottsbygn., 700.
Wista (Vist) s:n i Hanekinds här., Ög., 401, 788.
Wiste [Wist] här. i Vg., 34; om dagsverk. drifr. t. Elfsbgs befäst., 128—129; bisk.-sak. o. gästn. drst. flänta t. Niels Perss., 629.
Wiszingzöö (Visingsö), bönd. drifr. kall. a. vitna inf. kon. i Öl. Brors sak, 522.
Vlff, Hans, misstänkt, 545.
Vlff Henrikson, se **Wolff Henrichson.**
Vlffzby (vid Björneborg i Nedre Satakunda) s:n; om 2 bönd. drifr., s. sk. dömas o. straffas, 304—305. — (Björneborgs) stad, 305.
Vme s:n, i V.-botten, 715.
Vndene (Undenäs i Vadsbo här., Vg.) s:n, om fodr. af, 735.

Vndenesberg (i Undenäs s:n) i Vadsbo, om malm drifr., 733.
Underfogdar: 114, 522; Ol. Smeltere på Link. gd, 697.
Underskrifvare (under slottsskrifvaren) på Sthms slott, 499.
Vninge (Ununge, s:n i Närdinghundra här., n. v. om Norrtelge), hr Joen o. hr Örian drst. illa behdl. af h. Karin på Berga o. hennes son, 243—244.
Wolff Grytegiutere i Vadstena, 523.
Wolff, Hans (tysk), anför. f. en fänika, en »grottehans» o. »snorckere», 574; om mönstr. o. betaln. af hs fänika, *ib.*
Wolff [Wlff] **Henrichson** [Hendr-, Hindersz-] (Snakenborg), sk. bevaka f. d. cancelleren, 164—165; kon:s hofjunkare, 713; hs bröllopp md Agnete Knutsdtr (Lillie), 713.
Wongeberg, se **Wångeberg.**
Vpland [-en] (Uplanden, landskapen omkring Mälaren), 56, 312, 525, 586, 768; städ. drst. sakna tförs. af fetalier, 34; dyr tid drst., 124; knekt. dr flagde, 766, 767, sk. flyttas drifr., 206; alltf. mga knekt. flagde i köpstäd., 228; brist på hö o. korn vid kungsgdrne drst., 241; måste skonas fr. borgläg., *ib.*; städ. dr länge betung. md knekt., 362—363, s. ditsändas fr. Öl. o. Kalm. län, 386; regist. öfv. kron:s uppbörd af sk. uppgöras, 541.
Vpland [-t] (Upland), 439.
Vppstäderne i Uplanden få inqvart. af knekt., 349—350. — Se vid. **Vpland.**
Vpsala [Wpsz-, -e, Vpsalh], 15—17, 19, 24, 26, 27, 29—33, 35, 36, 43, 46—49, 51—54, 56, 58, 59, 60, 62, 65, 67, 68, 71—74, 77, 79, 82—84, 86, 89, 90, 108, 111, 119—121, 126, 127, 128, 131, 138, 140, 153, 206, 279, 317, 472, 599, 657, 659—663, 669, 674—676, 678—683, 685, 687, 688, 692, 781; stad. lidit af svår eldsvåda, 8—9; innev. få skattfrih. o. nyttj.-rätt t. et tegelbruk und. tre år, *ib.*; om stadens brand, 42, 147—148; hr Lars syssloman drst., 42; Ups. gård, 47, 64, 65; klost. drst., 91; om tomt. drst. *ib.*; om stadens uppbygg. o. plan drf., m. m., 147—148, 453; br. t. fogd. drst., 162—163; om stadens befäst. m. m., 212, 213, 283—285; fslag drt. af m:r Påffw. bygmäst., 653; om anlägg. af en fästn. i närhet., 213; om flyttn. af stad., 284; Lars bisk. drst., 243; om k. Chr:s brandskattn., 284; borgläg. drst., 313, 637; br. t. domcap. drst. om bönedag. m. m., 481—482; S. Barbaræ capell o. hus drst., br. drå f. h. Birgitta (Wasa), 536; om qvarn o. qvarnbygndr drst., 738—739; om sågqvarn. o. bygg. af i Ups. ström, 739.
—— **domkyrka,** 715.
—— **stift,** 741; mandat t. om bot- o. bönedag., 379—382; t. domcap. br. drom, 481—482.
Vre, Gudmund, 343.
Wreetha klost. (se reg. t. 1:a del.), 423; nunn. fr. Sken. få ditflytta, 216.
Wräklinger (stora spik., 6 tum o. dröfv., t. skeppsbygnd), 98; om fsäljn. af i Engl., 738.
Vtöijerne (yttre skärgdn utanför Viborg), om tjenstbarhet. af inneb. f. Viborgs stads befästn., 744—745.
Wågehals, Hans (dsme, s. 1529 skaffade bevisen f. de uppror. vestgötaherrarnes brottslighet), slottsliggare, 55.
Wågen i Sthm, br. drå f. Lasse Moens., 154; br. drå f. Tynnies Bengtss. Groop, 195—196.
Wågmästare i Sthm, Hans Wildranck, 154.

Wåla (i Ö. l. V.-Våla s:n), Torbiörn Pedrs:s egdm, 13.
Wåla l. **Wikersgårds-slägten,** 15.
Wångeberg [Wonga-] (i Finspånga läns här., Ög.), om anlägg. af en hamm.-smedja drst., 120—121, 156, 160, 538—539, 545-546; om hytt. drst., 755.
Wårdberg (Warberg); 438; br. t. mynd. drst. om ett dr föröfv. mord, 89.
Wårfruberga (nu Kungsberg, kgsgd på Fogdön i Mälaren) gård, m. m. flänt t. Hans Garstenberg, 107, 198—199.
Wäddöön (i Roslagen), om knektars tåg. dröfv. t. Finl., 226.
Wäfware, en, vill hfa 200 mk om år. m. m. i lön, 20.
Wäktare vid Salberg., 43.
Wällinge, se **Wellinge.**
Wäne [Weene] här. i Vg., 427, 428; om dagsverk. drifr. t. Elfsborg, 127—128.
Wänndels (Vendel i Örbyhus här., Upl.) kka o. prestebord, om fvärfv. af jord drund., 67.
Wärier, 77, 104, 116.
Wärkmästere, Jöns, se **Werkmästare.**
Wärmeland [-dt] (Vermland), thör. Er. Suenonis superintendentia, 82; om smörskatt af, 373; kronans uppbörd af sk. registreras, 541.
Wärneminnerbåt (fr. Warnemünde), 236.
Wäsbo, se **Vestbo.**
Wäsby [We-] (kungsgd i Sala s:n, Öfv.-Tjurbo hd), 12, 13, 15, 295; knekt. dr flagde, 637.
Wäsby [Wesz-] **hytta** i Sala bgslag, 174; lemnas åt bgsmänn., 172, i utbyte mot Longefors, 684—686.
Wässunda [-su-, sz-] gd i Hauho s:n, Tavasteh. län, dagsverk. dit anslagna, 589; Ped. Svenskes salubr. drå t. kon., *ib.*; boskap sk. dit anskaffas, 590.
Wäszgöte, Anders (t. Vik o. Koskis), skeppshöfv.-man, 447.
Wäsgöte, Jöns, skeppshöfv.-man, 447; sänd t. Kalm., 580.
Wäszgöte [Wes-, -esz-], **Niels** [Nils], 216, 260; fogde i Ög. l. Smål.; br. t., 213—214, 216, 320, 516—517, 698—702, 747; — om befästn. af Vadst., 269—270.
Wäter [Wäth-] (Vettern), 734; Vadstena kl. hft rödingefiske drst., 702.
Wäxiö, se **Wexiö.**

Y.

Ydrö [Ydra, -öö, Iddre, Idre, -ö, -öö] (Ydre här. i Smål., nu thör. Ög.), bönd. drifr. ombud t. kon., 188, 190; inneb. gifvit trohetsfpligt., 361; ngra drifr. hfa arfsanspråk eft. Erl. Benktss. i Södkp., 422—423; pars animarum o. pars leprosorum af tiond. drifr. anslag. t. fatt. stud. o. djekn., 509; flänes t. Ax. Erikss., 517; bisk.-sak. o. bisk.-gästn. af kko-, klost.-, canik.- o. preb:s landbor drst. flänta t. dsmme, 602.

Z.

Zernow, utskickad a. utomlands skaffa spml t. de nödlid. i Sv., 773—774; br. t. kon. i Dmk drom, 782—783.
Zinthbysszer, 40.
Zintrör, 29.

Å.

Åbo [Åå-] **län,** Tommes Jönss. befmn drst., 277; regist. öfv. utförs. drifr. sk. hållas, 278; om bevakn. i skärgdn, 278.
—— **stad,** 534; hjelpegärd o. skeppsgärd af, 277, 324, 326; en galer dr bygd, 277, 278; esping. dr bygda, 280; om tomter drst., s. thört altaren, kkor, klost. o. gillestugor, 278—279; Erik Olss. får en tomt drst., 279, 286; — — får fmakt a. dr uppbära tullen, 285—286; br. t. borg. drst., 324—325; skatten fr. Finl. hemtas drifr., 333; en arfstvist drst. afdömes af råd i Sthm, 577; borg. drst. begära a. få utföra smör m. m., 617—618; coll.-br. f. bisk. Morten på prebenda Johannis vid domkkn, 633—634; preb. Archidiaconatus flänt t. kammarskrifv. Hans Tommess., 750; domkkn, 634; domcapitl., 634; om djekn. fr. skolestug. drst. t. tjenstgör. i kon:s cancelli o. kammarverk, 674—675; br. t. m:r Michel (Agricola) drom, *ib.*
—— **stift;** mandat t. om bot- o. bönedag. håll., 379—382.
Åcker (Åkers prestgäll i Åkers skeppslag), Upl., br. t. kkhdn drst om knektars inqvarter., 779.
Åkerbo [Åå-] här. i Vestml., 138; br. t. fogd. drst., 356—357; om en kostgd drifr. t. möt. i Arboga, 530; räkskpr infordras drifr., 542; fbud f. allmog. drst. a. i Arboga uppköpa spml m. m., f. a. drmd ockra i bergslag., 558—559, 624—626: om utfodr. drst. af ox. und. vintern, 678—679.
Åkerbo här. i Ög., Tord Olofs. fogde drst., 96; br. t. hon., 755—756.
Ål, må ej utföras, 89; fr. Norrköp:s kronofiske, 754; om dss fsäljn., 757, 758.
Ålenninger, föreskrift f. ngra på arfvejord i Trögd, 313.
Åmeberg [Åå-] (Åmmeberg i Hammars s:n, Sundbo här., Ner.), 392; om brytn. af sten drst. t. bygn. på Vadstena slott, 608; stenbrott drst., 628.
Ångermanneelfven, 49; om laxfisk. drst. o. skatt. draf, 49—50.
Ångermanneland; om inqvart. af knekt. hos prest. drst., 25; Jac. Holst befmn drst., 49, 211; skatten draf 200 mark ortug., 49; om perl. o. fisk drifr., 211; om salt t. strömm.-fisk. drst., 212; timmermän drifr., 311.
Åsmundzjern, se **Osmundsjern.**
Åsmundzsta (nu Åmestad) se **Osmundzsta.**
Åszmunder (»ofattadt» jern, osmundsjern), 784. — Se vid. **Osmundsjern.**
Återständer (skatterestantier), 31.
Ååketorp i Rogberga s:n, Tveta här. (Smål.), bortbytt af borg. i Jönköp. Måns Månss. t. Jöns Pederss. på Rödenäs, 450.
Ååresta på Visingsö, 52.
Ååss här. i Vg., 632.

Ä.

Äremarker (odlade marker), 742.
Ärnest Jonsson, se **Ernest Jonson.**
Äspingar, se **Espingar.**

Ö.

Öffre härad i Kumogårds län; bönd. drst. lidit intrång af grann., 742.
Öknöö (Ökna i Floda s:n, Oppunda här., Söd.), Knut Andss. (Lillies) egdm, 731.
Öl, 45, 113, 115, 163, 313, 358, 359, 391, 590, 647, 650, 748, 749, 762, 779; herreöl o. svenneöl, 749.
Öland [Öö-, -dt], 604; skrifv. drst. kallas t. kon., 146; om inköp af sädeskorn f., 185—186; om knekteinqvarter. drst., 270, 273, fiskläg. drst., 272; 300 st. »soningsox.» o. 46 saköres d:o, 385, sk. sändas t. Upl., 386; om »soning» af, 726—727; Böda s:n, 404; Norra Motet, *ib.*; gode styrmän sk. der uppspörjas, 406; om hjelp af bönd. t. Kalm. stads befästn., 407; vaksht drst. anbefalles emot utl. upprorsstämpl., 495; Jöns prost drst., 429; om redovisn. f. bisk.-tiond. af, *ib.*; br. t. men. m. drst. om rätt utgör. af tiond., 502—504, 605; Pars animarum draf anslag. t. kkhdn i Kalm., 509; eng. får sk. ditskaffas fr. Tyskl., 533, 547—548; vildhäst. dr sk. minskas t. antal., 547—548; hvje bonde får ej hålla mer än 12—14, 549; orikt. tionde drifr., 572, 604—605; om kor i skatt i st. f. ox., 579; bönd. må bhålla skatteox. öfv. vint., *ib.*; om skatteox. af, 751; om smörskatt. af, 580; om skatt o. sakören af, 727; kkovisitat. drst. drst., 745—746.
Öle Nisseson, deltag. i uppror., får ej vistas vid gräns., 532.
Örby (Örbyhus i Vendels s:n, Upl.); borgläg. drst., 125, 637; br. t. fogd. drst., 162—163, 356—357; fogd. drst. fbjudes a. taga tull vid Elfkarleby, 291.
Örby skog i Rasbo s:n, del dri f. kkoprest. i Vaksala, 90—91.
Örebro, 544, 554; riksdag. drst., 88; borgmäst. råd o. borg. vilja hindra handeln på bgslag., 631—632.
Ören (Kungsör); borgläg. drst., 125; skrifvaren drst., 594, 610; f. stor ftär. drst., 650. — Se vid. **Konungzör.**
Öresund, 438, 443, 488, 778, 783.
Örian, hr, i Ununge, illa behdl. af Erik Tönnes., 244.
Ösbo [-oo, Ösz-] (Östbo) här. i Smål., 12; om bevakn. vid gräns., 238, 247; Själakorens del af tiond. indrag. t. kron., 509; br. t. inneb., 596; Jöns Brun fogde drst., br. t., 680—681.
Österbotten, om Ryss:s hand. drst., 219—220; Jöns Knutss. (Kurck) lagman drst., 702—703; lagman o. hdshöfdgr drst. sk. lemna uppgift. om Ryss:s öfvergrepp, 704.
Östergötland [-göte-, Östregöte-], 28, 55, 85, 94, 146, 188, 241, 274, 350, 383, 414, 442, 461, 477, 538, 551, 598, 604, 627, 662, 716, 768; mandat dit emot landsköp, 5—7; tvist om gdr drst., 7—8; städ. drst. sakna tillförs. af fetal., 34; knekt. värfv. drst., 54, 70; om tiond., 94; om underrätt. fr., 188; knekt. flyttas drifr., 206, 207; alltf. mga knekt. flagde i städ., 228; — — o. f. länge, 362—363; — hos prest., 747; om fogd:s räkskp., 416, 469, 500; fogd. fr. Smål. sk. dr möta kon., 387—388; om rusttjenst. af, 420; regist. öfv. rusttjenst. lemnade, 424; om använd. af en del af tiond. drst., 508; regist. öfv. kronans uppbörd sk. uppgöras, 541; skatteox. drifr., 549, 608—609, 751; en borg. i Arboga tillåtes dr uppköpa ox. f. föryttr. i bergslag., 555—556, 616—617; orikt. utgör. af tionden, 572; om antag. af knekt. mot årslön, 595; fång. drifr. t. Sthm, 595; fogd:e drst sk. bygga

sågqvarn. o. hammarsmedjor, 627; om stålbågesmeders anskaff. fr., 659; ytterl. antagne knekt., 662; god årsväxt drst., 757.
Österlofftinge (trol. Lystringe i Bro s:n) i Åkerbo här., Vestml.; om en hamm.-smedja drst., 138—139.
Östersjön, holländska fartyg inkomna, 443.
Östhen, 28.
Östkinds här. i Ög.; Själakorens del af tiond. fr. indrages t. kron., 509.
Östre härad i Smål.; om tionden af, 95; Niels Pedss. fogde drst., 270; br. t. hon., 680—681; Själakorens del af tiond. indrages t. kron., 509; br. t. inneb., 596; sockneggn f. djekn. i här. lägges t. Linköp. skola, 746.
Östrerekerne här. i Söd., 731.

Rättelser:

Sid.	4	rad.	16	uppifr.	*står:*	the	*läs:* them
»	47	»	4	nedifr.	»	kraffd	» kraffd [och]
»	51	»	1	»	»	att	» alt
»	93	»	3	»	»	hwilke	» j hwilke
»	185	»	11	uppifr.	»	as	» es
»	225	»	2	»	»	räken	» räken-
»	338	»	11	nedifr.	»	Oeh	» Och
»	381	»	16	»	»	både och	» både en och
»	386	»	8	»	»	9	» 8
»	392	»	8	uppifr.	»	Larssom	» Larsson
»	397	»	2	»	»	Jönsson	» Jonsson
»	423	»	3	»	»	ärffuiä	» ärffuä
»	447	»	2	»	»	skeppshöfvidsman	» skeppshöfvidsmän
»	481	»	11	nedifr.	»	Tilt	» Till
»	628	»	15	uppifr.	»	nhetn	» thenn
»	629	»	8	nedifr.	»	Lars Lars	» Lars
»	639	»	1	uppifr.	»	bägäre	» begäre
»	650	»	4	nedifr.	»	Öres	» Öres [ɔ: Ören]
»	683	»	15	uppifr.	»	doeh	» doch
»	707	»	13	»	»	sammc	» samme
»	739	»	8	nedifr.	»	cn	» en

I Registret:

Sid.	25	rad.	21	nedifr.	*står:*	362	*läs:* 362, 396,
»	28	»	25	uppifr.	»	hr,	» hr, 620;
»	34	»	8	nedifr.	»	81,	» 81, 379;

Tillägg till registret:

Målere, Vrban, 197.

6000136059
Göteborgs universitetsbibliotek